

22.10.2013. u 12.55h

PREDŠEDAVAJUĆI ŽELJKO ŠTURANOVIĆ:

Otvaram treću sjednicu drugog redovnog zasijedanja u 2013.godini Skupštine Crne Gore 25.saziva, koju je predsjednik Skupštine sazvaio u skraćenom roku saglasno Poslovniku Skupštine i dogovoru na Kolegijumu predsjednika Skupštine.

Prije utvrđivanja dnevnog reda, treba da usvojimo zapisnike sa prve i druge sjednice drugog redovnog zasijedanja.

Da li neko od poslanika ima primjedbi na ove zapisnike? Nema.

Saglasno Poslovniku Skupštine, konstatujem da su usvojeni zapisnici sa prve i druge sjednice drugog redovnog zasijedanja.

Prelazimo na utvrđivanje dnevnog reda.

Predlog dnevnog reda imate u sazivu.

Na Kolegijumu predsjednika Skupštine dogovorili smo se da se iz dnevnog reda izostavi Predlog odluke o donošenju Prostornog plana posebne namjene-Nacionalni park "Lovćen", pa se shodno uobičajenoj praksi ovaj predlog odluke izostavlja iz predloženog dnevnog reda.

Kao predlagač dnevnog reda, a saglasno dogovoru Kolegijuma predsjednika Skupštine, dnevni red, pored označenog u sazivu, predsjednik Skupštine dopunio je sa nekoliko akata, i to:

- Predlog zakona o izmjeni Zakona o Ustavnom sudu Crne Gore i

- Predlog zakona o izmjeni Zakona o Sudskom savjetu, koji su podnijeli poslanici Srđan Milić, Borislav Banović, Mladen Bojanić i Ljerka Dragičević.

-Predlog Rezolucije o načinu, kvalitetu i dinamici procesa integracija Crne Gore u Evropsku uniju, koji su podnijeli poslanici Branko Radulović, Miodrag Vuković, Aleksandar Damjanović i Damir Šehović.

-Predlog zakona o zaštiti državnih interesa u rudarsko-metalurškom sektoru, koji su podnijeli poslanici Demokratskog fronta.

-Predlog zakona o izmjeni i dopuni Zakona o administrativnim taksama, koji su podnijeli poslanici Srđan Milić, Neven Gošović, Snežana Jonica i Velizar Kaluđerović.

Osim ovog,poštovani poslanici, naše kolege Predrag Sekulić i Miodrag Vuković predložili su da se na dnevni red stav i Predlog zakona o organskoj proizvodnji. Takođe, kolega Neven Gošović, predložio je da se na dnevni red stavi Predlog zakona o izmjeni Zakona o penzijskom i invalidskom osiguranju. O ova dva predloga izjasnićemo se.

Kolegi Daniloviću dajem riječ, jer je tražio, u ime Poslaničkog kluba Demokratskog fronta, tri minuta da obrazloži stav današnje sjednice i oko aktuelne situacije.

Izvolite, kolega Daniloviću.

GORAN DANILOVIĆ:

Uvaženi građani, gospodine potpredsjedniče, kolegice i kolege, dopustite mi da u najkraćem saopštim stav Poslaničkog kluba DF-a povodom ove sjednice, odnosno ovog zasijedanja.

Dakle, mi smo prinuđeni nažalost da nastavimo svoj selektivni pristup sjednicama plenuma. Obavještavamo javnost da ćemo nastaviti intenzivno da radimo, kao što smo obećali i negdje rano ljetos ovdje u ovom Parlamentu, u radnim tijelima Parlamenta. Zamolili smo potpredsjednika Parlamenta koji je izabran sa liste Demokratskog fronta gospodina Branka Radulovića, da i on uzme učešće u radu ovoga plenuma jer nije izabran samo našom voljom nego i voljom parlamentarne većine, prije svega podrškom parlamentarne opozicije koja ovdje ipak radi i na plenumu, a mi ne želimo da našu volju namećemo nego da se

dogovaramo. Suština je da smo mi vrlo nezadovoljni onim što parlamentarna većina podrazumijeva pod završenom pričom oko afere "Snimak". Za nas važi apsolutno rečenica koja stoji u izvještaju Evropske komisije. To mora dobiti politički i pravosudni epilog. DF definitivno neće pristati da se apsolutno uključi i samim tim da se riješi politička kriza, parlamentarna kriza u Crnoj Gori sve dok afera "Snimak" ne dobije politički epilog. To je naš zadatak i dok državni tužilac koji se vrlo često ljuti pa i na ovu Skupštinu, kao da je on birao nas, ne riješi da na pravi i adekvatan način krene u proces rasvetljavanja afere "Snimak". Nećemo prisustvovati ni Premijerskom satu, jer bismo time dali legitimitet čovjeku koji kaže da je sve izmišljeno, dakle premijeru, a vašem predsjedniku partije. DF mu šalje jasnu poruku da on ne može da izrugava realnost. Prosto ako želi dobro Crnoj Gori, mora shvatiti da je i Brisel kazao da ovdje trebaju epilozi za ove dvije stvari. Nadamo se da će Radna grupa za uspostavljanje povjerenja naći snage da makar dijelom otkoči, odnosno dijelom riješi nagomilanu političku krizu i parlamentarnu u Crnoj Gori i omogućiti da potom, uz rješenje afere "Snimak", na način na koji to očekuje i Evropska komisija, odnosno Brisel, dođemo do situacije u kojoj ćemo 2014.godinu proglasiti godinom stabilizacije političkih prilika, a ne obrnuto. Budite sigurni da DF nema potrebu da dokazuje svoju političku snagu. Mi smo je dokazali na izborima u međuvremenu i samo nećemo pristati na to da dan proglasimo za noć, zbog toga što ima neko većinu trenutnu, a mi smo trenutna parlamentarna manjina. Dakle, poziv svim političkim strukturama Parlamenta, svim političkim partijama koje dominantno utiču i kreiraju politički život u Crnoj Gori, prije svega, DPS-u i SDP-u da odgovorimo na ono što je zahtjev ne sada samo opozicije, i ne samo DF-a, nego zahtjev Evropske komisije, da afera "Snimak", dobije ovdje, za nas je bitno, politički epilog, a da i državni tužilac radi svoj posao. Uz ovo izvinjenje, što sam prekoračio, smatrao sam da je vama stalo do ovog našeg stava, vrlo pažljivo ćemo analizirati svaki potez vlasti, spremni da krizu rješavamo, da je ne produbljujemo, ali nesprenni da zažmurimo pred činjenicama koje su dovele do toga da imamo nelegitiman izborni proces iza nas. Sve ovo što radimo je samo iz jednog razloga, da više nikada u budućnosti ne bude spornih izbora, ako možete nesporno da nas pobijedite, neka vam je sa srećom. Ako nas, sporno pobjeđujete, onda je to i vaš poraz i naš poraz i poraz cijele Crne Gore na koji mi ne pristajemo. Dakle, učestvovaćemo samo povodom dvije tačke dnevnog reda, zbog selektivnog pristupa, učestvovaćemo, vjerovatno, i povodom treće koje su predložili kolege iz SNP-a. Naravno, to je naš odnos prema opozicionim predlozima, i to će se dogoditi, koliko imamo jutros na Kolegijumu uvjeravanje, na kraju ovog zasijedanja. Tu je i gospodin Radulović, koji će nas o tome blagovremeno obavijestiti, a i vas. Vjerujem da je to i dalje dobar znak iz DF-a, da očekujemo da sve ovo na kraju završi pozitivno, da ne bude da smo sumnjivi i sumnjičavi unaprijed, ali vas molimo da najozbiljnije shvatite ovo naše upozorenje, jer mi predstavljamo, na osnovu izbora od 14. oktobra prošle godine 24% punoljetnjih građana. Odnos prema ovom našem stavu je odnos prema tim građanima, a siguran sam da će u ključnom trenutku znati da cijeni ovakav naš pristup i ostatak opozicije, a mi potpuno podržavamo način na koji se oni bore za svoja prava, vjerujući da ćemo u jednom trenutku naći zajednički sadržalac da potpuno zajednički do kraja odvedemo ovu bitku za povratak dostojanstva i povratak povjerenja u izbore u Crnoj Gori.

Hvala najljepša.

PREDSEDAVAJUĆI ŽELJKO ŠTURANOVIĆ:

Dobili smo obavještenje od šefa kluba, kako će se Klub Demokratskog fronta ponašati tokom ove sjednice i to smo primili kao informaciju, kao što je kolega Danilović rekao, primili k znanju i sada se vraćamo utvrđivanju dnevnog reda.

Rekao sam da su kolege poslanici Predrag Sekulić i Miodrag Vuković predložili da na dnevni red današnje sjednice stavimo Predlog zakona o organskoj proizvodnji.

Da li neko od poslanika želi da obrazloži predlog?
Kolega Sekulić. Izvolite.

PREDRAG SEKULIĆ:

Hvala, gospodine potpredsjedniče.

Uvažene kolege, samo da podsjetim da je Odbor za turizam, poljoprivredu, ekologiju i prostorno planiranje kao matični odbor razmatrao Predlog zakona o organskoj proizvodnji, preporučio Skupštini, da on bude usvojen.

Takođe, podsjećam da je Zakonodavni odbor razmatrao i dao pozitivno mišljenje i cijenim da nema ni jedan razlog da ovo ne bude dio našeg dnevnog reda, odnosno da se na ovom zasijedanju ne izjasnimo o ovom veoma važnom zakonu.

Hvala.

PREDSEDAVAJUĆI ŽELJKO ŠTURANOVIĆ:

Hvala Vama.

Dakle, čuli smo predlog.

Predlažem da istovremeno i čujemo obrazloženje predloga koji je učinio kolega Gošović, a onda ćemo pristupiti glasanju.

Izvolite, kolega Gošoviću.

NEVEN GOŠOVIĆ:

Koleginice i kolege predstavnici Vlade, poštovani građani,

Od 18. jula 2013.godine u skupštinskoj proceduri je Predlog zakona o izmjeni Zakona o penzijsko-invalidskom osiguranju Crne Gore, podnesen od strane poslanika SNP-a.

Cilj donošenja predloženog zakona jeste stvaranje normativnih pretpostavki da u 2013.godini ipak dođe do odmrzavanja penzija i njihovog usklađivanja u skladu sa zakonom. Na jednoj od prethodnih sjednica Predlog ovog zakona nije uvršćen u dnevni red niti je prihvaćen naš amandman sa istom sadržinom, kada je ova Skupština razmatrala Predlog zakona o dopuni Zakona o penzijskom osiguranju kojim su stvoreni povoljniji uslovi za odlazak u penziju zaposlenih u aluminijskoj industriji. Naše ponovno podnošenje predloga za dopunu dnevnog reda Predlogom zakona o izmjeni Zakona o penzijsko-invalidskom osiguranju motivisano je sljedećim po nama opravdanim razlozima.

Kao što je poznato, Skupština Crne Gore, krajem mjeseca decembra 2012.godine, donijela je Zakon o dopuni zakona o penzijsko-invalidskom osiguranju kojim je propisano da se u 2013.godini, penzije i ostale naknade iz penzijsko-invalidskog osiguranja neće usklađivati sa odgovarajućim procentom rasta prosjeka zarada i potrošačkih cijena. Primjenom tog zakona, počev od 1.januara 2013.godine, penzije za blizu 108.000 penzionera u Crnoj Gori i za oko 8.000 korisnika ostalih naknada, nijesu povećavane. Po tom osnovu penzioneri su uskraćeni za povećanje penzija od oko 3,3% na mjesečnom nivou, a Vlada bi na štetu penzionera na godišnjem nivou ostvarila uštedu od oko 12 miliona eura. Penzije su zamrznute sa obrazloženjem da bi finansiranje navedenih prava u višim usklađenim iznosima, mogli da dovedu u pitanje likvidnost budžeta.

Članom 58 Zakona o penzijsko-invalidskom osiguranju propisano je da se vrijednost penzije za jedan lični bod usklađuje na osnovu statističkih podataka sa kretanjem potrošačkih cijena i prosječnih zarada zaposlenih na teritoriji Crne Gore u prethodnoj godini u odnosu na godinu koja joj prethodi u procentu koji predstavlja zbir 75% rasta, odnosno pada potrošačkih cijena i 25% rasta odnosno pada zarada.

Prema zvanično objavljenim podacima Zavoda za statistiku, prosječna neto zarada u mjesecu septembru 2013. godine u Crnoj Gori u odnosu na prosječnu neto zaradu u 2012. godini bilježi pad za 2,5%. U odnosu na 2012. godinu nije za očekivati značajniju stopu rasta

indeksa potrošačkih cijena u Crnoj Gori kao drugog kriterijuma na osnovu kojeg se vrši usklađivanje penzija u Crnoj Gori. Samim tim, više nego realno je za očekivati da primjena o kriterijumima iz člana 58 Zakona o penzijsko invalidskom osiguranju, procenata povećanja penzija u Crnoj Gori početkom 2014. godine, ukoliko ga uopšte i bude, neće biti iole značajan, i što je za penzionere posebno negativno, ukoliko Predlog ovog zakona ne bi bio uvršćen u dnevni red i prihvaćen, penzije bi na kraju 2013. godine ostale na nivou penzija od 1. januara 2013. godine. Samim tim ne bi došlo do povećanja osnovice za usklađivanje penzija, uslijedila bi i primjena negativnih efekata pada prosječnih zarada u Crnoj Gori, kao kriterijuma za usklađivanje penzija.

Za sprovođenje ovog zakona za period od dva mjeseca u 2013. godini, potrebno bi bilo obezbijediti sredstva od blizu dva miliona eura. Obezbjedivanje tog iznosa sredstava jasno je da ne može dovesti u pitanje likvidnost budžeta, a riječ je o sredstvima koja su predviđena Zakonom o budžetu za 2013. godinu, za potrošačku jedinicu Fonda penzijsko invalidskog osiguranja. Očekivati je valjda da će i do kraja godine doći do povećanja naplate milionskih dugovanja doprinosa iz penzijsko invalidskog osiguranja. Zbog istog ne postoji zaista niti jedan opravdani razlog da penzije u Crnoj Gori ostanu zamrznute i poslednja dva mjeseca 2013. godine, što bi imalo ove dvostruke negativne posledice na standard penzionera u Crnoj Gori, jer sa jedne strane ne bi došlo do povećanja, usklađivanja penzija u skladu sa zakonom u odnosu na 2012. godinu, a ostala bi ona ista osnovica od 1. januara 2013. godine na koju bi se primjenjivali ovi negativni efekti koji se realno očekuju kada su u pitanju kriterijumi za usklađivanje penzija.

Zbog istog očekujemo da će Parlament uvažiti naš predlog da uvrstimo u dnevni red Predlog ovog zakona, i da dođemo u raspravi po tom Predlogu zakona do najboljeg mogućeg rješenja za one kojima je ipak najteže u Crnoj Gori. Zahvaljujem, potpredsjedniče.

PREDŠEDAVAJUĆI ŽELJKO ŠTURANOVIĆ:

Hvala Vama.

Poštovane kolege, sada su se stekli uslovi da se izjasnimo o dvije tačke koje su predložene kao dopuna dnevnog reda koji smo dobili u Sazivu.

Prvo, molim da se izjasnimo o predlogu, a da u dnevni red uđe Predlog zakona o organskoj proizvodnji.

Molim vas, ko je za, protiv, uzdržan?

Zaključujem glasanje.

Ukupno je glasalo 52 poslanika, 47 za, protiv nije bilo, uzdržanih je bilo pet, pa konstatujem da je Predlog prihvaćen, da Predlog zakona o organskoj proizvodnji uđe u današnji dnevni red.

Imamo drugi Predlog koji je sada obrazložio kolega Gošović, da u dnevni red uđe i Predlog zakona o izmjeni Zakona o penzijsko invalidskom osiguranju,

Molim vas da se izjasnite.

Zaključujem glasanje. Ukupno je glasao 51 poslanik, 18 je bilo za, četiri protiv, uzdržanih 29, pa konstatujem da Predlog nije prihvaćen.

Poštovane kolege, pozivam vas da se izjasnimo o Predlogu dnevnog reda u cjelini.

Stavljam na glasanje Predlog dnevnog reda u cjelini.

Izvolite.

Zaključujem glasanje. Ukupno je glasalo 52 poslanika, 43 za, protiv nije bilo, uzdržanih je bilo devet, pa objavljujem da je za sjednicu utvrđen sljedeći dnevni red:

1. Predlog zakona o komunalnoj policiji,
2. Predlog zakona o zaštiti prirodnog i kulturno-istorijskog područja Kotora,
3. Predlog zakona o izmjenama i dopunama Zakona o elektronskoj trgovini,
4. Predlog zakona o izmjeni Zakona o Ustavnom sudu Crne Gore,

5. Predlog zakona o izmjeni Zakona o Sudskom savjetu,

6. Predlog zakona o organskoj proizvodnji.

Sljedeća tačka dnevnog reda- Izvještaj o stanju energetskog sektora Crne Gore u 2012.

Izvještaj o stanju na tržištu osiguranja u Crnoj Gori za 2012. godinu i

Izvještaj o razvoju i zaštiti prava manjinskih naroda drugih manjinskih nacionalnih zajednica u 2012. godini,

Izvještaj o radu Državne komisije za kontrolu postupka javnih nabavki za 2012. godinu,

Izvještaj o radu Savjeta za finansijsku stabilnost u 2012. godini,

Izvještaj o radu Fonda za zaštitu depozita za 2012. godinu,

Izvještaj o radu Investiciono-razvojnog fonda AD za 2012. godinu sa Izvještajem nezavisnog revizora o reviziji finansijskih iskaza za 2012. godinu,

Predlog rezolucije o načinu, kvalitetetu i dinamici procesa integracija Crne Gore u Evropsku uniju,

Predlog zakona o zaštiti državnih interesa u rudarsko-metaluškom sektoru,

Predlog zakona o izmjeni i dopuni Zakona o administrativnim taksama,

Izbor i imenovanje.

Naravno, ovaj dnevni red koji smo sada usvojili, a posebno redosled, nešto je korigovan u odnosu na onaj koji smo usvojili na Kolegijumu i biće distribuiran za nekih 10 do 15 minuta.

Prelazimo na dnevni red koji smo upravo utvrdili.

Prva tačka dnevnog reda je **Predlog zakona o komunalnoj policiji.**

Ovlašćeni predstavnici Vlade su Raško Konjević ministar Unutrašnjih poslova i Jadranka Vojinović vršilac dužnosti državne sekretarke.

Kolega Konjević je, kao što znate, na službenom putu u Briselu, tako da predlažem da ovu tačku dnevnog reda razmatramo u prisustvu koleginice Jadranke Vojinović vršioca dužnosti državne sekretarke, i Veselina Vukčevića, generalnog direktora za Državnu upravu.

Izjavitelci Odbora su Radovan Obradović u ime Zakonodavnog odbora i Zoran Vukčević u ime Odbora za politički sistem, pravosuđe i upravu.

Otvaram pretres i pitam predstavnika Vlade, želi li da da dopunsko obrazloženje? Želi. Riječ ima koleginica Vojinović, izvolite.

JADRANKA VOJINOVIĆ:

Uvaženi predsjedavajući, poštovani poslanici,

Strategijom reforme Javne uprave u Crnoj Gori za period 2011-2016 godina, predviđeno je donošenje Zakona o komunalnoj policiji kojim bi se po prvi put poslovi ovlašćenja, organizacija i druga pitanja Komunalne policije regulisala posebnim zakonom.

Potreba za ovakvim zakonom je neposredno rezultirala iz postojećih znatnih teškoća u održavanju komunalnog reda i želje da lokalna samouprava preuzme i realizuje sopstveni dio odgovornosti za obezbjeđivanje kvalitetnijeg života svojih stanovnika. Sadašnja pozicija Komunalne policije u sistemu lokalne samouprave nije bila u stanju da ispuni svrhu svog postojanja, i da obezbijedi da se dosledno poštuju opštinski propisi iz oblasti komunalnog reda. U najkraćem, predlaže se da ovim zakonskim tekstom uredi poslovi, način osnivanja, saradnja, ovlašćenja i kontrola rada komunalne policije, kao i uslovi za obavljanje poslova komunalnih policajaca, njihovo stručno osposobljavanje i usavršavanje, zaštita i druga pitanja od značaja za rad Komunalne policije.

Iz predloženih zakonskih rješenja proizilazi da je osnovna svrha Komunalne policije održavanje komunalnog reda koji će se obezbjeđivati kroz osnovni vid djelovanja komunalne policije, patrolna aktivnost. Zbog toga je postojala potreba da se ovim zakonom izvrši jasno

razgraničenje poslova Komunalne policije od nadležnih inspekcija koji obuhvataju komunalni nadzor i obezbjeđivanje komunalnog reda u skladu sa zakonom u oblasti komunalnih djelatnosti i u drugim oblastima u kojima opštine vrše sopstvene poslove ili poslove državne uprave koji su joj prenešeni zakonom ili povjereni na osnovu zakona. Definisanjem poslova komunalne policije utvrđene su i njene granice postupanja i primjena datih ovlašćenja. Komunalni policajac neće više imati sadržaj ovlašćenja kao inspektori iz razloga što komunalna policija nije inspekcijски organ. Ne može preduzimati upravne mjere i radnje, već će kroz primjenu svojih ovlašćenja i definisanih poslova ovim zakonom pomoći nadležnim inspekcijским službama da obezbijede da komunalni red bude onakav kakav je propisan.

Dalje je predviđeno da komunalna policija u obavljanju poslova iz svoje nadležnosti saraduje sa komunalnom i drugom inspekcijom. U toj saradnji komunalna policija primjenjuje i svoja zakonom utvrđena ovlašćenja koja nemaju inspekcijски organi, što će doprinijeti efikasnijem kažnjavanju prekršiocа komunalnog reda. U vezi sa tim značajne novine ovog zakona tiču se ovlašćenja koje komunalna policija može primjenjivati u vršenju poslova iz svoje nadležnosti.

Ovlašćenja komunalnih policajaca uz procedure za kontrolu komunalne policije predstavljaju pitanja koja su dobila najdetaljnije zakonsko uređenje. Nesporno je da bez ovlašćenja kao što su upozorenje, usmeno naređenje, utvrđivanje identiteta, zadržavanje, pregledanje predmeta, oduzimanje predmeta, upotreba sredstava prinude, komunalna policija ne bi bila u stanju da ispuni svrhu svog postojanja, a to je da obezbijedi nesmetano izvršavanje poslova iz nadležnosti jedinica lokalne samouprave. Iz odredbi Prijedloga zakona kojima se uređuju ovlašćenja komunalnih policajaca jasno se naglašavaju očekivanja da Komunalna policija u svom radu prevashodno djeluje preventivno, a što je i sam koncept zakona. Mogućnost da u vršenju poslova iz svoje nadležnosti komunalna policija upotrijebi sredstva prinude je ovlašćenje po kojim će se ova služba izdvajati od drugih organa u opštini. Upravo zbog prirode ovog ovlašćenja i zbog činjenice da ono po prvi put daje licima koja rade na poslovima održavanja komunalnog reda odredbe u vezi primjene sredstava prinude su jasne i precizno definisane. Komunalni policajac upotrijebiće sredstva prinude samo ako se zadatak ne može izvršiti na drugačiji način i to srazmjerno opasnosti koja prijete zaštićenom dobru. Sa druge strane kako upotreba sredstava prinude može da zadire u određena ljudska prava u zakonu su jasno propisani mehanizmi kontrole primjene takvih ovlašćenja. Upravo kompletno jedno poglavlje Predloga zakona posvećeno je procedurama kontrole primjene ovlašćenja u namjeri da se spriječi ili svede na najmanju mjeru, a što će obezbijediti pouzdano utvrđivanje zakonitosti i pravilnosti upotrebe sredstava prinude, a na osnovu čega će se odlučivati o eventualnoj odgovornosti komunalnog policajca.

Prema tome, opasnost da će se primjenom ovlašćenja nekontrolisano zadirati u ljudska prava i slobode je svedena na najmanju moguću mjeru tako što su određene granice postupanja komunalnog policajca u tim slučajevima. Donošenjem nekoliko podzakonskih akata iz nadležnosti Ministarstva unutrašnjih poslova kontrola ovlašćenja Komunalne policije će se dalje razrađivati. Ne treba zanemariti ni kontrolu koja se sprovodi od strane starješine Uprave gradske skupštine, kao i za druge organizacione jedinice lokalne uprave. Radi se o sljedećim podzakonskim aktima koji su u završnoj fazi pripreme kod nadležnog ministarstva, i to:

- Pravilnik o izgledu, uniformi i oznakama na uniformi i način nošenja uniforme kojim će se bliže urediti izgled uniforme i način nošenja uniforme,

- Pravilnik o bližem načinu izdavanja, sadržini i obrascu u službene legitimacije kojim će se bliže urediti način izdavanja sadržine i obrazaca službene legitimacije,

- Pravilnik o bližem načinu vršenja poslova i primjeni ovlašćenja kojim će se bliže urediti uslovi i principi za vršenje poslova i primjeni ovlašćenja datih u zakonu,

-Pravilnik o boji, oznakama službenih vozila i posebnoj opremi kojim će se bliže urediti boja i oznaka službenih vozila,

-Pravilnik o programu i načinu polaganja stručnog ispita kojim će se urediti programi, vrijeme i način stručnog osposobljavanja i način polaganja stručnog ispita, kao i

-Pravilnik o bližem sadržaju i načinu vođenja evidencije kojom će se bliže urediti vođenje evidencije i upotrebe sredstava prinude.

U obavljanju svojih poslova komunalna policija treba da djeluje kao dio jednog šireg sistema. Od naročitog značaja su njeni odnosi sa građanima i inspekcijskim službama. Saradnja između građana i komunalne policije i pravnih lica ima jednu važnu obostranu korist i u zajedničkom je interesu. Da bi se stvorili uslovi za implementaciju ovog zakona, a samim tim i za obezbjeđivanje komunalnog reda na propisan način predloženo je da primjena ovog zakona otpočne šest mjeseci od dana njegovog stupanja na snagu. Za to vrijeme Ministarstvo unutrašnjih poslova će donijeti sve potrebne podzakonske akte, a jedinice lokalne samouprave će uskladiti organizaciju službi Komunalne policije u skladu sa ovim zakonom.

Primjenom Zakona o komunalnoj policiji stvoriće se uslovi da komunalni red u praksi zaista bude onakav kakav je propisan, obezbijediće se bolji rad opštinskih organa, očuvanje njenih dobara, zaštita stanovnika i životne sredine, odnosno stvoriće se uslovi za sveobuhvatno obezbjeđivanje komunalnog reda u cjelini. To je inače razlog za postojanje službe sa ovakim ovlašćenjima, da obezbijedi vladavinu prava na lokalnom nivou. Zahvaljujem.

PREDŠEDAVAJUĆI ŽELJKO ŠTURANOVIĆ:

Hvala Vama, kolegice Vojinović.

Obaveštenje samo povodom ove tačke dnevnog reda, dogovor sa Kolegijuma da rasprava povodom ove tačke traje do tri sata. Prvi učesnik u raspravi u ime kluba će govoriti u trajanju do deset minuta, a ostali u trajanju do pet minuta.

Za komentar se javila kolegica Jonica. Molio bih kolegice Jonica, ako nije problem, da komentar ostavite za kasnije, jer su zaista objektivni razlozi u pitanju. Želim da dam riječ kolegici Azri Jasavić koja treba da govori ispred Kluba Pozitivne Crne Gore, zbog neodložnih i objektivnih obaveza koje taj klub ima za nekih 15-ak minuta, tako da predlažem da prvo čujemo kolegicu Jasavić, onda ćemo ići uobičajenim redom, a naravno nećemo ostati dužni ni Vama ukoliko budete željeli komentar na uvodno izlaganje koje smo upravo čuli.

Predlažem da idemo tako zaista zbog objektivnih razloga kada je poslanički klub Pozitivne Crne Gore je u pitanju.

Slažete li se kolegice Jonica?

Slažete. Zahvaljujem.

Riječ ima kolegica Azra Jasavić. Izvolite.

AZRA JASAVIĆ:

Poštovani potpredsjedniče, poštovane kolege, poštovani predstavnici Vlade, poštovani građani,

Zakon o komunalnoj policiji predstavlja važan zakon za građane Crne Gore i ja sam kao neko ko je otvoreni i dokazani borac za ljudska prava, kao neko ko je imao u svojoj karijeri kao advokat vrlo uspješne slučajeve odbrane građana od policijske torture, od zatvorske torture, sa efikasnim i zatvorskim kaznama za policajce koji su zlostavljali građane, sa ostavkama izvjesnih funkcionera Demokratske partije socijalista koji su naređivali zlostavljanje zatvorenika, vrlo osjetljiva na pitanje upotrebe sile i primjene sile nad građanima

Crne Gore. Između ostalog, u Parlament sam i došla kao neko ko je svjestan potpuno činjenice da ova vlast zloupotrebljava silu.

Jedna odredba me motivisala da se zaista detaljno pozabavim ovim zakonom, a to je odredba, poštovani građani, kojom se ovim zakonom omogućava komunalnoj policiji da upotrijebi fizičku snagu službene palice i sredstva za vezivanje, u daljem tekstu sredstva prinude, nad vama.

Postavila sam pitanje sebi kako vas zaštititi. Mi smo u principu protiv toga da komunalna policija ima primjenu sile i mogućnost za tim, ali imajući u vidu činjenicu da, poštovani građani, DPS i ostali u vladajućoj koaliciji imaju većinu, mi smo se odlučili da ponudimo amandmane kojima ćemo pokušati da obuzdamo silu ove odnarođene vlasti koja se primjenjuje prema vama, jer će zapošljavati, sasvim je sigurno, u toj komunalnoj policiji koju će moći po samom sistemu zakona kroz sistem imenovanja načelnika, predsjednik opštine da instalira kroz šefove područnih jedinica i kroz aferu snimak imaćemo u stvari pretorijansku gardu, predsjednika opštine, Komunalnu policiju koja će biti policija ove vlasti, odnosno vladajuće strukture i na taj način Vi jeste ugroženi. Mi ćemo pokušati amandmanima da poboljšamo vaš položaj na način što ćemo kontrolisati prinudu sile na najbolji mogući način.

Ono što jeste indikativno da u članu 10 se predlaže zadržavanje učinioca prekršaja i drugog kažnjivog djela. Ne znam da li su predvidjeli predsjednici opština koji imaju i manire šerifa u ovim našim opštinama i zatvorene za vaše privođenje, pa pošto to zakon nije definisao gdje ćete biti zadržavani, mi predlažemo da se zadržavanje učinioca prekršaja ili drugog kažnjivog djela omogućiti samo ukoliko lice ne posjeduje dokumenta radi utvrđivanja identiteta i to do momenta utvrđivanja identiteta. Ono što mi želimo da obezbijedimo za vas kroz naše amandmane, jeste da u članu 11 dodamo obavezno dva stava, a to je da komunalni policajac je dužan da prije primjene ovlašćenja procijeni uz ispunjenost zakonskih uslova za primjenu svojih ovlašćenja i da je odgovornost za pogrešnu procjenu disciplinska, krivična i prekršajna. To je predlagač naveo u obrazloženju, ali mi želimo da to bude odredba koja će ući u zakon, jer to je nešto što pruža garanciju vama građanima da vas neće tući palicama i pendrecima kada bacite maramicu na ulicu, ako ne pripadate Demokratskoj partiji socijalista.

Vezano za član 12 mi, pošto vi građani od sada možete tražiti da se i po vašim predstavkama postupa, želimo komunalni red, ali ne želimo zloupotrebu ovog zakona za partijske svrhe, želimo da se vaši pozivi integralno snimaju. Nemojte se, gospodine predsjedavajući, truditi da me poslanici DPS-a slušaju, jer oni ne znaju o čemu ja govorim. Ja govorim našim uvaženim građanima, želimo da se vaši pozivi integralno snimaju.

Dalje, pokušaćemo da ograničimo upotrebu sile na način što ćemo tražiti da se šef područne jedinice kao i načelnik komunalne policije imenuje na osnovu javnog konkursa na četiri godine, a ne kako to hijerarhijski šerif opštine, odnosno gradonačelnik opštine odredi sa načelnikom komunalne policije. Želimo da vas zaštitimo od norme iz člana 41 koja predviđa vrlo neobičnu odredbu da se aktom o unutrašnjoj organizaciji i sistematizaciji službe komunalne policije mogu utvrditi i drugi posebni uslovi za zasnivanje radnog odnosa lica iz stava 1 ovog člana na taj način što ćemo predložiti brisanje ovog, jer postoji zakon o državnim službenicima i namještenicima, on propisuje opšte uslove za zasnivanje radnog odnosa, ovaj zakon propisuje posebne uslove za obavljanje poslova. Ovdje se traži da komunalni policajci imaju posebne psihofizičke sposobnosti i da imaju takođe neke druge posebnosti, ali njih mora propisati zakon a ne akt o unutrašnjoj organizaciji pa onda načelnik da predviđa šta i kako treba neko da ispuni za uslov za zasnivanje radnog odnosa i onda da i dalje kao i sada vrše zloupotrebu državnih resursa. I sada i poslije nerasvjetljene afere "snimak", i neprocesuiranja odgovornih u aferi "snimak" imamo pred lokalne izbore građani

da se vrše zloupotrebe državnih resursa od ove vladajuće strukture i na taj način ova vlast nelegitimno vlada ovom zemljom.

Dalje, predlagač je predložio da se u postupku kontrole komunalne policije imenuje posebna komisija koja podnosi izvještaj predsjedniku opštine. Ali šta je uradio predlagač? On uopšte tu nije predvidio da se tretira pitanje povrede dostojanstva povrede ličnosti. Ide se samo na to da se prilikom upotrebe sredstava prinude, kada nastane tjelesna povreda ili nastupi smrt lica, načelnik Komunalne policije podnosi izvještaj o tome predsjedniku opštine, odnosno gradonačelniku koji obrazuje komisiju. Ovo znači, kako je predlagač predložio da to može sve da se zatvori u jednom krugu i da možete da stradate a da niko ne zna kako i pod kojim okolnostima se to desilo. Zato smo mi predložili amandmane da se ovakav izvještaj podnosi predsjedniku opštine i kada dođe do povrede dostojanstva ličnosti, jer to nam Ustav garantuje, jer tjelesna povreda ili smrt lica definitivno jesu važni razlozi zbog kojih se mora podnijeti izvještaj ali veoma često oni koji vrše prinudu mogu da povrijede dostojanstvo ličnosti i moramo održati dostojanstvo ličnosti. Što se tiče sastava komisije, predlagač je, pogledajte, stavio da komisiju čine tri člana od kojih je jedan član predstavnik policije. Šta ovo znači? Ovo znači da predsjednik opštine, pored toga što će biti obaveza da imenuje predsjednika policije, imenuje koga on hoće. Šta će to u praksi da znači? To će, poštovani građani, u praksi da znači da će biti pojela maca što ste vi dobili batine.

Mi predlažemo da komisiju čine pored predstavnika policije i aktivni nevladin sektor, odnosno član iz nevladinog sektora koji se bavi preko pet godina zaštitom ljudskih prava i to uspješno, kao i ugledni sudija koga predlaže Konferencija sudova. Jer ne možemo ostaviti predsjednicima opština da oni imenuju komisiju kako oni hoće. Zašto? Zato što ta komisija ima svoje ingerencije i predsjednik opštine ima mogućnost da taj izvještaj koji dobije od komisije po ovom zakonu negdje stavi u fijoku i da ga uopšte ne objavi. Mi to nećemo dozvoliti. Tražićemo da taj izvještaj bude objavljen. Ovdje je predlagač rekao da samo pritužbe može podnijeti lice prema kome je primijenjeno sredstvo prinude ili kroz preporuku zaštitnika ljudskih prava i sloboda. Mi ne želimo da ovo ovako bude, zato što ja znam iz svog ličnog iskustva da u ovoj zemlji živi puno ugroženih, obespravljenih, osiromašenih i ojađenih ljudi, koji nemaju mogućnosti ni snage da dignu svoj glas protiv ove odnarođene vlasti i zbog toga smo predložili da se amandmanski djeluje na ovaj član, da i drugo zainteresovano fizičko i pravno lice može podnijeti pritužbu. Treba obrazovati komisiju u sastavu za koga mi smatramo da je ispravan, koji će objektivno sačiniti nalaz i na osnovu toga se može utvrđivati i disciplinska i prekršajna i krivična odgovornost onih kojima ova vlast daje palicu u ruke, a to su komunalni inspektori, koji su do sada po Zakonu o lokalnoj upravi vršili poslove koji se odnose na oblasti parkiranja, deponovanja otpada, snabdijevanja vodom, odvođenjem otpadnih voda, javne čistoće, javne rasvjete, održavanja pijaca, parkova, taksi prevoza, da ne nabrajam. To su ingerencije bile ranije, e sada da ne bismo došli u poziciju da nas tuku kako im padne na pamet, dajte da se ograničimo i da zaštitimo sebe koliko možemo.

U izvještaju Komisije u članu 50 se predlaže da se taj izvještaj dostavi predsjedniku opštine, ali se ništa ne piše šta će predsjednik da radi sa tim izvještajem. Mi smo iz Pozitivne podnijeli amandman da je predsjednik opštine dužan ovaj izvještaj učiniti dostupan javnosti, objaviti ga na sajtu opštine, poštujući propise kojima se uređuje zaštita podataka o ličnosti.

Zašto smo ovo uradili? Ovo smo uradili iz razloga zato što će predsjednik kada dobije taj izvještaj, znamo i kakvi su, znamo da ih tuku po gradu, znamo da naše građane isti gradonačelnici nazivaju džukelama, znamo da naši gradonačelnici nazivaju kriminalce dobrim momcima, takvi gradonačelnici, takav izvještaj će vjerovatno da stave u fijoku. I šta će se desiti od svega toga? Ništa.

Na kraju predložili smo da član 51 bude brisan. Zašto? Zato što je predlagač htio da zaštiti one koji vas tuku, na način što je rekao da se u slučaju primjene sredstava prinude kad nije nastala tjelesna povreda niti nastupila smrt lica, načelnik komunalne policije ocjenjuje

opravdanost i pravilnost primjene tih sredstava, što podrazumijevaju ocjenu srazmjernosti, odnosno utvrđivanje prekoračenja ovlaštenja. Ovo praktično znači da načelnik komunalne policije je taj koji, ukoliko niste mrtvi, i ukoliko niste tjelesno povrijeđeni, odlučuje da li je neko nad vama upotrijebio zakonitu ili nezakonitu silu. Mi tražimo da se ovo briše i da se naši amandmani usvoje jer ukoliko se ne usvoje Vi ćete, građani, kao i do sada biti još više tučeni, bijeni, zlostavljani. Zahvaljujem.

PREDSEDAVAJUĆI ŽELJKO ŠTURANOVIĆ:

Zahvaljujem.

Idemo dalje. Sad se vraćamo, ako tako mogu da kažem, na redovne uslove našeg rada povodom tačaka koje imamo na dnevnom redu. Nakon ove molbe kojoj smo udovoljili poslaničkom Klubu Pozitivne Crne Gore sada dajem riječ kolegici Jonici, jer je imala komentar na uvodno izlaganje.

Izvolite.

Molim Vas ovo slušajte, imaćete mogućnost da odgovorite.

SNEŽANA JONICA:

Hvala, potpredsjedniče.

Moj komentar je dijelom pitanje predlagaču ali na određeni način i proceduralna reakcija.

Dakle, dvije stvari.

Jedna, kad smo u julu na Odboru za politički sistem, provosude i upravu razmatrali ovaj zakon gospodin Vukčević je, kao jedan od predstavnika predlagača, na jedno od stručnih primjedbi da uopšte nijesu razgraničene nadležnosti komunalnih inspektora, komunalnih policajaca odgovorio:

“Predstavnik predlagača na kraju je podsjetio da su predloženim zakonskim tekstom načelno navedene nadležnosti komunalne policije pa je neophodno donijeti zakon o komunalnoj djelatnosti kojim će se definisati pojedinačne nadležnosti te da ta dva zakona trebaju biti dio jednog paketa.” Sad se vraćam na onaj drugi dio koji ne mogu da uputim Ministarstvu nego prije vama, potpredsjedniče. To je da je Predlog zakona o komunalnim djelatnostima od 25.10.2011. godine, dakle dvije godine u skupštinskoj proceduru, i da danas imamo na dnevnom redu zakon koji treba da proizađe iz tog zakona koji je dobro ili loše rješenje. Očigledno loše čim postoji niz stvari koje su prethodile činjenici da do danas nije na dnevnom redu, ali me interesuje čime se rukovodstvo Skupštine rukovodilo kad je ovaj zakon stavilo na dnevni red, a da ovaj zakon za sve ovo vrijeme nije stavljen na dnevni red i na taj način preskačemo neke korake da jasno regulišemo ovu oblast. To je prvo pitanje.

Drugo pitanje se odnosi na činjenicu da, gospodin Konjević nije tu kao resorni ministar, po pravilu ministri prisustvuju raspravama koje se tiču zakona koje predlaže njihovo ministarstvo, da smo mi svi u prilici bili iz medija da konstatujemo da je gospodin Konjević u Briselu, pa mi je čudno da na relaciji rukovodstvo Skupštine i ministar Unutrašnjih poslova makar na to interno iz SDP-a ne postoji ta informacija i da ne postoji potreba da se ova tačka danas ne stavi kao prva nego da se sačeka već od sutra prisustvo gospodina Konjevića u Crnoj Gori, pa da on stane iza ovih rješenja koja su očigledno sporna svim poslanicima, a tiču se primjene sile. Dakle, ovaj dio oko redifinisanja redosljeda se odnosio na proceduru kao i na to zbog čega Zakon o komunalnim djelatnostima do danas nije stavljen na dnevni red, a ovaj i ako je bilo svijesti o tome proizašao, a usput je to bio komentar predlagača mislili da će moći kvalitetno da brane ova razgraničenja kad u osnovnom tekstu imaju Zakon o komunalnim djelatnostima koji je davno prevazišlo vrijeme i ovo što oni predlažu treba da proizađe iz novog zakona koji, nažalost, ne znamo kad će biti donijet. Hvala.

PREDSEDAVAJUĆI ŽELJKO ŠTURANOVIĆ:

Dobro. Ako hoćete da odgovorite prije toga ću ja, naravno, kratko komentar u dvije rečenice, jer je dio bio upućen prema rukovodstvu Skupštine.

To ste mogli da pitate kada smo utvrđivali dnevni red, a na dnevni red se stavljaju one tačke koje se prethodno razmatraju od strane odbora i koje su dobile zeleno svjetlo tih odbora, matičnog i ostalih odbora koji je razmatran. Dakle, mi pratimo na kolegijumu i dobili smo izvještaj od Odbora da je ovaj Predlog zakona razmatran, prihvaćen i onda smo ga stavili na dnevni red. Dakle, i pored najbolje volje to u dominantnoj mjeri ne može zavisiti od rukovodstva Skupštine nego, prije svega, od ažurnosti odbora koji su dužni da što ažurnije razmatraju Predloge zakona koje su iz njihove nadležnosti.

Drugo, što se tiče ministra Konjevića, već je objašnjeno. Dakle, on je u Briselu. Rekli ste da on stane iza ovih rješenja. Naravno, čim je predstavnik predlagača pročitao sam ga kao prvog, on stoji iza ovih rješenja, do kraja bio tu ne bio tu ova rješenja su rješenja Ministarstva unutrašnjih poslova kojim on rukovodi tako da su to rješenja sa kojim je ne samo saglasan, nego i učestvovao u njihovom kreiranju i da je danas u mogućnosti vjerovatno da bi ih branio zajedno sa kolegicom Vojinović. Tako da su ta dva objašnjenja koja su bila neophodna povodom pitanja koje ste postavili, a u odnosu na pitanje koje je bilo upućeno prema predstavniku predlagača.

Koleginice Vojinović, želite li da odgovorite?

Izvolite, imate riječ.

JADRANKA VOJINOVIĆ:

U vezi Zakona o komunalnoj djelatnosti, uvaženi predsjedavajući, uvažena poslanice Jonice, mi se ne možemo odgovarati, jer nijesmo resorno ministarstvo. Vezano za Zakon o komunalnoj djelatnosti ja mogu samo da Vas upoznam sa prethodnom procedurom koja je prethodila izradi i samog Zakona o komunalnoj policiji. Imajući u vidu važeći Zakon o komunalnim djelatnostima koji još uvijek nije nijednim propisom stavljen van snage, rukovodili smo se da uvažimo važeći Zakon o komunalnim djelatnostima. A naravno u vrlo intenzivnoj saradnji sa kolegama iz Ministarstva održivog razvoja vezano za predloge novog Zakona o komunalnim djelatnostima pokušali smo uskladiti, znači i odrebe kako bi se one mogle primjenjivati nakon usvajanja novog zakona o komunalnim djelatnostima posebno u dijelu koji se odnosi na član 7 oblasti djelovanja komunalne policije. Eto toliko.

PREDSEDAVAJUĆI ŽELJKO ŠTURANOVIĆ:

Zahvaljujem.

Čuli smo objašnjenje. Idemo dalje.

U ime Kluba Bošnjačke stranke kolega Kalač ima riječ, neka se pripremi koleginica Ljerka Dragičević koja će govoriti u ime Kluba četiri partije.

Izvolite.

ALMER KALAČ:

Zahvaljujem, predsjedavajući.

Uvaženi predstavnici Ministarstva, kolege i koleginice poslanici, uvaženi građani,

Ja smatram da je bila bolja varijanta da je ministar Konjević danas sa nama, bilo da se radi o komunalnoj policiji ili o policiji, to su jako važne teme. Dosadašnja rješenja i Zakon o lokalnoj samoupravi a koji se odnose na službu komunalne policije nijesu pokazala očekivane rezultate. Nedoumica o primjeni propisa i postupanja komunalne policije u odnosu na rad inspeksijskog nadzora i dalje imaju nejasnoća. Mišljenja sam da se ovim zakonom želi poboljšati rad komunalne policije, ali ga dosljedno treba primjenjivati. Svjedoci smo da se mnogi zakoni primjenjuju selektivno. Određeni broj saobraćajnih policajaca zbog djelimično

zatamnjenih stakala na autu kažnjava vozače, dok u tom momentu prolaze automobili sa totalno zatamnjenim staklima, ali takvi nijesu predmet njihovog interesovanja.

Drugi primjer da saobraćajna ili komunalna policija nekom siromašku naplati kaznu za nepropisno parkiranje, a ta kazna je pet puta veća nego što je vrijednost poljoprivrednih proizvoda koje je on donio da proda. Naravno, lokalna samouprava nije učinila dužne da obezbijedi parking prostor pa tek onda da insistira na poštovanju ovih propisa. Analizirajući predloženi zakon već na početku u članu 4 naglašeno je da komunalna policija može primjenjivati sredstva prinude. Tek od člana 7 definisani su poslovi komunalne policije i način vršenja poslova. U članu 14 stoji da ovlašćenja komunalne policije prema maloljetnim licima primjenjuju komunalni policajci koji imaju posebna znanja za rad sa maloljetnicima. U zakonu stoji da dolazi jedan policajac na pet hiljada stanovnika, a moje pitanje bi bilo da li komunalni policajci trebaju da idu na obuku radi sticanja tih posebnih znanja.

Drugo pitanje ili potpitanje - da li svi komunalni policajci treba da idu na takvu vrstu obuke? Da li i ovdje važi da pritužbe mogu podnijeti samo lica nad kojima je izvršena prinuda, iako se radi samo o maloljetnim licima?

U članu 31 stav 2 precizirano je gdje, odnosno u koje djelove tijela ne smiju da se nanose udarci. Vjerovatno će komunalni policajac u klasičnoj tuči zamoliti lice koje čini prekršaj da se namjesti kako bi ga mogao udariti po dozvoljenim djelovima tijela. U članu 32 stav 1 stoji sredstva za vezivanje mogu se upotrijebiti radi odbijanja napada usmjerenog na komunalnog policajca, tako da tražim pojašnjenje ovog stava. Da bi bila upotrijebljena sredstva za vezivanje, znači prethodno to lice mora biti savladano, tako da nije riječ o odbijanju napada.

U članu 40 se navodi da komunalni policajac mora imati najmanje četvrti nivo kvalifikacije obrazovanja i najmanje jednu godinu radnog iskustva. Međutim, predloženi zakon, pa samim tim ni ovaj član ne definiše na kom radnom mjestu je neophodno traženo radno iskustvo. Učinak komunalne policije je, izgleda, najbolje mjerljiv u eurima, tako da u današnjoj štampi imamo informaciju da je komunalna policija u Baru za devet mjeseci naplatila skoro 480.000 eura. U tom izvještaju stoji da je bio veliki broj pritužbi građana usmeno ili u pisanoj formi.

Međutim, ne postoji podatak koliko je tih primjedbi bilo opravdano, iako je dat podatak da je većina tih zahtjeva riješeno. Ne može komunalna policija, ni inspeksijska služba kvalitetno raditi svoj posao, ukoliko se prije toga ne obezbijede uslovi. Primjer za to je, a osvrćem se na rad inspeksijske službe, deponija Vasove vode, deponija pored Mojkovca na obali Tare, deponija pored Rožaja na obali Ibra. Umjesto da lokalne samouprave odrede lokaciju koja odgovara za odlaganje otpada, a to nije slučaj, određene su lokacije koje direktno zagađuju rečne tokove, nalaze se iznad izvorišta pitke vode. Toliko priče o ekološkoj Crnoj Gori. Vidim da pristize veliki broj amandmana u cilju poboljšanja ovog zakona, pa tražim i kvalitetno pojašnjenje na moja pitanja kako bismo mogli podržati predmetni zakon. Zahvaljujem.

PREDŠEDAVAJUĆI ŽELJKO ŠTURANOVIĆ:

Hvala vama.

Koleginica Dragičević sada ima riječ, a neka se pripremi koleginica Vuksanović koja će govoriti u ime Kluba Socijaldemokratske partije. Izvolite.

LJERKA DRAGIČEVIĆ:

Zahvaljujem, gospodine potpredsjedniče Skupštine.

Uvažena Skupštino, uvaženi predstavnici Ministarstva, poštovani građani,

Prijedlog zakona koji je danas pred nama o komunalnoj policiji meni je veoma interesantan, da ne kažem čudan i ne korespondira opet, po meni, sa nekim zakonima gdje

je sve i sja komunalna policija. Da vas ne bih, poštovane kolegice i kolege, poštovani građani, ostavljala u nedoumici, odmah da vam kažem i o čemu se radi.

Prva nelogičnost je data u članu 5 Prijedloga zakona gdje stoji: "Za vršenje poslova komunalne policije u opštini osniva se služba u skladu sa zakonom kojim se uređuje sistem lokalne samouprave". Sada se više ne biraju gradonačelnici na slobodnim izborima već ih biraju odbornici. Čim je tako izabran gradonačelnik nije u obavezi da sluša glas naroda, odnosno građana, već čuje samo određene ljude, da ne kažem kako drugačije. Nijesu ga birali građani, ne zavisi od njih i eto diskriminacije člana 3 Prijedloga ovog zakona. Konkretno, u Prijedlogu zakona o zaštiti od buke u životnoj sredini stoji da opštine donose strateške karte buke, a komunalna policija nadgleda ovaj nivo buke, i to onda kada su najhrabriji, od ponoći do ure po ponoći. Karte se rade prema nahođenju gradonačelnika, Komunalna policija za svoj rad odgovara gradonačelniku ili, kako piše u članu 37 ovog prijedloga zakona, načelnik odgovara za rad službe predsjedniku opštine. Ovo je ona - kadija te tuži, kadija ti sudi. Do sada komunalna policija je intervenirala na pozive građane, ali nije bila nadležna za buku i mjerenje buke. Niko nije bio nadležan za tu vrstu presije, uznemiravanja i diskriminacije i sve je išlo kako su njih pet, šest moćnika htjeli tj. po onoj Luja XIV - država to sam ja. Bitno je da oni zarade imaju, a za nikog drugog nije važno ni hoće li zaraditi, ni hoće li imati da preživi i hoće li odmoriti za sjutrašnji rad, ni hoće li poludjeti itd.

U članu 10 ovog prijedloga, a podnaslovu vrste ovlašćenja stoji, citiram, u vršenju poslova za svoje nadležnosti komunalna policija je u skladu sa ovim zakonom ovlašćena da daje upozoravanje, daje usmena naređenja, utvrđuje identitet za državu učinioca prekršaja ili drugog kašniovog djela, pregleda predmeta, privremeno oduzima predmete, primijeni videonadzor, upotrijebi fizičku snagu službene palice i sredstva za vezivanje, u daljem tekstu sredstva prinude, a može i izdati prekršajni nalog, podnijeti zahtjev za pokretanje prekršajnog postupka ili krivičnu prijavu i, naglašavam, kada utvrdi da nije nadležna za postupanje obavijesti nadležni organ radi preduzimanja mjere iz svoje nadležnosti, završen citat.

Poštovani građani, mislim da vam je sve jasno. Imaćemo komunalnu policiju koja se ni za što ne pita i, izgleda, nikome ne odgovara, ali može da bije i kakvo je to, molim vas lijepo, upozorenje kao mjera ili usmeno naređenje. Kako da odgovara za ono što nema kaznenih mjera. Gradonačelnik će se dobro oznojiti dok im da ova jaka ovlašćenja. Samo me je strah da ne bude pucalo gdje ne treba, a ne gdje treba.

U članu 12 podnaslova postupanje po prijavama građana stoji da komunalna policija postupa po prijavama građana. Uvaženi građani, da znate samo kako se daju prijave. Citiram: "Prijava iz stava 1 ovog člana može se podnijeti pisanim putem, elektronskom poštom, a u hitnim slučajevima telefonom i neposrednim usmenim obraćanjem." Tko ima snage da satima okreće telefon jer je stalno zauzet i niko se ne javlja, nek izvoli da okreće. Što li rade da su tako prezauzeti, i to baš u vrijeme kada muzika gruva? Možda kupe snagu jogom za ono od 24 do 01 h. U Budvi, u naselju Polje, iznad Starog grada, ako neko udari čekićem u zid u dvanaest sati, odnosno, naški rečeno, u podne, komunalna će po pozivu odmah da dođe i uzme 50 eura, što je minimalna kazna. Što bi ti koji se žale na čekice i na buku čekića radili da po noći ne mogu da zaspu, kao što se ne može zaspiti u zidinama i van zidina Starog grada. Sigurna sam da je ovaj zakon o inspekcijama koji je do sada važio mnogo bolji, bez obzira što je toliko nedostatan, a ovaj novi je, po meni, nikakav. Neće biti sreće ni koristi od komunalne policije dok bude zavisna od lokalne samouprave, jer na koncu konca ona nju kontrolira. Samostalnost i odgovornost su u radu najbitniji da bi funkcionirala ta služba. Ako tako ne bude, građanima za borbu protiv nasilja ma kakve vrste, ostaje samo policija jer bar oni ne traže napismeno pozive već što je iz njihovog domena završavaju maksimalno.

U članu 34 stoji da su najmanje troje u komunalnoj policiji tj. na 5.000 stanovnika jedan komunalni policajac. Ovo je veoma diskutabilno. Znate, uvaženi građani, meni se čini

da ovaj zakon postoji samo da bi ga imali, a što ne vrijedi to nikome ništa. Nažalost, u članu 54 Prijedloga zakona stoji da nadzor nad sprovođenjem njegovog zakona vrši Ministarstvo. Uvaženi predstavnici Ministarstva, molim vas da prenesete gospodinu ministru, da bi bilo bolje da, već kada ima nadzor, ima i ovu službu pod Ministarstvom jer u rukama lokalne uprave dok je komunalna policija imaće više posla od njih. Zahvaljujem na pažnji.

PREDŠEDAVAJUĆI ŽELJKO ŠTURANOVIĆ:

Hvala vama, kolegice.

Pozivam koleginicu Vuksanović da uzme riječ, a nek se pripremi koleginka Jonica u ime Kluba Socijalističke narodne partije.

DRAGINJA VUKSANOVIĆ:

Zahvaljujem.

Uvaženi predsjedavajući, kolege poslanici, uvaženi predstavnici ministarstva, poštovani građani Crne Gore,

Pred nama je jedan značajan Predlog zakona, kao što ste već upoznati, Zakon o komunalnoj policiji i Socijaldemokratska partija će podržati ovaj zakon. Iz ugla Socijaldemokratske partije ovaj zakon je značajan iz više razloga.

Prvo, ovim zakonom prvi put se jedna ovakva oblast, a to je nadležnost komunalne policije i djelatnost njihovih poslova reguliše posebnim zakonom. I samom tom činjenicom ukazuje se na značaj ove oblasti inspeksijskih poslova i na sam značaj ovog predloga zakona.

Drugo, čitajući odredbe ovoga zakona, primjećujemo da je zaista uložena velika trud i ja želim ovdje da istaknem rad kolega iz Ministarstva unutrašnjih poslova i trud uvažene kolegice Vojinović za koju se vidi da se zaista trudila da na adekvatan način iskoristi i pravnu terminologiju i na pravni način postavi stvari kako treba da stoje.

Ovaj zakon značajan je upravo zato što se njime jača uloga komunalne policije i samim tim se ona i inspeksijski poslovi ovog dijela policije tačno pozicioniraju i odvajaju od druge kategorije inspeksijskih poslova.

Takođe, značaj ovog zakona jeste u tome da se želi postići sljedeća svrha, a to je poštovanje propisa lokalne samouprave, koje donose Glavni grad, Prijestonica i ostale jedinice lokalne samouprave.

Ovaj zakon značajan je takođe što se usaglašava sa principima Savjeta Evrope, sa Evropskom poveljom o lokalnoj samoupravi, a takođe, veliki dio odredaba ovoga zakona implementirao je zaista korisna rješenja iz zakona koje primjenjuju države u regionu, a koje su takođe težile da odredbe svojih zakona usaglase sa principima o kojima sam prethodno govorila.

Socijaldemokratska partija ukazaće na neke dileme u vezi sa pojedinim odredbama zakona, cijeneći sljedeće: ono što su naveli kolege poslanici do sada, a na što se posebno obraća pažnja jeste vrsta ovlašćenja koje su predviđene ovim zakonom, a koja Komunalnoj policiji daju šira ovlašćenja i širu ulogu. U tom smislu Socijaldemokratska partija će predložiti sljedeće:

Kada govorimo o članu 10 u stavu 1 poslije alineje 4 dodaje se nova alineja koja glasi: "Zaustavi i isključi iz saobraćaja vozilo zatečeno u vršenju prekršaja, iz svoje nadležnosti". Pored svih ovlašćenja koja su predviđana ovim odredbama zakona, a to su mjere upozorenja, zatim izdavanje naređenja, uz naravno utvrđivanje obavezno identiteta, zadržavanju učinioca prekršaja ili drugog kažnjivog djela, dodaje se upravo ova alineja koja se odnosi na ono na šta sam ukazala.

Može se desiti, evo daću konkretan primjer da kroz centar, recimo jednog rada, ili kroz neka obližnja mjesta prolazi kamion koji je natovaren sa puno pijeska i kamenja, da je

repetovaren i da se taj pijesak, znači na neki način, prosipa po putu i po ulici i da u tom dijelu smatramo da je to u nadležnosti iz djelokruga komunalne policije i da u tom smislu ova alineja bi zaista bila korisna na ovom mjestu.

Što se tiče primjene odredaba novog zakona prema maloljetnicima, Socijaldemokratska partija stoji na stanovištu, a nadam se da se sa time slažu i ostali poslanici, da su maloljetnici zaista posebna i osjetljiva kategorija, to su maloljetna lica ispod 18 godina, i da u tom smislu treba član 14 da se mijenja i glasi: "Ovlašćenja prema maloljetniku primjenjuje komunalni policajac koji ima posebna znanja iz oblasti prava djeteta i pravilima postupanja prema propisima, kojima se uređuje postupanje prema maloljetnicima". Znači, nije dovoljno samo da posjeduje to lice znanje iz oblasti o maloljetnicima, već iz ugla Socijaldemokratske partije je bitno da se tu konsultuju i propisi kojima se regulišu posebna prava i postupanja prema maloljetnicima u ovom dijelu eventualnih prekršaja koja bi bila učinjena od strane ovih lica.

Ono na što želim sljedeće da ukažem, to je vezano za član 27, koji se tiče oduzimanja predmeta, to je neka eto pravnička dilema više koja ukazuje na sljedeće: komunalni policajac kada zatekne lice u narušavanju komunalnog reda, priveremeno će oduzeti predmete kada je propisano njihovo obavezno oduzimanje. Zatim, kada je njima učinjen prekršaj ili krivično djelo, u skladu sa zakonom koim se uređuje inspekcijski nadzor.

Željela sam da postavim pitanje: Kada pominjemo krivično djelo, da li se onda ovaj zakon o inspekcijskom nadzoru tretira kao lek specijalis u odnosu na Zakonik o krivičnom postupku, koji u članu 85 predviđa tačno uslove i način na koji se u krivičnom postupku oduzeti predmeti, imovinska korist i imovina.

Smatramo da ako je ovdje Zakon o inspekcijskom nadzoru lek specijalis, znači onda ćemo primijeniti pravno pravilo lek speciales derogat legi generale i da će u ovom dijelu, znači taj dio oduzimanja predmeta biti regulisano ovim zakonom. Ako nije to u pitanju, onda da vidimo da li postoji potreba da se na ovaj član doveže i taj dio koji bi se ticao primjene Zakonika o krivičnom postupku iz člana 85 koji decidno reguliše način i uslove pod kojim se može privremeno odzeti predmet kojima je pokušano ili učinjeno krivično djelo.

Ono što za mene predstavlja, a i za Socijaldemokratsku partiju neku vrstu dileme i koju samo želimo eto da podijelimo sa vama, a tiče se upotrebe sredstava prinude. Vidjeli smo da se sredstva prinude prema odredbama ovog zakona, mogu grupisati u tri dijela. Prvi dio to je fizička prinuda, drugi dio jeste palica, i treći dio je upotreba same fizičke sile.

Ovdje ste rekli to su sredstva vezivanja, preciznije rečeno, zakonom je to napisano kao sredstva vezivanja. U članu 31 stav 3, kaže sljedeće: "Prema licima mlađim od 14 godina, očigledno bolesnim i iznemoglim licima, licima sa teškim invaliditetom, i ženama čija je trudnoća vidljiva, palica se može upotrijebiti, ali samo ako neko od tih lica vatrenim oružjem, oruđem ili drugim opasnim predmetom, ugrožava život drugog lica".

Za nas postoji samo jedna dilema, ako trudnoća žene nije vidljiva, ili žena ne zna da je trudna, imamo i takvih slučajeva, kako onda postupati u odnosu na tu ženu? Imate žena kojima je trudnoća vidljiva tek možda u petom mjesecu. Znači, to je neka dilema, da vidimo kako bi se vi u odnosu na to, što naravno ne opravdavam nijednu ženu, bez obzira da li je trudnoća vidljiva ili ne, ili uopšte ako nije trudna da može da upotrebljava oružje i da krene prema nekome, jer svako ima pravo da se brani, znači pravo na nužnu odbranu.

I ono što sam htjela da podijelim sa vama takođe, jesu ova ovlašćenja koja se tiču zadržavanja lica. Iz ovog zakona i onog što smo mi čuli na Odboru za politički sistem, pravosuđe i upravu, komunalni policajac koji ima ovlašćenje da zadrži neko lice, mi smo postavili kao dileme - gdje se to lice odvodi. Vi ste rekli da se odvodi u prostorije policije, znači u jedinice pritvora, znači policija, pa postavljamo jedno pitanje - ako je već ovim zakonom dat širok krug ovlašćenja komunalnom policajcu da li postoji u budućnosti, možda neka mogućnost da se neke posebne prostorije u okviru same inspekcije Komunalne policije,

adaptiraju za te potrebe. Jer, imamo takođe i ovdje jedan član zakona koji se odnosi na to da će komunalni policajac uvijek pozvati i tražiti saradnju policije ukoliko ne može primjenom ovih sredstava prinude da sam izađe u susret tim problemima.

Međutim, ako komunalni policajac može sam da se izbori sa tim problemom, da li zaista to lice treba voditi u jedinice policije, ili možda adaptirati u budućnosti neke prostorije koje će biti pri toj inspekciji za te poslove komunalne policije, i ta lica odvoditi na to određeno mjesto.

Ja ću sada završiti svoje izlaganje, još jedanput navodeći i smatrajući da usvajanjem Predloga ovog zakona o komunalnoj policiji, zaista se na tačan i precizan način utvrđuje, ono što sam rekla na samom početku, a to je krug svih djelatnosti ovlašćenja koja su u nadležnosti komunalne policije, što je novitet za ovaj naš prostor, i smatramo da će komunalna policija, u skladu sa zakonom, Ustavom, poštujući prava čovjeka i građana, postupajući na način koji je najbolji u interesu građana i države. Zahvaljujem.

PREDŠEDAVAJUĆI ŽELJKO ŠTURANOVIĆ:

Hvala Vama.

Koleginica Jonica sada ima riječ, neka se pripremi koleginica Zorica Kovačević koja će govoriti u ime Kluba Demokratske partije socijalista.

Izvolite.

SNEŽANA JONICA:

Hvala, potpredsjedniče.

Na početku moram da kažem da činjenica da se priča o Zakonu o komunalnim djelatnostima objasni na način da nešto nije prošlo odbor, meni nije baš potpuno utemeljena imajući u vidu da, ukoliko jedan zakon je u skupštinskoj proceduri dvije godine i ukoliko nije došao na dnevni red Skupštine s tim zakonom postoji neki problem ili postoje neki razlozi u rukovodstvu Skupštine zbog kojih taj zakon neko ne želi da stavi na dnevni red. Onda je korektno upoznati i poslanike, ne govorim ovo konkretno Vama, jer predsjednik Skupštine ima pravo da definiše dnevni red po Poslovniku, ali nijesam u prilici da to njemu danas uputim. Korektno je i upoznati Vladu da taj i takav zakon nemamo namjeru da stavljamo na dnevni red, pa nešto da urade sa njim, da ga povuku i da predlože drugi, jer na ovakav način smo dovedeni u poziciju da se izjašnjavamo o zakonima koji su komplementarni, koji bi da je sreće trebalo danas da budu zajedno na dnevnom redu i da na kvalitetan način možemo da uredimo ovu oblast.

Dakle, iz tih razloga naglašavam ono što mi je od početka bilo sporno, a to je činjenica, da meni, a pravnik sam, pa bi po logici stvari trebalo negdje jasnije da prepoznam te definicije iz zakona, nisu jasne uopšte nadležnosti komunalne policije i komunalne inspekcije, na način da to bude potpuno jasno i precizno definisano. Pitam se, koliko će biti jasno građaninu, i koliko će biti jasno i onima koji će te nadležnosti i ovlašćenja ovako definisane iz starog Zakona o komunalnoj djelatnosti i novog ako se donese Zakon o komunalnoj policiji primjenjivati, i da li će se preplitati itd?

Ono što najviše dilema proizvodi jeste definicija ovlašćenja komunalnih policajaca i činjenica da smo došli do toga da se predlaže da im se obezbijedi upotreba fizičke sile. Činjenica da je to definisano na način da vrlo specifično imamo mogućnost dakle, i za održavanje i za upotrebu fizičke sile, a da sve to nije razrađeno dovoljno dobro da ne proizvede posledice po kršenju ljudskih prava naših građana, a uostalom ni po kvalitet rada komunalnih policajaca. Podsjetiću, da je u članu 25 definisano, da je lice zatečeno u narušavanju komunalnog reda, komunalni policajac može zadržati u skladu sa zakonom kojim se uređuje prekršajni postupak. Definitivno, prekršajni postupak u ovom trenutku nije uređen na način da se definiše koga može i kada komunalni policajac zadržati, tako da je

norma nedorečena, a potpuno je nejasno i nedovršeno i tu smo se složili na odboru, to gdje će ta lica biti zadržavana.

Dakle, mislim da u ovom momentu i ovlašćenje i kapacitete za to imaju samo Uprava, Područna jedinica Uprave policije, ali vi to ovdje morate definisati. Znači, mora se definisati ukoliko ostanemo pri normi da se komunalnom policajcu, koja je meni vrlo upitna, daje pravo na zadržavanje određenog lica gdje on od momenta kad preuzme radnje da ga zadrži, vodi to lice.

Drugo je pitanje koje se tiče maloljetnika, i dobro ovo mi je možda i šlagort da kažem da mi je drago što nakon rasprave na Odboru gdje su mi bukvalno kolege, jer sam potencirala sve ovo, rekli da im je naporno jer je to nebitan zakon, da se time svime bave, vidim da su posle toga sve one stvari na koje sam ukazivala polako počele da se pojavljuju kao amandmani kolega iz raznih partija i određenih odbora, ali je dobro da konačno pokušavamo da korigujemo neke stvari.

Dakle, definitivno se mora definisati gdje se i na koji nači vrši zadržavanje, ali u tom kontekstu i priču o maloljetnicima moramo definisati, ne onako kako je to uradio Zakonodavni odbor koji se pozvao da se to radi u postupku koji je definisan Zakonom o postupanju prema maloljetnicima u prekršajnom postupku, jer taj zakon ne postoji, nego onako kako je korektno parafrazirala koleginica Draginja Vuksanović, a to je, da to može biti definisano propisima kojim se uređuje postupanje prema maloljetnicima, jer imamo i taj zakon i Zakon o unutrašnjim poslovima kojim se to definiše. Međutim, interesantno je kako je definisana upotreba fizičke snage. Dakle, u stavu 2 imamo normu kojom se kaže: Upotrebom fizičke snage u smislu ovog zakona smatra se upotreba različitih zahvata borilačkih vještina.

Moja prva asocijacija kada to pročitam je bila da pogledam koje to karakteristike mora da ispunjava komunalni policajac da bi dobio posao, i tražila sam negdje među posebnim uslovima znanje borilačkih vještina. Nijesam prepoznala da u posebnim uslovima za obavljanje posla komunalnog policajca imate definisane borilačke vještine. Vidim da se radi o srednjoj stručnoj spremi i godinu dana radnog iskustva, da se radi o psiho-fizičkim sposobnostima koji se dokazuju ljekarskim uvjerenjem i položenom stručnom ispitu za vršenje poslova komunalne policije. Stručni ispit se polaže u okviru kojeg ćete možda tražiti da neko ima crni pojas iz borilačkih vještina, da bi na onaj način kako ste definisali zahvatom iz karate je li se obračunao sa licem koje narušava komunalni red, ali ćete taj Pravilnik donijeti po ovome kako je sada propisano u roku od šest mjeseci od donošenja ovog zakona. U roku od šest mjeseci treba da stupi i zakon, da počne da se primjenjuje zakon, a u roku od šest mjeseci od početka primjene treba komunalni policajci i načelnik da polože stručni ispit. Pa kako će da se primjenjuje zakon kad će po ovome za godinu dana tek da se stvore uslovi da ljudi polože stručni ispit koji je njima uslov za zapošljavanje, a vi ih već definišete kao načelnika komunalne policije, komunalnog policajca. Oni će to valjda postati, imaju obavezu da polože do tada i tada. Oni će valjda to tek postati kad ispune jedan od uslova koji su posebni uslovi za obavljanje poslova da bi mogli biti uopšte zaposleni na to. Dakle, stvari koje su totalno nejasne. A onda se, dakle, odlukom koja je meni i dalje nejasna, zašto kad uvodimo priču o komunalnoj policiji ne idemo sa tim da se definišu ova osnovna ovlašćenja, pa možda posle nekih godinu dana iz prakse definišemo, da li je baš pametno dati upotrebu fizičke prinude komunalnim policajcima koji po ovome što vi predviđate mogu da završe bili koju srednju školu, jer takva ovlašćenja imaju policajci koji ipak završavaju konkretnu školu, i imaju konkretne karakteristike i preduslove za obavljanje tog posla. Pa, recimo, imate priču o upotrebi palice u kojoj se kaže, da se palica ne može upotrijebiti u predjelu vrata, glave, kičmenog stuba, grudnog koša, genitalija, zglobova, to je otprilike čitavo tijelo osim noge, pa će taj što je završio srednju školu, bilo koju, ili biti toliko precizan hiruški da nanišani noge tom licu koje dakle, narušava komunalni red. Dakle, igramo se sa stvarima koje će proizvesti

štetu i po one koji treba da vrše ta ovlašćenja, a i po one na kojima treba da se vrše ta ovlašćenja.

Ono što moram takođe, da ukažem kao nedostatke jeste priča o ovlašćenjima u kojima je definisano da komunalni policajci obavljaju niz stvari. Ali, recimo nije precizno definisano, ali čujem da je to već na relaciji sa SDP-om dogovoreno i drago mi je, pa ja neću predavati taj amandman jer će Ministarstvu lakše pasti amandman iz SDP-a, a tiče se zaustavljanja vozila na mjestima gdje se vrše prekršaji, jer imajući u vidu nadležnosti komunalne policije koje su do sada postojale mi imamo veliki broj nelegalnih prevoznika, iako komunalni policajac ima pravo da kontroliše legalnog prevoznika, sasvim je korektno dati mu ovlašćenje da može da zaustavi nelegalne prevoznike naročito one koji se zaustavljaju na autobuskim stajalištima i time krše i Zakon o bezbjednosti saobraćaja i preuzimaju putnike. To je jedan doprinos i svemu onome što radimo i u drugim sferama, a to je suzbijanje svojevrsne sive ekonomije i u tom kontekstu priče.

Ono što, takođe, ukazujem kao dilemu jeste priča o primjeni video nadzora, jer smatram da ovako definisana norma, u kojoj piše kad je to potrebno radi sprečavanja narušavanja komunalnog reda određeni prostor i objekat može se obezbijediti video nadzorom, može biti vrlo upitna zato što ne mislim da su komunalni policajci dovoljno edukovani da mogu da definišu na kojem će mjestu video nadzor kad to nalože, biti nešto što dakle, sprečava narušavanje komunalnog reda između onoga što je Zakonom o zaštiti podataka o ličnosti definisano, da time ne narušava i privatnost pojedinaca.

Ono što su stvari na koje smo ukazivali, osim ovoga koji će se propisi kod maloljetnika primjenjivati, meni je i dalje upitna norma koja je ostala u stavu 2, a to je da će oni voditi računa o duševnoj razvijenosti, osjetljivosti, ličnim svojstvima i privatnosti maloljetnika. Dakle, završila sam fakultet na kojem, između ostalog, i bilo niz predmeta koji su se bavili pitanjem maloljetnika. Nisam sigurna da bih sebi dala za pravo da sa ovom školom, a nismo slučajno imali u raspodjeli zanimanja one koji treba da se bave maloljetnicima i one koji treba da vode računa o duševnoj razvijenosti i osjetljivosti, i ne mislim da komunalnom policajcu pripada kapacitet da on može da određuje duševnu razvijenost i osjetljivost, lična svojstva i privatnost maloljetnika i opredjeljuje da li je to moguće.

Ovim zakonom je takođe, i time završavam, definisano konačno da komunalni policajci mogu izdavati prekršajne naloge. Ja ne mogu da ne iskoristim priliku da podsjetim da smo imali interesantnu situaciju u Glavnom gradu da i kada to nije bilo definisano Zakonom, niti Uredbom Vlade Crne Gore, komunalna policija Glavnog grada je prilikom korišćenja pauka izdavala prekršajne naloge i značajan broj građana je plaćao, dakle po tim prekršajnim nalogima, prekršajne kazne iako su nalozi neovlašćeno izdati.

Pitala sam to gospodina Vukčevića na Odboru, rekao mi je da je tačno, da je Uredba nakon toga izmijenjena, ali da nikome nije palo na pamet da se utvrdi koji je broj građana koji oštećen, jer je neko neovlašćenim prekršajnim nalogom uzeo od njih neovlašćeno iznos novca za prekršaj za koji nije imao pravo.

Dakle, mi ćemo naravno, imati amandmane kojima ćemo ukazati na nedostatke ovog zakona i predložiti rješenja koja smatramo boljim. Smatramo da je potrebno vrlo obazrivo ući u priču o primjeni sile, i naš će predlog najvjerovatnije biti da se ipak ovo ovlašćenje ostavi za neki drugi period primjene zakona, da prvo ustanovimo lokalnu policiju, da vidimo kad će to lokalne samouprave uskladiti institute, kad će pravilnik donijeti, ko će sve položiti stručni ispit, ko će sve biti, dobiti posao komunalnog policajca, kako će ga sve primjenjivati, pa ćemo lako izmjenom zakona, ako sve to bude tako savršeno, dodati i ta ovlašćenja, ali mnogo kvalitetnija nego što su ovdje definisana. Hvala.

PREDŠEDAVAJUĆI ŽELJKO ŠTURANOVIĆ:
Zahvaljujem.

Prije nego što uzme riječ, kolegistica Kovačević, samo jedna napomena.

Očigledno nijesmo se dobro razumjeli prilikom vaše prethodne intervencije. Ja sam razumio da se vaše pitanje odnosi na to - Zašto je Predlog zakona o komunalnoj policiji danas na dnevnom redu i ja sam odgovorio da je prošao nadležne odbore i da su se time stekli uslovi da on uđe u dnevni red.

Dakle, sada vidim da je suština vaše intervencije bila drugačija, da se odnosila na Zakon o komunalnoj djelatnosti, kao što znamo blizu dvije godine, poslat je prema Skupštini, ali još uvijek ga nemamo na dnevnom redu. Takođe, kao i vi, vjerujem kao i svi poslanici sam očekivao, s obzirom da je riječ o kompatibilnoj materiji, da i jedan i drugi zakon budu u paketu, Zakon o komunalnoj djelatnosti i Zakon o komunalnoj policiji.

Međutim, Zakon o komunalnoj djelatnosti očigledno, ja ne znam razloge do kraja, ali još uvijek nijesu usaglašena određena rješenja iz toga zakona o komunalnoj djelatnosti, tako da se radi na tome usaglašavanju, to su one informacije koje ja imam, a što se tiče Predloga zakona o komunalnoj policiji, on je usaglašen i kao takav je pošao prema odborima i prema plenumu, tako da su se stekli uslovi da ih razmatramo, s tim što samo jedna dopuna ovoga o čemu ste vi govorili. Možemo i mi kao poslanici, kod utvrđivanja dnevnog reda da tražimo da Predlog zakona o komunalnoj djelatnosti bude na dnevnom redu što prije i vjerujem, zaista, imajući u vidu materiju koja se detaljno reguliše tim zakonom, da taj zakon treba što prije da razmatramo i usvojimo ovdje u ovom parlamentu.

Dakle, samo kratko pojašnjenje. Predlog zakona o komunalnoj policiji je prošao nadležni odbor i je stekao uslove da se razmatra. Oko komunalne djelatnosti još uvijek ima određenih neusaglašenih rješenja i time nijesmo mogli da ta dva zakona koji jesu, dijelim vašu ocjenu, kompatibilni i najbolje bi bilo da se razmatraju u paketu da ih danas razmatramo i jedan i drugi.

Samo forma objašnjenja.

Kolegistica Kovačević ima riječ u ime Kluba DPS-a. Izvolite.

ZORICA KOVAČEVIĆ:

Poštovani potpredsjedniče Skupštine, kolege poslanici, poštovani građani, predstavnici Vlade,

Predlog zakona o komunalnoj policiji koji je danas na dnevnom redu, kao što smo čuli, rezultat je postojećih znatnih teškoća u održavanju komunalnog reda i želje da lokalne samouprave preuzmu i realizuju sopstveni dio odgovornosti za bezbjedniji i mirniji život svojih stanovnika.

Sadašnja pozicija komunalne policije u sistemu lokalnih samouprava nije bila u stanju da ispuni tu svoju svrhu svog postojanja, a to je da se dosljedno poštuju opštinski propisi, tako da je u praksi umjesto komunalnog reda postojao komunalni nered.

U najkraćem, Predlog zakona o komunalnoj policiji bavi se uređenjem načina osnivanja, poslovima, unutrašnjim uređenjem, saradnjom, ovlašćenjima i kontrolom komunalne policije, kao i uslovima za obavljanje poslova komunalnih policajaca, njihovo stručno osposobljavanje i usavršavanje, zaštitom i drugim pitanjima od značaja za obavljanje poslova.

Iz predloženih zakonskih rješenja proizilazi da je osnovna svrha komunalne policije održavanje komunalnog reda.

U vezi sa tim, značajne novine ovog zakona tiču se ovlašćenja koje komunalna policija može primjenjivati u vršenju poslova iz svoje nadležnosti. Ovlašćenja komunalnih policajaca, uz proceduru za kontrolu komunalne policije, predstavljaju pitanja koja su dobila najdetaljnije zakonsko uređenje. Nesporno je da bez ovlašćenja upozorenje, usmeno upozorenje, utvrđivanje identiteta, zadržavanje, pregledanje predmeta, oduzimanje predmeta, upotreba sredstava prinude, izdavanje prekršajnog naloga, komunalna policija ne bi bila u stanju da

ispuni svrhu svog postojanja, a to je da obezbijedi nesmetano izvršavanje poslova iz nadležnosti Glavnog grada, Prijestonice i ostalih jedinica lokalnih samouprava.

Odredbe zakona kojima se uređuju ovlašćenja naglašavaju očekivanja da komunalna policija u svom radu neposredno više djeluje preventivno a manje represivno. Ovakva orijentacija ispravna i saglasna koncepciji Zakona, pa bi ona trebala i da ostane strateški cilj komunalne policije, ali bez odustajanja od korišćenja navedenih represivnih ovlašćenja kada su ona neophodna za obezbjeđenje zakonitosti.

U vezi sa odredbama kojima se uređuju ovlašćenja može se postaviti pitanje njihovog kvaliteta i s tim u vezi učestalosti i eventualnih problema u primjeni pojedinih od ovih ovlašćenja, posebno ovlašćenja za korišćenje sredstava prinude i kvalitet zakonskih rješenja o tim sredstvima.

Upotreba sredstava prinude je najoštrije ovlašćenje, a i karakteristika po kojoj će se komunalna policija izdvajati od drugih organa u opštini. Naime, u vezi primjene sredstava prinude su jasno precizirane - komunalni policajac upotrebiće sredstva prinude samo ako se zadatak ne može izvršiti na drugačiji način i to srazmjerno opasnosti koja prijete zaštićenom dobru. S obzirom da je upotreba sredstava prinude fizička snaga, službena palica i sredstva za vezivanje, može da zadire u određena ljudska prava, u Zakonu su jasno propisani mehanizmi kontrole primjene takvih ovlašćenja, što je veoma dobro. Svrha kontrole je da se pouzdano tvrdi da li je sredstvo prinude upotrijebljeno u skladu sa Zakonom i pravilima i da se na osnovu toga odluči o eventualnoj odgovornosti komunalnog policajca.

Prema tome, ne postoji opasnost da će se primjenom ovlašćenja nekontrolisano zadirati u ljudska prava i slobode, jer su definisanjem poslova obezbjeđeja komunalnog reda u oblasti komunalne djelatnosti i u drugim oblastima u kojima opština vrši sopstvene poslove određene njene granice postupanja. Specijalne procedure za kontrolu komunalne policije koje su propisane zakonom imaju za cilj da spriječe ili svedu na najmanju mjeru nekontrolisanu primjenu ovlašćenja. Ove procedure će i dalje razrađivati podzakonskim aktima, koji će donijeti u Ministarstvo, o kojima smo i danas od predstavnika Vlade obaviješteni:

1. Interna kontrola nad upotrebom sredstava prinude, izvještavanju o svakom slučaju upotrebe tih sredstava i ocjenjivanje opravdanosti njihove upotrebe,
2. Podnošenje izvještaja o policiji o upotrebi sredstava prinude radi kontrole, i
3. Kontrola putem rješavanja pritužbi građana na rad komunalne policije.

Pored takvih procedura kontrole, komunalna policija podjednako kao i druge jedinice lokalne samouprave potpada pod kontrolu koja se sprovodi od strane starješina uprave gradske skupštine, sudova i drugih organa.

Polazeći od činjenice da je jedan veliki broj učinilaca prekršaja iz oblasti u kojima opštine imaju nadležnosti maloljetna lica, ovim zakonom data je mogućnost komunalnom policiji koji ima posebna znanja za rad sa maloljetnicima, da primjenjuje svoje ovlašćenja i prema ovoj kategoriji lica. To podrazumijeva da je komunalni policajac dužan da postupa obazrivo, vodeći računa o duševnoj razvijenosti, osjetljivosti, ličnim svojstvima i privatnosti maloljetnika.

U bavljenju svojih poslova komunalna policija treba da djeluje kao i dio jednog šireg sistema. Od naročitog značaja su njeni odnosi sa građanima, inspekcijским službama. Saradnja između građana i komunalne policije ima jednu važnu obostranu korist, mada je značaj dobrih odnosa između komunalne policije i građana od ključne važnosti u ostvarivanju njene funkcije. Potrebno je uložiti dodatni napor kako bi se pripremio i usvojio poseban kodeks ponašanja za komunalne policajce. Njegovu sadržinu bi trebalo da čine jasne smjernice, etičke i profesionalne za uspostavljanje odnosa sa građanima i drugim subjektima u zajednici, kao i za obavljanje svih poslova u primjeni ovlašćenja komunalne policije. Saglasna sam sa konstatacijom da primjena Zakona o komunalnoj policiji, da će se stvoriti

uslovi da komunalni red u praksi bude onakav kakav je propisan, odnosno da ponašanje fizičkih i pravnih lica bude približnije onom redu koje propisuje pravo. Obezbjediće se bolji rad opštinskih organa, očuvanje njenih dobara, zaštita stanovnika i životne sredine, odnosno stvoriće se uslovi za sveobuhvatno obezbjeđivanje komunalnog reda u cjelini. Zbog toga se i od ovog zakona očekuje da njegovom implementacijom služba zauzme značajno mjesto u rješavanju velikog broja problema komunalnog reda.

Na kraju, tekst ovog zakona usaglašen je sa opštim principima Savjeta Evrope, Evropskom poveljom o lokalnoj samoupravi, kao i sa rješenjima najbolje prakse kako u okruženju, tako i u drugim evropskim zemljama. Takođe, odredbom člana 3 Evropske povelje o lokalnoj samoupravi propisano je da lokalna samouprava podrazumijeva pravo i osposobljenost lokalnih vlasti, da u granicama zakona reguliše i rukovode znatnim dijelom javnih poslova na osnovu sopstvene odgovornosti i u interesu lokalnog stanovništva. Naš Klub će imati amandmane koje će moj kolega Zoran Vukčević upoznati sa sadržajem i, naravno, nakon svega toga Poslanički klub DPS-a podržaće Zakon o Komunalnoj policiji. Hvala.

PREDŠEDAVAJUĆI ŽELJKO ŠTURANOVIĆ:

Zahvaljujem.

Na ovaj način smo završili prvi krug rasprave. Čuli smo predstavnike političkih partija. Sada ulazimo u drugi krug rasprave, gdje ćemo govoriti u trajanju do pet minuta o predmetnoj tački dnevnog reda. Pozivam koleginicu Martu Šćepanović da uzme riječ, a neka se pripremi kolega Obrad Gojković. Izvolite.

MARTA ŠĆEPANOVIĆ:

Poštovani predlagači, kolege i kolegice poslanici, uvaženi građani Crne Gore, što se tiče Zakona o komunalnoj policiji koji je na današnjem dnevnom redu, želim da izrazim zadovoljstvo što je Vlada Crne Gore, odnosno Ministarstvo ovaj izuzetno važan zakon predložilo i što se ovo pitanje po prvi put reguliše zakonom. Naime, Zakonom o lokalnoj samoupravi je predviđeno da opština ima službu za vršenje komunalnog nadzora, komunalnu policiju, te je svaka opština svojim odlukama osnovalo ove službe. Međutim, problemi sa kojima se suočavaju ove opštine su veliki. Oni se, prije svega, odnose na održavanje čistoće, uređenje zgrada, održavanje parkirališta, ulica, trgova i šetališta, javne rasvjete, fontana, javnih česmi, urbanog mobilijara, raskopavanje javnih površina, javnog saobraćaja, zaštite lokalnih puteva, voda, buka. Čitav niz propisa određuje vršenje inspeksijskog nadzora u ovim oblastima. Namjerno ističem ove nadležnosti Komunalne policije koje do sada niko nije pomenuo, da bi se shvatilo koliko je, u stvari, širok krug nadležnosti koje ima Komunalna policija. Ovo je upravo pokušaj Ministarstva, odnosno Vlade, imajući u vidu ovako široke nadležnosti da se ojača uloga Komunalne policije u lokalnoj zajednici kako bi se stvorili bolji uslovi za efikasnije sprovođenje propisa iz nadležnosti opština, odnosno obezbijedio bolji rad organa lokalne samouprave u sprovođenju njenih politika.

Takođe, važan razlog za donošenje ovog zakona je ocjena da će se drugačijim organizovanjem Komunalne policije i davanjem ovlašćenja koje do sada komunalni policajci nijesu imali, doprinijeti sprječavanju kršenja komunalnog reda i preventivno djelovati.

Predlogom zakona predviđeno je da je osnovna uloga Komunalne policije da obezbjeđuje komunalni nadzor i održavanje komunalnog reda u komunalnoj djelatnosti i u drugim oblastima. Imajući u vidu nova ovlašćenja Komunalne policije, želim samo da se građanima da precizniji odgovor, kao i onima koji će izvršavati ovo u praksi, na koji način će se razgraničiti nadležnosti komunalne policije i policije, s obzirom na nadležnosti opštine koja ima sopstvene poslove i povjerene poslove. Ono što su značajne novine u ovom predlogu, a

u odnosu na dosadašnja ovlašćenja komunalne policije jeste uvođenje novih ovlašćenja, a to su upozorenje, usmeno naređenje, utvrđivanje identiteta, zadržavanje, pregledanje predmeta, upotreba sredstava prinude, izdavanje prekršajnog naloga i pokretanje prekršajnog postupka, na koji način se poboljšava preventivna uloga Komunalne policije. U potpunosti podržavam namjeru predlagača za jačanje preventivne uloge komunalne policije, ali se pitam u odnosu na dosadašnje iskustvo komunalnim policajaca kakav će biti efekat u praksi. Takođe, ovdje u zakonu prosto fali jedan dio koji se odnosi na postupak primjene ovih ovlašćenja komunalnih policajaca. Komunalni policajac po predlogu ima mogućnost usmenog naređenja, a fali dio koji se odnosi na sačivanje zapisnika i utvrđivanje roka u kom roku će subjekat nadzora otkloniti nepravilnosti na koje je ukazao komunalni policajac.

Imajući u vidu da se ovim daje ovlašćenje službenicima komunalne policije na upotrebu sredstava prinude, smatram da bi bilo realno da nadležno ministarstvo, poslije određenog vremena primjene zakona, dostavi Skupštini Izvještaj o implementaciji zakona sa svim onim podacima koji se odnose koliko je bilo predmeta gdje je upotrijebljeno sredstvo prinude, kako je komunalna policija postupala, da li je bilo prekoračenja ovlašćenja i sl. Kako se Predlogom zakona predviđa i donošenje podzakonskog akta kojim će Ministarstvo propisati izgled uniformi, takođe i pitanje novca za obezbjeđivanje ovih uniformi, jer su sada lokalne samouprave dovedene u situaciju da moraju da vrše nabavku novih uniformi iz sredstava rada. Ovo posebno, imajući u vidu da pojedine lokalne uprave na sjeveru opštine jedva obezbjeđuju i sredstva za isplatu zarada zaposlenima, pa se nadam da će se država aktivno uključiti i pomoći lokalnim samoupravama da obezbijede ova sredstva. Posebno značajno je pohvaliti i odredbe kojima se mijenja organizacija službe komunalne policije i uslovi koji se tiču obavljanja poslova komunalnog policajca i načelnika komunalne policije. U skladu sa tim, ono na što bih ja ukazala je da je možda trebalo, imajući u vidu da je Predlogom zakona predviđeno da se za obavljanje poslova komunalnog policajca traži uslov od najmanje četvrtog stepena školske spremne, trebalo je možda predvidjeti koliko u jednoj službi, osim načelnika koji svakako mora imati visoku stručnu spremu, mora imati izvršilaca sa visokom stručnom spremom jer prosto u postupku inspekcijskog nadzora postoje radnje koje ne može lice potpisati sa srednjom stručnom spremom.

Takođe, članom 36 Predloga zakona predviđa se, odnosno daje se mogućnost osnivanja zajedničke službe za više opštine. Smatram da je to u potpunosti sa ciljevima Evropske unije koja se trudi da u Crnoj Gori unaprijedi i pospiješi međuopštinsku saradnju jer bi osnivanjem ovakve jedne zajedničke službe bilo prednost za te opštine u smislu smanjenja troškova, boljeg vršenja inspekcijskog nadzora i sl. Ključno da bi Komunalna policija u potpunosti mogla da obavlja svoj posao je usvajanje Zakona o komunalnim djelatnostima, a takođe, što je još važnije, da se izmijeni Zakon o prekršajima kako bi Komunalnoj policiji bila obezbijeđena puna primjena njenih ovlašćenja.

Na kraju, mislim da je suština da se usvajanjem ovog zakona građanima bude bolje jer smo i do sada imali službe komunalne policije, ali ako građanin koji prijavi određenu nepravilnost ne osjeti promjenu na bolje, nadam se da neće biti u istom položaju kao do sada i smatram da smo tek onda, u stvari, dobro odradili posao. Zbog svega ovoga, poslanici DPS-a će podržati ovaj zakon. Zahvaljujem.

PREDŠEDAVAJUĆI ŽELJKO ŠTURANOVIĆ:

Zahvaljujem.

Kolega Obrad Gojković će sada govoriti, a neka se pripremi kolega Šefkija Murić. Izvolite.

OBRAD GOJKOVIĆ:

Hvala, potpredsjedniče.

Poštovane kolege, što bi rekao naš narod, da se čovjek krsti i jednom i drugom rukom, da jedan ovakav tekst zakona dođe u ovaj parlament. Razmišljao sam gdje bi se ovaj zakon, eventualno, mogao primjenjivati. Možda u Siriji, tamo je građanski rat i vjerovatno da ga je Asad napisao tamo bi imao neku svoju svrsishodnost. Onda mi je palo na pamet šta je moglo da isprovocira ovaj zakon. U šali, sjetio sam se fejsbuk grupe Luka Berane i njihovog stripa koji su oni stavili na fejsbuk o tri sličice. U prvoj je Obama koji kaže da će bombardovati režime koji su potrovali više od 1000 svojih građana. U drugoj je Asad zabrinut. U trećoj Obama izjavljuje da su njihovi avioni iznad Berana. Znači, vlast koja tako vodi jedan komunalni red, piše jedan ovakav zakon, vlast koja ne odgovara u Beranama za ono što je uradila, ovdje predviđa palice i sredstva za vezivanje svojih građana. To je način kako ova vlast doživljava svoje građane.

Po meni, jedino rješenje svega ovoga je povlačenje zakona. Ovaj zakon u potpunosti ne korespondira sa stvarnošću. Govorim to kao čovjek koji se bavi politikom i dolazi iz opštine gdje je opozicija koja je na državnom nivou vlast u lokalnoj sredini. Prije su o tome govirile kolege iz Pozitivne Crne Gore i napadali su predsjednike opština iz DPS-a. Ovo ni jedan predsjednik opštine ne može da prihvati i ne može da primijeni, zato što zna da će doći do zloupotreba. Ovaj predmet zakona samo pokazuje nedostatak autoriteta vlasti. Vrlo lako je uvesti komunalni red ako vi ljudima obezbijedite životni standard, povjerenje u pravosudni sistem, povjerenje u državne institucije i sve ono što narodu treba. Kada vlast ne može to da obezbijedi onda mora da piše ovakve zakone i da maše palicama, da maše sredstvima za vezivanje i primjenom sile. Samo ću pročitati ove članke koje su već čitali, to je 29, 31 i 32 gdje se kaže udarci palicom da se pazi da se ne udari u genitalije i trbušni zid i tako dalje, ali i to može u krajnjoj mjeri. Sada će to jedan komunalni policajac koji je toga dana nešto slučajno ljut on će da procijeni da li treba nekog da udari u genitalije, u glavu ili u nogu. Druga stvar, upotrebom sredstava za vezivanje smatra se po pravilu vezivanja ruku iza leđa. Znači, poštovani građani ukoliko ste pogrešno parkirali automobil možda vam se desi da vam dođe komunalni policajac koji je toga dana nešto ljut, da vas udari palicom po glavi, da vas veže i tako dalje. Razlog je, između ostalog, da ako se policajac ometa ili spriječi u vršenju svoje djelatnosti.

Znači, komunalnom policajcu je ostavljeno da on procijeni da li ga neko ometa ili ga sprečava i da uzme palicu i razbije čovjeku glavu. Znači, jedan zakon koji ni u kom slučaju ne smije da prođe ovu proceduru ovdje. Po meni je jedini način da se ovaj zakon povuče iz procedure. Shvatam u potpunosti poslanike koji hoće da djeluju amandmanski. Znaju vjerovatno da će silom većine ovaj zakon biti izglasan i pokušavaju koliko toliko da spriječe negativne posljedice ovog zakona.

Ovaj zakon, još jednom da ponovim, prije svega demonstracija sile vlasti i nedostataka autoriteta vlasti. Znači, vlast je svjesna da je građani ne poštuju i ona vlast koja je svjesna da je građani ne poštuju će sprovesti ovakav zakon. Mi iz Socijalističke narodne partije ćemo izbjeći sve moguće slučajeve da se ovaj zakon u potpunosti sprovodi, da ne bijemo ljude palicama, da ih ne vezujemo liscama i tako dalje. Koliko je zakon besmislen samo pokazuje i ovo o maloljetnicima i njihovoj duševnoj razvijenosti. Ja sam jutros nazvao uglednog neuropsihijatra iz Kotora i zamolio ga za svoje mišljenje kako se procjenjuje da li je maloljetnik duševno razvijen. Rekao mi je da bi se procijenilo da mu je potrebno deset dana, da su mu potrebni testovi koje on može da izvrši tek za deset dana i da on eventualno tek posle deset dana može da procijeni da li je maloljetnik duševno razvijen. Vi ovdje imate situaciju komunalnog policajca sa pendrekom za pojasem, sa liscama ispred maloljetnika i on tada vrši svoju dužnost. Znači, imate struku koja kaže da je ovo potpuno nemoguće.

Druga stvar je video nadzor. Ovim zakonom uopšte nije predviđeno ko određuje video nadzor. Ja ću sa kolegom vjerovatno djelovati amandmanski da video nadzor može da se odredi samo zakonom i zakonskim propisima koje donosi lokalna skupština. Ako se to ostavi

komunalnoj policiji i partijskim određivanjima gdje će to da bude, to će da bude totalna katastrofa. Nije dobar ni onaj član, gdje je na pet hiljada jedan komunalni policajac. To je potpuno besmislena norma. Mislim da to treba raditi drugačije i da je to dobra praksa Ministarstva unutrašnjih poslova bila kada su uvođeni kontakt policajci, ovi obični policajci i da je to dalo rezultate. Otprilike to treba raditi na taj način, jer je to dobra praksa, da su ti policajci uspjeli da uspostave kontakt sa sredinom koja ih okružuje, a ne na ovaj način što odrađuju na pet hiljada birača.

Stvarno odbacujem ovakav Predlog zakona, tražim da se on povuče i smatram da ovakav Predlog zakona nije smio uopšte da dođe u proceduru. Ono što je interesantno, vlast, sva ministarstva pokušavaju da stalno pokažu neku sofisticiranost, evropsku sofisticiranost, a kad dođu ovakvi predlozi zakona onda imate palice, imate lisice, imate privođenja, imate zadržavanja. Mnoge od ovih stvari su vjerovatno protiv ustavna, koja su ovdje predviđena. Hvala.

PREDSEDAVAJUĆI ŽELJKO ŠTURANOVIĆ:

Hvala Vama.

Kolega Šefkija Murić ima riječ, nakon njega kolega Neven Gošović. Kolega Aprcoviću, možemo li dalje? Možemo, hvala.

ŠEFKIJA MURIĆ:

Zahvaljujem, gospodine potpredsjedniče.

Dame i gospodo poslanici, uvaženi građani, poštovani predstavnici Vlade, gospođo Vojinović i gospodine Vukčević,

Pokušaću da nešto kažem o Predlogu zakona o komunalnoj policiji i pokušaću da nešto kažem što kolege nijesu rekle, a ako se preklopimo unaprijed se izvinjavam, jer mislim da je dobro i neke stvari ponoviti, dati im akcenat i dati na značaju da se one poboljšaju ili da se promijene.

Vi ste u uvodnom izlaganju rekli da je reforma javne uprave iziskivala u određenom periodu da donesemo Zakon o komunalnoj policiji. To je sadašnja potreba i slažem se sa tim, ali prilikom definisanja neke nove oblasti i uvođenja u zakonske okvire uvijek izaziva više dilema nego nešto što je ranije definisano. Čitajući ovaj zakon vidio sam da ste njime predložili da se definišu uslovi ovlašćenja i rada Komunalne policije, ali nigdje nijesam mogao da pročitam da li su definisane komunalne djelatnosti. Možda je to tretirano nekom drugom materijom, ali kada se radi ovakav zakon mislim da bi trebalo precizirati koje su to komunalne djelatnosti koje treba da obavlja Komunalna policija da ne bi došlo do preklapanja sa nadležnostima policije. Bojim se da ćemo ući u jednu sferu gdje ćemo pokušavati da dokazujemo često koje su nadležnosti. Da bi to izbjegli cijenim da je bilo bolje definisati ove djelatnosti ili će to možda biti definisano nekim drugim zakonom ili nekom drugom materijom.

Drugu stvar koju želim da kažem, pokušaću da određene članove, odnosno članove zakona prokomentarišem. Potpuno se slažem sa ovim oko vrste ovlašćenja da zadržavanje učinoca prekršaja ili drugog kažnjivog djela treba precizirati. Znači, ko je taj kad komunalni policajac treba da zadrži neko lice, gdje da ga zadrži, da li su to prostorije policije? Ovu normu bi trebalo precizirati. Ne znam, čini mi se da nije bilo amandmana na ovu normu, možda će ih biti, ali trebamo voditi računa i o ovom, detaljno i detaljnije precizirati.

Sledeća stvar, u članu 12 "Postupanje po prijavama građana". U zadnjem stavu rekli ste da će komunalna policija podnosiocima prijava obavijestiti o ishodu postupanja po prijavi, pa ste stavili zarez, "ako podnosilac prijave to zahtijeva", mislim da je ovo višak, da ako se neko usudi da prijavi određene nepravilnosti obaveza je i organa koji sprovodi tu akciju da ga obavijesti. To je član 12, zadnji stav, odnosno treći.

Takođe se slažem da je primjena ovlašćenja prema maloljetnicima posebna materija i posebno je treba posmatrati i posebno je treba definisati. Znam da je zakonodavac, pretpostavljam šta je htio da kaže, da komunalni policajci moraju prema njima postupati obazrivo, ali čisto u primjeni, u praksi mislim da ljudi koji su tamo zapošljeni, oni bi sada trebali da traže neka nova lica koja imaju više znanja prilikom postupanja sa maloljetnicima. Znači, da li su to psiholozi, pedagozi ili nešto slično. Značaj ovoga razumijem.

Pošto mi je ostalo još malo vremena pokušaću da malo brže pređem preko ovoga. Dijelim dilemu sa Martom Šćepanović, kada je u pitanju član 17, gdje ste propisali boju, oznake službenih vozila i kao posebnu opremu. Neukusno bi bilo da se to nasloni lokalnim samoupravama, mislim da treba i planirati u budžetu ako se već ide unificirati i oprema i vozila, to je značajan dio sredstava i to možda treba rješavati na državnom nivou.

Pošto mi je vrijeme pri kraju nijesam imao dovoljno vremena da sve ono što sam zabilježio prilikom čitanja, biću kratak desetak sekundi, da saopštim da ćemo mi imati raspravu po amandmanima i mislim da će dio ovih sugestija koje sam ja dao i koje su dali poslanici značajno uticati na poboljšanje teksta zakona.

Zahvaljujem.

PREDSEDAVAJUĆI ŽELJKO ŠTURANOVIĆ:

Hvala Vama, kolega.

Kolega Neven Gošović sada ima riječ. Neka se pripremi kolega Zoran Vukčević. Izvolite.

NEVEN GOŠOVIĆ:

Zahvaljujem, potpredsjedniče.

Poštovana Skupštino, predstavnici Vlade, poštovani građani,

Svakako kada se jedna materija uređuje po prvi put da nosi dosta dilema, dosta nejasnoća, ali se dijele mišljenja kolega da ipak Predlog ovog zakona ne sadrži ona rješenja koja će obezbijediti njegovu adekvatnu primjenu, odnosno se njime ne stvaraju kada su u pitanju pojedine norme jedne takve pretpostavke.

Prvo oko tih pitanja o kome je već bilo ovdje riječi, jesu poslovi komunalne policije. Ti poslovi Predloga ovog zakona, određeni su samo načelno. Definicijom da Predlogom zakona o komunalnoj policiji su propisani poslovi o kojima se u Opštini Glavnog grada i prijestonici obezbjeđuje komunalni nadzor i održavanje komunalnog reda u oblasti komunalne djelatnosti i u drugim oblastima u kojima opština vrši sopstvene ili prenesene ili povjerene poslove iz nadležnosti državne uprave. Međutim, ovim zakonom je bilo neophodno precizno definisati komunalne i koje su to komunalne i druge oblasti u kojima komunalni policajac vrši poslove održavanja komunalnog reda i izvršava komunalni nadzor. Ovo posebno ako se ima u vidu činjenica da Zakon o komunalnim djelatnostima već duže vremena ne dolazi na plenum. I, takođe, da je posve po nama pogrešan korak, ako bar ne obezbijedimo istovremeno razmatranje predloga ova dva zakonska akta. Čak su ove oblasti u kojima komunalna policija obezbjeđuje komunalni red mnogo potpune i uređene Zakonom o lokalnoj samoupravi, član 79, stav 2, koji se stupanjem na snagu ovog zakona stavlja van snage. I ono što je takođe neprihvatljivo i mislimo suprotno našem pravnom sistemu jeste određenje sadržano u članu 60 Predloga zakona, da danom početka primjene ovog zakona prestaju da važe i svi propisi opština kojima su uređena pitanja u vezi nadležnosti načina rada komunalne policije. Mislim da se ne mogu na ovakav način zakonom stavlјati van snage propisi Skupština ili lokalne samouprave doneseni u jednoj oblasti. Sa druge strane, i načelo pravne sigurnosti nalagalo je da se precizno navede naziv propisa koji prestaje da važi stupanjem na snagu jednog zakona uz tačno navođenje broja Službenog lista u kojem su objavlјeni. Na Zakonodavnom odboru na ovaj propis ukazala je koleginka poslanica Marta Šćepanović. Shvatio sam da su

predstavnicima predlagača iskazali spremnost da se taj propust otkloni, ali ne vidim da je do toga došlo, ako nijesam bio u prilici da dođem do takvog saznanja ja se izvinjavam, ali ako to nije urađeno, onda je evidentno da odredbe člana 60 nijesu u skladu sa našim pravnim sistemom. Kada su u pitanju ovlašćenja komunalnih policajaca u vršenju poslova iz njihove nadležnosti i kada su u pitanju mjere prinude, posebno je značajno ovlašćenje zadržavanja lica zatečenog u narušavanju komunalnog reda.

Naime, odredbama člana 25 Predloga zakona, propisano je da lice zatečeno u narušavanju komunalnog reda koji predstavlja prekršaj komunalni policajac može zadržati u skladu sa zakonom kojim se uređuje prekršajni postupak. A u skladu sa zakonom kojim se uređuje prekršajni postupak komunalni policajac bi imao ovlašćenja i podrazumijevalo bi to zadržavanje, da to lice liši slobode. Ako nije poznat identitet tog lica, ako to lice nema prebivalište i boravište u Crnoj Gori, postoje okolnosti koje ukazuju da će se ponoviti prekršaj itd. Na osnovu tako datog ovlašćenja komunalni policajac bi bio dužan da o lišenju slobode lica koje je učinilo prekršaj sačini službenu zabilješku koja sadrži vrijeme i mjesto lišenja slobode i da to lice odmah bez odlaganja uz zahtjev za pokretanje prekršajnog postupka privede sudu. Ako se lice lišeno slobode ne može odmah privesti u sud, komunalni policajac mogao bi učinioca prekršaja zadržati najduže osam časova. To su ovlašćenja, koja bi proisticala iz Zakona o prekršajima, ako bi zaista komunalni policajac imao ova ovlašćenja koja su mu određena odredbama člana 25 kada se tiče primjene zakona, Zakona o prekršajima. Jasno je da ovako propisana ovlašćenja su neprimjerena i da je apsolutno moguće da komunalni policajac dovede to lice do organa nadležnog za utvrđivanje identiteta ako ne može da utvrdi identitet tog lica, ali da ima ovlašćenja lišenja slobode i preduzimanja ovih mjera, shodno Zakonu o prekršajima. To je nešto što je apsolutno neprihvatljivo kao takvo.

Jedno od ovlašćenja komunalnih policajaca jeste i ovlašćenje oduzimanja predmeta s tim što se navodi da se to čini u skladu sa Zakonom kojim se uređuje inspekcijski nadzor. Ovim se mora jasno reći da li u ovakvim propisivanjem komunalni policajac preuzima, ima prava i obaveze inspektora, kada su u pitanju oduzimanje predmeta utvrđene Zakonom o inspekcijskom nadzoru. Ako ima ta prava, a proističe da ima, onda bi se morale utvrditi i obaveze koje proističu iz toga zakona i to jasno naznačiti.

Prvo, da je riječ o predmetu koji je nastao izvršenjem i proizvodi izvršenja prekršaji iz nadležnosti koje prati komunalni policajac. Drugo da je u obavezi da izda potvrdu o oduzetom predmetu. Treće, da je dužan da taj predmet dostavi nadležnom organu za pokretanje odgovarajućeg postupka, i ako se taj postupak ne pokrene da je njegova obaveza da taj predmet vrati licu i to odmah bez odlaganja.

Oduzimanje predmeta, ako je istovremeno u pitanju i krivično djelo, je nešto što izaziva s pravom pažnju, pažnju iz prostog razloga što bi komunalni policajac u tom dijelu, prije svega, mogao imati samo ovlašćenja, ako posumnja da predmet predstavlja predmet kojim je izvršeno krivično djelo da o tome obavijesti nadležni organ, prije svega Upravu policije i da postupa po njihovim instrukcijama, a ne da on ima ovlašćenje oduzimanja predmeta za koje komunalni policajac posumnja da je njime izvršeno krivično djelo.

I niz drugih stvari, zaista, bi trebalo puno vremena. Ovo sve jasno ukazuje da prava i obaveze komunalne policije u primjeni ovlašćenja utvrđenih novim zakonom moraju biti jasno precizirana, uređena na potpuni način i usklađena sa našim pravnim sistemom. Dijelim dilemu kolega da li je to uopšte podnesenim amandmanima moguće uraditi, bilo bi po nama ipak najcjelishodnije rješenje. Poslovnik naš poznaje i tu mogućnost da Predlog ovog zakona usvojimo u formi nacрта, biće puno amandmana u odnosu na predlog tog zakona i da obezbijedimo onu istovremenu, bar istovremenu raspravu sa Zakonom o komunalnim djelatnostima i da na taj način stvorimo te sve normativne pretpostavke, da imamo jedan

zakon koji će imati one norme koji će obezbijediti jasna ovlašćenja, jasnu primjenu, naravno i kada su u pitanju nadležnosti i kada su u pitanju ovlašćenja.

Zahvaljujem, potpredsjedniče.

PREDSEDAVAJUĆI ŽELJKO ŠTURANOVIĆ:

Hvala Vama.

Kolega Vukčević ima riječ. Shvatio sam da će obrazložiti amandmane DPS-a, a nakon njega koleginja Zdenka Popović. Izvolite.

ZORAN VUKČEVIĆ:

Zahvaljujem potpredsjedniče, uvažene kolege, gospođu Vojinović, gospodine Vukčeviću.

Kad govorimo o ovom zakonu moramo poći od jedne veoma važne pretpostavke da se ovim zakonom zapravo definišu veoma važne oblasti kada je u pitanju ukupna komunalna djelatnost na nivou lokalne samopurave.

Druga stvar je da ovim zakonom se po prvi put, kao što su kolege navele, definišu neke oblasti koje su važne po pitanju regulisanja komunalnih djelatnosti, odnosno komunalne policije, prije svega se misli na ovlašćenja, na organe i uopšte organizaciju. Međutim, ja smatram da je veoma važno da bi se ova oblast uredila da je neophodno bilo da se uradi prethodna stvar, a to je usvajanje Zakona o komunalnim djelatnostima kojim bi se veoma precizno definisalo koje su to komunalne djelatnosti. Zapravo, Zakonom o komunalnim djelatnostima bi se smatrao jedan temeljni zakon koji bi ovu oblast do kraja doveo sa aspekta obezbjeđivanja svih neophodnih pretpostavki za funkcionisanje svih onih stvari koji su potrebni da komunalna uređenost na lokalnom nivou bude na potrebnom nivou. Prije svega mislim na organizaciju Komunalne policije. Mislim da je neopravdano da se ovaj zakon poziva samo na Zakon o lokalnoj samoupravi i da se poziva na Evropsku povelju o lokalnoj samoupravi, a da se u svojoj realizaciji ili svojoj pripremi ne poziva i na Zakon o komunalnim djelatnostima.

Zakon o komunalnim djelatnostima koji sada važi je donesen 1995. godine. Tim zakonom su definisane neke djelatnosti vezane za način rada i organizacije ukupne komunalne djelatnosti na lokalnom nivou. Moramo priznati da od 1995. godine pa do danas mnogo toga se promijenilo i da zaista taj zakon zahtijeva dosta izmjena koje bi morale biti prethodno doneseni, pa tek onda ovaj zakon o komunalnoj djelatnosti.

Vlada je usvojila Nacrt zakona 6. oktobra 2011. godine i ovaj zakon se nalazi u proceduri u Skupštini. Zato zbog čega ovaj zakon nije usvojen odgovornost treba da preuzme ova Skupština. I da vidimo zbog čega taj zakon nije usvojen kao temeljni zakon za ostvarivanje svih neophodnih pretpostavki da stvorimo uslove zbog čega su nam potrebne izmjene i dopune zakona o komunalnoj policiji. Nije logično usvajati zakon o komunalnoj policiji a da prethodno nisu definisane sve neophodne pretpostavke koje su potrebne kada je u pitanju komunalna djelatnost na lokalnom nivou.

Želim da izrazim zaista i brigu, prije svega, kolega iz Skupštine Glavnog grada i kada je u pitanju pozicija i kada je u pitanju opozicija i kolege iz Kluba odbornika i SNP-a i kolege iz vladajuće koalicije su poslali zahtjev da se ova tema što prije stavi na dnevni red Skupštine i da što prije usvojimo zakon o komunalnoj djelatnosti, jer je to pretpostavka zaista ostvarivanju svih onih osnovnih ciljeva a koje želimo zaista da iskreno do kraja sistemski riješimo problem kada je u pitanju komunalna djelatnost na lokalnom nivou.

Važno nam je definisati taj zakon iz razloga što zapravo Zakonom o komunalnoj djelatnosti u nacrtu zakona o komunalnoj djelatnosti su predviđene mnoge stvari. Na primjer dio koji ističe prekršajne i kaznene odredbe sa sadašnjim rješenjem, mi moramo da se oslanjamo, Zakon o komunalnoj policiji mora da se oslanjati na zakon o prekršaju. Zašto kada

postoji osnovni temeljni zakon koji mora definisati sve neophodne preduslove da bi ostvarili sve ono što nam je potrebno da ova djelatnost bude uređena.

Međutim, imajući u obzir ovu činjenicu mi smo predložili nekoliko amandmana. Kolega ja ću se samo osvrnuti na dva jer smo željeli da koncentrišemo našu pažnju na dio koji se tiče davanja većih ovlašćenja komunalnim policajcima, kako bi mogli što je moguće efikasnije da rade svoj posao, posebno u onim situacijama koje predstavljaju velike problem s kojima se na lokalnom nivou suočavaju i organi, prije svega mislim na komunalnu policiju, ali i građani. To znači da komunalni policajci imaju mogućnost da zaustave određeno vozilo, kada se radi o slučajevima nelegalnog taksiranja, odnosno zloupotrebe taksi vozila i kada se radi o neovlašćenim situacijama, primjera radi kada vozite neki kamion pa ostavljate ostatke, šut pored puta. Na žalost smo svjedoci toga da i u glavnom gradu i u drugim gradovima imamo takve situacije da zaista predstavljaju ruglo Crne Gore i da se mora efikasnije voditi borba protiv takvog ponašanja naših građana.

Na kraju, mislim da i ovaj zakon i Zakon o komunalnim djelatnostima mora imati dva aspekta. Jedan je preventivno djelovanje u rješavanju ovih problema, a isto tako moraju postojati i represivne mjere u onim situacijama kada se ekstremno ponašaju naši građani, suprotno od onoga što predstavlja osnovnu kulturnu, civilizacijski iskorak u ponašanju u skladu sa evropskim stremljenjima državne Crne Gore.

Zahvaljujem.

PREDSEDAVAJUĆI ŽELJKO ŠTURANOVIĆ:

Hvala vama, kolega Vukčeviću. Očigledno niste bili u sali u jednom dijelu naše rasprave kada smo govorili o odnosu Zakona o komunalnoj policiji i Zakona o komunalnoj djelatnosti, jer smo istakli tada upravo ovo o čemu ste vi govorili da bi današnja rasprava bila mnogo sadržajnije i mnogo konkretnija i mnogo, vjerovatno i sa boljim rješenjima i u jednom i drugom zakonu da su ti zakoni razmatrani u paketu jer je riječ o materiji koja je slična, jednostavno jedinstvena materija. Tamo se reguliše djelatnosti ovdje organi koji sprovode tu materiju, tako da smo sve to objasnili, a podaci koje ste vi istakli su tačni. Od 11. mjeseca je taj zakon, predlog toga zakona je pristigao u Skupštini, ali evo još uvijek ga nemamo na dnevnom redu zbog nekih različitih stavova oko pojedinih pitanja koja se regulišu tim zakonskim predlogom.

Ali, opet kažem u svakom slučaju je i naša mogućnost kao poslanika da predložimo da na prvoj sjednici imamo na dnevni red predlog zakona o komunalnoj djelatnosti a kažem opet, ponavljam ono o čemu smo ranije govorili, slažem se da je neophodno bilo, odnosno bolje bilo da imamo ta dva zakona u paketu. Cijeneći činjenicu, naravno i tu da nije isti predlagač kada je u pitanju Zakon o komunalnoj djelatnosti jedan predlagač, kada je u pitanju Zakon o komunalnoj policiji drugi, ali cijeneći takođe činjenicu koja se prosto podrazumijeva da imamo koordinaciju između nadležnih ministarstava koji se bave tom materijom.

Dakle, koleginica Zdenka Popović sada ima riječ, nakon nje kolega Andrija Popović. Izvolite.

ZDENKA POPOVIĆ:

Poštovani potpredsjedniče, poštovane kolege, poštovani građani Crne Gore, poštovani predlagači ovog zakona o komunalnoj policiji,

U obrazloženju Predloga zakona pozivate se na usaglašenost sa opštim principima Savjeta Evrope, Evropskom poveljom, a istovremeno se u lokalnoj samoupravi ne donosi odluka o mjesnim zajednicama, makar ne u Podgorici, koja nije u skladu sa pravnim poretkom Crne Gore i Evropskom poveljom o lokalnoj samoupravi. Da podsjetim, važeća odluka o mjesnim zajednicama usvojena je 1995. godine na osnovu Zakona iz 1991. godine.

I, sama ta činjenica govori da su građani u potpunosti blokirani i da nemaju aktivnu poziciju u ostvarivanju prava koja su im garantovana Ustavom i zakonima Crne Gore a i Evropskom poveljom o lokalnoj samoupravi.

Istovremeno nije donijet Zakon, evo pričamo o njemu i o komunalnim djelatnostima, i tu sam potpuno saglasna sa kolegom Vukčevićem da je taj zakon morao biti donesen, posebno iz razloga što je taj zakon donijet 19 95. godine. Ovo sam morala da pomenem jer u Predlogu zakona o komunalnoj policiji u članu 7 koji tretira oblast djelovanja, kaže se da poslovi komunalne policije obuhvataju komunalni nadzor i obezbjeđuju komunalni red u skladu sa zakonom u oblasti komunalnih djelatnosti i potpuno mi je neshvatljivo da se donosi zakon o komunalnoj policiji sada 2013. godine, a da se zanemaruje Zakon o komunalnim djelatnostima koji je donijet 95. godine.

Takođe, nije donijet ni zakon o lokalnoj samoupravi kojim bi se preciznije definisao način osnivanja komunalne policije, način vršenja komunalnog nadzora.

Ono što, takođe, želim da ukažem jeste da je Ustavom Crne Gore propisano da se zakonom u skladu sa Ustavom usklađuje način ostvarivanja ljudskih prava i sloboda, kada je to neophodno za njihovo ostvarivanje i sistem lokalne samouprave da pravo na lokalnu samoupravu obuhvata pravo građana i organa lokalne samouprave da uređuju i upravljaju određenim javnim i drugim poslovima, na osnovu sopstvene odgovornosti a u interesu lokalnog stanovništva i da zakon mora biti saglasan sa Ustavom i potvrđenim međunarodnim ugovorima. A Zakon o lokalnoj samoupravi je propisao da za vršenje specifičnih poslova mora da se osnuje komunalna policija, da opština ima službu za vršenje komunalnog nadzora. Da komunalna policija obezbjeđuje komunalni red u oblasti parkiranja, deponovanja otpada, snabdijevanja vodom i dalje da ne nabrajam koje su sve nadležnosti iz oblasti komunalnih djelatnosti i ja sad vas pitam, da li će se sredstva prinude, kako ste vi to prepisali ovim zakonom, odnositi i na nekoga, recimo, ko baca smeće pored kontejnera i time krši zakon onako kako ste ga vi definisali, da li će nad njim biti sprovedena sredstva prinude i da li će on možda biti zadržan u neke prostorije, pitam se samo u koje.

Nadalje, Predlog zakona o komunalnoj policiji daje zaista prevelika ovlašćenja komunalnim policajcima, koji će biti pod direktnom kontrolom predsjednika opštine, imaće sredstva prinude, lisice i pendreke. Ono što je nejasno i nedovoljno definisano je kako je podijeljena nadležnost između komunalne policije i komunalne inspekcije, jer će komunalna policija vršiti i inspeksijska ovlašćenja, kako je to definisano članom 26. Predloga zakona o komunalnoj policiji, a sve poslove predviđene ovim predlogom zakona već radi postojeća inspekcija i neminovno je da će doći do preplitanja nadležnosti inspeksijskih organa i komunalne policije. Zakon, takođe, može drastično da naruši ljudska prava i pravo na privatnost, jer u članu 10 važećeg Predloga zakona kažete da komunalni policajac daje upozorenja, izdaje usmena naređenja, utvrđuje identitet privremeno oduzima predmete, zadržava učinioca prekršaja i sad ja vas pitam, a to je takođe regulisano i članom 25 ovog Predloga zakona, gdje će se vršiti zadržavanje učinioca prekršaja? S obzirom da je ovaj zakon, odnosno Predlog zakona od nadležnosti lokalne samouprave, nekako je logično onda da lokalne samouprave imaju određene prostorije gdje će se zadržavati učinioci prekršaja iz oblasti komunalnih djelatnosti.

Takođe, jako problematična norma koja se tiče maloljetnih lica, bez obzira na ono što smo mi čuli da će Socijaldemokratska partija uložiti amandmane koji se tiču maloljetnika, ja vas pitam, da li je moguće da komunalni policajac preduzme neke mjere, represivne mjere prema maloljetnom licu, a da nije tu njegov roditelj, staratelj ili neko stručno lice i gdje će se u nekom slučaju, ako se izvrši neki prekršaj od strane maloljetnog lica, to maloljetno lice zadržati? Ono što je problematično po meni je član 31, gdje kažete kako će se izvršiti ta upotreba fizičke snage, fizičke sile, pa onda kažete kako se vrši upotreba palice, znači da ne može povrede nanijeti u predjelu glave, vrata, kičmenog stuba, grudnog koša i tako dalje, kao

što je rekla moja koleginica Jonica, znači, komunalni policajac će morati tačno da cilja na noge. Ja vas pitam šta u ovom zadnjem stavu pominjete i žene čija je trudnoća vidljiva. Zašto se vrši diskriminacija prema ženama čija je trudnoća vidljiva i čija trudnoća nije vidljiva, bez obzira na to kakav će prekršaj uradi iz oblasti komunalne djelatnosti, jer ovo ipak nijesu krivična djela, ovo su ipak prekršaji iz oblasti komunalne djelatnosti, makar ih ja tako razumijem.

Ono što mi je, takođe, problematično jeste član 21 u kome se kaže da komunalni policajac određuje, na neki način, način djelovanja regularnog policajca, pa se u tom slučaju prepliću ovlašćenja komunalnog policajca regularnog policajca i ukazuje se da dolazi do problema u svojevrsnoj hijerarhiji između ova dva organa, odnosno komunalnog policajca i regularnog policajca. Član koji se tiče korišćenja podataka od građana, kada kažete- može da postoji i usmena korespodencija sa građanima, ta usmena korespodencija u vidu upozorenja je kasnije nedokaziva praktično, jer u slučaju da treba da dođe do zadržavanja kako će komunalni policajac dokazati da je on usmeno naredio nekom čovjeku koji je prekršio nešto iz oblasti komunalne djelatnosti da će morati biti zadržan u prostoriji za zadržavanje. Hvala lijepa.

PREDSEDAVAJUĆI ŽELJKO ŠTURANOVIĆ.

Zahvaljujem.

Kolega Popović ima riječ, nakon vas kolega Velizar Kaluđerović.

ANDRIJA POPOVIĆ:

Poštovana Skupštino, uvažene građanke i građani Crne Gore i crnogorske dijaspore, poštovani predstavnici Vlade,

Predlog zakona o komunalnoj policiji je za Libaralnu partiju sasvim solidan. Naravno, vjerujem da će biti sluha da se prihvate pojedini amandmani kako bi se ovaj zakon poboljšao. Reći ću nekoliko stvari, inače, ja sam radio desetak godina u lokalnoj upravi Kotor, samo postojanje komunalne policije je bilo praktično obesmišljeno. Postojanje komunalne policije bez sredstava prinude, vjerujte mnogo puta se desilo da mi je prosto bilo žao komunalne policajce koji su dolazili u takve situacije đe su se praktično pojedini građani nad njima izživljavali, zato što su znali da tu ne postoji nikakva sankcija, to će ići poslije kod sudije za prekršaje, naročito se to odnosilo na pojedine ugostitelje koji bi onda kod sudije za prekršaje, govorim o zaštiti od buke, recimo sad i ne znam više koliko decibela je propisano da li 50 ili 70 nije ni bitno.

Pojedini ugostitelji bi puštali 700 decibela u ponoć, jedan, dva, tri sata ujutro. Govorim o primjeru iz Kotora đe ima nekoliko komunalnih policajki veoma vrijednih, veoma profesionalnih koje su praktično plakale, jer nijesu imale nikakve načina da zaustave sve to. Sa ovim sredstvima prinude sigurno da to daje autoritet komunalnoj policiji, na žalost naš je narod takav kakav je. Sredstva prinude će se odnositi možda na najviše 1% stanovništva. Imamo ovdje sredstva prinude palica, sredstva za vezivanje, jedino što mislim da nedostaje to je i pištolj, da mora i komunalni policajac imati pištolj. Mislim da je to tako u Srbiji. Ovaj zakon je praktično prepisan kao Zakon o komunalnoj policiji u Srbiji.

Mislim da je on stupio na snagu prije par godina u Srbiji i da je dao odlične rezultate. Samo da kažem kod pojedinih članova zakona, dakle kao što sam rekao, upotreba sredstava prinude, palica, sredstva za vezivanje, mislim da tu nedostaje ovo što sam rekao pištolj. Ovo, što se tiče broja komunalnih policajaca i ako se ovdje prepliću sad što je komunalna policija, što je komunalna inspekcija, tako da na svakih 5.000 stanovnika određuje se jedan komunalni policajac. Ovo će biti teško raščistiti. Mi imamo tu situaciju da imamo, govorim ponovo o opštini Kotor, koja ima, mislim 15 komunalnih inspektora i redara. Kako će se ovo svesti na taj broj na 5.000 stanovnika jedan komunalni policajac. Komunalni policajac mora

imati najmanje četvrti nivo kvalifikacija, to je srednja stručna sprema, do sada smo imali primjer - komunalni inspektor mora biti visoka stručna sprema, a komunalni redar viša školska sprema. Do sada nijesmo imali niže od toga, tako da mislim da je ovo korak nazad u odnosu na sadašnje stanje da bi na to trebalo obratiti pažnju, i ako kažem da su nejasna preplitanja nadležnosti komunalna inspekcija, komunalna policija. Hvala vam.

PREDŠEDAVAJUĆI ŽELJKO ŠTURANOVIĆ:

Zahvaljujem kolega Popoviću. Kolega Kaluđerović sada ima riječ, a neka se pripremi kolega Obradović. Izvolite.

VELIZAR KALUĐEROVIĆ:

Hvala vam, gospodine potpredsjedniče.

Poštovana Skupštino, poštovani građani, gospodo iz Vlade, koja je predlagač ovog zakona,

Kao peti učesnik u raspravi iz Kluba SNP-a, slobodan sam da konstatujem da su moji prethodnici dali dovoljno argumentacije, da bi morali najozbiljnije, gospodo iz Vlade, da razmislite da li da ovaj zakon povučete iz skupštinske procedure i da se on vrati u skupštinsku proceduru i da ga razmatramo, naravno sa uvažavanjem značajnih primjedbi i sugestija koje su se čule, ali i nakon osnovne pretpostavke koja mora biti ispunjena, da se ovdje prvo raspravlja i donese zakon o komunalnim djelatnostima. I ja ću potencirati, bez obzira što su to učinile moje kolege iz Kluba SNP-a i još jedan broj uvaženih kolega koji je učestvovao u raspravi, da Predlog zakona o komunalnim djelatnostima, imamo u fijkama Skupštine od oktobra mjeseca 2011. godine. Dakle, za koji dan će punih dvije godine, zbog čega se zastalo sa njihovim donošenjem? Jesu li to neki amandmani na koje jedan od bivših poslanika iz DPS-a i aktuelni gradonačelnik intervenisao, pa nijesu usklađeni stavovi oko tih stvari u okviru Kluba DPS-a ili između klubova DPS-a i SDPa-a, nije moje da komentarišem i da nagađam, ali ukazujem na činjenicu da je zbog toga što dvije godine držimo u fijoci Predlog novog zakona o komunalnim djelatnostima, jednostavno neshvatljivo da sada razgovaramo o Predlogu zakona o komunalnoj policiji, kojom definišemo nadležnosti kako komunalna policija vrši nadzor u oblasti komunalne djelatnosti, jednostavno je to nelogično i neshvatljivo. A kada pri tome imamo na umu da je važeći zakon o komunalnim djelatnostima iz početka 1995. godine, onda je složenost problema još i više prisutna. Pritom, imajmo na umu, kolege, da podsjetim i ja i nemojte zamjeriti, da smo kada je donesen važeći Zakon o komunalnim djelatnostima usvojili novi Ustav, potpuno novi Zakon o lokalnoj samoupravi sa nekoliko izmjena i dopuna tog zakona, usvojen je Zakon o policiji, Zakon o inspeksijskom nadzoru i set velikog broja drugih zakona koji u određenoj mjeri dotiču ovu problematiku, tako da, ako budemo usvojili predloženi zakon o komunalnoj policiji pri činjenicom da imamo važeći zakon o komunalnim djelatnostima, koji je star više od 18 godina, i nakon svega ovoga nema nikakve dileme da nećemo imati harmonizovan pravni poredak u ovoj sferi.

Nemam apsolutno dileme, još jednom i izazov predlog vama da povučete potez koji je jedino logičan da se ovaj zakon povuče iz procedure dok se ne stvore elementarne pretpostavke da se i o njemu na odgovarajući način raspravlja. Do tada da i ja samo kažem, ove nove nadležnosti korišćenja službene palice, mogućnost da se koriste sredstva za vezivanje, da se autonomno postavlja video nadzor od strane komunalne policije, da se vrši zadržavanje lica je vrlo interesantno i da u vezi sa tim i potrebom da se sa takvim ovlašćenjima prema komunalnoj policiji ide, evo da iskoristim priliku da javnost obavijestim.

Prije nekoliko mjeseci, je li tako koleginice Popović, koja je i naš odbornik u Skupštini Glavnog grada, Skupština Glavnog grada je bila u prilici da razmatra informaciju o radu komunalne policije Glavnog grada Podgorica za 2012. godinu, na 20 strana, to je služba koja ima oko pedesetak zaposlenih, koja je u toku 2012. godine po informaciji koju su ponudili

odbornicima Skupštine Glavnog grada imala oko 15.000 intervencija nadležnosti i tako dalje. Nećete naći ni jedne jedine riječi, ni jednog jedinog slova da predstavnici ove komunalne policije traže nove nadležnosti u smislu ovih o kojim je najviše bilo riječi, koje su najviše s razlogom pod pažnjom, naprotiv govore o veoma korektnoj saradnji u asistiranju Uprave policije, odnosno službenika Uprave policije. Ja mislim, da bi to trebao da bude dodatni razlog da pod najvećom i najstrožijom lupom postavimo ova pitanja i ova predložena rješenja koja komunalnoj policiji daju ovlašćenja, koja dotiču ovlašćenja Uprave policije, a posebno je, još jednom da ponovim, prosto neprihvatljivo da se ni jednom jedinom riječju u Predlogu zakona o komunalnoj policiji, osim što se nudi deklarativna norma da ona vrši poslove komunalnog nadzora i poštovanjem komunalnog reda u oblasti komunalnih djelatnosti, ni jednom riječju ne govori šta je u osnovi to, koji su to poslovi koje komunalna policija u obavljanju komunalnog nadzora i održavanju reda u komunalnoj djelatnosti obavlja, ni jedne jedine riječi. Hvala vam.

PREDŠEDAVAJUĆI ŽELJKO ŠTURANOVIĆ:

Hvala vama.

Kolega Radovan Obradović, ima riječ i nakon njega, posljednji učesnik u raspravi povodom ove tačke dnevnog reda, kolega Husnija Šabović. Izvolite.

RADOVAN OBRADOVIĆ:

Zahvaljujem, uvaženi gospodine predsjedavajući.

Poštovani predstavnici Vlade, uvažene kolegice i kolege, poštovani građani Crne Gore,

Mišljenja sam da Zakon o komunalnoj policiji ne treba povlačiti, već treba ga donijeti da će se u periodu dok on ne stupi na snagu, a to je šest mjeseci od dana objavljivanja u Službenom listu Crne Gore, donijeti podzakonski akti za sprovođenje ovog zakona, da će lokalne samouprave, ukoliko nemaju vozila i uniforme pribaviti isti, da će se donijeti svi i propisi od strane jedinice lokalnih samouprava, i prije svega da će se donijeti novi zakon o komunalnim djelatnostima u ovom periodu od šest mjeseci, koji je zaista iz 1995.godine. Siguran sam da se mora donijeti ovaj zakon iz razloga što oblast komunalnih djelatnosti nije dovedena do kvalitetnog komunalnog reda, a znamo da je to širok spektar djelatnosti, koji je propisan Zakonom o komunalnoj djelatnosti.

Pojedini poslanici pogrešno misle da se Zakonom o komunalnoj policiji mogu odrediti te djelatnosti u tom smislu i nadležnosti, ne, to se radi zakonima i podzakonskim aktima i odlukama jedinice lokalnih samouprava, a komunalna policija, je ta koja sprovodi te zakone, odnosno vrši nadzor u određenim oblastima.

Inače, kažem da je zaista širok spektar djelatnosti komunalne u oblasti parkiranja, održavanja javnog reda, koji se tiče javnih površina, zelenih površina, sahranjivanja, pijačne prodaje, zatim postavljanje privremenih objekata slobodnostojećih i tako dalje, zatim iz oblasti deponovanja komunalne otpadi, odbođena atmosferskih komunalnih voda, otpadnih voda, kada je u pitanju auto taxi, linijski prevoz u gradskom prigradskom saobraćaju, održavanje i kontrola puteva, prije svega opštinskih, odnosno lokalnih puteva gradskih ulica i ulica u naseljima. Dakle, jedan širok spektar djelatnosti koje vrši komunalna policija i zaista ona mora da ima sve mehanizme da bi odgovorila tom izuzetno važnom zadatku.

Njene nadležnosti su značajno otupljene izmjenama zakona kada se više u odlukama jedinice lokalnih samouprava nijesu mogle naći kaznene odredbe, tako da oni nijesu mogli direktno da primijene određenu kaznenu odredbu, gdje su morali inspektori da primjenjuju Zakon o inspekcijском nadzoru, da donesu odgovarajuće rješenje i onda da podnose zahtjev za pokretanje prekršajnog postupka, ali da izdaju prekršajni nalog, ukoliko, dakle, se nije postupilo po rješenju komunalnog policajca, odnosno inspektora. Sa ovlašćenjima i kaznenim

odredbama koje će biti sadržane u zakonima, posebno u Zakonu o komunalnim djelatnostima, oni će imati zaista sve te mogućnosti da primjenjuju i neposredno samu sankciju.

Što se tiče same sankcije, veoma je važno da komunalni policajac ima ta ovlaštenja i po pitanju vezivanja, privođenja, pretresa stana, oduzimanja privremeno predmeta za koje se sumnja da su učinjeni prekršaji sa istima i da procesuiraju određene radnje. Ali ipak, kod člana 10 mislim da do kraja nijesu izvedene nadležnosti iako je u članu 33 propisano da će se o tome donijeti bliži propis, odnosno da će Ministarstvo donijeti isti, posebno kada je u pitanju nadležnost koja se tiče samog donošenja zapisnika. I pitanje je da li može donijeti rješenje, ovdje nije navedeno, komunalni policajac s obzirom da je sa srednjom stručnom školom, ali mislim da to treba doraditi u tom dijelu. Smatram, pošto je shodno Zakonu o lokalnoj samoupravi služba komunalne policije obavezna služba, da je moraju imati sve lokalne samouprave, ali naravno, što bi rekli od viška glava ne boli, ovdje imamo i tu odredbu da ukoliko ocijene dvije ili više lokalnih samouprava da mogu imati jednu službu komunalne policije, ali smatram da je racionalnije da svaka ima svoju službu. Naravno, dobra je norma da bude najmanje tri komunalna policajca službe odnosno na pet hiljada stanovnika po jedan komunalni policajac. Veoma je važno da imaju ovlaštenja šira komunalni policajci. Primjera radi često im je bilo neophodno da traže asistenciju policije, pa ukoliko bi predvidjeli određenu akciju policija bi se odazvala, shodno zakonu o policiji, shodno svojim pravilnicima itd, ali ukoliko ne bi bio to slučaj nego se moralo postupiti ad hok onda su bili nemoćni i da legitimišu počinioaca krivičnog dijela, a posebno da ga privedu, da uzmu od njega podatke, da procesuiraju nadležnom organu određenu prekršajnu prijavu, odnosno odgovarajući zahtjev.

Stoga zaista smatram da treba što prije usvojiti ovaj zakon. Zahvaljujem.

PREDSEDAVAJUĆI ŽELJKO ŠTURANOVIĆ:

Hvala vama, kolega Obradoviću.

Dakle korekciju, odnosno na najavu koju sam imao maloprije, sada će govoriti kolega Lalošević, i onda kao poslednji učesnik u raspravi kolega Šabović.

Izvolite, kolega Laloševiću.

VASILIJ LALOŠEVIĆ:

Hvala, potpredsjedniče.

Ja sam bio u klubu, za one kolege koje su malo zlonamjerno i tendiciozno dobacili. Zaista nemam taj običaj, ja volim da se našalim i volim da napravim jednu atmosferu korektnosti među nama svima. Ali zaboraviću, ja sam čovjek hrišćanin, pravoslavac, vjerujem u svetosavsku Srpsku pravoslavnu crkvu i Mitropoliju crnogorsko-primorsku i ja ću ovim potezom apsolutno odagnati sve ono što je bilo negativno u ovom dobacivanju.

Sada da se vratimo na jedan veoma značajan zakon o kojem je, da parafraziram mog uvaženog kolegu Velizara Kaluđerovića, on je rekao peti je učesnik u raspravi u ime Socijalističke narodne partije, evo ja sam šesti. Ovih trideset sekundi ćete mi dodati ovog uvoda, koji je bio neophodan da se doda. Veoma značajan zakon, zaista je nevjerovatno da nakon ovoliko primjedbi niko od predlagača se ne javi da komentariše. Ja znam da će oni koristiti ono pravo koje je po Poslovniku precizirano, da u tih pet minuta završne riječi možda i nešto više kažu, ali je objektivna činjenica da nakon najave ovoliko amandmana, nakon ovoliko priče o takozvanom usvajanju ovog zakona kao nacrtu i otvaranja javne rasprave, mislim da je to bio pametniji potez, pogotovo u kontekstu priče mojih uvaženih kolega vezano za ovaj dio oko Zakona o komunalnoj djelatnostima.

Ja bih se bavio jednom oblašću koja je u ovom zakonu zadobila nekoliko članova, a tiče se kontrole komunalne policije. Imam ispred sebe zakon iz jedne susjedne, nama bratske drage zemlje, Republike Srbije, koji govori o takozvanom proširivanju ovlaštenja u

vezi te kontrole Komunalne policije. Ja ću ukazati na nekoliko stvari za koje smatram da su veoma bitne, a što je upravo bila intencija nas iz Socijalističke narodne partije koji smo predlagali da neke stvari unesete, imamo vremena i da poneseo još amandman, mislim da ne bi bilo zgreška da neke stvari primite znanju a možda i primjenite.

Recimo da krenemo oko ovog dijela koji se tiče komisija, odnosno podnošenja izvještaja takozvanom načelniku, kako stoji u našem zaključku. Zašto se nije krenulo ka ovoj verziji koju su naše kolege iz Srbije usvojile, koja govori da se može napraviti i takozvana kontrola rješavanjem pritužbi, dodati se osim ovog izvještaja načelniku gdje se govori da se 24 sata nakon toga mora upoznati načelnik sa eventualnom zloupotrebom prinudne sile. Zašto se ne bi otvorila i ta komisija, koja nije komisija koja se bavi pitanjima nastanka tjelesnih povreda ili ne daj bože nekih teških povreda? Odmah da vam kažem, apsolutno sam protiv toga da stvaramo, barem na papiru, kontrapoliciju ovoj pravoj policiji. Član 45 je morbidan član, ja znam da život nosi takve stvari, ali on je morbidan jer govori o nastupanju smrti lica. Je li moguće da mi u najavi rada komunalne policije sa sve palicama i svim ovim što smo pričali najavljujemo mogućnost smrti nekoga ko će biti žrtva djelovanja komunalnog policajca? Pa je li komunalni policajac da štiti sve ono što se tiče infrastrukture grada, da štiti sve ono što se tiče komunalnih djelatnosti grada ili prestonice ili gravnog grada, a mi najavljujemo ovdje nekakve morbidne stvari, dajemo na taj način možda nekakvu vrstu prihološkog straha običnog naroda od ovih ponašanja. Da se vratimo ovome o čemu sam govorio.

Član 51 govori o ocjeni načelnika. U slučaju primjene sredstava prinude kada je nastala ne daj bože smrt lica, načelnik komunalne policije ocjenjuje srazmjernost odnosno utvrđuje prekoračenje ovlašćenja. Kolege iz Srbije i kolege iz Hrvatske kada su se bavili ovim pitanjem govorili su prije svega o ovoj komisiji prilikom pritužbi, ali govorili su i o komisiji koja će između ostalog, osim izvještaja načelniku, podnositi izvještaje policiji. Je li moguće da u ovom našem zakonu stoji da će se podnijeti izvještaj načelniku Komunalne policije, a da se neće podnijeti izvještaj regularnoj policiji i svim onim aparatima sile koje država ima a koji bi trebali da se tiču toga? Ja moram da vam kažem da je potpuni vakuum prostor između tog dijela, jer realna činjenica je ne daj bože da se desi bilo kakav čin nasilništva komunalnog policajca nad ljudima koji se bave tim takozvanim nezakonitim radnjama ukoliko ih ima, a da se taj slučaj ne prijavi policiji regularnoj. Je li moguće da toga nema?

Kad već govorimo o akciji ljudi koji se bave ovim poslom, a koji govore o takozvanoj zloupotrebi službenog položaja, hajde da vidimo jedan član koji je dosta interesantan, a koji govori o tome šta se radi kada se zaplijeni neka roba. Ovdje smo u Zakonu crnogorskom, dakle ovom koji je aktuelan, predvidjeli ono što je kolega Gošović na jedan lijepi način elaborirao što se tiče privremenog oduzimanja predmeta. Ja sam imao u planu da predložim amandman koji bi osim toga da će komunalni policajac privremeno oduzeti predmet dodao i ovu stvar - privremeno oduzete predmete komunalni policajci dužni su da predaju nadležnom organu. O tome je kolega Gošović govorio. Dabome, kome će drugo da ih predaju nego nadležnom organu, ili da postupaju sa tim predmetima u skladu sa nalogom tog organa. U slučaju kad se protiv lica od koga je predmet oduzet ne pokrene postupak pred nadležnim organom, predmeti će se odmah vratiti licu od koga su oduzeti. Zašto tu stavku nijesmo dali u našem zakonu, vezano za oduzimanje predmeta? Mi u tom članu samo govorimo da će komunalni policajac kad zatekne lice u narušavanju komunalnog reda privremeno oduzeti predmete i tu završavamo. Naravno, sve ono što je kolega Gošović govorio o onim djelima, u skladu sa zakonom kojim se uređuje inspeksijski nadzor. Mislim da bi sa ovim dodavanjem da će se vratiti predmeti nakon završenog postupka i da će se privremeno oduzeti predmeti, popisati i uputiti zaista onamo gdje treba, jer mi u ovom slučaju ne znamo ko je organ koji će u slučaju da je neprijavljena roba, da se prodaje na ulici itd, ko će te predmete čuvati, ko će njima gazdovati, ko će odlučiti kada će se vratiti sve to itd.

Dakle, bila je intencija zaista da se ukaže na jedan dio veoma značajno što se tiče kontrole komunalne policije, jer mislim da se na ovaj način ostavlja ovlaštenje nekim ljudima koji, bojim se, nijesu kapci da odlučuju o svemu tome. Pride ono što su kolege prije govorile, ko ima mogućnost da napravi psihološki profil tog maloljetnika ili nekoga ukoliko na ulici zatiče tog maloljetnika da radi ove radnje, ko ima od ovih komunalnih policajaca mogućnost da uđe u psihu tog maloljetnika? Kolege su govorili dovoljno o tome i ja ne bih dalje širio. Hvala vam, potpredsjedniče, uz izvinjenje što sam malo odužio, ali mislim da nije zgoreg ova priča, čak ni ona na početku.

PREDŠEDAVAJUĆI BRANKO RADULOVIĆ:

Sve što će doprinijeti dinamici i kvalitetu i sadržajnosti nije višak.

Hvala i vama, kolega Laloševiću

Izvolite, kolega Šaboviću.

HUSNIJA ŠABOVIĆ:

Hvala, gospodine potpredsjedniče.

Generalni sekretaru, predstavnici Vlade, kolege poslanici,

Polazeći od navedenih odredbi predloženog zakona lokalna samouprava dobija punu autonomiju i u cjelini pravo i odgovornost da zadovolji osnovnu svrhu rada komunalne policije. To znači da svrha komunalne policije jeste da služni Glavnom gradu, prijestolnici, jedinicama lokalne samouprave tako što će obezbijediti da se dosledno poštuju zakoni i propisi lokalnih samouprava o komunalnom redu. Osim svoje osnovne svrhe utvrđivanja komunalnog reda, sprečavanja i suzbijanja kršenja komunalnog reda, Komunalna policija ima još dvije važne uloge.

Prva, pruža pomoć organima i javnim službama jedinica lokalnih samouprava u izvršavanju njihovih odluka. Druga, preduzima hitne mjere i učestvuje u vršenju spasilačkih funkcija što podrazumijeva i pružanje pomoći prilikom otklanjanja elementarnih nepogoda i drugih nesreća. Znači, cilj zakona jeste jačanje pozicije komunalne policije u lokalnoj zajednici i njeno razgraničenje sa poslovima drugih nadležnih inspekcija, čime bi se stvorili uslovi za efikasniji rad organa jedinica lokalne samouprava u realizaciji njihovih politika. Ja kao i mnogo kolega danas mislim da je donošenje Zakona o komunalnim djelatnostima bilo prioritetnije od ovog zakona jer nedonošenje Zakona o komunalnim djelatnostima predstavlja ograničenje komunalne privrede i njenog razvoja, kao i to da od načina organizovanosti komunalnih preduzeća, a posebno nekih lokalnih samouprava, zavisi komunalni red u jednoj lokalnoj zajednici. To sigurno nije slučaj u opštini Plav gdje građanima na osnovu onog što je lako vidljivo, a na osnovu nalaza Instituta za javno zdravlje Crne Gore, prijete epidemija poput one u susjednoj opštini Berane iz razloga neriješene lokacije za deponiju čvrstog otpada i neispravnosti plavskog vodovoda.

Mislim da ima elemenata i amandmanskog djelovanja na član 34. Stav 1 i 2 utvrđuju najmanji broj komunalnih policajaca - stav 1, stav 2 izričito kaže da broj komunalnih policajaca se povećava adekvatno na svakih pet hiljada stanovnika. Mislim da u opštinama poput Plava gdje tokom ljeta se povećava broj stanovništva za najmanje još deset hiljada stanovnika, ili u primorskim opštinama, ova cifra je nedovoljna. Stav 3 daje izuzetne slučajeve, ali mislim da je trebalo možda decidno naznačiti da na svake tri hiljade se povećava broj. Takođe ima još jedan opravdani razlog da u pojedinim opštinama imate komunalnih policajaca, recimo danas u Plavu osam komunalnih policajaca, pa se postavlja pitanje šta onda sa tehnološkim viškom tih policajaca, a naglasio sam da je stanje komunalnog reda u opštini Plav takvo da zbog nekontrolisanog bacanja smeća i zagađenosti vodovoda plavskog prijete opasnost za eventualnu epidemiju poput one u Beranama. Hvala.

PREDEDAVAJUĆI BRANKO RADULOVIĆ:

Hvala i vama, kolega Šaboviću.

Da obavijestim poslanike, na molbu poslanice Jonice, da poslanici mogu povodom ove tačke dnevnog reda da dostave amandmane sutra do početka rada ovoga plenuma.

Sa ovim smo, kolege, iscrpili listu poslanika koji su izrazili želju da diskutuju povodom ovog predloga.

Pitam predlagače da li žele da iskoriste pravo na završnu riječ.

Izvolite.

JADRANKA VOJINOVIĆ:

Uvaženi poslanici,

Prije svega da vam se zahvalim na vrlo kvalitetnoj raspravi koju smo imali, koju smo očekivali da će ovaj prijedlog zakona izazvati u Skupštini, s obzirom da se prvi put uređuje jedna oblast koja je do sada dosta dilema i u samoj praksi otvarala, i način kako da obezbijede se adekvatni mehanizmi da lokalne samouprave, glavni grad i prijestonica mogu imati jedan dobar mehanizam da i one odluke koje donesu u svojim parlamentima mogu sprovesti na terenu. Ono što je jako bitno jeste da mi smo i tokom razgovora i rasprava na matičnim odborima izrazili otvorenost da razgovaramo upravo imajući u vidu da će nam jedna otvorena diskusija i konkretne sugestije pomoći da što bolje preciziramo određene odredbe ovoga zakona gdje nećemo dozvoliti da praksa na neki način sutra zaloupotrijebi određene odredbe, bude što jasnija i što lakša za implementaciju sa strane komunalne policije koja će morati postupati u skladu sa ovim propisom.

S tim u vezi vrlo smo zahvalni, posebno u dijelu sagledavanje odredaba koje se tiču ovlašćenja prema maloljetnicima i tu smo izrazili otvorenost da te odredbe se preciziraju. Takođe, u dijelu koji se tiče zadržavanja i postupka zadržavanja prekršioca bićemo spremni da sa podnosiocima amandmana razgovaramo o preciziranju tog dijela odredbi. U dijelu gdje smo dobili sugestije koje su vezane za prolongiranje primjene odredaba zakona iz razloga i neke sumnje koja je izražena da li ćemo u roku od šest mjeseci biti spremni da usvojimo i potrebne podzakonske propise, posebno dio podzakonskih propisa kojima će se preciznije i detaljnije regulisati primjena ovlašćenja kao i program i način polaganja stručnog ispita i samo sprovođenje programa i obuke službenika koji će biti radno angažovani u komunalnoj policiji, mislim da tu postoji prostor da razmislimo i o prolongiranju tog dijela odredaba člana 60 Predloga zakona o komunalnoj djelatnosti.

Takođe, potreba za preciziranjem broja komunalnih policajaca tu smo isto izrazili i mislim da smo tokom Zakonodavnog odbora tu odredbu i precizirali u pravcu da je minimum tri komunalna policajca u komunalnoj policiji, a onda na svakih pet hiljada po jedan komunalni policajac, upravo imajući u vidu razloge i specifičnosti i veličinu lokalnih samouprava na teritoriji Crne Gore. Ukoliko ima prostora odnosno zahtjeva da se taj amandman i dalje precizira u odnosu na ono što je dogovoreno, izjasnićemo se po dobijanju sugestija.

U svakom slučaju, dileme koje smo danas ovdje čuli su dileme sa kojima smo se i mi tokom rada na izradi teksta Zakona o komunalnoj policiji susretali, diskutovali ne samo sa odgovornim licima u okviru nadležnog ministarstva nego i sa drugim ministarstvima i nadležnim organima kako u državi Crnoj Gori, tako i sa kolegama koji već u svojoj praksi imaju iskustva sa primjenom odredaba Zakona o komunalnoj policiji, iz Srbije, iz Slovačke i drugih zemalja. Pokušali smo da najbolju praksu i one odredbe na koje su oni imali dileme tokom svoje prakse, da ih sad ne ugrađujemo u ovaj propis kako bismo dali prostora našem tekstu Zakona o komunalnoj policiji da u praksi eventualno pokaže nedostatke i u jednoj regularnoj proceduri radimo zajednički na jačanju tih odredaba kroz izmjene i dopune.

Predsjedavajući, uvaženi poslanici, hvala još jednom.

Toliko od mene.

PREDSEDAVAJUĆI BRANKO RADULOVIĆ:

Hvala i vama na učešću u raspravi.

Konstatujem da je pretres završen, izjasnićemo se naknadno.

Prelazimo, kolege, na sljedeću tačku dnevnog reda. U pitanju je **Predlog zakona o zaštiti prirodnog i kulturno-istorijskog područja Kotora.**

Ovlašćeni predstavnici Vlade su Branislav Mićunović, ministar kulture i Lidija Ljesar, pomoćnica ministra. Ministar je na službenom putu, nadam se da ćemo uvažiti tu činjenicu. Da pređemo na ovu tačku dnevnog reda, sa još jednom javnom opomenom i upozorenjem ministrima da im je Skupština adresa br. 1 od koje zavise ne samo njihovi i naši zakoni nego i njihova pozicija. Izvjestioci odbora su Luidž Škrelja, Zakonodavnog odbora i mr Branka Tanasijević, Odbora za prosvjetu, nauku, kulturu i sport.

Otvaram pretres. Da li predstavnica Vlade želi da da dopunsko obrazloženje? Izvolite.

LIDIJA LJESAR:

Poštovani predsjedavajući, poštovane poslanice i poslanici,

Ustavni osnov za donošenje Zakona o zaštiti prirodnog i kulturno-istorijskog područja Kotora sadržan je u članu 16 tačka 5 Ustava Crne Gore. Područje Kotora je zbog svojih izuzetnih, univerzalnih i prirodnih kulturnih vrijednosti 1979. godine upisano na listu svjetske baštine UNESCO-a. Iz tih razloga, 1999. godine donesen je Zakon o obnovi spomeničkog područja Kotora koji je umnogome doprinio očuvanju kulturnih vrijednosti Kotora, ali je već normativno prevaziđen i faktički neprimjerljiv, iz razloga što su potrebna nova i savremenija rješenja i norme. Termini koji se koriste u samom zakonu su zastarjeli i više se ne primjenjuju poput spomenik, spomenički i sl.

Takođe, predmet važećeg zakona je obnova spomeničkog područja Kotora, što stvara probleme u praksi jer se u vezi toga ne može graditi nijedan novi infrastrukturni, arhitektonski objekat jer obnova po prirodi stvari poznaje samo postojeće i ranije stanje. Uvodni dio zakona navodi da je Kotor upisan na listu svjetske baštine i liste svjetske baštine opasnosti, ali već dugi vremenski period od 2003. godine Kotor više nije na listi svjetske baštine opasnosti. Takođe, opis granica spomeničkog područja Kotora nije precizno definisan i topografski određen.

Odredbe Zakona o obnovi spomeničkog područja Kotora koje se odnose na urbanističke programe i planove nijesu u skladu sa važećim Zakonom o planiranju prostora i izgradnji objekata. Takođe, važeći zakon ne sadrži bilo kakvo određenje prema prirodnim vrijednostima područja Kotora, što nije u skladu sa njegovim statusom svjetske, prirodne i kulturne baštine. Rukovodeći se navedenim razlozima, Prijedlog zakona u samom nazivu otklanja nesklad između međunarodnog tretmana područja Kotora i njegovog režima zaštite na nacionalnom nivou. Navođenjem da je područje Kotora prirodno i kulturno-istorijsko dobro svjetske baštine, iskazana je njegova specifičnost koja zahtijeva jedinstven tretman kulture i prirode. Granice područja Kotora određene su u skladu sa smjernicama UNESCO-a, precizno definisane topografskim opisom njegovih granica i nabranjem katastarskih opština koje ga čine. Posebna zaštita područja Kotora Predlogom zakona uspostavlja se radi očuvanja njegove izuzetne univerzalne vrijednosti kao dijela svjetske prirodne i kulturne baštine. Subjekti zaštite područja Kotora su organi državne uprave, organi lokalne uprave, javne službe i drugi subjekti i osnivač država ili opština Kotor.

Prijedlogom zakona, u skladu sa standardima UNESCO-a predviđeno je da Vlada Crne Gore obrazuje posebno radno tijelo, Savjet za upravljanje i za koordinaciju poslova zaštite i očuvanja područja Kotora koji se biraju iz reda Ministarstva uređenja prostora, Ministarstva kulture, Uprave za zaštitu kulturnih dobara, prevashodno predstavnika opštine

Kotor, predstavnika UNESCO-a. Predlogom zakona smo dali kao mogući i prijedlog da član savjeta bude i predstavnik opštine Tivat i opštine Herceg Novi koji su u zaštićenoj okolini područja svjetske baštine. Uspostavljanje savjeta kao centralnog tijela koje će objedinjavati i usmjeravati aktivnosti svih ostalih subjekata zaštite je i neposredna briga o implementaciji menadžment plana područja Kotora kao strateškog dokumenta za zaštitu i očuvanje izuzetnih vrijednosti kulturne i prirodne baštine područja Kotora.

Posebne mjere zaštite područja Kotora koncipirane su kroz obavezu donošenja, takođe, strateških dokumenata, a to je studija za zaštitu kulturnih dobara i studija vizuelnog uticaja koja je propisana da bude sastavni dio planske dokumentacije za izgradnju infrastrukturnih i građevinskih objekata površine preko 3.000 m². Izgradnja određenih prvenstveno infrastrukturnih objekata izaziva bitne promjene u prostoru, odnosno moguću devastaciju pejzaža područja Kotora. Iz tog razloga, Prijedlog zakona propisuje korektivne i sanacione mjere i daje pravo nadležnim subjektima zaštite da zavisno od vrste i obima narušavanja pejzaža sprovedu u svakom konkretnom slučaju mjere kojima će se ublažiti, a vremenom nadomjestiti oštećenja pejzaža.

Decidno je propisano da se u Starom gradu Kotoru, Perastu i ulici Gabela u Risnu ne mogu graditi novi objekti i da je u ovim starim gradovima jedino moguća gradnja kroz rekonstrukciju objekata na osnovu istorijske urbane matrice. Poseban segment zaštite područja Kotora je linija morske obale u odnosu na šta je propisana rehabilitacija i revitalizacija, a nikako izmjena istih. Ostvarivanje propisanog režima i mjere zaštite područja Kotora podrazumijeva i obezbjeđivanje izvora. Skupštini opštine Kotor data je mogućnost da propiše obavezu plaćanja naknade za ekonomsko iskorišćavanje područja Kotora kao kulturnog dobra ili pojedinih njegovih djelova kao namjenski prihod za njihovo očuvanje, što će doprinijeti ekonomskom razvoju područja. Za povrede određenih odredbi ovog zakona, predviđena je i prekršajna odgovornost. Zaključila bih da je Zakon o zaštiti prirodnog i kulturno-istorijskog područja Kotora urađen u skladu sa Uneskovim konvencijama, prevashodno u Uneskovoj Konvenciji o zaštiti svjetske baštine, usvojene u Parizu 1972. godine. Zahvaljujem.

PREDŠEDAVAJUĆI BRANKO RADULOVIĆ:

Hvala i vama, pomoćnice ministra.

Kolege, samo da vas podsjetim da je dogovor na kolegijumu bio da se o ovoj tački raspravlja sat vremena, što znači uvodnih pet, pa ostali opet u drugom krugu po pet. Već se prijavilo osam, to je već skoro sat vremena, imamo obezbijeđen televizijski prenos do 17:00 h, tako da ću morati da uvedem onu svoju mjeru pet plus jedan da bi završili o ovoj tački, da bi bili ekspeditivni.

Prelazimo na prvi krug. U ime Kluba četiri partije, kolega Popović. Izvolite.

ANDRIJA POPOVIĆ:

Prema Zakonu o teritorijalnoj organizaciji Crne Gore sva naselja u Crnoj Gori podijeljena su u dva tipa, naselja gradskog karaktera i naselja. Ovim zakonom Kotor je tretiran ravnopravno sa svim ostalim naseljima gradskog karaktera u Crnoj Gori, bez obzira na svoju izuzetnost koja ga sasvim sigurno odvaja od svih ostalih naselja i zbog čega zaslužuje da dobije poseban status u zakonu sličan Glavnom gradu ili Prijestonici.

Činjenica da je područje Kotora 1979. godine upisano na listu svjetske, prirodne i kulturne baštine UNESCO, a grad Kotor kao svjetska kulturna baština i baština u opasnosti samo po sebi ga izdvaja iz reda gradova sjedišta opština u Crnoj Gori. Zbog čega, onda, Kotor sa vrijednostima koje su ga uvrstile, i ne samo njega nego više od polovine površine teritorije opštine na listu svjetske, prirodne i kulturne baštine ne može imati poseban status u zakonodavno-pravnom, funkcionalnom i prostorno-planskom smislu. Zašto je Kotor izuzetan i

zaslužuje poseban status? Liberalna partija je predala amandman da se traži da Kotor bude grad kulture. Prije svega, treba istaći veliku i specifičnu ulogu Kotora i njegovog područja kroz vjekove, jer Kotor je imao ulogu graničara među svjetovima, civilizacijama i kulturama. Preko Kotora je zračio mediteranski, kulturni i prostor balkansko područje, ostvarujući pozitivno prožimanje i simbiozu Istoka i Zapada. Kotor je svojim kulturno umjetničkim sadržajima presudno uticao na razvoj arhitekture, slikarstva i umjetničkog zanatstva, prostrane kontinentalne zone u zaleđu. To se nije odnosilo samo na dio Crne Gore koji je gravitirao pomorsko-trgovačko-umjetničkom Kotoru nego i na prostore Srbije, Kosova, pa i Makedonije. Putem političkih i ekonomskih veza, trgovačke ili kulturne ekspanzije dolazilo je do direktnih uticaja prilikom izgradnje crkava, manastira i zadužbina izrade skulptura, srebrnih i zlatnih predmeta, sakralne i profane namjene i oružja. Na ovom području velikih kontrasta, kao i susreta i kontinuiteta različitih kulturnih slojeva čvrsto je izgrađen smisao za njihovu asimilaciju i kreativno prihvatanje.

Kotor i Crna Gora su vjekovima bili upućeni jedni na druge jer Kotor je bio praktično jedina veza Crne Gore sa svijetom. Preko kotorske luke je išao izvoz crnogorskih proizvoda i uvoz svega onoga što je nedostalo Crnoj Gori. Preko Kotora Crna Gora je držala priključak sa razvijenom Evropom i polako prihvatala sve one vrijednosti koje su je učinile modernom državom. Kotor je jedini grad u Crnoj Gori koji u svom arhivu čuva izuzetnu dokumentaciju ranijih vjekova kojoj ni po starini, ni po količini i značaju nema premca u današnjim granicama Crne Gore. Kotor ima izuzetnu graditeljsku baštinu, to je grad sa sačuvanom srednjovjekovnom matricom, sa ostacima crkava i krstionicom iz 6. vijeka, sa šest romaničkih crkava iz perioda 12. i 13. vijek, što ga čini najromaničnijim gradom na jadranskoj obali, sa katedralom Svetog Tripuna, osvještenom 1166. godine koju je Papa Benedikt XVI proglasio malom bazilikom zbog njenog značaja, sa sačuvanih 13 crkava od 30 koliko ih imao, sa brojnim palatama i pučkim zgradama, sa ostacima iz perioda romanike i gotike jedinstvenim fortifikacijama dugim četiri i po kilometra. Na području Kotora sačuvana je i nematerijalna kulturna baština koja je predložena za upis na listu UNESCO i po kojoj je Kotor prepoznatljiv i van granica Crne Gore. To se u prvom redu odnosi na bokeljsku mornaricu koja je sačekala mošti Svetog Tripuna 1809. godine.

Kotor je zbog svojih izuzetnih vrijednosti 1979. godine upisan u listu svjetske kulturne baštine kao jedini grad u Crnoj Gori, jedan od tri na jadranskoj obali, uz Dubrovnik i Split, i jedan od oko 900 spomenika kulture ukupno upisanih na listu na planeti. Kotor i njegovo područje od oko 1650 registrovanih u Crnoj Gori nepokretnih spomenika kulture baštini oko 650 ili nešto manje od 40%, a baštini i oko 107.000 artefakata, tri puta više nego ostatak Crne Gore. Traži se izmjena statusa i spriječi dalja degradacija Kotora, grada na listi svjetske kulturne baštine i da se pokretanjem procesa revitalizacije i vrati Kotoru status regionalnog i opštinskog centra koji je imao kroz 15 vjekova.

Predlažem, u ime Liberalne partije, da se status grad kulture dodijeli Kotoru u predloženom Zakonu o zaštiti prirodnog i kulturnog područja Kotora, a da se to isto uradi kasnije u Zakonu o teritorijalnoj organizaciji Crne Gore. Kako se Crna Gora diči Kotorom, njegovim istorijskim, kulturnim i graditeljskim nasljeđem, tada treba da učini sve da vrati Kotoru status koji mu istorijski i po značaju pripada. Prijedlog zakona o zaštiti prirodnog i kulturno-istorijskog područja Kotora je solidan temelj za poboljšanje statusa Kotora koji se mora amandmanski poboljšati u narednom periodu.

Zahvaljujem, gospodine potpredsjedniče.

PREDŠEDAVAJUĆI BRANKO RADULOVIĆ:

Hvala i vama.

U ime SDP-a, koleginya Vuksanović. Izvolite.

DRAGINJA VUKSANOVIĆ:

Zahvaljujem.

Uvaženi predsjedavajući, uvažena predstavnice Vlade, kolege poslanici, poštovani građani Crne Gore,

Pred nama je još jedan veoma značajan zakon, Predlog zakona o zaštiti prirodnog i kulturno-istorijskog značaja grada Kotora. Ovo nije zakon koji je značajan samo za grad Kotor i za građane grada Kotora. Ovo je zakon koji je pod posebnom zaštitom UNESCO, posebnom zaštitom države i značajan je, kao što sama riječ kaže, za čitavu našu državu i njene građane.

Ono što treba napomenuti jeste da ne postoje posebnim propisi u okviru Evropske unije kojima se reguliše pitanje zaštite grada Kotora. Ono što je značajno jeste da poseban izvor prava u ovom dijelu regulisanja ove zakonske regulative predstavljaju značajne konvencije i značajne preporuke kojima se štite svjetske kulturne prirodne baštine, štiti se ljepota i karakter pejzaža i predjela, zatim štite se spomenici kulture koji su ugroženi od strane eventualnih izvođača javnih i drugih privatnih radova i uopšte preporuka na nacionalnom planu kulturnog i prirodnog nasljeđa.

U tom smislu smatramo da su odnosu na odredbe ovog zakona, zaista, primijenjeni adekvatni propisi koji će imati svoju uspješnu implementaciju i u samoj praksi, a u cilju zaštite ovog značajnog kulturnog i istorijskog grada.

Ono što sam željela da postavim kao neku dilemu Socijaldemokratske partije jeste sljedeće: Prvo bih se osvrnula na član 3 kojim se reguliše javni interes. Željela bih, ovako kao pravnik, da istaknem značaj Zakona o svojinsko-pravnim odnosima koji u okviru svojih odredaba reguliše primjere nekih dobara u našem pravu. Znači, sa aspekta pravne tačke gledišta koristi se termin dobro. U tom dijelu, neke primjere dobara u našem pravu dijelimo na dobra od opšteg interesa, dobra u opštoj upotrebi, javna dobra i dobra mrtve ruke, da to ne bih sada objašnjavala, to je više za onaj studentski dio populacije. U ovom dijelu govorimo upravo o tom opštem javnom interesu. Možda je, eto, samo trebalo naglasiti u zagradi taj termin opšti i javni interes, ali pretpostavljam da ste vi imali u vidu da javni interes ima taj opšti karakter. Govorim samo iz ugla zakona, da se tu naglašava i termin opšti i termin javni interes, radi preciznijeg osvrtnja na onu podjelu primjera dobara na koje sam ukazala u prethodnoj konstataciji. Poseban značaj ovog zakona vidjeli smo, ono što je istakla predstavnica Vlade, a to je da član 7 tačno precizira da područjem Kotora upravlja poseban savjet, je li tako? Prije svega, kaže ovako - područjem Kotora se upravlja u skladu sa menadžment planom Kotora, u daljem tekstu menadžment plana. Stav 2 menadžment plana donosi Vlada Crne Gore u skladu sa zakonom. Stav 3 člana 7 radi koordinacije vršenja poslova zaštite, očuvanja i upravljanja Vlada obrazuje Savjet za upravljanje područja Kotora. Nakon toga slijedi član 8 koji tačno taksativno navodi koji su to članovi savjeta. Znači, mi vidimo da u ovom dijelu člana 7 dominira upravo uloga Vlade i samim tim vidjeli smo koji je sastav ovog savjeta. Uvidjeli smo, takođe, i amandman Demokratske partije socijalista koja smatra da u stavu, odnosno stav 2 člana 8, a koji se odnosi na tačku 5 da se povećava taj broj članova u odnosu na predstavnike opština grada Kotora sa dva na pet, a da se na neki način brišu tačke 7 i 8, čime se isključuju članice opštine Herceg Novi i opštine Tivat, sa čime bi se saglasila i naša partija. Iako znamo da je to na neki način zaštićeno područje, ne bismo željeli da diskriminišemo ni druge gradova koji, takođe, imaju kulturne i istorijske spomenike kao što je, recimo, grad Bar iz kojeg potičem, tako da sam morala i to da naglasim.

Sada imamo jednu dilemu sljedeće prirode: Kaže se da je predsjednik, odnosno predsjednika opštine Kotor po položaju predsjednik savjeta. Mene sada interesuje, s obzirom na onu konstataciju na koju sam ukazala maloprije, to je da dominantnu ulogu ima Vlada i menadžment plana Vlade i da je Vlada ta koja na neki način obrazuje savjet po odredbama zakona, da li je možda bilo prostora, s obzirom na član 9 stav 1 tačka 1 gdje je nadležnost

savjeta, između ostalog, da promoviše značaj univerzalnih prirodnih i kulturnih vrijednosti područja Kotora, a da Kotor funkcioniše i da sve propise u vezi Kotora donose odbornici u Skupštini, da li je možda, eto, bilo prostora da u ovom dijelu koji se odnosi na članove da iz Opštine Kotor bude možda i po jedan predstavnik odbornika iz reda opozicije, jedan predstavnik odbora iz reda pozicije. S obzirom da je ovdje dominantna uloga Vlade koja obrazuje Savjet, da li je možda bilo prostora da i neki predstavnik iz reda zakonodavne vlasti grada Kotora, bude takođe i član Savjeta? Na tu našu dilemu nadovezuje se i sledeća dilema. S obzirom da je Vlada ta koja obrazuje Savjet, imamo ovdje član 14 u kojem se kaže da je Savjet dužan da najkasnije do 1.marta tekuće godine dostavi Vladi godišnji izvještaj o sprovođenju menadžment plana i stanju područja grada Kotora. Da li je tu možda sad bilo mjesta da eventualno taj izvještaj prvo prođe Skupštinu grada Kotora, znači podnese se izvještaj Skupštini pa onda Vladi, ili upravo zbog ovog što potiče obrazovanje Savjeta od strane Vlade, nije bilo mjesta za ovu našu dilemu? Zahvaljujem na pažnji.

PREDSEDAVAJUĆI BRANKO RADULOVIĆ:

Hvala i Vama, kolegice Vuksanović, uz molbu svima da poštujemo ono pet plus jedan, jer nećemo stići svi.

U ime Pozitivne Crne Gore, kolega Tuponja. Izvolite.

GORAN TUPONJA:

Zahvaljujem.

Uvažena Skupštino, uvaženi građani Crne Gore,

Želio bih da podijelim sa vama naše razmišljanje vezano za ovaj Predlog zakona. Naime, nesporno je da se ovim zakonom želi unaprijediti područje Kotora i zaštititi njegova kulturno-istorijska vrijednost. Međutim, istovremeno postavlja se pitanje koliko je donošenje jednog posebnog zakona za kulturno dobro koje je upisano na listu svjetske kulturne baštine, naime zakonopisac uvodi praksu da zaštitu, upravljanje i posebne mjere očuvanja svakog budućeg UNESCO lokaliteta u Crnoj Gori, onda obavezno reguliše posebnim pravnim propisom, a tu govorimo o istorijskom jezgru Cetinja, zatim stećaka, srednjovjekovnih nadgrobničkih spomenika, arheološkog lokaliteta Duklja i Starog grada Bara. U vezi sa tim, donošenje ovakvog zakona otvara mnogobrojna pitanja koja se odnose na nadležnosti i ovlaštenja.

Dakle, u ovom zakonu nalazimo jedan cijeli niz propisa koji su već pokriveni drugim zakonima, to je Zakon o zaštiti kulturnih dobara. Tako je član 2 ovog zakona - određivanje područja, već pokriven članom 26, član 3 - javni interes, članom 3 stav 2, članom 33. Da ne nabrajam sad sve zakone koji su u ovom zakonu sadržani, a koji su već sadržani u Zakonu o zaštiti kulturnih dobara. Postavlja se samo pitanje tih nadležnosti, što koja zakonska regulativa reguliše.

Takođe, kada se predlog ovoga zakona iščisti od tih preklapanja sa drugim zakonima, dolazimo do zaključka da je težište ovoga zakona praktično na formiranju Savjeta. Postavlja se pitanje potrebe formiranja ovog Savjeta, jer vi unutar toga Savjeta imate 10 članova plus jednog člana predsjednika - 11 članova.

Prihvatanjem i formiranjem Savjeta za upravljanje prirodnog i kulturno-istorijskog područja Kotora nameće se obaveza da za svaki budući UNESCO lokalitet u Crnoj Gori formiramo praktično slično tijelo. Da li to onda znači, u nekoj budućnosti, pet takvih savjeta, jer će svaki budući UNESCO lokalitet imati praktično isti tretman, to jest imati ovakvu zakonsku regulativu, to jest opet imati formiran savjet koji broji 11 članova, a čije nadležnosti su već pokriveno drugim zakonima?

Imenovanje predsjednika opštine za predsjednika savjeta je takođe diskutabilno. Nameće se pitanje kako će predsjednik Opštine Kotor funkcionisati i u ulozi predsjednika

savjeta i kako će se odvijati pisana i usmena komunikacija između ova dva predsjednika. Potrebno je istaći da savjet, to jest nadležnosti savjeta, koji nema nikakva ovlaštenja, budžet i karakter pravnog lica, najslabije pokazuju apsurdnost osnivanja jednog ovakvog tijela.

Kako savjet koordinira izradu i reviziju menadžment plana kada njega, shodno Zakonu o zaštiti kulturnih dobara, donosi Vlada na predlog Ministarstva kulture? Da li u ovom slučaju menadžment plan radi Ministarstvo kulture, a poslovima izrade koordinira savjet? Nejasno je ko traži mišljenje, kome se mišljenje dostavlja. Za koju svrhu je mišljenje potrebno, koga ono obavezuje, i šta će savjet ili neki drugi organ preduzeti ako se ne uvaži mišljenje savjeta. Posebno je apsurdno da se zahtijeva od državnih institucija, Opštine Kotor i nadležnih organa preduzimanje odgovarajućih mjera iz njihove nadležnosti, kad su upravo njihovi predstavnici članovi ovog savjeta.

Htio bih samo da kažem da možda je najbolja namjera ovog zakona malo dovedena u pitanje kroz formiranje toga jedanaestočlanog tijela koje se naziva savjet i koje, naravno, građane Crne Gore ekstra košta, jer za to postoji novčana naknada. Na čelo toga savjeta se stavlja opet predsjednik dotične opštine i upozoravam na to da će svaki budući, ili bilo bi logično da svaki budući UNESCO lokalitet onda bude potpuno na isti način tretiran, jer nema razloga da bude drugačije tretiran nego lokalitet Kotor. Takođe, da bude tretiran posebnim zakonom, takođe da bude formiran poseban savjet i da i dalje dolazi do preklapanja zakona i ljudi koji rade u raznim državnim tijelima na više funkcija koje se opet bave istom tematikom. Hvala vam.

PREDŠEDAVAJUĆI BRANKO RADULOVIĆ:

Hvala i Vama.

Sada u ime SNP-a kolega Lalošević. Izvolite.

VASILIJE LALOŠEVIĆ:

Hvala, potpredsjedniče,

Dame i gospodo, poštovani građani Crne Gore,

Zamislite grad između dvije rijeke, Škurde i Gurdića, koji ima takvu istoriju kakvu ima grad Kotor. Zamislite grad koji ima u svom fortifikacionom okruženju 30 crkava. Zamislite grad koji ima Crkvu svetog Luke iz 1195. godine. Zamislite grad koji ima Crkvu svete Ane iz 1190. godine. Zamislite grad koji ima Crkvu svete Marije iz 1222. godine i zamislite grad koji ima Katedralu svetog Tripuna iz 1166. godine. Zamislite grad koji ima sve one sjajne trgove i zamislite grad koji je u jednom trenutku tog srednjovjekovnog dijela naše istorije bio zanatski, industrijski, kulturni centar cijelog regiona. Upravo u kontekstu toga želim da pričam i da potenciram da se sve ovo o čemu smo se danas sastali da diskutujemo, apsolutno mora pismijeni. Odmah jedna molba ljudima iz Kotor grada koji pokušavaju možda da na neki način poboljšaju ovaj Predlog zakona. Nema potrebe da se eliminišu članovi savjeta koji dolaze iz susjednih opština, Tivta i Herceg Novog. Ništa oni neće taj savjet, možda će se povećati broj Kotorana, to apsolutno podržavam, ali nemojmo, Boka Kotorska je jedna cjelina. Predstavnici Tivta, Herceg Novog samo mogu da doprinesu da se jedan prelijepi grad koji je pod zaštitom UNESCO-a apsolutno valorizuje.

Sušтина cijele priče je da mi imamo danas Kotor pod zaštitom UNESCO-a. Na sreću, sve opasnosti nad njim one 1979. godine, katastrofalne, kada je zemljotres porušio ili poremetio i oštetiо jedan dio ovih fenomenalno značajnih objekata koje sam pomenuo, prestala je ta opasnost i sada moramo napraviti nešto da se on zaštiti. Mi smo obavezni prije svega zbog promjena Ustava po ovom pitanju da napravimo one odrednice koje su ustavne kategorije i jednostavno smo prihvatili usvajanjem nekih zakona i neke druge stvari koje moramo zaštititi, ne samo iz oblasti istorije nego i iz oblasti ekologije. Prema tome, u tom kontekstu doživlјavam sve ovo što danas pričamo. Ali, treba podsjetiti i čulo se danas da mi

imamo sjajnih potencijala da napravimo još neka mjesta koja su pod budnom pažnjom UNESCO-a Evo, Stari grad Bar iz koga dolazim zajedno sa kolegicom je fenomenalna cjelina. Dakle, postoji realna šansa da se u doglednom vremenu napravi nešto kao što će se napraviti oko Kotora, ovaj savjet.

Da li ćemo onda duplirati, troduplirati posao? Ne znam, ali možda bi bilo dobro da se na nivou države napravi takozvani nacionalni savjet koji će koordinirati sve ovo i koji će ići u susret svemu onome o čemu govorimo. Ovo nema veze sa izbornom kampanjom na Cetinju, ovom prilikom pozdravljam sve glasače Socijalističke narodne partije na Cetinju, rukovodstvo i želim puno uspjeha izbornoj listi Socijalističke narodne partije koja je predata juče, za koju smatram da će postići solidan rezultat. Ali, sjetimo se istorijskog jezgra grada Cetinja. Sjetimo se i ovih stećaka u blizini Podgorice, sjetimo se i ovog drevnog grada Duklje. Dakle, postoji u jednoj fazi vjerovatnoća da mi imamo od UNESCO-a akciju da se i neki drugi lokaliteti zaštite, i u tom kontekstu je bila priča o takozvanom nacionalnom savjetu. Ali, nemam ništa protiv da se i na ovaj način sve ovo riješi. Hajde da uzmem konkretno jednu stvar, a 2011. godine kada je pravljena javna rasprava o svemu ovome čule su se i ove stvari.

Prijestonica Cetinje je donijela bila odluku o osnivanju takozvane agencije za upravljanjem kulturnog dobra, odnosno očuvanja istorijskog jezgra grada Cetinja, starog, urbanog, istorijskog, veoma značajnog, kulturno nemjerljivo vrijednog dijela grada. U ovoj odluci navodilo se da ta agencija promoviše značaj i vrijednosti istorijskog jezgra, inicira i prati realizaciju projekata i sve ono što mi imamo i u ovom Predlogu zakona kada se tiče istorijskog jezgra grada Kotora koji je pod zaštitom UNESCO-a. Ali, sad postavjam pitanje. Tu imamo riječi o menadžment planu, imamo riječ i o dokumentaciji koja treba da prati sve ovo o čemu se radi. Imamo tu riječ o takozvanom informacionom dijelu, da sakupljamo na jednom mjestu sve one podatke. Ali, zašto se po uzoru na tu odluku grada i Skupštine prijestonice Cetinja nije napravila možda odluka da to imamo i u Kotoru, da to imamo i u svim ovim gradovima koji plediraju da postanu jednog dana pod zaštitom UNESCO-a? Možda bi ta agencija koja bi vršila monitoring stanja istorijskog jezgra bila bolja varijanta, o čemu smo maloprije pričali i ja i uvažene kolege, i pretpostavljam uvažene kolege koji će govoriti iza mene kada se tiče sastava i imenovanja savjeta.

Menadžment plan uradićemo, i naravno da ćemo u svemu tome konsultovati i struku i sve to. Ali je možda bila varijanta da se u tim godišnjim izvještajima koje će ta agencija raditi i stručne službe specijalizovane, napraviti sve ono što potencira zaštitu, očuvanje i razvoj u ovom slučaju istorijskog jezgra grada Cetinja, a u konkretnom slučaju o kojem danas pričamo, istorijskog jezgra zaštićenog grada od strane UNESCO-a, Kotora.

Naravno da ovde dolazimo do jedne krucijalne stvari, koju je možda neko od kolega danas potencirao. Koje su nadležnosti ovog savjeta koji se formira u članu 8 ovog Predloga zakona? Ima li mogućnosti da taj savjet bude samo na papiru, a da on u praksi i stvarnosti, ukoliko nema svoj budžet, ukoliko nema karakter pravnog lica, ukoliko nema izvjesna ovlašćenja koja bi imala agencija o kojoj sam maloprije pričao, a koja se tiče istorijskog jezgra grada Cetinja, uopšte zaživi? Zato sam i pogledao mog uvaženog kolegu gospodina Aprcovića kada sam pomenuo ovu priču da treba udjenuti u taj savjet, možda povećati predstavnike Kotora, ali ostaviti i ove ljude koji dolaze iz ovih susjednih opština.

Mislím da sam ovim govorom potencirao neke nove momente u ovom zakonu, pa mi dozvolite jo 50-60 sekundi da kompletiram ovaj drugi minut. Ali evo, kako Vi sami ocijenite.

Mislím da je vrlo značajno zato što uvodimo novi institut u Predlog zakona, mogućnost osnivanja agencije, i vama, gospođo Ljesar, i vašem ministarstvu dajem šlagort za jednu lijepu priču koja može da uslijedi i za nove destinacije. I zaista ovim završavam.

Kada smo govorili o sabiranju svih podataka, kada smo govorili o svemu onome što treba da radimo da jednostavno tim ljudima prezentiramo sa čime raspoložemo, a nije teško

prezentirati ljepotu ovih gradova i ljepotu crnogorskih starih gradova, treba da govorimo i o jednom informacionom sistemu koji će raditi, da li ovaj nacionalni savjet, da li će to raditi neka buduća agencija, ne znam.

Što se tiče troškova za rad nacionalnog savjeta, najmanje je bitno da li će članovi tog savjeta imati 50, 100 evra ili 200 evra nadoknade. Njih već plaćaju institucije iz kojih dolaze, i tu nema nikakvog troška ukoliko taj savjet ili možda buduća agencija budu radili posao na zadovoljstvo svih nas, na zadovoljstvo države Crne Gore i prije svega žitelja ovih prelijepih gradova koji zaslužuju da budu ne samo pod nadzorom UNESCO-a nego pod nadzorom svih nas, jer mi živimo u njima. Hvala vam.

PREDŠEDAVAJUĆI BRANKO RADULOVIĆ:

Hvala i vama.

Izvolite, kolegkinice Tanasijević.

BRANKA TANASIJEVIĆ:

Hvala, potpredsjedniče.

Poštovana gospođo Ljesar, kolegkinice i kolege poslanici, poštovani građani,

Ulaskom Kotora na listu svjetskog kulturnog nasleđa ovo područje predstavlja dio univerzalne kulturne i prirodne vrijednosti, što obavezuje sve subjekte u sistemu zaštite da primjenjuju svjetske standarde prilikom donošenja propisa i drugih akata vezanih za to područje, odnosno da primjenjuju međunarodne propise sadržane u mnogim konvencijama i deklaracijama, ali i odluke, smjernice i upustva UNESCO-a.

Na području kotorske opštine se nalazi između 50 i 60 pokretnog i nepokretnog spomeničnog fonda, odnosno rečeno savremenom terminologijom kulturnih dobara države Crne Gore. Iz tog razloga Kotor zahtijeva poseban tretman u finansijskom i normativnom smislu radi realizacije podrške od strane države i nadležnih organa i tijela Evropske unije.

Kotor kao područje svjetske baštine predstavlja univerzalnu vrijednost koja prevazilazi nacionalne granice jednako značajnu, kako za sadašnje tako i za buduće generacije. To je jedan od osnovnih motiva za posebnu zaštitu ovog područja, ali i za donošenje novih propisa iz ove oblasti. Jedan od njih je i Predlog zakona o zaštiti prirodnog i kulturno-istorijskog područja Kotora koji je usklađen sa propisima UNESCO-a, Konvencijom o zaštiti svjetske kulturne i prirodne baštine, preporukom o zaštiti ljepote i karaktera pejzaža i predjela, preporukom o zaštiti spomenika kulture ugroženih izvođenjema javnih i privatnih radova, preporukom o zaštiti o Nacionalnom planu kulturnog i prirodnog nasleđa.

Predlogom zakona područje Kotor je određeno navođenjem naselja koje obuhvata, a njihove granice su određene u skladu sa smjernicama UNESCO-a. Navedeni su i ciljevi koji imaju suštinski značaj za definisanje režima i mjera zaštite koje treba sprovesti prije ili prilikom preduzimanja bilo kakvih radnji i aktivnosti koje mogu uticati ugrožavajuće i da zaštite vrijednosti ovog specifičnog prostora i pojedinih njegovih djelova.

U članu 4 koji se odnosi na ciljeve zaštite se kaže: "Područje Kotor se posebno štiti radi očuvanja izuzetne univerzalne vrijednosti kao dijela svjetske prirodne i kulturne baštine, trajnog očuvanja autentičnih prirodnih, istorijskih, urbanističko-arhitektonskih, ambijentalnih, umjetničkih, estetskih i pejzažnih vrijednosti, obezbjeđivanja uslova za održivi razvoj i korišćenje, prezentacije i stručne i naučne valorizacije." Predviđene novine u Predlogu zakona odnose se i na uspostavljanje baze podataka relevantnih za zaštitu područja Kotora, ustanovljenje posebnih mjera zaštite, obavezu izrade studije vizuelnog uticaja kao sastavnog dijela planske dokumentacije.

Predlogom zakona zabranjena je pretjerana urbanizacija koja se definiše kao izuzetan rizik za svako zaštićeno područje. Iz tog razloga je propisano da se u Starom gradu Kotoru, Perastu i Gabeli u Risnu ne mogu graditi novi objekti. Poseban segment zaštite područja

Kotora je linija morske obale, zbog čega je članom 17 propisano da se ona ne može mijenjati osim radi rehabilitacije, revitalizacije i u skladu sa zakonom. Takođe, predviđeno je da Vlada Crne Gore obrazuje posebno radno tijelo, Savjet za koordinaciju poslova zaštite očuvanja i upravljanja područjem Kotora. Ovaj član, član 8, izazvao je dileme, veliko interesovanje i polemiku ne samo ovdje i na Odboru za prosvjetu, nauku, kulturu i sport koji je matični za predlog ovog zakona, ali takva polemika nastavila se na Odboru za zakonodavstvo. Iz tog razloga, grupa poslanika Demokratske partije socijalista podnijela je amandman na ovaj član a detaljnije taj amandman će obrazložiti moj kolega Željko Aprcović.

Želim da kažem za kraj da će Demokratska partija socijalista podržati Predlog zakona o zaštiti prirodnog i kulturno-istorijskog područja Kotora, jer je to jedan od načina da se sačuva jedan od 25 najljepših fjordova na svijetu i sačuva univerzalna vrijednost koja spada u 830 punktova planete Zemlje koji pripadaju čitavom čovječanstvu. Mislim da ovi podaci na kraju govore zašto treba čuvati Kotor i zašto je Kotor jedan od najznačajnijih djelova identiteta Crne Gore.

Hvala lijepo.

PREDŠEDAVAJUĆI BRANKO RADULOVIĆ:

Hvala i vama, kolegice Tanasijević, na ekspeditivnosti. Sa ovim smo zatvorili i završili prvi krug.

U ime DPS-a riječ ima kolega Aprcović, a neka se pripremi u ime SNP-a kolega Gojković. Izvolite.

ŽELJKO APRCOVIĆ:

Zahvaljujem, uvaženi potpredsjedniče.

Uvažena gospođo Ljesar, kolege poslanici, građani Kotora i cijele Crne Gore,

Drago mi je što je Predlog zakona koji danas razmatramo, Zakon o zaštiti prirodnog i kulturno-istorijskog područja opštine Kotor, izazvao jednu dobru rekaciju, pozitivne vibracije i nadam se da će ovo biti samo prelazni put ka dobijanju adekvatnog zakonskog rješenja. Moram da priznam da se slažem sa kolegama poslanicima u dijelu koji se odnosi na koncipiranje savjeta odnosno njegove buduće nadležnosti, ali to prihvatam kao prelazno rješenje ka onome za šta se ja zalažem, da će u budućnosti to biti agencija koja će na pravi način štiti kulturna dobra Kotora i koja će imati mogućnost da valorizuje sve ono što je nama ostavljeno iza naših predaka u amanet.

Počeli smo ovu priču sa kolegom Laloševićem koji nas je podsjetio na kulturno-istorijsko bogatstvo grada Kotora a koji se tiče ogromnog fonda, znači crkva, od Sv.Luke, Sv.Ozane, Sv.Tripuna, Sv. Ane do fortifikacijskih objekata koji su smješteni na oko 4,5 km dugim bedemima grada Kotora sa širinom bedema preko 20m i visinom bedema preko 20m. Ja se nadam da će ovaj zakon nama doprinijeti da mi od Kotora napravimo ono što je napravio grad Dubrovnik od svojih objekata.

Prema zadnjim podacima, moram da istaknem, prihod od posjete bedemima Dubrovniku kreće se ove godine na nivou od nekih sedam miliona. Na žalost, mi smo tek sada u prilici da kroz određene projekte za koje tražimo saglasnost i radimo dokumentaciju, radimo studije vizuelnog uticaja na svu prirodnu i kulturnu baštinu grada Kotora, da te projekte polako privodimo kraju. Tu prevashodno mislim na lift koji vodi prema tvrđavi San Đovani, prema jednom vrlo respektabilnom prostoru sa 650 m zatvorenog prostora, gdje ćemo moći da radimo određene centralne sadržaje i gdje ćemo moći dodatno da valorizujemo kulturno-istorijsku vrijednost Kotora i da dodatno damo impute daljeg razvoja grada Kotora.

Moram da kažem da je ovaj zakon izazvao budnu pažnju i rekaciju građana Kotora iz prostog razloga što se ovaj zakon posmatra kao restriktivni zakon. Iz kojega aspekta? Mi svi

znamo dobro, na nivou Crne Gore, a pogotovo u Kotoru, da je problem saobraćajna infrastruktura u Kotoru, jedan izuzetno značajan problem, da smo mi iz opštine Kotor uradili projektno-tehničku dokumentaciju zaobilaznice grada Kotora koja ide podnožjem brda kroz Dobrotu, međutim, do dana današnjeg nismo dobili neophodnu saglasnost UNESCO-a za projekat zaobilaznice Kotora. Da li smo dovoljno vodili računa o tome kako i na koji način postojeća saobraćajnica - a svi koji su boravili u Kotoru, pogotovo tokom ljetnjih mjeseci, znaju koji je to kolaps u saobraćaju - dodatno utiče na stabilnost fortifikacijskih objekata tj. bedema koji korespondiraju sa tom saobraćajnicom. Na žalost u pripremi moje diskusije o izuzetno važnoj tački dnevnog reda, moram da kažem da sam došao do podataka da se svake godine uslijed prometa i tereta na postojećoj saobraćajnici dešavaju određene promjene i na objektima tj. na glavnim ulaznim vratima prema Trgu od oružja.

Moramo da vodimo računa o tome, ne smijemo Kotor da pretvorimo u ono što se zove konzervirani grad, da ga zatvorimo, da prođe vrijeme pored nas, a nadam se da su ovako predložena rješenja upravo išla u cilju da Kotor zaštitimo ali da i dalje omogućimo razvoj Kotora.

S obzirom na činjenicu da predloženo zakonsko rješenje tretira preko 6000 hektara kopnene površine i 2500 hektara morske površine, moramo dobro voditi računa kako i na koji način radimo projekte koji moraju biti kompatibilni sa menadžment planom za čiju će implementaciju odnosno realizaciju odgovarati savjet kao radno tijelo koje će podnositi račun Vladi jedanput godišnje u vezi realizacije menadžment plana. Međutim, moram da istaknem da je u Kotoru dodatno razočaranje bilo činjenicom da je dosta osoba predviđeno koje nisu iz Kotora da participirau u radu toga savjeta. Savjet kao prelazno rješenje ka agenciji za zaštitu kulturnih dobara, po mom dubokom ubjeđenju, po ubjeđenju Kotorana, treba da ima više Kotorana u odnosu na one koji su predviđeni članom 8 predloga Zakona o zaštiti prirodnog i kulturnog područja Kotora.

Zbog toga je Demokratska partija socijalista, uviđajući mogućnost amandmanskog djelovanja, predložila amandman na član 8 gdje pozicioniranje Kotora je potpuno drugačije u odnosu na ono što je predloženo zakonskim rješenjem. Evo iz koga razloga. Našim amandmanom smo predvidjeli da članstvo u savjetu imaju predstavnici Ministarstva kulture, Ministarstva uređenja prostora, Uprave za zaštitu kulturnih dobara, jedan predstavnik Nacionalne komisije za koordinaciju rada sa UNESCO-m, iz prostog razloga što je on taj koji treba da napravi jedan dobar balans, jednu dobru relaciju sa UNESCO-m, da upravo artikuliše sve probleme sa kojima se Kotor suočava i da ti problemi budu prepoznati u UNESCO-u kada se donose određene preporuke koje nisu obavezujuće za Kotor, ali Kotor ne želi, Crna Gora ne želi da izgubi.

Kada budu donošene određene preporuke UNESCO-a za dalju zaštitu i valorizaciju kulturno-istorijskih potencijala Kotora, opredijeli smo da pet članova iz reda stručnih, naučnih javnih radnika, kojih u Kotoru ima dosta, koji su nezavisni intelektualci, koji su svojim radovima doprinijeli valorizaciji kulturno-istorijskog bogaTstva Kotora, da oni budu participirani u radu savjeta, jer će oni najbolje znati da prepoznaju probleme sa kojim se Kotor suočava, upravo ovoga čemu zajednički stremimo a i što je Predlog zakona. Znači, da zaštitimo Kotor, ali da mu damo dovoljno prostora za dalje njegove razvojne perspektive.

U prethodnom periodu smo štitili Kotor kroz prostorni plan opštine Kotor za koji je dobijana saglasnost Ministarstva kulture, kroz sve one detaljne urbanističke planove za koje je takođe dobijana saglasnost Ministarstva kulture, do urbanističkih projekata koje smo imali, urbanistički projekat grada Kotora i urbanistički projekat grada Perasta koji su u sebi sublimirali, gospođo Ljesar vi to dobro znate, studiju zaštite graditeljskog nasleđa i grada Perasta i grada Kotora, tako da smatram da nismo morali dodatno da apostrofiramo da mi sada ne dozvoljavamo gradnju u Kotoru, u Perastu i Gabeli jer ni do sada nije bilo novih

intervencija u tim starim urbanim jezgrima koja predstavljaju zaštitni znak i Kotorskog i Risanskog zaliva.

Nadam se da ćemo imati priliku da sve nedostatke koje uočimo u praktičnoj primjeni ovog zakona kroz poboljšanje teksta kroz izmjene i dopune Zakona o zaštiti prirodnog i kulturno-istorijskog područja Kotora u narednom periodu zajednički rješavamo.

Zahvaljujem.

PREDŠEDAVAJUĆI BRANKO RADULOVIĆ:

Hvala i vama.

Izvolite kolega Gojkoviću, neka se pripremi kolegistica Filipović.

OBRAD GOJKOVIĆ:

Hvala, potpredsjedniče.

Gospođo Ljesar, poštovane kolege,

Mislim da ovaj predlog zakona ima jednu dozu svečanosti, kako je koncipiran i o čemu se radi. Međutim, ovo je prilika da razmislimo o nekim stvarima.

Današnja prva tačka dnevnog reda je bio Zakon o komunalnoj policiji. Zakon u 21. vijeku, gdje imamo situaciju da jedna država rješava komunalni red dajući ovlaštenja svojim službenicima i formirajući službu koja može da tuče građane, da ih bije po nogama i .... po glavi. Zakon XXI vijeka koji je u potpunosti anahron. Imamamo ovaj zakon koji je velikim dijelom vezan za prošlost i koji je sasvim moderan i sigurno će donijeti do ekonomske valorizacije i napretka i Kotora i Crne Gore. Moramo da postavimo pitanje, kakvi su to paradoksi? Pa to su sve, prije svega, paradoksi vlasti. Paradoks je da je u Kotoru velikim dijelom istorije bila okupatorska vlast, ali su našli načina da stvore ekonomsku i svako i kulturno blagostanje. Mi danas ne možemo u XXI vijeku da donesemo jedan zakon koji se tiče komunalnog reda. Javio sam se da govorim zbog činjenice da je u Savjetu koji će brinuti o ovom zakonu bilo mjesta i za predstavnike Opštine Herceg Novi, na čemu zahvaljujem i što je sasvim logično, ali nije problem ni ovo što je rekla gospođa iz SDP-a, sasvim je prihvatljivo da bude neko iz opozicije. Ono što ne bi bilo dobro da je nekoga strah od institucionalnog povezivanja unutar Boke Kotorске. To nekako sve vlasti od rata na ovamo bježe od tog povezivanja makar institucionalnog u okviru Boke Kotorске. Zbog toga je došlo do formiranja određenih političkih partija koje su imale program u Boku kao regiju. Mislim da svi u Crnoj Gori treba da znaju da je Boka jedinstveno i kulturno istorijsko i svako drugo zajedničko područje i da smo upućeni jedni na druge.

Prije svega, želim da kažem na prirodnu upućenost Opštine Herceg Novi, u istom smo zalivu, a ne znam da li poslanici znaju podatak, da je i ogroman dio planine Orijen koja je najveća na Jadranu, mislim i njen vrh da pripada katastarski Opštini Kotor. Bilo je dosta zajedničkih projekata oko valorizacije tog područja, prije svega odlaganje otpada, a važan je i ovaj dio nekada najvažnija grana privrede, pomorstva i ribarstva gdje smo upućeni jedni na druge. Mislim da će ta prirodna povezanost, pogotovu u svjetlu ovih projekata koji se rade na zaštiti životne sredine, pravljenje kolektora omogućiti ponovo da dobijemo čisto more i možda je i to neki paradoks da poslije toliko godina u Kotoru imamo čisto more i cijeli zaliv da bude čist i da valorizujemo to na jedan pravi način.

Što se tiče ovog djela oko kulture, želim da kažem da definisanost kulture u Kotoru i svim našim gradovima na primorju je bila zbog ekonomskog prosperiteta. Imali smo pomorstvo, imali smo tu granu privrede koja je dovela do toga da su to bili urbano najrazvijeniji centri i odatle potiče i danas ovo bogatstvo koje imamo i ovaj zakon je posljedica toga da je kultura vezana za ekonomski prosperitet. Onda da postavimo jedno logično pitanje, sve ovo što danas imamo u ovom zakonu to smo naslijedili i od toga imao

koristi, da li postoji naša obaveza kao vlasti i opozicije u ovom Parlamentu, kao ove države da ostavimo nešto i budućim generacijama?

Kad pogledate Kotor i kad pogledate sve to, to je dio istorije, to su nam preci ostavili. Šta to mi njima možemo ostaviti u Herceg Novom ili u Kotoru za buduće generacije? Da li će oni moći kulturno istorijski da valorizuju "Fjord" i "Rivijeru"? Da li ćemo mi moći u Herceg Novom da hotel "Igalo", "Tamaris" i tako dalje? Ruševina do ruševine. Mislim da građani ovo čuju i da treba da se zamisle koja je odgovornost vlasti, bez obzira na političke partije, ko kome pripada, i šta ostavljamo svojim potomcima u nasleđe. Teško bi danas bilo izračunati u nekom novčanom iznosu vrijednost tog kulturno istorijskog nasleđa Kotora ili bilo kojeg drugog grada na primorju. To bi bile vjerovatno neke basnoslovne cifre, a mi im ostavljamo ruševine, ostavljamo im uništenu privredu, a bez privrede, bez ekonomskog prosperiteta nema ni kulture, nema ni tradicije, nema ni istorije, mnogo toga nema. Mislim da na ovim generacijama leži velika odgovornost kada je to u pitanju. Hvala.

PREDSEDAVAJUĆI BRANKO RADULOVIĆ:

Hvala i Vama, kolega Gojkoviću na ekspeditivnosti.

Izvolite, kolegice Filipović, neka se pripremi kolega Perić.

ŽANA FILIPOVIĆ:

Zahvaljujem, potpredsjedniče.

Uvažena gospođo Ljesar, poštovani građani i građanke, poštovane kolegice i kolege,

Ustavom Crne Gore kao najvišim pravnim aktom, članom 78 propisana je dužnost svakog pojedinca da čuva prirodnu i kulturnu baštinu od javnog interesa i obavezu, naravno, države da je štiti. Shodno tome, Ministarstvo kulture Crne Gore je nakon institucionalnih i zakonodavnih reformi u oblasti kulture posvetilo značajnu pažnju projektima iz oblasti kulturne baštine cijeneći da je kulturna baština prepoznata kao važan faktor nacionalne identifikacije i da ona predstavlja osnov svih savremenih državnih politika. Cijeneći da ona predstavlja osnov nacionalnog identiteta i njen razvoj mora biti zasnovan na potpunom poznavanju njenih istorijskih, umjetničkih i kulturnih vrijednosti, poznavanju opasnosti, mogućnosti koje pruža status kulturne baštine, kao i poznavanje resursa koje baština sa sobom nosi. Neadekvatno korišćenje i, da kažem, pogrešna prezentacija kulturne baštine može nanijeti nepopravljive štete vrijednostima kulturnog identiteta naše države. Zato smatram da je važno donositi ovakve zakone, zakone koji štite prirodna i kulturno-istorijska područja naše države. Koliko je izuzetna i univerzalna vrijednost grada Kotora i ovog područja govori i sama činjenica da je Vlada Crne Gore i resorno ministarstvo pripremilo poseban zakon za zaštitu Kotora.

Šta reći o Kotoru za pet minuta? Kotor je grad koji se nalazi na vrhu najljepšeg zaliva na Mediteranu, kako reče kolegica Branka Tanasijević, zaliva koji je u julu 2000. godine proglašen za najljepši zaliv na Mediteranu. Mislim da su ovih 24 preostalih svi u Skandinaviji, a mi smo na Mediteranu najljepši. Prema menadžmet planu region Kotora uključuje istorijski grad Kotor kao istorijski centar, uključuje grad Perast, grad Risan i 11 naselja uz obalu Kotorsko - risanskog zaliva. Istorija Kotora može se pratiti u kontinuitetu od najstarijih vremena. Svi dobro znamo da je on bio politički, kulturni centar, da je on bio komercijalni centar, da je bio centar zlatarskih i konografskih škola, da se možemo podičiti najvećim arhitektonskim zdanjima, veličanstvenim palatama i crkvama grada Kotora. Naravno, nekoliko utvrđenja, među kojima i najznačajnija kotorska tvrđava zbog koje smo u stvari najviše i zaslužili da budemo na UNESCO listi. Dakle, grad Kotor, složićemo se svi, je živi muzej, muzej koga treba sačuvati za buduće generacije i grad čije vrijednosti pripadaju

cijelom čovječanstvu, jer svi smo ovdje pomenuli da je on 1979. godine upisan u spisak svjetske kulturne baštine pod zaštitom UNESCO-a.

Po podacima Uprave za kulturna dobra, koje sam dobila juče na teritoriji Opštine Kotor imamo 459 nepokretnih kulturnih dobara, od kojih je 430 nepokretnih i 29 spomen obilježja, a zaštićeni su državom svih 459. Različito su kategorisani u prvoj, drugoj i trećoj kategoriji, ali to je još uvijek po onom starom Zakonu o zaštiti spomenika kulture. U toku je valorizacija i revalorizacija svih kulturnih dobara na teritoriji Crne Gore. Gospođa Ljesar je uradila jedan sjajan i kapitalan projekat Ministarstva kulture, a to je ova valorizacija i revalorizacija kulturnih dobara i trenutno na cijeloj teritoriji Crne Gore su stručnjaci iz Ministarstva kulture, Uprave za kulturna dobra i lokalnih samouprava koji će nam dati ponovno neko novo stanje kulturne baštine Crne Gore.

Što se tiče pokretne kulturne baštine na teritoriji Opštine Kotor nalaze se 142 kulturna dobra, a od nematerijalne zaštićene kulturne baštine pomenuću samo Bokeljsku mornaricu, Bokeljsku noć, Vještinu izrade dobrotске čipke i Perašku fašinadu. Dakle, Kotor jeste živi muzej, svi ćemo se složiti sa tom činjenicom, ali Kotor je i grad koji mora da se razvija na održivi način. Da bi se Kotor razvijao a zadržao ovaj status svjetskog kulturnog nasleđa mora poštovati sve one propise koje je pomenula koleginica Branka Tanasijević, da ih ja ne ponavljam, zbog ovog vremena.

Što se tiče Predloga zakona, ja ga potpuno podržavam. Podržavam menadžment plan koji je rađen od 2003.godine vrlo ozbiljno, vrlo studiozno, to je menadžment plan grada Kotora koji je usvojen 2011.godine, koji će reći kako treba da upravljamo područjem grada Kotora. Ono što je meni jako bitno, bitno je formiranje savjeta. Kolega Tuponja, ja se slažem da se formira jedan savjet u kome će biti eminentne ličnosti, respektabilne ličnosti iz reda kulturnih i javnih radnika grada Kotora, jer moramo dati struci da odlučuje kako će upravljati gradom Kotorom. Bitno je da tu bude Kotorana, jer oni najbolje svojim zalaganjem i svojim radom će nastaviti da razvijaju Kotor na pravi način.

Hvala.

PREDSEDAVAJUĆI BRANKO RADULOVIĆ:

Hvala, koleginice.

Vrlo mi je bliska ova vaša sintagma „živi muzej“. Bojim se da Kotor, zbog Sporazuma o stabilizaciji i pridruživanju nije živi grad 12 mjeseci. To je naš problem.

Sada ima riječ kolega Perić, neka se pripremi kolega Vukčević.

SRĐAN PERIĆ:

Zahvaljujem, uvaženi potpredsjedniče.

Uvažena pomoćnice ministra, kolege poslanici i građani Crne Gore,

Diskusija o ovom zakonu podrazumijeva jednu kratku uvertiru. Ako danas raspravljamo o zaštiti prirodnog, kulturnog, istorijskog područja Kotora, očekivati je da je ovo jedan od prioriteta Ministarstva u ovom trenutku, očekivati je da je izdavaštvo u sjajnoj situaciji, očekivati je da slikari ne slikaju u prostorijama koje su tretirane kao poslovni prostor, očekivati je da je stanje u kinematografiji jako dobro. Prosto, kada smo završili, očekivati je da primjenjujemo Zakon o zaštiti kulturnih dobara u punom kapacitetu i kada smo sve to već ispunili, sad idemo korak dalje i zaštićujemo lokalitet samog Kotora. Nažalost, ništa od toga nije tako, ali teško je polemisati sa rješenjima koja nam šalju čelni ljudi Ministarstva, koje je pokazalo ignoraciju i agresivanost u branjenju neutemeljenih stavova. Tako smo prije neki dan dobili bukvicu usred ovog visokog doma. To što nije urađena revalorizacija je nešto što niko živ ne može da razumije i što onaj, ako nije stručnjak, ne treba ni da komentariše. Ovdje je pominjan proces revalorizacije koji, iako je istekao zakonski rok, nije završen. Čelni ljudi ovog Ministarstva prave takođe u tom procesu glomazan i neefikasan sistem gdje ljudi u

bezmalo dvadeset komisija usporavaju rad u samom tom procesu i gdje je veliki broj stručnjaka ili neupošljen ili radi u prazno. Svaki ministar ili njegov pomoćnik može nekada da izgubi kompas, da izgubi mjeru, ali samo ministar kulture ne smije da pokaže toliko ignorantski nadobudan i agresivan stav. Da ne odgovara na pitanja, da ne podnosi izvještaj koji obećava i da daje netačne informacije. I sada neko sa takvim odnosom treba da nam drži slovo o suptilnoj materiji kakva je zaštita prirodnog i kulturno-istorijskog područja grada Kotora. Kao da do sada nije postojao Zakon o zaštiti kulturnih dobara, nego sada, kada ne može da se primijeni ni ovaj Zakon, ide se korak dalje. Ono što ovu materiju čini veoma spornom jeste zašto se ova materija zaštite kulturno-istorijskog jezgra Kotora i cijelog područja Kotora izmješta van institucija Kotora, jer ipak je najzainteresovanija strana upravo Opština Kotor i građani Kotora. Svi smo ovdje danas komentarisali to krovno tijelo, da tako kažem, savjet za upravljanje područjem grada Kotora, kojeg inače obrazuje Vlada, ne obrazuje skupština opštine. Takođe ovakvim rješenjem imate derogiranje člana 1 i člana 3 Zakona o lokalnoj samoupravi koji obezbjeđuju decentralizaciju i autonomnost organa lokalne samouprave.

Takođe, imenovanje tijela koje u svom sastavu ima 11 članova, a nikome to nije profesionalna obaveza, a između ostalog propisati tim ljudima da daju mišljenje na inicijative, programe, projekte i planska dokumenta koja se odnose na područje Kotora i njegovu zaštićenu okolinu, radi njihovog usklađivanja sa menadžment planom. Dalje, podstiče i usmjerava realizaciju aktivnosti i projekata koji doprinose unapređenju zaštite, očuvanja i razvoja područja Kotora. I na kraju, vrši monitoring stanja područja Kotora i zahtijeva od subjekta iz člana 6 ovog zakona, koji se takođe odnosi na ovu predmetnu materiju. Sve ovo govori da je ovaj zakon klasičan primjer Čerčilove rečenice "Kada nećete da riješite problem, formirajte komisiju". U konkretnom slučaju, formirajte savjet. Takođe, jako važna stvar je da su neprecizno postavljeni okviri u čitavom nizu članova, ali koje sada zbog vremenskog okvira nemam vremena da pobrojim. Pred savjetom su dati zadaci koje on, jednostavno, ne može da ispuni. Mi možemo vršiti evaluaciju rada ovog savjeta za dvije, tri, ili pet godina i plašim se da savjet ne može i nema sredstava i nema mogućnosti niti zakonskog okvira u skladu sa ovim zakonom da ispuni ono što se traži od njega.

Ako bi donošenje ovog zakona za bilo koji kulturno-istorijski spomenik značilo njegovu zaštitu i adekvatnu brigu u odražavanju, mi bismo podržali da se donese onoliko zakona koliko je potrebno. Međutim, ako se radi samo o pukoj legislativi, za koju je sam predlagač svjestan da nije spreman da je primijeni, veliko je pitanje koja je zapravo strategija u ovoj oblasti. Pozitivna će biti uzdržana samo iz razloga jer ne želi čak ni na nominalnoj ravni da bude protiv zaštite kulturno-istorijskih i prirodnih dobara. Ali, ako imamo u vidu kvalitet predloženog teksta i njegov suštinski karakter, koji derogira lokalnu samoupravu, mi ne možemo podržati predloženo rješenje, već ćemo biti uzdržani.

Zahvaljujem.

PREDSEDAVAJUĆI BRANKO RADULOVIĆ:

Hvala i vama.

Riječ ima kolega Vukčević, ja bih ga zamolio da ovo preostalo vrijeme podijeli sa kolegicom Jonicom, koja je posljednja prijavljena. Izvolite.

ZORAN VUKČEVIĆ:

Zahvaljujem potpredsjedniče, uvažiću to kao predlog i biću veoma koncizan.

Kada govorimo o zaštiti kulturno-istorijskih dobara u Crnoj Gori, moramo poštovati jedan princip, a to je da u svim situacijama moramo da se ponašamo odgovorno i prema svima isto. Meni su izuzetno bliska razmišljanja kolege Laloševića i kolegice Vuksanović. Mi govorimo o Kotoru i zaista dužno poštovanje Kotoru koji je dio svjetske kulturne baštine i

pod zaštitom UNESCO-a. Izražavam veliko zadovoljstvo što Crna Gora ima takav grad, ali želim da iskažem i svoj odnos prema nekim isto tako važnim kulturno-istorijskim spomenicima koji se nažalost nalaze u takvom stanju u kakvom ne bi trebalo da se nalaze.

Gospođo Ljesar, da vas podsjetim. Znete li šta se dešava sa čuvenim manastirom Beška, znate li u kakvom je on stanju? Znete li, gospođo Ljesar, šta je sa crkvom "Sveta Bogorodica", kako je narušena? Uzgred, crkva "Svete Bogorodice" je zadužbina Jelene Balšić, znate li u kakvom se ona stanju nalazi, znate li kako je ona devastirana? Znete li koliko su graditelji srpske pravoslavne crkve na nelegalan i nestručan način uništili manastire Starčevo i Morčanik? U kakvom stanju se nalaze Žabljak Crnojevića ili recimo Stari Bunar, Starčeva Gorica? Znete li u kakvom stanju je Vranjina sa crkvom Svetog Nikole, znate li u kakvom je stanju tvrđava Lesendro ili recimo tvrđava Oblun, znate li u kakvom je stanju Balšin grad u Ponarima ili na koji način možemo da se odnosimo prema manastiru na ostrvu Kosmača? Govorim o tome da imam odnos prema tome što su to kulturno-istorijski spomenici na dijelu Skadarskog jezera i oni za mene predstavljaju Mesopotamiju Crne Gore. To su prvi oblici života na ovim područjima i moramo imati odgovornost prema onome što je preduzeto u prethodnom periodu i zaštitite prije svega Države Crne Gore i na taj način moramo pokazati svoj odnos i prema prošlosti, ali i prema budućnosti. Ako ne riješimo sve te probleme, nećemo biti u prilici da govorimo o državi Crnoj Gori u narednom periodu.

Zahvaljujem.

PREDŠEDAVAJUĆI BRANKO RADULOVIĆ:

Hvala i vama, kolega.

Izvolite, kolegice Jonica, vaših pet minuta.

SNEŽANA JONICA:

Hvala.

Za malo sam došla u iskušenje da ovo što smo kolega Vukčević i ja trebali da dijelimo vrijeme ustupim kolegi Vukčeviću, jer je u opozicionim klupama bio komentar da se kolega Vukčević očigledno sprema za funkciju opozicionog poslanika, pa vježba opozicioni nastup. Međutim, ja moram da priznam da je kolega iznio niz stvari koje sam željela i ja da kažem, a koje se tiču onoga što započinjemo donošenjem ovog zakona o zaštiti prirodnog i kulturno-istorijskog područja Kotora, a to je činjenica da je naša obaveza da, nakon toga za sve one lokalitete koji ispunjavaju, ili koji će ispuniti uslove, odnosno nalazi se na listi čekanja odnosno takozvane tentativne liste za upis na listu Svjetske kulturne baštine na isti način zakonom uredimo sve ono što smo uradili ovim zakonom.

Ono što je suština priče na koju ću, zbog ograničenosti vremena, svesti svoju priču jeste činjenica da smo, na žalost, od naziva zakona od kojeg sam mnogo očekivala do suštine ili sadržine zakona našla veliku nesrazmjernost i da mi je žao što će ova priča ostati samo da smo donijeli zakon kojim smo ustanovili praksu koja će nakon toga nadam se sledeće što će biti realizovano biti da ovakav zakon donesemo za istorijsko jezgro Cetinja, pa nadalje sveo ono što slijedi što smo svojim kulturno-istorijskim karakteristikama zaslužuje ovakav tretman.

Međutim, moj utisak je ipak da nijesmo puno radili na ovom tekstu zakona. Postavila sam sebi pitanje kada sljedeće nedelje odem u Kotor i kada me Kotorani budu pitali šta smo mi to dobili, šta je to Kotor dobio tim zakonom, šta im reći. Ciljevi da je područje Kotora posebno zbog toga što se time očuvavaju univerzalne vrijednosti znaju Kotorani, znamo svi mi u Crnoj Gori da je Kotor univerzalna vrijednost i ponosni smo što posjedujemo upravo takvu vrijednost u Crnoj Gori. Primjena drugih propisa da će se na Kotor primjenjivati, dakle propisi koji već postoje, opet ništa. Zaštita upravljanja i tu dolazimo do onoga što meni jako smeta u ovom zakonu a to je: područjem Kotora se upravlja u skladu sa menadžmentom

plana Kotora, a menadžment plan donosi Vlada Crne Gore. Dakle, ono što znam pouzdano, jer mnogo vremena provodim u Kotoru i najviše smeta Kotoranima, da se budućnost Kotora kreira od onih koji definitivno ne mogu imati takav osjećaj za ono što je specifičnost Kotora kao to što mogu biti Kotorani. Dakle, menadžment plan će donositi Vlada. Vlada će formirati i savjet za upravljanje područjem Kotora a sastav, kako je predloženo, ide ovako, jedan predstavnik organa državne uprave, dakle Ministarstvo kulture nije iz Kotora. Drugi, predstavnik Ministarstva uređenja prostora i zaštite životne sredine, dakle opet nije iz Kotora. Treći, organ uprave nadležan za zaštitu kulturnog dobra, eto taj će biti iz Kotora. UNESCO, naravno nije iz Kotora, Opština Kotor dva člana, Nacionalna komisija za zaradnju sa UNESCO-om logično je i vrlo vjerovatno je da u njoj nema nikoga iz Kotora i da ne bude ni tu, Opština Herceg Novi, Opština Tivat i taj jedan predstavnik nevladinih organizacija. Dakle, u svoj ovoj priči Kotorom će u većini u ovom dijelu upravljati, odnosno ovim područjem definisati sve ono što treba da se radi ljudi koji nijesu iz Kotora. Očekivala sam da bi kolega Aprcović podnio amandman za izmjenu sastava ovog Savjeta jer smo o tome pričali da taj lokalni patriotizam manifestuje na način na koji smo svjesni i on i ja, a da može jedino da se realizuje priča o budućnosti Kotora i očuvanju onoga što su karakteristike Kotora kao univerzalne vrijednosti u kulturno-istorijskom smislu, a to je da Kotorom, da u ovoj priči moraju biti uključeni svi. Na žalost, njihov predlog, odnosno predlog amandmana kolega iz DPS-a da opština Kotor predlaže pet članova, možda bi bilo logičnije i bolje da je predloženo da Skupština opštine Kotor predlaže pet članova jer Skupština opštine Kotor predstavlja cijeli Kotor, opština Kotor predstavlja u ovom momentu samo onaj dio koji je trenutno, voljom građana, taj koji upravlja i mislim da bi ovo rješenje bilo mnogo bolje.

Ono što mi takođe smeta je nadležnost Savjeta. Šta reći Kotoranima šta će taj Savjet da radi za Kotor? Da promoviše značaj univerzalnih prirodnih i kulturnih vrijednosti. U raspravi nijesam razumjela kojim će to kapacitetom i na koji način će to Savjet da radi. Da koordinira izradu reviziju i sprovođenja menadžment plana, to će onda ovaj savjet da koordinira Vladu a Vlada će da formira savjet koji će da koordinira Vladu koja će da donosi menadžment plan, inicira i prati realizaciju projekata ili ono što mi je najupečatljivije da daje mišljenje na inicijative, programe, projekte i planska dokumenta. Postavlja se pitanje: da li će se tom savjetu neko obraćati za mišljenje ili će taj savjet samoinicijativno da daje mišljenja, ili ćemo u traganju tumačenja ove norme doći do toga da smo ovo napisali a da od toga neće ništa biti. Očekivala sam da će se mnogo preciznije definisati uloga ovog savjeta i moram da kažem, do kraja priče, nije bilo neophodno uz uvažavanje gospođe Čatović da ona bude predsjednik, odnosno bilo ko ko je predsjednik opštine, jer ovdje je jedna od uloga savjeta da vrši monitoring i da komunicira sa subjektima koji se pominju, između ostalog, i organima opštine. Biće neobična priča, završavam, kada se predsjednik savjeta bude obraćao predsjedniku opštine i tražio od njega da pojasni neke stvari i nema potrebe da sve stvari svodimo u okviru jedne ličnosti ili jedne funkcije. Postoji jako mnogo ljudi u Kotoru koji žele dobro Kotoru, koji znaju šta sve treba uraditi kako bi se zaista zaštitila kulturna baština, ali mislim da o nadležnostima savjeta i davanjem prevelikog prostora da oni koji o tome budu odlučivali ne budu iz Kotora, nećemo postići ono što je cilj i namjera bila ovog zakona. Hvala.

PREDŠEDAVAJUĆI BRANKO RADULOVIĆ:

Hvala i Vama, kolegice Jonice.

Pomoćnice ministra gospođo Ljesar, želite li riječ? Izvolite.

LIDIJA LJESAR:

Poštovani predsjedavajući, poštovane poslanice i poslanici, zahvaljujem Vam se na svim izlaganjima u odnosu na Predlog zakona o zaštiti prirodnog i kulturno-istorijskog područja Kotora. Cijenim da najveći dio izlaganja, gotovo sva izlaganja su u cilju unapređenja

i samog zakona i onoga čemu je namijenjen a to je unapređenje stanja zaštićenog područja Kotor. Ono što je definitivno a što ste i vi zaključili, svakako i ja, da je najviše pažnje izazvalo kroz vaša izlaganja to je upravljačko tijelo, koja je funkcija, koje su nadležnosti, koliko će ono biti snažno, narodski rečeno moćno, kakve su mu ingerencije i tako dalje, mislim da ovo što je zakonom dato sasvim dovoljno mehanizama daje upravljačkom tijelu da sve povjerene zadatke obavlja na pravi način. Zašto je predložen savjet? Znači, mi se kada je u pitanju osnivanja agencije u Kotoru borimo punih devet godina, pa smo negdje zahtijevali da to bude na nivou opštine, zato što su to međunarodni UNESCO standardi i kada smo radili Nacrt zakona predložili smo agenciju. Međutim, odbijena je zbog krize, finansiranja i tako dalje i predloženo je pošto postoje dva mehanizma, ili savjet ili agencija. Zbog čitave situacije i tako dalje da to bude savjet, to je bio način da zakon koji je predložilo Ministarstvo kulture bude uopšte pušten u proceduru dalje, kažem zbog te barijere koja je bila finansijska. U odnosu na ono što je bila pomenuta agencija za upravljanje Cetinjem to je apsolutno u odnosu opet na zalaganja Ministarstva kulture i standarda i što smo uradili sa Cetinjem. Upravo smo, prije nego što je Cetinje i dobilo status mjesta svjetske baštine kroz proces nominacije koji traje gotovo četiri godine preduprijedili da nam se ne dese situacije koje su nam se desile kada je u pitanju Kotor i sa predstavnicima Prijestonice i tu smo postigli dogovor od starta negdje i oni su shvatili sav značaj agencije. Takođe, i opština Kotor je shvatila značaj. Međutim, zbog ekonomske situacije koja je galimatijas tog tijela uloge agencije ako uzmemo u obzir da područje Kotor ima više od 10.000 hektara štiti se, a područje Cetinja koje će biti nominovano, tj. nominovano je ali u proceduri, 54 hektara, znači kada napravimo tu komperaciju svakako da je upravljanje Kotorom mnogo zahtjevnije i tako dalje. Iz tih razloga 2003. godine smo počeli izradu menadžment plana, među prvom država u regionu koja je uradila menadžment plana, radili smo ga devet godina. Kada smo stavili u zakon tu obavezu da savjet izrađuje i implementira, menadžment plan je donesen ali je on limitiran na 15 godina. Nastao je, znači punim konsenzusom, ponavljam da smo ga radili više od devet godina, punim konsenzusom, lokalne zajednice svih subjekata na nacionalnom i lokalnom nivou. To što ga osniva Vlada mi smo time pokušali da damo značaj da odgovornost je Kotor, Skupštine, predsjednika i tako dalje, svih subjekata na nivou opštine, da upravljaju Kotorom, ali uvažavajući tih puno hiljada hektara sa svim specifičnostima, kulturne i prirodne baštine, ali i nekih drugih okolnosti koji su od značaja za razvoj, cijenili smo da je značajno da Vlada preuzme tu odgovornost osnivanja savjeta. Znači, savjet je mogao na nivou opštine da bude formiran. To su sve neke značajnosti za koje smo držali da država ni u jednom trenutku ne smije da odgovornost svu u odnosu na Kotor, prebaci na Kotor.

I kada su u pominjani, slažem se apsolutno, Bar, istorijsko jezgro Cetinje, Duklja, da ne pominjem i one druge koje smo nominovali, oni se već nalaze na listi, znači istorijsko jezgro koje sam pomenula, znači već smo uradili menadžment plan, ovo je četvrta godina njegove uspješne implementacije, nominacioni dosije već negdje završavamo. Takođe, znači pripremne aktivnosti na izradi menadžment plana Starog grada Bara su u toku.

Zašto to pominjem? Pominjem iz razloga zato što smo na primjeru Kotor shvatili da je jako značajno da upravo te mehanizme upravljanja prije nego što to postane mjesto Svjetske baštine, kvalitetno uradimo. Znači, koja su to najbitnija dva mehanizma: to je upravo taj menadžment plan i agencija to jest tijelo u bilo kojoj formi, da li agencija ili savjet za upravljanje tih područja, i ništa manje značajnim, zbilja, ne držimo da je baština Starog grada Kotor, Duklje, i drugih mjesta, u odnosu na Kotor koji to već jeste, Cetinja koji će sasvim izvjesno tu biti, i td. Mislim amandmanE koji su predloženi da će Ministarstvo kulture, u svakom slučaju razmotriti ih, uvažiti.

Da li znamo u kakvom su stanju manastiri Skadarskog jezera? Znamo. Radimo puno toga, veliki broj godina, razne neke reorganizacije, transformacije u institucijama smo radili iz razloga nepreduzimanja odgovarajućih mjera.

I ono što je uvažema poslanica Filipović pomenula projekat revalorizacije, a propo komentara koji su apsolutno prihvatljivi iz Poslaničkog kluba Pozitivne, da revalorizacija ne ide i nije završena u zakonskom roku, moja je obaveza i ovom prilikom da javnost informišem da je najbitnije, kada je u pitanju revalorizacija kulturnih dobara po prvi put na taj način tretirana da nam za rezultat donese kvalitet a ne broj od 1960 elaborata koliko je trenutno kulturnih dobara koje tretiramo revalorizacijom.

Zahvaljujem.

PREDŠEDAVAJUĆI BRANKO RADULOVIĆ:

Hvala i vama, pomoćnice ministra, na učešću u raspravi.

Konstatujem da je pretres završen. Izjasnićemo se naknadno.

Podsjećam vas, kolege, da amandmane na Zakon o komunalnoj policiji, možete dostaviti sutra do 11 sati.

U 11 sati počinjemo sa trećom tačkom dnevnog reda.

Završavamo današnju sjednicu.

23.10.2013. u 11.15h

PREDŠEDNIK RANKO KRIVOKAPIĆ:

Poštovani poslanici 25. saziva Skupštine Crne Gore, nastavljamo treću sjednicu jesenjeg zasijedanja. Na redu je **Predlog zakona o elektronskoj trgovini**.

Potpredsjednik Vlade Lazović zamolio je, zbog diplomatske obaveze, da ga danas predstavlja Ivan Lazarević, pomoćnik ministra. Radi se o stručnoj materiji koja nije mnogo politička pa neće imati taj deficit u prezentaciji stavova. Otvaramo pretres.

Želite li uvodnu riječ?

Izvolite, gospodine Lazareviću.

IVAN LAZAREVIĆ:

Hvala, predsjedniče.

Pred nama je danas Zakon o elektronskoj trgovini koji pored Zakona o elektronskom potpisu i Zakona elektronskom dokumentu prestavlja jedan od osnovna tri akta kojima se uređuje sistem elektronskog poslovanja u Crnoj Gori. Donošenjem navedenih zakona reguliše se pravni okvir kojim se uspostavlja i razvija dalje informaciono društvo. Ustavni osnov za donošenje ovog zakona je sadržan u odredbi člana 16 tačka 5 Ustava Crne Gore kojom se govori da se zakonom uređuju i ostala pitanja od interesa za Crnu Goru.

Zakonom o elektronskoj trgovini se uređuje pružanje usluga na razdaljinu uz naknadu putem elektronske opreme za obradu i skladištenje podataka na lični zahtjev korisnika, odnosno pružanje usluga informacionog društva. Takođe, definiše se odgovornost davalaca usluga informacionog društva i propisuju pravila za zaključivanje ugovora u elektronskoj formi. Takođe, ovim zakonom su propisani sloboda pružanja usluga, bilo da se davalac usluga nalazi u Crnoj Gori ili se nalazi u državi članici Evropske unije, obaveze informisanja i komercijalne poruke, isprave u elektronskom obliku, kao i saradnja u rješavanju sporova i nadzor nad ovim zakonom. Tokom implementacije Zakona o elektronskoj trgovini iz 2004. godine kao i Zakona o izmjenama i dopunama Zakona o elektronskoj trgovini iz 2010. godine uočene su određene nepreciznosti u pravnim rješenjima datim u tim zakonima. Takođe, na

bilateralnom skriningu održanom početkom ove godine za poglavlje 10 *Informaciono društvo i mediji*, iste konstatacije i sugestije su date od strane Evropske komisije. S tim u vezi mi smo krenuli u izradu izmjena i dopuna postojećeg zakona iz 2010. godine kako bismo u potpunosti usaglasili sa direktivom, odnosno pravnim propisom Evropske unije.

U pravnom propisu Evropske unije oblast elektronske trgovine regulisana je Direktivom 2000/31 kojom se definišu usluge informacionog društva, posebno elektronske trgovine u unutrašnjem tržištum, takozvana Direktiva u elektronskoj trgovini. S tim u vezi, prilikom izrade Predloga izmjena i dopuna Zakona o elektronskoj trgovini, vršili smo uvid u zakonodavstvo tj. u zakonska rješenja država članica Evropske unije, kao i u samu direktivu 2000/31. Predmetna direktiva nudi pravna rješenja i pravni okvir za zemlje članice da urede oblast elektronske trgovine u svom zakonodavstvu. S obzirom da postojeći Zakon o elektronskoj trgovini nije bio u potpunosti usaglašen sa pomenutom direktivom, a takođe u cilju otklanjanja literarnih nepreciznosti koje su prepoznate u samom zakonskom rješenju pristupili smo izradi ovog zakona kako bi se postigla puna usklađenost. Hvala.

PREDŠEDNIK RANKO KRIVOKAPIĆ:

Hvala na ovim literarnim nepreciznostima.

Izvolite, otvorena rasprava. Prijavili su se kolega Srđan Perić, Zoran Jelić se prijavio prvi.

Izvolite, kolega Zoran Jelić, pa neka se pripremi Srđan Perić.

Izvolite.

ZORAN JELIĆ:

Zahvaljujem, poštovani gospodine predsjediče.

Dame i gospodo poslanici, poštovani gospodine Lazareviću,

Danas razmatramo Predlog zakona o izmjenama i dopunama Zakona o elektronskoj trgovini. Kao što ste rekli u uvodnom izlaganju, ovim predlogom zakona se otklanjaju određene nepreciznosti kod definisanja pojedinih rješenja koja su uočena u primjeni aktuelnog Zakona o elektronskoj trgovini. Imajući u vidju da Zakon o elektronskoj trgovini predstavlja osnovi pravni akt kojim se uređuje oblast elektronskog poslovanja u Crnoj Gori i da je sa njegovim donošenjem započet proces stvaranja neophodnog pravnog okvira za uspostavljanje i razvoj informacionog društva. Sa ovim zakonom se, kao što ste Vi rekli, obezbjeđuje puna usklađenost sa Direktivom 2000/31 Evropske zajednice.

Ono što želim da naglasim jeste da Zakon o elektronskoj trgovini, zajedno sa Zakonom o elektronskom potpisu, predstavlja osnovni pravni akt kojim se uređuje ova oblast poslovanja u Crnoj Gori. Postoje dva razloga koja ste Vi rekli zašto je važno da se donese ovaj zakon. Prvo, to je otklanjanje nepreciznosti i usklađivanje sa relevantnim propisima Evropske unije. Dakle, jedna od novina ovog zakona jeste da se predloženim rješenjem predviđa da nadležni organ za informaciono društvo, u ovom slučaju Ministarstvo za informaciono društvo i tehnologije, može preuzeti ograničenja pružanja usluge, ne na zahtjev fizičkog ili pravnog lica, već isključivo po službenoj dužnosti. U skladu sa tim nadležni organ ne dostavlja zahtjev za preduzimanje mjera već o tome da su preduzete mjere obavještava nadležni organ države članice Evropske unije i Evropsku komisiju. Takođe, jedna novina je da Predlog zakona uređuje i slanje netraženih komercijalnih poruka od davaoca usluga koji je dužan da uspostavi jednu evidenciju korisnika usluga koji ne žele da primaju takve poruke. Takođe, uređuje se mogućnost da ukoliko je predmet informatičke usluge prenos elektronske poruke kroz komunikacionu mrežu koju šalje korisnik usluga ili omogućava pristup mreži, davalac usluga nije odgovoran za sadržaj poslate poruke. Ovo se definiše u članu 5 izmjena i dopuna Zakona o elektronskoj trgovini.

Ono što treba naglasiti jeste kad pogledamo tabele usklađenosti Predlog zakona ispunjava u potpunosti obaveze koje proizilaze iz ugovora o stabilizaciji i pridruživanju koji se odnosi na informatičko društvo. Takođe je usklađenost sa primarnim i sekundarnim izvorima prava. Važno je napomenuti da za implementaciju ovog zakona nijesu potrebna dodatna budžetska sredstva iz Budžeta Crne Gore. Želio bih ovdje da pročitam Izvještaj Evropske komisije o napretku za 2012. godinu, koje se odnosi na informaciono društvo i medije gdje se govori da usluge u oblasti informatičkog društva bilježe dobar napredak. Doneseni su propisi koji su za sprovođenje Zakona o elektronskom popisu, kao i nova nacionalna strategija razvoja informatičkog društva za period 2012-2016. godina. U tom Izvještaju od 2012. godine konstatuje se da nije ostvaren napredak u daljem usklađivanju Zakona o elektronskoj trgovini sa pravnom tekovinom Evropske unije. Upravo sa ovim izmjenama i dopunama ovog zakona se ostvaruju napredak i usklađenost Zakona o elektronskoj trgovini sa pravnom tekovinom Evropske unije. Na Odboru za ekonomiju, budžet i finansije raspravljali smo o ovom predlogu zakona i Odbor je odlučio da jednoglasno predloži Skupštini da usvoji Predlog o izmjenama i dopunama Zakona o elektronskoj trgovini. Zahvaljujem, predsjedniče.

PREDŠEDNIK RANKO KRIVOKAPIĆ:

Hvala, kolega Jeliću.

Kolega Periću, izvolite.

Samo prije nego što počnete da konstatujem da je članu u Izornoj komisiji Petnjica, Hajnizu Adroviću, prestao mandat, tako da tu konstataciju imamo. Više nije član Opštinske izborne komisije.

Izvolite, kolega Periću.

SRĐAN PERIĆ:

Uvaženi predsjedniče, uvaženi pomoćniče ministra, kolege poslanici, građani Crne Gore,

Pred nama je Predlog zakona o izmjenama i dopunama Zakona o elektronskoj trgovini, i on sam po sebi nije sporan. Radi se o materiji koju je potrebno stalo osvježavati, nadopunjavati i eventualno nove izmjene i dopune zakona uopšte ne bi bile nepoželjne ukoliko vrijeme pred nama pokaže da one jesu nužne. Pozitivna Crna Gora ima jednu ključnu primjedbu na ovaj zakon u definisanju široko prihvaćenih i primijenjenih tehnologija u oblasti prikupljanja podataka i u tom smilu jesmo predložili amandman kojim bi se definisalo koje jesu to široko prihvaćene tehnologije, jer samo ukoliko obavežemo nadležni organ da donese pravilnik kojim definiše koje su to široko prihvaćene tehnologije možemo isključiti buduće proizvoljno tumačenje. I naravno, ukoliko predlagač bude prihvatio naš amandman mi ćemo podržati zakon, u suprotnom ćemo biti uzdržani, jer prosto smatramo da ovakvo formulisan član 6 može prosto da dozove puno nedorečenosti. Međutim, iskoristiću ovu diskusiju da iznesem nekoliko stavova koji govore o tome da mi usvajamo zakone koje ne možemo da primijenimo u punom kapacitetu, odnosno sa legislativom idemo puno ispred realnosti. Dobro je naravno da ona prati evropske trendove i globalne trendove, ali kada je riječ o primjedbi ne da nijesmo u globalnim ili evropskim okvirima nego u lokalno jako loše stojimo. Meni je zaista žao što danas ovdje nije ministar za informaciono društvo i telekomunikacije, jer ono što je sporno suštinski u radu ovog ministarstva jeste da se ono hvali da smo lideri u svemu i svačemu. Veliki apsurd je da mi danas usvajamo izmjene i dopune Zakona o elektronskoj trgovini a da nijesmo dio globalnog Pej pal sistema, a gotovo sve zemlje u regionu jesu. Dobijamo obrazloženje od Ministarstva da oni nemaju interes, mnogo je veći naš interes da taj sistem bude primijenjen u Crnoj Gori, ali naravno Ministarstvo to, odnosno čelni ljudi ne propoznaju.

Dalje, u našim bankama ne možete da realizujete ni transakciju iz moni buker sistema, takođe globalnog servisa. Takođe, radi se o servisima koji omogućavaju takozvanu internet zaradu. Čelni ljudi Ministarstva nijesu voljni da prepoznaju značaj pune primjene ovih zakonskih odredbi. Radi javnosti radi se o tome da bi svaki student ili mlađi čovjek koji prosto vlada informacionom tehnologijama, da ova dva servisa jesu aktivna, mogao da zaradi makar džeparac, a onaj ko je punim kapacitetom u ovoj materiji mogao bi da zaradi solidnu platu. Međutim, našu Vladu interesuje samo projekti od milijardu i više eura, a za radna mjesta operiše samo ciframa od 40 hiljada i više. Taman koliko taj vladin marketing ima veze sa realnošću ima smisla i priča da smo mi lideri u informatici koja je toliko puta ponovljena od strane upravo čelnog čovjeka vašeg Ministarstva, čini mi se da smo lideri samo u bombastičnim izjavama.

Na kraju, pozivam Ministarstvo da se aktivno uključi u rješavanje problema u ovoj materiji, a ne samo da usvajamo legislativu za koju nemamo kapaciteta da primijenimo u punom opsegu i da ne daje opravdanje kako neki servis nema interes da bude u Crnoj Gori, a gotovo svugdje u regionu ima. Tu smo na apsolutnom začelju u regionu. Ministarstvo za informaciona društva i telekomunikacije više od bilo kojeg drugog resora mora da brzo reaguje na ove potrebe jer jedna godina zaostatka u ovoj oblasti je kao deset godina u drugoj. I za vrijeme mandata ovog ministra naše zaostajanje u informatičkom smislu u odnosu na razvijeni svijet se nije umanjilo. Zahvaljujem.

PREDŠEDNIK RANKO KRIVOKAPIĆ:

Hvala. Izvolite.

IVAN LAZAREVIĆ:

Hvala.

Evo da pokušam redom da odgovorim na vaša pitanja.

Što se tiče amandmana koji ste predložili, nažalost, nijesmo u mogućnosti da ga prihvatimo samo iz tehničkih razloga, a to je da jedan takvi pravilnik ne bi mogao da obuhvati sve prikupljanje podataka koje treba da se prikuplja u elektronskoj trgovini. Nije moguće jednim pravilnikom definisati kako bi se prikupljali podaci, jer se podaci prikupljaju sa raznih strana i na različitim tehnologijama. Takođe, prilikom izrade zakona, to sam i na Zakonodavnom odboru rekao, koristili smo Direktivu 2000/31 i u potpunosti je baš u ovoj odredbi prenijeli u član našeg zakona. Tako da upoređivanjem iskustava iz regiona, recimo Hrvatske, oni su praktično na isti način riješili ovo zakonodavno rješenje kao i mi, tako da smo odlučili da zadržimo ovaj član kako stoji sada i da ovaj amandman kao predlagač zakona odbijemo. Što se tiče Pej pall sistema tu sam da kažem malo avizaciji, mi smo još prije dvije, tri godine, četiri čak, stupili u kontakt sa Pej pall kompanijom koja je, opet ću naglasiti, privatna kompanija koja ima stoja pravila poslovanja i profitna je kompanija koja zahtjeva ukoliko uđe na neko tržište od toga tržišta ima i novčanu nadoknadu. Tako da smo mi što se tiče Crne Gore, ispunili sve moguće zahtjeve koje je ta kompanija tražila od nas koji se prije svega tiču finansijskog sistema i od bukvalno 2010. godine, imamo čvrsta ovjeravanja da će, konkretno imam jedan mail kompanije Pej pall u kojem stoji da će 2013. godina biti posljednja godina bez Pej pall u Crnoj Gori. Nažalost, to se nije ostvarilo već smo i dalje u stalnoj komunikaciji sa njima. Pored toga što komuniciramo sa Pej pall-om komunicirali smo i sa ambasadorom Sjedinjenih Američkih Država kako bi nam diplomatskim putem pomogli da što prije uđemo u ovaj sistem.

Ipak, ponoviću ono što je Ministarstvo ranije ponavljalo, oni su privatna kompanija koja ima svoje interese, s tim da moram naglasiti da smo mi i dalje u programu za uključenje u Pej pall sistem. Hvala.

PREDŠEDNIK RANKO KRIVOKAPIĆ:

Da damo garanciju od 120 miliona, možda dođu.
Izvolite.

SRĐAN PERIĆ:

Rijetke su oblasti gdje nepreciznost može da košta toliko puno kao oblast informatike. Dovoljno je da neko u Ministarstvu procjeni da je nešto uobičajni servis, odnosno da je prihvaćena norma rješenje u oblasti tehnologije prikupljanja podataka, a da neko nije, pa da vi kompletan jedan softver, jedan pristup možete da isključite i da u krajnjoj crti mi ne znamo koje je obrazloženje, koji je razlog da neko bude isključen samo zbog toga. Znači, samo na osnovu procjene nekog iz Ministarstva može kompletna jedna tehnologija biti isključena iz zakonske norme, prosto brine taj pristup. Ono što ću drugu stvar reći kada je riječ o Pej pall sistemu, kada je riječ o nečemu što je interes više države, odnosno građana Crne Gore, nego kompanije, država treba da ide korak naprijed. Uz sve uvažavanje mail prepiske, ja moram reći da je to za brigu da Ministarstvo donosi stavove na osnovu mail-a. Zemlje koje imaju niži BDP od nas uspjele su da dovuku, ajde da kažem tako, Pej pall u svoju zemlju. Pomenuo sam i druge, ima još dodatnih servisa, ne vidim zašto ne bi mi napravili korak dalje. Ako je privatna kompanija može se dati koncesija, može se dati ustupak, može se dati bilo što dok prosto ne bi imala ekonomski razlog da opstaje dodatno ovdje. U krajnjoj crti svi smo zaboravili da jedna telekomunikaciona kompanija godinama imala odsustvo svih poreza, i to tada nikome nije smetalo, jer je bilo u redu da svi što prije dobijemo mobilne telefone. I to su dvostruki standardi, kad eliti nešto treba tu je da se donese uredba, zakon, šta god je potrebno, kada treba onima koji možda realno mogu da prežive o toga, znate kako- primili smo mail, biće to iduće godine, a možda i neće. Taman kao Tehnopolis u Nikšiću, bio je gotov za prošle izbore, a od svega smo dobili samo informaciju da će biti tender raspisan. Znači, samo pozivam na malo više ozbiljnosti i žao mi je što ste ovako lakonski odbacili naš zaista konstruktivni predlog koji je trebao da spriječi mogućnost nekog iz Ministarstva da na osnovu slobodne procjene, možda nedovoljne informisanosti, globalni servis proglasi da nije u opšteprihvaćen. Zahvaljujem.

PREDŠEDNIK RANKO KRIVOKAPIĆ:

Hvala.

Sljedeći je kolega Šekija Murić i još je prijavljena samo kolegunica Marta Šćepanović.
Izvolite.

ŠEFKIJA MURIĆ:

Zahvaljujem, uvaženi predsjedniče.

Dame i gospodo poslanici, poštovani građani, uvaženi predstavnici Vlade,

Ja ću vrlo kratko pokušati da dam doprinos današnjoj raspravi, vezano za Zakon o izmjenama i dopunama Zakona o elektronskoj trgovini. Razumijem potrebu u eri kompjuterizacije, elektronskog poslovanja da se u jednom društvu stvore uslovi da se i ovaj zakon usklađuje, dopunjava s vremenom i naravno usklađuje sa direktivama i onim što su standardi evropskih zemalja.

Pokušaću da vrlo kratko prokomentarišem vaše predložene promjene, u cilju pojašnjenja, odnosno čisto da bi shvatili i mi i građani i svi oni koji žele da nešto čuju iz ove oblasti radi preciziranja određenih normi, zašto su određena rješenja ovakva ili da li treba da budu drugačija, čisto da razmijenimo mišljenje.

U članu 6a vi ste predvidjeli da se određeni djelovi iz starog zakona, odnosno zakona koji je donesen 2004. pa onda 2010. bile su izmjene i dopune, briše jedan stav koji glasi na zahtjev pravnog ili fizičkog lica. Znači, organ državne uprave nadležan za informaciono

društvo, može na zahtjev pravnog ili fizičkog lica preduzeti jednu ili više mjera ograničavanja slobode, pružanja informacionog društva davaocu usluga sa sjedištem u državi, članici Evropske unije, čija usluga predstavlja ozbiljnu opasnost, pa ste onda dolje nabrojali koje su to opasnosti. Znači, ovo su opasnosti koje su baš istaknute, znači pravni poredak, zaštitu javnog zdravlja, zaštitu bezbjednosti, zaštitu potrošača. Vi ste ostavili u Zakonu da može preduzeti mjere. Mislim da ovo *može* u prvom pasusu, u prvom stavu treba potpuno brisati, jer je organ dužan da odmah i bez odlaganja preuzme odgovarajuću mjeru. Ako ste to ostavili *može*, znači on treba sam da procijeni da li mu se neko sviđa ili ne sviđa iz određene članice države Evropske unije, ili ne znam koje druge, da preduzme mjeru. Ako su ove stvari ugrožene, onda ovo *može* je višak i treba ga brisati, a ne ostaviti da se briše samo ovo *na zahtjev pravnog ili fizičkog lica*. Znači, malo ne korespondira sa postavkama. Ipak, trebamo mi imati i jedan organ državne uprave koji će se baviti, isključivo ovime i prepoznavati te opasnosti, upućivati i objašnjavati građanima, šta to znači koje ih opasnosti vrebaju prilikom elektronske trgovine.

U zadnjoj alineji, ne znam zbog čega ste ušli u promjenu roka. Znači, da li je to sada norma ili čisto tehnički dio, zašto ste stavili 15 dana, to bih volio da pojasnite. Sljedeća stvar koja je po meni bitna, da li možete objasniti član 13, kada se kao pretpostavka punovažnosti i nastavka ugovora zahtijeva potpis lica, smatra se da taj uslov zadovoljava, elektronska poruka potpisana naprednim elektronskim potpisom u skladu sa zakonom. Znači, to je neka novina, vjerovatno ste hteli da iskažete da imaju i novi standardi, a zašto baš u zakonu naprednim, znači elektronski potpis može da bude široka formulacija, ali zašto baš naprednim. To čisto radi pojašnjenja da ljudi koji sjede u ovoj sali čuju i neko ko gleda ovu raspravu.

Imam malu dilemu nad primjenom ovog zakona, i to bih volio da pojasnite. Nadzor nad ovim zakonom vršiće nadležna inspekcija, preko inspektora za informaciono društvo. Da li su sad inspektori za informaciono društvo u sastavu inspekcije ili u sastavu Ministarstva. To čisto da bi mi znali, ovo je specifična oblast i specifično je treba posmatrati. Znači, zahtijeva određene pojedinosti i velika znanja iz ovoga, kako bi zaštitili naše građane i kako bi ih usmjerili i naučili kako da primjenjuju ovaj zakon i da koriste elektronsku trgovinu. Mada to u Crnoj Gori još nije zaživjelo adekvatno, ali moramo stvarati preduslove i uslove da naši građani imaju da primjenjuju ovu normu. Hvala vam.

PREDŠEDNIK RANKO KRIVOKAPIĆ:

Nažalost, bojim se da je zaživjelo mnogo više nego što mi znamo da se koristilo kao lokacija za razne elektronske aktivnosti i sajtove, piraterije i tako dalje, tako da takvi biznisi traže meke legislative i slabo iskusno tržište, tako da će kod nas vrlo brzo oživjeti, jer pogledajte broj sajtova koji se otvara na raznim mjestima iz Crne Gore, mislim da svi govorimo neke druge jezike, a ne ove koji govorimo, što će reći da ima tih aktivnosti puno u Crnoj Gori. Dobro ste vi ukazali na to da je potrebno što prije pripremiti dobre inspekcijske nadzore.

Hvala, kolega Muriću.
Izvolite, kolega.

IVAN LAZAREVIĆ:

Predsjedniče, ja ću pokušati da odgovorim, ne baš po redu kako ste mi postavljali pitanja, već da objasnim koji je bio duh zakona, pa da počnemo od kraja. Što se tiče naprednog elektronskog potpisa, to je jednostavno izraz iz drugog zakona, to je Zakon o elektronskom potpisu, koji poznaje napredni elektronski potpis kao izraz, tako da smo to u ovom zakonu usaglasili, kako bi bilo u skladu sa Zakonom u elektronskom potpisu.

Što se tiče inspekcije, u pravu ste. Inspektor za informaciono društvo je sada u Upravi za inspekcijske poslove i on će vršiti nadzor nad ovim zakonom. Što se tiče roka koji ste pomenuli, to je bio rok koji je zahtjev Evropske komisije, da se taj rok promijeni i mi smo ga u skladu sa njihovim zahtjevom i promijenili.

Što se tiče člana 6a, ovdje se više tiče komunikacije neke, koju imamo sa državama članicama Evropske unije, gdje smo mi dužni da ukoliko prepoznamo da dolazi do nekog kršenja zakona u ovom smislu, da treba da komuniciramo sa njima što brže možemo, tako da je ova formulacija ostala. Pa takva je formulacija u principu i u Direktivi koju smo mi praktično prenijeli ovdje i nakon sugestija koje smo dobili od kolege od kolega iz Evropske komisije. Hvala.

PREDŠEDNIK RANKO KRIVOKAPIĆ:

Hvala. Najavio sam kolegu Damjanovića, a da se pripremi ovaj put koleginja Šćepanović. Izvolite.

ALEKSANDAR DAMJANOVIĆ:

Zahvaljujem, predsjedniče.

Poštovana Skupštino, poštovani građani, gospodine pomoćniče ministra,

Podsjetiću da smo u raspravi na Odboru dali podršku izmjenama i dopunama zakona, konstatujući da postoji dosta potrebe da se unaprijedi postojeće stanje u oblasti elektronske trgovine. Ja ću podsjetiti i da je Zakon o elektronskoj trgovini u funkciji već evo 10 godina, i da smo prije tri godine imali izmjene zakona gdje smo mijenjali 17 članova od postojećeg 25 članova. Tada sam insistirao da uradite tada novi predlog zakona, jer sam smatrao da se amandmanski ne može intervenisati gotovo na sve članove kao što je tada urađeno. Međutim, što se tiče ovih izmjena i onoga što ste nam poslali vezano za usklađenost sa direktivama to je možda i najmanji problem, ostavili smo prostora da razgovaramo o ovako važnoj oblasti i to je dobro primijećeno. Pomenuću samo konkretno neke stvari koje nam se javljaju kao problem i pomenuću otprilike kako primjenjujemo sadašnji zakon i gdje ja sagledavam te probleme.

Dakle, u članu 2 važećeg zakona, to nijesmo dirali, sa izmjenama i dopunama imamo izuzetke. Dakle, tu je i zaštita podataka, oporezivanje unutrašnje djelatnosti i tako dalje, ali i igre na sreću sa novčanim ulozima, uključujući i lutrijske igre, igre u kazinima i tako dalje i tako dalje. Ni Zakon o igrama na sreću, važeći, koji je faktički doprinio ogromnim problemima u toj oblasti, nije dobro definisao lutrijske igre na sreću na daljinu, odnosno putem elektronskih komunikacija i uvjeren sam da ova država, dakle država Crna Gora, putem nelegalnih priređivanja igara na sreću od strane priređivača koji su van Crne Gore gubi velike pare, dakle ne oporezuje pare, dakle gubi ono što igrači u Crnoj Gori igraju, dakle prema stranim kompanijama koje priređuju te igre i država nema nadzor nad tom oblašću. Da li je trebalo staviti da Zakon o igrama na sreću to definiše koji nije to definisao dobro i da li je trebalo obuhvatiti to kroz izmjene i dopune ovoga zakona, to je već pitanje za Ministarstvo, ali sam uvjeren da gubimo ogroman dio neoporezovanih od igara na sreću koje se priređuju od stranih kompanija, pa i iz država Evropske unije, a imamo u Predlogu ovoga zakona u važećem zakonu odnos prema tim kompanijama zbog neadekvatnog nadzora koje država ima u toj oblasti.

Druga stvar jeste nešto što se, čini mi se, nije primjenjivalo sve ovo vrijeme, a to je komercijalne poruke. Dakle, kada otvorimo internet bilo koji portal ovih takozvanih nezavisnih novina bombarduju nas takozvane komercijalne poruke koje, recimo, ja nijesam kao korisnik tražio. Ovdje imate da je to dozvoljeno samo uz pristanak lica kojim je takva vrsta poruke namijenjena, ali u dosadašnjem važećem zakonu mi nijesmo imali ni registar. Nijesmo imali ni mogućnost da se sa tom kompanijom koja pruža usluge dogovorimo da nam takve usluge

ne šalju. E sad uvodimo to, nakon tri godine, vi ste rekli u obrazloženju zbog propusta u važećem zakonu, ali me živo interesuje da li je iko po sada važećem zakonu kažnjen, u skladu sa članom 24, za prekršaje slanja netražene komercijalne poruke bez prethodnog pristanka, kazne od 517.000 evra. To bi bilo lijepo znati. Dalje, u članu 6a i u članu 6b, koji treba da se primjenjuju tek od ulaska Crne Gore u Evropsku uniju, stoje neke stvari koje se tiču reciprociteta odnosa prema kompanijama koje dolaze iz Evropske unije i koje daju usluge na našem tržištu.

Pa me sad interesuje, gospodine pomoćniče, da li ima reciprociteta. Dakle, ovdje ste propisali neke obaveze, odnosno čak i u prekršajima, neke kazne vezane za preduzimanje ograničenja slobode pružanja usluga itd. davaocima sa sjedištem u državi članice Evropske unije. Dakle, kada neko iz Evropske unije daje neke usluge, koje se mogu ovdje blokirati zbog zaštite javnoga zdravlja, zaštite bezbjednosti pravnoga poretka. Ali tek ovo primjenjujemo kad Crna Gora bude punopravna članica Evropske unije. Šta sada radimo, imamo li sada tih nekih sadržaja koji dolaze u Crnu Goru i kakva nam je sad mogućnost da ove sadržaje blokiramo? Jasno mi je da ćemo to blokirati kada budemo punopravna članica, ali me interesuje kakve sada mjere možemo da preduzmemo. Ja mogu sada da vam sijaset banalnih primjera navodim, šta se sve dobija putem tih sadržaja, neću ići daleko i reći da ugrožavaju bezbjednosni poredak, državni poredak itd. ali ne vidim ovdje reciprocitet, pa me interesuje i nadležni organ i resorno ministarstvo i inspekcijski organi koji su zaduženi za vršenje nadzora kakve imaju sad ingerencije do primjene ovoga člana 2015.godine. I još jedan nonsens, zahvaljujem vam na dozvoljenom vremenu, a to je da smo i u ovom predlogu izmjena i dopuna kao i prošli put, ponovo mijenjali član 6a, član 6b, čija primjena je tek kada postanemo punopravna članica Evropske unije.

PREDŠEDNIK RANKO KRIVOKAPIĆ:
Izvolite.

IVAN LAZAREVIĆ:

Evo ja ću pokušati da odgovorim što bolje umijem.

Što se tiče izmjena i dopuna Zakona, naknadnih poslije tri godine, to je nešto o čemu smo raspravljali i na samom Odboru. Jedino što vam mogu reći da smo mi čak i pri izradi prethodnih izmjena i dopuna Zakona u 2010.godini tražili od kolega iz Evropske unije da nam pruže podršku, stručnu podršku za izradu tih izmjena i dopuna zakona i da smo od eksperta koji je radio sa nama na izmjenama i dopunama Zakona dobili ovu verziju koja je u manjoj ili većoj mjeri izmijenjena ili usvojena u 2010.godini. Tako da tu što se toga tiče pretpostavljam da je nastao problem u samom prevodu zakona i u tumačenju prevoda zakona koje smo mi slali Evropskoj komisiji i da smo zbog tih jezičkih nedoumica došli u situaciju da treba još opet mijenjamo zakon 2013.godine, što smo mi uradili.

Što se tiče nekih suštinskih izmjena koje ste vi prepoznali u ovom zakonu, koji se tiču komercijalnih poruka, to je ono što smo i mi primijetili i mi tražili, a to je i ovim izmjenama i dopunama predviđeno a to je da se obaveže pružilac usluga da uradi registar ljudi koji jednostavno ne žele da primaju komercijalne poruke i samim tim nakon toga može biti kažnjen zašto i dalje šalje netražene komercijalne poruke. Što se tiče prekršaja da li je neko kažnjen po tome prekršaju ja zbilja kod sebe nemam tu informaciju, ali možemo u kasnijoj komunikaciji, ako želite, da provjerim pa da vas obavijestim.

I što se tiče reciprociteta koji imamo sa Evropskom unijom, vi sami znate da u postupku pregovora mi smo u nekoj mjeri dužni da prihvatimo njihove sugestije koje oni nama daju, tako da i u ovom slučaju je to tako urađeno, s tim da u članu zakona mi imamo obavezu informisanja Evropske komisije u roku od 30 dana, kako je bilo prije, da obavijestimo ukoliko je došlo do prekršaja po onim odredbama kako stoji u članu.

PREDŠEDNIK RANKO KRIVOKAPIĆ:
Kolega Damjanović.

ALEKSANDAR DAMJANOVIĆ:

Dakle, ova tema jeste značajna i biće sve značajnija jer će elektronska trgovina, kako vrijeme bude išlo, zauzimati sve veći opseg ukupne trgovine, vjerovatno i povoljnije za građane, dakle uz manje troškove i manje marže, ovo što sada možemo da trgujemo i plaćamo po Crnoj Gori i van Crne Gore. Ali dolazimo do suštinske stvari. Dakle, privremenoga sporazuma i odnosa prema Evropskoj uniji. Član 6a i član 6b, gdje je definisano da ukoliko se desi da nam od strane zemalja Evropske unije, od strane neke kompanije dolaze neke komunikacije itd. i neke usluge koje ugrožavaju pravni poredak, zaštitu javnog zdravlja, zaštitu bezbjednosti, zaštitu potrošača, koje uključuju investitore, to smo dodali, mi možemo o tome samo da obavijestimo Evropsku uniju, da imali smo čak i u prošlom zakonu u važećem zakonu sad to mijenjamo i to na zahtjev nekoga lica, dakle ne po službenoj dužnosti, i ništa više. Ni to ne možemo, jer nam ta odredba važi od statusa punopravnog članstva u Evropskoj uniji.

Dakle, nikakvog mehanizma zaštite nemamo u odnosu na te stvari. Zato sam pitao o reciprocitetu. Pretpostavljam da ako nešto iz Crne Gore ide ka njima, da i te kako oni to mogu da blokiraju, zabrane, a sami znate koji su mehanizmi da se to zaustavlja. Nabrojali ste ih ovdje i u važećem zakonu i u Predlogu zakona. To je jedna stvar. Ali, to je pitanje za sve nas vezano za pregovore sa Evropskom unijom. Evo vidim i novinari su svi ovih dana zvali i pitaju šta mislite o izvještaju o progresu itd. itd. Izvještaj o progresu je ocijenjen kao dobar za Crnu Goru, ali i dobar u ispunjavanju zadatih uslova i zadataka, a ne dobar u ispunjavanju one naše domaće agende o napretku ove države. Da te stvari zaista sada razgraničimo. I dvije stvari koje imajte na umu koje nijesu, čini mi se, dobro definisane, a to je izmjena u članu 3, imate i mogućnost kao podnosilac Predloga zakona, da ovo definišete do kraja. Kažete pružalac usluga, koji šalje netražene komercijalne poruke to je suština izmjene ovoga puta, dužan je da uspostavi evidenciju korisnika svojih usluga, koji su izjavili koji nijesu željeli da primaju neželjene poruke. Dakle, taj neki tamo portal ili već ti koji nas bombarduju tim komercijalnim sadržajima ponekad i vrlo glupim. Nigdje nemate propisana pravila o tome kako to on evidentira, na koji način da je to usaglašeno, da je to jedinstveno, da kažemo na nivou Crne Gore, već će to da rade oni kako oni budu htjeli, a onda imate u Predlogu izmjena i dopuna Zakon u članu 9, da će biti kažnjeni, kaznama do 17.000 evra itd., ako nijesu uspostavili evidenciju. A ne kažete ni u kom roku, ne kažete ni na koji način, ne kažete ni po kojim pravilima, ne kažete da to i to moraju da imaju i ja mogu doći u situaciju da me taj davalac usluga nikad ne obavijesti o tome da ja mogu kod njega da se evidentiram i da neću da primam te usluge, i da nikad ne može biti kažnjen za to, jer je njemu po slobodi ostavljeno da tu evidenciju napravi. Zato molim vas, pogledajte mogućnost da propišete aktom Ministarstva, nižim aktom dakle, sve obaveze i rokove do kada svi oni, a nema ih mali broj moraju da dostave te evidencije, pa da ih onda, bogami, kaznimo ako budu kršili zakon.

Hvala vam.

PREDŠEDNIK RANKO KRIVOKAPIĆ:

I da obavijeste da evidencije postoje i da ih možete koristiti, zajedno sa komercijalnim porukama da budu obaviješteni korisnici.

Najavio sam koleginicu Šćepanović, a priprema se kolega Srđan Milić. Izvolite.

MARTA ŠĆEPANOVIĆ:

Pred nama je Predlog zakona o izmjenama i dopunama o elektronskoj trgovini, Zakon koji tretira važnu oblast elektronske komunikacije koji su integralni dio svih sektora privrede i jedan od osnovnih faktora, ne samo ekonomskog već i društvenog razvoja. Pregled stanja elektronskih komunikacija, kao značajnog ekonomskog i socijalnog pokretača, odnosno dostupnost različitih oblika u komunikaciji servisa, predstavljaju jedan od vrlo bitnih indikatora. U tom smislu je potrebno dodatno unapređenje pravnog i regulatornog okvira u Crnoj Gori, donošenjem novih i izmjenama postojećih propisa u ovoj oblasti u potpunosti usaglašenih sa regulatornim okvirom Evropske unije. Upravo to je i jedan od razloga za donošenje ovog Predloga zakona, odnosno usaglašavanje sa direktivom Evropskog Parlamenta i Savjeta Evrope iz 2000. godine o određenim pravnim aspektima usluge informacionog društva, posebne elektronske trgovine na unutrašnjem tržištu, Direktiva o elektronskoj trgovini.

Nadalje, činjenica da živimo u informacionom društvu u kome je tehničko-tehnološki progres i u ovoj i u drugim oblastima gotovo dnevnom, naložila je potrebu da se i ova oblast, odnosno postojeća zakonska rješenja preciziraju. Zakon o elektronskoj trgovini reguliše pravnu sigurnost za učesnike roba i usluga putem Interneta i drugih informacionih mreža. Zakon je donesen 2004. godine kada je po prvi put uključena oblast elektronske trgovine u naš pravni sistem i uredio obavljanje prometa elektronskim putem. Prve izmjene je pretrpio 2010. a sada su stvoreni uslovi za njegovu novu izmjenu. Suštinsko u ovom Predlogu zakona o izmjenama i dopunama Zakona o elektronskoj trgovini jeste da su većinom izmjena u potpunosti inkorporirani članovi direktive u postojeći zakon. Neću pominjati član 2 ovoga zakona, jer kolege su već dosta govorile o njemu, koji tretira član 6a i 6b, ali pomenuću neke druge članove. Ono što je značajno je ugrađivanje člana 12 stav 1 direktive koji propisuje da ukoliko je predmet informatičke usluge samo prenos kroz komunikacionu mrežu podataka koje šalje korisnik usluga ili jedino omogućavanje pristupa komunikacionoj mreži, države članice treba da obezbijede da se pružalac usluga ne smatra odgovornim za prenijete podatke. Te je u tom smislu upodobljen član 9 postojećeg zakona sa direktivom.

Nadalje, članom 7 Predloga izmjena zakona predviđena je izmjena članom 22 stav 1, koji propisuje da prilikom pružanja usluga informacionog društva davalac usluga nije dužan pregledati podatke koje je uskladištio, prenio ili učinio dostupnim, odnosno ispitivati okolnosti koje bi upućivale na nedopušteno djelovanje korisnika. Izmjenama je predviđeno potpuno usklađivanje sa članom 15 stav 1 direktive kojim se predlaže da se neće propisivati opšta obaveza pružalaca usluga, da prilikom pružanja usluga, naziru podatke koje prenose ili pohranjuju, niti da tragaju za činjenicama ili okolnostima koji ukazuju na nezakonitu aktivnost. U ovom kontekstu mijenja se stav 2 člana 22 važećeg zakona koji propisuje da se mogu propisati obaveze pružaocima usluga informacionih. Ovdje je zbog preciznosti dodato da onaj ko skladišti podatke bez odlaganja obavijesti nadležni organ o sumnji da korisnik njihovih usluga obavlja nezakonitu aktivnost.

Takođe, izmjenama je precizirano da se inspekcijски nadzor vrši preko inspektora za usluge informacionog društva. S obzirom da postojeća zakonska norma u zakonu je bila nejasna, te nije propisivala koji je inspektor u pitanju i isto izazivala probleme u praksi u inspekcijским kontrolama od strane inspektora.

Predlogom izmjena se dopunjuju kaznene odredbe i vrši se usklađivanje zakona sa Zakonom o izmjenama zakona kojim su propisane novčane kazne za prekršaje. Imajući u vidu da je Predlog izmjena zakona upotpunosti usklađen sa Evropskom direktivom koja reguliše ovu oblast i da su predviđene izmjene u smislu preciziranja pojedinih odredbi koje su se u primjeni pokazala kao nejasne, poslanici Demokratske partije socijalista će podržati ovaj zakon. Zahvaljujem.

PREDŠEDNIK RANKO KRIVOKAPIĆ:

Hvala, kolegice Šćepanović.
Kolega Milić i više nemamo prijavljenih za raspravu.
Izvolite.

SRĐAN MILIĆ:

Hvala, gospodine predsjedniče.

Nažalost, imao sam neodložnih obaveza pa nijesam mogao da učestvujem u raspravi na Odboru za ekonomiju i budžet. Eto, makar da se čuje od čega, po meni, bi se trebalo plašiti u budućnosti.

Dakle, potpuno slažući se s Vama i kolegama i kolegicom koja je govorila prije, radi se o oblasti koja, prije svega, zaslužuje da se harmonizuje sa evropskim zakonodavstvom, a da sa druge strane ne smijemo zaboraviti interes Crne Gore, i ne smijemo biti u situaciji da se harmonizujemo na uštrb poreskih prihoda Crne Gore. Jasne su prednosti, mislim da ste govorili oko toga svega, započeta priča iz 2004. godine, interesantna mogućnost da putujete bez pasoša, da kupujete bez pasoša, da omogućavate da budete dio jedne globalne trgovine, na kraju krajeva da možete da pružite neke određene usluge koje, mislim da se time nijesmo bavili, koje bi se ovdje mogle, nešto se ovdje moglo proizvesti pa to što proizvedemo ovdje i da prodamo. I sada se postavlja pitanje, gdje su barijere, gdje su problemi? Mislim da su problemi u jednom dijelu kojeg još uvijek kao društvo nismo dotakli, a to je jedan izuzetno jaki uvoznički lobi koji postoji u Crnoj Gori. Uvoznički lobi koji ruši sve pretpostavke privrednog rasta, koji ruši sve pretpostavke visine potrošačke korpe i svega onoga što nam se dešava. Jer u zemlji gdje vrlo malo toga proizvodite, a najveći dio uvozite, iako imate pretpostavke da sve to proizvedete ovdje, onda vam postoji problem u ličnom interesu. A taj lični interes je kod onih koji uvoze tu robu danas u Crnoj Gori. I moj poziv Vladi Crne Gore i onima koji se bave ovom problematikom, dajte malo pročešljajte te uvozničke fakture. Dajte, pogledajte koje su marže tamo evidentirane. Dajte, vidite zašto mi danas plaćamo u regionu vjerovatno najskuplju hranu. Dajte, da vidimo zašto smo sebe doveli u situaciju da 50 miliona evra milijeka uvozimo godišnje u Crnu Goru? Zašto smo doveli sebe u situaciju da uvozimo 30 miliona evra vode? Zašto smo sebe doveli u situaciju da uvozimo 200 miliona evra prehrambenih proizvoda danas u Crnu Goru? Ništa od toga se ne baci, sve se to potroši. Imamo s jedne strane, turizam kao nevidljivi izvoz, kao mogućnost da prezentujete domaću proizvodnju, i sa druge strane imate politiku koja sebe bazira na uvoz. Hajdemo da nađemo neđe gdje je to jeftinije. Super. Hajmo da zaposlimo 20,30 mladih ljudi pa da ne vodimo računa o kvalitetu te robe, hajmo sve da uvozimo. Ali, to nije bio razlog čega sam se javio, znate da se javljam zbog druge stvari. Upravo oko turizma.

Na ovom prostoru postoje firme koje prodaju naše usluge, kao što je booking.com. I oni prije pet minuta imaju na svom sajtu u ponudi 949 raznih turističkih objekata koje prodaju širom svijeta i po tom osnovu naplaćuju 15% provizije od svakoga, počevši od hotela sa pet zvjezdica u Crnoj Gori do onih koji imaju kampove. Mene samo interesuje, to nije pitanje za Vas, to je pitanje za ministra finansija, šta od toga ima Crna Gora? Da bih pomogao ovome svemu, jer kad počnem da pričam oko poreza baš zapnem. Napravio sam problem u relacijama sa bookingom, da bih mogao da vidim ko su ovih 949 firmi koje posluju sa njima, koliko su platili poreza državi Crnoj Gori. Dakle, ovo o čemu ja govorim su milionski iznosi, i ovo je samo jedan primjer kako se koristi elektronska trgovina. Ali, nemojmo da mislimo da ovi koje posluju u Evropi baš posluju po svim tim principima. Ne vidim na koji način smo zaštitili državu Crnu Goru. Zbog toga mi je bilo potrebno da kroz nešto što možda neće biti direktno vezano za ove izmjene, izmjene su više usaglašavanje sa evropskim zakonodavstvom i onim što nas čeka, da porazmislimo samo, da li su naši svi problemi ovdje u Crnoj Gori. Da li postoje firme koje koriste našu još uvijek nažalost, neoliberalnu politiku u svemu, našu otvorenost da odavde uzimaju kajmak? Još jednom samo ponavljam, 15% bruto

iznosa od onoga što su ovih 949 objekata, to su desetine hiljada kreveta po Crnoj Gori, smještajnih objekata. Ta firma je 15% bruto iznosa iznijela iz Crne Gore da nije platila niti jedan cent obaveza ovoj državi. Hvala vam i izvinite.

PREDŠEDNIK RANKO KRIVOKAPIĆ:

Hvala Vama na brizi o državnoj kasi.

Mislim da nemate odgovor, a ministar finansija će ga morati naći.

Ovim smo završili raspravu. Hvala pomoćniku Lazareviću.

Idemo na sljedeću tačku, ministar i pomoćnik danas su tamo gdje im treba najčešće biti mjesto, na terenu, pa imamo uvažavanje da to nećemo danas razmatrati. Kolege iz SNP-a su sugerisale, i mislim da je to opravdano, imajući u vidu značaj izvještaj o stanju energetskog sektora Crne Gore, da to pomjerimo jer treba dobro pripremiti tu raspravu, a i oni rade na druga radna tijela, tako da poslanici koji nam trebaju za uspostavljanje povjerenja bi nam bili odsutni u cjelini i sa tog dijela vrlo važne tačke dnevnog reda.

Idemo na 6. a i 7. ćemo pokušati danas da završavamo, a to je: **Izvještaj o stanju na tržištu osiguranja Crne Gore za 2012. godinu.** Tu je gospodin Branko Vujović, pa ćemo mu dati riječ. Izvolite.

BRANKO VUJOVIĆ:

Hvala, predsjedniče.

Poštovani poslanici, vjerovatno ste iz materijala koji ste dobili prepoznali trend rasta na tržištu osiguranja u Crnoj Gori u zadnjih nekoliko godina. Radi se zaista o blagom rastu na tržištu osiguranja, ali ipak je vrlo značajno da praktično od vremena krize iz 2010. godine u svakoj narednoj godini imamo trend rasta. U prošloj godini je taj trend bio 3,2% kada je u pitanju rast bruto premije, ali isto tako svi parametri u osiguranju takođe iskazuju rast. Naše životno osiguranje učestvuje i u ukupnom osiguranju svega 14%. Još uvijek je to nizak nivo u odnosu na ono koliko životno osiguranje ima učešća u zemljama Evropske unije.

Kada bi pogledali druge parametre mogli bi konstatovati da smo zaista još uvijek tržište u razvoju osiguranja, s obzirom na činjenicu da izdvajanje u osiguranju po glavi stanovnika recimo kod nas 107 - 108 eura, u Evropi je to blizu 2000 da još uvijek je naše učešće, znači tržište osiguranja u bruto proizvodu svega oko 2% negdje je to i do 7%. Dakle, možemo govoriti o razvoju tržišta osiguranja u Crnoj Gori, ali ipak sa jednim trendom rasta što ipak je za nas prihvatljivo. Ako pogledamo sve ostale parametre u osiguranju koji iskazuju rast, čini nam se da ohrabruje u činjenici da možemo očekivati dalje trend rasta u skladu sa onim što će biti novi zahtjevi i standardi Evropske unije u oblasti osiguranja.

Kada je u pitanju solventnost društava, kao likvidnost, stanje je dobro kada je u pitanju, ono što je za nas kao regulatore najvažnije, rješavanje ili ažurnost u rješavanju šteta u osiguranju, to je sada stiglo preko 90% ažurnosti u rješavanju šteta. Mislimo da je to nešto što zaista treba ocijeniti kao uspješnim.

I pored toga, dakle i pored uspješnosti društava u osiguranju takođe imamo društava koje još uvijek kubure sa ispunjenosti uslova i prihvatanje novih standarda koji proističu iz Zakona o osiguranju. Dakle, društva još uvijek imaju potrebu da se kroz dokapitalizaciju osposobe za ispunjenost uslova koje zahtjeva Zakon o osiguranju, a očekujemo da će makar jedno od tih društava do kraja godine to uspjeti, ali vidjećemo da li će i sva društva biti u prilici da to obezbijede.

Društva su suočena sa potrebom da primjenjuju nove obaveze i nove standarde koji proističu iz Zakona o osiguranju koje smo usvojili prošle godine i podzakonskih akata i naravno standarda iz Evropske unije koje smo u obavezi da primjenjujemo ili ćemo ih primjenjivati u narednom periodu. Kada je u pitanju adekvatnost kapitala, dakle, kada je u pitanju procjena rizika kada su u pitanju interne kontrole, sve ono što će društva morati da

primjenjuju od ove godine, jer smo i usvojili podzakonska akta u skladu sa Zakonom o osiguranju i praktično ta primjena propisa je na snazi.

Što se tiče biroa zelene karte, odnosno udruženja nacionalnih osigurača mislim da smo obezbijedili da funkcionišemo sa sistemom zelene karte, kao što funkcionišu sve zemlje članice već 1. februara prošle godine. Imamo garantni fond koji obezbeđuje poštovanje obaveza koje proističu iz zakona, vezano za izmirenje obaveza koje garantni fond izmiruje za slučaj da nijesu riješena druga pitanja i drugi način izmirenja obaveza prema osiguranicima.

Nešto što je dosta karakteristično jeste kadrovska osposobljenost, kod nas kao regulatora, kao i kod društava koja moraju voditi računa opremljenosti i spremnosti kadrovskog potencijala za primjenu novih propisa. Nešto što smo uveli kao novinu kao regulatori jeste da zajedno sa regulatorima iz država gdje imamo najveći broj društva iz osiguranja radimo zajedničku kontrolu. Dakle, kontrola se u Crnoj Gori radi po standardima koji se radi u Austriji i Sloveniji. Trenutno u Crnoj Gori, odnosno kod nas u Regulatornoj agenciji imamo kolege iz Regulatorne agencije iz Slovenije i vršimo kontrolu Lovćen osiguranja. Radili smo to u Savi osiguranju prije nekoliko mjeseci, radićemo to kod društava čije su matice odnosno njihove centrale u Austriji, zajedno sa njihovim regulatorom. Dakle, prosto nam je namjera da primijenimo standarde koji se primjenjuju u državama Evropske unije. Ono što će svakako biti u narednom periodu posebna obaveza jesu dalji zahtjevi koji su sve strožiji kada su u pitanju standardi Direktive Evropske unije. Mi za sada još uvijek ne možemo govoriti o asolventnosti dva, nijesmo spremni za to, ali smo sebi dali zadatak da u narednom petogodišnjem periodu sve pripremamo, kroz primjenu postojećih standard, da spremni na neki očekujemo ono što će biti vezano za nove standarde.

Dalja promocija osiguranja, posebno životnog osiguranja je naša obaveza, radili smo u prošloj godini, radili smo neke naučne skupove i u ovoj godini, radićemo to i u narednom period. Čini mi se kod životnog osiguranja da je dosta velika šansa za razvoj, dobra saradnja društava sa bankama, jer kroz taj odnos i tu vrstu saradnje čini nam se da se može povećavati životno osiguranje. U svakom slučaju, mislim da rezultati koji su u prošloj godini ohrabruju, iako kažem još predstoji dosta izazova i dosta obaveza i kod društva za osiguranje i kod nas kao regulatora u pripremi i primjeni propisa koji su sve zahtjevniji kada su u pitanju standardi Evropske unije. Toliko. Hvala.

PREDŠEDNIK RANKO KRIVOKAPIĆ:

Hvala, gospodine Vujoviću. Da čujemo u diskusiji koliko država troši na osiguranju, ukupno sve institucije države od Vlade do drugih institucija države koliko plaćaju za osiguranje. Dobar parametar kolikav je odliv kroz taj sektor. Bolje da čujemo ciftu koliko država Crna Gora troši po tom osnovu i da izvedemo kalkulaciju da bi bilo bolje da dobijemo svoje državno osiguranje na taj način mjesto odliva dobijemo i nešto malo priliva ali to tokom diskusije.

Izvolite, kolega Jelić, a poslije njega kolega Damjanović. Izvolite.

ZORAN JELIĆ:

Zahvaljujem.

Poštovani predsjedniče, dame i gospodo poslanici, gospodine Vujoviću.

Dakle, danas razmatramo izvještaj o stanju na tržištu osiguranja za 2012. godinu. Ovaj izvještaj je dosta obiman, sadržajan, kvalitetan i daje zaista obilje podataka.

Najznačajniji događaj i trendovi na tržištu osiguranja u 2012. godini, ako gledamo finansijske pokazatelje, to je da je bruto premija osiguranja nastavlja blagi rast i u 2012. godini, takođe i rast bruto premije životnog osiguranja i bruto premije neživotnog osiguranja, što su svakako dobri pokazatelji.

Takođe, što se tiče još finansijskih pokazatelja nastavljeno je ostvarivanje pozitivnog neto finanskog rezultata poslovanja na cjelokupnom nivou tržišta osiguranja u 2012. godini, tako da je šest društava u 2011. godini zabilježilo neto dobit u iznosu od 3.420.000.

Što se tiče pravne regulative, tu su donesene izmjene i dopune Zakona o osiguranju, Zakona o obaveznom osiguranju u saobraćaju i drugi podzakonski akti koji su važni za regulisanje ove oblasti. Na crnogorskom tržištu osiguranja imamo 12 društava koje je obavilo osiguranje u prvoj polovini. Međutim, jedno društvo je u toku 2012. godine prestalo da radi, tako da smo godinu završili sa 11 društava, od kojih pet se bavi neživotnim osiguranjem i šest društava koja obavljaju funkciju životnog osiguranja.

Ono što je važno saopštiti jeste da je na 31.12.2012. godine ukupni akcijski kapital iznosio 45.988.000 eura, a u strukturi tog akcijskog kapitala 75% je akcijskog kapitala koji je stranog porijekla i 25% otprilike je domaći kapital. Takođe, u 2012. godini na tržištu osiguranja Crne Gore poslove zastupanja obavljalo je ukupno 19 društava za zastupanje i dva zastupnika koji su bili preduzetnici, dok je za poslove posredovanja u osiguranju obavljalo šest društava za posredovanje. Takođe je jedna široka mreža oko 450 fizičkih lica zastupalo poslove osiguranja, dok je 122 lica bilo u poslovima posredovanja u samom osiguranju. Takođe, što je veoma važno saopštiti jeste da rast zaposlenih u ovom sektoru osiguranja je konstantan, imamo zabilježen rast od 2008. do 2011. godine, a zbog prestanka rada ovog društva u 2012. došlo je pada. Tako da u ovom trenutku, u stvari na 31.12. imamo oko 786 zaposlenih na tržištu osiguranja, što govori o jednoj stabilnosti samog tržišta osiguranja, što se tiče pogleda zaposlenih.

Koji su to osnovni pokazatelji tržišta osiguranja? Treba saopštiti da je bruto fakturisana premija u 2012. godini iznosila oko 66.900.000. Takođe, da je učešće bruto fakturisane premije u bruto društvenom proizvodu imalo blagi rast i on je iznosio oko 2,1%. gustina osiguranja. Takođe je jedan od važnih pokazatelja i on se koristi kao jedan od najčešćih pokazatelja na tržištu osiguranja i predstavlja iznos bruto fakturisane premije po glavi stanovnika. Vi se u izvještaju ovdje saopštili da je ta premija po glavi stanovnika u Crnoj Gori 107,9 eura, a da je prosjek Evropske unije 2137 eura.

Postavio bih vam jedno pitanje, gospodine Vujoviću, šta, po vašem mišljenju, treba uraditi da se ova razlika koja je, zaista, drastična smanji u korist naših građana? Pošto nemamo dovoljno vremena, želio bih još nešto da saopštim, dileme koje smo imali na Odboru za ekonomiju, finansije i budžet. Saopšteno je da je koeficijent likvidnosti za osiguravajuća društva 3,96%. Takođe, tarife premije osiguranja društva dovoljne za izmirenje budućih obaveza po osnovu tarifa i drugih obaveza po osnovu ugovora o osiguranju i koliko su navedene tarife optimalne za klijente. Takođe, saopšteno je da je visoka kvota troškova, odnosno učešće troškova sprovođenja osiguranja i ostalih troškova koji proizilaze iz poslova osiguranja u mjerodavnoj premiji 45,5% i ukazuje na visoke izdatke koje imaju osiguravajuća društva. Da li postoji, to bi bilo pitanje za vas, način da se ovi troškovi na neki način racionalizuju?

Takođe, jedna od dilema ili rasprava na Odboru se vodila u smislu da je poreska stopa na obavezno osiguranje od auto odgovornosti koji iznosi 6% i na kasko osiguranje 3%, da li ona treba da bude niža od stope poreza na dohodak i dobit? Ukazano je na Odboru da bi izmjenom poreske politike u ovoj oblasti država ostvarila dodatne prihode. Interesuje me kako vi gledate na ovo i da li urađena analiza kako bi ovo djelovalo povećanje stope poreza i da li bi se ono u krajnjem slučaju prevalilo na klijente.

Takođe, želim da saopštim da je Odbor za ekonomiju, finansije i budžet većinom glasova podržao Izvještaj o stanju na tržištu osiguranja u 2012. godini. Zahvaljujem, potpredsjedniče.

PREDŠEDAVAJUĆI BRANKO RADULOVIĆ:

Hvala i vama, kolega Jeliću.
U ime SNP-a, kolega Damjanović. Izvolite.

ALEKSANDAR DAMJANOVIĆ:

Zahvaljujem, potpredsjedniče.

Gospodine Vujoviću, predstavnici Agencije za nadzor osiguranja,

Nadovezaću se na priču koju je izrekao moj kolega. Jeste Odbor podržao većinom glasova, mi u SNP-u smo bili uzdržani, uzdržani više zbog ocjene samog stanja u oblasti osiguranja i ocjene da se to stanje može i te kako popraviti. Ne samo u dijelu ovoga što je pomenuo predsjednik parlamenta kada je pitao koliko nas košta, misleći, prije svega, na državne organe, odnosno javni sektor koji plaća osiguranje stranim osiguravajućim kućama i što je, i neka se to zna, obnovio ideju, evo već dvije godine, SNP-a da bi Crna Gora trebala da ima jedno jako osiguravajuće društvo u svom vlasništvu i jako reosiguravajuće društvo. Po osnovu reosiguranja, vi znate da se odliva jedan dio novca iz Crne Gore. To da će neko reći da je konkurencija u osiguranju kao i svugdje dobra mogu da podržim, ali osiguranje je, takođe, jedna specifična djelatnost gdje nije konkurencija toliko sama po sebi značajna. Ima tu dosta prostora za veoma visoke zarade koje se mogu ostvariti i u ne tako konkurentnom društvu kao što je crnogorsko, tako da postoji potreba da se razmislija o nacionalizaciji, u onom najboljem smislu, a to je da se formira jedno društvo, to je bila ideja moga kolege Ščekića, koju smo imali u zaključnim aSkupštine prije dvije godine kada smo govorili o izvještaju tada za 2010. godinu. Čini mi se da nema dovoljno političke volje ili neke druge volje da se i država nađe kao konkurent pošto je prodala Lovćen osiguranje koje i dalje ima najveći obim osiguranja, pogotovo od autoodgovornosti na našem tržištu.

No, ono što je suština i što želim ovdje da opet testiram, a pričali smo na Odboru, nažalost mediji kao mediji, što ne razumiju, što im nije puno interesantno da prenesu neke stvari koje se tiču desetina i stotina miliona evra, ali imamo plenum na sreću, pa onda mogu da čuju i građani i ti kojih se to tiče. Reklame koje plaćaju osiguravajuće kuće medijima nisu tako jeftine, pa medijima nije u interesu da mnogo ratuju, odnosno kritike koje poslanici kažu, a koje se ne reklamiraju, prenesu, a ti se mediji znaju, neka se markice vide tih osiguravajućih kuća na naslovnim stranama.

Da testiramo ovdje nekoliko stvari. Rast premije osiguranja u prošloj godini i neto dobit od dva miliona evra ukazuju da je ovo jedna od rijetkih djelatnosti koja je ostvarila profit. Ubijeđen sam da bi ova dobit, odnosno profit u osiguranju bio mnogo veći i to ubijeđen zbog vaše konstatacije, na strani 36, gdje kažete da su i dalje veoma visoki izdaci društava za sprovođenje poslova osiguranja. Dakle, kada bi osiguravajuće kuće bile u nekim manje luksuznim objektima i trošile manje za zakup i kupovinu tih objekata, kada bi ove plate koje su iznad prosjeka bile možda niže i neki troškovi koje svi onako teško možemo da sagledamo, ubijeđen sam da bi ova dobit bila ne dva miliona nego četiri, pet puta veća. To je prva stvar. Zašto ovo govorim? Ovo govorim jer postoji mogućnost da ova država zaradi, odnosno da budžet zaradi od ovog tržišta, ne ugrožavajući ni konkurentnost ni poslovanje ovih jakih osiguravajućih kuća iz inostranstva. Nekoliko miliona evra veoma lagano. Ovdje sam to rekao da ću na plenumu da pomenem, rekao sam to na Odboru, ja ću u mojoj moći, dakle uz podršku partije, mogu to podnijeti i sam ili sa kolegama, dogovorićemo se, dati jedan "mali" predlog zakona od sedam članova, on je već spreman i kod mene je u kancelariji, koji može da na jedan relativno lak način prihoduje budžetu tri i po ili četiri miliona evra.

Ovo je Zakon o porezu na premije osiguranje iz 2004. godine i ovim zakonom je predviđeno da se oporezuju samo premije od auto odgovornosti i kasko osiguranja sa 6, odnosno 3%. To su poreske stope ispod svih poznatih poreskih stopa u Crnoj Gori i u Evropi. E, prvo pitanje i prva moja dilema će biti zašto samo auto odgovornost i zašto samo kasko osiguranje? Zašto ne sve premije osiguranja i životna i neživotna i sve one vrste koji su dobro

pobrojane u Zakonu o osiguranju? Drugo pitanje, zašto stopa od 3 odnosno 6% zašto nije minimalna stopa od 9% takozvana čuvena jednocifrena stopa poreska koja nam je omogućila ovakav ambijent, a i neke veće poreske stope. Što to znači konkretno za budžet i za građane Crne Gore. A vi ste kao agencija potpuno vlasni da onemogućite da se te poreske stope inkorporiraju u tarifu osiguranja i da iskoriste to društvo da povećaju tarife. Reći ću kako. To znači, da ako imamo 6% poresku stopu na premiju od auto odgovornosti od nekih tridesetak miliona evra mi u budžet definitivno ne možemo da uberemo više od dva miliona evra od osiguranja.

Neko bi rekao, pa pojeli bi im sav profit. Ja kažem profit može da bude i mnogo veći da malo štede. Ako primijenimo stopu od 9%, na kompletnu premiju osiguranja i na one druge vrste osiguranja životne i tako dalje, ne samo na autoodgovornost, to je već 9% na više od šezdeset miliona evra. I to vam je gospodo, odnosno gospodine Vujoviću gotovo šest miliona eura. Šest ili dva evo da ovdje sami izaberemo. Biće malo nervoze kod osiguravajućih društava, a ja kažem da vi to lagano možete kao nadzorni odgan da spriječite, to takozvano netržišno preliivanje tog poreza koji treba da plate osiguravajuće kuće smanjujući svoje luksuzne troškove poslovanja ne prenesu na građane. A zato sam i ubijeden da to možete da uradite, jer ste vi sami u vašem izvještaju na strani 33 rekli da su tarife premija osiguravajućih društava dovoljne za izmirenje budućih obaveza i ja vjerujem da jesu i da one kako god da uradimo, a raspravljaćemo, nadam se i u ovom predlogu koji će biti podnešen, pa i ako ne prođe, ali neka to građani vide, kako god da uradimo ove tarife su sasvim visoke i tih malih par procenata neće oštetiti osiguravajuće kuće, a donijeće budžetu od tri do četiri miliona evra. I sami znate da se budžet zbog ovakvih stvari finansira takozvanim porezima "euro po euro", taksama prema građanima. Možda bolje da građane ovako relaksiramo a da ovdje uvedemo porez. Dvije, tri stvari uz veliko prekoračenje i veliku zahvalnost potpredsjedniku, pošto je ovdje tema stanje na tržištu osiguranja, a mi ćemo raspravljati i o finansijskom izvještaju koji će uključiti i vaš izvještaj o radu. Nekoliko tema svima nama za razmišljanje, a i vama gospodine Vujoviću do te rasprave koja nas čeka vjerovatno negdje u novembru, decembru. Dakle, sudbina tužbe Magnat osiguranje, oduzimanje licence, beskonačan sudski spor, revizija kod Vrhovnoga suda i tako dalje, jer i ja kao poslanik dobijam i informacije i apele da se vidi šta se tu sve dešava. Zahvaljujem i kažem izvještaj kao izvještaj o stanju korektan je, jer je objektivan, pokazuje kakva je situacija na tržištu osiguranja, a hvala vam i na podatku koji ste nam dostavili, odnosno na moje insistiranje, a to je Izvještaj o reviziji godišnjeg računa udruženje Biro osigurača i o tome kako društva za osiguranje deponuju desetina miliona eura rezervi u nekretnine i u akcije. Koje su to nekretnine od onih po Zeti i tako dalje i koje su to akcije, kakve su to cijene akcija išle gore, dolje, pa je možda neko oštećen a to nije ni znao. Dakle, veoma interesantan izvještaj i jedno polje koje je kao i polje finansijskih usluga u bankarstvu i tako dalje potencijalno, poželjno da se iz njega ostvari kakva, takva korist za ovu državu, a da se shodno tome relaksiraju građani.

Znam da će ovo možda izazvati nervoze kod osiguravajućih društava ovih 11 kuća koje rade u Crnoj Gori, ali znate kako, mene kao poslaniku je preči interes građana, nama kao SNP-u svakako, interes države i građana nego interes stranih osiguravajućih društava, od kojih ni jedno jedino pobjeći neće, naprotiv, nego će gledati da bolje i racionalnije radi, ako mu malko povećamo ovaj porez na premije. Zahvaljujem.

PREDSEDAVAJUĆI BRANKO RADULOVIĆ:

Hvala i vama, kolega Damjanoviću. U ime Pozitivne Crne Gore kolega Bojanić. Znam da ste i vi iz ove struke, pa da vas emocije i znanje ne povede ka kolegu Damjanovića.

MLADEN BOJANIĆ:

Zahvaljujem.

Blizu se konstatacije, odnosno nijesam baš iz ove struke, ali jeste bliska mi je materija, ali u svakom slučaju govoriću kao poslanik, naravno imaću i neko svoje viđenje, kao ekonomista. Pa ovako da krenem od onih konstatacija koje se i vide u izvještaju. Dakle, sami ste konstatovali da je tržište nedovoljno razvijeno, dobrovoljno osiguranje. Konstatovali ste da je veoma malo učešće životnog osiguranja i naravno ono što mi je najviše privuklo pažnju to smo znali manje, više i znamo da teško vi možete u ovoj situaciji natjerati nekoga da dobrovoljno ulaže u osiguranje kad buhvalno sastavlja kraj s krajem. Znamo da je ostalo 94% čini mi se da sam vidio u izvještaju od tog obaveznog osiguranja se odnosi na motorna vozila. Dakle ništa novo se nije desilo svih ovih godina i ostalo je nešto što je meni jako privuklo pažnju, a to se i ovim indexom HH indexom ili ej čejdž indexom sad modernije da zvuči, malo stručnije ste sami konstatovali vidi se iz izvještaja da je ovo koncentrisano tržište. Koncentrisano tržište je ustvari samo lijepa riječ za monopol. Mi imamo monopol na tržištu osiguranja i taj monopol je trebao da se ukine ili smanji, bar je takva najava bila Vlade, bar je tako obrazloženje bilo Vlade, nije to tako davno bilo kada se prodavalo "Lovćen" osiguranje. Gotovo slično obrazloženje imali smo kod prodaje svih monopola "Jugopetrol", "Telekom", "Elektroprivreda", vrlo lako smo se odrekli svih monopola koje ima država, a sve u cilju razbijanje monopola i pružanja prostora tržištu, odnosno ostalim akterima da se uključi. I šta smo dobili poslije nekoliko godina? Gotovo iste stvari. Jedino što smo ostali bez prihoda, odnosno kompanije koje su kupile ta preduzeća, odnosno državne monopole ubiraju i dalje prihod ogroman. Tržište se nije razvilo, teško da će se i razviti i zakleli smo se, odnosno nećemo da priznamo, odnosno ne mi, nego oni koji su donosili te odluke, da su napravili grešku i da je red da nešto mijenjamo. Imamo dva rješenja, da li da idemo što smo malo prije čuli, da se ponovo podržavi ili otkupe akcije "Lovćena", jer je on u prvom redu, na njega se odnosi, on kao on najveći monopolista ili ćemo ići u nekom drugom pravcu i da stvarno razvijamo tržište, tako što ćemo, odnosno vi kao agencija nadzorna, uvesti neke norme na ograničavanju tržišta, odnosno procenta, koji bi trebao da bude maksimalan dio, tržište koje izuzima pojedina kompanija.

Mislim, da ovaj drugi dio ćete teško sprovesti, ovaj prvi vezano za kupovinu ponovo akcija od nekad prodatih smo debelo zakasnili. Napravili smo ogromnu štetu, tako da doveli ste me u situaciju da, odnosno donosioci odluka, ko god bio, da prolazi izvještaj iz godine u godinu, nešto malo, da kažem poboljša se situacija, ali i dalje ogromna sredstva Crne Gore se iznose na taj način i što je još interesantnije kupljene su od državnih kompanija. Mi smo privatizaciju uradili tako što smo stranim državnim kompanijama dozvoljavali da kupuju naše kompanije i to smo proglašavali za privatizaciju. E, to je jedinstven slučaj da ja znam, ali evo. Po mnogo čemu smo lideri pa izgleda i po tome da prodajemo državne firme drugim državama, a vićemo da je to privatizacija. I još jedan segment bih pomenuo. Ja sam ga više puta pominjao i mislim da je jako važan, pomenuću ga opet. U svijetlu sve ove racionalizacije koje imamo od zamrzavanja penzija pa nadalje, povećanje poreza, mislim da je neophodno da se razmisli i o racionalizaciji finansijskih regulatora jer mislim da apsolutno nema potrebe da u Crnoj Gori imamo na ovakvom tržištu zasebno Agenciju za nadzor osiguranja, Komisiju za hartije od vrijednosti, Centralnu banku i tu bih, da kažem i ako je dio državne uprave nije regulator, ali jeste neko ko ima bliske poslove, pomenuo i Komisiju za sprečavanje pranja novca, odnosno Upravu za sprečavanje pranje novca. Smatram da je to nešto što je neophodno Crnoj Gori da se uvede, da će to doprinijeti efikasnijem radu svih ovih agencija, odnosno nadzoru tog tržišta, jer evo i kolega Damjanović je pominjao, prepliću se mnoge ingerencije, prepliću se nadzori, jer ako osiguravajuća kuća ulaže u hartije od vrijednosti tamo treba da je kontroliše Komisija za hartije za taj dio. Centralna banka na deponovanje sredstava takođe, treba kod određenih banaka, tamo je Centralna banka, banke se javalju kao osnivači, odnosno akcionari pojedinih osiguravajućih kuća, tako da sve u svemu mislim

da nema potrebe i da su Crnoj Gori potrebne reforme u tom dijelu. Nije ništa strašno, ono što jeste problem, jeste glavni nedostatak takve reforme, objedinjavanje finansijskih regulatora, jer od tri loša regulatora ne možete napraviti jednog dobrog. Trebalo bi i u tom dijelu puno uraditi, napraviti jedan sistem da jedna agencija bilo da je to u sklopu Centralne banke ili izdvajanjem kontrole Centralne banke i formiranjem nove agencije za nadzor finansijskih usluga sa Komisijom za hartije i sa Agencijom za nadzor osiguranja napravite tijelo koje će moći puno efikasnije, racionalnije da odgovori svim zadacima koji su pred njima. Zahvaljujem.

PREDŠEDAVAJUĆI BRANKO RADULOVIĆ:

Hvala Vama, kolega Bojaniću.

Gospodine Vujoviću, bilo je dosta pitanja, dileme su iznijete počev od predsjednika Krivokapića, pa svih uvaženih govornika. Imate li mogućnost, imate li želju, samo ćete na kraju. Možete i sad da bi doprinijeli dinamici. Izvolite.

BRANKO VUJOVIĆ:

Prvo pitanje je koliko država plaća za osiguranje? Mi nemamo egzaktn podatak jer se ne vrši evidencija po korisnicima nego po vrstama osiguranja, ali se može vjerovatno u vrlo kratkom vremenu doći do nekih makar približnih podataka o tome koliki su iznosi koje naša državna preduzeća izdvajaju za osiguranje. Čini mi se kad je priča o osiguranju i potrebi da eventualno država ima osiguravajuće društvo, a posebno reosiguravajuće, treba imati u vidu činjenicu da je neophodno pripremiti jedan elaborat iz kojeg će se sagledati opravdanost takve inicijative. Mislim da je ta inicijativa svakako postojala i u prošloj godini kada smo raspravljali o stanju tržišta osiguranja od gospode poslanika iz SNP-a i tada smo govorili da je zaista neophodno napraviti jednu elaboraciju iz koje bi se procijenila opravdanost posebno kada je u pitanju reosiguranje. Treba imati u vidu da, recimo iz prošle godine imamo za reosiguranje, premija reosiguranja je bila oko devet i po miliona, milion 600-700 hiljada su dobili, to je u stvari naša provizija, društva koja se bave osiguranjima. Učešće iz tog fonda reosiguranja u štetama je bila negdje oko dva miliona i 600, dakle, četiri i po miliona je praktično za državnu a oko pet miliona je otišlo na ta društva koja se bave reosiguranjem. To su velika društva, reosigurači koji imaju visoke sume reosiguranja. Dakle, znate da je kod Montenegro Airlines velika suma osiguranja, na stotine i stotine miliona, kod Elektroprivrede, da je kod Telekoma preko 200 miliona, kod MUP-a je preko 20 miliona. To su osigurane sume na koje treba pripremati, odnosno imati mogućnost da se obezbijedi reosiguranje. Kako god mi organizovali društvo ili za osiguranje ili reosiguranje imaćemo potrebu da reosiguravamo, naravno tako velike sume kod velikih reosigurača u Evropi.

Pitanje tarifa, konstatovali smo da jesu dovoljne za ono što su obaveze koje se zaista vide iz rezultata poslovanja, ali treba imati u vidu da mi imamo na tržištu osiguranja oko dva miliona profita, međutim imamo samo šest društava koje posluju pozitivno, ali pet društava posluju negativno. Dakle, još uvijek je to nestabilno sa stanovišta sigurnosti poslovanja i u ovakim uslovima u kojima jesmo. Mi tarife nijesmo mijenjali već dvije godine i mi smo dužni da damo saglasnost na promjenu tarifa i zaista ćemo to raditi u krajnjem slučaju kada zaista postoji puna opravdanost, a jedan od razloga za preispitivanje je tarifa svakako će biti troškovi osiguranja. Ti troškovi osiguranja su još uvijek visoki, oni objektivno moraju da postoje kod društava koja se sada pojavljuju na ovom tržištu. Troškovi osnivanja filijala po svim makar većim centrima u Crnoj Gori su troškovi od društava za osiguranje, angažovanje njihovih zastupnika, posrednika, takođe su troškovi kroz provizije koje su dosta visoke, ali u svakom slučaju to jest jedan od naših prioriteta u narednoj godini da se pokušamo baviti tim troškovima i smanjenjem u okviru onih regulativa koje važe u Evropi. Zna se tačno koliko od

tehničkih rezervi može ići na troškove osiguranja, po raznim vrstama osiguranja i sigurno ćemo insistirati na tome da se ti troškovi svode u tim okvirima koji su zakonom definisani.

Pitanje poreza. Apsolutno smo saglasni da svaku inicijativu koja bude pokrenuta i koja će biti pokrenuta podržimo u smislu davanja pravih informacija i prave analize koja će pokazati opravdanost povećanja stope poreza za kasko osiguranje i za obavezno osiguranje ili za sva druga osiguranja. Zaista to treba da bude predmet jedne ozbiljne analize i saglasni smo da damo svoj doprinos. Naravno, radiće to resorno ministarstvo, ali sa naše strane sve informacije koje budu neophodne da bi se sagledala opravdanost i ta visina, odnosno uticaj te eventualne promjene stope poreza na poslovanje društava osiguranja.

Što se tiče koncentracije tržišta, ako ste primijetili iz ranijih perioda mi praktično iz godine u godinu imamo manje učešće Lovćen osiguranja na tržištu osiguranja. Sada je oko 40%, a znamo da je nekad bilo 70-80%, pa to postepeno pada i tako će i biti. Naravno, konkurencija čini svoje, maltene svi pokazatelji ukazuju na to da praktično iz godine u godinu se snižava ta konkurentnost tržišta i mislim da je to odraz konkurencije u Crnoj Gori.

Što se tiče reformi u dijelu finansijskih regulatora, apsolutno smo na tome da se napravi pažljiva analiza, da se vidi opravdanost načina organizacije i naše agencije ili bilo koje druge agencije, da se traži najbolje rješenje ono koje će biti sa stanovišta efikasnosti i pružanja usluga koje rade regulatori, apsolutno sam za to da se to preispita, da vidimo. Mi zaista sada imamo jednu zaokruženu i kadrovsku i organizacionu cjelinu koja apsolutno može da odgovori zadacima koji stoje pred regulatorom kada je u pitanju osiguranje i u sprovođenju svih novih zahtjeva koje stoje pred tržištem osiguranja, jer koristimo i ta iskustva koja su naravno u okruženju i u Evropi pa da vidimo da li je možda i neki drugi oblik organizovanja pogodniji od ovoga. To je stvar o čemu će voditi računa resorna ministarstva i država, konačno i ovaj Parlament.

Što se tiče magnata u odnosu na informaciju koju smo imali na odboru u međuvremenu smo imali sjednicu Upravnog suda na kojem je raspravljana odluka Vrhovnog suda o poništenju prethodne odluke i još uvijek je ta sudska procedura u toku, traje previše dugo. Zaista, mi se nadamo da ćemo konačno doći u poziciju da se i donese konačna odluka. Mi ćemo svakako pratiti rad i poslovanje ova dva društva koja su na granici ispunjenosti uslova, kojima smo dali određene rokove do kada treba da ispune sve zahtjeve iz zakona i na osnovu toga ćemo svakako donositi odgovarajuće odluke pa makar one bile i oduzimanje dozvole. Hvala.

PREDSEDAVAJUĆI BRANKO RADULOVIĆ:

Hvala i Vama, gospodine Vujoviću.

Predsjednik Krivokapić i kolega Damjanović su odsutni opravdano, tako da ne mogu da potvrde da li ste ih ubijedili ili ne.

Kolega Bojanić se ne javlja. Prelazimo na drugi krug. Radivoje Nikčević u ime DPS-a, a neka se pripremi Srđan Milić u ime SNP-a.

RADIVOJE NIKČEVIĆ:

Poštovani potpredsjedniče, gospodine Vujoviću, kolege poslanici,

Kao što je već rečeno, osnova za izradu ovog izvještaja koji danas razmatramo je svojevrsna analiza revidiranih godišnjih finansijskih iskaza i drugih podataka koje društva za osiguranje dostavljaju Agenciji za nadzor osiguranja koja obuhvataju i godišnji izvještaj o poslovanju sa mišljenjem spoljnog revizora. Prije nego se osvrnem na predmet Izvještaj, ovim povodom treba reći sljedeće: Da sektor osiguranja ima značajan uticaj na ekonomski privredni razvoj svakog društva pa trebalo bi i naše države, osiguranje se pokazalo kao faktor unapređenja opšte ekonomske aktivnosti društva kroz potporu finansijske stabilnosti i jačanja socijalne sigurnosti. Ono po definiciji omogućava finansijsku stabilnost na nivou pojedinca,

porodice, privrede. To potvrđuje i podatak da je vlasnicima po osnovu životnog i neživotnog osiguranja na ime naknade za osiguranje, štetne događaje isplaćene oko 5% svjetskog bruto proizvoda, podatak iz 2009. godine.

Neke međunarodne studije pokazuju da dobro razvijena tržišta osiguranja pospješuju privredni rast i napredak, tržište osiguranja pospješuje razvoj finansijskog tržišta. Takođe je poznata činjenica da između premije osiguranja i bruto domaćeg proizvoda postoji direktna korelacija, naime porastom bruto domaćeg proizvoda po glavi stanovnika povećava se i premija osiguranja, čak i znatno brže od rasta bruto društvenog proizvoda. I obrnuto, sa smanjenjem bruto društvenog proizvoda po glavi stanovnika pada nivo premija osiguranja.

Tržište osiguranja u našoj državi spada u grupu tržišta u razvoju sa značajnim potencijalima za dalji razvoj i unapređenje. Iskustva iz zemalja u tranziciji ko što je naša, upućuju na činjenicu da je za razvoj tržišta osiguranja potrebno vrijeme da se on razvija uporedo sa razvojem bankarskog sektora. Osim toga treba imati u vidu i činjenicu da još postoji potreba za povećanjem informisanosti o značaju samog osiguranja.

Bez obzira što tradicija osiguranja u Crnoj Gori počinje davne 1353.godine, a vezana je i za takozvanu bratovštinu, pa preko družbe pomorske sigurnosti 1849-1858. narodnog osiguranja 1858-1884., prve polise pomorskog osiguranja izdate 3. aprila 1852. godine u Dobroti, a u Knjaževini Crnoj Gori donijet je i Zakon o osiguravajućim društvima 1904. godine.

Izvještaj o stanju na tržištu osiguranja za prošlu 2012. godinu i pored stagnacije naše ekonomije a koja je posljedica uticaja svjetske ekonomske krize, pokazuje nastavak ostvarenja pozitivnih trendova u ovoj oblasti, u odnosu na period, odnosno na prethodnu 2011. godinu. Ali, bez obzira na taj pozitivan trend rasta, mi smo u ovoj oblasti još daleko od nivoa razvijenih zemalja. To se najbolje može vidjeti iz podataka o gustini osiguranja, odnosno ukupne premije po glavi stanovnika, koja je osnovno mjerilo kojim se određuje nivo razvijenosti tržišta osiguranja. Ne treba zaboraviti i drugi, ne manje značajan parametar, nivo razvijenosti tržišta osiguranja, a to je ukupno učešće premija osiguranja u bruto društvenom proizvodu.

Ukupna premija po glavi stanovnika, na kraju 2012. godine iznosila je 107,93 eura, što je blagi rast u odnosu na 2011. godinu koji je iznosio 103,62 eura. Međutim, to je daleko ispod prosjeka zemalja članica Evropske unije koji je već rečeno 2.037 eura u 2010. godini bio, ali nešto iznad zemalja bivše SFRJ, ako se izuzmu Slovenija i Hrvatska. Ako to uporedimo sa periodom unazad šest godina, to bi izgledalo ovako: da smo 2006. godine imali 63,84; 2007 - 82,26; 2008 - 97,67; 2009 - 104,35; 2010 - 99,45; 2011 - 103,62 i 2012 - 107,93. Iz ovih podataka može se zaključiti da je najveća gustina osiguranja kod nas ostvarena u 2009. godini, pretpostavlja se kada je bila ekonomska ekspanzija 104,35 eura, dok je zbog indirektna finansijske krize 2010. godine bio pad, da bi nakon toga nastupio blagi porast, a to je možda i pokazatelj početka oporavka naše ekonomije.

Interesantno je to upoređivati sa podacima iz Evrope. Ja imam ovdje podatke iz 2010. godine, imam i najnovije od 2011. kada se upoređuje gustina sa drugim državama. Švajcarska ima 8012 u 2011. a u 2010. je imala 6.724, pa do Holandije 6.600, Luksemburga 5.900, Danske 5.619. Znači daleko daleko smo od toga.

Karakteristika tržišta osiguranja u 2012. godini je povećanje učešća životnog osiguranja, uz neznatan pad učešća neživotnog osiguranja. Međutim, ovakav odnos učešća u ukupnoj premiji je i dalje nepovoljan. Sama činjenica da je premija neživotnog osiguranja 6,06 puta veća od premije životnog osiguranja koja je u 2011. godini bila 6,15 puta govori o nivou razvoja tržišta posebno kada se ima u vidu da je u članicama Evropske unije na kraju 2012. godine premija životnog osiguranja 1,41 put veća od premije neživotnog osiguranja. Kada je u pitanju učešće bruto premije u bruto domaćem proizvodu ona je na približnom nivou u 2011. godini, znači 2,01 kada je bila 1,97.

I na kraju, bez obzira što nam predstoji dosta rada, ja bih rekao na ovom planu i pretpostavke su da će uz jednu bolju i organizovanu i kadrovsku regulativu usaglašavanja našeg zakonodavstva sa evropskim zakonodavstvom, vjerujem i kretanjem ekonomije nabolje, da će se ova oblast sve više prepoznavati kao jedan značajan i finansijski i razvojni resurs Crne Gore. U tom smislu i saglasan sam sa ovim izvještajem koji je zaista cjelovit i obuhvatan imajući u vidu da je ovo i mlada, ja bih rekao agencija, i mi se tek sada upoznavamo, vjerujem da ćemo u narednom periodu svi zajedno dati doprinos da se ovo tržište što više i bolje razvija unutar Crne Gore. Hvala.

PREDŠEDAVAJUĆI BRANKO RADULOVIĆ:

Hvala i vama, kolega Nikčeviću.

Izvolite, kolega Miliću. Neka se pripremi kolega Obradović, kao posljednji danas prijavljeni po ovoj tački dnevnog reda.

SRĐAN MILIĆ:

Hvala, gospodine potpredsjedniče,

Čuli smo dosta podataka vezanih za tržište osiguranja. Krenuću iz onog dijela o kome je govorio gospodin Vujović, da učestvuje, čini mi, se oko 2% u društvenom proizvodu Crne Gore, pa 0,1 i da sa drug strane to tržište vrijedi nekih 66 miliona, ili ukupne premije su na nivou 66 miliona.

Ja uvijek postavljam nekoliko pitanja - Šta ima od toga Crna Gora? Kakav je kvalitet regulacije? I ono što bih preporučio, gospodine Vujoviću, su određene preporuke, ili neki zaključci, neka vaša mišljenja o tome šta bi trebalo raditi u narednom periodu i u zakonodavnoj oblasti i u dijelu regulacije, a i u ovom dijelu koji se tiče poreske politike. Sami kažete da šestoro, šest firmi je poslovalo pozitivno, a da su pet poslovale sa negativnim finansijskim rezultatom. Pa možda je to najbolji elaborat. Kada budemo ovih šest elaborata o ekonomskoj opravdanosti da Crna Gora razmišlja ili o kupovini jedne od ovih pet koje su poslovale sa negativnim finansijskim rezultatom, ili o formiranju državne firme. Predlažem da napravimo jednu analizu u vezi ovih šest koje su poslovale pozitivno. I odmah ću da vam kažem da su svih šest poslovale za državu i da svih šest su jedan dio svojih prihoda ostvarili upravo po osnovu osiguranja onamo gdje su sigurni novci, a novci su sgurni u budžetu.

Mi imamo situaciju da je rastao broj zaposlenih u osiguravajućim društvima. Sa nekog nivoa, čini mi se 639, 2008. godine, danas imamo 786, ako se dobro sjećam, ali godine čine sve svoje, gospodine potpredsjedniče, kada dođete u moje godine shvatićete koliko je teško se sjetiti svega onoga što je bilo u prošlosti,

Čini mi se da je prosječna plata zaposlenog u ovim osiguravajućim firmama bila negdje na nivou, a vi ste to tačno definisali pa se bojim da ne, to mislim da je bilo u onom dijelu vašeg izvještaja, dvije hiljade i nešto preko toga evra, neto plata je bila na tom nivou. I onda dolazimo do zaključka da postoje mogućnosti da ovaj finansijski rezultat koji je bio ostvaren negdje na nivou tri i po miliona evra, i neto dobit, ali je milion i 400 hiljada evra bio gubitak ovih pet firmi, ako sam dobro zapamtio, da u toj kvoti troškova se učestvuje sa nekih 46-7%. primanja, a da u istom trenutku prosječna plata kod vas je dva puta niža, je li tako, a vi trebate da kontrolišete, da regulirate ovo tržište i sve ostalo. To je ozbiljnost i to je, prije svega, ne moramo se mi plašiti, ovdje će se konkurencija prije ili kasnije pojaviti. A najbolje će se pojaviti ako se pojavi preduzeće, ako se pojavi državna firma, i ako izuzmemo jedan dio prihoda gdje mi ustvari finansiramo nekoga ko te prihode iznosi iz Crne Gore. Mene bi strašno interesovala struktura troškova u ovih pet osiguravajućih društava koja su poslovala s negativnim rezultatom. Da vidimo šta je to bio razlog da su poslovali s negativnim rezultatom. I sada u jednom dijelu dosta stvari sam preskočio, u jednom dijelu koji mi je bitan. Bio sam u prilici da ovdje kod vas na strani koju već od 3-5 bruto fakturisana premija

osiguranja osiguranja dobijemo tabelu sa strukturom osiguranja sa vrstama osiguranja u 2011- 2012. godini. I ono što nije dobro je ta struktura, po meni nije dobro kao neko ko se ne bavi ovim kao profesionalno. Vidimo da pojedine vrste osiguranja dominantno učestvuju, a to je prije svega osiguranje odgovornosti zbog upotrebe motornih vozila itd. Pa imamo da je osiguranje vazduhoplova 2011. godine bilo milion evra, a 2012. godine 500 hiljada evra. Pa onda imamo da su plovni objekti čiji je prihod bio 63 hiljade evra 2011. a 2012. godine 247 hiljada evra. Moje pitanje je, da nije ko što prodavao od aviona privatnih po Crnoj Gori i da ne znate je li ko što kupovao od ovih brodova, jahti i svega ovoga te su ovako drastične razlike. Ali, šalu na stranu, time neka se bavi Poreska uprava. Ono što mene interesuje je, da je osiguranje imovine od požara i drugih opasnosti bilo na nivou tri 3.586.000 evra. Mi smo imali ogromnu štetu kod pojedinih poljoprivrednih proizvođača naročito u Malesiji, gdje nijednoga centa nijesu mogli da naplate, gospodine Vujoviću, po osnovu stakleničke proizvodnje i svega onoga. Znao zbog čega? Zato što nijedna osiguravajuća kuća neće da osigura zato što nemaju ateste za stakleničku proizvodnju. Ajmo da povedemo računa malo o ovim ljudima koji ovdje žive. Nemojmo da dozvolimo da nam na jedan, izvinjavam se na izrazu, sirov način izvlače pare za ono što je najsigurnije kada je pitanje osiguranja, to je čista računica. Politika koja vas nikada ne može dovesti u gubitak, samo je bitno da imate one koji sigurno plaćaju, izvinjavam se gospodine potpredsjedniče što sam malo produžio diskusiju, ali je bilo bitno zbog toga što sam bio u situaciji da neposredno, zajedno sa kolegama iz Kluba poslanika SNP- a budem u Malesiji kada je prošao, zaista ga možemo nazvati jedan tajfun, gdje su imali ogromnu štetu ljudi koji su se time bavili. I da dođu iz Ministarstva poljoprivrede i da im kažu, vi možete da budete korisnici ove politike, sanacije od štete ako nam pokažete da vam je osiguravajuće društvo isplatilo nešto po osnovu te štete, a u istoj situaciji nemamo mogućnost da to imamo kao premiju kod osiguranja.

Zato bih vas zaista zamolio, Vi o ovome znate profesionalno kao Agencija mnogo više nego što mogu da znaju poslanici ovdje u ovim klupama. Naš je cilj da ovo tržište bude u funkciji građana Crne Gore, a ne da bude u funkciji osiguravajućih društava i ovih 786 zaposlenih u tim osiguravajućim društvima. A ovdje stajem, ne pominjem aktuarstvo kao dio koji posebno zaslužuje da se njime bavim. Hvala velika, izvinjavam se.

PREDSEDAVAJUĆI BRANKO RADULOVIĆ:

Hvala Vama, kolega Miliću.

Posljednji po ovoj tački dnevnog reda je poslanik Obradović, izvolite.

RADOVAN OBRADOVIĆ:

Zahvaljujem, uvaženi gospodine predsjedavajući.

Uvaženi predstavnici Vlade, poštovani poslanice i poslanici, poštovani građani Crne Gore.

Izveštaj o stanju tržišta osiguranja u Crnoj Gori je sveobuhvatan, kvalitetan i realan prikaz stanja u ovoj oblasti u Crnoj Gori, i on pokazuje rast na tržištu osiguranja u našoj zemlji, i što je ohrabrujuće, iako naravno nije ni približno u onoj mjeri, s obzirom da tržište osiguranja datira u Crnoj Gori još od 14. vijeka kako bi dostigli zemlje Evropske unije, prije svega Austriju koja ima zanačajan uticaj na tržištu osiguranja u Crnoj Gori i njihove osiguravajuće kuće. Mi imamo 11 privrednih društava, odnosno osiguravajućih društava koji se bave osiguranjem imovine i lica u Crnoj Gori od kojih šest su životnog osiguranja, pet neživotnog osiguranja. Šest je poslovalo profitno, odnosno uz odgovarajuću dobit, pet negativno, ali bitno je dakle, obezbijediti njihovu likvidnost i na taj način solventnost, a dobit je inače ukupna oko dva miliona eura u Crnoj Gori u prethodnom periodu u prošloj godini.

Moja je želja da zaista osiguravamo sve one gdje je to zakonom predviđeno. Dakle, to je obavezno osiguranje i po tom pitanju da država osigurava sve zaposlene lokalne

samouprave, svi privredni subjekti, pravna lica, preduzetnici itd. i da se zaštite posebno oni koji rade u uslovima pod otežanim okolnostima gdje je mogućnost povrede na radu realna, objektivna i u tom dijelu apelujem na nadležne inspekcijske organe, prije svega inspekciju rada i zaštitu prostora da preduzimaju mjere iz svoje nadležnosti. Takođe, slažem se sa kolegom Milićem vezano na nadoknadu koja se tiče poljoprivrednih proizvođača koji često imaju štete usled, da kažem više sile itd, da se obeštete do kraja i u potpunosti. U značajnoj mjeri je to unaprijeđeno sa samim osiguranjem poljoprivrednih proizvođača gdje se uplaćuju određeni doprinosi, gdje oni obezbjeđuju sebi egzistenciju. Ali, naravno, bitno je da se vodi kvalitetan registar istih, i da se na kvalitetan način vrši procjena štete i da se kvalitetno ona obešteti.

Sigurno je i jasna je činjenica da nijesu građani dovoljno obaviješteni o samim uslovima osiguranja tako da oni koji posreduju, zakonski zastupnici osiguravajućih društava čine u tom dijelu značajne napore, ali oni moraju da znaju kvalitetno sve što se tiče samih uslova i mogućnosti dobijanja premija i poštovanja ugovora o stanju osiguravajućih društava i samih njih i samog načina raskida eventualno ugovora itd. Želja mi je da se osiguranje proširi ne samo na one obavezne gdje je to zakonom predviđeno, nego da i sportska društva, udruženje, sportski kolektivi takođe osiguravaju sportiste, jer znamo da su oni često podležni povredama i da posle sami brinu o svojoj budućnosti ukoliko im se desi određena povreda.

Pravi primjer tome kako treba raditi je sigurno obaveza prilikom registracije vozila, a znamo da je u najvećem procentu učešće osiguravajućih društava u upravu osiguranja putničkim motornih vozilima, avio kompanija itd, i u tom slučaju oni ne mogu naravno registrovati svoje vozilo ukoliko ne izmire određene obaveze i na taj način su uslovljeni, i na taj način stopostotno je učešće njihovo u registraciji svojih vozila. Takođe, postoje određena pravila igre koja se moraju poštovati i koje moraju da znaju učesnici u istima, na primjer od kasko osiguranja koje obuhvata u potpunosti nadoknadu štete, ona će se dati, odnosno premija će se dodijeliti onima koji su je pretrpjeli, naravno, pod određenim uslovima neće ako je neko vozio bez vozačke dozvole, ako je vozio u pijanom stanju itd. Dakle, postoje određeni uslovi koji predviđaju na koji način treba regulisati sva ova pitanja. Na kraju, opet želim da pohvalim ovaj izvještaj uz apel da se oni kojima je, čiji je zadatak da vrše kontrolu ove oblasti do kraja to i rade na kvalitetan način. Siguran sam da je Agencija za nadzor osiguranja uradila svoj posao veoma kvalitetno. Ona obavještava javnost o stanju o tržištu kapitala shodno zakonu, mjesečno, kvartalno i godišnje i to proizilazi o radu, kvalitetnom radu ove Agencije i samog izvještaja nezavisnog revizora koji je istakao da su oni zaista profesionalno, objektivno dali prikaz o stanju na tržištu osiguranja u Crnoj Gori. Zahvaljujem.

PREDSEDAVAJUĆI BRANKO RADULOVIĆ:

Hvala Vama, kolega Obradoviću.

Gospodine Vujoviću, da li želite da iskoristite?

Izvolite. Kolega Damjanović.

ALEKSANDAR DAMJANOVIĆ:

Izvinjenje, uradio sam to elektronski, mogao sam i da Vam signaliziram, ali probaću da u dva minuta uklopim. Slušao sam pažljivo gospodina Obradovića i ponukalo me za komentar ovo njegovo da kažem, ova zadnja rečenica, gdje je rekao da je izvještaj dobar i objektivan. Tu se možemo složiti, i da će ga podržati. Ali, bih volio da sam čuo i izjašnjenje najvećeg kluba u Parlamentu od koga će vjerovatno zavisiti i većina potrebna za izmjenu Predloga zakona o porezu na premiju osiguranja koji ćemo staviti u proceduru. Da li i kako vi sagledavate mogućnost da ova država prihoduje ovih 3,5 - 4 miliona evra koji sada ostaju osiguravajućim društvima uz sve ove troškove koje oni imaju i uz neracionalno poslovanje smatramo da tu ima prostora da se to popravi. To je bilo jedno pitanje i ovo što ste rekli da

građani Crne Gore trebaju da budu informisani pa i poslanici dakle, slažem se. Da je ova oblast zapostavljena konkretno od svih nas. Konkretno kolegunica Dragičević me sada ovdje pitala, u smislu povećanja premije da li će te poreze na premije, da li će te premije biti povećane onda od strane osiguravajućih društava da bi ih na kraju platili građani. Dakle, građani trebaju da znaju da u ovom trenutku, kada konkretno recimo govorimo o auto odgovornosti o tih 30 miliona evra koje već oporezujemo, imamo na tržištu takozvani monopol. Mi nemamo slobodnu konkurenciju, jer u zakonu dakle, koji definiše obavezno osiguranje o saobraćaju, mi imamo u članu 10 da društva sama određuju premije. Međutim, znate kad će određivati sami premije? Za pet godina od kada smo donijeli ovaj zakon. To sada rade dobrovoljno, dogovarajući se sa Biroom osiguravača, usaglašavajući taj zahtjev koji ide ka Birou i na kraju ono što je ključno i kolegнице Dragičević i da i vi i svi ovdje znamo i građani dakle, upravo će Agencija za nadzor osiguranja biti ta koja će davati saglasnost na premije, odnosno njihovo povećanje.

Prema tome, veoma lako ova agencija uz podršku Parlamenta koji je njoj nadležan, poštujući njenu autonomiju i zakonske ingerencije može da spriječi da se tarife prenesu na teret građana, odnosno da se porez na premije koji ćemo povećati 3 do 6% i obuhvatiti sve premije prenese na teret građana. Pogotovo ne što može da spriječi, nego ima obavezu da spriječi. Završavam sa time, a neću citirati podatke, jer podaci nijesu javni, nijesu dostavljeni za moju upotrebu, kada znamo da su neka osiguravajuća društva ulagala i u takve hartije od vrijednosti kao što su AD Kombinat aluminijuma, pa onda AD Montenegro berza, nekoliko fondova koji su propali bukvalno i da već ne nabrajam sa ovoga spiska gdje se sve ulažu sredstva, u krajnjemu sredstva građana. Dakle ovi koji osiguravaju i društva za osiguranje.

Evo toliko. Hvala vam.

PREDSEDAVAJUĆI BRANKO RADULOVIĆ:

Hvala, kolega Damjanoviću.

Da li želite kolega Obradoviću? Imate pravo. Izvolite.

RADOVAN OBRADOVIĆ:

Zahvaljujem.

Iz iskaza gospodina Damjanovića, očigledno proizilazi da zaista i on se zalaže da se građani zaštite kada su u pitanju premije, osiguravajuća društva, kuće, kada su određena akcidentna stanja, nepogode elementarne, više sile itd. i da se na neki način uveže država, odnosno i da imamo mehanizme kojima ćemo diktirati uslove za upoznavanje građana sa svim tim i dakle, omogućavati da korigujemo one elemente koji su negativni po tom pitanju i to je sigurno priča za buduće zakone i Demokratska partija socijalista će se sigurno odgovorno odnijeti prema tom pitanju, prema tom zakonu, kako bi prema svima ostalima, kako bi dakle, zaista išli u prilog interesa svih naših građana.

Zahvaljujem.

PREDSEDAVAJUĆI BRANKO RADULOVIĆ:

Hvala i Vama kolega.

Gospodine Vujoviću, da li hoćete završnu riječ da iskoristite? Izvolite.

BRANKO VUJOVIĆ:

Kratko prije svega da se zahvalim svim poslanicima koji su učestvovali u ovoj raspravi.

Očigledno da tržište osiguranja zaslužuje pažnju i potrebu da se kroz promjenu regulative razvija tržište osiguranja. Naravno, poštujući ono što su standardi Evropske unije i koji nas obavezuju. Dakle, kada je bilo pitanje, što treba uraditi. Dakle, mi definitivno htjeli ili ne htjeli moramo primjenjivati standarde Evropske unije koji se odnose na tržište osiguranja i

to pitanje koje je sada već aktuelno, načinu utvrđivanja adekvatnosti kapitala procjene rizika, internih kontrola to je nešto što sada već mora da se poštuje kroz zakonske, podzakonske akte koje smo mi već usvojili.

Dakle, treba razvijati i tržište osiguranja u onim oblastima gdje nije samo obaveza, apsolutno i ne treba da bude dominantno to osiguranje auto odgovornosti treba da se obezbijedi i ta pokrivenost osiguranja u svim drugim vidovima osiguranja. Posebno životno osiguranje i kada je bilo pitanje gdje vidimo šansu i mogućnost razvoja tržišta osiguranja, prije svega ja vidim u životnom osiguranju koje bi trebalo značajno, značajno da bude veće. Dakle, kroz različitu vrstu proizvoda koja moraju da ponude društvo za osiguranje, da bi zainteresovali građane da iskoriste tu mogućnost i ako su naše ekonomske prilike takve prirode da nije realno očekivati neke značajne skokove u tom dijelu. Kada su u pitanju troškovi osiguranja rekli smo i do sada. Dakle, saglasni smo da to zaista zaslužuje posebnu pažnju i to će biti predmet našeg interesovanja u narednom periodu. Lični dohoci naravno, ovaj prosjek o kojemu je riječ, odnosi se na menadžmentnu strukturu, ti su lični dohoci značajno veći nego što su naši i vaši zajedno. To je zaista tako. Ima tu mogućnosti da se kroz kontrolu troškova i svođenje troškova u onim okvirima koji su zakonom propisani vrši kontrola rada društva za osiguranje i siguran sam da kroz pažljivu analizu će se stvoriti pretpostavke da se ne dozvoli dalje povećanje tarifa, bez zaista krajnje mjere i krajnje opravdanosti. Ono što je poslanik Damjanović rekao jeste, mi smo ti koji dajemo saglasnost na minimalne tarife o auto-odgovornosti i zaista kažem već dvije godine to nijesmo radili. Mislim, da je 6% bilo zadnje povećanje u nazad četiri - pet godina i mislim da su te naše tarife kod auto-odgovornosti konkurentne. Moramo se sučiti sa time da ćemo za pet godina imati liberalno tržište i tada će se davati saglasnost ali na odluke aktuara vezano za način utvrđivanja tarifa pojedinih društava, ali će biti tržište otvoreno za utvrđivanje tih cijena. Isto tako mi treba da stvorimo pretpostavku da imamo sad kod auto-odgovornosti bonus - maus koji imaju države u okruženju, ali moramo imati jaki informacioni sistem o kojemu pričamo koje treba podržati da zajedno sa Ministarstvom unutrašnjih poslova imamo tu evidenciju načina registracije šteta i mogućnosti da građani koji praktično nemaju tih šteta imaju te povoljnosti koje se inače nude u drugim državama kada je u pitanju auto-odgovornost. Pitanje osiguranja u poljoprivredi je posebno značajno slažem se sa gospodinom Milićem. Zaista tu imamo dosta veliki problem. Pokušaji koji su bili do sada da država, odnosno Ministarstvo poljoprivrede, participira sa polovinom vrijednosti osiguranja nijesu dali rezultate. Ne radi se samo o staklenicima, nego o poplavama ili drugim vrstama šteta koje naši poljoprivrednici imaju. Ali, još uvijek nemamo tu taj osjećaj pogodnosti koje daje osiguranje vezano za zaštitu poljoprivrednih proizvoda čak i kroz ove stimulatивne mjere koje su značile makar polovinu troškova osiguranja pa da kažem da će to da pospješi i da je to pospješilo ili zainteresovalo poljoprivredne proizvođače da se više angažuju na tom osiguranju svojih zasada. Čak to kod staklenika smo i više puta inicirali definitivno su to standardi, pa teško je to očekivati da društvo osigura staklenik koji nije urađen po nekim propisima. To nam je bio najveći problem. Nijesmo tu uspjeli da nađemo neki mehanizam koji bi mi mogli, ajde da kažem imati značajniji uticaj na društvo da se bave tim osiguranjem. Ali definitivno i generalno kod poljoprivrednih proizvođača zaista treba napraviti tu punu informisanost koja daje šansu i mogućnost da iskoriste te pogodnosti koje daje osiguranje.

Dakle, da gospodin Damjanović nije bio prisutan, saglasni smo, daćemo punu podršku kroz informacije koje su nam dostupne da analiziramo sve ono što će značiti unapređenje pa makar to značilo i povećanje poreza ili preispitivanje poreske politike u oblasti osiguranja, zaista do onog nivoa kojim neće biti ugroženo poslovanje društva, niti će ti troškovi eventualno biti prenijeti na građane. To zaista u onom dijelu u kojem smo mi nadležni možemo da držimo pod kontrolom i to će biti naša obaveza. Hvala.

PREDSEDAVAJUĆI BRANKO RADULOVIĆ:

Hvala i Vama, gospodine Vujoviću, na prisustvu i gospođi Pantović.

Preteres je završen, izjasnićemo se naknadno.

Prelazimo na sljedeću tačku dnevnog reda - **Izveštaj o razvoju i zaštiti prava manjinskih naroda i drugih manjinskih nacionalnih zajednica u 2012.godini.**

Ovlašćeni predstavnici Vlade su dr Suad Numanović, ministar za ljudska i manjinska prava i Sabahudin Delić, pomoćnik ministra.

Izjavioc Odbora za ljudska prava i slobode je Husnija Šabović.

Otvaram preteres.

Da li predstavnik Vlade želi da da dopunsko obrazloženje? Izvolite.

SUAD NUMANOVIĆ:

Kao što znamo ovaj Izveštaj je obaveza resornog ministarstva da svake godine Skupštini dostavlja i prosto cilj ovog Izveštaja jeste da pruži politiku zaštite manjina, kako u normativnom dijelu tako i u pojedinim oblastima društvenog života, značajnih za zaštitu manjinskih naroda i drugih manjinskih nacionalnih zajednica.

Podsjećam vas, što se tiče pravne osnove da, krenuću od Ustava Crne Gore u kojem od 158 članova 68 članova govori o poštovanju ljudskih prava i sloboda, prosto tu je pravni osnov, kao i u Zakonu o manjinskim pravima i slobodama koji na bliži način uređuje set manjinskih prava i mehanizme zaštite tih prava. Zakon se odnosi na očuvanje nacionalnog identiteta manjina, tj. zaštite od asimilacije manjina, kao i omogućavanje djelotvornog učešća manjina u javnom životu. U institucionalnom smislu vi znate da smo u posljednjih nekoliko godina osnovali između ostalog i Centar za očuvanje i razvoj kulture manjina kao i Fond za zaštitu i ostvarivanje manjinskih prava. Takođe su formirani manjinski savjeti i to je prosto novi kvalitet institucionalne zaštite manjinskih prava.

U ovom izvještaju koji ste dobili dat je prikaz o zaštiti i unapređenju manjinskih prava po oblasti kakve su antidiskriminacija, obrazovanje, kultura, informisanje, upotreba jezika i pisma, učešće u javnom i političkom životu, kao i razvoj i ekonomska politika. Protekle 2012. godinu, obilježene su aktivnosti na sprovođenju edukacije i promocije antidiskriminacije sa ciljem jačanja svijesti, senzibiliteta i prije svega osposobljenosti u pružanju zaštite od diskriminacije ovoga puta na lokalnom nivou za razliku od ranijih godina kada smo edukacije vršili na državnom nivou.

Medijsku kampanju koju smo sprovodili o antidiskriminatornom ponašanju smo osmislili sa ciljem stvaranja humanijeg i tolerantnijeg okruženja kao i upoznavanje najšire javnosti sa pravima koja su im garantovana zakonom. Po oblastima u pogledu obrazovanja koja su uređena Ustavom, Zakonom o manjinskim pravima, opštim zakonom o obrazovanju i vaspitanju, promovisanju međusobnog razumijevanja i tolerancije ogleda se u koncipiranju obaveznih i izbornih predmeta.

Kada govorimo o ovim preporukama i Zakonu o manjinskim pravima predmetni programi za potrebe obrazovanja sadrže teme iz oblasti istorije, umjetnosti, književnosti, tradicije i kulture manjinskog naroda ili druge manjinske nacionalne zajednice, a obrazovni program u ustanovama i školama s nastavom na službenom jeziku sadrži teme iz maternjeg jezika i književnosti, istorije umjetnosti kulture manjina i druge sadržaje koje pospješuju međusobnu toleranciju i suživot. Podsjećam vas da je Ministarstvo kulture tokom 2012. godine nastavilo sa podrškom produkcije programa od posebnog značaja za opštine na sjeveru u razmjeni programa između srodnih institucija kulture u Crnoj Gori. Realizovano je 89 programa. Kroz podršku javnog konkursa Ministarstva kulture obezbijeđena je podrška za realizaciju nova 84 projekta i ono što jeste za 2012. godinu značajno da je Centar za očuvanje i razvoj kulture manjina ostvario dobru komunikaciju sa stvaraocima, savjetima

manjina, pojedincima, predstavnicima lokalnih samouprava, i u okviru svojih mogućnosti Centar je podržao i programe drugih institucija i organizacija.

Tokom 2012. godine veoma zapažene aktivnosti Centar je kao što se vidi iz izvještaja je imao. Što se tiče Ministarstva kulture on će nastaviti sa implementacijom medijske regulative kroz različite mjere ostvarivanja i unapređivanja prava manjina i informisanje pripadnika manjinskih naroda i drugih manjinskih nacionalnih jezika na svom jeziku.

Kada govorimo o interesovanju ovoga doma u prethodnom periodu ona je bila usmjerena na primjenu Zakona o ličnoj karti i Zakona o putnim isprava, Zakona o matičnim registrima i u ovom izvještaju mi smo dali prikaz sprovođenja ovih zakona gdje se kroz statistiku vidi kako se primjenjuju ovi zakoni.

Što se tiče učešća u javnom i političkom životu kao bitnom segmentu zaštite manjinskih prava u izvještaju je prikazana struktura parlamenta nakon održanih izbora u oktobru 2012. godine gdje kao što sami znate ovdje u ovom domu je 22,21% udio u ukupnom broju mandata kada su pripadnici manjinskih naroda u pitanju, a što se tiče Vlade, poslije izbora u decembru 2012. godine u Vladi imamo 16,66% predstavnika manjinskog naroda.

Odnos prema osjetljivoj populaciji, kao što su Romi i Egipćani i njihove socijalne integracije Vlada je prepoznala usvajanjem strategije za poboljšanje položaja Roma i Egipćana u Crnoj Gori za period 12-16, sa pratećim akcionim planom za sprovođenje strategije za 2012. godinu. U ovom dijelu pružene su informacije o sprovođenju zacrtanih politika prema Romima i Egipćanima a u sljedećim oblastima, prije svega u njihovom regulisanju pravnog statusa, zatim u obrazovanju, zapošljavanju, pravu iz radnog odnosa, zdravstvenoj, socijalnoj i dječijoj zaštiti, nasilju u porodici i nasilju nad ženama, kulturi, jezičkom identitetu ovog naroda, informisanju, stanovanju i učešću u javnom političkom životu.

Kao što vidimo izvještajem smo prikazali aktivnosti Vlade na daljem unapređenju položaja manjinskih naroda i drugih manjinskih nacionalnih zajednica. Od 2006. godine, dakle od obnove nezavisnosti učinjeni su veliki pomaci na uobličavanju pravne regulative i donošenju strateških dokumenata kao i na njihovoj implementaciji. Ustavom Crne Gore, Zakonom o manjinskim pravima i slobodama i drugim zakonskim aktima, kao i prihvaćenim međunarodnim dokumentima stvoren je normativni okvir koji omogućava dalje unapređenje dobrih međunacionalnih odnosa u Crnoj Gori i zaštiti prava manjinskih naroda i drugih manjinskih nacionalnih zajednica.

Usvojena strateška dokumenta su čvrst garant opredijeljenosti Vlade Crne Gore da pitanjima zaštite i unapređenja prava manjinskih naroda i drugih manjinskih nacionalnih zajednica prilazi sa punom pažnjom i posvećenošću. Jačanje postojećih institucija kao i novim institucijama daje se novi zamah u ostvarivanju ovih posebnih prava. U pojedinim oblastima, kao što vidimo iz izvještaja, značajem za očuvanje identiteta manjinskih naroda preduzete su mjere koje daju rezultate u pravcu punog poštovanja međunarodnih standarda i dostignuća modernih multinacionalnih demokratija. Naravno svjesni smo da u pojedinim oblastima nijesu postignuti željeni ciljevi i nijesu dostignuti željeni nivoi i u tom pravcu ćemo svi zajedno raditi na dostizanju tih nivoa koji bi legitimisali Crnu Goru i njenu posvećenost daljem unapređenju tradicionalnih, dobrih međunacionalnih, međukonfesionalnih i međukulturalnih odnosa. Zahvaljujem.

PREDSEDAVAJUĆI BRANKO RADULOVIĆ:

Hvala i Vama, ministre Numanoviću.

Prelazimo na prvi krug rasprave. U ime Kluba poslanika DPS-a poslanik Halil Duković. Izvolite.

HALIL DUKOVIĆ:

Zahvaljujem, gospodine potpredsjedniče.

Dame i gospodo poslanici, uvaženi ministre Numanoviću, gospodine Deliću, proces zaštite i unapređenja manjinskih prava je proces koji u Crnoj Gori stalno napreduje. I uprkos ovakvoj ekonomskoj situaciji koja sigurno nikome nije olakšala posao u Crnoj Gori, evidentno je da je u ovoj oblasti napravljen jedan napredak. Proces zaštite i unapređenja manjinskih prava ne može biti samo posao Ministarstva za ljudska i manjinska prava. Taj posao bi morao biti posao cjelokupne Vlade, a iz izvještaja koji ste nam vi dostavili vidi se da je u procesu zaštite manjinskih prava uključeno više ministarstava što samo ide u prilog onoj činjenici koju sam konstatovao na početku da proces zaštite manjinskih prava je proces koji se u Crnoj Gori ne zaustavlja.

Naravno, svi znamo da je to dugotrajan proces, da je to proces koji se ne može riješiti preko noći i da u tom procesu treba učestvovati cjelokupna Vlada. Na početku ću reći i pohvaliti Ministarstvo kulture koje je sa velikim brojem podržalo veliki broj projekata posebno na sjeveru Crne Gore, gdje živi najveći broj pripadnika manjinskih naroda, a takođe učestvovalo u očuvanju nekih kulturnih spomenika, što opet ide u prilog očuvanja identiteta manjinskih naroda.

Što se tiče Izvještaja koji ste nam vi dostavili ovdje, možemo samo reći da on daje jednu objektivnu i realnu sliku stanja manjinskih prava u Crnoj Gori. Naravno, možda nijesmo svi zadovoljni a i sami ste to rekli sa svim onim što piše u tom izvještaju, ali se moramo svi složiti da on stvarno daje jednu realnu sliku stanja manjinskih naroda u Crnoj Gori. Ako daje tako realnu sliku onda identifikuje one glavne probleme na koje naravno treba u budućnosti posebno voditi računa.

Iz ovoga vašeg izvještaja ja ću se osvrnuti samo na dvije konstatacije koje smatram jako bitnim. Jedna je rad nacionalnih savjeta, manjinskih nacionalnih savjeta. Iz ovog izvještaja se jasno vidi da ste vi onu svoju obavezu iz finansiranja nacionalnih savjeta obavili u potpunosti. Znači, svaki nacionalni savjet je dobio po 50.000 eura godišnje za svoj rad i to je dobro. Međutim, da li je to sve ono što nacionalni savjeti trebaju, možda u ovom izvještaju nešto što nedostaje u radu nacionalnih savjeta jeste ono šta su oni radili.

Nacionalni savjeti su konstituisani kao tijelo koje mora biti dio nacionalne politike u Crnoj Gori. Samim tim njihova uloga je veoma bitna. Svaki projekat koji ide preko Nacionalnog savjeta mora ići u prilog integracija manjina u crnogorsko društvo, jer jedino tako i manjine mogu ostvariti svoja prava, a jedino tako ide i u ukupnom doprinosu demokratizaciji Crne Gore. Ako bilo koji nacionalni savjet ide u nekom drugom pravcu onda to znači zatvaranje neke nacionalne organizacije što sigurno nije dobro prije svega ni za manjinske narode, a kamoli za ukupnu demokratsku Crnu Goru. Zbog toga i saradnja sa nacionalnim savjetima mora biti mnogo, mnogo izdašnija.

Još jedna tema koja je sigurno nezabilazna kada se radi o stanju zaštite manjinskih prava jeste zapošljavanje u javnom sektoru. Naravno od one početne stavke kako smo krenuli, kad je bilo 0,2 pripadnika manjina zapošljeno u javnim ustanovama, danas već je taj procenat mnogo bolji, ali svi konstatujemo i svi znamo da nije onakav kakav treba. Jasno je svima da taj procenat nikad ne može biti u onom zadovoljavajućem obliku, da tačno koliko ima manjina toliko bude zapošljeno i u javnim ustanovama, ali ipak možemo popraviti. Ja se nadam da ćemo do kraja godine ili početkom naredne godine dobiti novi izvještaj da vidimo koliko je zapošljeno pripadnika manjinskih naroda u javnim ustanovama.

Možda jedna najvažnija stvar koja se najmanje pominje jeste ono što je imperativ Vlade Crne Gore, a to je neujednačen regionalni razvoj. Mi svi znamo da sjever Crne Gore, gdje živi najveći broj pripadnika manjinskih naroda, zaostaje u ukupnom ekonomskom razvoju. Ono što treba potencirati jeste više ulaganja na sjeveru Crne Gore, tim bismo otvorili veći broj radnih mjesta, a čini mi se ako bismo pripadnicima kao i manjini i većini isto stvorili

ta radna mjesta, gdje bismo materijalno obezbijedili njih i njihove porodice, sigurno bismo doprinijeli većoj afirmaciji svega ovoga što činimo u zaštiti manjinskih prava. Zbog toga pozivam i vas da budete pokretači u što većim ulaganjima na sjeveru Crne Gore, i Vladu Crne Gore, jer čini mi se da ćemo tako možda napraviti najbolji iskorak u zaštiti manjinskih i nacionalnih prava u Crnoj Gori.

Potpredsjedniče, zahvaljujem.

PREDSEDAVAJUĆI BRANKO RADULOVIĆ:

Hvala vama, kolega Dukoviću.

U ime Kluba poslanika SNP-a kolega Lalošević. Izvolite.

VASILIJE LALOŠEVIĆ:

Hvala, potpredsjedniče.

Poštovani ministre Numanoviću, pomoćniče Deliću, poštovane kolege, uvaženi građani Crne Gore,

Pred nama je danas Izvještaj o razvoju i zaštiti prava manjinskih naroda i drugih manjinskih nacionalnih zajednica u Crnoj Gori i ja bih se osvrnuo na nekoliko segmenata iz ovog izvještaja, pogotovo na dio koji se tiče oblasti kulture i informisanja. Prije toga da napravim jedan mali uvod i dam sebi šlagvort da posle govorim i elaboriram ove teme koje sam htio.

Crna Gora je ustavno definisana kao građanska država, potpuno se slažem i zalažem za to, definisana je kao demokratska. Je li ona demokratska, trudimo se svi i smatramo da jeste, i nadamo se da jeste, ekološka, malo se tu kolebamo i veoma smo nemarni, a ne trebalo bi da budemo. Ona je država socijalne pravde. Je li ona država socijalne pravde, i to je diskutabilno. Daj bože da ove stranke koje su trenutno na vlasti i mi ostali iz lijevog centra dovedemo do situacije da Crna Gora bude zaista država socijalne pravde i da po tom pitanju ne bude nikakve diskriminacije i da taj dio u ovakvim izvještajima apsolutno nema nikakve potrebe da se nalazi. Onaj drugi dio Ustava govori o tome da, osim što je građanska, osim što je ekološka, osim što je država socijalne pravde, ona je i država koja treba da obezbijedi prava manjinama, i to ona politička, ekonomska, kulturna i naravno osnovna ljudska prava. Dolazimo do pitanja koje će elaborirati uvažene kolege iz manjinskih naroda i ja ovom prilikom ne plediram da glumim pametnoga niti da izmišljam toplu vodu, nego samo hoću da ukažem na neke stvari koje su očigledne.

Mi pravimo institucionalni okvir za zaštitu manjinskih naroda i manjinski nacionalnih zajednica kroz rad Ministarstva za ljudska i manjinska prava, cijenim napore koje ulažete, kroz savjete manjina, kroz Fond za zaštitu ostvarivanja manjinskih prava i kroz jednu instituciju za koju smatram da je nijesmo dovoljno favorizovali. Pitao sam uvažene kolege koje sjede pored mene, riječ je o takozvanom Centru za očuvanje i razvoj kulture manjina. Ja znam da je on formiran i kada je formiran, znam da ima samo dva zaposlena, znam da ima dobru namjeru da prati interkulturalnost i prati crnogorsku kulturnu šarenolikost, ali je pitanje da li ovaj Centar za očuvanje i razvoj kulture manjina može da uradi one stvari za koje je osnovan.

Evo još jedna prilika za vas, gospodine ministre, i za sve one koji odlučuju o tome, da se posvete toj instituciji, Centru za očuvanje i razvoj kulture manjina, da je ojačaju, da omoguće da ona koristi određena budžetska sredstva. Imao sam prilike da u mom gradu Baru pratim nekoliko sadržaja koji je organizovao ovaj centar, moram da vam kažem da su to bili sadržaji koji su zadovoljili sve umjetničke kriterijume, a pri tome nijesu predstavljali isključivo manjinski takozvani program, nego su bile univerzjalne poruke i manifestacija. Ja se borim da to tako bude i ubuduće.

Sada ono što sam kazao u uvodu, a strahujući, neke veoma značajne oblasti koje se u ovom izvještaju pominju kao što su obrazovanje i svaka vrsta druge diskriminacije, ne daj bože po jeziku, o tome ću nešto na kraju. Ali evo, dolazimo do oblasti kulture. Mi smo u ovom izvještaju imali prilike da saznamo informacije da je jedan od glavnih segmenata ovog dijela takozvani Vladin program razvoj kulture na sjeveru. Ne smeta meni, je li bog dao da tih sadržaja ima dosta, je li bog dao da se oni upare, je li bog dao da se oni čak isprepliću, ali pod plaštom razvoja kulture na sjeveru i pod onom manifestacijom koja se inače odvija u sjevernim opštinama, čini mi se da ih je 11, možda je bez ikakve potrebe udjenuto i niz ostalih sadržaja. Ja znam da je to možda bio pokušaj da se kvantitativno poboljša izvještaj, ali suština priče je da mi sami sebi ovdje realno priznamo. Vlada Crne Gore i Ministarstvo za kulturu mora da prati te sadržaje koje je obećala, a to je razvoj kulturnih djelatnosti u tih 11 crnogorskih opština, a sve ovo što radi Ministarstvo za manjinska i ljudska prava i ovaj centar koji sam maloprije pomenuo je apsolutno dobrodošlo. Tako imate, recimo, situaciju da pominjete da je među značajnim programima kojima se propagiraju takozvana kulturna manjinska prava nekoliko manifestacija koje imaju apsolutno univerzalnu vrijednost i koje nemaju nikakve veze sa ovom konkretnom temom.

Evo, recimo iz grada Pljevalja manifestacija: Dani humora i satire- Vuko Bezarević. Ja mislim da nije to manifestacija koju je instalirao ovaj fond niti je instalirao ovaj centar, to je manifestacija koja dugi niz godina egzistira u Pljevljima, koja uspješno zaista ostvaruje sve ono i koja nosi ime jednog čovjeka koji je udario temelj jedne oblasti umjetnosti u Crnoj Gori. Dakle, ja sam ovdje vidio da postoji još nekoliko manifestacija, kao što je festival "Zlatna pahulja", izvaredan dječiji festival u Rožajama, ali nema potrebe da se on daje i pridaje nečemu. Ponavljam još jednom, meni to ne smeta, ali mi je bila šansa da kroz ovu diskusiju ukažem i na te stvari. Hajde da preskočimo Centar za očuvanje i razvoj kulture manjina uz još jednu konstataciju da vi iz Ministarstva morate pomoći taj centar, morate ga osposobiti. Osim dvoje zaposlenih dajte još, dajte im veća budžetska sredstva i on će apsolutno egzistirati.

Informisanje. Zamolio sam potpredsjednika Radulovića da mi da mogućnost da malo duže govorim i on je bio u tom dijelu toleratan i vrlo profesionalan, ne da oduzme vrijeme drugim kolegama, nego jednostavno, pošto je vjerovatno sužen obim rasprave, on je dao priliku nekome ko se zanimao za ovaj izvještaj da to govori. Mi imamo set medijskih zakona, dakle Zakon o medijima, Zakon o radio difuziji i Zakon o radio difuznim servisima koji apsolutno ovu oblast tretiraju. Međutim, pitanje je jesmo li sa onim sredstvima koja dajemo iz budžeta Crne Gore konkretno javnom servisu Radio - televiziji Crne Gore za ona tri programa, za edukativni program, za program favorizovanja manjina i za osobe sa invaliditetom, a to nijesu mala sredstva, da li smo mi napravili jedan presjek. Ja to u izvještaju, osim ovih statističkih podataka koliko je Radio Crne Gore, koliko je Televizija Crne Gore, koliko su neki štampani mediji državni kao što je Koha ditore, koju finansira država, koliko je tu bilo sadržaja koji favorizuju ova manjinska prava, a s druge strane da li smo s ovim sredstvima, a čini mi se da se oko 1.800.000 daje za taj dio Televiziji Crne Gore za sva tri sadržaja, ne za manjinska nego za sva tri sadržaja, edukativni i ovaj za osobe sa invaliditetom, zaista postigli pravi cilj?

Gospodine ministre, vi znate da vas uvažavam i vašeg pomoćnika vrlo i u privatnom životu imamo prilike da se družimo, dolazimo do strane 17 i do jednog čistog pitanja koje je jasno kao dan. Ja sam Srbin iz Crne Gore koji je sa obje noge u Crnoj Gori, čiji su se đedovi borili da ova država opstane i čiji su đedovi učestvovali i u balkanskim ratovima i u svim onim oslobodilačkim ratovima koji su se zalagali za slobodu Crne Gore. Zasmotala mi je činjenica, vi kažete, dakle u dnu strane 17, s obzirom na interesovanje Skupštine Crne Gore mi dajemo sljedeći prikaz. Onda pominjete od početka primjene Zakona o ličnoj karti koliko je procentualno i u hiljadama i brojkama konkretno Srba tražilo ili Crnogoraca koji govore

srpskim jezikom tražilo da se upiše koliko je njih tražilo da im piše na srpskom jeziku u ličnoj karti. Dolje imate podatke o bosanskom, albanskom i hrvatskom jeziku. Prvo, Srbi u Crnoj Gori nijesu manjina, 32% nikako ne može biti manjina. Drugo, ako ste već to uradili, trebalo je da stavite podatke i za crnogorski jezik, a isto tako i za podatke svih onih koji su to tražili. Moglo se desiti, recimo, da neki Kinezi koji je došao tu i možda dobio papire zatraži da ima lična dokumenta.

Nemam želju niti namjeru da ovom prilikom karikiram, ali ako je Skupština Crne Gore tražila, postavljam logično pitanje koliko institucija ili pojedinaca ima mogućnost da traži te podatke od vas, pa ih vi nijeste stavili u ovaj izvještaj? Skupština je dom kome ja pripadam, Skupština je najviši zakonodavni dom i legitimno je da ona zatraži, ali mi se čini da u ovom izvještaju jednog vladinog resora Ministarstva nema apsolutno potrebe da se raščlanjuje ovaj dio. Ukoliko ste htjeli da u ovom dijelu pričate o zaštiti i pravima i manjina i svih građana Crne Gore da govore svojim maternjim jezikom, onda se slažem, ali u ovom trenutku mislim da ste napravili jedan mali korak koji nije bio u skladu sa ovim izvještajem, koji je govorio i o nekim stvarima kojih ne treba da bude u ovom izvještaju. Kada bismo pravili presjek ko govori srpskim jezikom, ko piše ćirilicom, ko govori crnogorskim jezikom, a da ne govorimo o značajnom broju manjina koje govore nekim drugim jezicima, trebalo bi nam tone i tone materijala. Bila je ovo namjera da apostrofiram neke segmente koji su meni bili zanimljivi u ovom dijelu i apsolutno znam da će kolege pripadnici manjinskih naroda i zajednica potencirati neke stvari koje su veoma značajne. Ovo je bila moja intencija da ukažemo na neke stvari, da ovaj sljedeći izvještaj koji dođe za 2013. godinu bude poboljšán, da bude kvalitetniji od ovoga i jednostavno bude u funkciji svega onoga za šta smo napravili ovakav zakon. Hvala vam.

PREDŠEDAVAJUĆI BRANKO RADULOVIĆ:

Hvala i vama, kolega Laloševiću.

U ime Kluba poslanika SDP-a, kolega Bralić. Izvolite.

IZET BRALIĆ:

Uvaženi predsjedavajući, kolegice i kolege, uvaženi ministre Numanoviću, poštovani građani,

Osnovni zadatak Izvještaja o pružanju prikaza zaštite manjina kako u normativnom dijelu, tako i u pojedinim oblastima društvenog života jeste da nam da realan prikaz. Na početku izvještaja, na strani 4, naveden je podatak da je po sistematizaciji definisano da poslove u Ministarstvu za ljudska i manjinska prava obavlja 27 službenika i namještenika od kojih na tim poslovima danas radi svega 13. To možda dovoljno govori o odnosu prema zaštiti manjinskih prava u Crnoj Gori. Naravno da je to bilo u prethodnom periodu i nešto gore nego što je danas.

U nastavku teksta pobrojani su programi obuke, u cilju zaštite od diskriminacije, sprovedeni u toku prethodne godine. Predmet koji se izučava u osnovnim i srednjim školama, gdje je ostavljeno prostora da 20% nastavnog gradiva bude izdvojeno u radu profesora na afirmaciji i zaštiti manjinskih prava. Posebno je pitanje da li se i tih 20% ostvaruje na pravi način u već postojećim nastavnim programima.

Kada su u pitanju projekti iz oblasti kulture i umjetnosti, karakteristika je da je 2012. godine bilo prijavljeno veoma mali broj projekata i da je kompletan broj tih projekata prihvaćen, zapravo govori o svijesti u oblasti kulture kod manjinskih naroda, jer je bio veoma mali broj tih projekata koji su na pravi način isfinansirani. U okviru informisanja pripadnika manjinskih naroda putem štampanih medija u Crnoj Gori najveći broj se izdaje na albanskom jeziku, a zastupljeni su srpski, hrvatski, romski i bosanski jezik. Štampani mediji se uglavnom finansiraju iz sredstava Fonda za manjine, izuzev Koha Javore, od strane Centra za

očuvanje i razvoj kulture manjina i Koha Javore je finansiran u okviru NIP Pobjeda. Takođe, značajan broj emisija je posvećen pripadnicima manjinskih naroda na TV kanalima, prije svega Vijesti, emisija Lajmet, 365 emisija u protekloj godini, zatim glas Roma 24 na Televiziji Crne Gore 753 emisije u 2012. godini. Ono što je za pohvalu jeste činjenica da je od septembra 2011. godine pokrenut televizijski serijal "Mostovi" koji se bavi kulturom, tradicijom, istorijom i položajem Bošnjaka, Muslimana, Albanaca, Hrvata i Roma u Crnoj Gori. Prije svega, tu želim da istaknem ulogu urednika Gogića Rakočevića koji na pravi način to radi, želim da mu uputim pohvale sa ove pozicije. Mislim da taj primjer treba da slijede i ostale institucije u Crnoj Gori.

Kada govorimo u upotrebi jezika i pisma, bitno je naznačiti i podatak o kojem je govorio kolega Lalošević, da su ovdje navedeni podaci koliko je ličnih dokumenata u prethodnoj godini izdato na jezicima manjina. Imamo podatak da je na srpskom jeziku zatražilo 21.704 građanina da dokumenta budu urađena na srpskom jeziku, na bosanskom jeziku 1436. Ovaj podatak bode oči s obzirom da je 53.650 Bošnjaka u Crnoj Gori, a da je samo 1436 građana zatražilo da bude napisana dokumenta na bosanskom jeziku. Ovdje se postavlja dilema da li šalterski radnici rade svoj posao na pravi način ili pitanje informisanosti građana o svojim pravima u ovoj oblasti.

Što se tiče učešća u javnom životu i političke participacije bitno je istaći da Ustav Crne Gore jamči pravo na afirmativnu zastupljenost. Ono što je najpozitivnije u zaštiti prava manjina jeste upravo taj segment koji govori o pozitivnoj diskriminaciji. Tako imamo podatak da, recimo, hrvatska nacionalna manjina sa 0,35% ima predstavnike u parlamentu, da imamo podatke koji govore o pozitivnoj diskriminaciji i kod ostalih manjina.

U oblasti razvojne i ekonomske politike bitno je istaći da su donijeti planski dokumenti koji obezbjeđuju afirmativno pravo nacionalnih manjina. Takođe je za pohvalu da je od sedam klaster projekata koji su u prethodnoj godini podržani od strane Vlade Crne Gore, pet uglavnom na sjeveru, što dovoljno govori o afirmativnoj namjeri u ovoj oblasti. S obzirom na činjenicu da je Skupština Crne Gore na sjednici 5. aprila 2012. godine, usvojila je strategiju poboljšanja položaja Roma i Egipćana u Crnoj Gori, da smo preuzeli ulogu predsjedavajućeg u toj oblasti, mislim da u ovom segmentu i na pravima Egipćana i Roma, očekuju se još bolji rezultati u narednom periodu, i svakako da je to nešto što nije bilo na dobar način uređeno u Crnoj Gori.

Kada je u pitanju obrazovanje saopšteno je da je učešće djece Romske i Egipatske populacije u predškolskom vaspitanju i obrazovanju 13,81%, što je 50% naspram 26,65 kod većinskih naroda, takođe još uvijek nedovoljno, ali ako uzmemo podatak da osnovnu školu ukupno u ovoj godini pohađa 1.853 učenika pripadnika Romske i Egipatske populacije, zapravo je 350% više nego 2005. godine, kada je bilo svega 530. Ovi podaci su dobijeni od pomoćnika ministra Sabahudina Delića.

Svakako da će Socijaldemokratska partija podržati ovaj izvještaj, prije svega zato što je realan i tačan, a ne za to što smo zadovoljni pravima i zaštitama manjina u Crnoj Gori. Hvala.

PREDŠEDAVAJUĆI BRANKO RADULOVIĆ:

Hvala i vama, kolega Braliću.

U ime Kluba poslanika Pozitivne Crne Gore, kolega Abazović.

DRITAN ABAZOVIĆ:

Hvala, prvi potpredsjedniče,

Poštovane kolege, poštovani ministre Numanoviću, poštovani gospodine Deliću,

Zaista ne znam hoću li se uklopiti u ovih pet minuta, ali siguran sam da ćete vi biti tolerantni prema meni. Jesam, pripadnik nacionalne manjine, jesam pripadnik jednog

manjinskog naroda, ali kao i uvijek trudiću se da pričam istinu, a vi ćete poslije imati šansu, naravno, da me demantujete i da jednostavno opovrgnete ono što imam da kažem.

Crna Gora je dobro odlučila kada je pitanje manjinskih naroda izdigla na nivo ministarstva. Ova zemlja, na primjer, nema ministarstvo energetike, nema ministarstvo ekologije, ali ima Ministarstvo za ljudska i manjinska prava, i to je dobro. Ona je sada pokazala političku volju da institucionalno rješava jedan problem u društvu i da pokušava da sprovodi tu veću društvenu koheziju. Međutim, koliko smo uspjeli? Uspjeli smo toliko da se vi i ovim izvještajem i svim prethodnim izvještajima, kada kažem vi, ne mislim na vas nego na Vladu, uvijek mogli ste da se hvalite samo normativnim okvirom koji je, ja priznajem, dobar. I ustavno i ono što su zakoni je dobar, kao i u mnogo čemu, ali realizacija, kao što i sami znate, nekvalitetna, odnosno neadekvatna. Vrlo je jednostavno to objasniti.

Životni standard građana manjinskih naroda je najmanji u Crnoj Gori. Područja gdje žive manjine su najugroženija ekonomski u Crnoj Gori, i vi to znate bolje od mene. Statistika zapošljavanja koju je radilo vaše ministarstvo 2011. godine je poražavajuća.

Gospodine Numanoviću, na primjer u sekretarijatu Vlade od 58 zaposlenih, 57 su Crnogorci, kod Predsjednika države je nešto slično, samo što je broj zaposlenih manji. Vadite se samo na policiju i na lokalnu samoupravu, to je jedino mjesto gdje se vi možete vaditi vezano za adekvatnost nacionalnih manjina.

Ovdje uopšte nisam od onih ljudi koji smatra da neko za to što je neko nacionalna manjina treba da dobije posao. Ja ne tvrdim da to treba da bude tako, ali želim da mi vi ovdje potvrdite da li nacionalne manjine, ili Srbi koji se ne osjećaju kao nacionalne manjina manjina jesu manje intelektualno osposobljeni, odnosno intelektualno su nesposobni od drugih. Želim da mi to ovdje javno kažete. Ako jeste to tako moguće, potkrepite to dokazima, nikad vam više ovu statistiku pominjati neću.

Kulturna baština. Ova zemlja nema većinsko stanovništvo, odnosno nema ni jedan narod koji je iznad 50%. To moramo da prihvatimo. Kulturnu baštinu štiti centrom za očuvanje kulture manjina sa nešto od preko 100 hiljada eura godišnjeg budžeta, štite kulturu više od 20% stanovništva, nebitno koja je, 25, ili 15, štiti, to je nemoguće. Ova skupština je odbila amandmane da se njima nešto dodatno pomogne. Oni da mogu da je zaštite, pa njih sve treba zaposliti u UNESCO, to oni trebaju da dobiju, ne znam, Nobelovu nagradu za organizaciju. To je pokazatelj odnosa prema kulturi nacionalnih manjina.

Moraću brzo, jer imam dosta stvari koje želim sa vama da podijelim.

Sudovi. Će smo u sudovima? Sad smo mijenjali Ustav. Opet smo morali da inkorporiramo amandmane o zastupljenosti nacionalnih manjina. Će su. Kako ćete da imate, rekao sam to gospodine Deliću, kako ćemo da imamo sudije Ustavnog ili Vrhovnog suda kada vam je potrebna praksa, trebate nekoliko godina da prođete u sudovima kojih nemate uopšte, nećemo ih nikada imati iz nacionalnih manjina, nikad ih nećemo imati, jer ćemo kršiti zakon ako ih budemo zapošljavali na nelegalan način.

Zapisnici. Koliko je zapisnika sačinjeno na Albanskom jeziku. Naplaćeno je, po mojoj evidenciji, ja ću to da pitam ministra finansija poslaničkim pitanjem, više od tri miliona eura kazni. Je li jedan jedini zapisnik sačinjen na albanskom jeziku? Znam da nije vaš posao, u stvari znam da nije u domenu ovog izvještaja, ali jeste vaš posao. Vi morate da se interesujete, vi morate da imate inicijativu i poslanici naravno, i svako i civilni sektor, ali vi kao ministarstvo svakako. To je u domenu vašega posla. Vi sami trebate da identifikujete probleme, ne treba niko da upozorava. Treba da vidite, da sagledavate, da čujete, ako su ljudi koji trebaju da plate kazne, možda ne razumiju što treba da rade i imaju pravo da dobiju zapisnik na maternjem jeziku. Koliko se to koristi u sudovima. To je još jedno pitanje za vas.

Fond za manjine. Fond za manjine na žalost, podržavam kao instituciju, naravno, ali na žalost je u javnosti prepoznat kao institucija gdje ima indicija da je bilo nelegalnih radnji. Što ste vi preduzeli povodom toga. Je li mislite samo da ako dajemo pare za projekte i na taj

način jednostavno umirujemo i kupujemo neku socijalnu tenziju, da na taj način rješavamo pitanje manjinskih prava. Ja ne mislim da je to tako. Koliko je multikulturalnih projekata podržano kroz koje se prave mostovi između različitih nacionalnih manjina. Nijedan ili vrlo malo.

Dalje, ono što je jako bitno jeste zapošljavanje. Ja sam već pomenuo ovu statistiku i ja znam da vi zapošljavate ljude samo koji su DPS, nebitno je koje su nacionalne, koja je njihova nacionalna opredijeljenost, to je evidentna činjenica. Ali je isto tako jako bitno da vi tu činjenicu, odnosno tu statistiku prezentujete. Nemojte da se libite da je izbjegavate.

Najveća iseljavanja su sa područja gdje žive manjine. Odličnu je tezu rekla gospođa Jasavić da ljudi dolaze u Petnjicu samo da bi sklapali brakove, a onda idu u Luksemburg. Tamo ih ima šest hiljada koliko ih se iselilo. Koliko je građana Malesije otišlo, koliko je građana koje je iz Ostrosa iz predjela kraja otišlo, iz Ane manje, iz Ulcinja, koliko je ljudi otišlo. Kako mi pokušavamo da se pokažemo kao lideri u multikulturalnosti i u nacionalnom skladu a ljudi nam odlaze. Je li na način što neko ko je nezadovoljan i ko ne može da pronađe sebe ode, je li to riješen problem. Moguće za vas, ali za mene kao građanina ove zemlje nije.

I ovaj izvještaj je pokazao realno stanje.

Još i ovo, izvinjavam se znam da je prekoračenje veliko, ali ovo je teza koju ne smijem zaboraviti. Stanje u medijima. Na taj način informišemo javnost. Stanje u medijima, sami ste naveli u izvještaju, nekada su emisije na Albanskom jeziku trajale 60 minuta, a sada traju 30, to ste vi sami naveli u izvještaju. Isto tako je i sa mostovima na Bošnjačkom jeziku. Isto tako je i sa stanjem u medijima kada se radi o printanim medijima. Nikada nije bilo gore. Pitajte redakciju Koha javore. Dijeli sudbinu Pobjede, to je bio odgovor pomoćnika ministra koji je tačan, ali to nas ne treba da interesuje. Mi imamo ministarstvo koje treba da nađe drugi način. Možda kroz drugi mediji, kroz formiranje nezavisnog medija, odnosno kroz formiranje drugog subjekta koji nije vezan za Pobjedu da rješava ovja problem.

Šta to znači. To znači da ako neće niko da čita Pobjedu ne treba niko da čita novine ni na Albanskom jeziku, je li to logika. Mislim da je to vrlo nekorektno. Nađite način zajedno sa drugim ministarstvima, kao što je Ministarstvo kulture da pomognete ono malo medija što je ostalo na manjinskim jezicima, a ne da se televizije, poput TV Pljevlja zatvaraju, za to što nemaju novca da se održe, a ima novca za druge stvari. Povećao vam se budžet za nekoliko puta. Tačno, to je istina, ali da li se zaista osjetio progres, izuzev u normativnom dijelu. U normativnom dijelu priznajem da imamo progres.

Ministre, vjerujem da ni vi sami nijeste zadovoljni sa stanjem prava nacionalnih manjina. Očekujem da nešto preduzmete u tom pravcu. Vjerujem da ove probleme koje sam naveo znate bolje od mene, sigurno da znate bolje od mene, i ovakav izvještaj ne bih mogao da podržim ni na koji način, ne zato što je on pisan nekorektno i da su u njemu iznošene neke neistine, nego zato što zaista sam nezadovoljan aktivnostima koje je vaše ministarstvo sprovelo u prethodnom periodu. Zahvaljujem.

PREDŠEDAVAJUĆI BRANKO RADULOVIĆ:

Hvala i Vama, kolega Abazoviću. Ovo zbog vremenu kada su u pitanju zaštita prava manjina, nema ograničenja ukoliko je priča ljudska i crnogorska.

U ime Kluba četiri partije kolega Nimanbegu.

Nimanbegu, uvijek pravite nekakve probleme ovdje.

Izvinjavam se, kolegice Dragičević, i draže mi je što ste Vi.

LJERKA DRAGIČEVIĆ:

Gospodine potpredsjedniče, zahvaljujem posebno na ovim komplementima, što se od Vas i očekuje.

Sada Vas pozdravljam kao sve kolegice i kolege, kao i uvažene građane, pozdrav i Vama ministre i Vama pomoćnice ministra.

Osnovni cilj ovog izvještaja je da pruži prikaz politike zaštite manjina u svim oblastima društvenog života. Naš Ustav, naš najveći akt, sadrži, kao svoje osnovne odredbe, i one suštinske za uživanje ljudskih prava i sloboda. Drugi dio Ustava sadrži 65. članova kojima se garantiraju ljudska prava i slobode, građanska i politička, ekonomska, socijalna i kulturna, kao i prava manjina. Crnu Goru obavezuje Univerzalna deklaracija o ljudskim pravima, ali ne kao ugovorna, već kao međunarodno običajno pravna veza, od pravnih instrumenata Savjeta Evrope, to su evropska Konvencija za zaštitu ljudskih prava i sloboda, evropska Socijalna povelja, Okvirna konvencija za zaštitu prava manjina i Evropska Povelja o regionalnim i manjinskim jezicima. Obrazovanje je za sve manjinske narode Crne Gore veoma bitna segment. Tamo gdje žive pripadnici albanske nacionalne manjine, nastava se izvodi na albanskom jeziku. Da li u dovoljnoj mjeri, to će same moje kolege reći, u ostalim sredinama gdje je miješano stanovništvo školama je data mogućnost tzv. otvorenog kurikuluma gdje 20% nastavnih sadržaja kreiraju nastavnici, roditelji i škole u suradnji sa lokalnom zajednicom što značajno doprinosi ostvarenju prava na izučavanje specifičnosti jezika, kulture, istorije i drugih posebnosti manjinskih naroda.

Ovo je dobro i lijepo, ali nigdje nisam našla u Izvještaju ko sprovodi moritoring ovog dijela i kako se on primjenjuje u školama. Koliko znam ovo zavisi samo od volje direktora, nastavnika ili profesora. Zato molim Ministarstvo da se malo i o ovome povede računa. Žao mi je što moram da iskoristim ovaj izvještaj koji je svestran i dobar onoliko koliko je moglo Ministarstvo samo da uradi, pa da ne pomenem da, što se tiče kulture manjinskih naroda i očuvanja kulturno-povjesnih spomenika manjinskih naroda, Ministarstvo kulture nije ama baš ništa uradilo niti radi.

U ovom izvještaju je pomenuto da je i Ministarstvo i Centar za očuvanje i razvoj manjina ostvaruju dobru komunikaciju sa stvaraocima, asocijacijama, savjetima manjina i uopšte sa manjinama, i to za svaku pohvalu je i nadam se da će to se nastaviti uzlaznom putanjom. Posebno bih se ovdje osvrnula još i na informiranje, koliko se god postiglo još uvijek je to jako pomalo, posebno apeliram na Ministarstvo da sa javnim servisom sklopi ugovor da moraju, ako već oni nemaju ili imaju jako malo emisija na jezicima manjina Crne Gore, da onda bar dva do tri puta tjedno i Radio i Televizija preuzimaju emisije sa elektronskih medija manjina i emituju ih na javnom servisu kako Televizije, tako i Radija.

Što se upotrebe jezika i pisma tiče to se još samo treba obnoviti onaj zahtjev lokalnim samoupravama da se na javnim ustanovama, gdje žive manjine, table sa natpisima istaknu pored crnogorskog i na jezicima manjina. Pripadnicima manjina Ustavom Crne Gore, član 79 tač. 9 i 10, jamči se pravo na utentičnu zastupljenost u Skupštini Crne Gore, jedinicama lokalne samouprave, kao i pravo na srazmjernu zastupljenost u javnim službama, organima državne vlasti i lokalne samouprave. Još uvijek nije adekvatno zastupljenost manjina ni u lokalnim samoupravama, ni u javnim ustanovama, nije postignuta na zavidnom nivou, ali se nadamo, Hrvatska građanska inicijativa i ja osobno, kao i svi pripadnici manjina da će se i ovaj problem razrješiti. Ono što je upitno jeste koliko su manjinski narodi i druge manjinske nacionalne zajednice zastupljene u javnim službama, organima državne vlasti i lokalne samouprave u Crnoj Gori. Interesatno je ovdje pomenuti da bar što se hrvatske manjine tiče niko nije zastupljen u pregovaračkim timovima za poglavlja koja se tiču pristupu Evropskoj uniji.

U Strategiji regionalnog razvoja Crne Gore od 2010. do 2014. definirani su prioriteti razvoja posebno za sva tri regiona Crne Gore (sjeverni, srednji i primorsk). Kod sva tri regiona razvoj ljudskih resursa predstavlja jedan od prioriteta u okviru kojeg su uključene aktivnosti usmjerene i na razvoj i na zaštitu prava manjinskih naroda i drugih manjinskih nacionalnih zajednica. Što se tiče unapređenja života i rada Roma i Egipćana, Ministarstvo je

uradilo dosta i nadam se da na tome neće stati. Vlada Crne Gore je usvojila Strategiju za poboljšanje položaja Roma i Egipćana kojom se definira značajnije oblasti njene primjene: rješavanje pravnog statusa, obrazovanje, zapošljavanje, zdravstvena zaštita, socijalna zaštita, nasilja nad ženom i nasilje u porodici, kulturni jezički identitet, informiranje, stanovanje i učešće u javnom i političkom životu.

Moje izlaganje završavam sa još jednom konstatacijom a to je, na sjednici Odbora za ljudska i manjinska prava i slobode razmatran je Izvještaj o razvoju i zaštiti prava manjinskih naroda i drugih manjinskih nacionalnih zajednica za 2012. godinu i na toj sjednici je zaključeno da je u Crnoj Gori u 2012. godini ostvaren napredak na polju razvoja i zaštite prava pripadnika manjinskih naroda i drugih manjinskih nacionalnih zajednica, ali napominjem da je i Odbor zaključio da nedostaje podatak o zastupljenosti pripadnika manjinskih naroda i drugih manjinskih nacionalnih zajednica u javnim službama, organima državne uprave i lokalne samouprave i neophodno je da Ministarstvo za ljudska i manjinska prava dostavi tu informaciju. Izvještaj o razvoju i zaštiti prava manjinskih naroda i drugih manjinskih nacionalnih zajednica u 2012. godini Hrvatska građanska inicijativa i ja osobno ćemo podržati. Hvala na pozornosti.

PREDSEDAVAJUĆI BRANKO RADULOVIĆ:

Hvala i Vama, kolegice Dragičević.

U ime Kluba poslanika Bošnjačke stranke kolega Zoronjić. Izvolite.

KEMAL ZORONJIĆ:

Zahvaljujem, potpredsjedniče.

Hvala i na odobrenju da možemo da pričamo malo duže nego što ste se dogovorili na Kolegijumu, posebno nama poslanicima iz reda Kluba manjinskih partija. Još jednom poštovani potpredsjedniče, uvaženi ministre Numanoviću, pomoćniče ministra Deliću, kolegice i kolege poslanici, poštovani građani Crne Gore,

Danas je na dnevnom redu Izvještaj o razvoju i zaštiti prava manjinskih naroda i drugih manjinskih nacionalnih zajednica u 2012. godini pitanje koje je za nas iz Bošnjačke stranke veoma, bitno budući da i sami pripadamo manjinskom narodu.

Zaštita naroda i drugih manjinskih nacionalnih zajednica utvrđene Ustavom Crne Gore, Ustav u članu 79, pripadnicima manjinskih naroda i drugih manjinskih nacionalnih zajednica jemči prava i slobode koje mogu koristiti pojedinačno i u zajednici sa drugima.

Poštovani građani, položaj manjinskih naroda i drugih manjinskih nacionalnih zajednica se od 2006. godine kreće jednim pozitivnim smjerom. U okviru Vlade postoji ministarstvo koje se bavi ljudskim i manjinskim pravima. Osnovani su Savjeti manjina, Fond za zaštitu i ostvarivanje manjinskih prava kao i Centar za očuvanje i razvoj kulture manjina. Takođe je povećana zastupljenost manjina u organima na državnom nivou. Međutim, i pored navedenog napretka smatram da je potrebno nastaviti dalje aktivnosti na poboljšavanju položaja manjinskih naroda u Crnoj Gori. Tu mislim na dalji nastavak ispunjavanja Ustavnih obaveza iz člana 79 Ustava Crne Gore, te zadržavanje našeg prepoznatljivog evropskog kursa multietničke, multikulturalne i multikonfesionalne države.

Uvažni ministre, znamo da Ministarstvo za ljudska i manjinska prava već duže vrijeme svoje poslove obavlja sa skromnim administrativnim kapacitetima. Da je Pravilnikom o unutrašnjoj organizaciji i sistematizaciji definisano da poslove u ministarstvu treba da obavlja 27 službenika i namještenika, a da definisane poslove obavlja pored Vas još 13 službenika i namještenika. Osim mandata koji se odnosi na zaštitu pripadnika prava manjina vaše ministarstvo ima obavezu izvještavanja o velikom broju međunarodnih obavezujućih dokumenata. Obzirom na već pomenutu strukturu i kapacitete ministarstva više nego očigledno je da ova institucija nema osnovni preduslov, ljudske resurse da bi na kvalitetan

način obavljala ovaj zahtjevan posao, kao i druge poslove u domenu ovog svog mandata. S tim u vezi očekujemo da ćete kao što ste naveli u izvještaju raditi na jačanju administrativnih kapaciteta ministarstva. Ipak i pored ovog nemalog nedostatka vi trebate, jer ste za to zaduženi, da nastavite svoje aktivnosti na daljoj realizaciji i unapređenju manjinske politike u Crnoj Gori. Tu mislim na aktivnosti koje je neophodno preduzeti na daljem praćenju, ali i postizanju srazmjerne zastupljenosti manjina u organima državne i lokalne vlasti što je definisano Ustavom Crne Gore. Ipak, da bi smo o ovom veoma značajnom pitanju mogli razgovarati neophodno je da nam Vaše ministarstvo dostavi informaciju o zastupljenostima manjina u javnim službama, organima državne uprave i lokalne samouprave za 2012. godinu koju realizujete u saradnji sa Upravom za kadrove. Očekujemo da će pomenuta informacija pored podataka o zastupljenosti pripadnika manjinskih naroda sadržati posebno i podatke o zastupljenosti žena u pomenutim organima iz reda manjinskih naroda. Obzirom da žene čine polovinu našeg društva, a manjinu na rukovodećim pozicijama.

Još jedan vrlo važan segment koji ovom prilikom želim posebno da naglasim jeste da još uvijek nije realizovana autentična zastupljenost manjinskih naroda u lokalnim skupštinama i ako to Ustav kao najviši pravni akt predviđa. Takođe je neimplementirano pravo na kreiranje 1/5 nastavnih planova iz grupe društvenih predmeta sa sadržinom iz tradicije, kulture, jezika, lokalne sredine. Savjeti zbog ograničenih administrativnih i finansijskih kapaciteta uglavnom ne vrše zakonom data ovlašćenja i kao organ manjinske samouprave nijesu postali zastupnik manjine i zvaničan kanal saradnje sa Vladom. Nastavljeno je sa praksom malih izdvajanja iz budžeta Crne Gore prema institucijama čija je osnovna djelatnost promocija kulture i nacionalnih osobenosti manjinskih naroda u Crnoj Gori što znatno otežava njihov rad.

Uvaženi ministre, mediji dovoljno ne izvještavaju po pitanju promocije prirodnih i privrednih potencijala sredina u kojima žive manjinski narodi. Rijetko se ističu neki pozitivni primjeri, a ima ih zaista puno. Ne samo iz oblasti kulture, već i sportskih, naučnih, ekonomskih, humanitarnih i drugih oblasti. Pravo na informisanje na maternjem, bosanskom jeziku u javnom servisu Radio- televiziji nije dostupno, zbog toga što nema redakcije koja bi kreirala te programe. Vrlo malo se proizvodi programskih sadržaja koji predstavljaju kulturu, tradiciju i vjerske osobenosti bošnjačkog naroda. Ovo se odnosi i na druge manjinske zajednice u Crnoj Gori. Zaista su zabrinjavajući podaci dati u dijelu 44 ovog Izvještaja, a koji se odnose na informacije za televizijski serijal "Mostovi" na javnom servisu koji se bavi kulturom, tradicijom, istorijom i položajem Bošnjaka, Muslimana, Albanaca, Hrvata i Roma u Crnoj Gori i gdje u pomenutom serijalu u 2011. godini za tradiciju i kulturu Bošnjaka - Muslimana posvećeno pet emisija, dok je u 2012. godini za isti serijal za kulturu i tradiciju Bošnjaka posvećeno tri emisije. Često budu te emisije i reprizirane. Slično je i sa drugim manjinskim narodima. Ovo nas može navesti na zaključak da bošnjački ili neki drugi narodi u Crnoj Gori nemaju ni kulturu, ni istoriju, ni svoj jezik, ni tradiciju, da su ne daj bože u nestanku, a zapravo je obrnuto. U Crnoj Gori žive manjinski narodi koji imaju bogatu kulturnu baštinu i materijalnu i duhovnu, evropskih ali i svjetskih razmjera.

Uvaženi ministre, država je dužna da pomogne pripadnike manjinskih naroda i drugih manjinskih nacionalnih zajednica i na taj način im omogući da dobiju status u društvu kakav i zaslužuju. Pitanje zaštite, položaj i prava manjina, demokratski je standard i uslov integrisanja neke države u međunarodnu zajednicu. Vjerujem da će politika razvoja i zaštita prava manjinskih naroda i drugih manjinskih nacionalnih zajednica u narednom periodu unapređivati i mijenjati na bolje. Manjinski narodi i druge manjinske nacionalne zajednice su veoma svjesne svog položaja ali i svojih potreba, zato svi zajedno, i Vlada i Parlament, kao institucija koja nadzire rad Vlade, trebamo nastaviti dalje aktivnosti na iniciranju određenih zakonskih promjena, a sve u cilju implementacije Ustava Crne Gore, zakona, ali i određenih međunarodnih konvencija i povelja čiji smo potpisnici. Zahvaljujem.

PREDŠEDAVAJUĆI BRANKO RADULOVIĆ:

Hvala i Vama, kolega Zoronjiću.

Ministre, da li želite da polemishete sa nekim konstatacijama ili da odgovorite na neka pitanja?

Izvolite.

SUAD NUMANOVIĆ:

Predsjedavajući, znam da Vi volite dinamiku pa ste me zbog toga i prozvali, tako da sam i ja jedan od tih ljudi. Pokušaću da odgovorim, ne da polemishem, nego više da odgovorim, da dam neka dodatna pojašnjenja na pojedine dileme.

Ono što jeste činjenica, a to je ovaj Izvještaj realan i prikazan onako kako jeste trenutno stanje, kako su to i poslanici rekli. Da li se sa ovim završava posao oko zastupljenosti manjinskih naroda prosto ni sa ovim izvještajem ni sa narednim izvještajima, narednih godina nećemo završiti taj posao i moramo prihvatiti kao što je i ovdje rečeno da je ovo proces i da statističke podatke iz godine u godinu poboljšavamo da bi došli do onoga što je realno i do onoga što su nam i obaveze kao države prema manjinskim narodima u svim ovim oblastima o kojima ste pojedinačno govorili. Složićemo se u jedom da je taj zakonodavni, normativni dio dobar, ali je taj zakonodavni, normativni dio ima jednu svoju dinamiku u realizaciji tih zakona i isto tako ako vidimo Izvještaj iz 2011. ili nekoliko godina unazad, a pogledamo statistiku u 2012. ili ćemo je pogledati narednih godina da ipak imamo tu pomaka. Da li smo zadovoljni? Nijesmo, ali ne samo u ovoj oblasti. Kada je Monstat u pitanju i kada su brojke u pitanju onda nikad ne možemo da kažemo „ Da, ove nam brojke govore da smo idealno postigli i da smo prezadovoljni,“ ali trebamo realno da kažemo da postoje realni pomaci. Ovdje ne može da završi ovaj posao ni ministarstvo, ni Vlada, ni poslanici, ako to svi zajedno ne radimo, a svi imao zajedničke obaveze. U institucionalnom dijelu, vi znate, govorite o savjetima, govorili smo o savjetima, govorili smo o fondu. Fond je skupštinsko tijelo i vi ste odgovorni za funkcionisanje fonda. Sve ono što jesu bile sugestije i primjedbe na dobar ili loš rad tog fonda jeste i obaveza jednim dijelom ministarstva, ali vas kao osnivača fonda da sve one manjkavosti na kvalitetan način ispravite i da fond može da funkcioniše onako kako zaista svi očekujemo.

Što se tiče savjeta ministarstvo nije taj organ koji ni imenuje savjete niti ukida savjete. Često čujemo da ministarstva ukidaju savjete, mi nemamo to pravo. Mi samo sprovodimo zakonsku proceduru koja mora da bude legalna da bi se neki od savjeta registrovao, stekao uslove za registraciju i ništa više i ništa manje. Ko je sproveo tu proceduru, jedan dio savjeta je sproveo, oni su registrovani. Oni koji nijesu sproveli proceduru u skladu sa zakonom, prosto nijesu registrovani. Mi ih nijesmo ukinuli, oni mogu da sprovedu tu proceduru ponovnog izbora u zakonskoj proceduri. Ali, ovdje podsjećam nas na ove savjete, jer vi znate po funkciji da su ovdje i ministri i poslanici članovi Savjeta.

Ono što meni lično smeta jeste, da pojedini ministri ili pojedini poslanici čak i ne žele da po funkciji uđu u te savjete, što nije dobra stvar. Mislim da moramo da budemo prisutni ako nam to zakon dozvoljava a dozvoljava i da damo doprinos u realizaciji svih onih obaveza koje savjeti imaju. Kažu da savjet predstavlja i zastupa manjinu, podnosi predloge državnim organima, organima lokalne uprave i javnim službama za unapređenje i razvoj pravno manjinskih i manje manjinskih nacionalnih zajednica i njihovih privrednika. Podnosi inicijativu predsjedniku Crne Gore da zakon kojim se narušavaju prava manjinskih naroda i njihovih pripadnika, ne proglasi. Učestvuje u planiranju i osnivanju vaspitno-obrazovnih institucija. Kad smo kod obrazovnih institucija govorili smo o 20% programa. I mi kao roditelji i škole i svi smo u obavezi da damo doprinos u tim sredinama za realizaciju ovih 20%. Nažalost, ono u šta sam se uvjerio, jer obilazim sve opštine, sa svima razgovaram, znate. Ovih 20% koji

nam zakon omogućava jednostavno nijesmo iskoristili. Znači, mi kao nastavnici, kao direktori, kao roditelji nijesmo dali doprinos da iskoristimo i ovih 20% jer poslije toga bi, što kažu, dali doprinos ostvarenju ... na specifičnost jezika, kulture, istorije i drugih posebnosti manjinskih naroda. Dakle, moramo prepoznati se i kao roditelji i kao poslanici i kao ministri, jer je nam je to obaveza. Dalje, savjeti trebaju da pokrenu i inicijativu kod izmjene propisa i drugih akata, brže kod upisa broja studenata kao što znate, znači, savjeti imaju tu mogućnost da sugerišu i da daju, da shodno Zakonu o afirmativnoj akciji imamo mogućnost da upišemo. Moj je utisak posle godinu dana bavljenja ovim poslom, da savjeti nijesu u skladu sa zakonskim odredbama odgovorili svom osnovnom zadatku. Zato smo svi krivi, i Ministarstvo i savjeti i poslanici i članovi Savjeta. I tu nama ne treba novac. Za ovo nam ne treba novac, ili dobrim dijelom nam ne treba novac o kojem često govorite. Znači, da nam je više para onda bi mi to realizovali, jer sa parama se mnoge stvari ne ostvaruju, ne kupuju, nego prosto samo da ispunimo one obaveze i onda će mnoge stvari i statistički da se poprave.

Kad govorimo o zapošljavanju, vi znate da mi Izvještaj o zapošljavanju državnim organima i lokalnim organima dajemo, ove godine u julu mjesecu Vlada je usvojila taj Izvještaj. Imamo i po rodnoj strukturi, dakle, muškarci i žene, ovdje je traženo i za žene. Dakle, imamo taj Izvještaj. Prosljedićemo taj Izvještaj u socijalnoj zaštiti, obrazovanju i zdravlju. Da li smo u potpunosti zadovoljni sa tim Izvještajem? Ne. Da li je napravljen progres? Da. Da li iz dana u dan imamo poboljšanje situacije? To sigurno i brojčano, statistički imamo i to ćete vi u Izvještaju da vidite, ali naravno, ne do onog projektovanog broja kojeg bi trebali ili morali shodno zastupljenosti koje pripada manjinskom narodu. Ali, prosto stvara se klima, stvara se ambijent, znate ako zakon kaže, kod zapošljavanja da pod jednakim uslovima vodimo računa da zaposlimo pripadnika manjinskog naroda, vjerujte da polako se stvara ta klima da onaj ko zapošljava već zajedno sa Upravom za kadrove koja to koordinira zajedno sa nama i pravi ove izvještaje, već postoji taj negdje u glavi, obaveza starješine organa da vodi računa o toj zastupljenosti manjinskog naroda, i prosto to se brojkama pokazuje.

Ono što nije dobro, i to stalno govorim, pa čak i ovaj Izvještaj, vidjećete o zastupljenosti kod zapošljavanja. Na primjer, pojedine opštine u lokalnoj samoupravi nijesu dale podatke. Ja odem u svaku opštinu i prosto prozivam, molim, da prilikom zapošljavanja Upravi za kadrove, svako slobodno se izjasni onako kako se osjeća, Crnogorac, Musliman, Bošnjak, Srbin i da se to napiše, i da prosto brojkama vidimo zaista da li jeste negdje defekt, ali ne da stalno govorimo uopšteno, ne zapošljava se ovaj ili onaj zato što pripada nekome. Često se tamo u statistici ne navodi taj podatak, naravno, ne možete nikoga da natjerate, ali prosto bi dobro bilo i moja sugestija sa ovoga mjesta, da svako slobodno se izjasni onako kako se nacionalno osjeća da bi ono što je zakonska obaveza starješine organa prilikom zapošljavanja vodili računa o zastupljenosti prilikom zapošljavanja manjinskih naroda.

Oko informisanja ovdje je bilo dosta riječi. Prosto jeste možda negdje podatak u ovom Izvještaju da smo neke emisije, odnosno ne mi, nego javni servis da je smanjio sa 45 trajanja na 30 minuta, ali smo učinili sve u toku ove godine da te emisije vratimo opet na 45 minuta. Prosto onoliko koliko je bilo i to se da vidjeti u Izvještaju i to se da vidjeti na javnom servisu. Neko je rekao, dijelimo sudbinu, i stanja i Pobjede i Javnog servisa, sigurno pa da i ovaj segment mada možda ne bi trebalo, ali prosto dijeli tu sudbinu i ako često imate tehničke mogućnosti Javnog servisa takve kakve imate, odnosno rekao bih nemogućnosti da mnoge događaje prate onako kako bi to trebalo ili moralo onda moramo negdje zajednički dijeliti sudbinu i tih javnih preduzeća. Evo, siguran sam da sam malo doprinio dinamici, pa ćemo kasnije se ponovo uključiti i javiti za raspravu.

PREDŠEDAVAJUĆI BRANKO RADULOVIĆ:
Vidjećemo, ministre, hvala.

Za odgovor se javio kolega Abazović, izvolite.

DRITAN ABAZOVIĆ:

Hvala, prvi potpredsjedniče.

Poštovani minister, evo da nastavimo ovu dinamiku, a da ne ostanemo nedorečeni. Slažem se ja sa Vašim izlaganjem i sa prvim i sa drugim i sa Izvještajem, i on možda jeste realan i nebitno je, ja ne želim da ga podržimo, ali neću reći da je nešto pretjerano nerealan, ali gdje Vam je kritički ton, gdje Vam je kritični ton kao Ministarstvo. Vi možete da kažete da nemate novca, neće niko reći, da ste Vi krivi što nema novca u budžetu na primjer, ili date neki objektivni razlog zbog čega je došlo do slabijeg informisanja itd.

Što se tiče nacionalnih savjeta, ja sam potpuno saglasan sa Vama, ali ja nijesam pisao ta pravila. Nacionalni savjeti u Crnoj Gori su politizovani, nažalost. Umjesto da budu tijela koja će da povezuju određenu nacionalnu skupinu da prave mostove, da izgrađuju jednom intelektualnom i kulturnom smislu, mi smo ih politizovali. Ja jesam član Nacionalnog savjeta, sutra ću da izađem ili nebitno je, samo da dođe neko ko zaista nije politički obojen, ko može da- da, i sigurno veći doprinos od mene. Ali, pravila nijesam ja pisao. Vi ukoliko smatrate, a po vašim reakcijama mislim da ste saglasni donekle sa mnom u vezi ove politizaciji, promijenimo pravila načina izbora. Ajmo tamo da dovedemo književnike, ljude pisce, kulturne radnike, NVO aktivniste, ljude koji neće striktno i direktno biti iz politike. Možda i bude nešto ljudi iz politike, ali ne da ona dominira savjetima.

Što se tiče zapošljavanja ovo vam je odlična teza. Tačno, ima i određenog napretka, ali vi ste napravili bre, ova Vlada kontinuiteta je napravila političku klimu da ljudi imaju problem čak i da se izjasne nacionalno, jer ne zna što ga čeka sutra. Ja znam primjere ljudi koji se drugačije nacionalno izjašnjavaju kada sa vama sjede, a drugačije su napisali u papir, jer se plaše da će neko da kontroliše i da će zbog toga da imaju posledice. Pa ova Vlada je napravila takvu klimu nažalost, jer zašto bi nekoga uopšte pitali kako se on nacionalno osjeća ako profesionalno obavlja svoj posao. Međutim, stvorili ste klimu đe je to potrebno da se izjašnjavaju, stvorili ste klimu da su neki nepoželjni po političkoj liniji i onda imamo ove probleme. I ja ništa drugo ne mogu bez da konstatujem, da od vas kao krovne institucije, od vas kao jednog dijela Vlade, kao krovne institucije zaista aktivnije i mnogo dinamičnije učestvujete u rješavanju ovih problema. Toliko, zahvaljujem.

PREDŠEDAVAJUĆI BRANKO RADULOVIĆ:

Hvala Vama, kolega Abazoviću.

Izvinjavam se, kolega Bralić. Izvolite.

IZET BRALIĆ:

Uvaženi ministre Numanoviću,

Značajno je vaše prisustvo danas, jer rijetki su ministri koji u ovom domu redovno dolaze da polemišu sa poslanicima, i svakako to je vaš lični odnos prema ovom domu i prema problemima nacionalnih manjina.

Ono što želim da kažem jeste neslaganje sa vašom tezom da finansije nisu te koje opredjeljuju prava i položaj nacionalnih manjina. Nažalost, finansije su jedna od najbitnijih stvari u životu i u pravu građanina Crne Gore. Sjever Crne Gore na kojem dominantno žive manjine je ekonomski nesolventan, ekonomski nije u stanju da rješava mnoga životna pitanja, pa samim tim i pitanja koja zadiru u zaštitu prava manjinskih naroda. Svakako da ima bezbroj primjera koji govore o tome i ne možemo da ne primijetimo da neka zakonska rješenja u oblasti obrazovanja, u oblasti zdravstva, uopšte u pravima ne zadiru u pravima nacionalnih manjina.

Navešću primjere da djeca na sjeveru, bilo da se radi o Šavniku, bilo da se radi o Bijelom Polju, Rožajama, ili Plavu, po snijegu i ledu, predškolska ili školska djeca, imaju zakonsku normu da ukoliko ne pješače duže od pet kilometara nemaju pravo na prevoz i da je to zakonska norma koja jeste važeća na teritoriji cijele Crne Gore, ali ipak ako se uzmu uslovi u kojima ta djeca žive, bilo da se posmatra to regionalno ili nacionalno, dovodi u neravnopravan položaj tu djecu. Nije isto da djeca na Orahovu, u Petnjici, u Rožajama, ili pod Obrovom u Bijelom Polju, ili u Pljevljima, pješače pet kilometara po snijegu i ledu i dijete koje je u Podgorici na osvijetljenoj pješačkoj stazi pješači. Te norme se moraju mijenjati u svim oblastima. Iako to nije usko vaša oblast, mislim da neka zakonska rješenja u drugim ministarstvima treba da inicira upravo vaše ministarstvo da se te norme mijenjaju. Takođe, lokalne uprave kojima je ostavljena izrada projektne dokumentacije koje će mijenjati položaj nacionalnih manjina, nijesu više u stanju zbog svoje nerazvijenosti da na kvalitetan način odrade projekte i upravo na vašem ministarstvu je zadatak i uloga da možda putem sufinansiranja tih projekata ili kadrovskim jačanjem potencijala na lokalnom nivou u izradi projektne dokumentacije, jer smo vidjeli da imamo mali broj projekata i još manji broj kvalitetnih projekata koji se mogu realizovati upravo iz onih sredina gdje žive nacionalne manjine.

Htio sam upravo da ukažem da vaše ministarstvo treba da inicira promjenu zakonskih rješenja u okvirima drugih ministarstava, kako bi poboljšali položaj nacionalnih manjina, a ne samo da se bavite protokolarno uskim nadležnostima vašeg ministarstva. Zahvaljujem.

PREDŠEDAVAJUĆI BRANKO RADULOVIĆ:

Hvala i vama, kolega Braliću.

Prelazimo na drugi krug razmatranja Izvještaja.

Prvi poslanik je Popović, neka se pripremi kolega Damjanović.

SRĐA POPOVIĆ:

Zahvaljujem, gospodine potpredsjedniče.

Poštovani ministre i pomoćniče ministra, poštovane kolege i dragi građani,

Nije baš jednostavno govoriti sad poslije ovakvih rasprava koje su bile i čini mi se da u startu želim da podijelim sa vama jednu moju podjelu u društvu, dijelim ljude na čovjek i nečovjek, radnik i neradnik. Takođe, van Crne Gore, kad predstavljam Crnu Goru, ono sa čime se posebno dičim jeste suživot svih građana Crne Gore i mislim da je to jedno dobro, da se to njeguje i da je to iz godine u godinu mnogo bolje. Mi smo ovaj Izvještaj razmatrali na Matičnom odboru 25. septembra i ubijeđen sam da je ovaj Izvještaj dobar, sveobuhvatan i da predstavlja realnu sliku stanja nacionalnih manjina i ostalih koji se nalaze u Crnoj Gori.

Moj kolega i predsjednik Odbora, Halil Duković je govorio o nekim aspektima i ja ću se samo usredsrediti na ono što je možda meni malo bliže na oblast obrazovanja i još možda neke segmente koliko mi vrijeme bude dozvolilo.

Ustav Crne Gore, i Crna Gora je Ustavom definisana kao građanska, demokratska, ekološka i država socijalne pravde. Gotovo pola članova Ustava, 68 od 158 se odnosi na ljudska prava i slobode, čime je normativno potvrđen njihov značaj. Mislim da je ovo jedna činjenica koju ne možemo da preabregnemo nego da to govori sve o odnosu Crne Gore kao države prema zaštiti nacionalnih manjina. Normativno su uređena ministarstva, savjeti itd, oblast zaštite prava kaže da će se usmjeriti malo na obrazovanje. Ministarstvo je to prepoznalo i uredilo je pored ostalog i opciji i Zakon o obrazovanju i vaspitanju i drugim zakonima iz oblasti obrazovanja i vaspitanja. Već se ovdje govorilo, neke kolege su govorile o načinu obrazovanja u Crnoj Gori, ali moram da kažem da je to Ministarstvo i Savjet za obrazovanje prepoznao kroz redovnu nastavu i kroz izbornu nastavu u svim školama, počev ov osnovnih škola preko srednjih škola, gdje se uveo posebni predmet građansko

obrazovanje, istorija, istorija religije, sociologija, istorija evropske integracije u srednjoj školi itd.

Kolege su ovdje pominjale jednu dobru stvar da je Ministarstvo omogućilo da predmetni nastavnici mogu 20% svog gradiva, odnosno da prilagode svojim potrebama. Mislim da je to velika stvar. Oni koji su radili nekad u učionici sa đacima znaju šta znači 20% gradiva, ako uzmemo da predmet koji se izučava sa četiri časa sedmično, to je negdje otprilike 136-140 časova u sedmici, u godišnjem nivou, može i te kako da sve ono dopuni što je karakteristično za nastavni predmet, odnosno materiju, odnosno ono što interesuje đake. Moramo se isto tako sjetiti ako uzmemo podatke da broj djece koji nastavu slušaju na albanskom jeziku u Crnoj Gori, da iz godine u godinu se povećava. Trenutno imamo u osnovnim školama 2813 učenika koji izučavaju nastavu na albanskom jeziku u jednoj školi u Baru, dvije u Plavu, četiri u Podgorici, jednoj u Rožajama i četiri u Ulcinju. Isto tako 1314 đaka nastavu sluša na svom maternjem jeziku u srednjim školama, što mislim isto da je kvalitetno i da je dobro. Ovo sa čime treba da se ponosimo i čini mi se što služi na čast i ponos Crne Gore jeste, da se nastava na albanskom jeziku u Crnoj Gori izvodi od predškolskog, osnovnog, srednjeg i visokog obrazovanja. Prema tome mislim da je to, a niko, da mi neko ne zamjeri od pripadnika nacionalnih manjina nije pomenuo tu jednu dobru stvar i mislim da je to ponos Crne Gore, i ja sam stvarno ponosan na to. Isto tako ako uzmemo pripadnike RAE populacije, što je jedan progresivan rast u odnosu na stanje kakvo je bilo, da trenutno imamo 1583 učenika Roma i Egipćana, koji pohađaju nastavu. Isto je dobar podatak, mislim da su 962 učenika dobili besplatne udžbenike za prvi, drugi i treći razred, što je negdje cifra oko 55 hiljada eura izdvojeno za njihovo obrazovanje, što mislim da je dobro. Vidim da vrijeme neumitno teče, imao sam puno toga, isto tako bih se samo osvrnuo na upotrebu jezika u Crnoj Gori jer je to ako ste pažljivo čitali ovaj Izvještaj, vidjeli ste da samo sa 21 zakonom je regulisano upotreba jezika i pisma u Crnoj Gori. Mislim da neke kolege nijesu baš dobro shvatile ovo kad se govori o ličnim kartama i pasošima, pravo je svakog građanina Crne Gore da se izjasni na kom jeziku govori, da da svoje opredjeljenje zašto se samo, neću ulaziti u detalj, zašto se samo opredijelilo kad je upitanju lična karta 21704 srbina, da im se upiše bošnjački jezik 1436, albanski jezik 5206, hrvatski 496 ili kad su u pitanju lične karte.

Ono isto, čini mi se, čim možemo da se ponosimo jeste sastav našeg parlamenta kada su u pitanju nacionalne manjine i manjinski narodi, pa kažemo da od 81 poslanika u našoj skupštini 11 su Bošnjaci, što ukupno čini 13,58 od ukupnog broja mandata, a udio u stanovništvu Bošnjaka je po zadnjem popisu 8,65, prema tome, mislim da i sa tim moramo da se ponosimo. Albanaca ima pet poslanika, ukupno to je 6,1, a udio u stanovništvu je 4,90 i tako dalje, da ne nabrajam ostale. Prema tome, mislim da ovaj izvještaj, po mom dubokom mišljenju, da li zato što mi je prvi izvještaj koliko sam ja imao prilike da čitam, ali mislim da je dobro rađen, da je sveobuhvatan i da ću uvijek što bude u mojoj moći raditi na jačanju suživota u Crnoj Gori, što nam služi na čast. Hvala.

PREDSEDAVAJUĆI BRANKO RADULOVIĆ:

Hvala i vama.

Izvolite, kolega Laloševiću.

VASILIJE LALOŠEVIĆ:

Kolega Popović je u zadnjem dijelu priče pomenuo izvjesno nerazumijevanje od strane pojedinih poslanika koji su govorili o nekim ciframa koje se tiču koliko je u oblasti primjene Zakona o ličnoj karti izjasnilo se onih ljudi koji su tražili ličnu kartu a željeli da to bude na srpskom jeziku i ostalim jezicima.

Gospodine Popoviću, intencija moje priče je bila zašto u izvještaju apostrofirati „na interesovanje Skupštine“. Pa dabome da je Skupština donijela sve te zakone, Skupština je najviši zakonodavni organ i sami ste rekli da dvadesetak zakona, da ih ja sada ne nabrajam, govore o upotrebi pisma i jezika. Hajde da budemo sad realni i otvoreni. Ministarstvo za ljudska i manjinska prava bavi se samo onim stvarima koje dodiruju ove stvari vezano za obrazovanje, kulturu, informisanje. Hajde da pitamo da li se Zakon o matičnim registrima ispoštovao, da li se ispoštovao Zakon o kinematografiji, pozorišnoj djelatnosti, koji nemaju blage veze sa ovim svakodnevnim problemima sa kojima se manjine susreću, uložili sve napore autori tih zakona da riješe sva pitanja. Dakle, moja sfera interesovanja je bila zašto neko umeće u jednu lijepu priču o univerzalnim stvarima koje smo svi podržali ovdje, a odjednom se pojavljuje baš „na zahtjev i interesovanje Skupštine“. Pa mi smo najviši zakonodavni organ, mi donosimo sve zakone i to je pleonazam. Nema interesovanja Skupštine, nego je ovo statistički pokazatelj koji je neko iz Ministarstva kao organ izvršne vlasti preuzeo. Ja sam samo rekao da smatram, kao Srbin iz Crne Gore, sa obje noge u Crnoj Gori, da Srbi nijesu nacionalna manjina. Pri tom podržavam sve one kulturne sadržaje, sve one informativne sadržaje u kojima se između ostalog govori o kulturi moga naroda. Zahvaljujem.

PREDSEDAVAJUĆI BRANKO RADULOVIĆ:

Hvala, kolega Laloševiću.

Izvolite, kolega Popoviću.

SRĐA POPOVIĆ:

Nemam nekog razloga velikog za polemiku. Ja stojim sa obadvije noge kao Crnogorac u Crnoj Gori, sa malo većim ponosom od nekog drugog, kao građanin Crne Gore, jer sam dupli građanin. Potičem iz sela koje se zove Građani, tako da i po tom osnovu sam građanin Crne Gore, da kažem dupli. Ja isto tako smatram i slažem se sa kolegom Bralićem da možda ove cifre nijesu realan iskaz neobaviještenosti građana i isto tako mogu da prihvatim činjenicu da šalterski radnici i tako dalje možda našem "običnom građaninu" nijesu bili dostupni. Mislim da se razumijemo. Hvala.

PREDSEDAVAJUĆI BRANKO RADULOVIĆ:

Hvala, kolega Popoviću.

Za komentar se takođe javila kolegunica Azra Jasavić.

AZRA JASAVIĆ:

Zahvaljujem.

Poštovani potpredsjedniče, poštovane kolege, poštovani kolega Popoviću,

Demokratska partija socijalista koristi princip „što nas više ima, to nas manje ima, što nas više ima, to se manje čujemo“.

Politika Demokratske partije socijalista jeste da uključi što veći broj pripadnika ostalih naroda da bi se glas tih naroda što manje čuo, a da bi se zbog toga što bolje štitili interesi političke oligarhije koja štiti vladajuću strukturu i par pojedinaca koji su poharali ovu zemlju, tako da to što o procentima govorite ne govorite kvalitetom, već kvantitetom. Ostali narodi u Crnoj Gori ne pristaju na statistiku i kvantitet, već traže kvalitet i tražice u ime Pozitivne Crne Gore i promjenu Ustava, jer narod kojem ja pripadam ne doživljam manjinskim narodom, već konstitutivnim narodom ove zemlje. Ovo nije zemlja samo Crnogoraca, ovo je zemlja Srba, Bošnjaka, Albanaca, Roma, Hrvata, Egipćana i ostalih naroda. Zahvaljujem.

PREDSEDAVAJUĆI BRANKO RADULOVIĆ:

Hvala i vama, kolegice.
Da li želite da odgovorite? Izvolite, kolega Popoviću.

SRĐA POPOVIĆ:

Ne vidim razlog za ovakvu repliku, da sam ja to ijednog trenutka zaslužio. Kada sam rekao na startu da dijelim samo čovjek-nečovjek, radnik-neradnik i da se dičim suživotom, mislim da sam sa tim sve rekao. Prema tome, mislim da kolegica Jasavić nije imala ni najmanje razloga da meni nešto uputi, ako nije htjela preko mene nekom drugom. To ne znam, ali meni sigurno nije mogla.

PREDŠEDAVAJUĆI BRANKO RADULOVIĆ:

Hvala, kolega.
Riječ ima kolega Damjanović, a neka se pripremi kolega Nimanbegu.

ALEKSANDAR DAMJANOVIĆ:

Zahvaljujem, potpredsjedniče.

Poštovani ministre Numanoviću, pomoćniče Deliću,

Za razliku od Odbora za ljudska prava, koji je 25. septembra razmatrao vaš izvještaj i od 11 članova šest ih je bilo na sjednici i sa svega četiri glasa za i dva uzdržana podržao je izvještaj i dao legitimitet da prođu ovdje na parlamentu, ja svakako neću podržati ovaj izvještaj. Navešću suštinske razloge, najmanje ću biti uzdržan, u zavisnosti od dogovora unutar našega kluba. Razlozi za nepodržavanje ovakvog izvještaja jesu zato što on, bez obzira što pokušava da skenira sliku zaštite stanja manjinskih naroda i nacionalnih manjina, nema konkretan pedlog mjera za poboljšanje toga stanja, naročito u pojedinim oblastima koje traže jasne i precizne odgovore.

Počecu od toga da i ja dijelim mišljenje da Ustav Crnu Goru definiše kao građansku državu, SNP Crne Gore je građanska partija, shodno principu da živimo u građanskoj državi i da ovdje po popisu nema većinskih naroda i da je veoma teško tretirati oblast manjinskih prava kada se jasno ne zna ko su sve manjinski narodi odnosno manjinske zajednice u Crnoj Gori. Međutim, to opet ne znači da se ovaj zakon koji je Vlada predložila a većina u Parlamentu donijela, ne mora dosledno poštovati i da ako nešto treba da se mijenja Vlada na to treba da čuti, umjesto da predloži te promjene. Vladi je vjerovatno lakše da kaže – eto, zakon je takav, mi radimo u okvirima sprovođenja zakona iako postoji niz oblasti koje se mogu popraviti.

Da krenem redom. Ovo je Izvještaj o radu Fonda za zaštitu i ostvarivanje manjinskih prava za 2011.godinu. Zbog izbora prošle godine, on nikada nije razmatran u Skupštini Crne Gore, iako je Odbor za ljudska prava 15.marta 2013.godine razmatrao izvještaj za 2011.godinu. Mi smo sada pred kraj 2013.godine, a Izvještaj o radu Fonda za manjine za 2012.godinu nije ni došao ovdje, niti je razmatran. Dakle 0,15% sredstava po zakonu odnosno gotovo milion evra, mi predstave nemamo kako smo i gdje potrošili. Neko će možda reći da je to je stvar Fonda, da je to stvar Parlamenta, a ja ću reći da je to stvar Ministarstva, koje po članu 39a ili ne znam kojem već, vrši nadzor nad sprovođenjem ovog zakona. Dakle, da vidimo zašto i kako i šta se dešava uopšte sa legitimitetom upravnog odbora Fonda, sa odlukama koje su donešene kada on nije imao puni legitimitet zbog prestanka mandata, sa odlukama Upravnog suda koji je donio odluku o tome da je raspodjela sredstava bila suprotna zakonu i tako dalje. Dakle, niz problema koji se tiču kako transparentnosti u radu, tako i eventualnih nepravilnosti, o čemu je neko od kolega govorio, ali svakako je to stvar institucija. Meni kao poslaniku nije cilj da uzimam posao od drugih institucija, već da ovdje možemo transparentno da pričamo o svakom centu koji je potrošen iz budžeta Crne Gore, a ne o milion evra. To je jedna stvar veoma, veoma problematična, koja je ostala, vjerovatno

zbog toga što imamo odluku kakvu imamo i zbog toga što imamo zakonsku normu koju takvu imamo.

Rečeno je da je ovaj zakon trebalo uskladiti sa Zakonom o finansiranju NVO organizacija koje su od kada je taj Zakon o NVO stupio na snagu dobile mogućnost da jedan dio sredstava prihoduju po osnovu koncesije od igara na sreću itd. Trbalo je, dakle, Predlogom zakona o izmjenama i dopunama Zakona o imovinskim pravima i slobodama uskladiti i taj dio, kako se ne bi i dalje registrovale NVO koje bi u okviru mehanizama ovoga zakona mogle da ubiraju sredstva kada to imaju i na drugi način. Ni taj dio nije završen. Ovdje imam čak i krivične prijave koje su pojedine organizacije podnosile, ali kažem, to je stvar institucija za koje se nadam da će odraditi svoj dio posla.

Ono što ja ovdje želim da konkretno postavim kao pitanje i vama, ministre, i svima nama jeste nešto što je neko stidljivo pomenuo kao politizaciju nacionalnih savjeta, a ja ću da kažem veoma otvoreno, kao napad pojedinih političkih partija na postojeće nacionalne savjete. Ne samo što ja kažem to ovdje otvoreno, nego su te političke partije u saradnji sa pojedinim takozvanim nezavisnim medijima javno govorili da je njihov cilj da osvoje savjet pojedinih manjinskih naroda. Iako mi u SNP-u imamo naš dobro poznati stav o tome ko su i ko nijesu manjinski narodi u Crnoj Gori, naročito o najvećim zajednicama u Crnoj Gori, iako mi dobro znamo da status manjinskog naroda ne mogu imati zajednice koje temelje Crnu Goru, a građanska smo država i temeljimo svi ovu Crnu Goru, meni je nejasno, ministre, da tako lakonski pređete preko svega i kažete - u redu, mi smo to govorili zbog procedure, svako ima pravo da pokrene ovu proceduru. Ja imam neke druge podatke. Ja imam podatke, recimo, kada je Srpski nacionalni savjet, kad su se birali elektori da je bilo sve kako treba, da je bilo kvoruma itd. Možda sad da otvorimo sumnju, zli jezici kažu da se možda neko iz Ministarstva, možda vi, ja to ne vjerujem, dogovorio sa jednom političkom partijom da poklopi jedan manjinski savjet i da tamo neki novac itd. i neke interese preko vas ostvaruje. Hajde da to demantujemo. Da vidimo ovdje u Parlamentu pred licem građana Crne Gore, na jedinom necenzurisanom mediju u Crnoj Gori a to je ovaj parlament, da jasno kažete je li bilo sprege jednog medija i jedne političke partije u osvajanju, recimo, Srpskog nacionalnog savjeta. Ne ulazim u to kakvi su projekti i koji je kvalitet projekata. Imam mogućnost da gledam televiziju, da čitam neke novine, ne samo Srpskog savjeta već i drugih savjeta i pratim. Ne ulazim u to na koji način se sredstva troše, to je predmet kako rada Državne revizorske institucije tako i ostalih institucija koje treba da čitaju te nalaze, ali ulazim u to da je došlo do otvorene politizacije. Nije dovoljno reći hoću da ohrabrim i vas i poslanike da stupate u te saveze kako bi odbranili, nego naproativ, ako je mehanizam zakonski sada omogućio da se to politizuje, dajte onda da promijenimo nešto. Pa onda je bolje da ovakve savjete ukinemo ako su politizovani, ako služe pojedinim partijama, nego da postoje tu. Šta će da rade političke partije koje su osvojile taj savjet, šta će da rade sa sredstvima koje je taj savjet trošio? Šta će da rade sa ciljevima koje je taj savjet trošio? Ja sam to slušao, gospodine Numanoviću, i vaše je bilo da se vi na to osvrnete. Nama je, kaže predsjednik jedne političke partije koja je ovdje u Parlamentu, cilj da ugasimo taj savjet. Ne vidim da se taj cilj realizuje, nego vidim samo beskrajno stručni problem. Dakle, možemo da govorimo opet o legitimitetu i o legalitetu onih koji predstavljaju savjete manjinskih naroda, možemo da govorimo o političkoj kontroli koja dolazi od strane Parlamenta, a vi vršite nadzor, po zakonu, nad funkcionisanjem. Nije dovoljno dati jedan izvještaj koji je, kako vam je sugerisao Odbor za ljudska prava, sažet ovoga puta na 32 strane, a radu Savjeta posvetiti samo trećinu jedne strane. Tri tačke, 2. savjeti manjina, 3. tačka fond itd. Ni odluke Upravnog suda, ni krivične prijave, ni izvještaji DRI, ni uvid u svaki cent koji se potrošio, ni vaš stav o tome kako su se sredstva trošila itd. Ni ovaj dio koji se tiče legitimiteta upravnog odbora Fonda, ostavki, gubitaka funkcija, kašnjenja u izboru novih članova, donošenja odluka kad on nije imao čak ni kvorum itd. Znači, mnogo je problema, vjerujte mi. Bilo bi dobro, ne zbog mene nego zbog

javnosti, da čujemo ove odgovore, a naročito ključni odgovor kako gledate na otvorene prijetnje političke partije da će da osvoji i ugasi, recimo Srpski nacionalni savjet. Srbi, naravno, za Aleksandra Damjanovića nikad nijesu mogli biti manjina u Crnoj Gori, ali kad imamo zakon takav kakav imamo, kada imamo savjet kakav imamo, pa je li nama onda cilj da ga gasimo i da ga neka politička partija osvaja?

Zahvaljujem.

PREDSEDAVAJUĆI BRANKO RADULOVIĆ:

Hvala i vama, kolega.

SUAD NUMANOVIĆ:

Ovdje je bilo direktno pitanje uvaženog poslanika Damjanovića oko Fonda. To je ono što je interesantno i javnost zaokuplja posljednjih godinu dana. Državna revizorska institucija imala je svoj izvještaj. Ja sam prvi put kada sam se javio istakao da je Fond skupštinsko radno tijelo, da ga je Skupština formirala, a samim tim nadzor nad radom fonda vrši Ministarstvo i skupštinsko radno tijelo, znači i skupštinsko. Zbog toga sam govorio o potrebi uključivanja svih i potrebi da i kod izrade samih pravila participiramo na taj način što ćemo sve one devijantne pojave otkloniti, a da pod jasnim uslovima izvrši se ta raspodjela sredstava i u Fondu.

Što se tiče izbora savjeta, rekao sam da je procedura unazad nekoliko mjeseci započela, tri ili četiri su savjeta već formirana u skladu sa pravilima koja su uradili, na čelu sa Ministarstvom za ljudska i manjinska prava, predsjednici, odnosno predstavnici savjeta. Učestvovali su u izradi pravila kako da dođe do izbora svakog savjeta. Prema tome, po tim pravilima svaki savjet je morao da sprovede jasnu proceduru. Svi ovi koji su registrovani su prošli tu proceduru i registrovani. Srpski savjet je prošao proceduru, ali nelegalno i nije registrovan. Zato što smatra da je legitimno prošao, on je pokrenuo postupak pred Upravnim sudom i taj se upravni postupak vodi. Mi smatramo kao Ministarstvo da nijesu prošli jasnu zakonsku proceduru u skladu sa pravilnicima koje su, ponavljam, sami donijeli. Prema tome, na Upravnom sudu je da dokaže da li je procedura ispoštovana ili ne. Da li se jedna individua u liku čovjeka odnosno elektora može dijeliti na procenite ili je čovjek - čovjek, a ne procenat u liku čovjeka, to je stvar suda koji će to pokazati.

Što se tiče politizacije savjeta, ja sam zaista pozvao, jer i sami su savjeti imali nekoliko ideja da li u savjetima treba da se nađu ljudi koji nijesu po funkciji ni političari ni članovi izvršne vlasti i to je bila jedna od opcija. Na kraju su se složili da ipak neko ko je prošao proceduru narodnog izbora, a to su poslanici, to su u krajnjem i članovi izvršne vlasti, treba da se nađu u procentualnom iznosu tamo u savjetu, ali da nema niko većinu, ni ovi koji su političari, ni oni koji nijesu političari, nego kulturni, zdravstveni, radnici i ostali članovi ovih savjeta. Prema tome, na pitanje da li je ovo ministarstvo odnosno ovaj ministar vodio bilo kakve razgovore sa političkim partijama ili pojedincima u smislu da ugasi neki savjet, moj odgovor je jasan – ne, nikada. To znaju poslanici, oni koji koji su izjavljivali da će ili da neće da ukinu savjete. Prosto, ovaj ministar je zadužen za zakonsku proceduru, uvijek je bio i uvijek će biti i tome se moraju povinovati i poslanici sa ovim ili onim idejama o ukidanju ili o neukidanju bilo kog pa i Srpskog savjeta. Zahvaljujem.

PREDSEDAVAJUĆI BRANKO RADULOVIĆ:

Hvala i vama, ministre.

Kolega Damjanović. Izvolite.

ALEKSANDAR DAMJANOVIĆ:

Gospodine Numanoviću, nije trebalo čekati kraj oktobra i raspavu o vašem izvještaju da biste sada rekli neke stvari koje ste trebali shodno vašoj službenoj obavezi da kažete odmah kada su se u medijima pojavili napisi u smislu želimo da ugasimo Srpski nacionalni savjet, želimo da ga otmemo i tako dalje. Izazivate sumnju, kada čujete, da ste možda u dosluhu sa tom opozicionom partijom, da ste zajednički na istom poslu. Evo, ja sam sada čuo da ta skupština nije prošla tkz. pravnu proceduru. Nisam čuo koji su to razlozi. Ja možda imam neke druge podatke, da je bio kvorum i sve utvrđeno i na kraju smo ustanovili da kao tamo nešto fali. I ovo jesu li ljudi procenti ili nisu procenti, da vam kažem nešto, kada odlučuje skupština akcionara bilo kojega privrednog društva i tamo ljudi predstavljaju procenete. Prema tome ovdje je pandan jasan, ne možemo se na taj način ograđivati oko toga jesu li procenti ili građani.

Dakle, ja želim ovdje da odagnam sumnje, da vam kažem, kao građanska partija jasno želimo da kažemo, a to smo rekli kada smo glasali za izborni zakon, da ni Srbi ni Crnogorci ne mogu biti manjina u Crnoj Gori. Mi imamo naš stav i zato nismo kao poslanici ulazili u manjinske savjete, ali ćemo, pošto je zakon takav kakav je, sve da učinimo da se on do kraja poštuje i da se nijedan manjinski savjet, odnosno članovi, zbog nekih drugih ciljeva ne diskriminišu, a naročito da pojedine političke partije osvajaju savjet. To je jedna stvar.

Druga stvar. Vi sprovodite nadzor zajedno sa Odborom za ljudska prava. 2011. godine u parlamentu nemamo raspravu o trošenju sredstava, zbog izbora. Prolazi 2013. godina nemamo ni za 2012. godinu. Pa hoćemo li tek 2014. godine u novembru da raspravljamo o tome kako smo tri godine trošili sredstva ili tek u novembru iduće godine da raspravljamo o tome što je bilo sa ovim manjinskim savjetima? Je li tako? Upravni sud ima svoju proceduru, ja sam čuo da je tužba i kod Ustavnog suda, ustavna žalba, pa ćemo da vidimo.

Gospodine Numanoviću, nemojte da shvatite da ja vas napadam zato što niste ili jeste uradili nešto. Samo vas kritikujem zato što sam smatrao da ste istog sekunda kada ste čuli da dolaze iz ovih klupa medijske najave da će neki savjet biti uništen i raspušten trebali da reagujete. Vi tada niste reagovali i sada dolazimo do situacije, gle čuda, to se desilo. Neko je osvojio taj savjet odnosno poništena je, kao prvi korak, procedura izbora u tom savjetu da bi se brže neki drugi organizovali pa da ovoga puta sistematski uđu i osvoje savjet. Ja se kao poslanik ovog doma, pripadnik građanske partije, sa time neću nikada složiti. Dakle, apel da ovu proceduru izvedemo do kraja i apel, gospodine Numanoviću, da ovdje na transparentan način dovedemo do kraja i odagnamo svaku sumnju bilo kjeega pojedinca u način kako funkcionišu manjinski savjeti, a naročito kako se finansiraju.

Još mi niste odgovorili na ovaj dio, i dalje imamo neusklađenost zakona ovoga kojega sada primjenjujemo i Zakona o NVO, i dalje NVO imaju mogućnost da i po ovom zakonu dobijaju sredstva iako je trebalo to uskladiti, jer oni dobijaju sredstva po drugim zakonima shodno Zakonu o NVO.

PREDŠEDAVAJUĆI BRANKO RADULOVIĆ:

Hvala, kolega.

Sada riječ ima kolega Nimanbegu, neka se pripremi kolegunica Jasavić.

GENCI NIMANBEGU:

Hvala, potpredsjedniče Raduloviću.

Ja ću biti korektan pa neću reći kao što ste vi rekli, da bi mi bilo draže da predsjedava neki drugi potpredsjednik, svejedno mi je drago kada vi ili ostali potpredsjednici Parlamenta predsjedavaju. Zahvaljujem.

PREDŠEDAVAJUĆI BRANKO RADULOVIĆ:

Izvinjavam se, kolega, to je bilo nešto džentlmenški. Ukoliko ste shvatili da je to po nekoj drugoj osnovi pogrešno ste shvatili. U pitanju je bila koleginica. Pokušao sam da budem šarmantan, očigledno nijesam uspio. Hvala.

GENCI NIMANBEGU:

Mi moramo sačuvati korektnost u ovom domu, za svaku akciju ima reakcija.

Poštovani ministre Numanoviću, poštovani dugogodišnji v.d. ministre Deliću,

Vi ste, gospodine Deliću, kao alfa i omega dugo u ovom ministarstvu, nadam se da ste dobili jakog šefa u smislu ministra koji će rad Ministarstva za ljudska i manjinska prava da pokrene u pravcu za koje je bilo osnovano 1997. godine. Ja mislim da bi Ministarstvo i na osnovu ovog izvještaja trebalo da promijeni svoje prioritete. Ministarstvo treba da promijeni prioritete i zbog stanja na terenu da prioriteti Ministarstva budu prioriteti prava nacionalnih manjinskih zajednica u Crnoj Gori.

U Ustavu piše da je Crna Gora građanska, demokratska, ekološka, država socijalne pravde i vladavine prava. Pa, vladavinu prava nam i dalje traži Evropska komisija. Socijalna država - imamo brojne radnike koji štrajkuju, koji su ostali bez posla. Demokratska država se ne može postići ako nema vladavine prava, ako nisu izbori korektni. Ekološka, znamo i sami koliko problema imamo oko toga a građanska, znači za sve ove pridjeve u ovom trenutku treba staviti da Crna Gora teži da bude takva. I građanska, i demokratska, i ekološka, i vladavina prava i socijalne pravde.

Evo na što se svelo. Zadnji minuti naše rasprave pokazuju da se treba promijeniti odnos prema manjinskim pravima u Crnoj Gori, a svelo se na to kako funkcionišu manjinski savjeti i kako je Fond za manjine dijelio novac. A ovdje se radi, da napomenem građane Crne Gore, o najviše milion i dvjesto hiljada eura. Zato je bitno ovo što je cijenjeni gospodin Duković napomenuo u svom izvještaju pod tačkom 3, zaključak, da je neophodno da Ministarstvo za ljudska i manjinska prava naknadno dostavi informaciju o zastupljenosti pripadnika manjinski naroda i drugih manjina. Moram vam reći zašto je ovo bitno. Ako imamo podatke da nemamo većinu u Crnoj Gori, što se tiče nacionalne, pa nekako u organima državne uprave sa lokalnom upravom, gdje se taj odnos mijenja, 80-90% zapošljenih, onih koji odlučuju u ministarstvima, nekako budu Crnogorci. Ja ne znam šta se dešava. Da li ti ljudi dobijaju prosvjetljenje, pa imaju takvu etničku pripadnost u ministarstvima, prosječnu, ili je to izraz nekih istorijskih, političkih trendova koji su bili u Crnoj Gori i koji bi trebalo ostati iza nas? Ono što treba ostati iza nas i što se treba mijenjati u zakonskim okvirima je ta centralizacija koja ne dozvoljava da pripadnici manjinskih naroda budu potpuno ravnopravni u Crnoj Gori.

Imamo centralizaciju u obrazovanju, imamo centralizaciju u zdravstvu, imamo centralizaciju u Ministarstvu unutrašnjih poslova. Imamo tako veliku centralizaciju da prioriteti vašeg ministarstva ne trebaju biti samo pojašnjavanje zakonskog okvira, nadgledanje rada Savjeta, nego treba da budu proaktivni u mijenjaju ekonomske politike u državi, u mijenjanju zakonske regulative što se tiče poreskog sistema, što se tiče zakonodavnog sistema, u oblastima gdje se jačaju prava lokalnih samouprava, jer znate i sami da evropske povelje kažu da se prava ostvaruju najbolje tamo gdje su najbliža građanima. A i nacionalne manjine su građani ove države.

Što bih želio napomenuti, što se tiče ovog izvještaja. Gospodine ministre, ja ne znam kako bih mogao da podržim ovaj izvještaj iz ovoga razloga što je možda i gospodin Duković dao, da je u 2012. godini ostvaren napredak. Mislim da je bolja konstatacija da ovaj izvještaj predstavlja stanje, a ne da je ostvaren napredak. Jer u situaciji kada, što se tiče albanske nacionalne zajednice, od 2003. do 2011. godine, kada je bio popis, imamo pad broja stanovnika koji je veći od 5% na nivou Crne Gore, to su značajni pokazatelji zašto vaš

izvještaj treba da ima više statističkih, više ekonomskih podataka nego podataka koje su kulturne i druge aktivnosti države Crne Gore u pomenutom periodu.

Želio bih još jedan problem pokušati razmijeniti sa vama, a to je problem informisanja. Posebno u 2012. godini nije ostvaren napredak na tom nivou, mi dalje imamo nedefinisan status Koha javore, koja je, da vas napomenem, osnovana odlukom Skupštine Crne Gore. Treba naći mogućnost, vi iz izvršne vlasti, na koji način će se ona izdvojiti iz Pobjede, postaviti kao sredstvo informisanja koje će biti nezavisno i samoodrživo, da ne ide u proces privatizacije.

Što se tiče informisanja na Radio - televiziji Crne Gore, radio sasvim korektno vrši svoju funkciju, ali Radio - televizija Crne Gore evidentno je smanjila vrijeme u kojem se emituju programi. Programi na albanskom jeziku se emituju u vrijeme kad gledanost nije velika, a da bi se na pravi način manjine integrisale mora se uzeti drugi pristup. Taj pristup bi bio da se mijenjaju emisije, da se nacionalne zajednice, ono što je neki od mojih kolega pohvalio u emisiji Mostovi, ali to mora da bude što češće i kvalitetnije. Na kraju krajeva, mi imamo zajednički sporazum, gospodine Numanoviću, manjinske partije i DPS, koji predviđa osnivanje redakcije koja će raditi oko manjinskih nacionalnih zajednica. To su načini da ovaj izvještaj bude prihvatljiviji u narednom period. Svakako treba uključiti ekonomske pokazatelje i strukturalno drugačije napraviti način izvještavanja oko prava nacionalnih zajednica. Hvala.

PREDSEDAVAJAI BRANKO RADULOVIĆ:

Hvala vama, kolega.

Za kometar se javio kolega Škrelja. Pošto ste iz te velike koalicije, hoćete li mu oponirati ili aplaudirati?

LUIĐ ŠKRELJA:

Hvala, gospodine potpredsjedniče.

Uvaženi ministre, naravno da nemam namjeru da oponiram nekome što misli da je tako kako on kaže, ali imam pravo da kažem da mislim drugačije. Pred nama je izvještaj o stanju i razvoju manjinskih prava u Crnoj Gori i sama riječ, sami prilaz tom izvještaju daje do znanja da imamo jedan pregled stanja dokle se stiglo. Apsolutno niđe nijesam pročitao niti može da bude sastavni dio izvještaja nešto što je završena priča, da smo mi kao društvo dostigli maksimalan nivo razvoja ne samo manjinskih nego uopšte građanskih prava u Crnoj Gori. Ja sam pripadnik jedne manjinske nacije, ali uvijek razmišljam, ponašam se i pričam građanski, pa zbog toga nemam ni običaj da se, kada su u pitanju pojedinačna prava manjina, izlažem takvom riziku i da pričam samo za sebe, jer čovjek kad priča za sebe on se zatvara u sebe i ne čuje šta misle drugi. Kad pričam o sebi volim da me čuju drugi i drugi daju sud o meni kakav sam.

Upravo sam se javio gospodinu Nimanbegu da mu čestitam funkciju predsjednika Nacionalnog savjeta Albanaca. Iako ja oberučke prihvatam i prihvatio sam prethodni saziv, nisam dobio poziv za tu sjednicu, što apsolutno ne umanjuje značaj vašeg izbora. Znam, nemojte tamo pokazivati, jer sam to malo prije ministru rekao, ali evo prilike da iduće godine, ako smo živi i zdravi, u ovo vrijeme i u ovom visokom domu konstatujemo vaše zasluge kao predsjednika Nacionalnog vijeća Albanaca u poboljšanju stanja i presjeka i razvoju manjinskih prava, prevashodno Albanaca, pošto svi pričaju iz svog atara. Ja ne sumnjam da ćete vi dati puni doprinos tome i koliko je moj kapacitet u tom nacionalnom savjetu, budite sigurni da ćete imati podršku da zajedno sa ostalim građanima Crne Gore podijelimo taj kolač razvoja građanske države, multietničke i multikonfesionalne Crne Gore, za šta smo se svi prije nekoliko godina zalagali.

Čuo sam maloprije jednu rečenicu koju treba da mi neko pojašnjava, a mislim da je došla od poslanika iz Pozitivne Crne Gore. Naveo sam tamo, zapisao sam zapravo da kaže

da postoji politička oligarhija koja štiti vladajuću strukturu. Ne znam koja je to oligarhija, jer ako je mislio neko na DPS, mi nijesmo politička oligarhija i mi ne štitimo nikog, mi vršimo vlast sa raznoraznih perspektiva, od ministara, poslanika, državnih funkcija itd, tako da mi nemamo potrebe nikoga da štitimo. Znači, mi vršimo vlast i odgovaramo u punom kapacitetu za to što činimo, da neko ne pomisli da je ta politička oligarhija negdje ovdje sakrivena unutar ovoga doma, jer ja ne smatram sebe takvim. Hvala, potpredsjedniče.

PREDSEDAVAJUĆI BRANKO RADULOVIĆ:

Hvala i vama.

Pravo na odgovor, da li hoćete, kolega Nimanbegu? Izvolite.

GENCI NAMANBEGU:

Prvo želim zahvaliti gospodinu Škrelji na lijepim željama. Moram vas obavijestiti da je ovo za mene izuzetna čast i dužnost i očekujem od vas podršku. Ali, ne vidim gdje ste oponirali, čemu ste oponirali. Možda me podsjeća samo ovo što je kolegunica Jasavić maloprije rekla, da treba da nas ima ovdje što više da naš glas bude što manji, da ne bude jasan.

Evo, ja ću pitati vas, gospodine Škrelja. Navedite mi šta je u 2012. godini bio napredak u ostvarivanju manjinskih prava u Crnoj Gori, gdje nam je bio napredak. Što se tiče građanstva i negrađanstva, znate da na engleskom jeziku, ako govore o državnim partijama, govore nacionalne partije. To što neko zastupa određenu etničku manjinu ne čini tu partiju manje građanskom ili više građanskom. To su neki pojmovi koji su se valjda u srpskohrvatskom jeziku ovdje izgubili. Mi zastupamo autohtoni narod, a i svi ovdje isto. Stoga ne bih želio to iskoristiti, ono što ste rekli da predstavljate građansku partiju, da moju ili druge manjinske partije ovdje, imate primjer Hrvatska građanska inicijativa, i ona je nacionalna partija isto kao Forca. Hvala.

PREDSEDAVAJUĆI BRANKO RADULOVIĆ:

Hvala i vama, kolega Nimanbegu.

Nemate pravo, vi ste po iskustvu stari poslanik, uvaženi kolega Škrelja, ali ima pravo Pozitivna dva minuta da odgovori na postavljeno pitanje gdje je prozvao kolega Škrelja.

Kolega Periću, izvolite.

SRĐAN PERIĆ:

Crna Gora je zemlja čuda i ja dolazim iz naroda većine, i ja sam nezadovoljan pravima koje imaju manjinski narodi, a vi ste zadovoljni. Vi nastavite da budete zadovoljni, ali u pojašnjenju pitanja koje ste postavili da li je DPS oligarhija – da, jeste. Vi ste vladajuća i dobrostojeća klasa. Evo da pojasnimo i tu tezu. Ono što je jako važno istaći, gospodine Škrelja, počev od devedesetih “rata za mir”, barikada oko Pljevalja, u svim primjerima vi ste partija koja je uvijek funkcionisala na konceptu većine. Vi ste uvijek satirali manjinu, samo ste mijenjali modele koja vam je manjina. Ono što danas radite prema trenutnoj političkoj manjini je klasičan primjer diskriminacije, pri tom afera “snimak” je pokazala kako ste došli do te većine. Gospodine Škrelja, pošto ste toliko zadovoljni pravima, evo recimo Televizija Crne Gore, imate emisiju Mozaiku koja je imala trajanje jedan sat, sada je trideset minuta. Vi ste time zadovoljni, vjerovatno, kao građanin.

Takođe, gospodine Škrelja, svaka manjina, kada je bila nacionalna manjina u pitanju, osjetila je dobro na svojoj koži u ekonomskom smislu šta znači biti manjina. Danas to osjeća politička manjina. Vi uvijek i bez izuzetka jašete na talasu onoga što je većina, mijenjate model šta vam je većina. Posjetiću vas na vašu ulogu devedesetih, vaše partije, ta matrica samo promijenjena, ali model funkcionisanja većine i manjine ostaje nepromijenjen.

Gospodine Škrelja, daleko smo mi od nekih visokih standarda u bilo kom smislu, a na žalost, danas je pored svih manjina koje nijesu u ugodnoj koži kada vi obnašate vlast, bilo da je u pitanju vjerska, seksualna, partijska, bilo koja druga, ipak je diskriminacija prema političkoj manjini zabrinjavajuća na visokom nivou. Zahvaljujem.

PREDSEDAVAJUĆI BRANKO RADULOVIĆ:

Hvala, kolega.

Molim vas, kolege, samo da budemo u proceduri.

Ukoliko želite po minut, izvolite. Ukoliko mislite da ćemo da doprinesemo da zaštitimo manjine, izvolite.

Izvolite, kolega Škrelja, minut.

LUIĐ ŠKRELJA:

Prava se strikno primjenjuju kad sam ja u pitanju. Gospodine Periću, u nedostatku dokaza i onoga što sam ja rekao, onda se ima dosta priče počev od prije 50 godina itd. i tome sl. Apsolutno nikada nijesam rekao da sam zadovoljan ne stepenom zaštite ili razvoja manjinskih nego uopšte građanskih prava. To možemo da izvadimo stenogram, ali vi ne znate što drugo da pričate samo uzimate tu jednu opštu floskulu koju su građani prepoznali kao neplodnu koja vam ne daje rezultate. Nemojte to non stop da ponavljate, slušajte dobro što sam rekao. Ovdje je izvještaj o stanju, znači nijesmo dobili presjek da smo dostigli vrhunac nego šta je bilo u prethodnoj godini i o tome mi treba da konstatujemo. Nikome nijesam oponirao za ono što je rekao da nije istina, da nije tačno i da ne može bolje i da ne može više. Direktno sam pitao koja je ta politička oligarhija koja štiti vladajuću strukturu. Ne postoji u svijetu političke oligarhije koja štiti vladajuću strukturu jer oligarhija je dio te strukture. Mi nijesmo oligarhija, mi smo vlast, mi vršimo vlast. Plašim se da nijeste vi to, to sam javno i sada vam otvoreno kažem, a ne mi. Znači, mi nijesmo oligarhija, mi smo partija koja vrši vlast sa raznih perspektiva, od poslaničkih, ministarskih do državničkih.

Nemojmo kada su u pitanju manjinska prava, možemo da pričamo i do sutra ujutro, ali ja ne volim vas da povređujem. Kada vi kao manjinskih čovjek iz vladajuće manjine u Crnoj Gori kažete da ste hendikepirani, šta bih onda ja rekao. Vi ste sami rekli da ste ugroženi. Nemojte to da radite. Nije moj stil priče takav. Ja pričam o Crnoj Gori kao o građanskoj državi, unutar toga različitosti koje nijesu prepreka nego su bogatstvo. Hvala.

PREDSJEDAVAJUĆI BRANKO RADULOVIĆ:

Hvala i vama.

Kolega, molim vas samo da doprinesemo da dođemo ka nečemu što je zajedničko mišljenje koje se odnosi na doprinos kvalitetu rada ovoga parlamenta.

Izvolite, gospodine Periću, isto minut.

SRĐAN PERIĆ:

Da, riječ je o političkoj oligarhiji koja vlada ovom zemljom 24 godine. Interesno se štitite na štetu ogromne većine građana. Tako ste štitili strateške partnere. Tako nijeste imali novca za trudnice, tako ste umanjivali plate. Da, štitite, u suštini, manjinsku klasu, dobrostojeću klasu koja je ekstremna manjina u Crnoj Gori. Hajmo da prevedemo stvari na tu ravan. Tako se ponaša politička oligarhija i tako se upravo vi ponašate, da ne bude nikakve dileme.

PREDSEDAVAJUĆI BRANKO RADULOVIĆ:

Hvala.

Moraćemo da uvedemo naše domaće riječi zato što su strane riječi prihvatljive i nemaju negativnu konotaciju u pojedinom dijelu.

Izvolite, sa izvinjenjem, kolegice Jasavić, a neka se pripremi kolega Obradović.

AZRA JASAVIĆ:

Zahvaljujem, potpredsjedniče.

Poštovane kolege, poštovani građani, poštovani predstavnici Vlade,

Želim da ponovim svoju tezu ranije iznesenu da Demokratska partija socijalista, kada su drugi narodi u pitanju, neko bi rekao manjinski narodi ili manjinske nacionalne zajednice koristi metod da nas u parlamentu među njenim redovima ima što više da bi se što manje čuo glas upravo onih naroda koji su zastupljeni kroz parlament i izvršnu vlast u Demokratskoj partiji socijalista. To je prepoznat model. To prepoznaje građanska Crna Gora i na to ne pristaje građanska Crna Gora jer mi želimo društvo u kome će se glas svakog naroda čuti na ravnopravnim osnovama, bez asimilacije bilo kakve vrste, uz poštovanje nacionalnog i bilo kog drugog identiteta i uz spremnost da se zaštiti interes svih, a ne samo malog broja moćnih pojedinaca koji vladaju ovom zemljom, a nekima se samo čini da vrše vlast dok štite upravo interese onih koji su opljačkali ovu zemlju.

Riječ pljačka je naša riječ i dobro se razumijemo. Ova zemlja je poharana, ova zemlja nema budućnost, zato što je par pojedinaca došlo u poziciju da bude u vladajućoj strukturi i da se ekstremno obogati dok je narod gladan. Od njihovih punih trpeza, od njihovih punih džepova našeg novca, naši novci su u njihovim džepovima, naša djeca su gladna, naša omladina nema posla, naša omladina nema perspektivu dok se njihova djeca rasipaju od našeg novca plaćajući ogromne račune, mala je Crna Gora i sve se zna, u bijesnim lokalima u kojima skromna djeca iz poštenih i čestitih kuća ne mogu ni da dođu, a i da mogu ne bi tamo dolazili jer tamo ne dolaze čestiti ljudi, tamo dolaze oni kojima je droga bliska, oni kojima je sve što nije civilizovanom svijetu blisko.

Jednu stvar želim da kažem povodom ovog izvještaja, a to je da neću osobito komentarisati jer pripadam onoj kategoriji ljudi koji ne doživljava bošnjački narod kome pripadam manjinskim narodom već konstitutivnim narodom Crne Gore. Reći ću vam, gospodine ministre, da ja jesam član Bošnjačkog nacionalnog savjeta sa jednim ciljem, da taj savjet upravo sam sebe ukine na način što će inicirati izmjenu Ustava jer bošnjački narod je u istoriju Crne Gore utkao i svoju teritoriju i svoju istoriju i svoje ljudstvo i svoju kulturu i kulturno-istorijsko nasljeđe. Sve je to kulturno-istorijsko nasljeđe Crne Gore, građanske Crne Gore koju stvara Pozitivna Crna Gora. Nikada u onim školama gdje ste vi vršili vlast nijesmo čuli da su pripadnici bošnjačkog naroda bili pripadnici, recimo, u bitkama koje su istorijske bitke ove zemlje. Da li smo ikada čuli, ovdje ima Nikšićana sigurno, da je jedna porodica čiji se potomci bošnjacima zovu dala tri sina za bitku na Skadru. To nikada nije pisalo u udžbenicima, o tome se nikada nije govorilo. Pozitivna Crna Gora stvara zemlju u kojoj će se pošteno govoriti o svim njenim narodima. Ono što Demokratska partija socijalista radi jeste da njeguje negativne stereotipe i predrasude prema manjinama i na taj način upravo pravi razdor u Crnoj Gori. Tog razdora neće biti jer se stvara nova građanska, poštena, čestita Crna Gora koja nema namjeru jedna drugu da potire jer u ovoj zemlji ne smetaju Bošnjaci Crnogorcima, Crnogorci Srbima, Srbi Albancima, Albanci Hrvatima, Romima i Egipćanima. U ovoj zemlji smetaju svim poštenim ljudima nepošteni, oni koji krađu, koji uzimaju, koji otimaju, koji pljačkaju i institucije koje u njihovoj službi štite njihove interese. Najbolji snimak za to je afera snimak.

Vi ste govorili o zapošljavanju manjina. Ja ću vam kratko reći, da bi se zaposlio pripadnik manjine, on mora pognuti glavu, on mora pognuti kičmu i biti dio Demokratske partije socijalista ili neke manjinske partije koja služi toj partiji. Vi upravo iz Demokratske partije socijalista vrlo uspješno politizujete nacionalne savjete i oni službe vama u svrhe koje

vi znate bolje nego što ih mi znamo, a to je dijeljenje Crne Gore. Dijeljenja Crne Gore više neće biti jer vi ćete biti prošlost. Ono što vam na kraju želim reći, da je poguban statistički podatak da je Cedemovo istraživanje, samo pročitajte, etnička distanca poražavajuća u građanskoj Crnoj Gori koju vi zovete građanskom. Pogledajte samo istraživanje Cedema i vidite kakva je etnička distanca prema Albancima. To je nedopustivo za jednu zemlju koja se zove građanskom. Pozitivna Crna Gora će sa ostalim zdravim snagama u ovoj zemlji stvoriti građansku Crnu Goru u kojoj će svako dostojanstveno moći da kaže kako se zove, čemu teži i protiv čega se bori, a svi se zajedno borimo protiv zla, protiv lopovluka, protiv krađe, protiv otimačine, protiv prekrajanja izborne volje građana ove zemlje. Zahvaljujem.

PREDŠEDAVAJUĆI BRANKO RADULOVIĆ:

Hvala i vama, kolegice Jasavić.

Sada ima riječ kolega Obradović, a neka se pripremi kolega Šabović kao posljednji poslanik koji učestvuje u raspravi po ovoj tački dnevnog reda.

RADOVAN OBRADOVIĆ:

Zahvaljujem.

Uvaženi gospodine predsjedavajući, uvaženi gospodine ministre Numanoviću, uvaženi gospodine Deliću, uvaženi poslanici i poslanice, poštovani građani Crne Gore,

Bogatstvo Crne Gore koje se mora čuvati i unapređivati u vidu razlikosti po pitanju nacionalnog, vjerskog, etničkog, kulturnog i drugog pitanja mora uvijek da bude prioritet svakog građanina Crne Gore. To je različitost koju bih ja poredio sa bogatstvom dobrog komšije kojeg je bolje imati nego rođenog brata u koliko nije dobar, a Crna Gora u malom je uopšte sama zgrada, sama ulica, selo, zaseok, grad i kasnije sama država. Moramo čuvati svoga komšiju kao dobrog čovjeka, kao dobrog prijatelja i uvijek štiti slabijeg od sebe i uvijek se držati one maksime Marka Miljanova "Čojstvo i junaštvo." Po meni čojstvo ima prednost braniti drugog od sebe, nego junaštvo braniti sebe od drugoga. U tom smilu siguran sam da ministarstvo radi veoma kvalitetno, veoma značajno, dat je ovdje prikaz po pitanju samih informativnih emisija kojih se emituju na jezicima manjinskih naroda po pitanju škola, po pitanju onih kulturnih događaja koje obogaćuju multikulturalnost, konfisionalnost Crne Gore do mog Bijelog Polja, festivala dramskih amatera, festivala tamburaša, od tog grada, pominjem ga namjerno, jer je to grad odakle je gospodin Numanović koj je dobio priznanje od Evrope kao šampion tolerancije multietničkog, multivjerskog, nacionalnog sklada. To je forma koju treba da primjenjuje Crna Gora i naravno da može i više i bolje i treba da se trudimo da unaprijedimo to pitanje.

Posebno bih se osvrnuo romsku populaciju gdje imamo dosta toga što je odrađeno po pitanju kolektivnog stanovanja i u Beranama i u Podgorici. U Bijelom Polju imamo određenih problema, jer oni ne žele da kolektivno žive, žele da individualno žive u svojim stambenim jedinicama, da se bave svojim osnovnim djelatnostima, treba ih više uključivati u socijalizaciju, društveni život. Oni rijetko pohađaju školu i moramo uraditi zaista dosta toga da unaprijedimo stanje u oblasti romske populacije. Vjerujem da će ubrzo i Albanci imati svoju opštinu i to je proces decentralizacije, demokratizacije vlasti i zaista sam ponosan u koliko nacionalne manjine ostvaruju sva svoja prava koja su zagarantovana počev od Ustava preko Zakona o zabrani diskriminacije, preko Krivičnog zakonika, Zakona o lokalnoj samoupravi, statuta Poslovnika Skupštine Opštine i drugih akata.

Generano, kako ja gledam i posmatram stvari imamo jedan regionalni razvoj koji nije ravnomjeran, imamo odnos šta je to većina ili manjina u pojedinim opština, šta je vićina u drugim je manjina i tako dalje. Vidim tu jednu zapostavljenost sjevera u smilu regionalnog razvoja i ako je ovdje navedeno da je odrađeno dosta toga po pitanju projekta zemljišne administracije upravljanja, po pitanju izrade prostornog urbanističkog plana koju je radila

Planer iz Španije, kasnije "Montenegro projekt" koji su preduzeli, jer moramo da imamo prostorni plan na teritoriji čitave Crne Gore kako bi doveli investicije, moramo da radimo dosta toga da iskoristimo obnovljive izvore energije, da gradimo hidrocentrale i ribnjake, da imamo etno sela i farme, da gradimo auto-put, da gradimo aerodrom i da unaprijedimo stanje na sjeveru, kako bi ljudi ostajali, kako se ne bi dešavale migracije, napuštanje seoskog stanovništva, da gradimo i puteve, i mostove, i vodovode i elektrifikaciju sela, i školskih objekata, rekonstrukciju i obnavljanje. Što smo mi i činili, ali zaista mora da bude sa vrha jedna takva politika da se unaprijedi stanje, da se garantuje otkup poljoprivrednim proizvođačima i da sve manje smanjujemo razliku između sjevera i juga. Bogatsvo je imati more, ali i jezera, rijeke, planine, iskoristiti sve ono što je vitalan interes i što je strateška grana Crne Gore poljoprivreda, turizam i to uvezati, umrežiti za dobrobit građana Crne Gore. Najveće bogatstvo je to što smo različiti i što treba da smo tolerantni jedni prema drugima i da gledamo tako kao napredak ekonomije koja će zajedno sa ovim ljudskim pravima i slobodama čiji je zaista širok spektar doprinijeti Crnoj Gori. Zahvaljujem.

PREDŠEDAVAJUĆI BRANKO RADULOVIĆ:

Hvala i Vama, kolega Obradoviću.

Za komentar se javio kolega Abazović.

Izvolite.

DRITAN ABAZOVIĆ:

Hvala, prvi potpredsjedniče.

Zaista nemam namjeru da kvarim utisak koji je draga koleginica stvorila svojim govorom, a Vi ovako pognuli glavu pred istinom, nijeste imali više ni šta da kažete s obzirom da nije ni lako sve to progutati. Ne mislim na Vas gospodine Obradoviću, na Vas uopšte ne mislim da ste dio ove oligarhije, nemojte da se ljutite, imam jako pozitivno mišljenje o Vama kao čovjeku i kao poslaniku, samo sam htio neke teze da podijelim sa Vama koje su suprotne. To što smo mi šampioni u evropskim integracijama i šampioni u toleranciji dobro je, lijepa je reklama, ali mislim da to ne odgovara onom realnom stanju. Nije bitno kako nas drugi osjećaju bitno je kako mi zaista mislimo da su naša prava, odnosno naša zajednica, koliko je ona zaista napredna i koliko je ona zaista šampion. To možete da vidite iz one etničke distance o onom istraživanju o etničkoj distanci i da napravite neku anketnu pa ćete vidjeti da među građanima postoji malo drugačije razmišljanje.

Sa druge strane rekli ste da će i Albanci konačno imati svoju opštinu. To je potpuno pogrešna teza. Imaće je građani Malesije, imaće je svi građani bez obzira, a ne mogu da ostvare svoje pravo samo zato što su Albanci. Vaša partija godinama manipuliše i ne dozvoljava ljudima da ostvare svoje Ustavno pravo samo zato što su Albanci, ali ne zbog toga što imaju predrasude koje imaju, to im nije prvo. Prvo im je što čuvaju vlast u Podgorici, jer ako nema vlasti u Podgorici onda se poluga čitave oligarhije na neki način izbija i oligarhija dolazi na klimave noge posle koje više možda i ne može da opstane. To je čitava poenta priče, dragi gospodine Obradoviću.

Pominjali ste ekonomski napredak koji će da zadrži ljude, da stvori bolje uslove, potpuno podržavam, ali vjerujem da i vi imate mišljenje kao i ja, slobodno me opovrgnite da od toga u skorijem periodu na žalost neće biti ništa, ni od auto-puta, ni od značajnog ekonomskog razvoja, zato što su to samo mahinacije neosnovane, zasnovane na nekom plitkom političkom marketingu baš kao i onih 40 hiljada novih radnih mjesta. Zahvaljujem.

PREDŠEDAVAJUĆI BRANKO RADULOVIĆ:

Hvala i Vama, kolega.

Izvolite, kolega Obradoviću.

RADOVAN OBRADOVIĆ:

Siguran sam, gospodine Abazoviću, da će vrijeme pokazati da će se ostvariti ovo o čemu sam ja govorio, prije svega, zbog jedne ozbiljne vlasti i zbog jednog programa Vlade koji će se realizovati, obistiniti i zbog toga što sigurno mi iz Demokratske partije socijalista ne poginjemo glave nego uspravno dostojanstveno koračamo i hvatamo se u koštac sa sudbinom života, bez obzira kakva bila istina i kolike teškoće na koje nailazimo, mi ih savladavamo, neke lakše, neke teže, ali sigurno da smo tu da pružimo otpor prema negativnim pojavama u društvu i da se izborimo za bolji život svih građana Crne Gore.

Kada sam govorio o Albancima, govorio sam kao nacionalnoj manjini, zbog toga sam pomenuo Albance i vidjećete da će obistiniti sve moje riječi i to veoma brzo, da će postati, formirati se nova opština Tuzi ili Malesija. Bile su određene pravne pretpostavke, zbog čega to do sada nije odrađeno, posebno u ovoj godini, veoma će se to brzo ispraviti i vidjećemo da će i to biti tako i da zaista Crna Gora teži ka decentralizaciji, demokratizaciji. Evo vidjeli smo primjer Petnjice, da se formirala ta opština, biće na redu sledeća, ova o kojoj govorim, pa onda vjerujem još nekoliko. Naravno, to je bitan i ekonomski momenat, da mogu da se finansiraju sami na tom području i da zaista kažemo da ćemo zaista da živimo u kvalitetnim uslovima. Naravno, o vama imam visoko mišljenje, bez obzira što nam se često stavovi suprostavljaju. Zahvaljujem.

PREDŠEDAVJUĆI BRANKO RADULOVIĆ:

Hvala i Vama, kolega.

Posljednji poslanik u današnjoj raspravi je kolega Šabović. Izvolite.

HUSNIJA ŠABOVIĆ:

Hvala, gospodine potpredsjedniče.

Predstavnici Vlade, poštovani kolege poslanici,

Crna Gora je definisana kao građanska, demokratska, ekološka i država socijalne pravde zasnovana na vladavini prava. Nosioc suverenosti je građanin koji ima crnogorsko državljanstvo. Ustav Crne Gore daje pravnu osnovu za promovisanje, jačanje i unapređenje zaštite osnovnih ljudskih prava i sloboda i potvrđuje obavezu Crne Gore da poštuje međunarodne standarde u tom kontekstu.

Gotovo polovina članova Ustava 68 od 158 se odnose na ljudska prava i slobode, čime je normativno potvrđen njihov značaj. Pored nacionalnog zakonodavstva kojim se garantuje poštovanje osnovnih ljudskih prava i sloboda, kao i prava manjina, Crna Gora je odredbom člana 9 Ustava utvrdila da potvrđeni i objavljeni međunarodni ugovori i opšte prihvaćena pravila međunarodnog prava su sastavni dio unutrašnjeg pravnog poretka i da imaju primat nad domaćim zakonodavstvom i neposredno se primjenjuju kada odnose uređuju drugačije od domaćeg zakonodavstva.

Zakonom o manjinskim pravima i slobodama na bliži način se uređuje set manjinskih prava i mehanizmi zaštite tih prava. Zakon se odnosi na očuvanje nacionalnog identiteta manjina, tj. zaštita od asimilacije manjina, kao i omogućavanje djelotvornog učešća manjina u javnom životu. U ovom izvještaju, realno i na veoma pregledan način dat je i prikaz zaštite i unapređenje manjinskih prava, po različitim oblastima značajnim za očuvanje ukupnog nacionalnog identiteta manjina. Iako se može reći da iz godine u godinu aktivnosti Vlade doprinose daljem razvoju Crne Gore, kao multietničke, multikoncesionalne i multikulturalne države, da se nivo poštovanja ljudskih i manjinskih prava diže na veći nivo, ipak ostaje prostora da te aktivnosti dobiju na značaju i dinamici u pojedinim oblastima, kako je to izraženo u ovom izvještaju. Nastavni planovi i programi sa aspektom manjinskih prava jesu

inovirani i unaprijeđeni. Međutim, njihov kvalitet može biti na još većem nivou, pogotovo kada je u pitanju zastupljenost književnika i umjetnika iz reda manjina u obaveznim sadržajima.

Kvalitet i kvantitet sadržaja na javnim servisima, kako državnim tako i lokalnim, ima mogućnosti i potrebe za unapređenjem. Pogotovo treba istaći sprovođenje ustavne garancije na srazmjernu zastupljenost manjina u organima javne vlasti. Po informaciji koja je prezentirana u Odboru za ljudska prava u ovoj oblasti Vladu očekuju ozbiljna i odgovorna rješenja. Ekonomski razvoj sredina sa znatnim učešćem manjinske populacije, prepoznat je kao oblast kojoj se treba posvetiti mnogo veća pažnja. Takođe, ostaje još dosta prostora i rada na socijalnom uključenju roma u našem društvu. Hvala.

PREDŠEDAVAJUĆI BRANKO RADULOVIĆ:

Hvala i vama, kolega Šaboviću.

Ministre, da li želite da iskoristite pravo završne riječi. Izvolite.

SUAD NUMANOVIĆ:

Zahvaljujem, predsjedavajući.

Ostao sam možda dužan, ne možda nego sigurno poslaniku Damjanoviću jedno dodatno objašnjenje oko elektorske skupštine i izbora Sudskog savjeta, i prosto da pročitam iz pravilnika kako može elektorska skupština da se održi. Elektorska skupština se može održati ukoliko je prisutno više od dvije trećine pozvanih elektora. Dakle, kada je Sudski savjet u pitanju bilo je 138 elektora, više od 138 je 93, a ne 92 koliko je bilo i prema tome to je odgovor gospodinu Damjanoviću, odnosno takav odgovor smo poslali Upravnom sudu i taj se postupak vodi pred tim sudom.

Druga stvar, upodobljavanje Zakona o nevladinom sektoru sa Zakonom o manjinama, prosto taj Zakon o nevladinom sektoru treba da se upodobi sa ovim, jer i sami smo insistirali, a shodno svemu ovome što smo i danas ovdje pričali, a prosto imamo nešto što je građansko, nešto što je zajedničko za sve i nema ni jednog razloga da se takvi projekti koji objedinjuju sve ovo što je nacionalno kroz neke projekte ne nađe i u dobijanju tih potrebnih sredstava.

Što se tiče pitanja obrazovanja zapošljavanja, tu je najviše bilo priče. Mi smo, kao što smo rekli, napravili dobar i pravni i institucionalni okvir. Govorili smo o savjetima i svi smo na direktni ili indirektni način članovi tog savjeta i kao ministri i kao poslanici, i kao institucije i kao pojedinci. I nema ni jednog razloga da savjeti na daju taj doprinos da ove sugestije, kroz jedno dobro obrazovanje sa nekim dopunama koje treba da uradimo, govorio je dr Bralić o tome o djeci koja putuju više od pet kilometara, itd. da kroz zakonsku proceduru to ne izmijenimo to i sve ostalo što bi značilo bolju zastupljenost manjinskih naroda.

Reći ću vam još jednu pojavu koju sam uočio obilazeći sve opštine, kada je zapošljavanje u pitanju. U opštinama koje su na lokalnom većina, a na državnom manjina, pokazuju ovu devijantnu pojavu o kojoj mi govorimo sada. Niko svojim ličnim primjerom, tamo gdje može da pokaže na nivou opština, ne pokazuje svojim dobrim primjerom kako bi to trebalo na državnom nivou da dođe što brže do ovih podataka koje svi želimo. Prema tome, to moramo da slijedimo svi, od pojedinca, od lokalnih samouprava, do državnog nivoa. Mi na državnom nivou kažemo da smo uradili i to podaci i pokazuju. Naravno da nijesmo u potpunosti zadovoljni i zbog toga postojimo i kao ministarstvo i zbog toga postojimo, zbog toga organizujemo institucije i za to želimo da u periodu koji je pred nama, zaista uradimo ono što je građansko, uz maksimalno poštovanje svakog pripadnika manjinskog naroda.

Neko je od vas spomenuo romsku populaciju. Koja je energija učinjena od strane države kada je romska populacija u pitanju. Ako u jednom momentu ne gledajući ko je i šta je, primite 20% izbjeglica u odnosu na broj stanovnika, to ni jedna država u Evropi i u svijetu nije uradila kao što je uradila Crna Gora i otvorila vrata tim ljudima i pokazala svoj odnos

prema ljudima, bez obzira na vjeru i naciju i sa tim problemima se danas suočavamo. Mi imamo takozvanu domicilnu romsku populaciju i kao što znate imamo izbjegličku romsku populaciju. Izbjegličku rješavamo sa međunarodnim faktorima, ali domicilnu rješavamo sami sa svojim kapacitetima. Ja mislim kroz strategiju, kroz akcione planove, jako uspješno. I zaista, evo na kraju moram izraziti zadovoljstvo što prosto smo čuli, jer svi imamo isti cilj, građansku Crnu Goru s poštovanjem prava manjinskih naroda, uz obavezu svakoga od nas na čelu i sa ovim ministarstvom, odnosno Vladom, da ove brojke popravimo. Ne brojske zbog brojki, nego da svaki građanin ekonomski živi bolje i u tom pravcu se govorilo o regionalnom razvoju i ekonomskom poboljšanju stanja, ali i savjeti imaju tu mogućnost. Kažem i u tom dijelu, svakako da participiraju da daju doprinos bržem ekonomskom razvoju onih sredina gdje žive manjine, ali isto tako kroz kulturu, kroz informisanje, kroz obrazovanje. Ako svi damo doprinos, onako bar kako to kažemo, onda sigurno će svi građani biti zadovoljni osjećali se oni većina - manjina ili oni su građani Crne Gore svih ovih 620, odnosno 630 hiljada građana treba da imaju ekonomski bolji boljitak, a da im ljudska prava budu zagantovana bez obzira na njihovu različitost, jer gospodin Popović je rekao sami smo pisali Ustav pa smo 68 od 138 članova napisali koji se odnosi na ljudska prava. Na nama je da to svi zajedno ispoštujemo. Hvala.

PREDŠEDAVAJUĆI BRANKO RADULOVIĆ:

Hvala i vama, ministre, i na učešću u radu i na prisustvu.

Kolege, konstatujem da je pretres završen. Izjasnićemo se naknadno.

Sjutra nastavljamo, po običaju, nešto poslije 11 sati sa Predlogom zakona o organskoj proizvodnji.

Hvala na saradnji i svako dobro.

24.10.2013. u 11.15h

PREDŠEDNIK RANKO KRIVOKAPIĆ:

Poštovani poslanici 25. zaziva Skupštine Crne Gore,

Nastavljamo treću šednicu jesenjeg zasijedanja u 2013.godini. Po dogovoru, danas idemo na Izvještaj o stanju u energetskom sektoru u Crnoj Gori. To ćemo raditi dva plus sata. Nastavićemo sa organskom proizvodnjom, sat, Izvještaj o radu Državne komisije za kontrolu postupka javnih nabavki za 2012.godinu dva plus sata i tri sata Izvještaj o radu Savjeta za finansijsku stabilnost sa tematikom koja nije samo izvještajna nego ukupni osvrt na finansijsku stabilnost i stanje finansija Crnoj Gori. To su četiri tačke koje nećemo danas završiti, ali su plan rada za četvrtak i utorak. U srijedu je premijerski sat i dio četvrtka, mislim da će biti poslanička pitanja. Nastavićemo onda u četvrtak rad ove sjednice, ako je završimo, ako ne čekaće nas i treća radna sedmica na ovoj šednici. To je manje - više orijentaciono kretanje našeg rada u ovoj i idućoj sedmici.

Krećemo sa **Izvještajem o stanju energetskog sektora Crne Gore u 2012.godini.**

Tu su predstavnici Regulatorne agencije za energetiku Branislav Prelević, predsjedavajući odbora Agencije, Dragutin Martinović, član Odbora i Novak Medenica, direktor Agencije. Hvala vam što ste tu.

Izvjestilac Odbora za ekonomiju, finansije i budžet je Almer Kalač.

Da li želite riječ, kolega Kalač? Pročitajte naš stav pa ćemo dati riječ predstavnicima Agencije. Izvolite.

ALMER KALAČ:

Zahvaljujem, gospodine predsjedniče Skupštine.

Ja ću pročitati izvještaj Odbora.

Predsjedavajući Odbora Regulatorne agencije za energetiku, Branislav Prelević u uvodnom obraćanju ukazao je da godišnji izvještaj ima za cilj da pruži detaljnu sliku stanja i dešavanja u energetsom sektoru Crne Gore u toku 2012.godine, kao i uticaj tih dešavanja na ostvarivanje ciljeva energetske politike. S tim u vezi Odbor se upoznao sa sastavnim elementima izvještaja, koji se odnose na energetske resurse i kapacitete, nalaze iz nadzora energetskeg sektora, investicije u energetsom sektoru, finansijsko poslovanje energetskih subjekata, kao i stanje i aktivnosti na tržištu električne energije.

Takođe, gospodin Prelević je predstavio ključne novine koje su obilježile prethodnu godinu a koje se odnose na uvođenje novih metodologija obračuna cijena i tarifa energetskih djelatnosti i potrošačkih ciljeva, usporavanje procesa razdvajanja Elektroprivrede Crne Gore od operatora distributivnog sistema kao jedan od uslova za razvoj konkurentnog tržišta električne energije, uvođenje novih brojala na daljinsko očitavanje, kao i projekat tehničke pomoći za implementaciju sporazuma o energetskeg zajednici.

Odbor je ocijenio da Izvještaj o stanju energetskeg sektora Crne Gore za 2012.godinu na transparentan način daje prikaz stanja energetskeg sektora Crne Gore, kao i da je metodološki drugačiji u odnosu na prethodne sa većim brojem statističkih pokazatelja. Odbor je, ocjenjujući stanje u energetskeg sektoru, konstatovao da gubici električne energije na distributivnoj mreži u 2012.godini iznose 541,07 gigavat časova i da su isti veći za 9,99% u odnosu na prethodnu godinu kada su iznosili 491,9 gigavat časova. Ukazano je na neophodnost identifikovanja uzroka zbog kojih je došlo do povećanja gubitaka. Konstatovano je da su prethodnu godinu...visoka uvozna zavisnost elektroenergetskeg sektora, visoke tržišne cijene i visoki troškovi uvoza uvezene električne energije, zbog energetskeg deficita. Takođe, iskazano je nezadovoljstvo zbog toga što postupak pravnog razdvajanja Elektroprivrede Crne Gore i operatora distributivnog sistema nije izvršen u skladu sa zakonskom obavezom 1.01.2013.godine.

Tokom rasprave postavljena su pitanja koja su se odnosila na rezultate poslovanja Elektroprivrede Crne Gore u 2012.godini, kao i stanje duga za električnu energiju; mogućnost kompenzacije duga za električnu energiju između Elektroprivrede i lokalnih samouprava, kao što je to uradila Opština Budva; nadzor nad radom energetskih subjekata, posebno u dijelu koji se odnosi na kontrolu kvaliteta goriva; gubitke na prenosnoj mreži i komercijalne gubitke električne energije; postojanje potencijalnog nalazišta ugljovodonika i ukupne rezerve uglja; smanjenje emisije CO₂ kao ključnog preduslova za snižavanje štetnih uticaja globalnog zagrijavanja; nedovoljnu iskorišćenost obnovljivih izvora energije; iskorišćavanje energetskeg potencijala vjetra kroz projekat izgradnje vjetroelektrana na Krnovu; visinu troškova zarada, naknada i ostalih ličnih primanja kada je u pitanju poslovanje crnogorskog elektroprenosnog sistema, gdje je trošak za zarade oko dva miliona eura iznad odobrenog, kao i izdavanje licence preduzeću Montenegrobonus DOO Cetinje za glavnog državnog snadbjevača električnom energijom.

Članovi Odbora izrazili su očekivanja, a predstavnici RAE ukazali su da se dug KAP-a ne može i neće kompenzovati preko povećanja cijena električne energije za krajnje korisnike. Polazeći od informacije koje je RAE u prethodnom periodu dostavila Odboru, a odnose se na postupanje energetskih subjekata, po nalogu RAE, članove Odbora je interesovalo da li navedeni subjekti i dalje ne postupaju po istim. Shodno navedenom, a polazeći od inicijative RAE za izmjene Zakona o energetici zbog ograničenja u postojećem zakonu, Odbor će inicirati izmjenu navedenog zakona u cilju definisanja pitanja preuzimanja licenci energetskim subjektima i ovlašćenjima RAE za preduzimanje mjera u slučaju kada energetski subjekti ne poštuju zakon. Takođe, na Odboru je bilo mišljenja da bi izvještaj trebalo da sadrži i uporedne podatke kupovne moći stanovništva i cijene električne energije u zemljama

regiona, kako bi se utvrdilo koliko se kilovat časova električne energije može dobiti za prosječnu zaradu.Toliko.

PREDŠEDNIK RANKO KRIVOKAPIĆ:

Hvala.

Ne znam koliko smo doprinijeli sa CO2 sistemu, tu imamo viška za prodaju, ali sigurno imamo elektrosistem koji je najveći donator na svijetu proporcionalno svojoj veličini. Znači ne naplaćuje to što radi i najveći je dužnik, proporcionalno svojoj veličini, u svijetu, tako da imamo svjetski rekord u donacijama električne energije i u neplaćanju dažbina. Izvolite. Da čujemo predstavnike RAE.

BRANISLAV PRELEVIĆ:

Poštovana Skupštino,

Zahvaljujem gospodinu Kalaču na korektno prenesenom izvještaju sa sjednice Odbora za finansije i budžet. Pored toga, imam zadovoljstvo da prezentujem godišnji izvještaj Regulatorne agencije za energetiku za 2012.godinu i to prije svega zbog toga što ovoga puta imamo priliku da ovaj izvještaj provjerimo i kroz ocjene koje su energetsom sektoru Crnoj Gori dale i evropske institucije kao što su Evropska komisija i Sekretarijat energetske zajednice. Zato ću ovaj uvod podijeliti u dva dijela. Jedan koji se odnosi na ocjenu ovih institucija i drugi koji se odnosi na pregled ključnih dešavanja u 2012.godini.

Citiraću nekoliko navoda iz izvještaja Sekretarijata u kojima se navodi što je urađeno u ovom periodu, uz njihov komentar na datu temu.

Prvo, kaže se da je RAE ispunila skoro sve svoje zadatke koji su joj dati Zakonom o energetici a koji se odnose na zakonodavni okvir to jest konkurentno tržište, i to uglavnom u 2012. i 2013.godini. Implementacija ovih pravila i njihovo striktno sprovođenje su važni za razvoj tržišta. U tom smislu Regulatorna agencija je u septembru 2012.godine odobrila pravila za funkcionisanje sistema za distribuciju električne energije, kao i metodologiju za utvrđivanje naknada i rokova i uslova za priključenje na distributivnu mrežu. Dalje, kaže se da nacrt minimuma standarda kvaliteta snadbijevanja je finalizovan i spreman za razmatranje od strane Regulatorne agencije. Definicije ovih standarda zahtijevaju uspostavljanje sistema kvaliteta i prikupljanje podataka od strane operatora mreže, kao posao koji slijedi, što sa izradom nove metodologije znači da je primjena ovoga predviđena za sredinu 2015.godine. Dalje, kaže se, uz tehničku pomoć koju je finansirala Evropska unija, regulator u 2012.godini je radio na nacrtu pravila o regulatornom računovodstvu, koji će biti usvojen u 2013.godini. Svrha ovog dokumenta je da se ojača regulatorni nadzor računovodstvenih sistema, sprovodi razdvajanje računa, olakša proces tarifiranja i poboljša transparentnost računa regulisanih preduzeća. Dalje se kaže da razdvajanje računa tri funkcionalne cjeline u Elektroprivredi Crne Gore je navodno sprovedeno, iako nijesu objavljeni finansijski izvještaji o regulisanim aktivnostima. Kaže se da je Regulatorna agencija više puta dostavila nalog Elektroprivredi Crne Gore da dovrši razdvajanje na način kako je to traženo Zakonom o energetici, ali bez efekata do sada i eksplicitno se kaže da je ovo kršenje direktive 54 iz 2003.godine.

Treće, tržište električne energije je formalno otvoreno za konkurenciju za sve potrošače, osim domaćinstava, a potrošači priključeni na prenosnu mrežu se ne snadbijevaju po regulisanim cijenama od strane javnog snadbjevača. Procedura promjene snadbjevača koju je Regulatorna agencija odobrila je u skladu sa akijem. I još jedna stvar koja se navodi između ostalog, proizvodnja ne podliježe eksplicitnoj regulaciji cijene, naime regulator ne određuje cijenu po kojoj domaći proizvođači treba da prodaju električnu energiju snadbjevaču. Umjesto toga, cijena električne energije u tarifama za krajnje potrošače se definiše na osnovu stvarno ugovorene cijene u prethodnom periodu u slučaju uvoza, a za domaću

proizvodnju ona se utvrđuje primjenom prethodno regulisanih cijena i faktora harmonizacije ove cijene sa referentnom cijenom na tržištu, tj. na berzi u Lajpcigu. Sve što u zakonodavnom okviru radimo jeste, praktično, usklađivanje sa trećim energetske paketom. U tom smislu Sekretarijat ima nekoliko preporuka za Crnu Goru, pa se kaže da je Crna Gora već preduzela akcije na utvrđivanju usklađenosti svog zakonodavstva sa trećim energetske paketom, procjena i analiza neusklađenosti su već pripremljene i osnovna obilježja ovog trećeg paketa koja se tiču Crne Gore odnosno kao preporuke tiču se prije svega razdvajanja vertikalno integrisanog...Elektroprivrede Crne Gore o kojem sam već govorio u uvodu.

Druga stvar je jačanje pozicije Regulatorne agencije u kojoj se kaže: "Ključna pitanja se odnose na jačanje pozicija Regulatorne agencije, posebno u pogledu obezbjeđivanja instrumenata da sprovodi svoje odluke. Do sada se pokazalo da regulatorne odluke nijesu uvijek postigle željeni cilj. Pored dodatnih nadležnosti novi zakon treba da osigura da Regulatorna agencija ima moć kojom će sprovoditi svoja zaduženja uključujući moći koje se odnose na provjere i nametanje sankcija odnosno kazne." Dalje se vezano za regulatora kaže: "Regulatorna nezavisnost uključujući finansijsku nezavisnost mora biti osigurana u osnovnom zakonu, a uslovi za razrješenja regulatornog organa ne smiju biti zloupotrijebljeni".

Kad je u pitanju zaštita potrošača kao treći segment ovih preporuka vezano za treći energetske paket, postojeći zakon definiše ugrožene potrošače kao domaćinstva koja imaju pravo na subvencije ukoliko su zadovoljena dva uslova - stanje socijalne potrebe i ugroženo zdravstveno stanje. Namjera trećeg paketa jeste da razdvoji ova dva kriterijuma i da pod određenim uslovima može biti dovoljan samo jedan uslov. Regulatorna agencija inače je usvojila tarife za ugrožene potrošače za 2013.godinu, koji se obračunava na osnovu broja ugroženih potrošača i finansijskih sredstava koja stoje na raspolaganju za ove potrebe. Finansijska sredstva za subvencije se obezbjeđuju iz budžeta države koje odobravate vi na predlog Ministarstva finansija. Osim ovih navoda iz Izvještaja Sekretarijata, po našem mišljenju još dvije stvari su obilježile 2012. godinu, a to je uvođenje novih metodologija i uvođenje novih, takozvanih pametnih brojlara kao projekta koji je uz kabal obilježio ovu i naredne godine.

Što se tiče metodologija, svi regulatori u oblasti energetike, pa i crnogorski, počeli su sa takozvanom kost plus metodologijom o kojoj manje-više znate. Ova metodologija ne rješava osnovni problem regulacija a to je asimetričnost informacija. Dakle, regulator nikad i nigdje nema isti obim i kvalitet informacija kao što imaju kompanije koje su regulisane. Pokušavajući da riješe ovaj problem regulatori su prije petnaestak godina počeli sa primjenom takozvanih podsticajnih metodologija revenju kap i prajs kap, crnogorski regulator je počev od avgusta prošle godine, znači 2012. godine, počeo sa primjenom revenju kap metodologije tj. metodologije ograničenja prihoda, koja je donijeta uz pomoć evropskih i američkih eksperata iz ove oblasti. Dakle, regulator je svjestan univerzalnog problema asimetričnosti informacija i ponudio je kompanijama da same koriguju svoje troškove, da na toj korekciji profitiraju, ali da se time ujedno obezbijedi i informacija o realnim troškovima. Iskustva u primjeni ovih podsticajnih metodologija su apsolutno pozitivna. Na tim principima i sa tim iskustvom implementirana je i revenju kap metodologija u Crnoj Gori. Kako će se to odraziti na smanjenje troškova i povećavanje efikasnosti u crnogorskom elektroenergetskom sistemu ostaje da vidimo naredne dvije godine. Osim ovog mehanizma koji u principu zavisi od toga koliko će se same kompanije u stvarnosti racionalno ponašati, regulator je uveo i takozvani faktor efikasnosti tj. obavezao je kompanije da svoje troškove na koje mogu uticati obavezno smanje za polovinu procentualnog iznosa, planiranim i plaćenim na godišnjem nivou. Inače, počev sa primjenom novih metodologija regulator je prestao da formalno reguliše proizvodnju električne energije, kao što je rečeno i ranije, prestalo se sa praksom administrativnog utvrđivanja stope povrata čime je praktično uveden mehanizam podsticaja novih investicija u mrežnim djelatnostima itd. Hvala.

PREDŠEDNIK RANKO KRIVOKAPIĆ:

Bila je stručna priča i nema političke spornosti. Hvala vama.

Idemo redom, javio se kolega Zoran Jelić, a posle njega kolega Aleksandar Damjanović.

ZORAN JELIĆ:

Imamo li po pet minuta?

PREDŠEDNIK RANKO KRIVOKAPIĆ:

Po pet minuta, pošto je dva plus, nije tri sata.

ZORAN JELIĆ:

Zahvaljujem.

Poštovani gospodine predsjedniče, dame i gospodo poslanici, uvaženi članovi Regulatorne agencije za energetiku,

Pred nama je Izveštaj o stanju energetskog sektora u 2012. godini, agencija je ispoštovala sve ono što je bilo propisano Zakonom o energetici i na vrijeme dostavila Skupštini pomenuti izvještaj. Kao što je uvaženi poslanik Kalač rekao, ovaj izvještaj pruža detaljno sliku stanja, dešavanja u energetskom sektoru Crne Gore u toku 2012. godine na javan i transparentan način sa obiljem statističkih podataka i ovaj izvještaj metodološki drugačije je urađen nego što je to bilo prethodnih godina.

U izvještaju ste saopštili kakvi su energetski resursi i kapaciteti kojima Crna Gora raspolaže. Još uvijek nemamo dovoljan stepen iskorišćenosti svih značajnih resursa tako da Crna Gora još uvijek ima deficit koji se nadomješta uvozom električne energije. Takođe, energetski resursi se koriste prije svega iz snage vodenih tokova dok se ostali obnovljivi izvori električne energije, potencijalni, ne koriste se dovoljno, kao što su energija sunca i vjetra i biomasa. U izvještaju ste konstatovali da je na 10. zasjedanju Ministarskog savjeta održanog 18.oktobra 2012. godine u Bečićima Crna Gora prihvatila cilj da učešće energije iz obnovljivih izvora u ukupnoj potrošnji iznosi 33% najkasnije do 2020. Godine. Interesuje me, gospodine Preleviću, da li mi možemo ispuniti ovaj cilj do 2020.godine, da 33% ukupne energije imamo iz obnovljivih izvora. Dobro je što je Vlada u prethodnom periodu zaključila 13 ugovora o koncesiji za 13 vodotoka za izgradnju 36 malih hidroelektrana ukupne snage od hiljadu megavati.

Konstatuje se u izvještaju da je enegrija vjetra zaista veliki pontecijal i vi ste ovdje saopštili koji su to pojasi u Crnoj Gori koji mogu dati značajna izvore energije. Međutim, kad sam čitao ovaj izvještaj i prošle godine konstatuje se jedna, da tako kažem, ista stvar, da su projekti za izgradnju vjetroenergana, ukupno 53 na Krnovu i Možuru, još uvijek u fazi izrade projektne dokumentacije. Po meni je to malo sporo. Znam da vi tu ne odlučujete, ali me interesuje da li se može ovo pogurati i da snagu vjetra iskoristimo onako kao što je to dato u dokumentu. Slično je i sa solarnom energijom i konstatuje se da Crna Gora, zaista, ima veliki broj sunčanih dana, da je skoro 2.500 časova duž morske obale sunčeve radijacije. Takođe se konstatuje da Podgorica ima po metru kvadratnom 1600 kilovat časova sunčeve energije, da je u odnosu na gradove Jugoistočne Evrope kao što su Rim i Atina lider u tom pogledu. Međutim, nijesam primijetio da po krovovima Podgorice ili drugih prividnih subjekata imamo puno solarnih uređaja. Šta, po vašem mišljenju, tu treba uraditi, iako ste vi saopštili da tu treba napraviti jednu kvalitetnu analizu?

Pošto nemam dovoljno vremena, htio bih samo da usredsredim pažnju na praćenje ostvarenja gubitaka električne energije. Vi ste ovdje saopštili da su gubici na distributivnoj mreži u 2012. godini iznosili 541 gigasat, odnosno 20,8% preuzete električne energije iz

mreže crnogorskog elektroprenosnog sistema, što je više za nekih 24,7% u odnosu na planirano. Šta je uzrok toga? Kakva je identifikacija tih gubitaka? Da li se može uticati na smanjenje tih gubitaka koji su, zaista, veliki? Još ću saopštiti da je funkcionalna cjelina, distribucija je u svojim planovima planirala i kaže se - smanjenje gubitaka električne energije, prije svega, osavremenjavanjem mjerenja električne energije. Da li ovo može uticati na ovaj dio? Što se tiče jednog velikog problema koji postoji, to je nedostatak prostornoplanske dokumentacije za obezbjeđenje lokacija za planirane elektroenergetske objekte, uglavnom trafostanice. Često se konstatuje i znamo da mnogi objekti tih trafostanica nemaju građevinsku dozvolu, što svakako predstavlja određeni problem, naročito u onim sredinama gdje imamo probleme o snabdijevanju električnom energijom. Da li vi možete kao regulatori kroz zakonska rješenja uticati na to da se ova prostornoplanska dokumentacija na neki način ubrza za izgradnju? Još samo par sekundi, gospodine predsjedniče.

Što se tiče poslovanja subjekata, vidimo da je poslovanje Elektroprivrede u poslovnoj godini, Elektroprivreda Crne Gore je iskazala neto gubitak u iznosu od 5,7 miliona eura. Tu su date karakteristike zašto je taj gubitak bio takav. To su visoki troškovi uvoza, zatim nepovoljan ekonomski ambijent, izuzetno nepovoljna hidrološka situacija, zatim izražen problem naplate električne energije Kombinat u aluminijuma i povećanje gubitaka na distributivnoj mreži. Ostali učesnici su poslovali pozitivno. Postavio bih samo još jedno pitanje kod crnogorskog elektroprenosnog sistema, on je ostvario dobit u iznosu od 6.550.000 eura. Međutim, konstatovano je da je crnogorski elektroprenosni sistem, trošak za zarade bio je veći dva miliona od odobrenog. Kako vi to kao regulatori posmatrate i šta treba tu uraditi da bi taj trošak za zarade bio u okvirima koji je dozvoljen. Pošto više nemam vremena, zahvaljujem predsjedniče.

PREDŠEDNIK RANKO KRIVOKAPIĆ:

Hvala, kolega Jeliću.

Kolega Damjanović, a sprema se kolega Šehović.

ALEKSANDAR DAMJANOVIĆ:

Zahvaljujem, predsjedniče.

Poštovana Skupštino, poštovani građani, poštovani predstavnici Regulatorne agencije za energetiku,

Danas razgovaramo o stanju u energetskom sektoru za koji možemo da kažemo da je relativno stabilno, ali je zato i opterećeno sa nekoliko veoma značajnih stvari od kojih bih posebno htio da pomenem i dalje neriješeni problem međusobnih dugovanja između Kombinata aluminijuma i Elektroprivredi i budžeta ove države od 50 miliona eura koji opterećuje i bilans Elektroprivrede, ali i probleme u budžetu.

Istakao bih, takođe, neispunjavanje važeće strategije energetike u gotovo svim elementima. Možda bi bilo dobro da se tokom ove današnje rasprave čuje i vaše mišljenje vezano za nacrt strategije razvoja energetike koji je u pripremi. Opterećeno je i nekim izazovima koji mogu da budu šansa, ali i propuštena prilika ako se do kraja ne iskoristi. Pomenuću projekat gradnje kabla, pomenuću mogućnost pronalaska ugljovodnika na primorju Crne Gore, pomenuću potrebu gradnje novih energetskih kapaciteta jer je već 30-ak godina prošlo da ih i nemamo, da li u oblasti termoenergije, da li gradnja nekih novih hidroobjekata. Ovo podvlačim zbog toga što mislim da bi nas greške u definisanju tih prioriteta i kašnjenje u valorizaciji onoga što Crna Gora ima u energetskom smislu moglo više koštati nego svi eksperimenti neoliberala vezanih za budgežet za poresku politiku, odnosno pogrešni saobraćajni prioriteti koji su nam ponijeli, recimo, 70 miliona eura kao što je ponijela pruga Podgorica-Nikšić.

Ono što je dobro, što je kolega Kalač pročitao, jeste da ne moramo da ponavljamo neke stvari i probleme koje ste vi ovdje notirali u vašem izvještaju. Neka bude paradigmatično, recimo, da na strani 19 jasno ukazujete da je operater distributivnog sistema funkcionalno i računovodstveno razvojen i da isti nije postupio u skladu sa zakonom, dakle da je kršio zakon. Takođe da nemamo desetogodišnji plan razvoja distributivnog sistema, da ... snabdijevanje ne postupa u skladu sa Zakonom o energetici. Dakle, navodite brojna kršenja Zakona o energetici. Pokušaj je bio Odbora za ekonomiju, finansije i budžet i ovog parlamenta, i taj pokušaj je u toku, da brzim izmjenama zakona, iako Vlada traži sporo izmjene zakona, jasno mi je zašto to Vlada traži, omogućimo vama, odnosno da vam ne dajemo alibi da ne možete da postupate već da postupite u skladu sa Zakonom o energetici i da primjereno kaznite sve one učesnike na energetskom tržištu koji krše zakon. Primjera kršenja ima sijaset u ovom vašem izvještaju.

Ono što bode oči jeste da su povećani komercijalni gubici. Žalosna je činjenica da se u državi Crnoj Gori svaki peti kilovat sat ukrade, odnosno nije plaćen. Bilo bi dobro da smo u izvještaju i dobili konstataciju koliko je to izgubljenih evra i za Elektroprivredu, odnosno za državu kao najvećeg akcionara, je li tako, Elektroprivrede Crne Gore. Ono što, takođe, nije dobro jeste da je Elektroprivreda u kojoj država ima većinsko vlasništvo za prošlu godinu iskazala gubitak od 5,7 miliona evra, gdje se na taj način devastira imovina ove države, i o tome treba da razmišljamo.

U kontekstu nekih predloga SNP-a i objedinjavanju i državnom vlasništvu u kompletnom elektroenergetskom sektoru, gdje imamo, ako možete kolege, možda vam nije interesantno, ali pretpostavljam da građanima jeste. Vi ste ove probleme već riješili, pretpostavljam, tokom vladavine od 20 godina koje ovdje imate. Problem je u Rudniku uglja koji je na početku reprotanac i dalje imamo dominantno privatno vlasništvo i da Rudnik uglja prošle godine iskazuje gubitak, iako je cijena 30 evra po toni, da i dalje imamo ogromne troškove operativno samo u Rudniku uglja. Smatram da je krajnje vrijeme da država sve učini da dokapitalizacijom, a država to može da učini, pogotovo imajući u vidu strukturu vlasništva u Rudniku uglja, i Rudnik uglja bude u državnom vlasništvu i da imamo zaokruženi energetski reprotanac jer mi nijesmo vlasnici svog energetskog sistema ako nam je početak reprotanac privatni, odnosno ako je neko, i to po stoti put ponavljam, na početku masovne vaučerske privatizacije, a zna se ko je kreirao tu privatizaciju omogućio da Rudnik uglja bude privatna kao početak energetskog reprotanca u Crnoj Gori. U odnosu na ostale učesnike na tržištu, možda nije poznato dovoljno javnosti, ali se i to zna, Jugopetrol koji smo, takođe, prodali kao monopolsku kompaniju, iako u tom sektoru imamo konkurenciju, ali samo što se tiče benzinskih pumpi, nemamo je, dakle, u onom suštinskom dijelu, a to je nabavka nafte, odnosno distribucija naftnih derivata plus onaj pravilnik o garantovanoj cijeni koliko god da se kreće tržišna cijena nafte za Jugopetrol, odnosno garantovanom prihodu i profitu, da je taj isti Jugopetrol za 2011. i 2012. godinu ostvario deset miliona evra profita. Pokazuje se da se rukovanjem monopolskim kompanijama i te kako može zaraditi u ovoj Crnoj Gori, a Elektroprivreda pet miliona u gubitku i Rudnik uglja 1,2 miliona u gubitku.

U odnosu na nekoliko stvari koje su, takođe, ovdje pomenute od strane, čini mi se, gospodina Kalača u čitanju izvještaja Odbora pada u oči da su troškovi zarada u crnogorskom elektroprenosnom sistemu koja je, takođe, jedna od stabilnih firmi koja stabilno posluje, bili dva miliona evra veći nego dozvoljeni od strane Regulatorne agencije. I dalje imamo neracionalnosti u poslovanju u jednom od ključnih energetskih subjekata u Crnoj Gori kao što je crnogorski elektroprenosni sistem. Mene interesuje šta možemo da uradimo, svi zajednički, ovdje da malo obuzdamo tu spiralu troškova u toj i ostalim energetskim kompanijama, kako bismo ostvarili profit, a ne gubitak na ovom tržištu. Takođe, dosta je priče bilo o radu Montenegro bonusa, možda i tu treba dati neke određene odgovore kako bi se i te dileme ovdje u plenumu otklonile. Ponavljam, po stoti put opet, da je ovo jedino mjesto gdje

se može čuti danas necenzurisana riječ o Crnoj Gori, jer u svim medijima, u zavisnosti od uređivačke politike, imamo određenu cenzuru onoga što se govori u Parlamentu. Možda je dobro i zbog vas gospodo iz RAE da ovdje i neke teme i vi sami otvorite, i potencirate, i jednostavno da iz ove rasprave izvučemo dobre zaključke. Žao mi je što je rasprava definisana, htio bih da vidim šta predlažete kao mjere za sprečavanje krađe struje. Ponavljam, svaki peti kilovat čas je ukraden u Crnoj Gori i ako imamo novi menadžment, i ako uvodimo daljinska brojila i tako dalje. Prema tome, tu postoji prostora da se te stvari bolje definišu.

Malo bih polemisao sa nečim što je bitno svim građanima. Ovdje je jasno rečeno, i to želim da se ovdje ponovi, da rješavanje odnosa Kombonata aluminijuma, Elektroprivreda, budžet ne može opteretiti cijenu električne energije za građane. To želim da ovdje jasno kažete i da vas držimo za riječ, gospodo iz RAE. Potrudio sam se malo da u prilog ove teze, kako mi u državi Crnoj Gori imamo nisku cijenu električne energije u odnosu na region i tako dalje, i onda ste vi nama dali tabelu gdje mi iz te tabele vidimo kako su odnosi na ostale cijene usluga i proizvoda cijene električne energije na 56% evropskog prosjeka i samo nam je, čini mi se, ne znam o čemu se radi, da li je u pitanju hrana ili u tom nekom prosjeku. Sa jednog energetskog portala sam i ovdje želim da istaknem da je Odbor za ekonomiju, finansije i budžet imao dosta aktivnosti vezanih i za ono što ste vi pominjali a to je energetska zajednica i posjete Beču i uzvratnu posjetu koju očekujemo od direktora energetske zajednice, gdje bi smo neke stvari pomjerali sa mrtve tačke, izvukao odnos cijena i plate za države regiona. Dakle, u odnosu na prosječnu cijenu struje i prosječnu platu koliko se u kojoj državi može kupiti struje. Zna li koje države jedino mogu da kupe manje struje od Crne Gore u regionu? To su Makedonija i Mađarska. Čak i Srbija koja ima najniže cijene struje može da kupi više i Češka, i Španija, i Njemačka, i Slovenija, i BiH i Hrvatska i tako dalje. Prema tome, da i tu neku tezu o tome kako imamo niske cijene električne energije pobijemo. Dakle, u regionu vjerovatno i u Evropi, jer idemo što sjevernije, to je veli bogatije, samo Makedonija i Mađarska mogu da kupe za prosječne plate manje struje nego Crna Gora.

Zaključujem, da ima dosta stvari na koje trebate da date odgovore. Cijenim uvodno izlaganje od strane Regulatorne agencije za energetiku, desetominutno, koje je dalo sijaset nekih podataka i tehničke prirode, ali nekoliko stvari koje sam ovdje iznio zaluzuju odgovore kako bi čuli, ne samo poslanici ovog doma, već i građani Crne Gore. Zahvaljujem.

PREDŠEDNIK RANKO KRIVOKAPIĆ:

Hvala, kolega Damjanoviću.

Bilo bi interesantno napraviti uporednu studiju oko Jugopetrola, koliko je bio profit kao državno preduzeće, plus sponzorstvo za sport i društvene aktivnosti u tom periodu i sada profit i sponzorstvo za javne koristi, pa ćete da vidite koja je tu razlika. Mislim da neke brojeve znam. U poslednjoj godini mislim da je šest miliona bilo za sport, maraka, za reć pravo, ali ... isto, plus je bio profit mnogo veći. To će vam pokazati koliko je naša privatizacija imala smisla.

Kolega Šehović u ime SDP-a, priprema se kolega Bojanić u ime Pozitivne.

DAMIR ŠEHOVIĆ:

Hvala, gospodine predsjedniče, gospodo iz Regulatorne agencije za energetiku, uvažene kolege,

Dozvolite mi da u ime Socijaldemokratske partije iznesem stav o Izvještaju o stanju energetskog sektora Crne Gore za period 2012. godine.

Na samom početku bih rekao da je crnogorskoj javnosti poznato da je za SDP energetika pitanje od političkog, ekonomskog, bezbjednosnog i socijalnog interesa i da je za nas takođe važno istaći da je energetika oblast koja Crnoj Gori može mnogo toga dobrog

donijeti ukoliko se istom na održiv način upravlja, ali isto tako to je oblast koja Crnu Goru može uvesti u političko i ekonomsko zavisništvo od nekog drugog ako ne budemo imali jasnu viziju i ako ne budemo povlačili ispravan redosljed poteza. U prethodnom periodu smo svjedoci da je ne malo puta Crnoj Gori nedostajalo te vizije zbog koje je postojala namjera da se njeni najznačajniji energetske, odnosno proizvodni kapaciteti privatizuju, što Socijaldemokratska partija uz pomoć drugih nije dozvolila, čime je spriječila da ti kapaciteti, koji predstavljaju kičmu ne samo energetske nego i ekonomskog sistema, pređu u tuđe ruke i postanu instrument preko kojega bi Crna Gora u političkom i drugom smislu bila ucjenjivana. Na sreću to nijesmo dozvolili, a nadam se da smo iz toga izvukli određene pouke.

Kada to kažem onda mislim da se stiče utisak da još uvijek nijesmo shvatili da je energetika naša glavna razvojna šansa, da je profit u ovoj oblasti, koja je monopolizovana, zagarantovan i da država Crna Gora sebi ne može dozvoliti luksuz da profit iz te djelatnosti puni budžete nekih drugih država ili pak da povećava iznos na žiro računu nekih drugih privatnih firmi bez obzira da li oni dolazili iz Crne Gore ili sa strane, već da moramo voditi računa da energetika treba da bude instrument za punjenje budžeta države Crne Gore.

Kada već razgovaramo o ovom Izvještaju, dozvolite mi da na samom početku konstatujem ono što smo mi konstatovali na sjednici Odbora za ekonomiju, finansije i budžet, da je ovaj Izvještaj koji je pripremljen od Regulatorne agencije za energetiku pregledniji, transparentniji i da pruža mnogo više podataka koji nam služe za jednu valjanu i argumentovanu raspravu na ovu temu, što je za svaku pohvalu, jer oni koji nijesu spremni da se suoče sa javnosti i da ponude argumente, jednostavno taj posao ne treba da rade. Vi ste pokazali da u ovom Izvještaju nijeste krili podatke što jeste svakako nešto što u ovom visokom domu treba da se čuje. Inače, ovaj Izvještaj predstavlja sliku dešavanja u energetske sektoru Crne Gore i on se bavi ne samo energetske resursima nego i kapacitetima, nalazima iz nadzora energetske subjekata, investicijama u energetske sektoru, zatim finansijske poslovanjem energetske subjekata, kao i stanjem, odnosno aktivnostima na tržištu električne energije. Posebno se čine interesantnim zapažanja koja ste naveli u nalazima vezanim za nadzor energetske subjekata, kao i za njihovo finansijske poslovanje. Ukoliko analiziramo te djelove izvještaja, onda možemo primijetiti nekoliko stvari koje bi, blago rečeno, trebalo da nas zabrinu. Prva i osnovna je ta što ste sasvim decidno napisali da je Zakon o energetici prekršen zbog činjenice da nije izvršeno pravno razdvajanje operatora distributivnog sistema i to je nešto što u ovom parlamentu treba da bude apostrofirano. Ne samo da nije ispoštovan krajnji rok koji je predviđen Zakonom o energetici, nego nije ni ispoštovan produžetak roka koji je dobijen od strane Evropske komisije za pravno razdvajanje operatora distributivnog sistema. To je činjenica koju javno treba saopštiti, treba se zapitati kako izlaziti iz te situacije, pošto je frapantno da država Crna Gora, odnosno Elektroprivreda Crne Gore dva puta krši rok, pa i onaj koji je dobijen od strane Evropske komisije na njihov zahtjev.

Druga stvar koju bismo trebali da pomenemo jeste činjenica da su gubici na distributivnoj mreži veći u ovoj u odnosu na prethodnu godinu za oko 10%, što je zabrinjavajuće imajući u vidu činjenicu da su građani Crne Gore i crnogorske parlament očekivali da će strateški partner sa investiranjem u toj oblasti da smanjuje gubitke, a ne da imamo za posledicu da nakon ulaska takvog strateškog partnera gubici u distributivnom sistemu budu veći. Zato me interesuje šta vi od instrumenata kojima raspolazete možete da uradite da bismo te probleme rješavali.

Treća stvar koja bi, takođe, trebalo da nas zabrine je vezana za činjenicu da je Elektroprivreda Crne Gore u 2012. godini zabilježila gubitak od 5,7 miliona eura, što takođe mora biti analizirano i mora ovdje biti jasno preciziran uzrok za takvu situaciju. Čitao sam izvještaj, odnosno čitao sam vaše mišljenje o tome, ali vas pozivam da crnogorske javnosti saopštite vaš ugao gledanja na tu situaciju, jer je čudno da Elektroprivreda bilježi gubitak ako

znamo kojim potencijalima ona raspolaže. Međutim, osim informacija koje su date u izvještaju želio bih da vas pitam još za nekoliko stvari. Prvo pitanje, dovođenje do kraja situacije koju smo imali tokom ove godine, a koja je vezana za, blago rečeno, blamažu Crne Gore kada je riječ o čuvenoj krađi struje iz čuvene interkonekcije. Da li vi smatrate da svi u Crnoj Gori mogu da peru odgovornost sa sebe? Da li je moguće da ministar ekonomije može da kaže da nije on nadležan za to? Da li je moguće da iz Elektroprivrede Crne Gore odgovornost prebacuju na Crnogorski elektroprenos? Da li je moguće da Crnogorski elektroprenos odgovornost prebacuje na vas? Da li je moguće da Kombinat aluminijuma kaže da nije kriv zbog toga, a Crna Gora je izblamirana? Zbog toga vas molim da mi date odgovor na to pitanje, kako će taj slučaj da bude završen. I da li neko, po vama, treba da odgovara zbog činjenice što je ova država došla u situaciju da uradi nešto što niko prije nje ni 50 godina nije uradio, da krade struju iz evropske interkonekcije?

Drugo pitanje je vezano za činjenicu da bih volio da dobijem informaciju od vas kako vi gledate na avanturu menadžmenta Elektroprivrede Crne Gore, koji je sebi dozvolio luksuz da u prethodnom periodu isporučuje struju potrošaču kojega je Ministarstvo ekonomije nazvalo delinkventom, mislim na Kombinat aluminijuma, i da time razbacuje novac Elektroprivrede Crne Gore odnosno građana Crne Gore, budući da i sami znate da je Elektroprivreda u većinskom državnom vlasništvu. Kako vi gledate na tu situaciju, kako je uopšte moguće da se desilo da kompanije odnosno menadžment u jednoj kompaniji snabdijeva strujom nekog za koga unaprijed zna da neće naplatiti, zbog čega će se suočiti sa gubitkom od oko 60 miliona eura? I konačno, da li raspolažete sa podatkom koliko građani Crne Gore plaćaju za održavanje proizvodnje u Kombinat aluminijuma, preko Montenegrobonusa? Pitam vas iz prostog razloga što je taj podatak nemoguće dobiti ovih dana od nadležnih, iako znamo da Montenegrobonus kroz plaćanje struje za održavanje proizvodnje Kombinata aluminijuma troši novac javnosti, koja ne može da sazna koliki je iznos novca.

Uzimajući u obzir činjenicu da ste vi ljudi koji se profesionalno bave tim stvarima, da znate kolike su potrebe Kombinata aluminijuma za strujom? Pretpostavljam da ćete znati da nam kažete koliko mi kao građani Crne Gore svakog dana finansiramo održavanje proizvodnje u Kombinat aluminijuma. Hvala.

PREDŠEDNIK RANKO KRIVOKAPIĆ:

Hvala.

Kolega Bojaniću, izvolite.

MLADEN BOJANIĆ:

Zahvaljujem.

S obzirom da su prethodni govornici bili svi članovi Odbora za ekonomiju, mnogo toga je već rečeno, ali nastojeću da se ne ponavljam i da iz nekog drugog ugla pogledam ovaj izvještaj, bar da ne budemo svi saglasni da je izvještaj odličan. Izvještaj je dobar, međutim, ono što mene brine je to što je stanje loše. Izvještaji se usvajaju i prolaze, ali uglavnom se svim tim izvještajima opisuje loše stanje i nekako sve to prolazi godinama, ne popravljaju se stanje, a izvještaji prolaze.

Imam jednu zamjerku na izvještaj, žao mi je što nije obrađena oblast energetske efikasnosti. Znam da Zakon o energetici na to ne obavezuje, da ste se držali Zakona o energetici i da ste shodno tome uradili ovaj izvještaj, ali mislim da je bilo prostora da se malo više dotaknete te teme, jer nam je jako važna.

Što se tiče samog stanja u energetici potvrđena je ona teza, čuli smo je na nekim sastancima u energetske zajednici, da energetska siromašna zemlja je i ekonomski siromašna. Na žalost, Crna Gora ide u tom pravcu, rezultati strategije razvoja energetskeg sektora su jako slični rezultatima strategije razvoja ekonomije uopšte u Crnoj Gori. Umjesto

da idemo u pravcu razvijanja proizvodnje, odnosno povećanja energetske kapaciteta na strani dijela strategije energetike ili generalno na strani ekonomije razvoj novih proizvodnih kapaciteta, zaposlenosti, mi idemo potpuno suprotno. Vlada je zadovoljna što vrlo brzo nećemo imati energetski deficit, ne zato što smo proizveli više struje nego zato što smo ugasili dobar dio kompanija.

S druge strane, to isto se dešava i u ekonomiji. Umjesto da razvijamo, mi smanjujemo potrošnju i nastavljamo politiku stezanja kaiša. Politika stezanja kaiša se odnosi i na energetski sektor, 30 godina nije izgrađen nijedan energetski objekat u Crnoj Gori. Toliko smo imali strategija da bi trebalo da imamo na desetine hidroelektrana, termoelektrana, međutim, mi nemamo ništa. Bojim se da ovakvim načinom vođenja energetskog sektora a i ekonomije uopšte Crna Gora gubi onu drugu nezavisnost, gubi državnu nezavisnost jer svi znamo da ako iole mislimo da idemo u neki razvoj, energija nam je neophodna. Ako treba da je uvozimo, ako treba s druge strane da pozajmljujemo novac da bismo ulagali u bilo kakve projekte, onda nam zalud zastava i himna. Resursi postoje u Crnoj Gori, to je jasno dato i u izvještaju, neiskorišćenost hidropotencijala, svega 17% je iskorišćeno. Znam da je nemoguće da bude 100%, ali dobar dio, sigurno. Napunio sam dosta godina i dobro pamtim da je prije 30-40 godina bilo formirano društvo, odnosno tada preduzeće za izgradnju hidrocentrala na Morači. Evo i dan danas je ista priča, ista meta, ništa nismo napravili. Uzgred da kažem da je Pozitivna i te kako za izgradnju centrala, jer su nam spočitavali sve vrijeme da smo protivnici bilo kakve hidrocentrale na Morači. Upravo suprotno, mi smo zagovornici te ideje, podržaćemo je, ali pod uslovom da ta hidrocentrala ili više njih sutra budu u interesu svih građana Crne Gore, a ne samo pojedinaca koji će se kao u mnogim sistemima jedini okoristiti.

Pomenuo bih ovdje jednu temu vezano za resurse koji postoje, odnosno značajne rezerve uglja. Iskoristiću priliku da pomenem problem Mrkog rudnika uglja Berane, jer sam kao član Komisije za kontrolu privatizacije prije nekoliko mjeseci boravo tamo. Vidio sam u kakvim nehumnim uslovima funkcionišu ti radnici, ne mogu reći da rade, jer se tamo ništa ne radi. Znam da nije direktno vezano za Agenciju, ali prenijeću njihov apel da neko im pomogne. Da neko, ako ništa drugo, kaže Ministarstvu ekonomije da napravi neki elaborate. Tamo i po vašim izvještajima stoji da su geološke rezerve beranskog uglja 160 miliona, a komercijalne svega 18. Balkan enerdzhi kompanija je kupila to prije nekoliko godina, obećala i potpisala da će da uloži 20 miliona, plus 100 miliona, a od toga nema ništa. Dajte, nađite rješenje ako već Ministarstvo ekonomije to ne radi, a evo koliko vidim pretvorilo se u ministarstvo stečaja. Nekada smo ga dobroćudno nazivali, prvo posrdno a onda dobroćudno, od bauka kapitalizma koji je kružio crnogorskom privredom došli smo do bauka stečaja, koji iz dana u dan uzima danak ovakvim vođenjem ekonomske politike.

Takođe pomenuto je već, iz jednog drugog uglja, vezano za prodaju Jugopetrola. Prodajom Jugopetrola ne samo da smo im dali monopol na tržištu nego monopol na sve skladišne kapacitete nafte i gasa. Jugopetrol u ovom momentu ima 89%, to piše u izvještaju, skladišnih kapaciteta nafte i gasa. E sada, mogu da vas pitam ali znam odgovor, da li je to u susret konkurenciji. Naravno, još jedna stvar je tu bitna, daj bože da nam ne bude trebala, ali mislim da se i bezbjednost države i te kako ugrožava kada se samo jednoj kompaniji ostavi 89% skladišnih kapaciteta nafte i gasa.

Pravno razdvajanje Elektroprivrede nije urađeno, konstatovali ste to, niko nema konsekvence što to nije odradio kako je trebalo. Ponavlja se ista priča iz godine u godinu, Vlada vrlo lako podnese zakon, vrlo lako parlamentarna većina to usvoji, a onda se taj zakon ne sprovodi. I onda tražimo izmjene zakona, dopune i nikome ništa. Stalno se očekuje smanjenje komercijalnih gubitaka, to je takođe pomenuto. Oni su za ovu godinu 24,78% veći nego što su planirali u Elektroprivredi. Iznenađeni su bili da su jednu četvrtinu porasli u odnosu na njihov plan i sad iznose 20,84%. Sreća što je sud donio presudu da te troškove

komercijalnih gubitaka, a vi u pravilnik ugradili, ne priznajemo prilikom obračuna za električnu energiju, nego samo do 9% tehničkih troškova, jer mogu misliti šta bi nam se dešavalo.

Finansijsko poslovanje Elektroprivrede takođe je problematično, sa gubitkom 5,7 miliona eura, troškovi veći od odobrenih. Na ono što je meni interesantno skrenuo bih pažnju javnosti, znam da nije direktno Agencija nadležna za to, ali treba da se čuje danas. Kome je i zašto plaćano 13 miliona konsultantskih usluga za savjetodavno-pravne poslove? Mi smo prodali Elektroprivredu, odnosno dali menadžment valjda stručnjacima koji treba to da vode, a oni uzimaju treća lica i plaćaju 13 miliona eura za savjetodavno-pravne poslove. Liči na Telekom. Volio bih da znam zašto. Imam jednu zamjerku, da ne hvalimo Agenciju. Vezano je za nepotpisivanje ugovora, evo i dan danas nemamo jasnu situaciju između snadbijevanja KAP-a, Elektroprenosa i Elektroprivrede. Tada je bila izjava premijera da to nije ni važno, potpisaće se ugovor. Nijeste reagovali, mislim da tu ste morali da reagujete. Ako već premijer jedne zemlje to kaže, a naravno posljedica toga je i ona bruka i blamaža koji smo doživjeli u Evropi vezano za krađu struje, mislim da je Agencija morala da reaguje i da bar kaže o čemu se tu radi.

Zaključicu tim da ćemo biti uzdržani, ne zato što je izvještaj kao izvještaj loše urađen, izvještaj je dobar i tu nemam neku zamjerku veću, ali bićemo uzdržani iz razloga što glasanjem za ovakav izvještaj mi se mirimo sa ovakvim stanjem, a nikako to ne možemo prihvatiti. Svima poruka da se odbro zamislimo nad budućnošću energetskog sektora, jer ovakvim načinom funkcionisanja bojim se da ćemo i tu ući u velike probleme vrlo brzo.

Zahvaljujem.

PREDŠEDNIK RANKO KRIVOKAPIĆ:

Hvala.

Samo političko-pravna sugestija. Ovi izvještaji služe da bi Skupština usvojila svoje zaključke o stanju u nekoj oblasti. Izvještaj je samo polazište. Činjenična osnova je da mi donesemo naše zaključke o stanju u toj oblasti. Pošto se radi o prioritetnoj oblasti, očekivao sam da će Odbor imati zaključke koji ukazuju na osnovne greške i upućuju na puteve izlaska iz tih grešaka. Smisao ovakvih izvještaja nije sam izvještaj da bi se usvojio, jer izvještaj može biti tačan ili netačan, nego je smisao da budu povod za ocjenu i rekapitulaciju o stanja u toj oblasti i, rekli bismo, politiku za tu oblast u toj godini. Tako da je to smisao ovakvih razmatranja i očekujem da ćemo ako ne ove onda barem iduće, imati takve zaključke i za ove i za druge izvještaje u ključnim oblastima i to je sugestija.

Zašto je potrošeno 14,5 miliona eura vrlo ću vam prosto objasniti. Treba veliko pravno znanje da poklanjate struju a da ne plaćate poreze i carine. Treba veliko pravno znanje, jer takvo znanje niđe nećete naći. Ja ne znam đe postoji takvo znanje. Malo je dati 14 miliona ako ste štetovali 140 miliona, 70 neplaćene struje i ovamo 70 neplaćenih dažbina. Pri tom naravno naćerati državu da plaća klamatu na svoja sredstva po 9%. Za to treba pravno znanje, ja bih volio da znam đe može da se kupi, jer je jedinstveno.

Kolega Damjanoviću, izvolite.

ALEKSANDAR DAMJANOVIĆ:

Predsjedniče i vi i ja se sjećamo da sam prvi u decembru iznio te podatke o neplaćanju obaveza kao kompenzaciju za isporuku struje KAP-u. U odnosu na ovu vašu opasku, potpuno ste u pravu, ovi izvještaji o stanju služe da se iz tih izvještaja izvuku određeni zaključci kako bi se stanje poboljšalo. Gospodin Kalač je zato i proćitao taj dio i on je bio na kraju, mislim da je bilo potrebe da se i to proćita, da je povodom razmatranja izvještaja najavljena mogućnost podnošenja zaključaka, pošto razumijem da glasanje neće biti danas, nego će biti za nekoliko dana i ova rasprava ovdje u plenumu treba da posluži Odboru da probamo, ne kaćem da ćemo i moći da to uradimo, da uz naše političke razlike

usvojimo određeni predlog zaključaka prema parlamentu koji bi definisao neke moguće mjere za poboljšanje stanja. I jedna stvar koja je veoma značajna, kolega Bojanić je započeo, da je potpuno zaokružim. Kada smo bili u energetske zajednici u Beču, delegacija Odbora, što je bio prvi parlamentarni sastanak jedne delegacije sa energetske zajednicom pa su ostali parlamenti počeli da šalju poslanike kako bi oni imali uvida u stanje u energetici, a ne samo agencije, odnosno Vlada, kao jedna od ključnih zamjerki, odnosno problema u nepoštovanju zakona je napomenuto to da Crna Gora ne poštuje dio zakona koji se odnosi na skladištenje nafte. Gospodin Bojanić je potpuno u pravu, nijesu ugroženi samo bezbjedonosni interesi ove države već i finansijski, a evo na koji način.

Dakle, Crna Gora nema svoje skladišne kapacitete, prodala ih je Jugopetrolu. Postoji neki sudski spor 10 - 15 godina koji se vodi sa Jugopetrolom, ja vjerujem u naše pavosuđe, efikasnost itd. Volio bih da znam uzroke toga spora i zašto država ne može da vrati te kapacitete, odnosno ako ne može da se adresira zašto ne može, i nama je napomenuto da smo mi dužni kao i sve države da imamo takozvane tromjesečne zalihe nafte u sopstvenim kapacitetima koji služe kada se zbog rata u Siriji ili negdje drugo dese naftni šokovi, pa cijena nafte skoči 30 - 40%, da država ima skladištenu naftu makar za tri mjeseca prosječne potrošnje. Jednostavno, da taj šok Jugopetrol, kao što će da uradi, ne prebaci odmah na građane i ne platimo odmah 30 - 40% veću cijenu nafte, odnosno goriva, nego da imamo svoja skladišta i da tako pazimo i bezbjednost, pa i finansijsku bezbjednost ove države. Mi to nemamo i to nam je ukazano kao gorući problem. Možda da i o tome kolege iz Agencije koji to pominju na strani 17 daju malo više informacija.

Hvala vam.

PREDŠEDNIK RANKO KRIVOKAPIĆ:

Četrdeset je godina od kada je ta praksa uvedena u Evropu, poslije naftne krize 1973.godine, tako da je to postalo standard u svim zemljama van OPEK-a, OPEK ne mora da šteti tako.

Hvala. Kolega Šefkija Murić, a da se pripremi kolega Milić. Izvolite.

ŠEFKIJA MURIĆ:

Zahvaljujem, uvaženi predsjedniče.

Dame i gospodo poslanici, poštovani građani, uvaženi predstavnici Regulatorne agencije za enregetiku,

Danas razmatramo jedan veoma važan izvještaj o stanju u energetske sektoru naše države i smatram da je ovaj izvještaj, za razliku od prethodnog, sveobuhvatniji, cjelovitiji i ima mnogo više podataka u odnosu na ranije izvještaje. To nam govori da ste ozbiljno pristupili i iskazali realno stanje u energetske sektoru, kako je odslikano u ovom izvještaju.

Pokušaću da komentarišem djelove izvještaja i krenuću od energetske resursa. To sam i ranije govorio, da Crna Gora ima izuzetan hidropotencijal koji nije iskorišćen. U energetske strukturi je visokorazvijenih zemalja, hidropotencijal je u nekim zemljama zastupljen i preko 90%. Ja se pitam zašto mi ne koristimo taj potencijal, zašto ne radimo po tim pitanjima mnogo više. Ima pomaka u određenom dijelu gdje su izdate dozvole za gradnju malih hidroelektrana, ali smatram da treba se bazirati i na srednje i veće hidroelektrane po principu javnog partnerstva. U staroj Jugoslaviji postojala je studija lokacije koja je rađena za rijeku Ibar u Rožajama i tada je tamo predviđeno da se radi jedna velika hidroelektrana od 27 megavata. Međutim, diobom, odnosno izdvajanjem država iz eks - Jugoslavije, to je teže rješivo. Postoji jedna relevantna... koja se bavila ovim pitanjem i koja je predvidjela da tamo mogu da se grade tri manje elektrane srednje snage, do 10 megavata. Koristim ovu govornicu i ovu priliku da uputim apel Agenciji direktnih stranih investicija, resornom ministarstvu i svima onima koji mogu da utiču da strane investitore usmjere da pogledaju

ovo, da sagledaju, kako bi ušli u realizaciju, jer smatram da će u našoj opštini imati najmanje problema oko rješavanja imovinsko-pravnih odnosa i ono sve što nas je pratilo i sprečavalo u predhodnom periodu ne pravimo ovakve elektrane. Složićemo se svi da je energetika motorni razvoj jednog društva i moramo svi kao društvo djelovati jače, čvršće i odlučnije i rješavati ove probleme. Što se tiče hidropotencijala, toliko.

Neko od kolega je govorio i o obnovljivim izvorima energije, čini mi se da je to bio kolega Zoran Jelić. Tačno da je napisano i prihvaćeno da Crna Gora do 2020. godine preko 30% u svojoj strukturi mora imati energiju iz ovakvih izvora. On je više govorio o vjetrogeneratorima, a tu postoji još i solarna energija i energija biomase. Vi ste u svom izvještaju rekli za solarnu energiju, dali ste koliko imamo otprilike sunčanih dana, odnosno časova godišnje i koje oblasti su pokrivene ovim. Mislim da ovo nije dovoljno razrađeno, to ste i vi konstatovali, možda treba ući u dublju analizu i ovo uraditi po opštinama, jer određene opštine na sjeveru, a mislim da tu spada i Rožaje, imaju veliki broj sunčanih dana. To se nekad poredilo u nekim studijama čak i sa primorskim ostrvima koja imaju izuzetan broj sunčanih dana, da se i ovdje pristupi studiji detaljnije kako bi mogli da privučemo strane investitore i da tu uradimo nešto.

Pošto nemam više vremena, samo ću na kraju istaknuti još jedan važan program iz programa investicija, a odnosi se na izgradnju i proširenje TK sistema. Znači, energetske kablovi sa OPG vlaknima, to su kablovi koji imaju u sebi optička vlakna i oni pružaju širok spektar mogućnosti kako bi Elektroprivreda i oni koji se bave ovom tematikom mogli svoje djelatnosti da prošire. To je, po meni, jako važan projekat, počeo je 2007. godine. Ovdje niste precizno naveli koji je stepen realizacije ovog programa, ili bar ja nijesam mogao da dobro shvatim šta je tačno naglašeno. Ja ću podržati ovaj Izvještaj o stanju u energetskom sektoru. Zahvaljujem.

PREDSEDAVAJUĆI SULJO MUSTAFIĆ:

Hvala i vama, kolega Muriću.

Komentar kolegice Jasavić. Izvolite.

AZRA JASAVIĆ:

Ja bih da pozdravim diskusiju kolege Murića. Mislim da je vrlo korisno to što ste istakli rijeku Ibar kao vrlo važnu rijeku u Crnoj Gori sa hidropotencijalom. Takođe bih da pozdravim vaš poziv stranim investitorima da razmotre sve te projekte, ali bih iskoristila ovu govornicu da uputim poziv stranim investitorima da se ne upuštaju da ulaze u investicije dok se vladavina prava ne uspostavi i dok se u Crnoj Gori ne promijeni vlast, jer građani opštine Rožaje sigurno neće dati svoju imovinu za raznorazne dilove i kombinacije i ugradnju pojedinaca koji sa republičke vlasti, govorim o loklanoj vlasti, mogu da dobro se ugrade i obezbijede, a da građani Rožaja i dalje plaćaju tu ugradnju. Zahvaljujem.

PREDSEDAVAJUĆI SULJO MUSTAFIĆ:

Hvala i vama.

Da li želite odgovor? Izvolite, kolega Muriću, odgovor na komentar.

ŠEFKIJA MURIĆ:

Zahvaljujem, uvaženi potpredsjedniče.

Uvažena kolegice Jasavić,

Kada god pokušavam da istaknem neke pozitivne stvari, želim da istaknem ono što se tiče moje sredine. Mislim da je ovo pozitivno, zahvaljujem se na tom pristupu, ali ne mogu da prihvatim da ima u vašem govoru i one politikantske priče da ne pozivate strane investitore, a u ovoj godini prema podacima kojima raspolazem bilo je 274 miliona stranih investicija. Zašto

bi bježali od toga i zašto u Rožaje ne bi ušle strane investicije kroz ovaj vid kada znamo da proizvodnja jednog megavata košta milion eura, a za gradnju jedne takve hidroelektrane je potrebno 10 miliona eura. To je veoma značajno za kraj odakle dolazim i mislim da bi se i finansijski oporavio od određenih stvari, opet kažem da je energetika motor razvoja. A što se tiče onoga što ste vi govorili, mi ipak razmatramo Izvještaj o energetici, a ne stanje u ljudskim pravima. To smo juče razmatrali kada je bio ministar Numanović. Hvala.

PREDŠEDAVAJUĆI SULJO MUSTAFIĆ:

Zahvaljujem.

Kolega Milić ima riječ, a nakon njega nek se pripremi kolega Rešid Adrović.

Izvolite, kolega Miliću.

SRĐAN MILIĆ:

Hvala, gospodine potpredsjedniče.

Izvještaj nije obuhvatio analizu dokapitalizacije niti analizu realizacije ugovora između EPCG-a i A2A. Možete da mi odgovorite da to nije bilo predmet vašeg interesovanja, ali jeste predmet interesovanja građana Crne Gore. Nijedan od indikatora, uspješno ste definisali, ugovorom Elektroprivrede Crne Gore i A2A nije ostvaren. Ajmo o indikatorima.

Nijesu smanjeni tehnički komercijalni gubici u distributivnoj mreži. Umjesto ugovorom planiranih u 2012. godini 15%, čini mi se, danas oni iznose 20,84% što je dva puta više od distributivnih gubitaka u zemljama Evropske unije, ili dva puta više od onih objekata gdje A2A ima vlasništvo na sjeveru Italije, a to je 9%. Gubici su povećani u odnosu na 2011. Godinu, iako su desetine miliona evra uložene, kako sam dobio od vas objašnjenje, po zakonu, po tenderima, ali ne znam da li su brojila standardizovana i da li je bilo ko kontrolisao kvalitet tih brojila.

Dakle, posledicu imamo jednu, možda za nekoga nebitnu, smanjenje zaposlenih u distribuciji. Nijesu posebno iskazani, razdvojeni tehnički od komercijalnih gubitaka. Nije se realizovala projekcija investicionog ulaganja. Planiran je bilo profit u 2012. godini 60 miliona evra, ostvaren je gubitak od pet miliona evra. Da li je neko odgovarao? Sredstva dokapitalizacije u iznosu od 90 miliona evra je bilo potrebno uložiti u izgradnju novog proizvodnog objekta. Rekao sam da danas među rijetkima u Crnoj Gori imam podatak koliko je od 90 miliona evra ostalo na računu Elektroprivrede Crne Gore. Da li to nekoga brine? Da li brine državu Crnu Goru? Na koji način se ostvaruju ili realizuju indikatori koje smo definisali u odnosu na sporazum koji smo sklopili sa A2A? O Morači da ne pričam. Iz godine u godinu se povećava u državi potrošnja električne energije, što bi trebalo da bude u direktnoj korelaciji sa povećanjem standarda stanovništva, sa razvojnim uspjesima Crne Gore, sa otvaranjem novih proizvodnih kapaciteta. U Evropi za povećanje bruto društvenog proizvoda od 1% povećava se za 0,6% potrošnja električne energije. Da li znate koliko je u prethodnom periodu zbog toga što je povećan životni standard stanovništva, zato što su otvoreni novi proizvodni kapaciteti, povećana potrošnja električne energije? Kontrapitanje je šta možemo da kažemo o energetske efikasnosti danas u Crnoj Gori. Kontrapitanje je kako je moguće da amandman eto toga Srđana Milića iz SNP-a na Zakon o izgradnji objekata ne bude usvojen od ovog parlamenta, gdje sam tražio da se komunalije za izgradnju tih objekata, smanje u odnosu na one koji bude gradili energetske efikasne objekte. Kako je moguće da Crna Gora u 2013. godini i dalje ne poštuje nijednu od klasifikacija A+A, B ili bilo koju drugu klasifikaciju, kako bi se moglo opredijeliti i cijena elektroenergije?

Kada smo kod cijene električne energije, kada pođete u Italiju i pozovete, znači ne morate da imate nekretninu, imate numero verde ili zeleni broj koji možete vi iz Regulatorne agencije da okrenete i da nađete nekoga ko zna italijanski jezik, a znam ljudi koji znaju italijanski jezik, i da pitate koliko mogu da vam ponude cijenu za vaše domaćinstvo za

električnu energiju. Znete li koliko će vam reći? 7,8 centi. Na to dolaze takse, na to dolaze ostale stvari. Što to govori? Da je u Italiji sprovedena kampanja energetske efikasnosti gdje su obezbijedili da se objekti moraju privoditi namjeni. Oni imaju ogroman broj objekata koji je u onoj klasi G i zbog toga plaćate i veće takse i veće poreze i sve ostalo. Stimulišete one koji grade objekte koji su energetske efikasni, odnosno energetske autonomni, govorimo o drugom obliku onoga što čeka Crnu Goru. Mi to možemo ovdje da napravimo, jer smo bogom dani prostor da iskoristimo sve potencijale. Priča o 27% iskorišćenosti hidropotencijala koja se ponavlja iz godine u godinu je alibi da se ne bavimo korišćenjem drugih oblika obnovljivih izvora energije. Ko god je imao priliku da prođe hrvatskim autoputevima, naročito onim putem od Splita do Rijeke ili do Zagreba, naići će na farme onih vjetroelektrana koje se nalaze pored samog puta. Što ste vi napravili oko toga? Šta se dešava sa onim u Ulcinju, šta se dešava ovamo gore kod Nikšića i sve ostalo? Vjerovatno ću prekoračiti, mogu to poslije da koristim kroz komentare. Takođe je iskazana potreba i opravdana potreba za promjenom strategije razvoja energetike za period 2007-2025. godina. Da li će neko, zaista, u Crnoj Gori odgovarati zbog toga što je napravio spisak lijepih želja kroz strategiju za razvoj energetike u tom periodu? U Skupštini je od strane vladajuće koalicije, od strane čitave vladajuće koalicije, uključujući i manjinske partije, odbijen predlog SNP-a o zaštiti državnih interesa u elektroenergetskom sektoru kojim je posebno iskazana potreba za ulaganje u razvoj, ponavljam i podvlačim, jedinstvene elektroenergetske državne kompanije i zaštite većinskog državnog vlasništva, znači ne po sistemu 55, sve što je više od 50,1 je zaštita većinskog vlasništva. Predložili smo identifikaciju kapitala lokalnih uprava. Da ne bismo sada pričali o Rožajama, o Beranama, o bilo kome drugome, predložili smo, s obzirom na način kako se čuvao državni kapital u Elektroprivredi Crne Gore, pokazalo se da država nije dobar garant da se taj kapital čuva. Dozvolite da lokalne samouprave, na čijoj teritoriji se ostvaruje najveći dio ovih prihoda imaju svoje predstavnike, valjda niko ne smatra da će te lokalne samouprave, sebi dozvoliti luksuz da im bude bliži bilo koji drugi manjinski akcionar u odnosu na državu Crnu Goru.

Dakle, evo nekoliko pitanja: U kojem iznosu Agencija priznaje gubitke Elektroprivrede Crne Gore? U kojem iznosu ti gubici idu na teret Elektroprivrede i opterećuju rezultat kompanije? U kojem iznosu tehnički gubici opterećuju potrošače? Koliki je iznos nenaplaćenih potraživanja ukupnih u 2012. godini? Govorimo od 60 miliona eura od KAP-a a ne pominjemo 122 miliona eura koliko duguju fizička lica Elektroprivredi Crne Gore. Ko je dozvolio da 122 miliona eura duguju fizička lica? Da su to lica u stanju socijalne potrebe, gospodine potpredsjedniče Parlamenta, ja bih to i Vi uvijek podržao, ali njihovi dugovi su samo osam miliona eura, a dugovi oni koji nijesu u stanju socijalne potrebe su 184 miliona eura. Što to znači? Da oni koji nemaju novaca plaćaju struju, pogledajte po gradovima, i to sam zahvaljujući vama i zahvaljujući Ministarstvu ekonomije dobio te podatke, da oni gradovi koji imaju najveći prosječni dohodak po glavi stanovnika, kao što je moja Budva, kao što su neki drugi, imaju najveće dugove za električnu energiju.

Dakle, ono što nijesmo uradili je sigurno da nijesmo definisali međusobni odnos između Rudnika uglja, Elektroprivrede Crne Gore i lokalne uprave Pljevlja. Dao sam skromni doprinos tome. Krenulo se u realizaciju. Dugo godina nijesmo mogli da dođemo do informacije koliko Rudnik uglja duguje po osnovu koncesija Opštini Pljevlja. Uporni smo bili, imali smo jednu korektnu stručnu raspravu na Odboru za ekonomiju između dva člana Odbora koji znaju taj posao i bilo je dilema o tome, kolika su naša nalazišta uglja, i da li su ona ova koja su bila predviđena strategijom razvojne energetike ili su manja. Ali, ono što je bitno i za Pljevljake, mislim da tu nema veze politička obojnost i sve ostalo. Ima potreba da se zaista nađe kvalitetan partner za Termoelektranu II blok. Da taj partner ne bude stvar političkog izbora, nego stvar, prije svega izbora onih koji hoće da imaju u Pljevljima strateškog partnera. Ono što smo mi mogli da uradimo je da smo gospodin Damjanović i ja na njihov

zahtjev razgovarali sa predstavnicima ruske firme, firme iz Rusije, koji su željeli da grade cementaru, gdje žele da otvore šest stotina novih radnih mjesta, gdje želimo da valorizujemo laporac, koji postoji tamo, čija je danas tržišna vrijednost negdje oko 150 miliona evra. Drago mi je da su konačno predstavnici Vlade sjetili se da postoji i drugačiji način valorizacije toga laporca u odnosu na ono što je postojalo u prošlosti, a ono što je postojalo u prošlosti je samo posljedica načina kako je privatizovan Rudnik uglja Pljevlja. Hvala vam. Izvinite, gospodine potpredsjedniče, na prekoračenju.

PREDŠEDAVAJUĆI SULJO MUSTAFIĆ:

Naravno da je bilo dosta veliko prekoračenje, ali s obzirom da ste jedini prijavljeni diskutant iz vaše partije, a i da je značajan broj manje prijavljenih iz redova opozicije nego iz vlasti, to smo dopustili malo prekoračenja, a i s obzirom da se radi o predsjedniku jedne partije. Imate komentar, kolega Filip Vuković. Izvolite.

FILIP VUKOVIĆ:

Pozdravljam sve prisutne, naravno predstavnike Regulatorne agencije,

S obzirom da su oni danas glavna tema, pomalo se osjećaju vjerovatno zapostavljenim, evo i ja ću vas zapostaviti, izvještaj vam je sjajan i nemam komentar i želio bih da i sljedeći izvještaji budu slični. Imam komentar na kolegu Milića u dijelu odnosa lokalnih samouprava i energetskih subjekata ili rudarskih subjekata ili bilo kakvih industrijskih subjekata iz oblasti energetike. Znači, podsjetiću vas da je upravo na predlog poslanice Maide Bešlić i Tarzana Miloševića ovaj Parlament usvojio novu odluku, da se 70% koncesija, odnosno koncesionih naknada za eksploataciju prirodnih resursa mineralnih sirovina, šume i svega ostalog dodijeli opštinama. To je sve plaćeno, ako pratite, znači u međuvremenu je izvršena kompenzacija. Na kraju krajeva, to i nije toliko bitno kada će biti plaćeno, bitno je da je stvoren obligacioni odnos i da neko duguje, pogotovo ako duguje država opštini. Na kraju krajeva opština je država, prenešena na lokalni nivo. Znači, sve ono što nekome opština iznad svega stoji država. Meni je drago, da ste konačno ukapirali vi, koji, kako kaže kolega Milić, obojeni. Moguće da ste vi obojeni. Mi pripadamo jednoj partiji, nijesmo obojeni i iskreno se brinemo za dio energetike, takođe je lijepo da više ne pričate o turizmu, nego pričate o energetici, to je isto nešto od čega ćemo imati svi mnogo više koristi nego do sada. Stalno smo pričali o turizmu, a o energetikom se nijesmo bavili. To znači da mi koji smo se bavili energetikom smo vam prenijeli dio znanja ili bar interesovanja za taj oblik. Na jednoj od sjednica Odbora za ekonomiju, finansije i budžet neko od kolega je bio tako nešto slično komentarisao, vrlo ružno prema budućim investitorima. Tada smo došli do termina političko strašilo. Nažalost, ako budemo imali manje političkih strašila imaćemo više investitora i obrnuto.

Sve u svemu, mislim da je diskusija kolege Milića poslije dužeg vremena, bar s mog aspekta energetike vrlo ispravna, vrlo afirmativna. Neću komentarisati ovo sa cementom i cementarom. Mislim da je to, ipak, jedna politička želja SNP-a i da nijesu sagledali do kraja ni početak ni kraj cijele te akcije koja ide od predstavnika jedne ruske, može da se kaže, lobističke firme "Sfera" koja je prvo razgovarala sa mnom kao prethodnim predsjednikom opštine i onda su dobili podršku u Baru od kolege Laloševića, a onda se uključio i vrh SNP-a, što opet nije loše. Što više ima investitora biće kvalitetniji rezultat. Hvala vam.

PREDŠEDAVAJUĆI SULJO MUSTAFIĆ:

Hvala vam, kolega Vukoviću.

Kolega Miliću, da li želite odgovor na komentar?

SRĐAN MILIĆ:

Mislim da je u vrlo negativnom kontekstu pomenut kolega Lalošević, pa će on, vjerovatno, naći prostora da odgovori oko ovoga.

Gospodine Vukoviću, hvala vam na prilici, zaista nijesam razumio o čemu ste pričali, iskreno vam kažem. Cijenim da ste vi prepoznali da je ovo moje bilo afirmativno, što je afirmativno za vas. Da ne bih glumio Sveta Marovića, tu ću zaustaviti svaki komentar. Da li Regulatorna agencija prati dinamiku realizacije planiranih investicionih ulaganja tokom regulatornog perioda svake godine i u kojoj mjeri i obimu se odstupa od realizacije plana? Kakve to reperkusije ima na tarife i na cijenu električne energije i koje su planirane investicije inkorporirane preko povratka sredstava u iznosu od 7,02% i preko amortizacije od planiranog vremena aktiviranja? Da li Agencija prati dinamiku regulacije na koju je dala saglasnost?

Ministarstvo ekonomije raspisalo je tender za izgradnju malih elektrana na vodotocima u više opština, bez prethodno urađenih neophodnih istraga, što je uslov za igradnju i optimalno korišćenje vodotoka. Tenderom je data sloboda ponuđačima i koncesionarima da u konačnom sami odlučuju o vodozahvatima, lokacijama elektrana, snazi hidroelektrana i njihovoj proizvodnji bez uticaja države na optimalna rješenja. Gospodine Martinoviću, zašto govorim, bez uticaja države na optimalna rješenja? Znači, do toliko instalisane snage se može graditi, ali niko ne kaže da mora biti ta instalisana snaga na toj rijeci, na tom zahvatu, ta mala hidroelektrana. Studije i istrage u normalnim i ozbiljnim državama je bilo potrebno uraditi prije izrade prostornih planova opštine jer bi trebalo da budu osnova za izradu, valjda, prostornih planova opštine, a ne da prostorni plan opštine govori o tome gdje će da se gradi i da on bude osnovni element.

Koja su ograničenja, gospodo iz RAE, po međunarodnim konvencijama, Kjoto sporazuma i ostalih za izgradnju drugog bloka Termoelektrane Pljevlja, a odnose na dozvoljenu proizvodnju električne energije iz obnovljivih izvora i onih koji to nijesu u odnosu na dozvoljene količine proizvodnje iz goriva. Odluke za izgradnju za državu velikih i značajnih kapaciteta potrebno je, nadam se da ću imati tu saglasnost svih, usaglašavati i donositi u Skupštini Crne Gore i u dijelu koji se odnosi na sektor nafte i gasa. Izgradnja dalekovoda 400 kilovata Lastva-Pljevlja i podvodnog kabla za Italiju jedino odgovara državnim interesima Crne Gore u slučaju izgradnje novih proizvodnih objekata i viška električne energije iz sopstvenih izvora, uz uslov jednog jedinstvenog elektroenergetskog sektora u državi. Hvala vam velika.

PREDŠEDAVAJUĆI SULJO MUSTAFIĆ:

Hvala vam.

Vi ste postavili veliki broj pitanja. Sada pitam predstavnike regulatora da li žele da odgovore sada na ova pitanja ili na kraju rasprave danas?

Izvolite.

ALEKSANDAR DAMJANOVIĆ:

Hvala vam.

Hvala što ste anticipirali moju proceduralnu reakciju i pokazuje se da je dobar posao. U skladu sa članom 96 stav 1, alineja 6, citiram - predlagač, odnosno ovlašćeni predstavnik predlagača u toku pretresa ima pravo da se javi i dobije riječ radi odgovora na postavljena pitanja i pojašnjenja stavova, a nakon završenog pretresa ima pravo na završnu riječ. Pošto već sat i po diskutujemo, čak su i svi članovi Odbora za ekonomiju, finansije i budžet u uvodnom izlaganju postavili dosta pitanja, dali dosta komentara, uz uslov da je to bio prvi krug, pa je bilo potrebe da svi dobijemo riječ, sada već polako ulazimo u zonu da pričamo sami sa sobom.

Iz ćutanja kolega iz RAE mogu da se izvuku tri zaključka, ili ne znaju Poslovnik i priliku da mogu da se jave, ili ne znaju odgovore ili se boje da daju neke odgovore. Mislim da oni

znaju dosta odgovora i ne boje se nego kako Izvještaj govori, a on samo naznačava neke stvari i te kako umiju da daju odgovore. Ili, kako smo kolega Šehović i ja maloprije to iskomentarisali, ili su se izvještili, narodski rečeno, pa čekaju da se završi sva priča i na kraju u pet minuta da probaju da odgovore, a onda će im predsjedavajući uzeti riječ jer su odužili. To je moja molba zbog vas, kolege iz RAE, zbog Izvještaja koji je dobar, koji je objektivan i zbog niza pitanja, sumnji i dilema koje su ovdje iznesene u ovoj kvalitetnoj raspravi, da se aktivnije uključe. Vama hvala, potpredsjedniče.

PREDŠEDAVAJUĆI SULJO MUSTAFIĆ:

Hvala vam što mi pomažete u onome što objašnjavam kolegama iz RAE, njihova prava. Oni znaju svoja prava u ovom parlamentu i mogu da odgovore na postavljena pitanja, na pitanja koja su se čula, s tim što moraju voditi računa o vremenu, dakle odgovor na postavljeno pitanje uz određeno vremensko trajanje, a ukoliko je komentar vode računa o tome da kolege poslanici imaju pravo da odgovore na vaš komentar. Tako da morate reći otprilike na koje pitanje odgovarate i, naravno, ako komentarišete morate reći čiju diskusiju komentarišete da bi pružili priliku i pravo kolegi da odgovori na vaš komentar. Izvolite.

BRANISLAV PRELEVIĆ:

Hvala vam.

Dobra je pretpostavka gospodina Damjanovića, nešto od to troje je tačno, vjerovatno da ne znamo Poslovník, ja ne znam Poslovník. Ako mi ko od kolega ne da sugestiju da treba da se javimo, ja se ne bih javio do kraja, odnosno dok mi se da riječ. Zbog toga vam hvala na ovoj prilici da prekinemo ova vaša izlaganja i da pokušamo da odgovorimo na ovaj set pitanja. Mada mislim, sami ste svjesni toga, da je na sva ova pitanja nemoguće odgovoriti ni za pet sati, a kamoli pet minuta. Svako od tih pitanja traži duži odgovor. Uostalom, svjesni ste i toga da i sami ste puno toga, kod gospodina Milića to je bilo, čini mi se, naročito izraženo, puno je tu bilo pitanja i odgovora na postavljena pitanja, tako da teško je diskutovati sa svim tim stvarima.

Međutim, ostao sam dužan par nekih stvarno ključnih stvari i odgovora na ključna pitanja. Sada ne mogu baš da kažem šta su ključna pitanja, sva su pitanja vaša bila interesantna. Međutim, realizacija projekta ugradnje brojila s daljinskim očitavanjem, jedna od interesantnih pitanja, odnosno samih investicija, a ovo je najveća investicija u Elektroprivredi u 2012. godini. Znači, intenzivno se radilo na realizaciji ovog projekta. Završetak ovog projekta je planiran za 2014. godinu sa ugradnjom 175.000 brojila, nakon čega bi se pristupilo proširenju projekta za novih 125.000 brojila, što bi sve trebalo da se završi do 2015. godine. To su podaci koje znate. Dosadašnja realizacija projekta je dala niz pozitivnih efekata koji se ogledaju u sređenim bazama podataka o kupcima, mogućnosti praćenja gubitaka po traforeonima, kao i poboljšanju mreže mijenjanjem opreme prilikom zamjene brojila. Očekuje se da realizacija projekta značajno doprinese smanjenju komercijalnih gubitaka oko kojih je ovdje bilo najviše riječi i poboljšanju stepena naplate, i takve podatke već imamo. Mi ne možemo formalno da vam kažemo zato što su to manje više, nisu neformalni podaci čim ih mi dobijamo, ali ne možemo zvanično da baratamo sa njima zato što se odnose za dosta kratke periode, znači kratak je period. Morate da shvatite da projekat nije završen, da ne možemo da damo konačne podatke, ali ono što smo dobili i po pitanju komercijalnih gubitaka i po pitanju naplate je prevazišlo makar moja lična očekivanja, ako je to uopšte neki značajan parametar.

Što se tiče same investicije u ovaj projekat, od planiranih 13 miliona i 633 hiljade, uloženo je u 2012. oko 12 miliona.

I još da dodam, vezano za investicije, znači u 2011. Elektroprivreda Crne Gore je investirala 12 miliona, u 2012. -34 miliona, od čega 12,6 pripadaju ovom projektu, što je

povećanje, da ne pričam o procentima, sa 12 na 34 za 22 miliona. 12,6 miliona je u prenos investirano, i to uglavnom vezano za kabl, 8,5 miliona vezano za pripremne radnje, otkup zemljišta i opremu, znači 8,5 miliona u 2012. godini.

Bilo je vrlo interesantno pitanje, gospodin Bojanić ga je pomenuo, a u medijima se dosta špekulisalo za takozvanim uslugama trećih lica, nije takozvanim, uslugama trećih lica, ali sa dosta čudnim ciframa. Mi te cifre se u medijima što su se pominjale, nemamo. Mi imamo sljedeće, mi imamo zahtjev od Elektroprivrede Crne Gore, zahtjev koji je uslijedio kod određivanja prihoda, gdje je traženo, zahtijevano da se u tri regulatorne godine, počev od 2012. do sredine 2015. za usluge trećih lica u potrošnji od šest miliona 384 hiljade u prvoj godini, do šest miliona 477 u trećoj godini. Znači oko šest miliona i 400 je traženo, zahtijevano. Međutim, regulator nije odobrio te iznose, ostavio ih je na onim ostvarenim u prethodnoj godini i to je tri miliona i 900 u 2012. sa povećanjem za stopu inflacije u narednim godinama. Ali, što se tiče inkriminisanog, troškova konsultanskih usluga, ja sam govorio o svim uslugama trećih lica koji se odnose i na građevinske radove i na sve što ulazi u usluge trećih lica. Međutim, za troškove konsultanskih usluga, regulator je odobrio 284 hiljade. To je ono što je odobreno od, što je ušlo u tarifu, da budemo sasvim jasni.

Gospodin Damjanović je rekao da bi trebali neke stvari koje su se desile, iako se tiču 2013. godine, situacija oko KAP-a, puno vas je tu situaciju pominjalo, to jeste jedna od najspornijih situacija koja se desila u energetsom sektoru, ne samo skoro već i u daljoj prošlosti, veoma neobična situacija koja je mogla da bude predviđena, jer u januaru kad su kompanije trebale da potpišu međusobne ugovore, a ima ih pet, ja ću reći koji su to ugovori, ugovor o korišćenju prenosnog sistema, ugovor o nabavci električne energije za pokrivanje gubitaka, ugovor o pružanju pomoći sistemskih usluga i obezbjeđenju balansne energije i o balansnoj odgovornosti i ugovor o finansijskom poravnanju balansnog obračuna. To su pet ugovora koje su kompanije morale u januaru da potpišu da bi sistem mogao normalno da funkcioniše. Onoga trenutka kad se ti takvi ugovori nijesu potpisali stvorene su okolnosti da kompanije tumače ono što je gospodin Damjanović rekao da je, ne znam, neko optužio, jedna strana optužuje jednoga, druga drugoga, treća trećega i na kraju je došlo da je i regulator o tome. Regulator je vrlo jasno, ne bih pomjerio ni jedno jedino slovo koje smo rekli po tom pitanju ili uradili. Da se desi nova situacija ne bismo uradili drugačije zato što smo od početka sugerisali i uradili sve što je bilo u moći, u zakonskoj, što regulatoru stoji na raspolaganju da spriječi takvu situaciju, počev od prijetnje oduzimanja licenci koja sama po sebi je bila nemoguća do pisanja prekršajnih prijava, do toga da bismo danas došli u situaciju da su svih ovih pet ugovora između kompanija potpisani. Potpisani su do kraja tekuće godine tako da je situacija trenutno pod kontrolom redovna.

Što se tiče cijena električne energije zavisno od ugla posmatranja, cijena je relativna stvar i jeste relativna stvar. Ako posmatrate vi kao političari to je uvijek neka stvar kompromisa, za potrošače je to jedan ugao gledanja, za kompaniju je to drugi ugao gledanja, za Vladu je to treći ugao gledanja. Međutim, za regulatora to je uvijek, ukoliko regulator radi svoj posao, to je sprovođenje politike koju je ustanovio ovaj parlament i odluka Vlade i to su mjere i mehanizmi koje regulator ima kao svoje mehanizme i praksu da rješava takve stvari, odnosno donosi metodologije, a same metodologije koje je regulator donio prošle godine su na svim relevantnim adresama ocijenjene kao jako dobre. Te prema tome, to što je izašlo kao rezultat toga, cijena koju imamo danas je rezultat tih mjera, ona nije stvar kompromisa, ona nije stvar trgovine, ona nije stvar pogađanja, ona je takva kakva jeste i dok je ovaj regulator tu, cijena će se određivati na ovaj način. Što to znači? To znači cijena je već određena za čitavi regulatorni period, znate da je u prvoj godini povećana za 6,18%, da je bilo, za 5,86, da je bilo predviđeno povećanje u avgustu 6,18, ali je korekcijama došlo do smanjenja za 4% u odnosno na to, pa je došlo do povećanja od 2,38. Takođe se zna da će cijena u narednom avgustu biti povećana za nekih 5,76% ukoliko ne bude korekcija koje će

ići dolje ili gore. Šta to znači, gospodin Damjanović je takođe imao jednu tabelu koju bih ja volio da mi kasnije da, da vidim ko je izvor. Ono što smo mi takvu analizu radili ranije, prije par mjeseci, nijesmo, mi smo je sami radili, nijesmo dobili takve rezultate. Moguće je da je nakon povećanja došlo, povećanja cijena u Crnoj Gori, došlo do blagog povećanja onoga što smo već utvrdili ali ne u toj mjeri u kojoj ste vi rekli, zato me interesuje ko je izvor. Inače, ima jedna stvar koju treba da znamo. Činjenica je, može da se vidi iz izvještaja, 2007. godine cijena je bila oko 7 centi, 7,5 centi, tada je cijena u Evropskoj uniji, prosječna bila preko 16 centi, što znači da je preko 8,5 centi bila razlika između cijene u Crnoj Gori, prosječne cijene u Evropi. Danas, kad smo poslije svih tih niza godina, šest godina, usklađivanja sa cijenom i povećanja sa kojima smo svi nezadovoljni, potrošači, sa stanovišta potrošača, imamo veću razliku u cijeni između naše cijene, domaće cijene električne energije koja je oko 9,5% sa PDV-om, 9,8% sa PDV-om, i prosječne cijene u Evropskoj uniji koja je 9,8, znači 10 centi je razlika. Ne hvatamo tu kopču sa tržišnom cijenom električne energije iako to pokušavamo da radimo, iako smo svi zbog toga povećanja nezadovoljni.

Sad, ako bih išao u detalje, prvo da odgovoram još na pitanja. Gospodin Jelić je govorio o učešću da li je moguće očekivati da ovi izvori energije budu, odnosno dostignu taj nacionalni cilj od 33%. Naravno, odgovor bi teorijski gledano mogao da bude vrlo jasan da. Crna Gora ima taj potencijal, ali zavisi od politika koje se budu vodile, zavisi od strategije koja je, čije se usvajanje očekuje, kako će se neke stvari na globalnom, odnosno u sferi politike voditi, da bi mogli da kažemo da li će se ostvariti taj nacionalni cilj od 33% do 2020. godine. Meni to izgleda realno. Takođe ste govorili o gubicima i strukture gubitaka. Tehnički gubici su, svi valjda znamo više da su tehnički gubici 9% i da smo to opterećuje potrošače. Komercijalni gubici idu na teret kompanija koji su jako veliki i sa kojima kompanije moraju da se bore. Niko od nas ne može da smanji gubitke u Elektroprivredi, odnosno u distributivnoj mreži. To moraju da urade sami ljudi iz Elektroprivrede. Mi možemo da im obezbijedimo mehanizme, što je regulator pokušao prije par godina dajući neki tarifni put, odlukom Ustavnog suda ta je ideja praktično onemogućena. Rečeno je da se komercijalni gubici ne mogu naći u tarifama. Ideja je bila da se sa tih tadašnjih 21 ili 22% gubitaka postepeno iz godine u godinu, uz praćenje regulata i uz princip štapa i šargrepe, dovede kompanija do toga da ima neke razumne komercijalne gubitke, što je urađeno u svim zemljama koje ja znam. Niko nije presjekao da kaže odjedanput- nema komercijalnih gubitaka. Danas ih evropske zemlje u većini slučajeva nemaju, ali su došli do takve situacije, do takve pozicije na način kako je to predložio regulator. Zašto to nije ostvareno nije na nama da dalje o tome polemišemo, jer je to odluka suda.

PREDŠEDAVAJUĆI SULJO MUSTAFIĆ:

Hvala.

Dakle, da se samo malo upoznamo sa pravima gostiju, a vi ste gosti u Parlamentu. Imate pravo po Poslovniku da uvijek uzmete učešće u raspravi u trajanju do pet minuta, s tim što, naravno, kolege poslanici imaju pravo da komentarišu vaše izlaganje, vaše učešće u raspravi. Isto tako možete odgovoriti na postavljeno pitanje ukoliko od strane poslanika neko postavi pitanje, to je do dva minuta. Možete, naravno, i komentarisati nečije izlaganje, a u tom slučaju taj čije izlaganje komentarišete ima pravo da odgovori na naš komentar. To su tri vrste, odnosno tri vida učešća vaša u raspravama kada su ove tačke na dnevnom redu. Naravno, ovo ću računati sada kao učešće u raspravi, jer je trajalao duže od nečega što bi bilo odgovor na pitanje ili što bi bio komentar, ali s tim naravno što kolege imaju pravo da komentarišu ovo sada vaše učešće u ovoj raspravi.

Javio se kolega Bojanić, pa kolega Šehović, i kolega Damjanović, i kolega Milić.

MLADEN BOJANIĆ:

Po bilansima u 2012. godini ostvareno je 13 miliona 148 hiljada troškova usluga trećih lica i matične kompanije. Vi ste govorili odobreni, a odobreno je šest, i samo da to svi shvatimo o čemu pričamo. Dobro je što vi ne odobravate sve te troškove i dobro je što kompletan iznos od 13 miliona ne ide u obračun za fakturisanje cijene struje svih građana, odnosno privrede, to je dobro, ali nije dobro da se troši 13 miliona za neke usluge koje mi ne znamo, jer na kraju krajeva svi mi građani smo vlasnici 55% Elektroprivrede, jer Vlada je vlasnik, upravlja u ime nas, valjda, nije sama za sebe. To je taj dio vezano za 13 miliona konkretno, to pričam uopšte o uslugama trećih lica, a kada govorim, ista je cifra pa da ne bi bilo zabune, o 13 miliona vezano za savjetodane pravne poslove, govorim o iznosu koji je na Skupštini akcionara Elektroprivrede iznesen da je u toku 2010, 2011, 2012. godine firma A2A Montenegro, a to je firma ćerka ove Elektroprivrede, naplatila za savjetodavno-pravne usluge od majke 13 miliona. To su tih 13 miliona savjetodavno-pravnih usluga koje meni jako liče na Telekom. Zašto je i Telekom plaćao onih sedam famoznih miliona poslije privatizacije, tako Elektroprivreda formira takozvanu ćerku firmu, a onda plaća savjetodavno-pravne usluge 13 miliona u tri godine. Da ne idem dalje, meni je to, najblaže rečeno, sumnjivo da se tolika sredstva izdvajaju. Tako da mi je jako bitno kako se upravlja tom kompanijom, bez obzira što taj dio ne ide u obračun cijene struje.

Slična stvar sa komercijalnim gubicima. Jeste 9%, to sam i rekao samo se priznaje u fakturisanju cijene, obračun, ali šta je sa onim gubicima koji se ostvaruju po osnovu komercijalnih gubitaka, vjerovatno i oni i te kako utiču na to da Elektroprivreda na kraju godine izađe sa gubitkom od 5,7 miliona eura. Samo da to pojasnim, ne ulaze ni jedni ni drugi u cijenu struje, ali nas kao građane košta, jer smo mi vlasnici većinski Elektroprivrede. Znam da nije direktno vezano za Agenciju, ali jeste jako važna tema da se ovdje javno o tome govori. Zahvaljujem.

PREDŠEDAVAJUĆI SULJO MUSTAFIĆ:

Hvala Vam.

Na vaš komentar ima pravo da odgovori gospodin Prelević u trajanju do dva minuta.

BRANISLAV PRELEVIĆ:

Neću potrošiti ni minut, zbog toga što je gospodin Bojanić već nagovijestio da je konačno jasno da niti je 13 miliona ušlo u tarife, niti je ono što je preko 9% tehničkih gubitaka. Međutim, to su stvari na koje regulator ne može da utiče. Te kompanije imaju svoje organe upravljanja, imaju svoje vlasnike koji opredjeljuju opet izvršne organe u tim kompanijama, prema tome to je nešto na šta regulator ne može da utiče ni na kakav način i nije adresa na koju treba uputiti kritike na tu temu. Razumjeli smo se. Hvala.

PREDŠEDAVAJUĆI SULJO MUSTAFIĆ:

Hvala i Vama.

Imamo još prijavljenih komentara, naravno, svako će dobiti priliku, ali samo da vas upozorim da je ukupno vrijeme predviđeno za ovu raspravu utvrđeno na Kolegijumu, kome zaista nijesam prisustvovao tako sam obaviješten, predviđeno dva sata. Tih dva sata već polako, čini mi se, ističe, a imamo još dosta prijavljenih diskutanata. Imamo još ukupno sedam diskutanata koji su se prijavili da diskutuju o ovoj temi, ali pravo na komentar svaki poslanik može da koristi i gospoda iz Agencije mogu da odgovore na taj komentar.

Izvolite, kolega Šehoviću.

DAMIR ŠEHOVIĆ:

Hvala, potpredsjedniče.

Gospodine Preleviću,

Vi znate da izuzetno cijenim rad Regulatorne agencije za energetiku, ali imajte razumijevanja za pitanja koja smo prinuđeni da uputimo vama iako znamo da nijesu možda direktno vaša nadležnost. Uzimajući u obzir važnost tih pitanja, tražimo da čujemo vaš sud o tome.

Prvo pitanje koje sam uputio, na koje ste vi djelimično odgovorili, jeste pitanje vezano za krađu struje iz evropske interkonekcije. Prosto ne mogu da prihvatim da je svako u ovoj državi odradio sve što je mogao, a da na kraju niko nije kriv zbog činjenice što je država Crna Gora na tom poslu obrukana. Ako je Regulatorna agencija za energetiku uradila sve što je mogla, dajte nam odgovor na koji način treba da sankcionišemo to ponašanje, jer ste i sami rekli da niko u istoriji evropske interkonekcije to nije uradio što smo mi uradili sa krađom struje koja je bila vezana za Kombinat aluminijuma.

Druga stvar koja je jako važna, to sam vas pitao, i molim vas da dobijem odgovor, Građani Crne Gore ne znaju koliko se njihovog novca danas izdvaja za plaćanje struje koju Kombinat aluminijuma troši, a za šta kao paravan služi Montenegro bonus. To su po mojim saznanjima milionski iznosi, ali u nemogućnosti da taj podatak dobijemo od onih od kojih je prirodno da ga dobijemo, pitamo vas da li vi možete prema vašem saznanju o potrošnji struje koja se trenutno dešava u Kombinat aluminijuma da nam kažete koji su to iznosi i u konačnom vaš stav o tome da Elektroprivreda Crne Gore krši zakone Crne Gore zbog toga što ne plaća čitavih 50 miliona duga po osnovu poreza i doprinosa. Šta vi kao regulator možete da uradite po tom pitanju, jer znamo da je upravo to razlog zbog čega se država Crna Gora zadužuje i zbog čega građani trebaju da budu opterećeni visokim kamatama. Zbog toga smo rekli da SDP nikakvo novo zaduživanje neće prihvatiti dok se ne naplati posljednji cent ovog duga koji nije mali, a koji iznosi čitavih 50 miliona eura.

PREDŠEDAVAJUĆI SULJO MUSTAFIĆ:

Hvala Vam, kolega Šehoviću.

Da li neko želi da odgovori? Izvolite.

BRANISLAV PRELEVIĆ:

Mislim da ste me sa pitanjima uvlačili u teren u koji neću ući, a to je pitanje politike. Regulator će profesionalno odraditi svoj dio posla i sebi ne dozvoljavam političke stavove, ni sebi lično na ovom mjestu ni uopšte regulatoru. To su pitanja i oko privatizacije, to su pitanja oko odnosa Jugopetrola - da li je bolje da bude Jugopetrol privatizovan ili nije, sami ste svi, čini mi se, kontradiktorni ili gospodin Damjanović čak kada kaže - oni su stvarali dobit od ne znam koliko miliona, a Elektroprivreda gubitak. Dobro, ali ovi su privatna a ovi su državna firma. Ovi koji su bili privatni ostvarili su dobitak. Znači, to je stvar za političku raspravu. Mislim da nije za regulatora.

Govorili ste i o tome da se gubici povećavaju. Nijesam shvatio, mislite li na finansijske gubitke? Kako? U distributivnoj mreži? Tačno je povećavaju se, u 2012. su se povećavali ali imamo podatke, kao što sam rekao i dijelom odgovorio, da su u 2013. na račun ugradnje AM brojila nešto i smanjuju. Ono na čemu ste insistirali, dva pitanja koja ste ponovili sada, niko nije kriv. Bio bi kriv neko, neko bi se našao da je Regulator, kao što piše u Izveštaju energetske zajednice da je imao moć da upotrebi sve što mu se teorijski daje da bi mogao da uradi, ali, nemoguće je ispoštovati zakon. Postoji nesklad između zakona i stvarne situacije i stvarnog života. Naime, zakonsko rješenje je tako da predviđa da postoji neko drugi ako se oduzme licenca nekome od učesnika na tržištu da ima neko drugi ko će taj posao da obavi. Nemamo ga, mi tu situaciju nemamo, i ne možemo uzeti licencu. I zato smo zaprijetili uzimanjem licence da bismo dokazali čitavoj javnosti da ćemo da iskoristimo svaki, ali baš svaki, instrument koji je u rukama.

PREDŠEDAVAJUĆI SULJO MUSTAFIĆ:

Imaćete još prilike za odgovorima i komentarima. Imate tri prijavljena komentara vašeg izlaganja.

Kolega Jeliću, izvolite.

ZORAN JELIĆ:

Zahvaljujem, potpredsjedniče.

Što se tiče odgovora na moje postavljeno pitanje oko obnovljivih izvora električne energije i zaključka koji se odnosio na 10. zasjedanju Medjunarodnog savjeta koji se održao u Bečićima, drago mi je da Vi, gospodine Preleviću, kao čovjek koji se dugo godina bavio ovom djelatnošću, vjerujete u to da ćemo mi do 2020. godine imati zaista ovih 33% u ukupnoj potrošnji od strane obnovljivih izvora energije tj. od vjetra, sunca i biomase.

Što se tiče mog drugog postavljenog pitanja u vezi identifikacije gubitaka na distributivnoj mreži, Vi ste to korektno odgovorili. Dakle, to ne zavisi, prije svega, od Regulatora, nego zavisi od onih koji se bave proizvodnjom, distribucijom električne energije, ali svakako moramo konstatovati da su ti gubici zaista veliki. U ovoj situaciji u kojoj se sada nalazimo, svaki kilovat, da tako kažem, gubitka električne energije je značajan. Vi ste rekli kakva su tu iskustva razvijenih zemalja da se praktično ti gubici svedeni na nulu. Dakle, treba raditi u tom pravcu, vi kao regulatori da dajete sigurnost da se ti gubici praktično dovedu do tog nivoa. Znam da je to teško uraditi u jednom kratkom vremenskom periodu ali svakako moramo učiniti svi napore da se ovi gubici koji su 24% više od planiranih i koji iznose oko 540 gigavajt sati električne energije, zaista veliki, što Crna Gora u ovom trenutku zaista sebi ne može da priušti. Zahvaljujem .

PREDŠEDAVAJUĆI SULJO MUSTAFIĆ:

Hvala Vam, kolega Jeliću.

Da li želite da odgovorite? Izvolite.

BRANISLAV PRELEVIĆ:

Poštovani potpredsjedniče, poštovani poslanici,

Bitno je da se čuju podaci koji su trenutno bitni za ovu problematiku. Gubici za 2013. znači ugrađeno je do sada oko 130.000 brojila. Da kažem gospodinu Miliću, ta su brojila standardizovana, ta su brojila nabavljena u redovnoj proceduri, ta brojila su donijela prednosti zato što je stepen naplate u reionima gdje su ugrađena ta brojila povećan 10%, a gubici su svedeni, ali su to gubici koji ne obuhvataju gubitke na distributivnoj mreži, svedeni na 3,5. Znači, ide se u pravcu i smanjenje gubitaka i povećanja naplate, to je jako bitno. Za 2013. godinu gubici će biti oko 19%, za razliku od ovih koji su skočili ne znam zašto, to je Elektroprivreda. Elektroprivreda neopravdano, svakako, mi smo to tako iznijeli, a za 2014. godinu se planira da ti gubici budu 17%. Ovo je dosta mukotrpan posao. Još da vam kažem jedan podatak, u kolektivnim objektima stanovanja ugrađeno je 100.000 brojila, u individualnim objektima 30.000. Znači teže se ulazi u ovaj dio gdje je ta pojava vjerovatno veća. Hoću da kažem da sa aspekta Agencije, Agencija je prepoznala to kao problem. Agencija samo odobrava ono što su tehnički gubici i to ulazi u tarifu. Agencija je rekla, jer to stvara gubitak poslovanja, ti gubici moraju biti svedeni na mjeru koja normalno postoji na nivou tehničkih gubitaka.

Vezano za pitanje samo ako mogu, gospodine potpredsjedniče, da odgovorim na pitanje gospodina Šehovića. Ipak je red da građani imaju informaciju vezano za energiju koja je uzimana iz interkorekcije, energija je vraćena normalno, napravljene su kompenzacione liste. Dio energije koji pripada ljetnjem periodu je vraćen uredno. Taj dio iznosi 73 miliona, nijesam siguran, a dio energije 63 je napravljen dogovor i taj dio ostaje u zimskim uslovima.

Znači, ta energija, da li je neko odgovoran? Normalno, vi nas pitate i mi to pitanje postavljamo i vama, da li je neko odgovoran. Nemojte, Agencija je konstatovala stanje, Agencija je ukazala, Agencija je pokrenula. Ono što je bilo do Agencije to je Agencija odradila i to je u redu.

Vežano za Montenegrobonus, vi pitate, ne možete da dodjete do podataka. Montenegrobonus je sa Elektroprivredom sklopio komercijalni ugovor. On je snabdjevač. On je dobio licencu snabdjevača. Sklopio je ugovor. Mi znamo koliko energije ide. Energija 84 megavata ide u bandu, kada to pomnožite to je od 60 do 65 miliona mjesečno. To je komercijalni ugovor. Ne moramo mi da znamo koja je cijena. I još jednu stvar za gospodina Milića, izvinjavam se samo kratko, vežano za ovu inicijativu da bude jedinstveno preduzeće. Vi znate sami, pročitali ste direktive Evropske unije, mreže moraju biti odvojene. Znači definitivno mreže moraju biti zasebno, mrežna djelatnost. Zašto? Upravo da bi se razvilo tržište, da bi se razvila konkurencija, da bi se javili novi snabdjevači, da nema privilegovanih snabdjevača, odnosno dominantnih, kakvih imaju u naftnom sektoru, ali evo da poštujem vrijeme. Hvala.

PREDŠEDAVAJUĆI SULJO MUSTAFIĆ:

Zahvaljujem.

Ponavljam, da ipak vodimo računa o prijavljenim diskutantima kojih ima još sedmoro ukupno, da oni dobiju pravo da učestvuju u raspravi, ali naravno nećemo oduzeti pravo na komentar ni onima koji su se prijavili.

Kolega Milić, pa kolega Damjanović, pošto su obojica lično prozvani od kolege Prelevića. Izvolite.

ALEKSANDAR DAMJANOVIĆ:

Zahvaljujem. Ne shvatam ja da je pominjanje bilo u negativnom kontekstu, ali zaslužuje svakako pažnju, i dobro je što smo malo dinamike unijeli time što su se predstavnici Agencije javili nakon mog javljanja i vaše proceduralne intervencije. Dakle, u odnosu na podatke na koje sam se pozvao, to je potral "Euroaktiv", preneseni podaci sa Eurostata objavio Blic, objavio B92 javno. Podaci su, dakle, javni i nijesam ih naravno izmišljao već ih samo prenio, i djelimično provjerio, možemo do kraja da proverimo mislim da su potpuno odgovarajući u odnosu na kako kažete taj odnos. Ja ovdje ne otvaram samo priču o cijeni šta možemo da kupimo za prosječnu platu, već i strukturu te cijene, jedno je proizvodna cijena, drugo je cijena koja se na kraju plaća i ono kako dolazimo do te cijene, kroz tarife, kroz regulatorno dozvoljenih prihoda itd. itd. Vi znate o čemu pričam.

U odnosu na ovo što je sada pomenuto objednjavanje proizvodnih kapaciteta gospodine Martinoviću, nije samo ovdje problem KAP -Elektroprivreda – država. Problem je recimo bio dugo i Elektroprivreda - Rudnik uglja. Rudnik uglja je defakto dominantni i jedini snabdjevač Elektroprivrede ugljem, Termo -elektrane, 90% proizvodi i prodaje, a privatna preduzeća, nazamislivo je, ne može da bude privatno preduzeće mora da bude cjelina sa državnom Elektroprivredom, i onda imamo zaokruženi sistem. Zato je veoma interesatno kako će se ova priča dovesti do kraja. Imate inicijativu SNP-a u tom dijelu, imate inicijativu SNP-a za Pljevlja vlasničko učesće jer se dominantno milijarde eura proizvode na teritoriji Opštine Pljevlja. Imali smo razgovore sa predstavnicima ozbiljnih firmi, što da ne kažem, sa predstavnicima slovačke "Škode" koji su interesenti da grade Termo-elektranu. Da se ne favorizuju samo firme iz jedne države kako to imamo u medijima, da malo otvorimo tu priču i taj proces do kraja. U odnosu na, kako kažete, kontradiktornost, gospodine Preleviću, nijesam ja razumio u tom smislu, i ovo je veoma bitno. Ja ovdje razumijem da mi imamo jednu paradoksalnu situaciju, i tu se ne slažem sa nekim kolegama koji su to već pričali. Mi imamo dužilačke odnose između, neka me sad građani dobro isprate, državnog budžeta,

između državne firme, između sudske odnosno državne firme. Dakle, država Crna Gora, odnosno budžet, država Crna Gora kao većinski vlasnik Elektroprivrede i država Crna Gora u kojoj je valjda stečajni sud državni kao vlasnik Kombinat aluminijuma i nije veliki problem da se ovo zatvori. Jedini do sada je SNP izašao sa konkretnim predlogom, u periodu šestogodišnjeg Ugovora o snabdijevanju, koji treba zaključiti ukoliko nam je interes da imamo aluminijsku industriju da se otplaćuje iz redovnog poslovanja Kombinata aluminijuma, obaveza prema Elektroprivredi i u istoj mjeri Elektroprivreda budžetu. Ukoliko toga nema imate Zakon o poreskoj administraciji izvolite dokapitalizujte Elektroprivredu uvećajte državno vlasništvo i završen je problem.

PREDŠEDAVAJUĆI SULJO MUSTAFIĆ:

Hvala vam.

Kolega Milić takođe ima pravo na komentar vaše diskusije.

SRĐAN MILIĆ:

Dakle, vrlo oprezno, ne smijem Vas ni hvaliti, ne smijem zaboraviti da Vas kudim malo oko svega ovoga, jedno i drugo je za Vas, za mene je sasvim svejedno. Rasprava je da li je izvještaj urađen korektno, to je prva stvar. Nije rasprava da li ćemo podržati vašu ocjenu o stanju, nego o izvještaju. Mi smo predložili na Odboru za ekonomiju finansije i budžet da će biti i zaključaka uz ovaj izvještaj sa jasno definisanim obavezama onih za koje možemo da definišemo obaveze. Ne možemo za RAE, ali možemo za Vladu Crne Gore, možemo za Skupštinu Crne Gore, možemo za Elektroprivredu Crne Gore, možemo za sva državna preduzeća na energetsom sektoru, možemo za sva preduzeća gdje ćemo sa jednom predvidljivom poreskom politikom obezbijediti da ne rastjeramo investitore, ali da sa druge strane oni koji trebaju plaćaju ovoj državi. U čemu se ne slažem? Kažete - nijesmo to priznali kao trošak. Mladenu ste odgovarali oko svega toga. Neko je smanjio dobit preduzeća za ta sredstva. Na kraju krajeva, finansijski rezultat je lošiji, i na kraju krajeva 9% porez na dobit koji smo trebali kao država da prihodujemo nijesmo ostvarili, to je ono gdje nedostaje vezano za državu. Iz izvještaja se vrlo jasno vidi da se u maloj mjeri koriste obnovljivi izvori energije, posebno solarne energije, energija biomase, što je sigurno zbog ograničenih i nedovoljnih postićajnih mjera Vlade Crne Gore. Kao u elektro-energetskom sektoru tako je i u sektoru nafte i gasa država imala pogrešnu politiku. Iz izvještaja se vidi da u oblasti nafte i gasa nije donesena potrebna zakonska regulativa, nije dovršeno pravno razdvajanje Elektroprivrede Crne Gore, završeno je funkcionalno razdvajanje Elektroprivrede Crne Gore. Bez pravnog razdvajanja operatera distributivnog sistema nema uslova za tržište električne energije. U izvještaju se navodi nezavršena izrada podzakonskih akata o funkcionalnim cjelinama Elektroprivrede Crne Gore i Crnogorskom prenosnom sistemu. Koje su posljedice kašnjenja u izradi nedostajućih akata? Koje mjere je Agencija preduzela i treba da preduzme da bi se izbjegle posljedice nedonošenja potrebnih akata? Hvala vam velika.

PREDŠEDAVAJUĆI SULJO MUSTAFIĆ:

Hvala.

Gospodin Prelević. Izvolite.

BRANISLAV PRELEVIĆ:

Većina stvari koje je gospodin Milić pontecirao su bile konstatacije ili pitanja i odgovori sa kojima se ja slažem. Jedna jedina stvar je, blago rečeno, diskutabilna, a to je priča oko obnovljivih izvora energije. To je stvar koja je meni uža specijalnost, obnovljivi izvori energije. Države koje su krenule prije Crne Gore u podsticanje obnovljivih izvora energije, a zovu se Češka, Italija i Španija, i koje su najviše u tome u Evropi napredovale, donijele

najpotencijalnije mjere za izgradnju ovih izvora energije, danas su u najvećem problemu. Znači, postoji izraz "češki sindrom" što znači da je Češka prva krenula sa jako velikim postocajnim cijenama, odnosno tarifama za vjetar i za panele i došli su do toga da to više ne mogu da održe. Slična situacija je i u Italiji, gdje sam skoro čuo podatak doduše privatn, ali vjerujem da je pošto je od predsjednika Regulatorne agencije Italije, koji kaže da šest milijardi eura se plaća za vjetro generatore u Italiji za tarifu, samo za doplatu odnosno za subvenciju. Šest milijardi eura je ogromna cifra koja je velika i za Italiju. Hoću da kažem da sa tim Crna Gora jeste da kasni, i to nije stvar regulatora pa da sada ja branim svoju poziciju, kasnimo ali bolje biti u toj oblasti malo i oprezan pa čak i malo kasniti nego ući u ono u šta su ušle Češka, Italija i Španija. Hvala.

PREDŠEDAVAJUĆI SULJO MUSTAFIĆ:

Idemo na prijavljene diskutante, kolega Rešid Adrović, a nakon njega neka se pripremi kolega Goran Tuponja.

Izvolite, kolega Adroviću.

REŠID ADROVIĆ:

Uvaženi poslanici i poslanice, uvaženi potpredsjedniče Skupštine, poštovani građani, uvaženi članovi Regulatorne agencije,

Pred nama je danas na dnevnom redu ove Skupštine Izvještaj o stanju u energetskom sektoru Crne Gore u 2012. Ovaj izvještaj pruža detaljnu sliku stanja energetskog sektora Crne Gore u toku 2012. godine. Izvještaj je sačinjen i sadrži sve elemente utvrđene zakonom. Znači, energetske resurse, kapacitete, nalaz iz nadzora energetskih subjekata, investiciju u energetskom sektoru, finansijsko poslovanje energetskih subjekata, stanje i aktivnosti na tržištu električne energije. Iz svega što sadrži izvještaj možemo zaključiti da izvještaj na transparentan način daje prikaz stanja energetskog sektora Crne Gore. Ako posmatramo ovaj izvještaj po elementima da se zaključiti da Crna Gora posjeduje značajne energetske resurse koji mogu obezbijediti energiju za potrebe Crne Gore i viškove za izvoz, ali zbog nedovoljnog stepena iskorišćenosti istih, već dugi niz godina postoji energetski deficit koji se nadomješta uvozom. Glavni resursi koji su do sada korišćeni su snaga vodenih tokova i uglj, a u zadnje vrijeme značajna pažnja se poklanja istraživanju i iskorišćavanju drugih energetskih resorsa, pogotovo u novije izvore energije, energije sunca, vjetra i biomase.

U izvještaju je dat prikaz koliki je hidropotencijal rijeka Zete, Tare, Pive, Morače, Lima, Komarnice, Čehotine i Ibra. I tamo stoji da je ukupni potencijal 9.640 gigavat časova, a da je iskorišćeni 1.800 gigavat časova. Dakle, iskorišćeno je svega nekih 17 procenata od ukupnog potencijala. Crna Gora raspolaže i manjim vodenim tokovima na kojim je moguća izgradnja malih hidrocentrala. Imamo slučaj da u 2012. je počela izgradnja značajnog broja tih malih hidrocentrala, mislim da je to zaista dobro. U Crnoj Gori postoje rezerve mrkog lignitnog uglja na širem području Pljevalja i mrkog uglja koji je lociran na području opštine Berane. U Izvještaju je dat tabelarni prikaz zaliha uglja u Pljevljima gdje se procjenjuje da rezerve uglja iznose 192 miliona tona, od čega bilansne rezerve 183 miliona tona, data je prosječna energetska vrijednost uglja u Pljevljima.

Ono što je moja zamjerka ovom Izvještaju, u njemu nije dat tabelarni prikaz zaliha i rezervi mrkog uglja u Beranama. Mislim da to nije dobro. Neko je već danas ovdje govorio da su zalihe mrkog uglja u jami "Petnjik" nešto više od 10 miliona, na "Polici" takođe više od 10 miliona, jer to do kraja nije istraženo. Dakle, ukupno 20 do 25 miliona se procjenjuju zalihe, komercijalne zalihe uglja u Beranama. Ako znamo da je energetska vrijednost uglja u Beranama tri puta veća od energetske vrijednosti uglja u Pljevljima, mislim da je to jedan resurs koji ne bi smio niko zaboravljati, čak meni kao poslaniku smeta, iako sa tim se taj

odnos prema Rudniku ne bi promijenio, mislim da je dobro bilo, da je dat prikaz ovih zaliha uglja u Beranama, jer ako kažemo tri puta energetska vrijednost veća, to je nekih 60 miliona tona pljevaljskog uglja, a to je 1/3 od ukupnih zaliha uglja u Pljevljima. Dakle, to je potencijal koji ne bi niko smio zaboravljati. Kao poslanik iz Berana stičem utisak da se te rezerve zaboravljaju u Crnoj Gori, i neko je danas govorio o stanju u Rudniku uglja u Beranama. Mislim da je to gospodin Bojanić, a ja ću iskoristiti priliku da veoma kratko kažem da je stanje u tom rudniku veoma teško, radnici ne primaju plate već dugi niz mjeseci. Nemaju dovoljno sredstava za kvalitetno održavanje jame, prijeti opasnost da ne daj Bože dođe do eksplozije u rudniku ili eventualno da dođe do potapanja jame. Znam da ovo nije dio problema vaš, ali želim sa ovog mjesta da uputim apel nadležnima da zaista mislim da bi trebalo da se povede računa, na kraju krajeva da se donese odluka da li nam treba taj rudnik ili ne, da li da vodimo o njemu računa ili ne, jer postoji opasnost po ljudske živote i eventualno prijeti opasnost da dođe do potapanja jame u Petnjiku.

U Crnoj Gori u narednim godinama obnovljivi izvori energije imaće značajnu ulogu u proizvodnji električne energije i toplote, bez emisije ugljendioksida. Imajući to u obzir, strategija da se hidropotencijal iskoristi izgradnjom hidrocentrala, pored hidropotencijala u Crnoj Gori postoje značajni resursi za korišćenje drugih izvora energije, energije vjetra, solarne energije i energije biomase. Procjena je, a već smo to do sada čuli, da bi se iz energije vjetra moglo proizvesti oko 20 do 25% potrebne količine energije za Crnu Goru. Čuli smo i odgovore kada se to može očekivati. Moje pitanje je upravo išlo u tom pravcu, jer u Izvještaju stoji da se i dalje radi projektna dokumentacija za izradu vjetroenergana na Krnovu i Maruši. Mislim da je vrijeme da se u tom dijelu zaista intenzivnije krene i da se što prije dođe do energije iz ovih obnovljivih izvora.

PREDŠEDAVAJUĆI SULJO MUSTAFIĆ:

Kolega Adroviću, privodite kraju.

REŠID ADROVIĆ:

Samo jedan minut, molim Vas.

PREDŠEDAVAJUĆI SULJO MUSTAFIĆ:

Pa evo, već ste potrošili taj minut, ali pokušajte da svedete diskusiju.

REŠID ADROVIĆ:

Znači, kada govorimo o ulaganjima u ovaj energetski sektor, čuli smo da su ta ulaganja iznosila 34 miliona, od toga funkcionalna cjelina proizvodnje osam, 24 miliona funkcionalna cjelina distribucija sa ciljem da se smanje gubici o kojima je danas bilo dosta govora. Zaista očekujem da će se ostvariti ova prognoza kada su ovi gubici u pitanju, da ćemo u ovoj i narednoj godini imati smanjene gubitke.

Izvještaj je na jedan transparentan način prikazao sva ulaganja u energetski sektor. Međutim, lako je zaključiti da sva ulaganja imaju za cilj održavanje postojećih objekata, objekata i mreže. Mislim da država mora učiniti više da se potencijali energije bolje iskoriste, energija bi mogla biti podstrek za brži razvoj i rast društvenog proizvoda.

Dakle, sa smanjenim obimom industrijske proizvodnje kakav imamo danas u Crnoj Gori koju treba definitivno razvijati, imamo negativne bilanse nastale zbog dugogodišnjeg zastoja u izgradnji energetskih objekata. Izvinjavam se zbog prekoračenja.

PREDŠEDAVAJUĆI SULJO MUSTAFIĆ:

Hvala Vam.

Kolega Adroviću, imate dva, čini mi se, prijavljena komentara, ako dobro vidim na monitoru.

Prvo kolega Bojanić.

MLADEN BOJANIĆ:

Zahvaljujem, potpredsjedniče.

Zahvaljujem gospodinu Adroviću što je pomenuo temu koju sam ja onako koliko sam stigao u ograničenom vremenu da pomenem, a jako je važna, Rudnik mrkog uglja Berane. I evo, još jednom da ponovimo taj apel prema Vladi, s tim što ja nemam način osim da preko Agencije pokušam da ona utiče na ministra ekonomije, odnosno na Vladu Crne Gore da se pozabavi tim problemom. Na kraju krajeva ti ljudi samo traže da im se kaže jasno da li taj rudnik ima perspektivu ili ne, i ako ne da im se da to što im pripada, a na kraju krajeva neka se donese jedna jasna odluka, a ne da se ovako mrcvare sve vrijeme, a niko im ništa ne govori. I gospodin Adrović ima prilike i može taj uticaj da iskoristi preko partijskih organa, pa preko glavnog odbora, pa dalje valjda to na Predsjedništvo, pa tamo negdje, jer je njegova partija sastavni dio ove Vlade, pa neka se s tog načina zajednički učinimo da se nešto uradi za te radnike. A od ovakve samo priče, javno iskazivanje interesa, a Ministarstvo ekonomije i dalje apsolutno se ne okreće na taj rudnik, mislim da će imati malo efekta. Zahvaljujem.

PREDŠEDAVAJUĆI SULJO MUSTAFIĆ:

Hvala Vam.

Dakle, nije ovo Vama upućeno, nego je upućeno kolegi Adroviću i on ima pravo da odgovori na komentar. Izvolite.

REŠID ADROVIĆ:

Hvala, potpredsjedniče.

Evo, zaista znam da priča o Rudniku uglja, ja sam je pomenuo u kontekstu toga, zašto nijesu tabelarno prikazane zalihe uglja u Beranama, međutim, nijesam mogao a da ne podržim jednu priču o stanju u kojem se trenutno Rudnik mrkog uglja u Beranama nalazi. A to da ja koristim svaku priliku i zaista, vjerujem da će se iznaći mogućnost da će Rudnik početi sa radom, vjerujem, znači da u tom dijelu već imaju zainteresovani partneri, ali prosto molim da se to dinamizira. Znam kakvo je stanje, znam da je teško, znam da su ta sredstva za održavanje jame sa kojima radnici raspolažu nedovoljna da se na jedan kvalitetan način održava jama, i zbog toga koristim ovu priliku i apel šaljem. Ne što ja ne vjerujem i što nijesam u prilici, ja sam i u prilici i vjerujem u ljude u Vladi da će učiniti sve i da će taj rudnik početi sa radom.

PREDŠEDAVAJUĆI SULJO MUSTAFIĆ:

Hvala.

Kolega Milić, komentar.

SRĐAN MILIĆ:

Na kraju, predlažem ljudima iz Vlade da iskoriste Vaše iskustvo koje imaju na raspolaganju, jer pripadate partiji koja dominantno vrši vlast tamo, i da to Vaše iskustvo u radu koje ste imali, jer ste se prvo tamo dokazali pa onda počeli da se bavite politikom, da se stavi u funkciju razvoja toga područja. A u političkom smislu, ne želim Vam dobro, želim da izgubite vlast i u Beranama i nadam se da u Petnjici nećete imati vlast. Ali, ono što je bitno, pomenuli ste ove cifre. Imate u strategiji energetike, Vi to znate dobro, da geološke rezerve mrkog uglja iznose na tom području na tri basena Polica, Petnjik i Zagorje oko 158 miliona tona, ali eksploatacione rezerve se procjenjuju maksimalno 17,8 miliona tona. I zato sam

rekao, gospodine Adroviću, da je sve ovo upitno, da se tu postoje razlike u tumačenjima. Imamo ovog strateškog investitora koji je kupio Rudnik uglja, koji je napravio elaborat kojim je predviđeno da prije 2030. godine neće biti Termoelektrane u Beranama. To treba neko da kaže ljudima, i da je taj elaborat bio prezentovan Ministarstvu ekonomije, energetike i svega toga ostalog. Ono što mi treba da napravimo u Crnoj Gori je da počnemo da stimulišemo proizvodnju, da se ostavimo pogrešne politike subvencija za nešto što neće doći ili će doći, nego da kao država imamo jednu konzistentnu politiku i da kažemo - svako ko proizvede tonu uglja, kilovat struje, na primorju bilo šta, oko turizma, izvinjavam se, gospodine Vukoviću, što pominjem turizam, ali eto moram malo i turizam, nešto je malo značajan za Crnu Goru, pravi nam bilans u budžetu. Da bez turizma i bez ovih gostiju koji su bili dominantno iz Rusije i Ukrajine, ove godine, čini mi se da bismo imali žestokih problema i mnogo više bismo se zaduživali nego što smo se zadužili sad.

Dakle, mi moramo da afirmišemo to da imamo strategiju kako promovisati proizvodnju. Ne bih volio da kažem ovdje, da se zaboravi, raspisivani su tenderi i za elektrane na Morači, na koje se niko nije prijavio. Sporna studija o zaštiti okoline i sve ostalo. Sve ono što je urađeno oko tehničke dokumentacije koštalo je građane Crne Gore 15 miliona evra, znači građani Crne Gore su za ovu ekskurziju oko Morače i oko izgradnje hidroelektrana do sada već u višedecenijskom periodu platili 15 miliona evra. Ja zbog toga tražim da se ozbiljno počne pričati o energetici. Da se ne koristi energetika u političke svrhe, potpuno se slažem sa vama, nego da koristimo ono što su prirodne prednosti Crne Gore i da konačno izvršimo i optimizaciju resursa u Crnoj Gori. I da kažemo - sa ovim možemo da raspolažemo, sa ovim ne možemo da raspolažemo.

Ono o čemu ste govorili, gospodine Preleviću, pa iskoristimo greške Češke, Slovačke i Italije. Oni su imali druge probleme, oni su morali da rade supstituciju nuklearne energije, kad su počele da se nuklearne elektrane u Italiji i svugdje drugo zaustavljaju. A vama, gospodine Martinoviću, hvala što ste mi odogovorili. Jer, logički nije trpjelo da imamo ugradnju novih satova kod gospođe Žane i kod mene, prve u Crnoj Gori što su ugrađeni, a da se hvalimo s tim što su smanjeni gubici, a da u konačnici imamo povećanje gubitaka kod Elektroprivrede Crne Gore. Neko očigledno, mimo satova nešto uzima po Crnoj Gori.

PREDŠEDAVAJUĆI SULJO MUSTAFIĆ:

Hvala.

Odgovor na komentar, kolega Adrović.

REŠID ADROVIĆ:

Gospodine Miliću, kada je riječ o zalihama, ja sam kazao da zalihe mrkog uglja u Beranama do kraja nijesu istražene i zato sam kazao da su okvirno zalihe u Petnjiku nešto preko 10 miliona, takođe i na Polici, procjenjuju se.

Što se tiče jasne strategije razvoja takođe se zalažem, mislim da u tom pravcu treba da razmišljamo i da se krećemo. Kapacitete imamo, potencijale imamo, zaista nedopustivo je u ovim uslovima, to sam na kraju svog izlaganja kazao, kada imamo smanjenu proizvodnju danas u Crnoj Gori da uvozimo 1/3 električne energije, a imamo toliko kapaciteta. Dakle, mislim da zaista u tom pravcu moramo preduzimati konkretne korake. Kada je proizvodnja energije vjetra, hidroelektrana, malih velikih, termoelektrana, očekujem da ćemo u nekim narednim godinama imati značajnije rezultate.

Vezano oko mog iskustva i poznavanja Rudnika, ja stojim na raspolaganju. Međutim, ono što želim sada da vam kažem, vlast u Beranama, vrlo izvjesno, nećemo izgubiti, vi to, gospodine Miliću, znate. Mi smo vas mnogo puta pobijedili, ponovo ćemo vas pobijediti, a u Petnjici ćemo osvojiti apsolutnu vlast. Već sva ispitivanja sada govore, apsolutnu vlast, evo

vrlo brzo ćemo imati rezultat, gospodine Miliću, vi to znate. Ja ne znam, znam da ovdje nećete to da priznate, ali znam i u Beranama ćemo mi vas pobijediti. Hvala.

PREDŠEDAVAJUĆI SULJO MUSTAFIĆ:

Hvala.

Ankete nekad mogu da prevare. Izvolite.

DRAGUTIN MARTINOVIĆ:

Po Zakonu o energetici ovaj zakon se ne primjenjuje na djelatnosti koje se odnose na istraživanje i eksploataciju uglja, nafte i gasa itd. Mi smo našli da je zgodno ako pričamo o energetici, ispalo je da je zgodno, jer je ta tema očigledno interesantna, zato možda i fale ove detaljnije analize, to prosto nije predmet analize regulatora.

Druga stvar, ipak da se razjasni građanima, podaci koji se odnose na gubitke se odnose na 2012. godinu, već u 2013. godini imamo poboljšane pokazatelje.

I da ne ostane neodgovoreno, znači pitanje pravnog razdvajanja operatora distribucije, zaista na tome se intenzivno radi, tu postoje kršenja zakona. Nezavršena izrada nedostajućih akata, tu se radi o odgovornosti Agencije. Agencija je dužna po tom osnovu da gura, da piše, da podstiče energetske subjekte da to dovedu do kraja. U tom smislu se preduzimaju intenzivne mjere ovih dana, čisto je to bitno radi vašeg informisanja i radi ukupnog informisanja javnosti.

PREDŠEDAVAJUĆI SULJO MUSTAFIĆ:

Hvala vam, gospodine Martinoviću.

Idemo dalje sa raspravom.

Kolega Goran Tuponja, a nakon njega neka se pripremi kolega Radivoje Nikčević.

Izvolite, kolega Tuponja.

GORAN TUPONJA:

Zahvaljujem.

Uvažena Skupštino, uvaženi predstavnici Regulatorne agencije za energetiku, poštovani građani Crne Gore,

Izveštaj o stanju energetskog sektora Crne Gore u 2012. Godini, može se reći da je izveštaj dobar, stanje loše. To vam dođe nekako kao operacija uspjela a pacijent umro.

Ja bih se osvrnuo na one djelove izveštaja koje ne smatram tako uspjelim, a tiče se obnovljivih izvora energije i osvrnuo bih se rado na dio koji se tiče energetske efikasnosti. Međutim, to nije moguće, jer energetska efikasnost je jednostavno ostala nespomenuta u ovom izveštaju. Vlada Crne Gore, aprila 2011. godine donijela je Odluku o utvrđivanju indikativnog cilja poboljšanja energetske efikasnosti, a indikativni cilj predstavlja planiranu uštedu finalne potrošnje energije u Crnoj Gori i indikativni cilj je utvrđen u iznosu od 9 procenata finalne potrošene energije u Crnoj Gori, odnosi se na period 2010-2018. godina.

Potencijali za smanjenje potrošnje energije primjenom mjera energetske efikasnosti su ogromni, pogotovo u sektoru stanovanja, što je za građane vjerovatno i najinteresantniji dio, i kreće se u prosjeku od 20-30% u odnosu na dosadašnju potrošnju, a nerijetko i do 50 ili preko 50% ukupne potrošnje energije u domaćinstvima.

Mislim da je energetska efikasnost morala naći svoje mjesto u drugom poglavlju ovog izveštaja koje se bavi energetskim resursima i kapacitetima. Ipak, kad vidim koliko površno su tretirani obnovljivi izvori energije u ovom izveštaju, pogotovo solarna energija, možda je bolje, ne samo da nije pominjana energetska efikasnost, već je možda bilo bolje da niste tretirali ni obnovljive izvore energije u ovom izveštaju. Za mene je neshvatljiva površnost tretmana energije vjetra, sunca i biomase u smislu energetskih potencijala u Crnoj Gori. Ono

što piše u ovom izvještaju o ovim temama je praktično kopi pejst uobičajenih floskula koje se mogu čuti o ovim temama. Geotermalna energija nije ni pomenuta.

Od institucije kao što je Regulatorna agencija za energetiku očekujem daleko ozbiljniji pristup ovoj izuzetno važnoj temi. Žao mi je što iz ovog izvještaja očigledno da se u smislu potencijala ne prepoznaju mogućnosti koje nude obnovljivi izvori energije, energetske efikasnosti. Razvijene evropske zemlje su ih davno prepoznale. Za nekoliko godina će u zemljama Zapadne Evrope biti moguće graditi isključivo objekte koji imaju godišnji energetski bilans 0. Dakle, to znači da na godišnjem nivou ti stambeni objekti koji budu građeni praktično neće imati potrošnju, tj. potrošiće isto onoliko energije koliko budu i sami proizveli i ubacili u distributivnu mrežu. Naša država ima definitivno, i naša Vlada, jedan maćehinski odnos prema ovoj temi, a ja očekujem od vas da i vi date svoj doprinos u edukaciji i promociji obnovljivih izvora energije i energetske efikasnosti.

Na kraju bih samo se kratko osvrnuo na primjer koji je gospodin Prelević iznio vezano za Češku i Italiju. Ja bih naveo primjer Austrije, primjer Njemačke, gdje su te stimulatívne mjere i te kako imale jako dobre rezultate, to su zemlje koje imaju daleko manje sunčanih sati nego što ih ima Crna Gora i vrlo efikasno ih koriste. Tako da bih se više vodio tim pozitivnim primjerima i od njih učio kako stvari treba raditi nego navodio negativne primjere. Zahvaljujem.

PREDSEDAVAJUĆI ŽELJKO ŠTURANOVIĆ:

Hvala vama, kolega Tuponja.

Pozivam kolegu Nikčevića da uzme riječ. A, imamo komentar. Predsjedavajući odbora Agencije gospodin Prelević. Izvolite.

BRANISLAV PRELEVIĆ:

Hvala.

Uporno se pozivate na energetska efikasnost. Dok je ovakvog zakona o energetici, koji propisuje šta će da izvještaj sadrži, mi o energetska efikasnosti ne možemo da govorimo koliko god se to nama sviđalo ili ne. Znači, energetska efikasnost nije tema.

Onda ste rekli i to da bi bolje bilo da nismo pisali ni o obnovljivim izvorima energije kad smo napisali to što smo napisali. Međutim, mi smo napisali ono što je stanje. Mi ne možemo da pakujemo ili štelujemo podatke da napravimo situaciju da je bolja nego što jeste. Situacija je takva kakva jeste. Mi smo je prenijeli, nezavisno od toga da li se ona nama sviđa ili ne, ali smo konstatovali. Zato vi danas imate informaciju o tome kakvo je stanje u tom sektoru.

A što se tiče Njemačke i Austrije, tačno je da su oni svijetli primjeri toga kako se upravlja sa obnovljivim izvorima energije. Međutim, tu ima još jedna kvaka, a to je da su Njemačka i Austrija, pogotovu Njemačka, najveći proizvođači opreme, te prema tome oni su mogli i da trpe takve cijene... tarife kakve su imali da bi čitavoj Evropi prodavali opremu za foto voltaik panele i vjetrogeneratore generatore. Oni su imali tu duplu ulogu i lako im je bilo, sve je to dobra politika, ali je bitno drugačija pozicija Njemačke i Austrije u odnosu na ostale zemlje. Hvala.

PREDSEDAVAJUĆI ŽELJKO ŠTURANOVIĆ:

Hvala vama.

Izvolite, kolega.

BRANISLAV PRELEVIĆ:

Zahvaljujem.

Jeste istina je da su Njemačka i Austrija vodeće zemlje u ovoj oblasti. Međutim, onoga časa kad su oni krenuli u taj projekat stimulisanja obnovljivih izvora energije, to je bila samo

vizija. Oni toga časa nisu bili vodeća sila u proizvodnji opreme potrebne za solarnu energiju, već je to bio sastavni dio ukupnog plana. Oni su pokrenuli cijelu jednu industrijsku granu zajedno sa tim i postali vodeća sila u toj oblasti. Tu je sad pitanje što je starije, koka ili jaje. Nisu oni prvo bili vodeća sila u toj oblasti pa su onda dali te stimulatивne mjere. To je bio jedan paralelan i mudar proces koji su oni sproveli. Zahvaljujem.

PREDSEDAVAJUĆI ŽELJKO ŠTURANOVIĆ:

Hvala vama.

Vidim, prijavio se za komentar kolega Filip Vuković. Međutim, da se dogovorimo jednu stvar. Mi smo ušli davno u zadnji sat rasprave povodom ove tačke i gdje nema komentara. Ima još pet, šest kolega koji su pokazali interesovanje za učešće u raspravi povodom ove teme i ja predlažem da ih čujemo sve, bez obzira što smo prošli vrijeme koje je određeno na Kolegijumu za razmatranje ove tačke dnevnog reda, a onda to podrazumijeva da u ovoj završnici odustanemo od eventualnih komentara.

Molim vas da to svi ispoštujemo i da na taj način privedemo ovu tačku kraju.

Slažemo li se, gospodine Vukoviću? Na žalost, takav je stav Kolegijuma pa moramo da se složimo htjeli ili ne htjeli.

Konstatovaćemo u zapisniku da se ne slažete ali da ste prihvatili.

Kolega Radivoje Nikčević ima riječ. Izvolite.

RADIVOJE NIKČEVIĆ:

Poštovani potpredsjednici, kolege poslanici, kolege iz Agencije,

Izveštaj o stanju energetskega sektora Crne Gore u 2012. godini predstavlja obiman i detaljan dokument koji sa puno tehničkih, energetskih, ekonomskih i drugih podataka daje jasnu i preciznu sliku o stanju u ovom za Crnu Goru najznačajnijem sektoru, a ništa manje čini se i prikaz efekata djelovanja Regulatorne agencije za energetiku kojoj je Zakonom i utvrđena obaveza da podnosi Skupštini na usvajanje ovaj izvještaj. Ta slika, odnosno stanje je takvo kako jeste. Vjerovatno bi svi voljeli da bude bolje, ali treba biti realan i priznati da je ono ipak mnogo bolje nego što je bilo u prethodnom periodu, te da se iz godine u godinu poboljšava. To, rekao bih, najbolje potvrđuje sam izvještaj koji zajedno sa ovakvim izvještajima iz prethodnih godina u kontinuitetu omogućava uvid u proces različitih pozitivnih promjena i transformacija koje se odvijaju u crnogorskom energetskega sektoru, posebno u oblasti elektroenergetike. Pri tom, dovoljno je posmatrati samo nekoliko karakterističnih pokazatelja kao što su stanje proizvodnih i prenosnih objekata, aktivnosti na korišćenju obnovljivih izvora energije, jačanju tržišta električne energije sa pojavom novih snabdjevača, pored Elektroprivrede Crne Gore, usklađivanje zakonske i podzakonske regulative sa direktivama Evropske unije u oblasti energetike itd.

Takođe, uspješno se realizuju i obaveze iz Sporazuma o formiranju energetske zajednice zemalja Jugoistočne Evrope, čiji je Crna Gora član, što je od velikog značaja kako za reformu energetskega sektora, tako i za ukupni proces evropskih integracija i ekonomski razvoj Crne Gore. Sporazum je ključni dokument za realizaciju reformi u oblasti energetike i razvoj regionalnog tržišta električne energije i gasa i odlučujući korak ka njegovoj integraciji u evropsko energetskega tržište. Odgovornost za izvršavanje obaveza na kvalitetan i efikasan način, posebno dolazi do izražaja u vrijeme kada se Crna Gora nalazi u fazi pristupnih pregovora za pridruživanje Evropskoj uniji u kojem je restrukturiranje energetskega sektora, jačanje energetskih kapaciteta, razvoj slobodnog tržišta električne energije, odnosno implementacija trežeg paketa energetskih propisa Evropske unije. Uslov pristupanja tržišta električne energije Crnoj Gori je zvanično otvoreno od početka 2009. godine, nakon što su stvoreni osnovni preduslovi i donijeta potrebna normativna infrastruktura. Time je ispunjena i

obaveza preuzeta potpisivanjem sporazuma kojim se Crna Gora obavezala da izvrši reformu energetskog sektora sa krajnjim ciljem otvaranja liberalizovanog tržišta električne energije.

Naravno, konstituisanje slobodnog, potpuno otvorenog tržišta je složen i dugotrajan proces koji traje i u kojem je neophodno učešće i puni doprinos šireg kruga društvenih subjekata. Nakon zvaničnog otvaranja tržišta električne energije donijet je i cijeli niz akata i dokumenata za uvođenje prave konkurencije i zaživljavanje realnog tržišta električne energije u Crnoj Gori. Donošenjem tih akata izvršena je i značajna promjena u elektroenergetskom sektoru. Agencija je ispunila sve zakonom utvrđene obaveze po pitanju uspostavljanja pravno regulatornog okvira za stvaranje konkurencije i zaživljavanje tržišta električne energije. Međutim, jasno je da ukupno stanje u sektoru električne energije u Crnoj Gori, posebno veličina tržišta, nedovoljan broj tržišnih učesnika, nepostojanje konkurencije, ograničenost proizvodnje, broj i struktura potrošača i slično ne obezbjeđuju funkcionisanje tržišnih mehanizama imanentnih tržištu električne energije u punom kapacitetu.

Međutim, mnoštvom brojnih i raznovrsnih poslova i zadataka koji su joj Zakonom povjereni Agencija je dužna da uskladi interese energetskih subjekata i potrošača električne energije i to na način koji će omogućiti energetskim sdujektima normalno obavljanje djelatnosti od opšteg ekonomskog interesa za Crnu Goru, uz pokrivanje opravdanih troškova poslovanja i ostvarivanje razumnog povrata na investicije, a potrošačima pouzdano i kvalitetno snabdijevanje energijom po prihvatljivim cijenama. Smatram da ovaj težak i delikatan zadatak, kao i ostale značajne poslove u okviru svoje nadležnosti Agencija obavlja uspješno i na principima utvrđenim zakonom. Iz izvještaja koji razmatramo se može vidjeti da je Agencija u 2012. godini skoro u potpunosti zaokružila proces donošenja normativnih akata na koje je Zakonom obavezana. Tim normativnim aktivnostima Agencija uz ranije izvršeno pravno i vlasničko odvajanje, djelatnosti prenosa formiranje, početak rada operatera, tržišta kao posebnog pravnog subjekta, uz očekivano pravno odvajanje djelatnosti distribucije i operatora distributivne mreže od Elektroprivrede Crne Gore, stvaraju se dalji uslovi za zaživljavanje tržišta električne energije, pojavu novih snabdjevača i uključivanje...a sve u cilju obezbjeđivanja ostvarivanja javnog interesa u oblasti energije.

Na kraju bih samo postavio jedno pitanje, a vezano je za ovu temu koju smo danas očitno u svim klubovima imali, ja bih rekao s pravom, značajnu, a to je šta je urađeno na planu korišćenja obnovljivih izvora energije. U tom smislu postavio bih pitanje: Šta je konačno urađeno kad su u pitanju vjetroelektrane na Krnovu i kad se očekuje realizacija tog programa? I drugo, da li se nešto čini na planu proizvodnje energije iz obnovljivih izvora energije, prije svega otpada? Vidimo da je to aktuelno, ovih dana čak poprima i politički karakter, smještaj otpada, ja bih rekao u nekoj strategiji, čini mi se zastarjeloj. Danas imamo u čitavoj Evropi promociju prerade otpada i proizvodnje energije, 405 elektrana imamo, od Francuske koja ima 123, pa do Njemačke 58, Italije 49 itd. Mislim da je to aktuelno pitanje sa stanovišta realizacije i osnovnih postulata Ujedinjenih nacija, imajući u vidu da je danas Dan Ujedinjenih nacija. Jedan od zahtjeva je praktično realizacija, prije svega, tog balansa, odnosno obnovljivog izvora energije na način na koji je to sugerisano u svim dokumentima Ujedinjenih nacija. Hvala.

PREDŠEDAVAJUĆI ŽELJKO ŠTURANOVIĆ:

Hvala vama.

Sada će uzeti riječ kolega Dritan Abazović, a neka se pripremi kolega Saša Pešić. Izvolite.

DRITAN ABAZOVIĆ:

Zahvaljujem, potpredsjedniče.

Poštovane kolegice i kolege, poštovani predstavnici Regulatorne agencije, poštovani građani,

Ne treba biti nikakav filozof niti ekspert niti ekonomski profesionalac da bismo znali da energetika i telekomunikacija u svim zemljama stvaraju profite. Međutim, u Crnoj Gori, u zemlji čuda, po neki put i nije tako. Regulatorna agencija, gospodo, kreirala se od strane ove Skupštine valjda da bi uvela veći red u energetski sektor, a mi iz ovog izvještaja koji jeste realan i jeste dobro pripremljen nijesmo sigurni da li smo uspjeli u onome što je suština. Ako smo zadovoljili formu, nijesam siguran da smo zadovoljili suštinu.

Uvod električnih brojila. Rekli ste da se nećete baviti politikom zato što vam to nije nadležnost, potpuno sam saglasan sa vama, ali pošto je meni lično nadležnost neka druga reći ću sljedeće. U 2012. godini se povećao broj, da tako kažem, povećala se taj nelegalni transport struje, odnosno to nelegalno korišćenje struje, to ste konstatovali, a 2012. je bila izborna godina. S obzirom da znamo da je DPS postao kao crkva koja oprašta račune za struju, međutim, đe su uloge malo zamijenjene ne morate vi da tražite oprost nego oni traže od vas da će vam zarad glasa oprostiti taj račun, onda je indikativno da li je to, zaista, nastalo zbog toga. Zbog toga bi vi trebalo da date odgovor. Krađa struje i bruka države. Svako skida odgovornost sa sebe, ali vi valjda treba da ukažete na krivca. Recite samo javno i transparentno, možda ste to i rekli neki put, nijesam čuo, ko je taj krivac što se desila bruka države na taj način. Ko je taj krivac, da li je Ministarstvo, KAP, bilo ko, menadžment, Vlada ili neko sasvim treći, neko sa strane, bilo ko, recite samo ko je izveo tu krađu.

Samo da repliciram. Žao mi je što nema nikoga iz Socijaldemokratske partije, koji su tačno naveli da se to desilo, ali da kažem da oni participiraju u ovoj vlasti koja dozvoljava te blamaže i da su oni participirali u svim negativnim privatizacijama po ovoj zemlji, pa i onu vezano za Jugopetrol koja se danas toliko puta pominjala. Mislim da je korektno, imali su potpredsjednika Vlade koji je bio na čelu Savjeta za privatizaciju i koji je direktno bio involviran u sve te privatizacione procese, meni je drago ako su oni revidirali svoj stav. Vrlo ga podržavam ovako kako jeste, revidiranog, ali očekujem da se prema toj Vladi koja čini takve nepravde ne ponašaju na način što će apstinirati u glasanju ili štrajkovati glađu unutar nje nego da je konačno napuste.

Što se tiče političkog strašila, taj se termin pomenuo, vjerovatno se mislilo na Pozitivnu Crnu Goru ili možda na NVO sektor koji tjera investitore. Političko strašilo i politički frankeštajn u ovoj zemlji je Demokratska partija socijalista i svoji sateliti u koaliciji. Oni su lošim izborom investitora i organizovanom pljačkom koju su sproveli povodom brojnih privatizacija, pa tako i u energetskom sektoru jednostavno otklonili svakog zdravog investitora odavde. Logično je da niko ko je zdrav investitor neće sa njima da ima posla. To je vrlo jednostavna logika.

Što se tiče energetske efikasnosti, mi nemamo efikasnost faktički ni u jednom smislu, pa me ne čudi što nemamo neke velike rezultate ni kada je energetska efikasnost u pitanju. Smatram da mi treba više da ulažemo i da iskorišćavamo naš energetski potencijal, pogotovo hidropotencijal. Mislim da se u gradovima, na primjer, poput Ulcinja gdje imate više od 200 sunčanih dana mogu montirati solarni paneli. Smatram da treba više animirati ljude da u privatnom smještaju postavljaju panele kako bi jednostavno na taj način smanjili svoje troškove. Da li to treba da bude neki državni projekat, zaista jeste diskutabilno, nemam dovoljno znanja da kompetentno odgovorim na ovo pitanje. Međutim, da ne bih prekoračio, želim da kažem sljedeće. Konkludentnim radnjama, odnosno prećutnim radnjama Agencija za energetska regulaciju nije položila ispit zbog svih ovih blamaža koje su se desile, i 2012. i 2013. i u prethodnim godinama. S toga, očekujem da ćete vi ubuduće kvalitetnije raditi svoj posao, ukazivati na krivce. Nemojte se baviti politikom, saglasam sam sa time, radite svoj posao. Nadam se da ćemo se sretati u prilikama kada ćemo moći da konstatujemo mnogo povoljnije stvari u energetskom sektoru. To što vam je Izvještaj lijep vizuelno ili što odgovara

činjeničnim stvarima, hvala, ali mislim da ne možemo formom da prikrivamo suštinu. Zahvaljujem.

PREDŠEDAVAJUĆI ŽELJKO ŠTURANOVIĆ:

Zahvaljujem.

Izvolite. Ograničenje ne važi za predstavnike predlagača, to znamo.

BRANISLAV PRELEVIĆ:

Pokušaću da budem vrlo kratak. Opet se postavlja pitanje ko je krivac za upad u interkonektivni sistem. Tu bi stvari trebalo malo relativizovati, pogotovo za vas koji niste u ovoj branši. Ne želim time da umanjim problem ni na kakav način, ali upadi u interkonekciju se dešavaju svakog trena. Danas su mreže povezane i upadi u interkonekciju su jednostavno realnost koja se svakog trenutka dešava. Ovo nije uobičajeni upad u interkonekciju i regulator je reagovao onako kako je reagovao, ako ste bili tu od početka. Zaprijetio je jednim mehanizmom koji ima, a to je oduzimanje licenci. Istog trena fokusirao se na problem, a to je nepotpisivanje ugovora, i to se zna ko nije potpisao ugovore i koje ugovore. Mi smo fokusirali, odnosno tačno smo fiksirali gdje je problem, neka neki drugi organ kaže zbog čega nijesam ja potpisao ugovor sa vama ili vi niste htjeli sa mnom da potpišete ugovor. Nije na Agenciji da odredi ko je kriv zbog čega dvije strane nijesu potpisale ugovor, ali smo rekli u čemu je problem. Mislim da bi trebalo da imate malo više osjećaja za te stvari ako je već upirete prstom put regulatora da nije završio svoj posao. Mislim da smo završili svoj posao do kraja. Situacija je takva kakva jeste i mislim da smo se u toj situaciji ponijeli onako kako treba.

Još jedna stvar. Rekli ste blamaža u 2012. i 2013. godini. Ako se ovo može nazvati blamažom u 2013, ako i može, a diskutovali bismo o tome, onda ne znam na šta ste mislili kada ste rekli blamaža u 2012. godini. Hvala.

PREDŠEDAVAJUĆI ŽELJKO ŠTURANOVIĆ:

Zahvaljujem.

Izvolite, kolega Abazoviću.

DRITAN ABAZOVIĆ:

Hvala.

Gospodine Preleviću, da počnemo od kraja. Ako se može nazvati, može. Reći ću vam u jednu oblast, možda se u ovu vašu oblast ne razumijem, ali se donekle, možda se u to previše ne razumijem, ali ćete priznati da se oni iz Evropske komisije u ovo razumiju. Prisustvovao sam brojnim sastancima gdje se ovo potenciralo. Imali smo jako kritičan izvještaj, odnosno dopis iz Brisela tada kada se to desilo. Tu ne treba biti nikakav stručnjak. Ako to za vas nije blamaža za mene jeste blamaža, a jeste i za ovu državu, jeste i za ove građane.

U 2012. godini gubici na mreži, povećanje, uvođenje električnih brojila, a i dalje povećavanje. Rekao sam vam zašto to nastaje. Odgovorno vam tvrdim da vaši direktori, ne misleći na vas regulatore, nego direktori Demokratske partije socijalista dozvoljavaju ljudima da se nelegalno kače na mrežu. Kroz 100.000 nelegalnih objekata imate 100.000 nelegalnih priključaka. Ja ne znam što je sada tu neka prevelika filozofija, je li neko može da sakrije svoju kuću? Je li neko može da sakrije svoj hotel? Je li može neko svoju zgradu? To ne može da se sakrije. To je isto kao ona krađa šume po sjeveru. Ne znam, krađu nam Albanci balvane, kao da je to šibica pa možete da je stavite u džep pa da pređete preko granice. Mislim da su to, kada ne bi bile tragične, bile bi komične stvari.

Vi ste zaprijetili tim oduzimanjem licenci i uradili ste svoj maksimum. Možda i jeste, ali možda ste trebali da uzmete tu licencu. Meni je žao što vi niste reagovali nakon što je reagovao premijer i rekao da će se to regulisati naknadnim potpisivanjem ugovora, iako je to protivzakonito. Mislim da je tada trebala da stigne vaša druga reakcija i da kažete da to zaista nije prihvatljivo, da vi jednostavno imate čistu savjest pred sobom i pred građanima. A da li će neko politički da odgovara ili neće to je sasvim nešto na šta vi ne možete da utičete, pa ni ja, to će građani dati svoj sud. O tome se radi. Zahvaljujem.

PREDSEDAVAJUĆI ŽELJKO ŠTURANOVIĆ:

Zahvaljujem.

Idemo dalje. Kolega Saša Pešić ima riječ, nakon njega posljednji prijavljeni učesnik u raspravi povodom ove tačke dnevnog reda kolega Zoran Vukčević.

Izvolite.

SASA PEŠIĆ:

Gospodine predsjedavajući, poštovane kolegice i kolege, uvaženi građani, gospodo iz Regulatorne agencije za energetiku,

Enegetski sektor ako ga posmatramo u cjelini ili pojedinačno njegove subjekte koji mu pripadaju, nesumnjivo je jedan od najbitnijih privrednih sektora u državi. Iz tog i ne samo tog razloga izvještaj Regulatorne agencije za energetiku sam koristio sa posebnom pažnjom. On sadrži sve elemente utvrđene Zakonom o energetici. Mislim da je ovdje kazano, ali ja ću i radi javnosti ponoviti te elemente: energetske resursi i kapaciteti, nalazi nadzora energetske subjekata investiciju u energetske sektor, finansijsko poslovanje energetske subjekata i stanje aktivnosti na tržištu električne energije. Isto tako, predstavljene su ključne novine koje su obilježile godinu za nama, koje se odnose na uvođenje novih metodologija obračuna, cijena tarifa energetske djelatnosti i potrošačkih cijena, usporavanje procesa razdvajanja Elektroprivrede Crne Gore od operatora distributivnog sistema, uvođenja novih brojlara na daljinsko učitavanje kao i projekat tehničke pomoći za implementaciju sporazuma o energetske zajednici.

Izvještaj na jasan i objektivan način daje prikaz stanja energetske sektora Crne Gore u 2012. godini. Ja ću ovom prilikom komentarisati neke dobre i jedan broj loših pokazatelja kojima je predstavljen ovaj sektor, posebno Elektroprivreda Crne Gore kao jedan od njegovih činilaca. Pored toga što je u 2012. godini ostvarena veća proizvodnja električne energije od uporedne 2011. godine, Elektroprivreda Crne Gore je za prošlu godinu iskazala neto gubitak od 5,7 miliona eura. Gubici električne energije su ostvareni uz prekoračenje u odnosu na one koje je odobrio regulator. Nije izvršeno pravno odvajanje operatora distributivnog sistema od Elektroprivrede Crne Gore, a razdvajanje distribucije kao mrežne djelatnosti je jedan od uslova za razvoj konkurentnog tržišta električne energije i zakonom je propisana obaveza.

U Elektroprivredi, ja sam uvjeren, nesumnjivo postoji rezerva ali i odlučnost da rezultati poslovanja na godišnjem nivou ponovo budu jako uspješni. Treba istaći da na neke objektivne okolnosti ona ne može uticati. To je regulator fino iskazao u svom izvještaju, a ja ću ih nabrojati: visoki troškovi uvoza zbog energetske deficita, uvozne zavisnosti i visokih cijena uvezene električne energije, nepovoljan ekonomski ambijent, izuzetno nepovoljne hidrološka situacija u većem dijelu 2012. godine, što je dovelo do značajnog smanjenja proizvodnje naših hidroelektrana. Kao jedan pokazatelj na stranici 11 ovog vašeg izvještaja data je proizvodnja dvije hidroelektrane i termoelektrane za 2010. rekordnu godinu i 2012. godinu. Prostim sabiranjem, proizvodnja hidroelektrana Perućica i Piva u 2012. godini ravna je proizvodnji hidroelektrane Perućica u 2010. godini. Dakle, 2010. godina će se možda, kada su hidrološke prilike u pitanju, ponoviti jednom u 20 godina, ali se nadam da 2012. kao loša po proizvodnji u hidroelektranama neće u narednih 50 godina. Pošto nam u ovoj računici

hidroelektrana Piva u 2010. godini ostaje kao višak proizvodnje od 1.285.000 megavat sati, prostom računom, ukoliko megavat sat pomnožimo sa 30 eura, dobijamo da smo samo po tom osnovu izgubili odnosno manje prihodovali za 36.000.000 eura. Dakle, gdje su drugi razlozi? To su objektivni na koje Elektroprivreda ne može da utiče. Ono što vidim kao pozitivno su značajna ulaganja u distributivni sistem u prošloj godini. Iznos od 24.000.000 je respektabilan posebno ako se ima u vidu ulaganje u distributivni sistem u ranijim godinama, a svjedoci smo da u taj ... značajno amortizovan i zbog toga nastaju incidentne situacije u smislu dužeg ili kraćeg nestanka urednog snabdijevanja za distributivne potrošače.

U Elektroprivredi je u toku realizacija projekta unapređenja daljinskog mjerenja. O tome je ovdje dosta bilo priče. Kolega Martinović iz Regulatorne agencije ukazao je ono što je jako bitno, na smanjenje gubitaka, da je od tih 140.000 do sada ugrađeno 100.000 u kolektivnom stanovanju, gdje uglavnom nismo imali komercijalnih gubitaka. Ja znam podatak da Elektroprivreda razmišlja već o proširenju ovog projekta i značajan dio tih novougrađenih "pametnih" smart brojlara će biti ugrađen u trafo reonima gdje imamo najveće komercijalne gubitke. Ali podatak da su u dosta trafo reona gdje smo imali gubitke i do nedozvoljnih 30% sada oni svedeni na 3 ili 4%. Ovdje nije pomenuto da je izvršna vlast usled izraženog socio-ekonomskog stanja u toku 2012. usvojila program subvencioniranja ugroženih kategorija potrošača električne energije. Dakle, to je jedan od dobrih pokazatelja. Kako je energetska potencijal najznačajniji prirodni resurs Crne Gore, koji bitno utiče na održivi razvoj i dugoročne socio-ekonomske efekte, potrebno je sa najboljim mogućim mjerama podstaći domaće i strane investitore na ulaganje u ovu oblast, jer ćemo od toga svi imati koristi. Investitori će povratiti uloženi novac, pri tome će još i zaraditi, država Crna Gora će biti razvijenija a njeni građani će, što nam je svima u interesu, bolje živjeti. Dakle, iskoristimo mogućnost. Na primjer, iskorišćenost hidropotencijala u našoj zemlji je tek nešto manje od 20%, a sa valorizacijom dijela energije vjetra i sunca možemo od sada energetska zavisne zemlje postati izvoznici struje.

Samo još jedna rečenica. Kolega Dritan koga ja jako uvažavam i koji uvijek ima u jednom dijelu pametna izlaganja, pominjao je kupovinu glasova, da se time bavi izvršna vlast. To nije tačno. Žao mi je što nije ovdje, ali vjerovatno će u nekoj od narednih tačaka moći doći da kaže nešto o tome. Neka se jednom dokumentuje takav slučaj. Posebno nije istina priključenje nelegalnih potrošača. Elektroprivreda se kao i svi subjekti koji imaju infrastrukturu na terenu bavi i sa tim mogućnostima i preduzima zakonom predviđene mjere. Hvala vam.

PREDŠEDAVAJUĆI ŽELJKO ŠTURANOVIĆ:

Zahvaljujem.

Izvolite, da čujemo neslaganja, moraju biti suštinska.

DRAGUTIN MARTINOVIĆ:

Kratka je bila zamjerka što nije u program subvencioniranja ušao u ovaj izvještaj. Zaista nije, to je predmet staranja drugih organa, odnosno predmet staranja nadležnog ministarstva, jedini razlog zbog toga. Zahvaljujem.

PREDŠEDAVAJUĆI ŽELJKO ŠTURANOVIĆ:

Zahvaljujem.

Pretpostavljam da kolega Pešić nema potrebu za dodatnim obrazloženjem.

Kolega Vukčević završava našu raspravu povodom ove tačke. Izvolite.

ZORAN VUKČEVIĆ:

Zahvaljujem, potpredsjedniče.

Uvažene kolege iz Regulatorne agencije,

U okviru globalne ekonomije sposobnost proizvodnje energije predstavlja važan faktor za obezbjeđivanje uslova za budućnost jedne države. Posebno je to važno sa aspekta ekonomske razvijenosti i ukupnog ekonomskog razvoja i posebno naglašavam, kada u savremenim uslovima govorimo o nacionalnoj konkurentnosti onda države koje nemaju proizvodnju električne energije ne mogu biti ni na nacionalnom nivou konkurentne. To je posebna odgovornost i za Crnu Goru kao malu državu, ali sa velikim potencijalima kada je u pitanju proizvodnja električne energije.

Danas smo imali prilike da sa svih aspekata čujemo sve ono sa čim Crna Gora raspolaže i koliko je iskorišćeno resursa i kada je u pitanju, prije svega, ono sa čim Crna Gora najviše raspolaže, a to je hidropotencijalima za hidroenergiju i da je na žalost od ukupnih potencijala negdje oko 17% iskorišćenost, a da postoje neki drugi izvori kojima ću se ja samo kratko osvrnuti, kao što su obnovljivi izvori energije. Rekao bih sa dva aspekta. Jedan koji je veoma bitan, to je sa aspekta zapošljavanja, jer je to šansa da se određen broj ljudi zaposli, posebno na sjeveru Crne Gore. Kada govorim o malim hidroelektranama, energiji vjetra, solarnoj energiji, energiji bio mase, to je nešto što predstavlja posebnu šansu za biznis.

Druga stvar sa aspekta štednje koja može da bude i te kako bitna, posebno u onim područjima Crne Gore koji imaju preko dvije hiljade sati sunčeve energije. Mislim da je to više pitanje Ministarstvu nego Regulatornoj agenciji, da je neophodno zaista obezbijediti sistemске pretpostavke da u tim područjima se mora voditi računa o tome da nijedna zgrada, nijedan hotel, nijedan ugostiteljski objekat ne može biti izgrađen a da ne kortisti sunčevu energiju, bar za zagrijavanje tehničke vode. Sa tim Crna Gora bi značajno mogla da uštedi na jednoj strani potrošnju električne energije, a na drugoj strani bi bilo omogućeno da svi preduzetnici imaju značajno povoljnije uslove na tržištu, tj. na smanjenje ukupnih svojih troškova. Ja ću uporediti neke podatke koji su veoma interesantni, a to su, kada govorimo o proizvodnim kapacitetima, proizvodnja električne energije u Crnoj Gori, recimo proizvodnja u elektranama, recimo Termoelektrana učestvuje u ukupnoj proizvodnji sa 45,7%, Perućica sa 29,5%, hidroelektrana Piva sa 23,41%. Ako to uporedimo sa udiom instalisane proizvodnje električne energije onda vidite da je Termoelektrana sa 24%, Perućica sa 35%, hidroelektrana Piva sa 39%, odnosno proizvodnja u hidroelektranama se kreće na nivou 74%. Čuli smo ovdje podatak da u mnogim zemljama koje imaju potencijale za hidroenergiju da se proizvodnja hidroenergije kreće i do nivoa oko 90% i preko 90%.

Vlada Crne Gore je prije nekoliko godina bila pokrenula inicijativu da se radi Buk Bijela. Upravo odlukom ove Skupštine je stopirana proizvodnja i gradnja Hidroelektrane Buk Bijela. Kada bih bio maliciozan, a neću da budem maliciozan, onda bi trebalo da pitam ko je odgovoran za to. Koji su to politički subjekti koji su stopirali izgradnju hidroelektrane Buk Bijela? Kada bih bio maliciozan, a neću da budem maliciozan, onda bi trebalo da pitam i da kažem da upravo građani Crne Gore plaćaju električnu energiju skuplje nego što bi bilo da je proizvodnja električne energije. Ko je odgovoran za to? Jesu li to isti oni politički subjekti koji su glasali za stopiranje gradnje Buk Bijela? Isto tako su postojali tada i neki lideri i lideri nevladinih organizacija koji su sada lideri političkih partija, kojih takođe nema u ovoj sali, a koji su bili barjaktari borbe protiv izgradnje hidroelektrane Buk Bijela. Sve je to uticalo na to da mi danas govorimo o nedovoljnoj iskorišćenosti hidroenergetskih potencijala u Crnoj Gori.

Mislim da u narednom periodu zaista moramo voditi računa upravo o racionalnoj upotrebi i racionalnom donošenju odluka koje će upravo biti u funkciji ukupnog ekonomskog razvoja Crne Gore, vodeći računa o potencijalima kojima Crna Gora raspolaže. Ako je to dominantno resurs hidroenergija, onda moramo voditi računa o tome da svi hidroenergetski potencijali u Crnoj Gori moraju biti iskorišćeni na pravi način. Ne može se ponašati u onoj situaciji sa političkog aspekta kako nam odgovara, a u drugoj situaciji onda tražimo

odgovornost za neke druge situacije koje su takođe vezane za korišćenje i upotrebu električne energije. Zahvaljujem.

PREDŠEDAVAJUĆI ŽELJKO ŠTURANOVIĆ:

Hvala i Vama. Drago nam je što nijeste htjeli da budete maliciozni.

Zaključujemo raspravu povodom ove tačke dnevnog reda.

Idemo za završnu riječ. Da li predstavnici Agencije žele završnu riječ? Žele.

Riječ ima gospodin Prelević. Izvolite.

BRANISLAV PRELEVIĆ:

Hvala, gospodine potpredsjedniče. Hvala svim poslanicima koji su učestvovali u raspravi i onima koji nijesu učestvovali, a vjerujem da su imali svoj stav o ovoj temi, ali jednostavno zbog proceduralnih okolnosti nijesu imali priliku da diskutuju. Vjerujem da dijelim utisak sa vama da je diskusija bila korisna za sve nas. Različite ocjene koje smo čuli ne iznenađuju, naprotiv, očekivane su jer diskutujemo o jednom od najvažnijih, ako ne i najvažnijem segmentu crnogorske ekonomije, ako se složi ministar Ivanović. Pored svih tih različitih stavova koji se odnose na neke detalje iz izvještaja uvjeren sam bi ste svi nezavisno od toga da li ste poslanici opozicionih ili vladajućih partija trebali da imate pozitivan odnos prema ovom izvještaju, tj. trebali bi samo da budemo saglasni sa ocjenom nekoga ko na ovu problematiku gleda objektivnije nego mi koji smo akteri ovdje, a to je Evropska unija, odnosno institucija Evropske unije. Ocjene i zaključci Evropske komisije i Sekretarijata energetske zajednice su pozitivni. Formalna ocjena komisije, jeste, da je postignut umjereni napredak, a zaključaka Sekretarijata jeste da inicirana zakonodavna reforma će donijeti željeno poboljšanje.

Principijalno nijesam zadovoljan umjerenim napretkom, ali moramo shvatiti da je energetska sistem Evrope u tranziciji, crnogorski još i više, da će ta tranzicija trajati godinama, da se radi o procesu u kojem nema naglih i velikih koraka, da konačno trebamo da budemo zadovoljni sa onim što smo uradili u 2012. godini. Vjerujem ovim evropskim institucijama, vjerujem i kad nas hvale i kad nas kude, a bilo je mjesta kad su nas hvalili dosta. Zato vas pozivam da se pridružite ovim ocjenama i date pozitivan stav na Izvještaj o stanju u energetskom sektoru u 2012. godini. Hvala.

PREDŠEDAVAJUĆI ŽELJKO ŠTURANOVIĆ:

Hvala i Vama.

Konstatujem da je ukupni pretres povodom ove tačke završen. Slažem se, čuli smo kvalitetnu raspravu, mnogo učesnika u raspravi, neki i pet, šest puta, ali u svakom slučaju to je bila svojevrsna prilika da ovu temu, vjerujem, samo načnemo, a imajući u vidu njenu aktuelnost i složenost siguran sam da će biti prilike da je još detaljnije razmatramo. Hvala našim kolegama iz Agencije, hvala na trudu koji su uložili na sačinjavanje ovako kvalitetnog izvještaja i na današnjoj prezentaciji, odgovorima koje smo dobili.

Prelazimo na sledeću tačku dnevnog reda, **Predlog zakona o organoskoj proizvodnji.**

Ovlašćeni predstavnici Vlade su ministar poljoprivrede i ruralnog razvoja Petar Ivanović i sekretar ministarstva Branimir Vujačić. Oni su tu i pozdravljam ih.

Izvestioci odbora su Luidž Škrelja u ime Zakonodavnog odbora i Almer Kalač u ime Odbora za turizam, poljoprivredu, ekologiju i prostorno planiranje.

Otvaram pretres.

Pitam ministra Ivanovića želi li da iskoristi pravo na uvodno izlaganje. Želi.

Izvolite, imate riječ.

PETAR IVANOVIĆ:

Poštovani potpredsjedniče Parlamenta, uvaženi poslanici,

Ovim zakonom koji je pred vama uređuje se organska proizvodnja, ciljevi i načela organske proizvodnje, pravila, kontrola i sertifikacija u organskoj proizvodnji, prerada, označavanje, uvoz i druga pitanja koja su od značaja za organsku proizvodnju.

Osnovni razlog za donošenje ovog zakona u ovoj oblasti nalazi se kako u potrebi usaglašavanja propisa u oblasti organske proizvodnje sa odgovarajućim propisima Evropske unije, tako i u potrebi da se otklone nedostaci u primjeni važećih zakona u dijelu koji se odnosi na sistem kontrole, sertifikacije, označavanja i uvoza organskih proizvoda.

Predložena zakonska rješenja imaju za cilj stvaranje uslova za održivi razvoj organske proizvodnje uz obezbjeđivanje instrumenata za funkcionisanje tržišta organskih proizvoda, fer konkurencije, očuvanje i opravdavanje povjerenja potrošača u proizvode koji su označeni kao organski. Posebno apostrofiram da je organska proizvodnja cjelovit sistem, kako upravljanja u proizvodnji tako i u preradi hrane koja objedinjava najbolje prakse zaštite životne sredine, visok stepen biodiverziteta, očuvanje prirodnih resursa, primjenu visokih standarda dobrobiti životinja i proizvodne metode koje odgovaraju potrebama onih potrošača koji prednost daju proizvodima koji sadrže adekvatnu primjenu prirodnih supstanci i procesa.

Predloženim zakonom omogućava se istovremeno i fleksibilnost u smislu primjene proizvodnih pravila kao i prilagođavanja istih karakterističnim lokalnim, klimatskim i geografskim uslovima, posebno kada je riječ o poljoprivrednoj praksi, samim tim i kvalitetu razvoja organske proizvodnje. To je istovremeno i razlog da se u predloženi zakon uvedu izuzetci pravila, ali samo pod posebnim uslovima koji su jasno definisani ovim zakonom.

Na kraju, značajno je istaći da je ovaj zakon usaglašen sa propisima Evropske unije za organsku proizvodnju, da njegovim donošenjem se olakšava ispunjavanje budućih obaveza Crne Gore vezano za pristupanje Evropskoj uniji i stvaraju uslovi za plasman crnogorskih organskih proizvoda na tržište Evropske unije.

Dostavljajući vam usaglašen predlog ovog zakona u ime Vlade, očekujem fokusiranu i stručnu raspravu, te da ćete prihvatiti i Predlog zakona. Hvala.

PREDŠEDAVAJUĆI ŽELJKO ŠTURANOVIĆ:

Hvala vama, gospodine ministre.

Prelazimo na prvi krug učešća u raspravi. Orijentaciono, rasprava povodom ove tačke dnevnog reda u trajanju od dva sata, pojedinačno učešće u raspravi u trajanju od pet minuta.

Idemo od manjeg ka većim klubovima.

U ime kluba četiri partije, kolega Andrija Popović ima riječ. Izvolite.

ANDRIJA POPOVIĆ:

Poštovana Skupštino, uvažene građanke i građani Crne Gore i crnogorske dijaspore, poštovani predstavnici Vlade,

Osvrnuću se na član 3 stav 5 ovog Predloga zakona o organskoj proizvodnji koji govori o genetski modifikovanim organizmima i članu 10 zabrana upotrebe genetički modifikovanih organizama. Crna Gora je jedina ekološka država na svijetu i upravo od nje bi se očekivalo da bude globalni utemeljivač i pokretač borbe protiv genetički modifikovanih organizama, odnosno genetski modifikovane hrane. Međutim, stvarnost je drugačija. U danu kad je širom svijeta održano na stotine protesta protiv ovog narastajućeg problema modifikovanog društva, u Crnoj Gori ni glasa. Da podsjetim, prije nekih 15 dana je bio veliki protest, milioni ljudi su izašli na ulice, u Crnoj Gori ni jedan medij, ni jednu riječ o tome.

Zabrinjava činjenica da niko u Vladi, pored naših stalnih apela na ovu temu, nije usmjerio ni dio svojih aktivnosti. Ovo se posebno odnosi na Ministarstvo zdravlja i Ministarstvo poljoprivrede i ruralnog razvoja, čija je odgovornost i najveća, tim prije što od

njihovog rada zavisi zdravlje ukupne nacije. Polazeći od pretpostavke da kvalitetan život determinira budućnost jedne nacije, a posebno imajući u vidu da je Crna Gora zemlja sa velikim poljoprivrednim i stočnim resursima, Liberali su prije više mjeseci pokrenuli inicijativu o donošenju deklaracije - Crna Gora bez genetički modificiranih organizama. S toga smo u želji da podstaknemo nadležne institucije u zemlji na IV redovnoj konferenciji Liberalne partije, održanoj u septembru ove godine, jednoglasno usvojili deklaraciju koja bi trebala da bude okosnica one koju treba donijeti na državnom nivou. Na taj način Liberali Crne Gore su, kao i mnogo puta do sada, dokazali da su pokretači avangarda svih značajnih tema i dešavanja u pluralističkoj Crnoj Gori. Deklaracijom koja će biti ideja vodilja za sve slobodoumne i progresivne snage, predviđeno je da državni organi, nadležni za ovu oblast na čelu sa Skupštiom Crne Gore, kroz usvajanje adekvatnih zakonskih normi, spriječe proizvodnju, promet i upotrebu živih genetički modificiranih organizama, kao i prerađevina koje se podstredstvom uvoznika, mogu naći na crnogorskom tržištu. Ovom zabranom prometa mora biti obuhvaćen cjelokupan biljni i životinjski svijet namijenjen ljudskoj ishrani ili namijenjen za uzgoj stoke i poljoprivrednih kultura. Jedino tako će se, ne samo obezbijediti zdravija nacija, već će se sačuvati biljne i životinjske vrste koje su osnova dosadašnje zdrave poljoprivrede i ishrane, a kojima pod naletom jeftinijih genetički modificiranih vrsta prijete nestajanje.

Liberali još jednom zahtijevaju da se Crna Gora proglasi za teritoriju bez proizvodnje, gajenja, prometa i upotrebe genetički modificiranih organizama i proizvoda od genetički modificiranih organizama. Kompromisa sa zdravljem i budućnošću građana Crne Gore, barem kad su u pitanju Liberali, neće i ne smije biti. Bez obzira na sve pritiske i argumente zagovornika genetički modificiranih organizama, ljudski život mora ostati najveća vrijednost kojoj će biti podređeni svi aspekti društvenog političkog i ekonomskog života. Liberalna partija će, najvjerovatnije podržati predlog zakona o organskoj proizvodnji koji je, moram reći, sasvim solidan, ali još jedanput apelujem na priču o genetički modificiranim organizmima, koja mora ipak dobiti malo više i mora se ipak na crnogorskoj sceni o tome malo više i povesti računa. Zahvaljujem.

PREDŠEDAVAJUĆI ŽELJKO ŠTURANOVIĆ:

Hvala vama.

Sada pozivam kolegu Gorana Tuponju da uzme riječ u ime Pozitivne Crne Gore. Nakon njega kolega Izet Bralić, u ime kluba Socijaldemokratske partije.

Izvolite.

GORAN TUPONJA:

Zahvaljujem.

Uvaženi potpredsjedniče, uvažene kolegice i kolege, uvaženi predstavnici Ministarstva,

Potreba za postojanjem zakona o organskoj proizvodnji je nesporna. Nesporna je i potreba za usaglašavanjem propisa u ovoj oblasti sa propisima Evropske unije. Organska, biološka ili ekološka proizvodnja su već godinama trend u razvijenim zemljama Evrope i svijeta, i ova oblast zasigurno otvara puno mogućnosti i crnogorskim proizvođačima. Zakon je potreban, ali sam zakon je lakši dio posla.

Crna Gora se uvještila u prepisivanju zakona od zemalja u okruženju iako, iskreno rečeno, nije to ni tako loša vještina. Iskoristimo znanje i iskustvo zemalja iz okruženja makar u prepisivanju zakona. Realizacija, implementacija tih zakona je ipak nešto što moramo sami da ostvarimo, a to je, na žalost, već mnogo teže. Prečesto ostaju naši zakoni samo na tom nivou da su usklađeni sa evropskim zakonodavstvom, ostaju neprimijenjeni, ostaju mrtvo slovo na papiru, ili još gore, budu samo selektivno sprovedeni, budu sprovedeni i po babu i

po stričevima. Da bi zaživio ovaj zakon, neophodno je da se osnaže proizvođači. Koje su to mjere koje je Ministarstvo predvidjelo da sprovede da bi osnažilo proizvođače. Koliko novca od kredita iz Abu Dabija je predviđeno za razvoj organske proizvodnje. Da bi jedan proizvođač mogao da rentabilno posluje, potrebno je da može da proda svoj proizvod. Da bi proizvođač organskog proizvoda mogao da proda svoj proizvod mora imati zakonom predviđeni sertifikat od strane kontrolnog tijela da se radi o organskom proizvodu. Taj sertifikat, shodno predloženom zakonu mu izdaje kontrolno tijelo, koje imenuje Ministarstvo i taj sertifikat važi za tržište Crne Gore.

Moje pitanje za vas - na koji način ćete omogućiti da crnogorski organski proizvodi dobiju sertifikat koji im omogućava da mogu biti izvezeni i u zemlje evropske zajednice i u ostale zemlje? Za uvoz organskih proizvoda u Crnu Goru, Zakon u članu 40 predviđa da se mogu uvoziti ukoliko ih prati sertifikat kontrolnog tijela koje se nalazi na službenoj listi kontrolnih tijela Evropske unije ili službenoj listi Evropske unije kontrolnih tijela trećih zemalja. Pitam vas - da li će se naša kontrolna tijela takođe naći na listi Evropske unije kontrolnih tijela trećih zemalja, tako da naši proizvođači budu u mogućnosti da direktno izvoze u zemlje Evropske unije i ostale zemlje ili je to samo jednosmjerna ulica gdje mi i dalje uvozimo do besvijesti, a naši proizvođači nemaju isti tretman u drugim zemljama? Molim vas da mi odgovorite što ste preduzeli da našim proizvođačima olakšate dobijanje međunarodno priznatih sertifikata i prohodnost izvoza prema drugim zemljama.

Vjerujem da ćemo se složiti da je organska proizvodnja i konzum organskih proizvoda u interesu svih građana Crne Gore, da ima višestruke pozitivne efekte u mnogim sferama društva, od stanja zdravlja građana do odnosa prema životnoj sredini. Rekao bih da je opšti interes da organska proizvodnja bude snažna grana razvoja u budućnosti Crne Gore. Zbog toga bih vas zamolio da nam pojasnite da li ste i koje podsticajne mjere predvidjeli za proizvođače organskih proizvoda?

Zakon u članu 23 pod plaštom zaštite proizvođača i potrebe za obezbjeđivanje fleksibilnosti u smislu primjene pravila proizvodnje, ostavlja veliki prostor za zloupotrebu ovog zakona. Vjerovatno vrlo svjesno. Ostavlja se prostor da se proizvođači dijele na podobne i nepodobne, da se jednim omogućiti nešto što drugima neće moći da prođe, ostavlja se prostor za neke buduće afere „snimak“, ali i za kompromitaciju cijelog sistema organske proizvodnje što bi bila ogromna i dugoročna šteta, jer se taj sistem u velikoj mjeri zasniva na povjerenju potrošača. Svi znamo da se povjerenje jako sporo gradi, a da se jako brzo gubi.

Gospodine Ivanoviću, ja sumnjam u rad ove Vlade i snagu Ministarstva na čijem ste čelu, da će imati odlučnosti, snage i volje da sprovede ovaj zakon. Nijeste je imali do sad, i ne vidim zašto bi je imali po sad. Da naši zakoni ostaju neprimijenjeni nema boljeg dokaza od onog Ustava iz davne 91. godine kad je Crna Gora proglašena za prvu ekološku državu na svijetu. Ustav je, naravno, najviši zakonski akt jedne zemlje. Pretpostavljam da ste se za naziv organska a ne ekološka proizvodnja opredijelili i zbog sramnog odnosa vladajuće stranke prema najvišem državnom aktu. Da je tada poštovan Ustav, mi bismo davno imali zakon o organskoj proizvodnji. Zapravo, mi bismo imali samo organsku proizvodnju kako i dolikuje jednoj ekološkoj državi. Naravno, da ne bude zabune, i te davne 91. godine, kao i danas, na vlasti u Crnoj Gori je bio DPS, a premijer Crne Gore kako tada tako i danas Milo Đukanović.

DPS zajedno sa svojim čelnikom Milom Đukanovićem, kao što smo to bolno saznali, nije poštovao Ustav koji je sam donio. Vi danas kažete da će DPS, sa istim predsjednikom partije, sa istim premijerom, poštovati zakon koji se bavi istom tematikom. Ja nemam razloga da vam vjerujem. Mogu samo da vas pozovem da prestanete da prepisujete zakone koje niste u stanju da sprovedete, od takve prakse nema koristi niko a najmanje građani Crne Gore. Hvala.

PREDŠEDAVAJUĆI ŽELJKO ŠTURANOVIĆ:

Zahvaljujem.

Poslanik Bralić sada ima riječ, nakon njega Zdenka Popović u ime Kluba Socijalističke narodne partije. Izvolite.

IZET BRALIĆ:

Uvaženi predsjedavajući, kolegice i kolege, uvaženi ministre Ivanoviću, uvaženi gospodine Vujačiću,

Posljednjih godina interes za organsku proizvodnju u Crnoj Gori je znatno porastao. Nažalost, u ovom trenutku imamo samo 107 registrovanih proizvođača organske hrane u Crnoj Gori. Iako nivo proizvodnje ovih proizvoda varira, uglavnom zbog neizvjesnosti u pogledu cijena i plasmana organskih proizvoda, očekujemo da će se trend rasta proizvodnje i broja proizvođača nastaviti i u narednom periodu. Ovim zakonom teži se omogućiti proizvođačima u Crnoj Gori da imaju iste uslove za proizvodnju koje imaju proizvođači u zemljama Evropske unije, takođe obezbjeđuju se uslovi za zaštitu interesa i prava potrošača putem jasnih detaljnih odredbi o označavanju organskih proizvoda. Ovim zakonom olakšaće se ispunjavanje budućih obaveza Crne Gore, vezano za pristupne pregovore, naročito u oblasti poljoprivrede, stvoriće se uslovi za plasman organskih proizvoda na tržištu Evropske unije.

Pored gore navedenog, normativno regulisanje organske proizvodnje ima veliki značaj za razvoj ruralnog područja jer daje šansu razvoju porodičnog gazdinstva, malih proizvođača, doprinosi povećanju dohotka od poljoprivrednih proizvoda, iskorišćavanju potencijala turizma, naročito na sjeveru, za što smo mi u Socijaldemokratskoj partiji jako zainteresovani. S obzirom na činjenicu da je posljednji zakon o organskoj proizvodnji donijet još 2004. godine, da zakonske norme koje su precizirane tim zakonom nijesu mogle biti upodobljene amandmanskim djelovanjem, s toga i vidimo racionalnim da se predloži novi zakon o organskoj proizvodnji.

U prvom poglavlju pažnja je posvećena uspostavljanju održivog sistema upravljanja u poljoprivredi, proizvodnji različitih vrsta hrane i drugih poljoprivrednih proizvoda koji odgovaraju zahtjevima potrošača. Zatim, pravila organske proizvodnje regulišu se, uzimajući u obzir sanitarno stanje, regularne klimatske razlike, lokalni uslovi, stepen razvoja i specifične metode uzgoja. Na dobar način su pobrojani opšti zahtjevi kojih se moraju pridržavati svi proizvođači u organskoj proizvodnji, kao i zabrana upotrebe nejonizujućeg zračenja.

U trećem poglavlju definisana su opšta pravila za proizvodnju na poljoprivrednom gazdinstvu, pravila za organsku biljnu proizvodnju, za organsku stočarsku proizvodnju, za uzgoj životinja, akva kulturu i morske alge.

Ono što smatramo posebno pozitivnim, što je značajno unapređenje u odnosu na važeći zakon, jeste posebna pažnja u uslovima smještaja životinja i uzgoju, praksi i broju životinja po jedinici površine. Osim navedenog utvrđena je lista proizvoda i supstanci koje mogu da se koriste u organskoj proizvodnji.

Članom 18 dodata su precizirana pravila za otpočinjanje prelaznog perioda u organskoj proizvodnji, pravila tokom prelaznog perioda i trajanje prelaznog perioda.

Članom 20 do 23 detaljno su dati uslovi i pravila za preradu organske hrane, proizvodnju organskog kvasca, kriterijumi za određivanje proizvoda, supstance u preradi, kao i izuzeci od pravila u proizvodnji organske hrane.

Ono što je od posebnog značaja za ovu oblast jeste označavanje organskih proizvoda, koje ima za cilj očuvanje interesa povjerenja potrošača u organski proizvod. Propisano je da izrazi koji se koriste u označavanje organskih proizvoda moraju biti zaštićeni u smislu zabrane korišćenja za proizvode koji ne pripadaju organskim proizvodima. Osim ovoga uvodi se i obaveza navođenja naziva kontrolnog tijela, označavanje organskih proizvoda čijoj

kontroli podliježu i subjekti kod kojeg je objavljena završna faza proizvodnje ili pripreme. Proizvodnja organske hrane jeste tradicionalno bogatstvo Crne Gore, naročito na sjeveru Crne Gore. U medicini postoji jedno pravilo kraći kaiš, duži život. Ako prevedemo na ovaj zakon to će u prevodu značiti više organskih proizvoda, manje bolesti, manji morbiditet, manji mortalitet i manje kancerogenih oboljenja u Crnoj Gori. Hvala.

PREDŠEDAVAJUĆI ŽELJKO ŠTURANOVIĆ:

Hvala vama.

Molim koleginicu Zdenku Popović da uzme riječ, a nakon nje kolega Predrag Sekulić u ime Kluba Demokratske partije socijalista. Izvolite.

ZDENKA POPOVIĆ:

Poštovani potpredsjedniče, poštovane kolege, poštovani ministre poljoprivrede, Ustav iz 1991. godine definiše Crnu Goru kao demokratsku, socijalnu i ekološku državu. Koliko je Crna Gora demokratska i socijalna, neka kažu građani Crne Gore, a koliko smo ekološka država, evo vidimo sada koja je posljedica vašeg vladanja. Zadnjih 23 godine uništili ste kompletnu industrijsku proizvodnju i sve prerađivačke kapacitete kako bi naš vazduh i voda bili zdravi i kako bi mogli da proizvodimo organsku proizvodnju. Kamo sreće da smo tada počeli da se bavimo organskom proizvodnjom.

Ono čime ste se vi tada rukovodili je bila neka stara kineska poslovice koja kaže - najbolji trenutak da se posadi drvo je bio prije 20 godina, a drugi najbolji trenutak je upravo sada. Vi koristite ovaj drugi trenutak, a vidjećemo koliko ćete biti uspješni.

Ono što vi, gospodine ministre, i svi vaši prethodnici, a posebno premijer u svim javnim nastupima ne zaboravljate da ukažete na turizam, infrastrukturu, energetiku, organsku proizvodnju i stočarstvo kao prioritetne sektore u oblasti međunarodnih ugovora i sporazuma. Umjesto da smo lideri u regionu po organskoj proizvodnji i da tu vidimo razvojnu šansu, posebno na sjeveru Crne Gore jer imamo dobro očuvane prirodne resurse, a i klimatski uslovi nam idu na ruku, mi kao država zbog nedostatka javne podrške, posebno finansijskih sredstava, a naročito nedostatka inicijative da se krene u modernizaciju primarnog sektora, uvozimo, i to značajno, poljoprivredne proizvode. Izostala je promocija organske proizvodnje i vrijednosti tih proizvoda, kroz podizanje svijesti potrošača, a naročito kroz podršku proizvođačima u svim fazama proizvodnje. Organska proizvodnja je jako skupa, ali zbog lošeg marketinga i još gore promocije tih proizvoda oni su nepristupačni za većinu potrošača i uglavnom se mogu kupiti u specijalizovanim prodavnicama zdrave hrane i u nekim marketima, a u hotelima uglavnom dominiraju konvencionalni poljoprivredni proizvodi sa nekim rijetkim izuzecima, što je, nažalost, postalo pravilo. Značajno je istaći da su postojale neke aktivnosti kao što je stvaranje zakonskog okvira, ali se na tome stalo. Napomenuću da je 2002. godine organizovana prva eksperimentalna stanica u nikšićkoj Župi, u podnožju planine Lukavica, da je 2004. godine Ministarstvo usvojilo Zakon o organskoj proizvodnji i naknadne izmjene i dopune koje su trebale da regulišu sve aspekte vezane za organski sektor, ali se na tome stalo. Gospodine ministre, 2006. godine ste osnovali nacionalnu agenciju za sertifikaciju i kontrolu organske proizvodnje, ali i dalje nije bilo ni promocije, ni stimulacije onih poljoprivrednih proizvođača koji su željeli da se bave organskom proizvodnjom. Takođe, u regionalnom kontekstu, bilo je projekata koji su uz pomoć italijanskih partnera trebali da identifikuju sve komercijalne mreže na osnovu kojih je trebala da bude bazirana strategija razvoja organskih proizvoda. U 2009. godini, ovo su sve, napominjem, godine, uglavnom uoči nekih izbora su se dešavale ove aktivnosti, država Crna Gora je sa Vladom Danske sklopila, odnosno počela program razvoja organske proizvodnje, gdje je Vlada Danske finansirala ovaj program sa dva miliona eura. Rekla sam da je program počeo 2009. godine. Državna revizorska institucija je radila reviziju ovog programa od

1.01.2012. do 31.05.2013. godine i utvrdila nepravilnosti, dala je, dakle, uslovno mišljenje, utvrdila nepravilnosti prilikom sprovođenja ovog programa jer su prekoračeni rokovi u realizaciji projekata u 37,5% obrađenih slučajeva. Učešće Vlade u ovom projektu bilo je 250.000 eura, a trebalo je da bude 50% investicije.

Ono što svakako morate da znate je i ono što nedostaje poljoprivrednim proizvođačima koji se bave organskom proizvodnjom, znanje, novac, marketing i pomoć, naročito pomoć države oko pakovanja i plasmana, posebno kada ta roba ide prema turističkoj privredi. Takođe, nedostatak informacija o modernim tehnikama proizvodnje, o novim trendovima u organskom sektoru jer je to najveći problem ovih proizvođača, a i potrošači takođe imaju problem jer nemaju informaciju i nijesu svjesni prednosti organske proizvodnje, pa čak ni gdje se ti proizvodi mogu kupiti. Nažalost, rezultat svih ovih aktivnosti koje je Vlada imala od 1991. godine do danas je to da danas imamo 50.000 registrovanih poljoprivrednih proizvođača za konvencionalnu poljoprivrednu proizvodnju, a svega 107 za organsku proizvodnju, to je informacija koju imam. Sa zadovoljstvom sam slušala gospodina Bralića koji je istekao koliko potrošači nijesu svjesni kvaliteta i značaja proizvoda iz organske proizvodnje. Hvala lijepo.

PREDSEDAVAJUĆI ŽELJKO ŠTURANOVIĆ:

Hvala vama, kolegice.

Predrag Sekulić sada ima riječ. Izvolite.

PREDRAG SEKULIĆ:

Hvala, gospodine potpredsjedniče.

Uvaženi gospodine ministre, poštovane kolege,

Ovo je jedan od onih zakona koji se tiče svakog građanina Crne Gore, bez obzira da li je poljoprivrednik koji se već bavi organskom proizvodnjom, da li je poljoprivrednik koji želi da se bavi ili običan građanin koji u konačnom konzumira te proizvode. Ne samo što ima onaj evropski predznak nego, s druge strane, moramo odmah da saopštimo, jeste zakon koji uvodi veoma stroga pravila. To je nešto što će biti izazov za sve one koji se bave poljoprivrednom proizvodnjom. S druge strane, moramo da znamo da je organska proizvodnja velika šansa kada je u pitanju poljoprivreda Crne Gore iz više razloga. Možda sa jedne strane ne možemo da budemo konkurentni onima koji imaju veće zemljišne posjede, onima koji možda imaju razvijeniju agrotehniku, ali cijenim da možemo ne samo za region nego i šire da budemo konkurentni kada je u pitanju organska proizvodnja.

Da odmah na samom početku riješim jednu dilemu koja je postavljena ovdje od strane naših kolega koji su ranije govorili, a ta dilema je bila postavljena i na samoj sjednici Odbora gdje smo raspravljali o ovom zakonu. To je pitanje da li je ovaj zakon mogao da bude zakon o ekološkoj proizvodnji ili smo morali da damo ovakav naziv zakonu. Rekao bih da ono što smo dobili kao stručno objašnjenje od strane Ministarstva jeste da, ipak, organska proizvodnja mnogo šire obuhvata nego što je to pojam same ekologije s jedne strane, a s druge strane to je uobičajeni naziv kakve imaju sve zemlje Evropske unije. Da ne bismo dolazili u situaciju da prilikom sertifikacije naših poljoprivrednih proizvoda organske poljoprivrede dođemo u problem, odnosno u koliziju sa propisima Evropske unije.

U svakom slučaju, ponavljam još jedanput, ovo je veoma zahtjevan zakon. Samo nekoliko detalja za naše poljoprivredne proizvođače. Činjenica, recimo, da se na gazdinstvima koja se bave organskom proizvodnjom ne mogu koristiti azotna đubriva, to je samo jedan od detalja, da ne govorimo o zaštitnim sredstvima, govori sama po sebi dovoljno o izazovu koji čeka naše poljoprivredne proizvođače. Međutim, s druge strane, ako želimo da budemo konkurentni u regionu i Evropskoj uniji, ovo jeste šansa iz prostog razloga što možda u nekoj budućoj perspektivi moramo da znamo da su organski proizvodi mnogo

skuplji na evropskoj pijaci i da se na taj način kompenzuje ono što je uloženo u organsku proizvodnju. Da ne bi bilo nikakve dileme, apsolutno se slažem sa kolegom Izetom Bralićem koji je govorio oko kvaliteta organskih proizvoda. Uostalom, sva istraživanja to pokazuju, dozvolite da se poslužim podacima. Organski proizvodi imaju 63% više kalijuma, 73% više gvožđa, 125% kalcijuma i 60% više cinka, kada govorimo o organskim proizvodima. Tako da vjerujem da će svaka domaćica, naravno ukoliko joj to materijalna sredstva dozvoljavaju prije posegnuti, čak iako je skuplje, za organskom hranom. Takođe, ono što je veoma značajno jeste i činjenica da je dosta visoka izazovna ljestvica postavljena i pred stočare, vezano za stočarsku proizvodnju, iz prostog razloga što mora i njima da bude servirano, uslovno govoreći, organska hrana nego sa druge strane čak i ono što se tiče samog uslova, s jedne strane, sjemena kada je u pitanju poljoprivredna proizvodnja i sa druge strane i ono što je pitanje jedne ili dvije generacije organski proizvedene hrane.

U svakom slučaju, ponavljam još jedanput, dobro je što je Ministarstvo izašlo sa cjelovitim zakonom, dobro je što imamo sistem kontrole koji će biti kompatibilan sa onim što je evropska kontrola, o tome će se brinuti naše akreditaciono tijelo. S obzirom da se koristi evropski sistem, bez ikakve dileme, imaćemo i evropske kontrolore. Vjerujem da će i naši kontrolori imati ono što je sertifikat Evropske unije, odnosno da se neće postavljati pitanje da nakon što naši kontrolori budu pogledali to gazdinstvo, odnosno ovu hranu koja je organski proizvedena, da će ona veoma lako naći put i do evropskih trpeza.

Ono što jeste veoma značajno, u čemu podržavam kolegu Popovića, kada je u pitanju organska proizvodnja jeste da organska proizvodnja ne može imati bilo kakve elemente genetski modifikovane hrane, tako da i u tom dijelu postoji posebna zaštita za potrošače. Ono što je veoma značajno, da će konzumenti organski proizvedene hrane imati mnogo bolji kvalitet nego što je to slučaj sa hranom koja nije organski proizvedena. Hvala.

PREDŠEDAVAJUĆI ŽELJKO ŠTURANOVIĆ:

Hvala vama, kolega Sekuliću.

Na ovaj način smo završili prvi krug rasprave povodom ove tačke dnevnog reda. Možemo li preći na drugi krug ili predstavnik predlagača ima potrebu da sada komentariše izlaganja koja smo čuli? Hoćete sada.

Ministar Ivanović ima riječ. Izvolite.

PETAR IVANOVIĆ:

Hvala vam, potpredsjedniče.

Mislim da me znate kao čovjeka koji ne ostavlja nekakav prostor za neke nedoumice. S obzirom da smo mi ovdje prije svega zbog građana Crne Gore, onda želim da se osvrnem na one komentare koji mogu da stvore neke nedoumice kod građana.

Veoma mi je drago da će Liberalna partija podržati ovaj zakon. Takođe mi je drago da dijelimo, ne samo sa ovom partijom već i sa drugim partijama, zajedničke vrijednosti koje se odnose na zdravlje potrošača. Moguće da nijesam razumio komentare, ali da se eventualno ne bi desilo da i građani Crne Gore nijesu razumjeli komentare, čisto da kažem da se član 3 stav 5 odnosi na definiciju genetski modifikovanih organizama, a da se član 10 odnosi na zabranu. Tako da budemo načisto da ovo što su bile, ako sam dobro razumio, zamjerke na zakon ne razumijem baš najbolje te zamjerke jer smo mi jednim članom definisali šta je to GM, a drugim članom smo zabranili upotrebu GM. Bez obzira na to, u Crnoj Gori postoji poseban zakon koji se bavi direktnom problematikom genetski modifikovanih organizama. No, pozivam sve medije i sve članove parlamenta da daju svoj doprinos edukaciji građana Crne Gore kada su u pitanju genetski modifikovani organizmi, kada je u pitanju njihovo zdravlje. Tako da nekoliko diskusija koje sam čuo na tom fonu u potpunosti podržavam jer

mislim da ćemo na taj način smanjiti velike troškove kada je u pitanju sistem zdravstvene zaštite u Crnoj Gori.

Mnogo pitanja je postavio poslanik Goran Tuponja, osvrnuću se na nekoliko. Evropska komisija je u više navrata konstatovala da je Crna Gora lider kada govorimo o evropskim integracijama. Ako smo lider, po ocjeni Evropske komisije, u evropskim integracijama onda se postavlja pitanje kako mi sada prepisujemo zakone, od koga, da lider prepisuje zakone od nekog ko je iza tog lidera. Ali, to znači da mi ne treba da pogledamo šta se radi u regionu, Evropi i svijetu i da ono što su najbolja iskustva primijenimo i u Crnoj Gori. Kada su u pitanju mjere podrške, pitanje je bilo šta je to što radi Vlada, koje su to konkretno mjere podrške, a i zbog toga što se više puta čulo u medijima kako smo prepolovili podršku organskoj proizvodnji. Evo, da vidimo da li je to tako. Samo što treba da uradimo jeste da pročitamo agrobudžet jer su velike granice neznanja.

Prvo, mi smo uveli plaćanja po hektaru za organske proizvođače. Šta to konkretno znači? To znači da za ratarske kulture svi poljoprivredni proizvođači dobijaju po 150 eura po hektaru, ali to je preko 80 eura po hektaru koji dobijaju svi ostali. Ako nijeste organski proizvođač, dobijate 80, a ako ste uz to i organski proizvođač dobijate 230. Kada je u pitanju stočarska proizvodnja, imamo dodatnih 80 eura. Dakle, ako nijeste dobijate 50, ako jeste 130. Mi nijesmo smanjili nego smo povećali podršku organskim proizvođačima. Onda smo uveli tzv. šeme kvaliteta 1000, u trajanju od pet godina, po jednom domaćinstvu. Isto tako smo predvidjeli niz grand šema, pa program edukacije, pa besplatnih savjeta. Postavljam sada pitanje kako smo mi to smanjili podršku organskim proizvođačima. Naveo sam samo neke mjere koje nesumnjivo govore o tome da smo povećali podršku. Ponavljam još jedanput, sve što treba uraditi je pažljivo pročitati agrobudžet.

Kada je u pitanju sertifikacija, sertifikacija je proces i postoji proces sertifikacije sertifikatora. U tom procesu naša tijela i naše institucije, takođe će se sertifikovati od evropskih institucija, to ne ide preko noći, to je proces. Član 23 na koji se osvrnuo poslanik Tuponja je u potpunosti usaglašen sa zakonodavstvom Evropske unije. Zbog čega smo dali taj prostor koji je predviđen pravilima Evropske unije? Zbog toga što na različitim mikrolokacijama postoje razlike u klimi, reljefu, nadmorskoj visini itd. Po pravilima koje važe u Evropskoj uniji dopušteni su određeni izuzeci. Ti izuzeci nijesu izuzeci na uštrb kvaliteta nego izuzeci na uštrb priznavanja onih različitosti koje postoje u poljoprivredi Crne Gore u odnosu na poljoprivredu u drugim zemljama Evropske unije.

Izrazili ste sumnju da ćemo primijeniti zakon, posebno zbog zdravlja potrošača. Meni je žao da ste izrazili sumnju prema meni koji sam bio i te kako zabrinut za zdravlje potrošača u Crnoj Gori. Ukoliko ne znate, koristim priliku još jednom da vas obavijestim da je Crna Gora prva zemlja u regionu koja je riješila pitanje aflatoksina, da dok su drugi organizovali konferencije mi smo taj problem razriješili, da smo prva zemlja koja je efikasno zbog zdravlja i informisanosti potrošača ušli u problem sa voćnim sokovima i njihovim sadržajem i usklađenosti deklaracija sa sadržajem. Prema tome, čini mi se da imate najmanje razloga da sumnjate u moju spremnost i namjeru da se pozabavim pitanjima koja su vezana za zdravlje i informisanost potrošača. Naravno, svako ima pravo da izražava svoju sumnju.

Što se tiče naziva organska i ekološka, nekako dolazimo do tautologije. Svi proizvodi iz ekološke zemlje su ekološki, a to se zove zabuna potrošača. Ne želim da mi zbunjujemo potrošače. Uobičajena praksa u Evropskoj uniji jeste da su to proizvodi koji su organski. Dakle, iz ekološke zemlje mogu dolaziti ekološki proizvodi, ali to ne znači da su oni organski, oni moraju biti sertifikovani kao organski proizvodi. Baš zbog namjere da pravilno informišemo potrošače, jer ovaj zakon ne donosimo zbog mene ili zbog nas u Ministarstvu nego zbog proizvođača i potrošača, htjeli smo da budemo vrlo precizni i zato se zove Zakon o organskoj proizvodnji.

Što se tiče vašeg komentara koji se odnosi na premijera Đukanovića, siguran sam da on može to mnogo bolje učiniti od mene. Naravno, vaše je pravo da sumnjate i iznosite vaše viđenje stvarnosti jer ipak mnogo veći broj onih koji mu vjeruju, što se potvrdilo u više izbora. To se zove demokratija i ostavimo pravo samim građanima Crne Gore da biraju one kojima najviše vjeruju.

Što se tiče poslanika Bralića i još mislim da je gospođa Popović iznijela taj podatak, 107 je podatak od ranije. Posljednji podatak ne tako i nov nego usuđujem se reći prije više mjeseci, da imamo 152 privredna proizvođača u Crnoj Gori, ipak složićete se da 50% porasta za snagu i veličinu crnogorske prirode nije tako mala.

Gospođa Popović je takođe govorila o nedostatku podrške, da ne bih ponavljao ono što sam rekao, pretpostavljam da ćete u mojem odgovoru pronaći neke konkretne činjenice, ali se osvrnuo na nedostatak inicijative. I slažem se da je to tako. I uprkos zbog toga imam malo specifičan odnos prema poljoprivrednim proizvođačima kako bih doveo do toga da imaju što više inicijativa jer imamo granični rok za te inicijative. Svaki dan kako se primičemo EU imamo sve manje vremena za te inicijative i tako sam i shvatio i Vašu namjeru da učinimo sve što možemo, da koristeći i današnju raspravu u Parlamentu, ali možda i neke pojedinačne nastupe promovišemo zajedno ono što se zove mogućnost razvoja organske proizvodnje. A zbog čega?

U Francuskoj u organskoj proizvodnji radi 120 hiljada ljudi, 40 hiljada manje nego u ukupnom ekonomskom sistemu Crne Gore. I dok se u proizvodnji, preradi, pakovanju i trgovini organskih proizvoda u Francuskoj stvori četiri milijarde eura, u kompletnoj ekonomiji Crne Gore stvori se tri i po milijarde eura. Treba li nam bolji podatak od toga u kom pravcu treba da gledamo?

Što se tiče komentara koji se odnose na podršku danske Vlade kroz projekat Danido, vi ste korektno citirali izvještaj revizora, ali ipak nijeste doveli do kraja ono što je takođe sadržano u tom izvještaju, a da se radi o zahtjevima za produženje roka za realizaciju tih projekata i mislim da je to radi javnosti i korektno reći, ali isto tako dužan sam da kažem i da su Danci učestvovali u kompletnoj realizaciji ovog projekta. To nije nešto gdje je samo ministarstvo ili nekoliko pojedinaca donosilo odluke kome, kako i na koji način dati gran šeme nego je to rađeno zajedno. Dakle, predstavnici danske Vlade i predstavnici Vlade Crne Gore, radili su zajedno na realizaciji ovog projekta. I još jedan komentar koji se odnosi na pakovanje. Ne smatram da država treba da se bavi biznisom, uključujući biznis pakovanja, da podrškom u smislu edukacije, ali, evo usuđujem se da dam jedan predlog. Nadam se da će on biti podržan sa vaše strane. Vi znate da na Cetinju imamo Fakultet umjetnosti. Tamo studiraju mladi, ambiciozni ljudi, koji, siguran sam, ukoliko im se daju mali grantovi da osmisle dizajn, pakovanje, promotivnu kampanju, mogu da svoje ideje kanališu u pozitivnom pravcu i da pomognu svima nama da ono što može biti dobar zamajac organske proizvodnje u Crnoj Gori, da i oni daju svoj doprinos i da pomognu kod realizacije i onoga što ste i sami konstatovali. Eto toliko za sada. Nadam se da nijesam nikoga uvrijedio i da sam vam dao korektnu interpretaciju onoga što ste i sami postavili kroz vaša pitanja. Hvala.

PREDSEDAVAJUĆI ŽELJKO ŠTURANOVIĆ:

Hvala Vama, gospodine ministre. Imali ste nešto duže vrijeme zato što je bilo obilje pitanja u prvom krugu rasprave koja su bila upućena Vama, tako da mislim da ste na gro tih pitanja odgovorili. Naravno, sada imamo i mogućnost ljudi koji su govorili u prvom krugu, a koje ste pomenuli ili komentarisali njihova izlaganja, da imaju odgovore. Već se prijavio kolega Tuponja i ja mu dajem riječ. Izvolite, dva minuta.

GORAN TUPONJA:

Uvaženi ministre Ivanoviću, naravno da apsolutno nema ovdje ličnog odnosa. Kad kažem da vam ne vjerujem, ja ne mislim naravno na Vas lično, ja mislim na funkciju koju obavljate, a potkrijepio sam to svoje nevjerovanje činjenicom da smo mi 91. godine imali praktično istu vlast, istog premijera i ista obećanja. Ekološka država Crna Gora. Nakon 22 godine, Vi mi kažete sada ćemo stvarno da realizujemo ovaj zakon. Izvinite, ali ja onda imam pravo da ne vjerujem. Zašto bi to uradili sad, a nijeste 22 godine? Ponavljam, ne mislim na Vas lično. Kada govorite o izbornoj volji, onda je ta izborna volja građana u našoj zemlji, nažalost, pod znakom pitanja, kako je ona interpretirana i kako je sprovedena. Naravno da nije ni vama promakla afera "snimak", koja je razotkrila ono što smo svi znali, ali nijesmo imali dokaza za to, kako se manipuliše sa tom izbornom voljom građana. Zbog toga, ja ne bih se hvatao za taj argument izborne volje građana, jer izborna volja građana može da važi u demokratskim sistema, a mi još imamo puno da radimo da bismo bili demokratska zamlja. Hvala.

PREDSEDAVAJUĆI ŽELJKO ŠTURANOVIĆ:

Zahvaljujem. Nemamo mogućnost, ministre, nažalost, Vi imate pravo na komentar. Kolega poslanik u konkretnom slučaju Tuponja ili sada koleginica Popović ima pravo riječi i tu se završava taj dio naše priče.

Izvolite, kolegice Popović.

ZDENKA POPOVIĆ:

Gospodine ministre,

Ja sam bila potpuno precizna kada sam citirala Izvještaj Državne revizorske institucije, jer sam eksplicitno rekla i evo sad ponavljam ovo: "Utvrđene su nepravilnosti prilikom sprovođenja programa razvoja organske proizvodnje, jer su prekoračeni rokovi u realizaciji projekata u skoro 37,5%, obrađenih slučajeva. Učešće Vlade u ovom projektu je bilo 250.000 eura, a trebalo je biti 50% investicija". I radi preciznosti iz istog izvještaja da kažem, program je počeo sa podrškom investicijama u organsku proizvodnju, preradu i distribuciju u aprilu 2010.godine i bio je otvoren za aplikacije do marta 2012.godine. U tom periodu 53 investicije su podržane. Njihova ukupna vrijednost je 904.000 eura, od čega su sredstva donacije danske vlade u iznosu od 678.000 eura, ili 75%, a isplaćena sredstva iz državnog budžeta iznose 226.000 eura ili 25%. Sopstveno učešće korisnika je trebalo da iznosi 817.000 eura ili 50% u odobrenoj investiciji, ali uglavnom nijesu izdvojena, zbog toga ovi projekti nijesu bili završeni. I ono što je simptomatično je da oni koji se bave organskom proizvodnjom su prethodno uzeli ovaj novac koji im je dodijeljen iz donacija Danske i naše države, iz našeg državnog budžeta, iz naše kase, a nijesu se bavili organskom proizvodnjom. Odgovornost za realizaciju programa snosi, između ostalog, i Ministarstvo poljoprivrede Crne Gore i to je rekla Državna revizorska institucija, a ne poslanica Zdenka Popović.

Kada pričamo o vašoj podršci kod organskih proizvođača, kada sam pomenula pakovanje, otkup organskih proizvoda i plasman, jako dobro znate da je to izuzetno skupa proizvodnja, da se organski proizvodi ne mogu prevoziti istovremeno sa konvencionalnim poljoprivrednim proizvodima, da se ne mogu pakovati na isti način kao i konvencionalni poljoprivredni proizvodi. Prema tome, ako hoćemo da sprovodimo zakon suštinski, a ne da ga donosimo formalno radi Evrope i radi evropskih institucija, hajmo da uložimo značajnija finansijska sredstva, izborite se da se poveća agrobudžet, da se pomogne poljoprivrednim proizvođačima kako bi proizvodili što više organskih proizvoda koji su svakako zdraviji i korisniji za sve građane Crne Gore. Hvala lijepo.

PREDSEDAVAJUĆI ŽELJKO ŠTURANOVIĆ:

Hvala Vama. Malo je duža rečenica, ali ne mari.

Koleginica Marta Šćepanović sada ima riječ. Ulazimo u drugi krug rasprave. Nakon nje kolega Vasilije Lalošević. Izvolite.

MARTA ŠĆEPANOVIĆ:

Uvaženi potpredsjedniče, dame i gospodo poslanici, uvaženi ministre i sekretaru i poštovani građani Crne Gore,

Na samom početku diskusije pročitacu dio Strategije razvoja proizvodnje hrane i ruralnih područja Crne Gore: "Država treba i mora pomoći i poljoprivrednim proizvođačima i prerađivačkoj industriji, jačajući svoje institucije, donoseći nove zakone i podržavajući razvoj proizvodnje hrane i ruralnih sredina u skladu sa evropskom praksom." U skladu sa ovim citiranim dijelom Strategije, pred nama je danas na usvajanju Zakon o organskoj proizvodnji.

Danas se u savremenom svijetu kvalitet hrane mjeri i njenim uticajem na zdravlje ljudi, a konzumacija organski proizvedene hrane smatra se višim nivoom životnog standarda. Organski proizvodi zauzimaju svega 1% ukupnog svjetskog tržišta hrane i sve su traženija roba u svijetu. Crna Gora ima jednu izuzetnu komparativnu prednost u odnosu na visoko razvijene zemlje savremenog svijeta, prije sega na zemlje Evropske unije, jer je crnogorsko područje još dobro očuvano od zagađenja, a raspolaže i značajnim površinama zemljišta koja se ne eksploatišu i na kojima je bez većih dodatnih ulaganja moguće obezbijediti visoko profitabilnu organsku proizvodnju. Polazeći od ovih činjenica koje ukazuju da organska proizvodnja predstavlja veliku izvoznju ... Crne Gore, kao i od činjenice da se svi standardi u ovoj proizvodnji moraju prilagoditi zakonodavstvu i standardima Evropske unije, nametnula se potreba da se zakonskim rješenjem organska proizvodnja hrane normativno uredi u skladu sa evropskom direktivom kojom je uređena ova oblast. Osim ovog razlog donošenja zakona je i što u Crnoj Gori važećim zakonom nijesu uspostavljena pravila za kontrolu sertifikata prilikom uvoza, sistem kontrole ne obuhvata subjekte koji uvoze organske proizvode, ne postoji nadzor nad radom inostranih kontrolnih tijela i zbog toga nastaje problem u prikupljanju podataka i praćenju organske proizvodnje. Bez promjene propisa, odnosno zadržavanjem postojećeg stanja ne bi se moglo nastaviti dalje usaglašavanje sa propisima Evropske unije u oblasti organske proizvodnje.

Predložena rješenja u zakonu uticaće na proizvođače, na potrošače, kontrolna tijela i na poljoprivrednu proizvodnju uopšte. Naime, potrošači će moći da kupe proizvod potvrđenog kvaliteta, čija je proizvodnja od početka do kraja kontrolisana, a putem jasnih i detaljnih odredbi o označavanju organskih proizvoda obezbjeđuju se uslovi za zaštitu njihovih interesa i sticanje povjerenja potrošača u organski proizvod.

Što se tiče odredbi koje regulišu označavanje, osnovno je pravilo da se izrazi bio, eko ili org koriste isključivo za proizvode koji su proizvedeni u skladu sa ovim zakonom. Dakle, nije dopušteno korišćenje navedenih izraza na proizvodima u prelaznom periodu i takođe se uvodi obaveza navođenja naziva kontrolnog tijela. Kontrolna tijela će, pored uslova propisanih zakonom, morati da dobiju sertifikat o akreditaciji od akreditacionog tijela, kako bi mogli da obavljaju poslove kontrole i sertifikacije. Ono što je po meni vrlo bitno je da je predviđena kontrola kontrolnih tijela od strane poljoprivrednog inspektora, odnosno da li efikasno, objektivno i nepristrasno vrše kontrole, te da postoji mogućnost oduzimanja licence takvim kontrolnim tijelima. Ovdje se postavlja pitanje da li je potrebno dodatno precizirati da poslove kontrole ne može da obavlja kontrolor koji je istovremeno proizvođač ili je na bilo koji način uključen u proces proizvodnje, odnosno neki stručni kadar koji je zapošljen u kontrolnom tijelu. Smatram takođe da predviđene novčane kazne za prekršaje koje počinje kontrolna tijela bi trebalo da budu u većem rasponu, jer je Zakonom o prekršajima dozvoljen raspon za pravna lica od 500 do 20.000 eura, a ovim predlogom je utvrđen raspon od 2.000 do 5.000 eura, a ovdje se ipak radi o nekom ko kontroliše na neki način cijeli proces organske proizvodnje. Dakle, za uspješnu organsku proizvodnju potrebna je dobra infrastruktura,

obuka proizvođača i oštre zakonske mjere koje se moraju sprovesti. Iz samog predloga jasno je, imajući u vidu da su samo kaznene odredbe na čak šest, sedam strana zakona, da praktično ne postoji član zakona za koji nije predviđen prekršaj, da je zakon u tom pogledu ispunio uslov. A što se tiče dijela koji se odnosi na obuku proizvođača, ovdje bih istakla značaj lokalne samouprave. U kompletnoj implementaciji ovoga zakona je vrlo važna uloga lokalne uprave koja bi trebala da izađe u susret svakom svom građaninu na način što će da ih informiše o uslovima o zakonodavstvu, o sertifikovanju, da ih umreži, edukuje na lokalnom nivou i oni su prosto jedna ključna karika između Ministarstva i poljoprivrednih proizvođača, a tim prije i što će se donošenjem ovoga zakona otvoriti vrata da povučemo i mnogo više sredstava iz evropskih fondova. Treba da imamo poljoprivredne proizvođače koji će biti spremni da na pravi način apliciraju prema ovim fondovima.

Ovdje bih pomenula i neke brojke, da je u Srbiji u vrijeme donošenja Zakona o organskoj proizvodnji bilo registrovano 253 proizvođača, a u Crnoj Gori u tom periodu bilo je registrovano 105, a sada ih je 152. Takođe pomenuću primjer Njemačke, koja se organskom proizvodnjom bavi od 1990.godine i oni su do sada uspjeli da privedu namjeni 3% svog obradivog zemljišta, a koliko su imali koristi od toga najbolje govori činjenica da je povećana potražnja za organskim proizvodima za 30%.

I na kraju, poljoprivreda, uključujući i bezbjednost hrane, predstavlja najšire područje zakonodavstva Evropske unije koje treba uskladiti sa našim zakonodavstvom i za veliku je pohvalu što Ministarstvo poljoprivrede aktivno drži ovakav tempo i taj korak. Zahvaljujem.

PREDSEDAVAJUĆI ŽELJKO ŠTURANOVIĆ:

Hvala Vama, kolegice.

Pozivam kolegu Vasilija Laloševića da uzme riječ, a neka se pripremi kolegica Draginja Vuksanović. Izvolite.

VASILIJ LALOŠEVIĆ:

Hvala potpredsjedniče, gospodo ministre i pomoćniče ministra, poštovane kolege, poštovani građani Crne Gore,

Prije nego što počnem sa svojom diskusijom, žao mi je što nijesu ovdje prisutni dva predlagača, gospodin Miodrag Vuković i gospodin Peđa Sekulić, da razmijenimo argumente po ovom značajnom Predlogu zakona, ali evo nadam se da me čuju, pa će se uključiti kasnije. Oni su bili juče predlagači po hitnom postupku, ukoliko se ne varam.

Crna Gora je veoma jako koračala putem evropskih integracija i na žalost ili na sreću mi ćemo se najprije suočiti sa poglavljima 23 i 24, poglavljima koja se tiču vladavine prava i bezbjednosti, organizovanog kriminala i korupcije, a jedna zemlja, veoma značajna zemlja Evropske unije kada je otvarala svoje pregovore i kada je htjela da postavi takozvanu odbrambenu liniju patriotizma da zaštiti svoje interese, a riječ je o Poljskoj, jednoj velikoj, uglednoj zemlji Evropske unije, ona je postavila tu odbrambenu liniju u oblasti poljoprivrede, odnosno poglavlja poljoprivrede. I mnogi su se analitičari čudili zašto je to tako, onda poslije kada su vidjeli sve benefite koje je Poljska uspjela da obezbijedi u tim pregovorima, između ostalog i ovo o organskoj proizvodnji, shvatili su da je to zaista prava mjera patriotizma i prava mjera onoga što jedna država i ozbiljna administracija trebaju da rade. Da se vratim na ovaj Predlog zakona, ali sam morao ovo kazati zato što je to jedan dobar uvod za ovu priču. Crna Gora apsolutno ima mnoge prednosti u organskoj proizvodnji. Prije svega, pomenule su i kolege povoljne klimatske uslove koji omogućavaju proizvodnju raznovrsnih poljoprivrednih proizvoda. Generalno, složili smo se da imamo dobro očuvanu prirodu, pa imamo značajan broj tradicionalnih proizvoda, složili smo se svi da je prepoznato da bi prelazak na organsku poljoprivredu otvorio i nova radna mjesta, doprinio nekakvom dobrom trendu od svega onoga što se u Crnoj Gori zbilo iz oblasti poljoprivrede, a samim tim

obezbjedio veći kvalitet i ono što smo svi govorili, pethodne uvažene kolege, prije svega zdrave domaće proizvode i samim tim jednu veliku i dobru injekciju za turizam. A složit ćete se da je organska proizvodnja tijesno povezana za našom namjerom da se zaista bavimo visokokvalitetnim turizmom.

Nedavno sam na Televiziji Crne Gore gledao jednu priču o jednom poljoprivredniku, čini mi se iz podgoričke opštine, koji je plasirao svoje organske proizvode na Crnogorsko primorje, odnosno u jedan hotel kojim gazduju stranci. Nevjerovatna priča koja bi trebala da ponuka sve nas da se posvetimo tome i da favorizujemo takve poteze. Imam ovdje podatke i dosadašnje aktivnosti na razvoju organske proizvodnje. Frapantno je i boli ovaj podatak, gospodine predlažu i gospodo iz Ministarstva poljoprivrede, gospodine predlažu Sekuliću, da je u 2011. godini samo se 100 ljudi bavilo ovim poslom u Crnoj Gori, a 2010. samo 67. Prema podacima Ministarstva poljoprivrede i ruralnog razvoja u 2011. godini samo je bilo negdje oko 3.000 hektara proizvodnje pod ovim takozvanim imenom. I ja ovom prilikom apsolutno potenciram, pretpostavljam da će i uvaženi kolega predsjednik SNP-a Milić govoriti više o tome, o konkretnim nekim djelovima Crne Gore. Evo tu, blizu nas imamo Zetu, imamo Malesiju, imamo ljude koji se bave i ovim poslom, a nijesu dobili određena podsticajna sredstva. Juče se to vrlo dobro vidjelo kada smo govorili o osiguranju. Sva ona šteta uglednim i dobrim poljoprivrednicima i u Tuzima, i u Zeti, i u drugim djelovima Crne Gore propala su zato što neko nije osigurao te plastenike, odnosno nije bilo sistemsko rješenje, ali ne bih da se bavim ovim sada. Ajde da vidimo šta je to SNP svih ovih godina potencirao u oblasti proizvodnje. Tada smo govorili da pri povećanju agrobudžeta u određenom procentu u GDP-u, moglo da se uradi uz određena načela, a prije sega države i vašeg Ministarstva gospodine Ivanoviću i svih onih prethodnika. Govorili smo o subvencijama. Prije svega za izgradnju novih prerađivačkih kapaciteta, da li su to u oblasti ogranske proizvodnje ili ove uobičajene proizvodnje, ali zašto nijesmo ulagali mnogo više u razvoj mljekara, vinarija, mesara i tako dalje. Potencirali smo kredite sa subvencioniranim kamatama za kupovinu nove poljoprivredne mehanizacije. I to je ključna stvar ukoliko želimo da pričamo i o ovome. Govorili smo o povećanju obradivih poljoprivrednih površina. Govorili smo o povećanju plasteničke proizvodnje, govorili smo o organizovanom sistemu za navodnjavanje i tako dalje, a sve pod plaštom... Zamoliću Vas, gospodine potpredsjedniče, da mi date još malo vremena, jer mislim da je riječ o veoma značajnoj temi. A govorili smo sve u funkciji toga da omogućimo i napravimo milje da život na selu u Crnoj Gori ima perspektivu. Da ljudi sa sela od svoga rada mogu komotno živjeti. Da ljudi sa sela, kada ih uvežemo u ovaj novi proces u skladu sa ovim zakonom, se možda bave i više nego što su planirali i organskom proizvodnjom.

I zaista, gospodine ministre, ne bih želio da karikiram neke stvari iz ovog zakona jer smo mi djelovali i amandmanski, koleginica Popović i ja. Tiče se člana 8, ali mi je zapalo za oko i ajde ja sam laik iz ove oblasti, malo je neobično da se u članu 20, kada govorimo o preradi organske hrane, pozivamo na član 22, da će se neki preduslovi ostvariti članom 22. Mislim da ste trebali spojiti ta dva člana. Riječ je o ovom dijelu kada se određeni aditivi pomoćna sredstva itd. plasiraju i dodaju organskoj proizvodnji i pozivate se, a sve to može biti u članu sa članom 22. A onda u članu 22 govorite to se može odobriti ukoliko nijesu na raspolaganju druge mogućnosti u skladu sa ovim zakonom, iako se ne može proizvesti bez njihove primjene itd. Ali, mislim da je logično da se ta dva člana spoje i mislim, možda griješim, ja kažem, ja sam možda i laik u ovoj oblasti, ali je definitivno jedno, možda sam pogriješio u logičnom sklopu ovoga, ali je definitivno jedno, ovdje imam jednu kopiju hrvatskog zakona i treba učiti od onih koji su prošli ovaj put i treba učiti pogotovo od ozbiljnih zemalja Evropske unije. Ali definitivno u ovom predlogu hrvatskog zakona i ovom predlogu crnogorskog zakona, sve je gotovo isto, osim što se u hrvatskom predlogu zakona članovi zovu članci, a u crnogorskom članovi. Nije to loše, ponavljam još jednom, učiti od boljih, učiti

od onih koji su ostvarili sve ovo i naravno zakon u Hrvatskoj se zove o ekološkoj proizvodnji, a kod nas o organskoj. Koleginica moja iz Kluba, Zdenka, kazala je da je trebalo možda razmisliti da se i ovaj zakon zove zaista Zakon o ekološkoj...Gospodine Šturanoviću, zaista Vam hvala što ste mi omogućili da iznesem ove dileme.

PREDSEDAVAJUĆI ŽELJKO ŠTURANOVIĆ:

Meni je u svakom slučaju drago što ste objedinili raspravu i u pojedinostima i u načelu, a upravo sam htio da kažem, i na hrvatskom i na našem jeziku se isto kaže "privodite kraju".

Idemo dalje, predstavnici predlagača su trenutno van sale, ali su zato ovdje pravi predstavnici predlagača.

Da li ima potrebe sada ili da čujemo još raspravu, pa da se onda uključite? Procedura je, pa kako vi hoćete. Izvolite.

PETAR IVANOVIĆ:

Nemojte se ljutiti na mene što ja želim da iskoristim svaku proceduralnu mogućnost da nešto kažem.

Pa u redu, samo nekoliko komentara, gledaću da sublimiram ono što ste pojedinačno rekli. Podsjećanje svima vama, možda nijeste bili u prilici da pogledate, razumijem da imate dosta drugih obaveza, ali ovo Ministarstvo je usvojilo takozvani kod dobre poljoprivredne prakse i taj kod dobre poljoprivredne prakse je nešto na čemu insistiramo u programima podrške i u implementaciji svih onih programa za koje ocjenjujemo da su veoma važni za budući razvoj poljoprivredne proizvodnje. Prema tome, to možda može najbolje dati odgovor na to koliko smo mi ozbiljni sa ovim pristupom. Jedan od komentara odnosio se na sertifikaciono tijelo. Ponavljam još jednom, i sertifikaciona tijela i certifikatori prolaze kroz dobijanja individualnih za pojedinačne ocjenjivače, odnosno institucionalni, za instituciju gdje rade, dobijanja sertifikata. Dakle, to nije nešto što se može učiniti za jedan dan, mjesec dana itd. To je proces u okviru kojeg se zadobija povjerenje i vrši se vrlo stroga, vrlo rigorozna kontrola od strane evropskih institucija. Čitav koncept organske proizvodnje počiva na povjerenju koje ne smije biti poljuljano. Zato su vrlo strogi vrlo rigorozni uslovi oduzimanja licenci i oduzimanja prava bavljenja organskom proizvodnjom.

Što se tiče komentara poslanika Tuponje, ja bih ipak htio uz izvinjenje da se osvrnem na dvije ne tako male sitnice. Dakle, mi ne realizujemo program ekologije koji je donijet prije 22 godine, kako ste rekli. Mi se bavimo organskom proizvodnjom, ekologija je mnogo širi pojam od pojma organske proizvodnje. Dakle, mi tek sada donosimo zakon o organskoj proizvodnji i tek ćemo se baviti svim onim što propisuje zakon o organskoj proizvodnji. Tako da ne stoje konstatacija da smo imali 22 godine da primjenjujemo nešto što je vezano za organsku proizvodnju. Radi poslanika koji nijesu bili tu, još jednom, svi proizvodi, a mislim da poslanik Lalošević nije bio u sali, svi proizvodi ekološke države su ekološki proizvod, ali ne znači da su organski. Hrvatska nije ekološka država, može sebi da da za pravo da proizvode nazove i ekološkim ako smo se deklarirali da smo ekološka država, ne želimo da zbunjemo javnost, jer ima jako puno proizvođača koji u nazivu svojih proizvoda imaju eko, a nijesu organski. Što se tiče nalaza Državne revizorske institucije, evo imam nalaz ispred sebe, imam i naš odgovor radi upoznavanja. Dakle, radi se o jednoj potpuno uobičajenoj proceduri u okviru kojeg od svih učesnika tri nijesu ušla, odnosno dobila sertifikat, svi ostali jesu i vi ste u pravu, došlo je do prekoračenja rokova, a da vidimo zašto je došlo do prekoračenja rokova. Prije svega, zbog klimatskih problema. Podsjetiću vas da nije bila baš godina koja je dala mogućnost poljoprivrednim proizvođačima da započnu sve ono što su planirali. Ali, kakva je bila procedura? Ti su se poljoprivredni proizvođači obratili Komisiji, Komisija je razmotrila sve njihove zahtjeve, Komisija je odlučivala u punom sazivu i zajednički je Komisija donijela odluku da produži rokove. O tome se ovdje radi, ni o čemu drugom. Da se izborim za veći

agro budžet. Hvala. Izborimo se za veći agro budžet. Ja pozivam vas da se i vi izborite za veći agro budžet. Znači, izborimo se za veći agro budžet.

Gospodin Lalošević je pomenuo Poljsku, pretpostavljam da to nije slučajno, Vi znate da su ovih dana dani Poljske u Crnoj Gori. Mi smo danas imali jednu konferenciju uz učešće otprilike oko 60 poljoprivrednih proizvođača na kojoj je govorila pomoćnik ministra poljoprivrede, gospođa Sofija Šaljčin. I drago mi je da ste pomenuli taj primjer, a evo iz kog razloga. Država Poljska nije davala subvencije svojim poljoprivrednim proizvođačima kao što to daje država Crna Gora. Poljoprivredni proizvođači u Poljskoj nijesu imali subvencije na početku procesa pregovaranja kao što imaju poljoprivredni proizvođači u Crnoj Gori. A mi smo radili mnogo analiza, i odgovorno tvrdim da postoje subvencije koje su nekoliko puta veće u Crnoj Gori u odnosu na zemlje regiona ili zemlje Evropske unije.

Oko osiguranja. Osiguranje nije sporadično pitanje, to je sistemsko pitanje, ovim pitanjem treba da se bavimo na način da razvijamo kulturu osiguranja u Crnoj Gori. Ne možemo svi izdvajati sredstva iz budžeta kad god nastane neki problem. Moramo razvijati kulturu razvoja poslova osiguranja u poljoprivredi. I mi smo ove godine izdvojili ne tako mala sredstva, koja još uvijek nijesu u potpunosti iskorišćena, da bismo pomoću tih sredstava dali podsticaj razvoju ove kulture, 50% troška osiguranja pada na teret te stavke agro budžeta. Još uvijek ponavljam još jednom ima novca na toj poziciji.

Gospodin Lalošević je govorio o tome šta je SNP do sada govorio, a ja bih samo rekao o tome što smo mi uradili za ovih 10 mjeseci. Povećali smo površine pod zasadima, povećali smo udio poljoprivrede u društvenom proizvodu Crne Gore, povećali smo zaposlenost. Kada govorimo o površinama, imamo pojedinih proizvoda gdje rast bilježi 270%, kada govorimo o zaposlenosti i on se kreće u ovom momentu do 450 novih radnih mjesta, a to je gotovo jedan Kap, od kojih dominantno imamo radna mjesta na sjevenom dijelu Crne Gore i kada govorimo o udjelu GDP, podsjetiću vas da je Monstat objavio podatke za prvi kvartal. Udio poljoprivrede u GDP ove godine je za 9% veći u odnosu na prošlu godinu. Nastavlja se taj pozitivan trend.

I na kraju, opet zbog poslanika koji ulaze i izlaze itd. a možda ne čuju sve ovo, ovo je zakon o organskoj proizvodnji, a ne ekološkoj proizvodnji. I molim vas da u nastavku diskusije se fokusiramo samo na organsku proizvodnju. Što se tiče komentara za članove, ja sam shvatio da je ovo rasprava u načelu, ali možemo i u pojedinostima. Naravno, mi smo se opredijelili da razdvojimo ova dva člana iz prostog razloga što je jedan član 20 koji se odnosi na proizvodnju, a drugi član, član 22 ne odnosi se samo na proizvodnju, gospodine Laloševiću, nego se odnosi značajno na preradu i na to kada za upotrebu u organskoj proizvodnji njihovo stavljanje na listi, kada se to vrši. Dakle, kada nastaju neke posebne situacije, zbog čega pravimo određena izuzeća. I ponavljam da je svaki član ovog zakona usklađen sa pravilima Evropske unije. Hvala.

PREDSEDAVAJUĆI ŽELJKO ŠTURANOVIĆ:

Hvala Vama.

Prije nego što dam riječ dalje, samo jedno kratko objašnjenje.

Ministre Ivanoviću, samo da se čujemo. Znači, komentar koji ste sada dali svakako je bio dobar sa aspekta poznavanja još jednom samog zakona i sa motivima predlagača, ali malo je odstupanja od Poslovnika, moramo to da uredimo u skladu sa Poslovnikom. Dakle, u konkretnom slučaju, samo zbog budućeg našeg rada, u konkretnom slučaju mogli ste da komentarišete samo izlaganje kolege Laloševića. Dakle, mi smo ušli u drugi krug izlaganja, ja sam vas pustio, naravno, imajući razumijevanje za važnost tematike itd. Ali, vi ste opet komentarisali i kolegu Tuponju i koleginicu Popović, tako da ja sada moram dati riječ itd. Ali, pošto smo ušli u drugi krug rasprave komentarišemo, dakle, samo kolege poslanike, ako ima

potrebe za komentarem, one koji su neposredno prije toga zastupali određene stavove sa kojima hoćete da komentarišete.

Toliko, mislim da je dobro da to razjasnimo. Hvala vam.

Holega Tuponja i koleginica Popović. Možemo li po minut ili treba dva? Izvolite.

GORAN TUPONJA:

Ono što sam ja htio da potenciram u tom odnosu je sljedeće: 1991.godina je godina kad je država Crna Gora proglašena za ekološku državu. Tada je na čelu Vlade bio Milo Đukanović, tada je vladao DPS. 22 godine kasnije, imamo opet vladavinu ili u kontinuitetu, vladavinu DPS-a i Mila Đukanovića. Mi znamo da je ta Vlada jednostavno pregazila taj Ustav koji je sama donijela. Nije se obazirala na njega. Mi smo ispadali smiješni u svijetu sa našom ekološkom državom, gdje se nije znalo gdje je crnja ekološka tačka u našoj zemlji. Zbog toga, ista ta partija, isti taj premijer, praktično ista ta Vlada danas obećava da će ispuniti jedan zakon. Ja ne mogu tek tako da povjerujem, ja želim vama da vjerujem, ja želim vama uspjeh, da sve bude ovako kako ste to i napisali, ali zaista nemate kredita kod mene da vam vjerujem. Hvala.

PREDSEDAVAJUĆI ŽELJKO ŠTURANOVIĆ:

Zahvaljujem.

Koleginica Popović, nadam se što kraće. Izvolite.

ZDENKA POPOVIĆ:

Gospodine ministre, pošto se Vi uporno pozivate na to da se sada donosi Zakon o organskoj proizvodnji, ja moram da napomenem da je 2004.godine Ministarstvo usvojilo Zakon o organskoj proizvodnji. U skladu sa uredbom CEE 2 092/1 i naknadne izmjene i dopune su trebale da regulišu sve aspekte vezane za organski sector, i to za poljoprivrednu proizvodnju i berbu samoniklih plodova, stočarsku proizvodnju, preradu, skladištenje, transport organskih proizvoda, zahtjev sistema za kontrolu i sertifikaciju, upravljanje zahtjevima potrošača i korišćenje elotipa. I kada pominjete koliko ste povećali organsku proizvodnju, samo da napomenem da u dvije mjesne zajednice u Pljevljima, radi se o mjesnim zajednicama Glibači i Kosanica, nosioci organske proizvodnje koji proizvode žitarice, uglavnom heljdu i ječam, čine 90% organske proizvodnje žita u Crnoj Gori.

Toliko i hvala.

PREDSEDAVAJUĆI ŽELJKO ŠTURANOVIĆ:

Zahvaljujem.

Kolega Lalošević, odgovor na komentar u punom trajanju od dva minuta. Izvolite.

VASILIJ LALOŠEVIĆ:

Kako ste kazali uvažanim kolegama kraće, ja očekujem da ćete meni kazati duže. Jer će biti nekoliko zanimljivih odgovora. Jedan duhoviti kolega, veoma pametni kolega sa moje lijeve strane, postavio je dilemu oko ovoga da li je organska ili ekološka, po toj logici ove priče, onda bi se država Crna Gora mogla zvati organska Crna Gora. Ona je ekološka u Ustavu, a nemojmo sad da ulazimo u sve to, ajmo da se vratimo ovim značajnim stvarima.

Pomenuli ste, gospodine ministre, Poljsku. Da, ona nije davala subvencije poljoprivredi kao Crna Gora. Međutim, ona je zaštitila svoje poljoprivredne proizvođače i vi to vrlo dobro znate, jer su oni imali takozvani državni podsticaj za proizvodnju, ona je otkupljivala sve njihove proizvode, sortirala ih, izvozila, distribuirala, to je velika zemlja ne može se mjeriti sa Crnom Gorom, ali eto tu je drastična razlika. Ako je država Crna Gora ekološka to ne znači da je ona zaista ekološki i sređena. Evo primjer Botuna, u blizini

neposrednoj KAP-a, pa da pitamo te poljoprivredne proizvođače iz Botuna da li oni imaju osjećaj da žive u ekološkoj državi. Nažalost nemaju, ali to je duga priča.

Ja bih volio, gospodine ministre i uvažene kolege, da nas napadaju iz Evrope prije svega zbog sinhronizacije ili nesinhronizacije ili usaglašavanja ili neusaglašavanja oko poljoprivrednih stvari, a ne oko organizovanog kriminala i korupcije. Pare bih dao da se bavi Evropska unija samo poljoprivrednim problemima u Crnoj Gori, a ne ovim o kojima smo govorili iz poglavlja 23 i 24. Još jedna stvar. Kada ste pomenuli, hvala vam što ste to pomenuli, sve ono što je SNP svih ovih dana radio, predlagao, moram da vam kažem da su to radili poljoprivredni šampioni Crne Gore iz redova Socijalističke narodne partije. Neki su bili odbornici, neki su bili poslanici, neki su i sada odbornici, po meni su samo nekoliko od njih, Nikola Bijelić iz Šavnika, Željko Milić iz Malesije, Srđan Raičević iz Zete i mnogi drugi koji su zaista u ovoj oblasti šampioni. Finalna priča koja se odnosi na ovu našu uslovno rečeno interakciju vezano za ovu zanimljivu priču jeste činjenica, kada sam pomenuo, ono što je kolega Milić juče govorio, kada smo govorili o Agenciji za osiguranje. Nijesam ja mislio da sada treba osigurati svaki poljoprivredni pogon, svaki plastenik, svaku njivu, ja znam da je to nemoguće i mnogo moćnije države ne mogu to da rade. Ali, mi smo govorili da treba prije svega obezbijediti prodaju i proizvodnju takozvanih atestiranih staklenika, koji će onda biti distribuirani i omogućavani da ih kupe ljudi koji se time bave. Onda ne bi imali problema da ovi ljudi koji su uložili i trud, i rad, i pare, i znoj izgube sve, a da država i Ministarstvo poljoprivrede ne reaguje. U tome je bila moja intervencija. Zahvaljujem se.

PREDSEDAVAJUĆI ŽELJKO ŠTURANOVIĆ:

Hvala Vama, kolega Laloševiću.

Na ovaj način smo završili ovaj krug komentara, odgovore na komentare, razjasnili što je trebalo razjasniti. Idemo dalje.

Koleginica Draginja Vuksanović ima riječ, a neka se pripremi kolega Mladen Bojanić. Izvolite.

DRAGINJA VUKSANOVIĆ:

Zahvaljujem.

Uvaženi predsjedavajući, predstavnici Ministarstva, kolege poslanici, poštovani građani Crne Gore,

Kao što se moglo zaključiti iz svih dosadašnjih diskusija, pred nama je zaista jedan važan zakon, možda jedan od najvažnijih zakona koji se donose u ovom parlamentu, jer se tiče građana naše države. Odredbe ovog zakona koje su nove, nastale su kao potreba usklađivanja sa propisima Evropske unije. Takođe odredbom ovog zakona precizirani su tačno uslovi pod kojima se može obavljati organska proizvodnja uz obavezu tačnog naznačenja samog organskog proizvoda, a što posebno ističemo kao kvalitet ovog zakona jeste činjenica da se odredbom ovog zakona tačno precizira nadležnost i uloga kontrolnog tijela koje izdaje sertifikat za jedan zdrav i organski proizvod. U tom dijelu smatramo za vrlo bitno odredbe ovog zakona u dijelu od člana 20 do člana 23, gdje se detaljno, tačno preciziraju uslovi prerade organske hrane, proizvodnja organskog kvasca i drugih proizvoda. Poseban akcenat ovaj zakon stavlja na zabranu bilo kakve upotrebe genetski modifikovanih organizama što u prevodu znači upotrebe bilo kakvih organizama koji bi u sebi imali ekstrakt ili bilo kakvu supstancu, što bi naši građani rekli vještačkog u sebi, već bi to bio jedan pravi, zdravi i organski proizvod, to jeste proizvod organskog porijekla. Ono što je značajno jeste da se članom 18 dodatno preciziraju pravila za otpočinjanje prelaznog perioda koji će dati mogućnost sadašnjim proizvođačima da ispune one uslove koji se pred njima nalaze i koje zakon zahtijeva od njih.

Ono na šta bih ja obratila pažnju, a to je član 23, gdje se navodi izuzeće od pravila proizvodnje u kojem se u stavu 1 kaže da Ministarstvo može odobriti izuzetke od pravila proizvodnje utvrđenih ovim zakonom. Stav 2 - izuzeci iz stava 1 ovoga člana moraju biti svedeni na minimum. U tom dijelu Socijaldemokratska partija vjeruje da se zaista ti izuzeci neće usko tumačiti već da će se Ministarstvo tačno držati ovih taksativnih navoda iz stava 2 ovog člana 23. Ono što je posebno značajan kvalitet ovog zakona jeste upravo potvrda kvaliteta kroz izdavanje sertifikata od strane kontrolnog tijela i to bi bila neka vrsta garancije da taj proizvod zaista ima epitet i karakter organskog proizvoda.

Ono što se prožima kroz ovaj zakon jeste termin označenja u smislu onoga što ste vi nazvali logo. A radi građana, samo da kažemo da označenje i ono što ste vi ovdje napisali u samom uvodnom dijelu Zakona, odnosi se na označenje svih onih oznaka firmi i naziva i ono što može upućivati potrošača na to o kakvom proizvodu je riječ.

Ja bih sad sa teorijske tačke gledišta, pravne teorijske tačke gledišta, upravo ukazala na značaj koji imaju prava industrijske svojine u ovom dijelu. Ako pogledamo, prava autorstva ili prava intelektualne svojine koja se sa pravne tačke gledišta dijele na autorska prava s jedne strane, koja nijesu predmet ove rasprave, i prava industrijske svojine sa druge strane, koliko je važno ovo označenje, koje vi nazivate u tekstu Zakona logo, a može sa pravne nazvati žig, kao pravno zaštićeni proizvod nekog proizvoda, toliko je sa druge strane za naše potrošače u praksi značajna i geografska oznaka proizvoda i geografska oznaka porijekla proizvoda. Tu je potrebno zaista pravno napraviti tu distinkciju, šta je geografska oznaka a šta je geografska oznaka porijekla proizvoda.

Daću jedan konkretan primjer. Imamo recimo naš čuveni proizvod gdje, recimo, građanin, potrošač, dođe u prodavnicu i pročita - njeguška pršuta ili njeguški pršut, made in Montenegro ili proizvod Crne Gore. U tom smislu naš potrošač a i neki drugi koji će to kupiti u inostranstvu, ako se taj proizvod izvozi, tako će znati što je geografska oznaka, a šta je geografska oznaka porijekla proizvoda. Znači, u ovom dijelu, vjerujte mi, ako pogledamo na praksu, naše građane, nas same više zanima kada uzimamo neki proizvod da vidimo taj logo, da vidimo tu neku sliku, crtež, pa ćemo recimo da vidimo takođe i geografsku oznaku i oznaku porijekla. Upravo smatram da je u tom dijelu veoma značajno i to postaviti na pravi način, kako svi ti elementi koji potpadaju kao predmet prave idustrijske svojine ne bi imali samo formalni već i svoj materijalni, tj. sadržinski značaj što bi značilo u prevodu kvalitet jednog proizvoda u pravom smislu te riječi.

Ja bih završila svoje izlaganje tako što ću se nadovezati na početak mog izlaganja. Zaista smatram iz ugla Socijaldemokratske partije takođe da je ovo jedan od najvažnijih zakona. Šta će nama drugi zakoni ako nemamo zdravo društvo prema kome ćemo da primjenjujemo. Znači, interes nas ovdje koji predstavljamo građane, jeste zdrav pojedinac. Kad kažem zdrav pojedinac mislim na pojedinca u porodici, jer porodica je osnovna jedinica života jednog društva, pa samim tim i zdravo društvo.

Kad ovaj zakon bude pronašao svoju uspješnu i konkretnu implementaciju, onda će svaki drugi imati i svoju punu i sadržinski smisao. Zahvaljujem.

PREDŠEDAVAJUĆI ŽELJKO ŠTURANOVIĆ:

Hvala vama.

Idemo dalje. Kolega Mladen Bojanić ima riječ, a neka se pripremi kolega Milorad Vuletić.

Izvolite, kolega Bojaniću.

MLADEN BOJANIĆ:

Uvaženi potpredsjedniče, predstavnici Vlade,

Moram priznati da sam imao dilemu da li da se uopšte javljam za diskusiju po ovom pitanju jer moje znanje o organskoj proizvodnji, odnosno poljoprivredi je na nekom niskom nivou. Bez uvrede, ali vjerujem da je na nivou i ministra, prije nego što je počeo da se bavi ovim, odnosno prije nego što je sjedio u fotelji ministra poljoprivrede, ali s obzirom da je imao hrabrosti da se uhvati ovog posla, i ja sam se okuražio da se bar tih pet minuta bavim ovom problematikom.

Kad bih bio maliciozan, a nisam, kako je maloprije govorio jedan kolega, ja bih se začudio, odnosno zapitao da li je ovaj zakon, odnosno sada vađenje iz fioka skupštinskih jer je ovaj zakon 12. juna 2012. godine, prije godinu i po došao u proceduru skupštinsku, vađenje sada uoči izbora lokalnih u Petnjici, Mojkovcu i Cetinju ima veze sa tim. Ali, nisam maliciozan pa neću to dalje elaborirati. Takođe, podsjetiću vas na neku konstataciju uoči prethodnih parlamentarnih izbora oko subvencija, da kažem, čuo sam raspravu vezano za 150 + 80 eura. Ja sam bio svjedok, učestvovao sam u toj raspravi prije parlamentarnih izbora kada je bivši pomoćnik ministra poljoprivrede tvrdio dva puta javno, na javnom servisu, da će Ministarstvo ove Vlade, evo već godina dana, utrostručiti subvencije za poljoprivredne proizvođače sa 150 na 450 eura. Naravno, od toga nema ništa. Nije više ministar, pomoćnik ministra, izvinjavam se, ali nije on to sigurno na svoju ruku govorio. Toliko o povjerenju, u to što obećate da ćete sproveste, ove Vlade.

Mene interesuje implementacija ovog zakona i ovako što mi je vrlo interesantno, iskoristiću priliku, evo u direktnom razgovoru jer mi nijeste odgovorili na pitanje koje sam vam postavio kao poslanik, vezano za kredit, famozni, mistični kredit iz Abu Dabija. Mene interesuje, pored onog što sam saznao jedino iz medija da je na 15 godina, da je 3,5% valjda i da je grejs period, ne znam, godinu dvije. Mene interesuju one takođe jako važne stvari o uslovima kredita, a vi vjerujem da znate, ko može da podnese zahtjev. Da li se odnosi na organsku ili neorgansku poljoprivredu? Ako se odnosi da li na ratarstvo ili stočarstvo, pa na koji vid ratarstva i stočarstva, za koje proizvode, koliko je minimalni iznos za koji treba da se podnese zahtjev i tako redom, da bismo konačno demistifikovali to, jer meni ova priča sa ovim Abu Dabi fondom, jer nastavak toga je išao, da eto mi imamo pare, obezbijedili smo da sistem funkcioniše, ali vi pojedinci nemate projekte, malo radite i ne znate da radite. To je isto ono što radite već 15-20 godina. To je ona ista matrica na koju ova vlast sve vrijeme, da kažem uslovno, ne uslovno nego mogu slobodno reći, vara građane. Sistem ovakvog kapitalizma, neko ga zove neoliberalni, ja bi ga nazvao ogoljenog i virtuelnog, jeste da vladajuća klasa sa takvim sistemom ubjeđuje pojedince da je na njima individualna odgovornost za svoju sudbinu na tržištu, a pri tom oni sjede na državnim organima, koriste sve beneficije toga i jedino srećni pojedinci, čast izuzecima, i naravno onaj dio pojedinaca koji su usko vezani sa vladajućom elitom imaju benefite iz toga i oni su apsolutno obezbijeđeni i ako njihov biznis propadne tu je država da ih spašava. A oni ostali nesrećnici koji nemaju državu iza sebe, koji se okuraže da idu sami na tržište a tamo ih dočekaju monopoli, korupcija i ostala selektivna primjena zakona, oni su jednostavno ubijedjeni da su oni krivi za svoj neuspjeh. To je nešto što već funkcioniše godinama u ovoj državi i to je nešto što nam sada sprovodite kroz Ministarstvo poljoprivrede, a naravno Abu Dabi fond je samo preteča toga da biste sutra ubijedili javnost da ste vi sve uradili na nivou države, a poljoprivrednici malo rade, neuki su, nestručni, ne znaju da pišu projekat. Ko će da im piše projekte, ko će da im pomogne i na što se odnose konkretno ti krediti? To vas molim da mi objasnite.

Pomenuli ste zaposlenost, kako hvalite se sa 450 novozaposlenih u poljoprivredi. Koliko je nevoljnih poljoprivrednih proizvođača, koliko u Crnoj Gori ima poljoprivrednih proizvođača koji su ostali bez posla i od puke nevolje su otišli nazad na đedovinu i neku sitnu proizvodnju imaju koliko da prežive. Zahvaljujem.

PREDŠEDAVAJUĆI ŽELJKO ŠTURANOVIĆ:

Zahvaljujem.

Idemo dalje sa raspravom.

Izvolite. Ministar Ivanović.

PETAR IVANOVIĆ:

Poštovani potpredsjedniče i svi članovi Parlamenta, bez obzira ko je ovdje prisutan,

Ja se svima vama izvinjavam, izvinjavam zbog mog nepoznavanja procedure. Meni stvarno nije bila namjera da na bilo koji način prekršim bilo koji segment procedure i to je svakako nešto što treba meni staviti na teret zbog toga što nisam do tančina iščitao Poslovnik o radu Parlamenta, ali naučio sam lekciju oko procedure i još uvijek se snalazim. Nemam toliko ni parlamentarnog iskustva kao vi, još manje političkog iskustva, ali trudim se da radim posao najbolje što mogu. Zaista vas molim da mi oprostite to što sam komentarisao nešto što nijesam trebao, pa ako to opet učinim, molim vas, odmah mi upadnite u riječ, prekinite me da ne bih napravio isti prekršaj.

Ovaj zakon nema veze sa izborima. Ovaj zakon ima veze sa organskim proizvođačima, nema nikakvih dodirnih tačaka sa izborima bilo gdje u Crnoj Gori. Vi znate da ja nijesam ministar od 2002. ili ne znam koje godine. Zakon je bio u Parlamentu gotovo 15 mjeseci. Više puta sam davao inicijativu da ovaj zakon dođe na dnevni red iz jednostavnog razloga što Evropska komisija ocjenjuje dinamiku preuzimanja pravne tekovine Evropske unije i jednostavno sam htio da što je moguće više pravne tekovine Evropske unije u tom periodu u kojem se ocjenjuje naš rad bude usvojen. Nikavih drugih ja razloga nijesam imao, a zaista vjerujem da možemo nakon usvajanja ovog zakona poboljšati uslove za bavljenje organskom proizvodnjom u Crnoj Gori. To će zahtijevati dosta edukacije i da ne ponavljam sve ono što je već rečeno. Ja sigurno nisam agitovao da bilo ko iz Ministarstva poljoprivrede iznosi nešto što je netačno, ja se time ne bavim. Tražim i od svojih saradnika i od poljoprivrednih proizvođača da uvijek pokažu šta je problem, da tačno govorimo o činjenicama, da znamo šta je dobro šta nije dobro. To što nije dobro, ako je to problem, da vidimo kako da ga razriješimo. U pravu ste, nijesam završio bilo koji fakultet koji ima veze za poljoprivredom, niti sam agronom, ekonomista sam, ali trudim se da budem menadžer u poljoprivredi i da menadžerski posmatram probleme oko sebe pažljivo slušajući riječi stručnjaka. Okružio sam se sa koliko god sam mogao ljudi koji su stručnjaci i u veterini, i u fitosanitarnoj službi, i u drugim upravama koji su završili odgovarajuće škole i to su najbolji stručnjaci koje imamo u Crnoj Gori. Mi boljih od njih nemamo. Uvijek poslušam ono što je njihov savjet.

Očekivao sam pitanje oko Abu Dabija, zato sam i donio ovu fasciklu. Vidite ovo ovdje su pojedinačni projekti različitih poljoprivrednih proizvođača. Dakle, nije baš tačno da oni ne znaju da naprave biznis planove, nije baš tačno da oni ne znaju kako da popune aplikaciju i ovakih fascikli imamo, možda mi nećete vjerovati, ali jedno gotovo 200. Pozivam vas da dođete u Ministarstvo poljoprivrede pa se sami uvjerite. Ako želite da ih nosite u Parlament slobodno to uradite. Prema tome, moj poziv, sasvim otvoreni, bio je da iskoristimo priliku koja se sastoji u sledećem; fond je dodijelio jednu posebnu liniju u iznosu od 50 miliona dolara za potrebe razvoja poljoprivrede u Crnoj Gori. Nije nama naređivao koji su to projekti, nego je otvorio mogućnost, da sve ono što je od interesa za razvoj poljoprivredne proizvodnje u Crnoj Gori, dođe u obzir. Prema tome, može i naravno organska proizvodnja. Svakako da ćemo podržati sve što ima ekonomski smisao da to budu i projekti koji će podstaći razvoj organske proizvodnje.

Gospodine Bojaniću, imali smo dodirnih tačaka u pojedinim fazama našeg života sa finansijskim tržištem pa znamo vrlo dobro da različite finansijske institucije imaju i različite metodologije, pripreme pojedinih projekata. Ovdje se traži samo jedno, fizibiliti studija koja

pokazuje ekonomsku održivost projekata. Nikakvih drugih kriterijuma nema i ako smo se izborili da dobijemo najveći stepen slobode da predložimo projekte, taj je poziv upućen svima, nema nikakve misltike. Koji su to uslovi? Rečeno je da ne mogu biti loši od tri godine grejs period, 3% kamate i 15% rok vraćanja, ali za pojedine projekte ako tako pokaže fizibiliti studija, naravno da ćemo pokušati, da se koliko god je to moguće, zalažemo da kamatna stopa bude 2,5 ili eventualno 2%. To je pitanje samo projekta, a ne naše želje. Zašto smo doblili ove uslove? Zbog toga što Crna Gora ne spada u red onih zemalja o društvenom poizvodu po glavi stanovnika koji nas stvrstavaju u red nerazvijenih zemalja, za koje važe još i povoljniji uslovi finansiranja. Međutim, da se zna da ovo nije linija i želim i ovu priliku da iskoristim da to pojasnim. Mi već sada imamo obezbijeđenih 17 miliona za 2014. i 2015. za male proizvođače. Zašto sad pravim razliku između velikih i malih? Zbog toga što svakom fondu je iz ugla administriranja aplikacijama za projekte potpuno identično da li je to mali ili veliki projekat, pa je vjerovatnoća da će se sredstva Abu Dabija fokusirati na manji broj većih projekata veća, e da ne bi bili u situaciju da oštetimo male poljoprivredne proizvođače nastavljamo sa projektima Midasa sa dodatnih 17 miliona eura u 2014. i 2015.godini. Danas sam, i drago mi je što sam bio u prilici da to saopštim na konferenciji koju sam pomenuo, od gospodina ... koji je postao prvi čovjek poljoprivrede u Evropskoj uniji dobio i oficijalno pismo u kojem me obavještava da su sredstava koja smo tražili da se izmjestite za razvoj poljoprivrede zaista tako i usmjerena. Dakle, ne mogu se sredstva koristiti niti za razvoj administracije, niti za obuke, niti za infrastrukturu, nego za razvoj poljoprivrede. Nije to sve što pokušavamo da uradimo. Nastavićemo i dalje koliko god možemo da obezbjeđujemo ili robne kredite ili novčane kredite, jer se potpuno slažem sa komentarima koji idu u pravcu što je moguće veće korišćenja novih tehnologija i mehanizacija u poljoprivredi. Hvala.

PREDSEDAVAJUĆI ŽELJKO ŠTURANOVIĆ:

Zahvaljujem.

Gospodine Bojaniću, izvolite, imate riječ.

MLADEN BOJANIĆ:

Zahvaljujem.

Vezano da li ima veze sa izborima to pitajte parlamentarnu većinu. Svakako ne odlučujem u ovoj Skupštini kad će se koji zakon naći na dnevnom redu, tako da vjerovatno vaše kolege su procijenile da je sada možda i najbolje da se nađe i zato su ga juče i izvukle iz fioke i predali na samoj sjednici da raspravljamo o njemu, jer odavno ste o njemu raspravili na odboru, tako da je bilo prilike do sada, mnogo vremena da se raspravlja o tom zakonu.

Što se tiče agitovanja, znam da vi ćete svako sada reći - ono ministarstvo ranije nema veza sa ovom mojim i to se u nedogled ponavlja, ali ono je bio pomoćnik ministra one iste Vlade, one iste većine, one koja vlada već 20 i kusur godina. To što je neko bio personalno ministar, a drugi nije, nećemo to zaboraviti baš tako i reći - dobro, otišao je taj pomoćnik ministra, sad ćemo sve iz početka. Nećemo tako brzo da zaboravljamo. Nešto smo konačno malo saznali oko kredita za Abu Dabi, evo teškom mukom, ali saznali smo da je on ipak prvenstveno namijenjen za velike proizvođače. To smo bar malo uspjeli, da evo već koliko pričamo o tome, 15-ak dana, da to saznamo. I dalje mi nijeste odgovorili, ali vjerovatno ćete u završnoj riječi odgovoriti na sve što vi mislite da treba da se odgovori, ja neću imati prilike da vas više pitam o tome danas i tu ćemo da se završimo. Vi zadovoljni da ste odgovorili, a ja nezadovoljan jer nijesam opet dobio pun odgovor koji sam tražio.

Nijeste mi odgovorili konkretno postoje li neki projekti tamo, odnosno oblasti za koju treba da konkurišu, ko određuje to? Da li idu prema Vladi, pa ćete vi da određujete, da li taj projekat ima prohodnost prema Abu Dabi fondu. Ako je tako, a vjerujem da je tako, onda opet imamo isti problem da će opet jedna grupa ljudi da određuje prema svom nahođenju, a

ja opet nemam razloga da vjerujem da će to raditi neselektivno, da neće opet tu biti prilike za puno puta viđenu zloupotrebu državnih ili kako god ih zvali resursa, gdje god država može da selektivno određuje prema izvoru sredstava ona to svakako i te kako zna. Razrađeni sistem da se to na određen način i u određenu svrhu nekome odobri, a nekome ne odobri. Tako da teško da mogu da vjerujem da će to biti baš takva prohodnost, a vjerovatno za predizbornu priču, za sistemsku priču je to dobro. Bojim se, žao mi je, daj bože da me neko demantuje, da od toga stvarno imaju korist oni ljudi koji zavređuju da im se pomogne, vrijedni poljoprivredni proizvođači koji su voljom ili nevoljom došli u poziciju da prehranjuju sebe, a i to što im viškova preostane da nekako i nama koliko toliko umanje ovaj ogroman deficit koji imamo, trgovniski naročito, u poljoprivredi Crne Gore.

PREDŠEDAVAJUĆI ŽELJKO ŠTURANOVIĆ:

Zahvaljujem.

Idemo dalje, kolega Milorad Vuletić, sada ima riječ. Nakon njega kolega Srđan Milić. Izvolite.

MILORAD VULETIĆ:

Zahvaljujem, gospodine predsjedavajući.

Dame i gospodo poslanici, gospodine ministre i gospodine Vujačiću, uvaženi građani,

Organska proizvodnja je cjelovit sistem upravljanja u poljoprivredi i proizvodnji hrane koji objedinjava najbolje prakse zaštite životne sredine, očuvanje prirodnih resursa, primjena visokih standarda, dobrobit životinja i proizvodne metode koje odgovaraju potrebama onih potrošača koji prednost daju proizvodima proizvedenim uz primjenu prirodnih supstanci i procesa.

Organska proizvodnja ima veliki značaj za razvoj ruralnog područja jer daje šansu razvoju porodičnog gazdinstva i malih proizvođača. Da bi se pravno uobličila i normirala ova proizvodna oblast potrebno je bilo donijeti novi zakon o organskoj proizvodnji čijim usvajanje prestaje da važi Zakon o organskog poljoprivredi iz 2004. godine, kako ja znam, a ne organskoj proizvodnji iz 2004. godine. U isto vrijeme, kako neki kolege kažu, u isto vrijeme se vrši usaglašavanje sa propisima Evropske unije u oblasti organske proizvodnje. Zakonom se definišu ciljevi, načela i pravila proizvodnje u uzgoju bilja, životinja u akvakulturi, kao i morskih algi i pravila sakupljanja divljih biljnih vrsta i njihovih djelova, kao i pravila za proizvodnju prerađene hrane i hrane za životinje, uz stručnu i sistemsku kontrolu, koju vrši kontrolno tijelo po ovlaštenju nadležnog ministarstva. Naravno, Zakonom se propisuju novčane kazne za počinjene prekršaje. Toliko o samom zakonu.

Još 2009. godine imao sam priliku da u ovom domu govorim o predlogu Zakona o poljoprivredi i ruralnom razvoju kao krovnom propisu u oblasti poljoprivrede. Isto ono što sam tada rekao korenspondira u cjelosti sa mojim razmišljanjima vezano za Zakon o organskoj proizvodnji, a to je da za proizvodnju zdrave hrane treba stvoriti optimalne uslove, a što podrazumijeva strpljiv, stručan, planski i edukativan rad u ovoj oblasti. A što nije ni malo lako, ako se samo prisjetimo kakve je sve turbulencije poljoprivreda preživjela, posebno u zadnjih 60 godina. Od ranih 50-tih godina prošlog vijeka, kada su zbog ekspanzije industrijskog razvoja zemlje masovno napuštana sela, kada se tradicionalni način proizvodnje znatno smanjio ili gotovo nestao. U okviru zadruga i državnih preduzeća stvarani su veliki poljoprivredi kompleksi oranica i žitnica na području cijele Crne Gore. Vraćanjem imovine ranijim vlasnicima sa početka 90-tih godina prošlog vijeka nastupili su veliki problemi. Usitnjavanje parcela, cijepanjem kompleksa, zapuštena sela sa nedostajućom potrebnom infrastrukturom i drugo.

Rekao bih da je zamajac u razvoju poljoprivrede pokrenut prije nekih 15-tak godina i da taj trend kvalitetnijeg razvoja poljoprivrede se održao do današnjeg dana, a u nekim

segmentima dodatno unaprijedio. U strategiji ekonomskog razvoja države poljoprivreda zauzima visoko mjesto. Zato i se i prepoznaju aktivnosti Ministarstva poljoprivrede da putem raznih stimulativnih mjera, raznih kreditnih linija i aranžmana, dobrom organizacijom i radom savjetodavnih službi, kao i drugim oblicima pomoći porodičnim gazdinstvima pomaže u osmišljavanju prioriteta u proizvodnji, kako primarnoj tako i prerađivačkoj. Za očekivati je da se takav trend nastavi, pa i unaprijed kada je u pitanju pomoć i edukacija proizvođačima iz nama, reklo bi se još uvijek, nove i nedovoljno poznate proizvodne grane organska proizvodnja. Stoga smatram da ovaj zakon zaslužuje našu podršku i predlažem Skupštini da ga usvoji. Zahvaljujem.

PREDSEDAVAJUĆI ŽELJKO ŠTURANOVIĆ:

Hvala Vama, kolega.

Sada ćemo čuti kolegu Srđana Milića, nakon njega koleginicu Nadu Drobnjak.

Izvolite, kolega Miliću.

SRĐAN MILIĆ:

Hvala vam, gospodine potpredsjedniče.

Dakle, mene interesuje koliko je koštala izrada ovog zakonskog akta. Kada je započeta njegova izrada i koliko je građane Crne Gore koštalo prepisivanje ovog zakonskog akta od onih iz Hrvatske koji su ga izvorno bili napisali? Da li ste uzeli u obzir činjenicu da je Hrvatska stavila ovaj zakonski akt koji vi danas predlažete nama van snage i da su predložili druga rješenja? Da li nam nešto možete reći zbog čega poglavlje 11 ima takvu pažnju od strane delegacije Evropske komisije kao što imamo danas slučaj u Crnoj Gori? I da li konačno možete odgovoriti na pitanje da li je važnije da Crna Gora ima harmonizovano zakonodavstvo sa evropskim, ili da ima jake poljoprivredne proizvođače i stočare, da ih pripremimo za evropsko tržište.

Da li je važnije da smanjimo spoljno-trgovinski deficit od preko 200 miliona eura u prehrambenoj proizvodnji ili da mi se neko hvali po Briselu da je harmonizovao sve što je mogao harmonizovati, a kada će Crna Gora u Evropsku uniju ne znamo. Žao mi je što nijesu ovdje prisutni bivši ministri poljoprivrede, jer da je tu prisutan gospodin Radivoje Rašović iz SNP-a imali bismo ministre poljoprivrede zadnjih 20 godina, a to vezujem za vašu tezu da vi nijeste ministar poljoprivrede od 2002. godine pa vas pitam je li nešto loše što su oni radili 2002. godine ili ste vi nešto promijenili ovih 11 mjeseci. Vi ste očigledno teoretičar, a oni su bili praktičari, pa pretpostavljam da su kolege Milošević i Simović trenutno po terenu gdje sprovode poljoprivrednu politiku DPS-a za izbore na Cetinju, Mojkovcu i u Petnjici.

Ovu priliku koristim da se zahvalim kolegama iz DPS-a što su ono što sam sve obećao prilikom mog prethodnog boravka u Petnjici sprovedi. Dakle, put Savin bor do škole dolje je nasut, to je dobro. Nisam zadovoljan u potpunosti sa onim što je rađeno u Azanama, jer mislim da jedan dio prema Ivezčićima nije završen kako sam rekao da bude završen, ja sam obećao to, ali čim ja to obećam odmah skoče i završavaju. Obavještavam sve da ću u nedelju biti ponovo u Petnjici, pa ćete imati nove zadatke koje treba da završavate.

A što se vas tiče ministre, bili ste u Prošćenju, mojkovačka opština. Ne znam da li ste imali osjećaj s kim razgovarate oko poljoprivrede, jer oni sa kojima ste razgovarali su bili aktivisti DPS-a, ali nemaju ni jedno uvo žive stoke niti se bave poljoprivredom. A oni koji su sa toga područja poljoprivredni šampioni imaju problem što glasaju za SNP. Pa gospodina Mrdovića i ostale nijesu pozvali na razgovor sa vama.

Vi ste ministar poljoprivrede svih u Crnoj Gori, a ne onih koji vam organizuju opštinski odbori DPS-a. Ono što je realno u Mojkovcu se zaista bavite poljoprivredom, širite njive pred zimu i angažovali ste buldoždere, doktore u Pržište, je li, širite te njive, mislim da je to uzaludan posao, ne trošite to, jer tamo ćete proći kao što ćete proći i na Cetinju i u Petnjici.

Ono što je bitno u ovoj čitavom priči su ovi podaci. Vi nama kažete izborite se za veći budžet za poljoprivredu. Crna Gora 1,7% ministre za poljoprivredu, a ovdje su ove zemlje iz okruženja i Evropske unije koja nema jedne koja je ispod 2%. Imamo 14 miliona opredijeljeno za poljoprivredu, 6 miliona kredita Svjetske banke, ali imamo 10 miliona evra za službena putovanja. Ajmo mi da se dogovorimo, mi ćemo ovdje da se izborimo za poljoprivredu, a vi se izborite u Vladi da ostavite se službenih putovanja. Da ne trošite 10 miliona evra za službena putovanja, da pokušate da sprovedete u djelo makar dio onoga što ste predvidjeli nacionalnim programom hrane i razvoja ruralnih područja. Kada je predviđeno povećanje sredstava na razvoj poljoprivrede za 1,8 puta, odnosno u 2013. godini, gospodine ministre, koliko je trebao da bude budžet agrobudžeta? 35 miliona evra. To su porazi, to su porazi kada se vi na Vladi ne možete izboriti da imate 35 miliona evra budžta za poljoprivredu. Imate pet stotina miliona evra, gospodine ministre, nenaplaćenih poreskih prihoda. Mi smo svi ovdje koji sjedimo u ovom Parlamentu dužni sjeveru Crne Gore, dužni smo sjeveru Crne Gore zato što se sprovodi jedna nakaradna ekonomska politika. Mi kao opozicija smo dužni što se nismo izborili da se zaustavi propadanje sjevera Crne Gore. Zato što nismo obezbijedili da zaista konačno iskoristimo, valorizujemo sve one potencijale koje imamo na sjeveru Crne Gore. Zbog toga mi ne izlazimo na ove izbore sa programima gdje ćemo gledati kako da dođemo do parlamentarne većine u nekim gradovima, nego oni koji hoće da sarađuju sa SNP-om moraće od A do Š da sprovedu sve ono što se nalazi u izbornim programima za izbore i u Petnjici, i na Cetinju i u Mojkovcu.

Donio sam ovdje, ministre, ako Vas bude interesovalo, Zakon o sprovođenju uredbe vijeća o ekološkoj proizvodnji i održavanju ekoloških proizvoda koji je sada važeći u Hrvatskoj. Donio sam vam, ako bude bilo kakvih komentara i ovaj Zakon koji ste Vi predložili, tačno je Predlog zakona o organskoj proizvodnji. Hvala vam što ste nas malo prosvijetlili oko toga da napravimo razliku između ekološke i organske proizvodnje, ali donio sam i ovdje ako se budete ustajali da komentarišete ovo o čemu ja govorim, i Hrvatske, pa da idemo član po član ili članak po članak pa da provjerimo da li je ovo što je govorio gospodin Lalošević i ja što govorim o tome da ste prepisali hrvatski zakon, istina ili nije istina. Meni nije problem što prepisujete, ali prepišite poljsku praksu. Mene ne interesuje teorija, mene ne interesuje neoliberalna ekonomska škola, mene interesuje kako je moguće ministre da imamo informaciju da je tokom ove sezone uvezeno iz jedne susjedne države značajna količina poljoprivrednih i prehrabrenih proizvoda, da je u Vranju prepakovana, Vranj ovaj tu ne onaj u Srbiji da je onda distribuirana uz jedan trgovinski lanac u Crnoj Gori sa oznakom domaća proizvodnja.

Ministre, nama treba u tim mega marketima da imamo jasnu razliku između onoga što je 100% proizvedeno u Crnoj Gori. Vi idete u Italiju, ja idem u Italiju, možete lako da nađete gdje su proizvodi koji su 100% proizvedeni u Crnoj Gori i gdje su oni proizvodi koji se proizvode od uvezene robe. Recite mi koliko danas imamo naše Njeguške pršute da nije napravljena od holandskih polutki?

Hvala vam, izvinjavam se.

PREDŠEDAVAJUĆI ŽELJKO ŠTURANOVIĆ:

Zahvaljujem.

Idemo dalje, kolegica Nada Drobnjak sada ima riječ, a nakon nje kolega Srđan Perić. Izvolite.

NADA DROBNJAK:

Hvala, potpredsjedniče.

Poštovani predstavnici Ministarstva poljoprivrede i ruralnog razvoja, uvažene kolegice i kolege,

Potpuno sam svjesna da uveliko traje kampanja u tri opštine, ali smatrajući da je uloga poslanika u Skupštini da vrše zakonodavnu vlast i razmatra predloge zakona i o njima govori, neću zloupotrebjavati i slati političke poruke, već ću se zaista truditi da govorim o predlogu zakona i o mom viđenju ove oblasti. Cilj organske proizvodnje jeste zdravstveno bezbjedna, kvalitetna hrana na ekološki održiv način. Prijedlog zakona o kome danas razgovaramo unapređuje prethodna zakonska rješenja, a usaglašan je sa propisima Evropske unije iz oblasti organske proizvodnje. Njegovim usvajanjem stvorićemo dobar normativan okvir u ovoj oblasti koja je važna za zdravlje i informisanje potrošača i, prije svega, za poljoprivredne proizvođače koji se bave organskom proizvodnjom.

Podsjetiću da organska proizvodnja nije povratak na poljoprivredu naših djedova i baba, već je to strogo zakonski kontrolisana proizvodnja u svim fazama pripreme i distribucije koja uključuje brojne kontrole i inspekcije do sertifikacije. Sertifikat je neophodan jer tržište vrednuje samo onu organsku hranu koja ima sertifikat. Crna Gora, kao što smo danas već nekoliko puta čuli, ima 152 poljoprivredna proizvođača koja su se odlučila za organsku proizvodnju i imaju sertifikat. To je relativno mali broj, ali raduje trend koji pokazuje iz godine u godinu. Njihovi proizvodi uglavnom med, čajevi, krompir, integralno brašno, na žalost teško se mogu pronaći na našem tržištu. Veliki broj studija pokazuje da je organska hrana zdravija i kvalitetnija i dobro je što postoji veliki broj prodavnica zdrave hrane i u njima znatan broj uvoznih eko proizvoda, ali opet ponavljam, mala je količina crnogorskih proizvoda i njihova prodaja još uvijek nije najbolje organizovana.

Već sam rekla da je pred nam dobar tekst zakona u cjelini, ali ipak skrenuću pažnju na pojedine segmente koji su za mene posebno važni. Prije svega, član 10 kojim se zabranjuje upotreba genetski modifikovanih organizama. Postoje razlozi koji opravdavaju upotrebu GMO-a. Jedan je svakako to što genetski modifikovani organizmi i usjevi nastali od njih kao potreba da se proizvede što više hrane na svijetu jer se broj ljudi neprestalno povećava. Razlog za je i taj što se GMO tehnologija primjenjuje i u drugim oblastima i 85% lijekova je rezultat ovakvih organizama. Postoji čak i mišljenje da genetski modifikovana hrana je korisna, jer može da liječi. Kao primjer se navodi da možemo proizvoditi genetski modifikovanu brokulu koja će imati više gvožđa i onda će se njom hraniti malokrvne osobe. No, mislim da je mnogo više razloga protiv i da je za to bolja argumentacija, jer poslednjih godina u svijetu je naglo porastao broj ljudi koji pate od alergija, raka i drugih teških bolesti, kao i osoba koje se liječe od neplodnosti. Sudeći po rezultatima istraživanja nezavisnih stručnjaka realno je zaključiti da postoji veza sa genetski modifikovanom hranom. Dokazano je, takođe, da postoji veza ove hrane sa Alchajmerovom bolešću.

Važan je i socijalni aspekt, jer proizvodnja GMO-a stvara ekonomsku zavisnost od proizvođača zato što će siromašne osobe biti prinuđene da jedu genetski modifikovanu hranu, jer je jeftinija. GMO usjevi u svijetu su poražavajući pod biodiverzitet, jer izumiru autohtone biljne i životinjske vrste. Zbog toga, Švajcarska i Austrija imaju monotorijum na promet GMO-a do 2020.godine. Najveći protivnici GMO-a u Evropi su Njemačka i Francuska, dok je najveći proizvođač GMO kukurza Španija, manje količine se uzgajaju u Češkoj, Slovačkoj, Portugaliji i danas često pominjanoj Rumuniji. Član 17 kojim je definisano da ministarstvo utvrđuje listu proizvoda i supstanci koje mogu da se koriste u organskoj proizvodnji, kriterijumi za njihovo odobravanje i uslovi za upotrebu proizvoda su takođe važan član na koji treba skenuti pažnju. Član 23 poglavlje 5 kojim su definisani načini korišćenja izraza organskih, ekoloških i bioloških skraćenica bio - eko i posebno poglavlja 6 i 7 kontrola i nadzor, jer je važno definisati sistem kontrole i formirati kontrolno tijelo i kontrolisati to kontrolno tijelo i utvrditi listu subjekata i njihove obaveze. Činjenica je da Crna Gora u velikoj mjeri ima zemljište očuvano od zagađenja što predstavlja odlično polazište za razvoj organske proizvodnje. Plasman organskih proizvoda bi trebalo iskoristiti kroz turizam, jer među turistima postoji klijantela zainteresovana za ove proizvode. Kao dobar primjer

možemo da koristimo Hrvatsku, koja ima i specijalizovane agencije koje ovom hranom snadbijevaju takozvane jahtaše.

Prije par mjeseci ministar Ivanović je bio u posjeti Francuskoj i tada je iskazana spremnost Francuske da Crnoj Gori prenese značajno iskustvo u oblasti proizvodnje organske hrane. Podsjetiću samo da Francuska ima plan razvoja organske hrane pod nazivom "Ambicija i organska proizvodnja do 2017." ali i da ima rastuće tržište organskih proizvoda koje je trenutno vrijedno više od četiri milijarde evra. U Crnoj Gori je tek 0,4% površine pod organskom proizvodnjom, dok je u zemljama Evropske unije taj prosjek 4,5%. Imamo šansu za razvoj i iskoristimo je. Prvi korak je svakako da usvojimo ovaj zakon. Hvala.

PREDŠEDAVAJUĆI ŽELJKO ŠTURANOVIĆ:

Hvala Vama.

Vidim da se za komentar javio kolega Bojanić. Šta ćemo sa našim zajedničkim dogovorom, kolega Bojaniću?

Hajde, izvolite.

MLADEN BOJANIĆ:

Samo jedna rečenica, jer mislim da je dobronamjerna sugestija koleginice Drobnjak, uloga poslanika bi trebala da bude važnija kroz zakonodavnu ulogu, nego predizborna kampanja. Pa samo da konstatujem da danas u poslaničkim klupama nema, slučajno ili namjerno, dva ministra bivša poljoprivrede koja bi svakako mogla doprinijeti ovoj raspravi, a opet oni su slučajnost, evo i to sam možda namjestilo, jedan je šef poslaničkog kluba, a drugi je politički direktor DPS-a, očigledno su procijenili da je njima možda važnija neka druga uloga danas nego da učestvuju u ovom radu. Zahvaljujem.

PREDŠEDAVAJUĆI ŽELJKO ŠTURANOVIĆ:

Baš zato što su politički direktori i šef kluba imaju mnogo obaveza naravno i u Parlamentu i u partiji. Vjerovatno danas imaju neke obaveze koje su se preklapile vremenski sa obavezama ovim ovde.

Kolega Srđan Perić sada ima riječ, nakon njega kolega Radovan Obradović.

Izvolite.

SRĐAN PERIĆ:

Da se kratko uključim u polemiku oko toga šta je ovo tijelo i koji je značaj. Dakle, pošto je ministar dao smjernice u kom pravcu bi trebalo teći rasprava, da damo i mi smjernicu ministru da ovo nije radna grupa već Parlament i da se pored zakona diskutuje i opšti okvir zakonodavni, politika Ministarstva u određenoj oblasti i kako se ona može reflektovati na taj zakon. Tako da usko pozivanje na stručnu materiju u smislu po članovima prosto je oblast odbora, odnosno radnih tijela, a ne Parlamenta. Zakon, ministre, koji je pred nama sa stanovišta suštine i onoga što se nalazi unutra nije sporan. Međutim, jako je dobro da se ova materija tretira zakonski, ali kako idemo iz resora u resor ove Vlade to je raspon između realnosti i legislative sve veći. Sve je veći i jaz između želja i realnosti. U ovom slučaju ne da imamo jaz već provaliju. I to nije slučajno jer rukovodeći kadar ne živi muku crnogorskih poljoprivrednika. Ne zna to kako je kada se budete sa prvim suncem i liježite sa prvim mrakom, po snjegovima, po mrazu, kako god bilo, uvijek na njivi. Ono što poljoprivrednike najviše vrijeđa jeste kada ih neko potcjenjuje, a vaše izjave, ministre, upravo to čine. Ne samo da vrijeđate njihov rad već i zdrav razum, jer ako im kažete da bi pozajmili novac kod kreditora treba da pišu fizibilite studije, i da ćete im umjesto otkupa obezbijediti obuke i seminare da pišu projekte Vi mora da se šalite. Jer ako se ne šalite, Vi ste najveći cinik koji sjedi u toj Vladi.

PREDŠEDAVAJUĆI ŽELJKO ŠTURANOVIĆ:

Kolega Periću, molim Vas, privodimo raspravu kraju i čuvajmo se teških riječi, jer potrebno je da zadržimo međusobno poštovanje u ovom Parlamentu.

SRĐAN PERIĆ:

Možete li mi pomoći, koja je to teška riječ?

PREDŠEDAVAJUĆI ŽELJKO ŠTURANOVIĆ:

A to je teška riječ "cinik", odmah da Vam kažem.

SRĐAN PERIĆ:

Imate različite definicije, ali ukoliko je neko doživo kao tešku riječ, ja je mogu povući.

PREDŠEDAVAJUĆI ŽELJKO ŠTURANOVIĆ:

Vi ćete, naravno, shvatiti da je ovo dobronamjerna sugestija, nikakva kritika. I to je upućeno svima nama i molim vas samo da zadržimo nivo koji ovaj parlament objektivno ima, posebno ako ga uporedimo sa nekima drugima i u okruženju i šire.

Hvala vam.

SRĐAN PERIĆ:

Dakle, ja ću Vas zamoliti samo da nadoknadite vrijeme. Ja kao poslanik i predstavnik naroda imam pravo da kritikujem odnos ministra prema referentnoj oblasti.

PREDŠEDAVAJUĆI ŽELJKO ŠTURANOVIĆ:

To apsolutno nije sporno, ja sam sa time počeo, imate pravo da kritikujete, ali možemo sve na različite načine reći. Mislim da moja intervencija ne zavređuje dalje da oko toga polemišemo. Shvatite dobronamjerno i upućena je svima nama i možete ići dalje sa izlaganjima.

SRĐAN PERIĆ:

Gospodine, dužan sam ovo pojašnjenje. Imali ste čitavu filozofsku školu stare Grčke u koji su bili cinici. Ne misli se za njih da je uvredljiv, cinizam je stav prema životu. U tom smislu ne radi se ni o kakvoj gruboj riječi ili o omalovažavanju ministra kojeg uvažavam kao ličnost, ali ovdje govorim, opet vam kažem, o životnom stavu.

PREDŠEDAVAJUĆI ŽELJKO ŠTURANOVIĆ:

Ovdje nijesmo bili na domenu grčkih škola i grčkoga učenja, nego na sasvim drugom, zbog toga je moja intervencija bila. Predlažem da nastavimo i da idemo dalje.

Izvolite.

SRĐAN PERIĆ:

Pitanje je kako će se uopšte primjenjivati Zakon o organskoj proizvodnji, kako će u realnosti poljoprivrednici dobijati znak organske proizvodnje i kako će se odvijati sistem kontrole i uslovi za obavljanje kontrole, ne na legislativnom nivou, već na stanovištu primjene. Posebno je interesatno kako će se ispuniti član 35 koji definiše obaveze proizvođača i sertifikacije. U tom smislu posebno može biti ograničavajuća neefikasna administracija kada se radi o sertifikaciji, jer se u članu 18 kaže da postupak uključivanja subjekata, poljoprivrednika u organsku proizvodnju se pokreće prijavom subjekta koju podnosi kontrolnom tijelu.

Pitam Vas sad da li poljoprivrednici znaju koje tijelo, broj telefona, adresu gdje su, na čitavoj teritoriji Crne Gore. Možete misliti šta ćemo imati u realnosti kada isto ministarstvo nije u stanju da koordinira formiranje, recimo, zemljoradničkih zadruga. Pitajte danas u Crnoj Gori bilo kojeg poljoprivrednika čega se najviše plaši, i on će vam reći slabog otkupa, više od nerodne godine, više od bilo kakvog nevremena. Naš poljoprivrednik sam donosi odluku šta će da sadi, sije, šta da proizvodi, ne zato što je osion, već što je prepušten sam sebi. Ipak ono što nas brine posebno su problemi na koje mogu naići poljoprivrednici kada imaju ministra koji ih čika na svakom koraku. Kao da su vam nešto krivi, ministre. Pri tom želim da naglasim da to nijesu subvencije, to su krediti i taj novac treba neko da vraća, mukom zarađen, taj novac treba neko da vraća. Vi tu vijest o dodjeli kredita započinjete pitanjem da vam vidim fizibiliti studije. Da Vi, ministre, živite muku naših poljoprivrednika ne bi tako lako izricali teze kojima u stvari kažete da su poljoprivrednici arogatni, da ne plaćaju porez i da su neradnici, ne bi tražili od poljoprivrednika da pišu projekte i fizibiliti studije da bi dobili kredit iz fonda koji je dalek nekoliko hiljada kilometara od Crne Gore.

Ministre Ivanoviću, ne gledajte sve iz vizure udobne fotelje. Nemaju poljoprivrednici slobodne dane da idu na seminare i projekte, nemaju vremena da idu na službene puteve, uz to, ministre, ako nijeste znali, nemaju ni novca. Ako ste mislili da uposlite neku agenciju kojoj bi ti poljoprivrednici plaćali da pišu projekte, takođe Vam moram reći da poljoprivrednici nemaju novca za takvo nešto. Pošto su poslanici DPS-a se ovdje razmetali kako će pobijediti u Petnjici, neka pođu i vide koliko je pečuraka u Petnjici ostalo neotkupljeno, koliko šljiva stoji u ambarima, koliko jabuka nije ubrano, koliko stoke čeka na prodaju i to maltene po bagatelnim cijenama. Nasipa se šljunak i zemlja koju prva kiša raznese po putevima. Barem ste mogli dati asfalt pred izbore ako ništa drugo. I lijepo je, ministre, to što ste medijski dovoljno potkovani da znate da će mediji najbolje prenijeti pres konferenciju koja se održava subotom. Međutim, mi to pratimo, a prate i poljoprivrednici, i ne da ih izjavama stimulišete već ih iritirate. Oni nijesu lica smanjene intelektualne aktivnosti pa da im servirate infantilne teze. Međutim, Vi pres konferenciju održavate subotom, jer znate šta je PR, i to nije sporno, ali Vi želite da neradnim danom pokažete svima kako ste radnik, a kako su ostali neradnici. Ne čudi takav pristup ministra jer je on jedan od izdanaka podgoričke neoliberalne škole ekonomije, škole koja je uništila svaku privrednu granu koje se dočepala, škole čiji su predstavnici u državnim preduzećima, u ministarskim foteljama, a ne kao što bi se očekivalo, u privatnom biznisu. To je škola koja je oglodala do koske crnogorsku privredu i koja stvara predatorsku klasu koja u svemu vidi priliku da drugima dijele lekcije, a sebi beneficije. Sve vrijeme ovi neoliberali žele da ostave utisak kako se kolokvijalno raspadaju od posla i to je svrha zašto su danas donijeli pred nas brdo papira.

Poljoprivrednici zaslužuju više od tog pristupa. Oni zaslužuju da imaju ministra koji će znati kako doći do otkupa, do organizovanog izvoza, planiranja u poljoprivredi, ubrzanog procesa mehanizacije i pomoći agro inženjera. Poljoprivrednici to zaslužuju, a ne da budu prepušteni nevidljivoj ruci tržišta od koje su ministar i podgorički ekonomski neoliberali i te kako zaštićeni sjedeći u udobnim foteljama, primajući platu sa budžeta koji pune svi građani uključujući i poljoprivrednike. Zahvaljujem.

PREDŠEDAVAJUĆI ŽELJKO ŠTURANOVIĆ:

Zahvaljujem.

Ministar Ivanović.

PETAR IVANOVIĆ:

Poštovani potpredsjedniče, razumio sam da mogu sada da komentarišem ovo što je rekao poslanik Perić i ovo što je poslanik Milić rekao, je li tako? Samo poslanik Perić?

U redu. Izvinjavam se.

Ne znam gdje ste vi bili jutros u 6.30 h gospodine Periću, vjerovatno ste spavali. Ja sam bio na njivi i moj dan počinje vrlo rano. Ne znam kada počinje vaš dan. I ako vi mislite da ste govorili istinu moram vam reći da to nije tako, ili loše citirate ili loše pratite moje pres konferencije, ili se oslanjate na priče rekla - kazala. Nikada nijesam uvrijedio ni jednog poljoprivrednog proizvođača na način kako ste vi to sada rekli. Nikada nikome nisam rekao da je arogantan, nikad nikome nisam rekao da ne radi, nego sam rekao da treba da se radi više. To je velika razlika. Nisam nekome držao predavanje o tome da treba da radi više, nego sam htio time da podstaknem sve poljoprivredne proizvođače u Crnoj Gori da još više rade, još više od onoga koliko sada rade. Žao mi je što ste tako interpretirali moju namjeru da povećavamo zasade, da povećamo broj grla stoke, da povećamo udio poljoprivredne proizvodnje u ukupnoj proizvodnji u Crnoj Gori. Neću komentarisati to što ste rekli oko cinika i cinizma, a kada god poželite na intelektualnoj ravni možemo da ukrstimo koplja pa da razgovaramo i o cinizmu i o školama. Citiraću samo Voltera koji je rekao "Kleveta je kiša koja pljušti po svima onima koji uspijevaju". Vi nastavite tako. Što se mene tiče ja ću da obilazim one opštine u kojima nema izbora, one opštine u kojima ima vrijednih poljoprivrednih proizvođača za koje ne znam za koga glasaju. Ne idem u posjetu kod pojedinih poljoprivrednih proizvođača zbog toga što pripadaju jednoj ili drugoj partiji. Siguran sam da ste primjetili da smo dodijelili 22 nagrade onim poljoprivrednim proizvođačima koji prkose prirodi, prikose uobičajenom shvatanju i konceptu poljoprivredne proizvodnje. Možda ste primjetili da među njima ima i onih koji nemaju viškova, koji su isto tako nedovoljno obrazovani, ali vrlo vrijedni ljudi i znaju o onome čime se bave. Mi smo to htjeli javno da prezentujemo, da kažemo - to su vrijedni marljivi ljudi. Zaista ne znam kojoj političkoj partiji pripadaju, ali kada vidimo 22 oblasti crnogorske poljoprivrede u okviru kojih imamo proizvođače, želim da upitam vas a i sve ostale poslanike - kada ste dobili neki izvještaj u kojem ste vidjeli proizvođače, toliko različitih proizvoda u oblasti poljoprivrede. Takođe smo po prvi put obilježili svjetski dan hrane. Možda današnja rasprava ima mnogo više veze sa proizvodnjom zdrave hrane, nego sa bilo čim drugim. Ali, nije cinizam to što mi konsultujemo evropske direktive, nego je nedovoljno znanje to što se i ovaj i drugi zakon zemalja u regionu oslanjaju na nešto što je dato u direktivi koja kasnije preuzima te zakone. Ostalo ću u završnoj riječi. Hvala.

PREDŠEDAVAJUĆI ŽELJKO ŠTURANOVIĆ:

Zahvaljujem.

Kolega Perić ima riječ. Izvolite.

SRĐAN PERIĆ:

Pošto vas je zanimala informacija gdje sam bio u 6,30, bio sam za radnim stolom, ali pošto nam očigledno ova vlast sluša telefone, ako je potrebno da olakšamo posao i da ne plaćamo nekog službenika da dostavimo izvještaj kada se budimo, kada liježemo, kada je to potrebno.

Međutim da se vratimo samoj tezi, dok vi, gospodine, izvinjavam se, ministre Ivanoviću, odnosno predstavnici neoliberalne škole uspijevaju, država propada. Znete. Volter je tu u potpunosti u pravu. Međutim, ono što je druga stvar, gospodine Ivanoviću, ministre Ivanoviću, što želim da vas pitam, da li vi i ja živimo u istoj realnosti. Bio sam prije nekoliko dana, jer su izbori u Petnjici, da, pratimo i tamo, mi smo političari i mi treba pred izbore da budemo u gradovima gdje se oni nalaze, to nije sporno. Međutim, ono što ja vas hoću da pitam - da li vi znate kako ljudi i koju brigu imaju da prodaju svoj proizvod? Da li vi znate koliko daleko njima djeluje ta vaša priča da će oni u nekom kratkom periodu uspjeti da obezbijede da njima hvali znanja, da njima hvali dodatne energije i ne znam već čega, da bi oni plasirali svoj proizvod? Što je najgore, ministre Ivanoviću, u svemu tome, da jeste u

pitanju partijska pripadnost, najčešće, kada je riječ o dodjeli i kredita i subvencija. U krajnjoj crti vi ste imali u Mojkovcu, u aferi "snimak" znači korpus delikt gdje vaš visoki partijski aktivista, aktivista koji je vaš funkcioner, ne aktivista, govori da pomoć i subvencija treba da se da vašima, tako da taj argument jednostavno ne povlačite barem dok afera "snimak" ne dobije svoj zakonski epilog. Zahvaljujem.

PREDSEDAVAJUĆI ŽELJKO ŠTURANOVIĆ:

Kolega Obradović ima riječ. Izvolite.

RADOVAN OBRADOVIĆ:

Gospodine potpredsjedniče Skupštine, uvaženi gospodine Ivanoviću, uvaženi gospodine Vujačiću, poštovane kolegice i kolege, uvaženi građani Crne Gore,

Zista, Crna Gora je podneblje kojem nedostaje jedan ovakav zakon o organskoj proizvodnji, da valorizuje sve svoje potencijale i u vidu reljefa, klime, vazduha, vode i zaista je ovaj zakon taj koji u svojim odredbama ukazuje na to na koji način treba vršiti organsku proizvodnju, sami proces proizvodnje, prerade, plasmana, od samog oblika ambalaže i tako dalje. Dakle, način na koji treba da očuvamo biljni i životinjski svijet, da proizvodimo zdravu hranu, da imamo zdrav biljni i životinjski svijet, odnosno da produžimo čovjekov život.

Obilježavanje proizvodnje organske hrane sa turizmom, dakle poljoprivreda i turizam su strateške grane Crne Gore i to je nešto što zaista mora da ugleda svjetlost dana u potpunosti. Po tom pitanju zaista neophodno je da imamo, a mislim da imamo čiste vode, i za uzgoj školjki, algi, rakova, i da kao što zakon propisuje pčelinja društva da budu tamo gdje imamo mirisnih cvjetova i sama košnica da bude pravičana od prirodnog materijala, da se ne uništavaju pčele da bi se došlo do meda, i da, naravno, oni poljoprivredni proizvođači voćari ne koriste sredstva i pesticide posebno ukoliko ne upozore pčelare da zatvore svoja pčelinja društva i tako dalje i tako dalje, sa puno tih elemenata koji ukazuju na koji način treba da imamo zdrave organske proizvode, da ti proizvodi ne trebaju i u toku prerade da se miješaju sa onim koji su neorganskog porijekla, da se treba suzbiti azot, pesticidi, da se trebaju koristiti prirodna đubriva, da treba što više ići u pravcu prirodne oplodnje, razmnožavanja, pravilnog odabira sorte, rasa i tako dalje.

Siguran sam da je Ministarstvo poljoprivrede i ruralnog razvoja dosta toga uradilo po pitanju razvoja poljoprivrede u Crnoj Gori. Sami ste, gospodine Ivanoviću, istakli da same subvencije kada su u pitanju poljoprivredni proizvođači vezane su za hektare obradivog zemljišta, ukoliko je u pitanju 1 ha, da su te premije u iznosu od 80,00€, odnosno još 150 € za organske proizvođače, da su takođe za jedno grlo stoke 50 odnosno za grlo stoke još 80 € i tako dalje sa svim tim što ste radili projektima, sa Midas projektom i tako dalje, omogućili da se zaista kvalitetnije živi na selu. U prilog tome daću i one podsticajne mjere koje je Opština Bijelo Polje, iz koje sam i ja, radila proteklih godina u vidu oslobađanja poljoprivrednih proizvođača od poreza na poljoprivredno zemljište za jednu nagradu koju je Opština Bijelo Polje dobila kao najbolju praksu vezano upravo za razvoj ruralnog dijela sela u smislu ekonomskih mjera za podsticaj razvoja poljoprivrede, u vidu dodjele steonih junica besplatno mlađim bračnim parovima, dodjela besplatnih panela tamo gdje su na katunima oni sa svojom stokom gdje nema...dodjelom besplatnih platenika, subvencioniranje u vidu otkupa mlijeka onih koji proizvedu mjesečno više od 500 litara mlijeka, regrisanjem sjemena, davanje besplatnih sadnica, davanje besplatnih poljoprivrednih kredita itd. Ono što smatram da nedostaje ipak Crnoj Gori je više učešća u određenom garantovanom otkupu poljoprivrednih proizvoda, prije svega mislim na voće i povrće jer zaista na taj način seljak se mora obezbijediti kako bi imao i razloga da ostaje na selu, i pored svih onih stvari koje smo odradili u vidu unapredjenja sela, puteva, izgradnje školskih objekata, izgradnje vodovoda itd, ipak nam je sve više sela koja su pusta, gdje omladina odlazi sa svojih područja u potrazi za

boljim životom. E, to je ono što moramo da odradimo kako bi na sjeveru ostajali mladi, kako bi bili sigurni sa otkupom, kažem u ovom slučaju voća i povrća, jer je kvalitetan otkup mesa i mesnih prerađevina i otkup mlijeka i mliječnih proizvoda. Zahvaljujem.

PREDSEDAVAJUĆI ŽELJKO ŠTURANOVIĆ:

Hvala vama, kolega Obradoviću.

Zaključujem raspravu povodom ove tačke dnevnog reda.

Kolege koji su prijavljene na početku rasprave u ime klubova su uzeli učešće.

Završna riječ predstavnik predlagača. Vjerujem da će ministar Ivanović iskoristiti. S tim što imajte u vidu za nekih desetak minuta, u 17 časova, prestaje televizijski prenos.

Izvolite.

PETAR IVANOVIĆ:

Ja se nadam da će završna riječ trajati kraće.

Na samom početku htio sam da se zahvalim svim poslanicima bez obzira na razlike u mišljenju i bez obzira na to što ovo ipak nije bila rasprava kako sam očekivao da će biti rasprava samo o zakonu, nego da je ova rasprava dotakla mnogo nekih drugih tema. Ja razumijem potrebu opozicionih poslanika da otvore sve one teme koje su iz njihovog ugla interesatne, koje će im pomoći da, kako oni sami smatraju, pojačaju svoju političku poziciju. Ali bez obzira na to, meni je drago da smo vodili danas razgovor i na neke druge teme koje se ne dotiču direktno samog zakona i volio bih da sam pomogao u boljem razumijevanju onoga što su i dnevni poslovi samog Ministarstva. Takođe, želio bih da nijednog momenta ne izgubimo iz vida zbog čega mi donosimo ovaj zakon. Mi ne donosimo ovaj zakon niti zbog izbora u tri opštine, ne donosimo ovaj zakon niti zbog razlika u mišljenju, ovaj zakon donosimo zbog potrošača i zbog proizvođača i to je njegova osnovna namjena.

Gospodin Milić je postavio jednu dilemu, da li treba jačati poljoprivredne proizvođače ili udovoljavati normativnim zahtjevima Evropskoj uniji. Ja mislim da to ipak nije dilema, ali treba da radimo i jedno i drugo. A zašto? Ako ne usvajamo pravnu tekovinu kroz izvještaje Evropske komisije to će se pojaviti u izvještajima pa ćete onda raspravljati na tu temu zašto ne usvajamo, zašto ne činimo dovoljno toga, zašto ne idemo dovoljno brzo naprijed. Ali mislim ovo što je rekao gospodin Milić, nije dilema iz razloga što istovremeno radimo sve što možemo, pa mislim da imamo i konkretnih rezultata u poljoprivredi da ojačamo naše poljoprivredne proizvođače. Kako to konkretno činimo držaću se samo onoga što se odnosi na organsku proizvodnju. Mi imamo 152 registrovana organska poljoprivredna proizvođača u petnaest opština, 86,2% su iz sjevernog dijela Crne Gore, 13,8 iz srednjeg i južnog dijela, broj sertifikovanih proizvođača je 22, 14 za organsku i osam koji se nalaze u prelaznom periodu. Iz sistema sertifikacije isključeno je osam proizvođača, što govori o tome da i naše institucije preuzimaju nadležnosti, vrlo pažljivo se odnose prema onima koji dobijaju svoje sertifikate, akreditno sertifikaciono tijelo je usklađeno po standardima koje propisuje Evropska legislativa. Zaposleni u sertifikacionom tijelu su obučeni. Oni su sproveli niz kontrola. Imali su 64 inicijalne, 86 redovnih kontrola, tri vanredne, pet kontrola uzorkovanja proizvoda itd. Postoji program obuke koji je razvila savjetodavna služba koji posebno tangira organsku proizvodnju. Imali smo 53 investicije koje su ukupne podržane vrijednosti od 1,7 miliona eura. Osnovano je nacionalno udruženje organskih proizvođača. Ovo ministarstvo je podržalo i nekoliko odlazaka na konferencije, seminare sa namjenom da steknu što je moguće više znanja i to znanje praktično primijene u Crnoj Gori. Urađen je nacionalni akcioni plan, a mislim da je bilo i dosta medijskih tekstova o značaju i ulozi koju ima organska proizvodnja.

Što se tiče osvrta na to koliko je koštao zakon. Ovaj zakon nije koštao poreske obaveznike u Crnoj Gori, ne zbog toga što je bilo ko prepisivao zakone, neko zbog toga što

je usklađivao ovaj zakon se vrlo jasnim i preciznim direktivama, koje postoje u Evropskoj uniji, a to je direktiva osam ili četiri iz 2007.godine, pa zbog toga se i u različitim zakonima nalaze dobri djelovi koji su preuzeti iz same directive, jer mi nijesmo mogli drugačije da uskladimo oblast ako ne preuzmemo one tekovine koje su definisane sa evropskim direktivama. Mislim da je ovaj zakon posebno važan i za jačanje crnogorske poljoprivredne proizvodnje u godinama koje dolaze, ukoliko mu pristupimo na način na koji su pristupile pojedine zemlje poput Francuske, jačajući organske proizvođače.

Što se tiče otkupa, ja bih volio da mi imamo veliki budžet, ja bih volio da imamo dovoljno sredstava, ali bih volio da se manemo nekih demagoških parola. Čuvajte se brbljivaca koji žrtvuju smisao radi praznih i gromkih riječi, rekao je Balzak. Ima istina koje nijesu za sve ljude, niti za sva vremena, rekao je Volter.

Moj posao nije da bilo kome pričam bajke, moj posao je između ostalog i da upućujem na surovu realnost, a surova realnost jeste otvaranje granica tržišta, bez obzira koliko ste protiv tržišta i liberalizma. Znači da će crnogorski proizvođači u poljoprivredi biti izloženi jednoj jakoj konkurenciji, i ono što treba učiniti u narednih pet do šest godina jeste da svi zajedno radimo koliko god možemo da ih ojačamo na tom putu, da budu konkurentni da bi trajali. Ja na taj način vidim i ovaj zakon, na taj način želim da shvatim i vašu diskusiju. I ne želim da otvorim kroz moju završnu riječ ono što ponekad i sam osjećam kao gorčinu, a to je kad se postavljaju poslanička pitanja uključujući i jedno od takvih gospodina Mladena Bojanića, da ne mogu da repliciram na kraju pa ću preskočiti ono što sam mislio da Vam kažem, da ne bih stvarao taj osjećaj gorčine kod Vas vjerujući da je najbolje kad možemo da jedno drugom uzvratimo onoliko puta koliko smatramo da je to potrebno.

I na samom kraju, želim da Vas podsjetim da pored ovog zakona, mi smo danas na Vladi usvojili Predlog zakona o maslinarstvu, u samoj završnoj fazi je izrada Zakona o bezbjednosti hrane, priveli smo kraju izradu Zakona o kooperativama. To su sve veoma važni značajni zakoni iz oblasti poljoprivrede. Htio bih da iskoristim ovu priliku da vas zamolim da ih usvojimo u što je moguće kraćem periodu bez namjere da utičem na proceduru koja postoji u Parlamentu, ali sa namjerom da vas ljubazno zamolim da se tim zakonima posvetimo što je moguće više i da ih usvojimo u kraćem vremenskom periodu ne zato da bismo bili dobri momci u usvajanju pravne leguslative Evropske unije, nego zato da bismo poboljšavali ambijent koji je važan za poljoprivredne proizvođače.

Eto, nadam se da sam iskoristio vrijeme koje je dato za završnu riječ i u to ime hvala.

PREDSEDAVAJUĆI ŽELJKO ŠTURANOVIĆ:

Hvala vama, gospodine ministre.

Ukupnim pretresom povodom ove tačke dnevnog reda završavamo današnji radni dan.

Nastavljamo sa radom u utorak, sledeće nedelje, sa početkom u 11 časova.

Sljedeća tačka po dnevnom redu je Izvještaj o stanju javnih nabavki za 2012. godinu, i idemo dalje po redosledu.

29.10.2013. u 11.20h

PREDSEDAVAJUĆI ŽELJKO ŠTURANOVIĆ:

Poštovane kolege,

Počinjemo sa današnjim radom.

Došli smo do tačke dnevnog reda **Izvještaj o radu Državne komisije za kontrolu postupaka javnih nabavki za 2012. godinu.**

Predstavnici Državne komisije za kontrolu postupaka javnih nabavki su Suzana Pribilović, predsjednica Komisije i Tomo Miljić, član Komisije. Oni su tu, ja ih pozdravljam. Izvjestilac Odbora za ekonomiju, finansije i budžet je Almer Kalač. Da li predstavnik Državne komisije želi da da dopunsko obrazloženje? Želi. Riječ ima predsjednica Komisije Pribilović.

SUZANA PRIBILOVIĆ:

Poštovani predsjedavajući, uvaženi poslanici, dame i gospodo,

Želim na početku da vas pozdravim u ime Državne komisije za kontrolu postupaka javnih nabavki i u svoje lično ime i da izrazim zadovoljstvo što sam u prilici da vam danas predstavim Izvještaj o radu Državne komisije za kontrolu postupaka javnih nabavki za 2012. godinu, kao i da čujem vaše komentare, primjedbe i sugestije u vezi predmetne problematike i, naravno, o samom učinku Državne komisije u sistemu javnih nabavki u prethodnoj godini.

U skladu sa članom 142 Zakona o javnim nabavkama, Državna komisija je dužna da podnese Skupštini Crne Gore Godišnji izvještaj o radu najkasnije do 30. juna tekuće godine za prethodnu godinu koju zakonsku obavezu je ona ispunila podnošenjem izvještaja koji je danas predmet vaše panje.

Ovo je prvi izvještaj o radu Državne komisije od uvođenja javnih nabavki u pravni sistem Crne Gore, jer ranijim zakonima o javnim nabavkama nije bila propisana njena obaveza u pogledu izvještavanja državnih organa. Takođe, kako važećim Zakonom o javnim nabavkama i podzakonskim aktima na njegovo sprovođenje, nije propisana metodologija za izradu Godišnjeg izvještaja o radu Državne komisije smatrali smo za shodno da u ovom izvještaju prezentujemo osnovne pokazatelje od značaja za moguće sagledavanje kako samog rada i uloge Državne komisije, tako i o nekim veoma bitnim pitanjima za funkcionisanje uspostavljenog sistema javnih nabavki. U tom smislu, Godišnji izvještaj o radu je koncipiran kroz 11 sadržinskih cjelina odnosno poglavlja o kojima ću vas ukratko upoznati.

U prvom poglavlju su date osnovne napomene o propisanom sistemu pravne zaštite u oblasti javnih nabavki, i način njegovog ostvarivanja kroz takozvanu predugovornu pravnu zaštitu koja se ostvaruje pred Državnom komisijom i takozvanu postugovornu pravnu zaštitu koja se ostvaruje pred Upravnim sudom Crne Gore i redovnim sudovima uključujući i Vrhovni sud Crne Gore.

U drugom poglavlju dati su osnovni podaci o statusu, nadležnostima, ovlašćenjima i antikorupcijskom djelovanju Državne komisije. U trećem, četvrtom, petom i šestom poglavlju dati su osnovni podaci o radu Državne komisije i to podaci o predmetima po žalbama koje je Državna komisija prvi put imala u radu, zatim podaci o predmetima obavezne kontrole postupaka javnih nabavki čija vrijednost prelazi 500 hiljada eura i podaci o predmetima po kojim je Državna komisija postupala izvršavajući presude Upravnog suda Crne Gore. S tim u vezi, želim da ukažem da je Državna komisija u 2012. godini imala u radu 682 predmeta, od čega 37 predmeta prenijetih iz 2011. godine, 585 predmeta koji su primljeni u 2012. godini, i 60 predmeta iz ranijih godina i 2012. godine koji su vraćeni na ponovno rješavanje presudama Upravnog suda Crne Gore dostavljenim u 2012. godini. Od ukupnog broja primljenih predmeta Državna komisija je u 2012. godini riješila 647 predmeta, odnosno 94,87% od ukupnog broja predmeta u radu u izvještajnoj godini, dok je 35 predmeta prenijela u 2013. godinu, iz razloga što su ovi predmeti zapremljeni u toku decembra mjeseca 2012. godine, pa se nijesu bile stekle zakonske pretpostavke za rješavanje istih u 2012. godini.

S obzirom da Državna komisija odlučuje na sjednicama, to je radi rješavanja predmeta u toku 2012. godine održala 45 sjednica na kojima je donijela 641 odluku, od čega 586 meritornih odluka, 34 zaključka o spajanju postupaka po dvije ili više žalbi, zatim 10 zaključaka o prekidu postupka do ispunjenja određenog odložnog uslova i 11 odluka po osnovu raznih zahtjeva. Od ukupnog broja predmeta u radu o kojima je odlučivala u 2012.

godini, Državna komisija je 95 postupaka javnih nabavki poništila u cjelosti, jer su sprovedene suprotno Zakonu o javnim nabavkama, dok je u 176 slučajeva postupke javnih nabavki poništila djelimično, zbog utvrđenih povreda Zakona o javnim nabavkama, ili utvrđenih bitnih povreda Zakona u postupku javne nabavke, ili zbog bitnih povreda pravila upravnog postupka. Navedeni podaci ukazuju da je kod naručilaca javnih nabavki u prvoj godini primjenom novog Zakona o javnim nabavkama, bila prisutna neprilagođenost novim procedurama, kao i neshvatanje suspedijarne primjene Zakona o opštem upravnom postupku u oblasti javnih nabavki, kao i da naručioci čine krupne greške u postupku pripremanja...za javno nadmetanje, koje greške predstavljaju bitne povrede Zakona o postupku javne nabavke i koje su od bitnog uticaja na zakonitost svih sprovedenih radnji i donijetih odluka, što u krajnjem za rezultat ima poništavanje postupka javne nabavke u cjelosti, jer se utvrđene nepravilnosti ne mogu otkloniti naknadnim radnjama naručilaca zbog isteka prekluzivnih rokova ili poništavanje dijela sprovedenog postupka javne nabavke ili vraćanje na ponovni postupak odlučivanja ukoliko se utvrđene nepravilnosti ne mogu otkloniti u ponovnom postupku. Navedeni podaci ukazuju da u sistemu pravne zaštite u oblasti javnih nabavki postoje različite interpretacije određenih odredbi Zakona o javnim nabavkama, te da je za potpunu i pravilnu primjenu ovog zakona, neophodna pravna praksa Vrhovnog suda Crne Gore u odnosu na više zakonskih rješenja koja su se pokazala spornim u praktičnoj primjeni ili preciziranje istih kroz odgovarajuće izmjene i dopune Zakona.

U sedmom poglavlju prikazani su podaci o upravnim sporovima koji su pred Upravnim sudom Crne Gore pokrenuti protiv odluka Državne komisije, radi ispitivanja zakonitosti istih, tako da su to u odnosu na ukupan broj donijetih odluka Državne komisije u 2012. godini, tj. u odnosu na 641 odluku, Upravnom sudu Crne Gore podnijete 83 tužbe, što iznosi 13% od ukupnog broja donijetih odluka, što znači da su 87% slučajeva i naručioci i ponuđači smatrali da su odluke Državne komisije donijete u 2012. godini, zakonite.

U osmom poglavlju prezentovani su podaci o naplati sredstava po osnovu naknade za vođenje postupka po žalbi pred Državnom komisijom i ostvarenim prihodima Budžeta Crne Gore u 2012. godini po tom osnovu.

U poglavlju 9 dat je osvrt na problem izvršavanja rješenja Državne komisije i u tom smislu je zbog nesprovođenja njenih 15 rješenja od strane osam naručilaca, početkom februara mjeseca 2013. godine, preko Ministarstva finansija, Državna komisija informisala Vladu Crne Gore i iznijela predlog mjera koje treba preduzeti. Vlada Crne Gore je na sjednici od 7. marta 2013. godine razmotrila informaciju o nesprovođenju odluka Državne komisije i s tim u vezi donijela odgovarajuće zaključke.

U 10 poglavlju su data zapažanja Evropske komisije o stanju u oblasti javnih nabavki u Crnoj Gori, a u okviru toga i o radu Državne komisije, dok je u 11 poglavlju dat rezime predmetnog izvještaja.

Prije nego što vam se zahvalim na datoj riječi i pažnji želim da saopštim da Državna komisija je mišljenja da i pored svih teškoća u radu uspješno realizovala svoje obaveze u 2012. godini, a na vama je da o tome odlučite.

Još jednom zahvaljujem na pažnji i datoj prilici da vam se obratim. Hvala.

PREDŠEDAVAJUĆI ŽELJKO ŠTURANOVIĆ:

Hvala vama.

Da li izvjestilac Odbora želi riječ? Želi.

Riječ ima kolega Kalač. Izvolite.

ALMER KALAČ:

Poštovani potpredsjedniče Skupštine, uvaženi građani, uvaženi predstavnici Vlade, kolege i kolegice poslanici,

Izveštaj o razmatranju Izveštaja o radu Državne komisije za kontrolu postupaka javnih nabavki za 2012. godinu.

U uvodnom obrazloženju, predsjednica Državne komisije za kontrolu postupaka javnih nabavki detaljno je obrazložila sadržaj Izveštaja o radu Državne komisije za 2012. godinu, koji je, u skladu sa članom 142 Zakona o javnim nabavkama, prvi put dostavljen Skupštini Crne Gore na razmatranje i, između ostalog, upoznala Odbor sa podacima o radu Komisije, predmetima po žalbama, predmetima kontrole postupaka javnih nabavki čija vrijednost prelazi 500.000 €, predmetima po presudama Upravnog suda Crne Gore, upravnim sporovima protiv odluka Državne komisije, naknadama za vođenje postupaka i sprovođenju odluka u prethodnoj godini. Državna komisija u 2012. godini u radu je imala ukupno 682 predmeta, od kojih je 585 primljeno 2012. godine, riješila je 94,87% od ukupnog broja predmeta, dok se za preostalih 35, koji su zaprimljeni u toku decembra mjeseca, nijesu stekle zakonske pretpostavke za rješavanje u izvještajnoj godini. Od ukupnog broja predmeta, 49 se odnosi na postupke obavezne kontrole sprovedenih postupaka javne nabavke vrijednosti preko 500.000 €.

Odbor je, konstatovao da je u postupcima po žalbama, koje je Državna komisija prvi put imala u radu 2012. godine, od 545 žalbi, Komisija odlučila o 516. Odbor je podržao ocjene saopštene u uvodnom obrazloženju predsjednice Državne komisije za javne nabavke da je u prvoj godini primjene novog Zakona o javnim nabavkama bila prisutna neprilagođenost novim procedurama, kao i neshvatanje supsidijarne primjene Zakona o opštem upravnom postupku u oblasti javnih nabavki, kao i da naručioci čine greške u postupku pripremanja dokumentacije za javno nadmetanje, koje predstavljaju bitne povrede zakona u postupku javnih nabavki i od uticaja su na zakonitost sprovedenih radnji i donijetih odluka. Takođe, Odbor je podržao i ocjenu da u sistemu pravne zaštite u oblasti javnih nabavki postoje različite interpretacije određenih odredbi važećeg Zakona o javnim nabavkama, te da je za potpunu i pravilnu primjenu ovog Zakona neophodna pravna praksa Vrhovnog suda Crne Gore u odnosu na više zakonskih rješenja koja su se pokazala spornim u praktičnoj primjeni ili preciziranje istih kroz izmjene i dopune Zakona.

Učešće u raspravi uzela je i predstavница NVO Instituta alternativa i ukazala da je ova nevladina organizacija u okviru projekta koji se odnosio na „Jačanje parlamentarnog nadzora sistema javnih nabavki“, sačinila „Vodič za efikasniji nadzor sistema javnih nabavki od strane Skupštine Crne Gore“, u čijoj izradi su učestvovali i članovi Odbora za ekonomiju, finansije i budžet.

Odbor je konstatovao da Izveštaj o radu Državne komisije za kontrolu postupaka javnih nabavki u prvoj godini primjene novog Zakona o javnim nabavkama predstavlja iskorak naprijed u navedenoj oblasti u odnosu na prethodni period. Pozitivno je ocijenjen podatak da je Budžet Crne Gore, po osnovu zakonom propisane naknade za vođenje postupka po žalbama pred Državnom komisijom u 2012. godini ostvario sredstva u iznosu od 126.814,96 eura, što iznosi 67,25% ukupnih sredstava opredijeljenih budžetom Crne Gore za rad Državne komisije u 2012. godini, odnosno 71,85% od iznosa budžetskih sredstava koje je Državna komisija utrošila u 2012. godini, ali je na Odboru bilo i mišljenja da je visina naknada za vođenje postupaka visoka. Odbor je ukazao na potrebu jačanja administrativnih kapaciteta i obezbjeđivanja boljih uslova za rad Komisije.

Tokom rasprave je bilo mišljenja da je predmetni izvještaj obiman, da sadrži veliki broj podataka i informacija opšteg karaktera, ali da postoji potreba da se šire sagleda oblast javnih nabavki kako bi se dobila potpunija slika, naročito u dijelu koji se odnosi na mogućnost postojanja korupcije u oblasti javnih nabavki i njenog suzbijanja. Ocijenjeno je da je oblast javnih nabavki „najpogodnije tlo“ za korupciju, naročito na lokalnom nivou. Istaknuto je da podatak iz Izveštaja o javnim nabavkama u Crnoj Gori za 2012. godinu Uprave za javne nabavke, da je udio ukupne vrijednosti javne nabavke u BDP-u za 2012. godinu iznosio

323.155.258 eura ili čak oko 9,72 % ovog parametra, ukazuje na veliki prostor za mjere racionalizacije države u ovoj oblasti. Iskazana je zabrinutost u odnosu na podatak da u zakonski predviđenom roku 45 naručilaca nije dostavilo izvještaj o sprovedenim javnim nabavkama. S tim u vezi, ukazano je na mogućnost održavanja sjednice na kojoj bi se, uz prisustvo i predstavnika Uprave za javne nabavke, razgovaralo na temu primjene Zakona o javnim nabavkama, radi dobijanja potpunije slike o stanju u navedenoj oblasti.

Na Odboru je, takođe, bilo mišljenja da Izvještaj Državne komisije treba da razmatra i skupštinski Odbor za antikorupciju, kao i da je sistem javnih nabavki u Crnoj Gori nepotrebno decentralizovan. Podržavajući navedeni izvještaj, Odbor je konstatovao da veliki problem u radu Državne komisije predstavlja neposjedovanje softvera koji bi sadržao bazu podataka o svim detaljima vezanim za predmete, odnosno postupke javnih nabavki koji su bili predmet razmatranja pred Komisijom. Ukazao je da bi posjedovanje ove baze podataka i mogućnost njenog umrežavanja sa bazama podataka drugih državnih institucija u mnogome doprinijelo efikasnijoj provjeri podataka od značaja za antikoruptivno djelovanje i sprječavanje sukoba interesa u postupcima javnih nabavki.

Najveću pažnju na sjednici izazvao je podatak iz Izvještaja da u periodu od 2. aprila do 1. decembra 2012. godine nije sprovedeno 15 rješenja Državne komisije od strane osam naručilaca, što je ocijenjeno zabrinjavajućim. Vlada Crne Gore je 14. marta 2013. godine donijela zaključke povodom navedenih rješenja, a poslanike je interesovalo da li su isti realizovani i ocijenjeno je da je potrebno utvrditi odgovornost naručilaca koji krše Zakon. Takođe, bilo je mišljenja da crnogorski sistem javnih nabavki karakteriše nekonzistentan i nekvalitetan sistem utvrđivanja odgovornosti i da postoje ograničeni dometi u istragama. Ocijenjeno je nezadovoljavajućim što 45 odsto nabavki preko 500.000 eura nije sprovedeno u skladu sa Zakonom i ukazano da je jedno od najvažnijih pitanja vršenje nadzora nad realizacijom sklopljenih ugovora, imajući u vidu da se najveće zloupotrebe u ovoj oblasti dešavaju nakon sklapanja ugovora. Tokom rasprave, poslanici su postavili pitanja koja su se odnosila na: potrebu popunjavanja radnih mjesta u skladu sa aktom o sistematizaciji, koji je predvidio 15 novozaposlenih u Stručnoj službi Komisije, imajući u vidu da je u prethodnoj godini bilo šest zaposlenih, i to troje zaposleno na neodređeno vrijeme, dok je troje zaposlenih po osnovu ugovora o djelu; članove 15, 16 i 17 Zakona o javnim nabavkama, koji se odnose na antikorupcijsko pravilo i sprečavanje sukoba interesa na strani naručioca i na strani ponuđača, član 132 i odlučivanje Državne komisije zaključkom i rješenjem; član 144 i predmet kontrole postupaka javnih nabavki; čl. 147 i 148 koji se odnose na ovlašćena lica i predmet inspeksijskog nadzora; član 149 i prekršajnu odgovornost; broj odluka donešenih u predmetima po žalbi i u predmetima obavezne kontrole; mogućnost izmjene Zakona u dijelu koji se odnosi na rokove za donošenje odluka; ishod dvije tužbe protiv države Crne Gore i Državne komisije za naknadu štete zbog poništenih odluka prethodne Državne komisije iz ranijih godina, od kojih je jedna pokrenuta od strane preduzeća "Tehnoput" d.o.o. koje se povodom notiranih nepravilnosti obraćao ovom Odboru; iznos prosječne plate u Komisiji; poštovanje cijena i rokova iz ugovora o javnoj nabavci; adekvatnost kriterijuma za izbor najpovoljnije ponude u postupcima javnih nabavki; usvojene žalbe i poništen dio postupaka javne nabavke koji se odnose na odluke Komisije u postupku izvršenja presuda Upravnog suda Crne Gore; ponuđače sa najvećim ugovorenim javnim nabavkama u 2012. godini, "Jugopetrol" A.D. Kotor i "Bemax" d.o.o. Podgorica; javne nabavke u sektoru zdravstva i najavljenom, sada u međuvremenu već i održanom kontrolnom saslušanju na zajedničkoj sjednici Odbora za ekonomiju, finansije i budžet i Odbora za zdravstvo, rad i socijalno staranje, na ovu temu i td. Zahvaljujem.

PREDŠEDAVAJUĆI ŽELJKO ŠTURANOVIĆ:
Hvala Vama, kolega Kalač.

Poštovane kolege, samo da vas upoznam sa zaključkom Kolegijuma. Rasprava povodom ove tačke dnevnog reda može trajati do 3 sata. Prvi učesnik u raspravi u ime kluba, govor u trajanju do 10 minuta, ostali u trajanju do 5 minuta.

Kako me je obavijestio kolega Kalač, on je kao izvjestilac Odbora na ovaj način i u ime Kluba Bošnjačke stranke iskoristio 10 minuta, tako da predlažem, iako je moj plan bio drugačiji, s obzirom da smo čuli kolegu Kalača, da idemo od manjih ka većim klubovima.

U tom smislu kolega Bojanić sada ima riječ, u ime Pozitivne Crne Gore, nakon njega kolega Aleksandar Damjanović, u ime Socijalističke narodne partije.

Izvolite, kolega Bojaniću.

MLADEN BOJANIĆ:

Zahvaljujem.

Poštovani potpredsjedniče, poštovani predstavnici Komisije,

Čuli smo, da kažem, dobar dio toga, odnosno čuli smo kompletne zaključke koje je Odbor donio povodom toga, ali da pokušam da doprinesem nekoj kvalitetnijoj raspravi o ovom pitanju.

Mi smo imali prije nekoliko dana takođe jedno kontrolno saslušanje povodom nabavki lijekova i medicinske opreme, tako da se i tu dosta čulo o problemima koje imamo u javnim nabavkama, ali još ponešto novo ako se čuje ili bar u plenumu da otvorimo neku raspravu o svemu tome. Javne nabavke su jako krupna oblast u Crnoj Gori i nekoliko podataka vezano za obim javnih nabavki će nam najbolje reći jer je to 400 miliona eura u 2012. godini bilo, odnosno potrošeno je kroz sistem javnih nabavki, a to predstavlja 14,5% bruto društvenog proizvoda Crne Gore. Dakle, ogroman novac građana Crne Gore se troši tim putem. Takođe, nismo se sa tim na Odboru mnogo bavili, a nismo ni na kontrolnom saslušanju. Mislim da je jako važan aspekt o uticaju koje javne nabavke imaju na tržište odnosno na ekonomiju Crne Gore. Ovakvom politikom sveli smo da javne nabavke su, maltene, pored države koja je glavni poslodavac, glavni naručilac poslova, odnosno tražilac roba i usluga u Crnoj Gori i pored sve te priče da idemo ka preduzetništvu i da se privatna inicijativa pospješuje. Evo na kraju krajeva rezultata koliko je uspješna ta ekonomska vizija koja nam je servirana, da na kraju država se javila i kao glavni poslodavac u Crnoj Gori a i neko ko najviše troši novca. Takođe, to smo i sad čuli iz Izvještaja. Potencirao bih da je ogroman prostor za korupciju u sistemu javnih nabavki. Naravno, tu su i monopoli, mogu i njih nazvati kao korupcijom, jer se stvaraju određeni monopoli. Sada da krenem s kritikom na Komisiju ne bih, jer ipak je njihov Izvještaj o radu. Potpuno uvažavam činjenicu da je ta komisija faktički počela da radi prije godinu dana, da apsolutno nije tehnički opremljena, čuli smo i kadrovski da ima problema, jer 15 zaposlenih svega ima, za sada šest, i od toga pola Ugovorom o djelu. Naravno, i budžet je vrlo specifičan koji je njoj Vlada opredijelila, svega 188 hiljada. Sad kad to stavite u odnos prema onome šta oni kontrolišu, a to je iznos od 400 miliona, dobićete da je njihov budžet ravan polovini promila od sredstava koje oni treba da kontrolišu kako se koriste. Mislim da je time Vlada pokazala svoju brigu, odnosno nebrigu vezano za nadzor i kontrolu javnih nabavki. I pored toga, evo, da malo hvalim Komisiju, odradili su 95% predmeta. Ne ulazeći u kvalitet njihovih odluka, kvantitativni pokazatelji su dobri. Imali su 682 predmeta, 641 odluku. Ono što me brine kao nekog iz opozicije ko gleda kako se troši državni novac, to je da je od 446 žalbi usvojeno 175. Dakle, više od trećine ugovora o javnim nabavkama je poništeno. To je nešto što treba sve da nas zabrine. Treba svi da vidimo koji su to razlozi, a navedeni su neki razlozi. U pitanju je bitna povreda Zakona o javnim nabavkama. Čuli smo evo i danas da je 15 zaključaka doneseno prema Vladi, ali ne znamo šta je Vlada uradila po tom pitanju. Nijesam čuo, a evo neka me neko ispravi, da je Vlada utvrdila neku odgovornost za one koji su kršili zakone o javnim nabavkama, bilo da je to bilo zbog tehničkih nesnalaženja ili je u

pitanju nešto drugo, ali nijesam čuo da je neko iz javnog sektora odgovarao zbog javnih nabavki.

Da kažem da ćemo biti uzdržani za Izvještaj, ne iz razloga što smo protiv ovog Izvještaja, Izvještaj je dobar. Bio bih nekorektan kad bih krenuo da napadam Komisiju da je ovo njena odgovornost. Mislim da su se našli u nebranom grožđu. Dat im je posao, a nijesu im data sredstva. Čuli smo i to, da ponovim, oni softver nemaju koji može da uveže sve podatke, odnosno bazu podataka i da se uveže s ostalim institucijama koje bi trebalo da su na sličnom poslu. Mislim da, kao poslanici, treba da idemo ka tome da pokušamo da punu kontrolu nad radom Komisije, a da preko Komisije, naravno, i puno bolju i jaču kontrolu nad sistemom javnih nabavki sprovedemo tako što ćemo pokušati da Komisiju učinimo nezavisnijom, da kažem, jer u ovom momentu nju bira Vlada. Ona postavlja članove. Ipak oni kontrolišu uglavnom institucije koje su opet pod okriljem Vlade, tako da je mogući konflikt interesa u tom momentu. Mislim da bi ih osnažili kad bi im dali prostor, odnosno izmijenili zakonsku regulativu u pravcu da Skupština bira članove i da su oni direktno odgovorni Skupštini. Takođe, smatram da ne mogu odraditi svoj posao kako treba ako im ne obezbijedimo bolju finansijsku podršku. Ako im svedemo na 188 hiljada, teško da mogu odgovoriti ovom odgovornom poslu. I naravno, i tehnički i kadrovski sve to mora da bude ispraćeno u onoj mjeri da mogu da odrade svoj posao u skladu sa našim očekivanjem. Takođe, s druge strane znamo da puno ponuđača, odnosno malih i srednjih preduzeća, oni su eto silom prilika, s obzirom da više velikih sistema nema zahvaljujući ovoj Vladi, jer od malih i srednjih 90% je mikro preduzeća u Crnoj Gori koja su sad manje-više vezana za sistem javnih nabavki. I naravno, ovaj dio uvoza koji imamo, koji opet pokazuje te Vladine rezultate ekonomske politike. Trebamo da pokušamo da idemo u pravcu preciznijeg definisanja tih uslova. Moramo da skratimo rokove, rokovi su predugački. Naravno, da ne bude na uštrb kvaliteta kontrole javnih nabavki, ali moramo pojednostaviti procedure, jer ogroman broj privrednih subjekata zavisi, a naravno, i građana, vidjeli smo to i kod nabavke lijekova, zavisi od sistema javnih nabavki. Ne smijemo dozvoliti da zbog nesnalaženja u procedurama ili eventualno nepreciznosti u zakonima trpe građani.

Pomenuo sam, skoro smo imali slučaj vezano za nabavku lijekova. Na kraju krajeva to je prošlo, ali niko ne utvrđuje odgovornost onih koji su griješili u cijelom sistemu. Čini mi se da će se ovakvim razvojem ekonomije Crne Gore, svi privrednici u Crnoj Gori sve više oslanjati na sistem javnih nabavki. A sve to ide i i ka javnim redovima, jer ovakvo tržište, ovako regulisano, sa vođenjem ovakve ekonomske politike stremi ka tome, tako da, kao neki ukupan zaključak svega, kontrolu javnih nabavki moramo podići na veći nivo, i moramo omogućiti Komisiji da radi svoj posao u punoj mjeri, a mi kao poslanici, naravno, niti imamo prostora, niti mi možemo kontrolisati svaku nabavku, koliko je ona zakonita i šta su propusti, nego da njoj damo posao, osnažimo je, a mi preko kontrole njenog rada utičemo da poboljšamo efikasnost sistema javnih nabavki. Zahvaljujem.

PREDŠEDAVAJUĆI ŽELJKO ŠTURANOVIĆ:

Hvala Vama, kolega Bojaniću.

Pozivam kolegu Damjanovića da uzme riječ ispred Kluba Socijalističke narodne partije, a da se pripremi kolega Zoran Jelić u ime Kluba Demokratske partije socijalista. Izvolite.

ALEKSANDAR DAMJANOVIĆ:

Zahvaljujem, potpredsjedniče.

Poštovana Skupštino, poštovani građani, gospođo Pribilović, gospodine Miljiću,

Nakon slušanja ovoga Izvještaja i mog predhodnika, meni ostaje samo da se i ja pozabavim nekim problemima koje smo definisali na sjednici Odbora za ekonomiju, finansije i budžet kada smo raspravljali o ovom Izvještaju, uz napomenu da ovo jeste prvi put da ovaj Izvještaj imamo pred Parlamentom, iako je zakon defakto stupio na snagu prije godinu i po dana. Ali zbog i kašnjenja u formiranju Komisije i zbog toga što je prošla godina, 2011. godina, ostala van domašaja ovog Parlamenta, smatram bitnom ovu raspravu ne samo zbog analiza aktuelnog stanja u oblasti javnih nabavki, već i zbog pokušaja da uspostavimo neke prakse kako bismo i vama omogućili još bolji i efikasniji rad, a svakako poboljšali ovo stanje.

A kada govorimo o javnim nabavkama ponoviću da su one za prošlu godinu bile na nivou od 323 miliona evra ili 9% bruto domaćeg proizvoda. Podsjetiću da je prije pet godina 2008. godine iznos javnih nabavki bio 537 miliona evra, dakle, 40% su one niže što svjedoči i o ekonomskoj situaciji u kojoj se nalazi Crna Gora, o mnogo manje sredstava iz budžeta koja se mogu opredijeliti za javne nabavke, ali možda svjedoči o tome da može biti racionalizacije u oblasti javnih nabavki i da se sa manjim iznosom sredstava može nabaviti više, uz neulaženje i nedoranje u kvalitet, što jeste intencija. Dakle, suština je da od ovih 327 miliona evra kroz bolji i efikasniji nadzor ove oblasti kroz bolje procedure i kroz puno poštovanje Zakona i slamanje korupcije koja je prisutna u ovoj oblasti, uštedimo makar 10% za isti obim izvršenih radova, usluga, odnosno roba i mi sa tih 10% imamo uštedu od 30. miliona eura što je mnogo više nego što su dometi nekih revolucionarnih poreza koje smo ovdje uveli i taksama euro po euro i tako dalje i tako dalje. Dakle, to je suština ove priče i počecu sa time da je dobro što mi ovdje razmatramo vaš godišnji izvještaj, ali nije dobro što ne razmatramo onaj drugi izvještaj, tj. Izvještaj Direkcije za javne nabavke koji se, shodno Zakonu o javnim nabavkama, shodno članu 19 tačka 12, dostavlja samo Vladi, a taj bi izvještaj uz vaš izvještaj bio kompletan prikaz stanja u oblasti javnih nabavki. Mislim da je to jedno štivo koje daje neke interesatne podatke, neke ću navesti, i trebalo je da se nađe pred ovim parlamentom. Moram pomenuti Izvještaj Direkcije za javne nabavke jer tu nalazim prostora da se raspravlja na nivou unapređenja ove oblasti. Vi ste komisija koja odlučuje po žalbama, donosi rješenja i zato je mnogo statistike u vašem izvještaju i zato, kada govorim o vašem izvještaju, govorim o nečemu što je već završeno.

U izvještaju Direkcije za javne nabavke, mi smo u prilogu 9. naišli na 45 naručilaca koji nijesu dostavili izvještaj i prekršili su zakon. Kada bi u tom izvještaju mogli da vidimo koji su to naručioc i s najvećim pojedinačnim potpisanim ugovorima u Crnoj Gori, bilo bi interesantno vidjeti da je to Minitarstvo kulture sa 1.400.000 evra, ponuda od Kankaraš DOO, pa Agencija za nadzor osiguranja, kupovina poslovnog prostora od strane Cijevne komerc, pa Montefarm gotovo 900.000, pa Ministarstvo za informaciono društvo i telekomunikacije 770.000, gle čuda ponuđač Telekom AD i tako dalje. Pa bi u ovom izvještaju mogli da vidimo da postoje neke institucije koje su sve javne nabavke realizovale neposrednim sporazumom, što je vrlo indikativno, tokom 2012. godine, Agencija za duvan, Crnogorska kinoteka, JP "Vodovod i kanalizacija" Tivat, Institut za strane jezike i tako dalje.

Na kraju bi vidjeli da su najveće razlike između planiranih i ugovorenih javnih nabavki kod Direkcije za saobraćaj koja planira 41.000.000, izvrši 17.000.000, Direkcija za javne radove 156.000.000, izvrši sedam puta manje, Elektroprivreda, Fond za zdravstveno osiguranje i tako dalje. Sasvim je bila potreba i treba razmišljati, potpredsjedniče, da se i ovaj izvještaj Direkcije za javne nabavke nađe pred ovim parlamentom, kroz izmjene i modifikaciju važećeg Zakona.

U odnosu na sam Izvještaj, pohvala ažurnosti Komisije u prvoj godini rada, koja je mnogo bolja i efikasnija u kontroli zakonitosti nego što je to bila prethodna komisija, neka se to i ovdje čuje, uz nasleđe koje vam je ostavila prošla komisija, kojom se vi bavite u ovom izvještaju, gdje postoje i neke tužbe za naknadu štete protiv države Crne Gore zbog odluka prethodne komisije, koje nijesu izvršavale odluke sudova. Jedna od njih je "Tehnoput" DOO,

koji se ovom odboru žalio još prije dvije godine zbog postupka javne nabavke, mislim da je druga strana bila „Bemax“, nijesam siguran, i dobio na sudu, dakle protiv odluka bivše komisije, nije izvršeno. Sada ova firma tuži državu Crnu Goru i mi ćemo svi ovdje solidarno, svi građani Crne Gore, da odvojimo od našega novca da se šteta otkloni ovom preduzeću. Ono što sam vam uputio kao kritiku opet ću da ponovim, da nije moje nego vaše da autoritetom i vas i članova Komisije tražite da vas nema šest, od sistematizovanih 15 mjesta u Komisiju uz vas pet članova, već da postavite sve do kraja, da uvedete ovaj softver i da možete da budete još efikasniji. Dakle, nevjerovatno je da Komisija za kontrolu javnih nabavki sistematizuje 15 radnih mjesta, a od toga imate svega troje zaposlenih za stalno i troje po nekim ugovorima, sa nekim firmama, Dekra i tako dalje. Ja ne znam validnost i kako se i dalje zapošljavaju ljudi po ugovoru o djelu, ali nevjerovatno je da to rade državni organi. Dakle, potreba je da se zaposle stalni kadrovi, da se oni nađu u ovom javnom sektoru koji ima više od četrdeset hiljada zaposlenih u Crnoj Gori. Siguran sam da uz sve ogromne viškove koje imamo, čim će neko morati kad-tad da se pozabavi, ima dovoljnih prostora da se Komisija ekipira i da radi u punom kapacitetu, da to ne bi bio izgovor za neke stvari koje nijesu završene.

U odnosu na sam izvještaj nekoliko stvari koje sam potencirao ponoviću i ovdje. Dakle, u odnosu na član 15 - antikorupcijsko pravilo. Njesto naveli to u izvještaju. Pitao sam na Odboru da li je ijedan naručilac procesuirao neki slučaj zbog postojanja moguće korupcije. To je antikorupcija u ovom zakonu, toga u izvještaju nema. Da li je bilo sukoba interesa kod naručioca, odnosno ponuđača shodno članu 16 i 17? Ni to nemamo u izvještaju. Moguće da ga nije bilo, ali ako ga nije bilo u izvještaju, ako nije registrovan, ja sam uvjeren da ga ima. I to je zadatak ove komisije. Ako to nije evidentirano, ove godine da se pažljivije pozabavi, pa ako nema ovlašćenja dovoljno da onda traži nova ovlašćenja i da onda ispoštujemo i ovo što naši evropski prijatelji daju u izvještaju, da postoji neki napredak, ali zabrinutost za sprovođenje zakona i tako dalje i tako dalje. Dalje, u odnosu na neke stvari koje smo imali kao prijateljsku raspravu na Odboru vezano za aktivnu legitimaciju, dokazivanje legitimacije, rad Komisije po službenoj dužnosti a ne samo kada moraju da reaguju u odnosu na rješenje i tako dalje. Ostaje prostor za unapređenje ovoga rada, ja sam siguran i u onom dijelu inspeksijskog nadzora, a najviše u onome što Komisija sada ne može da radi i što je problem svih nas u ovoj oblasti, a to je da nema postkontrolu sprovođenja javne nabavke. Dakle, zaključuje se ugovor, nakon toga se zaključuju aneksi, koji su po nekoliko puta veći od osnovnog ugovora, mijenjaju se pravila, biraju se ljudi koji će da ponude, shodno unaprijed ugovorenim uslovima, ponudu na tenderu za državne nabavke i na taj način imamo obesmišljanje zakona. Ne postoji postkontrola u ovoj oblasti i to je problem svih nas. Mi danas ništa ovdje nijesmo završili i ništa nećemo ni započeti, sve i da ovaj izvještaj prođe na Parlamentu, koji je objektivan jer pruža objektivnu sliku onoga što vi radite, kad nemamo kontrole sprovođenja javnih nabavki u dijelu kako se kasnije one realizuju. Kakav je kvalitet roba koji je isporučen, koliko su koštali radovi koji su naručeni, pa su po dva, četiri puta veći. Ima nekih situacija gdje su po nekoliko miliona bili veći, vrijednost nekih radova na Žabljaku i tako dalje.

Ono što je pomenuto kao najveći problem i želim da ovdje čujete, da čuju kolege, da čuju građani Crne Gore, jeste nešto što je dato vama u skladu sa članom 132 stavovi 5 i 6 Zakona. Dakle, kod odluka vaše komisije, gdje odlučujete zaključcima i rješenjima, imate i mogućnost da su organi dužni da obavijeste Državnu komisiju u dostavljenom roku da li su postupili po vašim odlukama. Ako naručioci ne sprovedu odluku u dostavljenom roku, vaša komisija obavještava Vladu, odnosno nadležni organ i predlaže pokretanje postupka odgovornosti. Ovo je ono što sam ja notirao na sjednici Odbora i izazvalo je pažnju i treba da izazove pažnju. Zamoliću za minut, dva jer se radi o veoma osjetljivoj stvari.

Vi ste kod osam naručilaca u 15 slučajeva zaključili da ne poštuju vaše zaključke i vaše rješenje i o tome ste obavijestili Vladu Crne Gore. Vlada Crne Gore 14. marta donijela je određene zaključke, pa pošto se radi o nepoštovanju ove države, nepoštovanju Komisije i nepoštovanju Vlade Crne Gore, da pomenemo ove junake koji ne poštuju ni Vladu, ni Komisiju, ni Parlament ni bilo koga u ovoj državi. Radi se o osam firmi sve ću ih pomenuti, zato sam tražio minut-dva, da ih ne trošim uzalud. Dakle Elektroprivreda Crne Gore u nekoliko slučajeva, Crnogorski elektroprenosni sistem u nekoliko slučajeva, Direkcija za saobraćaj, Agencija za elektronske komunikacije i poštansku djelatnost, pride kupovina prostora od 4,2 miliona evra preko privatnih preduzeća i dalje proces koji nije završen, a odavno ta agencija sjedi tamo i sada biramo članove savjeta te agencije. Zdravstvena ustanova "Montefarm", bilo kontrolno saslušanje, dakle iz oblasti zdravstva, bili predstavnici te institucije, nijesam vidio zabrinutost za nepoštovanje Vlade Crne Gore, države, rješenja ove komisije. "Monteput" DOO Podgorica, Javno preduzeće "Ljubica Popović" Podgorica i Ministarstvo vanjskih poslova i evropskih integracija kao šlag na tortu. Nije neki veliki slučaj, radi se o poštanskim uslugama, ali indikativan, jer dolazi od strane ozbiljnog državnog organa. Vi Vladi šalžete ovu informaciju, šalžete jedan predlog mjera koji je, po meni, blag. Neću ga ovdje čitati. Vlada donosi zaključke još u martu ove godine i zadužuje resorna ministarstva da u slučaju nesprovođenja ovih zaključaka pokrenu postupak odgovornosti članova organa upavljanja, izvršnog organa, naručioca koje je imenovala Vlada. Zadužuje se Uprava za inspekcijske poslove da sprovede svoj dio mjera i zadužuje se Ministarstvo unutrašnjih poslova da preko Upravne inspekcije izvrši inspekcijski nadzor efikasnosti naručilaca u pogledu ispunjavanja ovih zaključaka. Ovo je Vlada Crne Gore. Do dan-danas, a evo raspravljamo poslije pola godine, ni vi, ni ja, ni Parlament, ni građani Crne Gore nemaju informaciju. Je li ko kažnjen iz ovih osam, što javnih, što državnih preduzeća, što organa državne uprave? Je li ko podnio odgovornost, kakve su mjere preduzete? Ovdje su milioni u pitanju, ne samo što su u pitanju milioni, već flagrantno nepoštovanje institucija ove države. Ovo meni govori samo o jednome, o nemoći Komisije i Vlade Crne Gore da realizuje svoje zaključke. Dakle, nijesam čuo da je iko iz ove agencije, iz "Montefarma" podnio ostavku, nijesam čuo da je iko podnio ostavku, iako predstavlja većinu, odnosno vladajuća struktura Vlade Crne Gore u ovim javnim državnim preduzećima, jednostavno nema odgovora. E, da ovo ne bi bilo mrtvo slovo na papiru, zato i potenciram ovu priču u Parlamentu Crne Gore. Da se u odnosu na ovaj izvještaj o kome ćemo se izjašnjavati, danas ili za neki dan, dobiju određene informacije Vlade, da nas obavijesti kako sprovodi svoje zaključke i kakve mjere preduzima prema onima čiji nas rad košta veoma mnogo. Zahvaljujem.

PREDSEDAVAJUĆI ŽELJKO ŠTURANOVIĆ:

Zahvaljujem.

Kolega Zoran Jelić u ime Kluba DPS-a, sada će odgovoriti. Izvolite.

ZORAN JELIĆ:

Zahvaljujem, gospodine potpredsjedniče.

Dame i gospodo poslanici, gospođo Pribilović, gospodine Miljiću,

Kao što je već saopšteno, ovo je prvi put da u Skupštini Crne Gore imamo izvještaj o radu Državne komisije za kontrolu postupka javnih nabavki za 2012. godinu i vi ste ispoštovali odredbe člana 142 Zakona o javnim nabavkama.

Ono što ja želim da kažem o ovom Izvještaju jeste da je izvještaj dosta obiman, na 53 strane je koncipiran, da je sadržajan i metodološki je dobro koncipiran. Ovdje ste u ovom Izvještaju na javan i transparentan način saopštili svoj rad za 2012. godinu.

Ono što bih posebno naglasio, to sam rekao i na Odboru za ekonomiju, budžet i finansije, jeste da je vašim Pravilnikom o sistematizaciji i stručne službe predviđeno je da ova

stručna služba ima ukupno 15 izvršilaca. Međutim, vi ovaj pravilnik nijeste realizovali do kraja, tako da ukupno imate zaposlenih šest službenika, od čega su tri službenika na neodređeno vrijeme, a tri su službenika angažovana po osnovu ugovora o djelu. Takođe želim da naglasim da ste u Zakonu o budžetu za 2012. godinu imali opredijeljena sredstva koja nijesu bila dovoljna za izmirenje izdataka po osnovu zarada, a samim tim nijeste bili u mogućnosti da zaposlite predviđeni potrebni broj izvršilaca u stručnoj službi. Dakle, imali ste jedno administrativno ograničenje, tako da se nalazite u jednoj zaista nezahvalnoj situaciji. Ono što mi ovdje poslanici moramo da uradimo jeste da takvu situaciju moramo ispraviti. Situacija u kojoj se sad nalazite nije održiva u nekom narednom periodu, pa da biste normalno funkcionisali i da bi se od vas očekivao, kao što svi ovdje sada očekujemo, efikasan i kvalitetan rad neophodno je da jačamo vaše administrativne kapacitete. Prije svega mislim na ljude koji su stručni, koji mogu kompetentno odgovoriti vašoj sistematizaciji i odgovoriti onome što je vaša osnovna djelatnost, a to je to da bi ti ljudi radili na prepriči i praćenju realizacije odluka Državne komisije.

Sve vaše podatke saopštili ste na vašoj internet stranici, koja smatram da je dobra, jer sadrži sve podatke i informacije vezane za sistem pravne zaštite u Crnoj Gori. Ova vaša internet stranica zaista omogućava svim zainteresovanim licima neograničeni pristup podacima vezanim za rad vaše komisije i odlučivanje čime se zaista obezbjeđuje transparentnost rada ove komisije. Takođe ste u izvještaju saopštili da raspolazete neophodnom kompjuterskom opremom, međutim i tu imate jedan od ograničavajućih faktora, to je nepostojanje adekvatnog softvera. Dakle, taj softer bio trebalo da sadrži baze podataka u svim detaljima vezanim za predmete na kojima radite. Takođe bi trebalo da vam omogući da se umrežite sa nadležnim državnim institucijama, prije svega Državnom revizorskom institucijom, Komisijom za sprečavanje sukoba interesa, Državnom izbornom komisijom, Poreskom upravom itd. Međutim, vi nemate taj softver i zato je potreban novac.

Ja ću vas pitati, gospođo Pribilović, da li ste nabavili taj softver, ako nijeste, koliko on košta i da li ste ga predvidjeli možda za 2014. godinu ako ga nijeste naveli već u 2013. godini, jer zaista, on mora se nabaviti kako bi vaš rad bio kvalitetan u jednoj veoma važnoj oblasti u Crnoj Gori. Takođe u ovom izvještaju je saopšteno, to su i moje kolege rekli, da ste imali zaista dosta posla, da ste ukupno imali skoro 690 predmeta, gdje ste riješili tih 95% od ukupnog broja tih predmeta.

Saopšteno je, a Vi ste to rekli i u uvodnom izlaganju, da u prvoj godini primjene ovog Zakona o javnim nabavkama imamo dosta neprilagođenosti prema novim procedurama. Takođe ste saopštili da su određeni naručioci pravili greške u pripremanju same dokumentacije za javno nadmetanje, da su tu ti naručioci kršili bitna pravila i bitne odredbe Zakona o javnim nabavkama, tako da je to uticalo na sprovođenje samih radnji i zakonskih odluka u vezi ove Komisije. Takođe ste rekli da upotrebljavate i tumačenje mnogih normi i praksu Vrhovnog suda. Ja bih Vas ovdje pitao, jer sam dobio informaciju da je formirana komisija ili radna grupa za izmjene i dopune Zakona o javnim nabavkama, dokle ste došli sa tom radnom grupom, kad možemo očekivati te izmjene i dopune Zakona o javnim nabavkama, kako bismo sa tim novim zakonskim rješenjima mogli da eliminišemo ove nepravilnosti ili neefikasnosti u samom Zakonu o javnim nabavkama. Takođe je postavljeno pitanje, na Odboru smo o tome raspravljali, da li je visina naknade koja je propisana za vođenje postupka visoka. Ovdje je konstatovano da je po osnovu tih nadoknada ostvareno prihoda u budžetu nešto oko 130.000 eura. Slažem se da je to zaista kvalitetan prihod za Budžet Crne Gore, ali kažem, volio bih da čujem vaše mišljenje da li je ta nadoknada visoka i kako se ona propisuje. Slažem se sa kolegama koji su prije mene diskutovali da se u javnim nabavkama u Crnoj Gori, da tako kažem, vrši skoro 350 miliona eura. Sasvim je svejedno da li je to 10% ili 14% bruto društvenog proizvoda, ali to je zaista veliki novac i svakako se pokazuje da u ovoj djelatnosti se mora napraviti kvalitetna racionalizacija kako bismo

napravili uštede u ovoj oblasti. Svakako, u ovoj količini novca vidi se i prostor za korupciju i imamo najviše primjedbi i ukazivanja na korupciju upravo u ovoj oblasti.

Ono što treba spriječiti jeste da se u ovoj djelatnosti formiraju određeni monopoli, jer imamo podatke da određene firme zaista imaju monopolsko ponašanje u javnim nabavkama u Crnoj Gori. Da bi se spriječila eventualna korupcija ili nezakonite radnje ovdje se mora doslovno poštovati Zakon o javnim nabavkama i na tome zaista insistiramo. Ako želimo da pokažemo kvalitetan odnos prema vama i vašoj komisiji, moramo u budžetu za 2014. godinu opredijeliti ona sredstva koja su vama potrebna, jer sa vašim kvalitetnim radom mi ćemo to uštedjeti na drugoj strani, kroz kvalitetniju implementaciju Zakona napravićemo te uštede u samom budžetu. Kada budemo raspravljali o Predlogu zakona o budžetu za 2014. godinu, zaista ću se postarati da dobijete ona sredstva koja će vam biti neophodna za vaš dalji rad. Takođe i ja sam zabrinut za one naručioce koji nijesu postupili po vašim rješenjima. Da li vi imate mehanizme da ove naručioce koji krše zakon, koji je to mehanizam, da li je on u vašim ingerencijama, kojim možete ukazati ovim naručiocima da krše zakon. Imajući u vidu koji su to iznosi sredstava, zaista bi to trebalo vidjeti kako uraditi na zakonit način. Osim toga, takođe me zabrinjava, javne nabavke koje su preko 500.000 eura, da 45% svih tih javnih nabavki nije sprovedeno u skladu sa Zakonom.

Mi smo vidjeli na Odboru šta je tu, ali me interesuje i vaše mišljenje, kako vaš stav staviti u praksu i kako smanjiti ovaj veliki broj, 45% je, zaista velika cifra za sve nas. Takođe, ono što želim da naglasim, da će Demokratska partija socijalista podržati ovaj izvještaj. Ovaj izvještaj je dobio prohodnost od samog Odbora za ekonomiju, finansije i budžet. Zahvaljujem.

PREDŠEDAVAJUĆI ŽELJKO ŠTURANOVIĆ:

Hvala vama, kolega Jeliću.

Možemo li dalje? Možemo. Ulazimo u drugi krug rasprave, u trajanju od pet minuta.

Koleginica Zorica Kovačević ima riječ, a nakon nje kolega Obrad Gojković. Izvolite.

ZORICA KOVAČEVIĆ:

Hvala, gospodine potpredsjedniče.

Kolege poslanici, poštovani građani, poštovana gospođo Pribilović, gospodine Miliću,

Pred nama je Izvještaj o radu Državne komisije za kontrolu postupaka javnih nabavki za 2012. godinu, koja je ustanovljena članom 137 Zakona o javnim nabavkama kao nezavisno i samostalno pravno lice sa nadležnostima i ovlaštenjima koja su isključivo utvrđena ovim zakonom.

Državna komisija je ključni segment institucionalne zaštite prava i interesa učesnika u postupcima javnih nabavki i javnog interesa, zbog čega je radi objektivnosti njenih odluka, članom 137 Zakona o javnim nabavkama, zabranjen svaki oblik uticaja na njen rad, kao i svaka upotreba javnih ovlašćenja, sredstava javnih informisanja i javno istupanje kojima se utiče na rok i ishod postupka. Izvještaj o radu Državne komisije za kontrolu javnih nabavki u prvoj godini primjene novog Zakona o javnim nabavkama predstavlja iskorak naprijed u odnosu na prethodni period. Dijelim mišljenje poslanika da je izvještaj obiman, da sadrži veliki broj podataka i informacija da bi se šire sagledala oblast javnih nabavki kako bi se dobila potpunija slika, naročito u dijelu koji se odnosi na mogućnost postojanja korupcije u oblasti javnih nabavki i njeno suzbijanje. Državna komisija je u 2012. imala 682 predmeta, od čega je 37 prenijetih iz 2011. godine, a 588 predmeta koji su primljeni u 2012. i 60 predmeta iz ranijih godina, koji su vraćeni na ponovno rješavanje presudama Upravnog suda Crne Gore, dostavljenim u 2012. godini. Od ukupnog broja primljenih predmeta Državna komisija u 2012. godini je riješila 647 predmeta, odnosno 94,88% od ukupnog broja predmeta u radnoizvještajnoj godini dok je 35 predmeta prenijela u 2011, iz razloga što su

ovi predmeti primljeni u toku decembra mjeseca 2012. godine, pa se nijesu bile stekle zakonske pretpostavke za rješavanje istih u 2012. godini.

U postupcima po žalbama koje je Državna komisija prvi put imala u 2012. godini, 545 žalbi Državna komisija je u toku 2012. odlučila o 516 žalbi, tako da je donijeto 471 meritornih odluka od čega 258 odluka o odbacivanju ili o odbijanju žalbe, 19 odluka kojim je postupak po žalbi obustavljen zbog odustanka podnosioca žalbi od izjavljene žalbe, a 168 odluka kojima je žalba u cjelosti ili djelimično usvojena i 126 odluka u postupcima kojima se žalbe nijesu mogle ispitati. Navedeni podaci o stanju predmeta po žalbama i obaveznoj kontroli ukazuju da je kod naručilaca javnih nabavki u prvoj godini primjene novog Zakona o javnim nabavkama bila prisutna neprilagođenost novim procedurama u oblasti javnih nabavki. Takođe, navedeni podaci ukazuju da naručioci čine krupne greške u postupku, pripremanju dokumentacije za javno nadmetanje koje predstavljaju bitne povrede zakona i postupku javne nabavke i koje su od bitnog uticaja na zakonitost svih sprovedenih radnji donijetih odluka. Nije na odmet reći da je Vlada Crne Gore, usvajajući Izvještaj o javnim nabavkama za 2012. godinu, utvrdila da Ministarstvo finansija u saradnji sa Upravom za javne nabavke nastavi sa aktivnostima na usaglašavanju nacionalnog zakonodavstva Crne Gore u oblasti javnih nabavki, pa je formirana radna grupa koja treba da pripremi izmjene i dopune Zakona o javnim nabavkama, čime bi se određeni problemi u nabavci lijekova i medicinskih sredstava u potpunosti riješili. Očekujem da komentarišete nabavke u sistemu zdravstva, imajući u vidu iskustva koja ste imali tokom 2012. godine vezano za odluke koje ste donijeli.

Saglasna sam sa konstatacijom Odbora za finansije i budžet da Komisiji treba obezbijediti dodatne uslove za rad kao što je izrada softvera koji bi sadržao bazu podataka o svim detaljima vezanim za predmete, odnosno postupka javnih nabavki koji su bili predmet rješavanja pred Komisijom, što se pokazalo neophodnim. Navedeni podaci iz Izvještaja jasno ukazuju da je postojeća Državna komisija u prvoj godini Zakona o javnim nabavkama ostvarila značajne rezultate na planu zaštite prava i pravnih interesa svih učesnika u pokrenutim sprovedenim postupcima javnih nabavki koji su bili predmet njenog rada u 2012. godini i da je značajno doprinijela razvoju sistema javnih nabavki u Crnoj Gori, što potvrđuje i nalaz Evropske komisije iznijet u Izvještaju o napretku Crne Gore za 2012. godinu. Poglavlje 5 javne nabavke, citiram, ostvaren je dobar napredak po pitanju opštih principa koji se primjenjuju za javne nabavke u Crnoj Gori, novi Zakon o javnim nabavkama i povezana podzakonska akta koji su stupili na snagu u januaru, uskladili su u velikoj mjeri opšte principe sa onima sadržanim u pravnim tekovinama Evropske unije.

Na kraju, podaci iz Izvještaja Državne komisije za kontrolu javnih nabavki jasno ukazuju da se obim i intenzitet poslova Državne komisije značajno povećava, te je iz tog razloga neophodno jačanje njenih administrativnih kapaciteta i obezbjeđivanje adekvatnih uslova za rad. Hvala.

PREDŠEDAVAJUĆI ŽELJKO ŠTURANOVIĆ:

Hvala vama, kolegice Kovačević.

Kolega Obrad Gojković sada ima riječ, a neka se pripremi kolega Milorad Vuletić. Izvolite.

OBRAD GOJKOVIĆ:

Hvala, potpredsjedniče.

Poštovane kolege, već smo čuli da je oblast javnih nabavki zastupljena sumom u Crnoj Gori otprilike oko 330 miliona eura. Svjetski standard je od 10 do 15% bruto društvenog proizvoda i otprilike na svjetskom nivou iznosi nekoliko biliona dolara. To su samo cifre koje pokazuju koliko je ovo značajan resurs i kolike su ovdje moguće uštede. Ono

što je svjetski standard ukoliko je dobra kontrola javnih nabavki, da je moguće uštedjeti oko 5% kompletne sume javnih nabavki.

Ovo je tema koja je vrlo aktualna u Evropi i svijetu i njome se bave mnogobrojne institucije. Vrlo mi je približna definicija koju je dao OLAF, Komisija za kontrolu prevara, da su najkritičnije dvije faze u postupcima javnih nabavki, to je faza dodjele ugovora i faza realizacije samih ugovora. Da bih to približio nekim običnim jezikom, želim da kažem, da bi me građani razumjeli da, po nekoj mojoj procjeni, sve cijene koje se postignu u procesima javnih nabavki kod nas u Crnoj Gori su 20 do 25% veće nego što bi to bilo normalno, a i sam kvalitet radova koji se izvode je sigurno od 20 do 30% slabiji. To znači za građane, ukoliko bi oni neki posao u svojoj kući završili za 1000 eura, država će taj posao platiti od 1200 do 1300 eura, ali će isto taj posao biti tako 20 do 30% nekvalitetniji. Ovo je teško dokumentovati, ovo je teško dokazati, ali iz svakodnevnih natpisa u štampi i svakodnevnog života to je lako vidjeti, gdje je god oblast javnih nabavki da su tu prevelike cijene, a da kvalitet ne odgovara.

Ono što je dobro u svakoj državi koja ima jak sistem kontrole javnih nabavki, to je svakako da ona stvara povoljan ambijent za strane investicije, razvija konkurentnost itd. Ono što je loše, to je povećanje monopola. Ukoliko neko dobija stalno na tenderima za javne nabavke, normalno da će on biti profitabilniji i da će imati monopol u toj djelatnosti. Takođe, ukoliko nema dobre kontrole dolazi do gušenja ekonomskog rasta i podriivanja pravnog sistema. Koliko je značajna dobra kontrola javnih nabavki i značajna kontrola revizije pokazuje samo američki standard, američki podaci koji kažu da jedan dolar uložen u reviziju i kontrolu sistema javnih nabavki u korišćenju budžetskih sredstava državi se vraća sa 94 dolara. Znači, jedna izuzetno profitabilna aktivnost države ukoliko ona želi da je upotrijebi. OLAF je ove dvije faze dodjele ugovora i faze realizacije samog posla označio crvenim zastavicama kao opasnost od mogućih nepravilnosti. U prvoj fazi postupka dodjele ugovora najznačajnije su situacije otvaranja ponuda gdje se dolazi do situacija, vjerovatno je to zastupljeno i kod nas, gdje se otvaraju ponude prije samog zakonskog roka kada se te informacije ustupaju određenim konkurentima koji su poželjni onome ko raspisuje. Druga je objavljivanje tendera u malim glasilima. Vrlo često se tenderi objavljuju u nekim novinama, u medijima koji su neprimjetni i na taj način javnost se ne obavještava i sprječava se konkurentnost samih izvođača. Treća je prilagođavanje specifikacija kada se zna da je neki ponuđač bolji u nekoj vrsti posla, da ima bolje reference, onda se sami tenderi njemu podese. Druga faza je faza realizacije ugovora gdje može poslije samog zaključenja ugovora, koriste se loši materijali, podmićuju se nadzorni organi i tako dalje.

Ono što želim da kažem je da sam u svojoj praksi imao slučajeve kada su za određene poslove popločavanja šetališta u Herceg Novom, kada je u ugovoru bila predviđena određena vrsta kamena, a izvođač je poslije pokušao da upotrijebi mnogo nekvalitetniji i jeftiniji. To smo spriječili, međutim, sudski proces traje i dan danas oko toga. Ono što je Državna revizorska institucija dosta puta stavila kao primjedbu državnim organima to je, da ne navodim ove probleme koje su moje kolege navele, to je kupovina službenih automobila. U Crnoj Gori ne postoje određeni standardi, kako državni i lokalni organi, svi oni organi koji se bave poslom imaju standarde i pravilnike kako te automobile kupuju. To se otprilike radi kako je koga volja, po standardima koji one žele i kako oni žele. I to je nešto što je Državna revizorska institucija ukazala. I ono što je bilo aktualno u javnosti zadnjih dana, zadnjih mjeseci, to je proces javnih nabavki i reagenasa za Klinički centar i zdravstvene institucije u Crnoj Gori, gdje su jednostavno zbog procedure građani bili izloženi problemima koji su imali zdravstvene probleme, nisu mogli da izvrše određene nalaze ili jednostavno nije bilo materijala u našim zdravstvenim ustanovama koji bi kvalitetno odgovarali toj vrsti posla.

Hvala.

PREDŠEDAVAJUĆI ŽELJKO ŠTURANOVIĆ:

Hvala vama, kolega.

Došlo je do promjene u redosljedu prijavljenih u poslaničkom Klubu DPS-a. Tako da će sada koleginja Marta Šćepanović u ime Demokratske partije socijalista govoriti, a neka se pripremi kolega Srđan Perić.

Izvolite.

MARTA ŠĆEPANOVIĆ:

Gospodine potpredsjedniče, poštovani predlagači, kolege poslanici, uvaženi građani Crne Gore,

Na današnjem dnevnom redu je Izvještaj o radu Državne komisije za kontrolu postupka javnih nabavki za 2012. godinu, koji pokazuje da je Državna komisija u prvoj godini primjene novog Zakona o javnim nabavkama postigla značajne rezultate na planu zaštite prava i pravnih interesa svih učesnika u postupcima javnih nabavki, a što je i konstatovano u izvještaju Evropske komisije o napretku Crne Gore za 2012. godinu.

Shodno novom Zakonu o javnim nabavkama Državna komisija je ključni subjekat institucionalne zaštite prava i pravnih interesa svih učesnika u postupcima javnih nabavki i javnog interesa, zbog čega je zabranjen svaki uticaj na njen rad kao i svaka upotreba javnih ovlašćenja, sredstava javnog informisanja i javno istupanje, koje utiče na rok i ishod postupka pred Državnom komisijom. Jedan dio iz izvještaja govori da i sama komisija doprinosi svojim načinom rada. Naime, Zakonom o javnim nabavkama je propisan način sprječavanja sukoba interesa na strani državne komisije. Nije propisan način sprječavanja sukoba interesa na strani državne komisije već samo na strani naručilaca i punuđača. Državna komisija u ovom sastavu već na prvoj sjednici donijela Poslovnik o svom radu na kome je precizirala odnosno, prepisala način sprječavanja interesa na strani predsjednice i članova komisije.

Osvrnula bih se i na antikorupcijsko djelovanje Državne komisije čija se svrha ostvaruje osim vršenja poslova iz svoje nadležnosti kroz javno objavljivanje odluka Državne komisije na sajtu u roku od tri dana od dana donošenja i to kako za odluke donijete u postupcima po žalbama, tako i za odluke donijete u postupcima obavezne kontrole postupaka javnih nabavki čija vrijednost prelazi 500 hiljada eura. Ovakvi pouzdani i transparentni postupci javnih nabavki sigurno smanjuju prostor za mogućnost zloupotrebe i korupcije.

Što se tiče broja predmeta koje je Komisija imala u radu, na dan 31.12.2012. godine ukupno je bilo 672 predmeta. Riješeno je 647, odnosno 94,87%, a prenešeno u 2013. godinu 35 predmeta, odnosno 5,13%. U izvještaju je takođe dato obrazloženje zbog čega su ostali neriješeni ovi predmeti, odnosno isti su zaplijenjeni u toku decembra mjeseca 2012. godine i zbog zakonskih rokova koji su predviđeni zakonom nije ih bilo moguće riješiti te su ovi predmeti prenešeni i ovaj podatak govori o efikasnosti i ažurnosti u radu ove komisije. Posebno ističem iz Izvještaja odluku Upravnog suda protiv odluka Državne komisije. U odnosu na ukupan broj donijetih odluka u 2012. godini, odnosno 641 odluku, Upravnom sudu su podnijete 83 tužbe, što iznosi 13% od ukupnog broja ukupno donijetih odluka, iz čega proizilazi da su naručioc i ponuđači u 87% slučajeva smatrali da su donijete odluke Državne komisije i zakonite. Naime, od 20 odluka Državne komisije iz 2012. godine koje su poništene presudama Upravnog suda po ovim presudama, devet je donijela Komisija u prethodnom sastavu, a 11 Komisija u ovom sastavu. Ovaj podatak svakako govori o kvalitetu odluka koje donosi ova komisija. U ovom kontekstu bih pomenula i da je protiv odluka u Upravnom sudu 2012. godine Vrhovnom sudu podnešeno sedam zahtjeva za vanredno ispitivanje presuda Upravnog suda donijetih po tužbama protiv odluka Državne komisije od kojih je Vrhovni sud odlučio od svih sedam zahtjeva od čega je u tri zahtjeva usvojio i poništio presude Upravnog suda, koje su bile predmet vanrednog preispitivanja.

Istaći ću i ono što se konstatuje u izvještaju povodom toga, da prosto postoje različite interpretacije određenih odredbi zakona o javnim nabavkama i da je za potpuniju i pravilniju primjenu ovog zakona potrebna pravna praksa Vrhovnog suda u odnosu na više zakonskih rješenja koja su se pokazala shodnim u praktičnoj primjeni. Izvještaj koji je pred nama je detaljan i jasan, objektivan, obuhvata sve. Od načina rada, preko sredstava sa kojima raspolaže komisija, do vrsta odluka državnih komisija po žalbama. Imajući u vidu ovakav izvještaj, jasno je da državna komisija svoj posao obavlja stručno, profesionalno i zaista treba pohvaliti i onaj dio koji se vidi iz izvještaja a odnosi se na sredstva za finansiranje rada, da je Državna komisija od namjenski predviđenih 188.567,00 eura budžetom, potrošila 176.475,00 eura, a da je nepotrošen iznos od 12.092,00 eura vraćen Trezoru. Upravo zbog ovakvog rada komisije treba naglasiti probleme sa kojima se suočavaju, prije svega nedostatak stručnog kadra i već ovo što su pomenule kolege o tome neću, nedostatak softvera koji bi sadržao bazu podataka o svim detaljima vezanim za predmete.

Nadam se da će Državna komisija nastaviti sa ovakvim radom, jer konkurentni transparentni postupci javne nabavke pomažu javnim organima da nabavljaju proizvode i usluge boljeg kvaliteta i za nižu cijenu i da će svojim profesionalizmom i stručnošću u krajnjem doprinijeti da se novac poreskih obveznika efikasnije troši i da se stvore novi uslovi i bolja konkurentnost ponuđača. Zahvaljujem.

PREDŠEDAVAJUĆI ŽELJKO ŠTURANOVIĆ:

Hvala vama.

Vrlo kratko.Izvolite.

ALEKSANDAR DAMJANOVIĆ:

Zahvaljujem, potpredsjedniče.

Poštovana koleginice Šćepanović,

Sami ste mogli da me saslušate i da vidite da nisam ni ja bio neprijateljski raspoložen prema ovakvom Izvještaju, ali sam se trudio kao i moje kolege iz SNP-a da uz dobronamjerne kritike dam i neke sugestije.

Nije samo vama upućen komentar već i kolegama iz parlamentarne većine za koje, čini mi se, postoji kao neka potreba da se što više pohvale statistički podaci u ovom izvještaju, a da se ne ukaže iz njihove vizure na probleme koji postoje u javnim nabavkama i kako biste vi u DPS, pošto je najveća partija, rješavali te probleme. Znači, nema razloga da se ni od vaše strane ni od bilo koje druge strane kolega iz DPS-a odnosno SDP-a pjevaju i govore ode oko ovog izvještaja. Ja bih radije da čujem, recimo, vaše iskustvo. Sada ovo govorim bez ikakve malicioznosti. Vi ste čini mi se dugo bili u opštinskoj lokalnoj upravi u Kolašinu. Je li tako? Bilo bi interesantno da čujemo od vas za neke probleme u javnim nabavkama koje ima opština Kolašin, ne samo dok ste vi tamo radili nego već i prije i poslije toga. Pa recimo na popločavanje trga u Kolašinu od strane preduzeća "Perošević". Znači, sami kakav je to postupak javne nabavke bio, podlozan žalbama, beskonačnim postupcima, i dan danas malo po malo svake godine ulažu se ogromna sredstva iz jedne siromašne opštine kao što je Kolašin da se popravi stanje na tom trgu. Pa onda gradnja nekih rezervoara i tako dalje, dakle da damo malo kritičniji odnos. Vjerujte mi da će bolje biti i predsjednicima komisije, biće bolje za sam Izvještaj nego da ovdje bezuslovno hvalimo i nabrajamo statistiku odnosno cifre, što je već dato od strane predsjednika komisije.

Evo toliko. Samo da budemo malo dinamičniji i kritičniji prema ovom izvještaju.

PREDŠEDAVAJUĆI ŽELJKO ŠTURANOVIĆ:

Zahvaljujem.

Koleginica Šćepanović ima riječ. Izvolite.

MARTA ŠĆEPANOVIĆ:

Ja sam rekla da na današnjem dnevnom redu nije kontrola javnih nabavki u opštini Kolašin, već Državne komisije za kontrolu javnih nabavki i sve što sam imala da kažem pohvalno vezano za ovu komisiju to sam i mislila. U izvještaju su dati statistički podaci, nijesu dati konkretni i predmeti koje oni imaju, ja konkretno nemam na uvid u nijedan predmet koji ova Državna komisija ima, samo statističke podatke u Izvještaju isto kao i vi. Zbog toga smatram iz samog Izvještaja da se vidi da su ti podaci zaista pohvalni, a sami predmeti, nemam uvid ni u jedan predmet koji ima Državna komisija za kontrolu javnih nabavki da bih mogla da komentarišem, niti mogu komentarisati predmete koje ste pomenuli, preduzeće "Perošević" za opštinu Kolašin jer nijesam imala uvid u te predmete niti sam kontrolisala, ja kao administrator, niti nadležnost administrator da kontroliše predmete u javnim nabavkama.

Zahvaljujem.

PREDSJEDAVALJUĆI ŽELJKO ŠTURANOVIĆ:

Zahvaljujem.

Kolega Srđan Perić ima riječ, a nakon njega čućemo kolegu Radovana Obradovića. Izvolite.

SRĐAN PERIĆ:

Zahvaljujem.

Danas raspravljamo o Izvještaju o radu Državne komisije za kontrolu javnih nabavki i ova rasprava je više simboličkog nego suštinskog karaktera, jer je riječ o sistemskom problemu koji je stavljen pred ovom institucijom a to je da ona u suštini nema snage da sprovede izuzetno široka ovlašćenja koja su stavljena pred nju.

Javnosti radi, nadležnosti ove institucije jesu da razmatra i odlučuje po žalbama izjavljenim u postupcima javnih nabavki, a najatraktivnija, tako da kažem, stavka jeste da vrši kontrolu postupaka javnih nabavki koje prelaze vrijednost od pola miliona eura i takođe ovlašćenja su da može da poništi postupak javne nabavke ako naručilac u propisanom roku ne dostavi spise i dokumentaciju predmetne javne nabavke. Znači, vi imate jednu instituciju koja treba da kontroliše ni manje ni više nego 14,5% bruto društvenog proizvoda, odnosno 400 miliona eura javnih nabavki, kako je izjavio ministar finansija, a nema institucijalnih kapaciteta, prosto ni logističkih, finansijskih da se bavi tom materijom na jedan širok i kvalitetan način. Naravno, kada je riječ o samom Izvještaju o radu Komisije nije ovdje akcenat na sam rad Komisije. Tu ima nekoliko da kažem interesatnih i pohvalnih rezultata, a to je da je 12.000 eura koje nije utrošeno vraćeno u budžet, tu je takodje procjena riješenih predmeta koji je na nivou od 95% i odmah tu dolazite do naredne stvari koliko može po dubini da prodje u svom radu ova Komisija. Imamo, recimo, situacije koje su do pola miliona eura kada može da vrši kontrolu postupka javnih nabavki, a imate u nalazu Državne revizorske institucije Javne ustanove za nastavna sredstva recimo konstataciju DRI da je bez prethodno objavljivanog poziva za javno nadmetanje sproveden pregovarački postupak za nabavke koje su u vrijednosti 140.212.074 eura za tri ponudžaća, za tri izvršioca posla i ukoliko niko nije podnio prigovor vama vi prosto nemate kapacitet da se bavite time. To nije vaša greška. Čini mi se da ovdje dolazimo na jednu potpuno drugu ravan koja je jako važna, znači institucija koja raspolaže budžetom od 180 do 190 .000 eura u kojoj je zaposleno samo 6 ljudi, prosto nema kapacitet, govorim o fizičkom kapacitetu i materijalnom kapacitetu, da obradi kvalitetno ovu materiju. Tu dolazimo do srži problema. Zašto su stvari postavljene tako? Ne zbog toga što nema dovoljno novca, jer 400 miliona eura javnih nabavki je više nego dovoljno novca, nego se prosto želi staviti privid da postoji jasna i konzistentna procedura koja se brine da sve to bude sprovedeno u skladu sa zakonom, a u suštini imamo,

na žalost, još jednu instituciju koju možemo nazvati tigar bez zuba. Znači, kako, to je osnovno pitanje, kako može jedna institucija koja ima tako velike limite da isprati i iskontroliše toliko širok opseg djelovanja? To je osnovno pitanje. U tom smislu je nemoguće kritikovati rad, zapravo postaje bespredmetno kritikovanje rada same institucije, jer vjerujem da možda čak u nekim okolnostima se možda i nije moglo više. Ali, radi se o još jednom fingiranju institucionalnog djelovanja, tako vi imate slučaj da ovu komisiju bira Vlada, da ta komisija poslije treba da daje ocjene i da kontroliše tu istu Vladu kako sprovodi proces javnih nabavki i na kraju može da da neku svoju preporuku a kasnije uopšte ne mora da bude informisana od Vlade kako su sprovedeni zaključci same Komisije. Što je, priznaćete, institucionalno gledano, stavljanje u jedan podređen položaj jedne izuzetno važne institucije.

Završavam izlaganje, radi se o jednom sistemskom problemu koji treba mijenjati ovu instituciju ili treba ukinuti ili je treba osnažiti da ona može da iskontroliše jedan ogroman opseg javnih nabavki, jer ispod pola miliona eura je jako širok opseg javnih nabavki i u ukupnom iznosu i u pojedinačnom ili treba na neki način da pođe po dubini u kontroli, ili jednostavno samo funkcionisanje institucije na ovaj način gubi smisao. Zahvaljujem.

PREDŠEDAVAJUĆI ŽELJKO ŠTURANOVIĆ:

Hvala Vama, kolega Periću.

Sada će uzeti riječ kolega Radovan Obradović, a neka se pripremi kolega Vasilije Lalošević.

RADOVAN OBRADOVIĆ:

Zahvaljujem, uvaženi gospodine potpredsjedniče Skupštine.

Uvažena gospođo Pribilović, uvaženi gospodine Miliću, poštovane kolegice i kolege, uvaženi građani Crne Gore,

Četiri stotine miliona eura se godišnje u Crnoj Gori troši na javne nabavke, što su značajna finansijska sredstva, a otprilike 14,5 procenta BDP i zaista se mora znati u tom postupku da svaki cent je transparentno, javno i zakonito utrošen. U tome je i značaj Komisije za kontrolu postupka javnih nabavki veoma značajan da bi iskontrolisao sva ta sredstva i zaista iz Izvještaja se vidi da su oni radili veoma kvalitetno, objektivno i u skladu sa zakonom. Naime, jedna druga činjenica da ipak od velikog broja predmeta, 667 koliko ste imali u radu, 176 je odluka poništeno i vraćeno na ponovni postupak i odlučivanje, ili djelimično poništeno, što znači da ipak se oni obveznici koji su dužni da poštuju ovaj zakon, počev od državnih organa, ministarstava, javnih preduzeća i ustanova u lokalnim samoupravama i same lokalne samouprave, pravnih lica, agencija, direkcija i tako dalje, da u potpunosti ne poštuju zakon, je li zbog nedorečenosti zakona ili zbog njihovog neznanja. Vi ste tu, naravno, da im ukažete da isprave te određene nedostatke.

Naravno da su zakonska rješenja iz godine u godinu sve kvalitetnija i nijesmo imali komplikovani i jedan postupak javnih nabavki, u postupcima gdje smo imali tri komisije za otvaranje ponuda, druga za vrednovanje ponuda, treća za dodjelu ugovora za radove čija vrijednost prelazi 50.000 eura. Sada je ta procedura pojednostavljena, ali ipak u tim postupcima vi imate ingerencije po službenoj dužnosti da vršite kontrolu postupka javnih nabavki za one vrijednosti javnih nabavki koje prelaze pola miliona eura. Ne raduje činjenica da je 45% tih postupaka smatrano sa vaše strane da nijesu odradjeni u svemu u skladu sa zakonom, i to ukazuje na ovu činjenicu da se mora pojačati način, sistem edukacije onih koji iste primjenjuju i zaista da se unaprijedi stanje u toj oblasti. Činjenica je dakle, da postoje određene zakonske pretpostavke koje, po mom mišljenju, nijesu do kraja izvedeni i onda mi imamo naravno tumačenje i vas ili Direkcije za javne nabavke u dijelu posebno, ono što sam zapazio, koje se odnose na same javne ustanove i preduzeća, posebno javna preduzeća koja su mogla da obavljaju djelatnost i izvan osnovane djelatnosti za koje se formirane od

strane države ili jedinice lokalne samouprave, i oni su mogli da prihoduju određena novčana sredstva shodno zakonskim rješenjima, oni mogu isključivo da se bave djelatnošću za koja su i osnovana i na taj način će sigurno trpjeti određene gubitke i naravno to je tako da bi se zaista sproveo ovaj postupak javnih nabavki, do kraja je da bi svi mogli da učestvuju u tom postupku po jednakim uslovima.

Dobro je tumačenje, gdje je i ranije bilo određenih nedoumica tumačenje da za te djelatnosti za koje su osnovani ne mora da se sprovodi postupak javnih nabavki ili bilo kojih drugih tumačenja, recimo po pitanju vodosnadbijevanja pa bi Javno preduzeće Vodovod koje obavlja te djelatnosti izgubilo posao ukoliko bi neko drugo preduzeće dobilo i bilo jeftinije po pitanju. Dakle, samo vodosnadbijevanje ili za održavanje čistoće itd. Medjutim, naravno da ste vi sa svojom praksom i sa svojim tumačenjem dali doprinos, da dakle mogu da obavljaju tu djelatnost za koju su formirani, za koje su osnovani, ali ipak mišljenja sam da treba doraditi zakon i to do kraja i precizirati kako ne bi bilo određenih nedoumica. U svakom slučaju, izvještaj je sveobuhvatan, kvalitetan, do kraja izveden kako treba. Žalim za činjenicu da vas ima samo šestoro i smatram takođe da treba spustiti ovaj limit od 500 hiljada eura za kontrolu po službenom nadzoru da bi vi mogli da iskontrolišete druge subjekte i da bi dali doprinos da postupak javnih nabavki u svemu bude u skladu sa zakonom.

Vjerujem da je bilo i onih postupaka da se na neki način onaj iznos neposredne pogodbe, odnosno neposrednog sporazuma koji se često primjenjuje, da se i on suzbije obzirom da imamo šoping metodu, tj. prikupljanja ponuda pa zatim otvoreni postupci javnih nabavki i neposrednim sporazumom za male iznose koji ne prolaze 10%, ali često se dešavalo u praksi da neko razbije samu tu ponudu na više djelova, ali ste vi to suzbili na način što ste istakli i sami zakonskim rješenjem da on može da iznosi ukupno 10%, ukupne procijenjene vrijednosti tokom kalendarske godine. Sigurno da ćemo podržati ovaj izvještaj, jer je veoma kvalitetan. Hvala.

PREDŠEDAVAJUĆI ŽELJKO ŠTURANOVIĆ:

Hvala vama, kolega.

Kolega Vasilije Lalošević sada ima riječ, nakon njega koleginja Zdenka Popović. Izvolite.

VASILIJE LALOŠEVIĆ:

Hvala, potpredsjedniče.

Poštovane kolege, poštovani građani Crne Gore, gospođo Pribilović, gospodine Miljiću,

Uoči analitičkog izvještaja o napretku Crne Gore 2010. godine, osim organizovanog kriminala i korupcije, dvije teme su veoma bile značajne i apostrofirane kao mogući zadaci Crne Gore na putu ka evropskim integracijama. Riječ je bilo o takozvanim javnim privatnim partnerstvima i javnim nabavkama. Kada je bilo riječi o javnim privatnim partnerstvima, jedna od osnovnih mana bila je da ti procesi nisu transparentni u Crnoj Gori, iako popunjavaju budžetski deficit, da pristup informacijama zaključenim tim sporazumima je bio veoma otežan i da nije bio faktički demokratske kontrole.

Što se tiče javnih nabavki, tada su gospoda iz Evrope govorili da ne postoji sveobuhvatan regulatorni okvir za praćenje korupcije i sukoba interesa kroz...unutrašnje kontrole. I naravno, riječ je bilo o 2010. godini, uslijedio je analitički izvještaj, došlo je do određenih preporuka i neke preporuke Crna Gora je apsolvirala, neke je načela, neke je uradila, ali treba da se dopunjavaju i tu dolazimo do jednog dijela izvještaja koji govori o, to je izvod iz Izvještaja Evropske komisije, a koji je u sklopu vašeg izvještaja i koji govori o tome da je ostvaren određeni napredak, da je napredak ostvaren u oblasti javnih nabavki, ali da sprovođenjem ovog zakonodavstva ostaje razlog za brigu.

Mi znamo da je novi Zakon o javnim nabavkama donijet 2011. da je stupio 2012. godine, ali da postoje određene stvari, tako kažu gospoda iz Evrope, koje treba da se usklade sa stvarnom tekovinom Evropske unije i da posebno se apostrofiraju takozvane buduće inspeksijske službe. Ja sam u izvještaju naznačio jedan veoma zanimljivi dio koji se tiče takozvanog stručnog osposobljavanja i učešća u radnim tijelima. Vidio sam da ste vi kao predsjednik i dva člana Državne komisije ujedno članovi radnih grupa za pripreme pregovora o pristupanju Crne Gore Evropskoj uniji, tačnije za oblast 5 - poglavlja javnih nabavki. Takođe sam vidio da je jedan član vaše komisije i član Odbora za stabilizaciju i pridruživanje. Takođe sam vidio da je jedan član član Komisije za polaganje stručnog ispita iz oblasti javnih nabavki, i dolazimo do ključnog pitanja - da li se činovnici i funkcioneri državni u Crnoj Gori pripremaju za ovaj proces baš onako kako smo dobili određene preporuke od Evropske komisije. Ja ovdje imam podatke o Hrvatskoj. Tamo se govori da je negdje oko 1600 činovnika iz raznih ministarstava koji se mogu vezati sa sistemom javnih nabavki nalaze se apsolutno u procesu usavršavanja, pogotovo u onom dijelu koji se tiče sprečavanja sukoba interesa korupcije i gdje se daje određena težnja i primat na obuci, prije svega onih ljudi koji su povezani ili mogu biti povezani sa procesom javnih nabavki. Kolege su, kada su govorile, pominjale da je i na Odboru bilo priče o takozvanom konfliktu interesa, odnosno vezano za sve one ljude koji se bave ovim procesom. Ja ne bih ovom prilikom otvarao tu temu, ali moram reći da je, kad sam već pomenuo i Hrvatsku, da je tamo sistem javnih nabavki centralizovan. Da centralizovane javne nabavke sprovodi Centralni ured za javne nabavke, i naravno, on osim što vrši sistematizaciju svih podataka u centralnom računaru, istražuje tržište, pravi planove sprovođenja postupka nabavki. Jednostavno hoće da objedini taj cjelokupan sistem kako bi se smanjila korupcija.

Poštovani građani Crne Gore, od onih socijalističkih vremena, pamtim jedan sjajni brilijantni film koji je govorio i karikirao tadašnju realnost, kada je čuveni direktor Srećko Šoić govorio da hoće da, osim kafe, za jednim poslovnim ručkom, utrapi poslovnom partneru i cenove, i sve druge, kupaće gaće, sjećam se toga, a sve uz muziku jedne tadašnje ekstradne zvijezde, govoreći da on to ne radi za sebe nego za svoje preduzeće, vratilo me u sjećanje na ta vremena i priču o tome da mnogi Šojići iz naših sokaka traju, na žalost i dan danas. Ovaj sistem javnih nabavki, ova vaša komisija, ovaj sistem kontrole, ovaj sistem restrikcija i kazni, ali smo čuli da vi nemate mogućnost da dobijete povratnu informaciju šta se to dešavalo sa onima koji su kršili zakon, tjera nas na to da ovom zaista pitanju posvetimo maksimalnu pažnju.

Ponavljam još jednom, osim organizovanog kriminala i korupcije, u sklopu poglavlja 23 i 24 ova oblast će biti veoma značajna, biće podložna rešetanju ljudi iz Brisela, biće podložna svemu onome što čini transparentnost ovog procesa. O statističkim brojkama koje su pominjale kolege, u vašem izvještaju, ne bih, završavam, gospodine potpredsjedniče, ne bih, ali bih samo ukazao na jednu stvar. Mi imamo u Crnoj Gori, čini mi se, strategiju razvoja javnih nabavki za period od 2011. do 2015. godine, kao i takozvani akcioni plan za njegovo sprovođenje. Ali, postavljam i vama sada pitanje, možete odgovoriti na kraju vrlo kratko, da li je taj novi zakon zaista adekvatno odgovorio na potrebu unapređenja tih antikorupcijskih načela i da li smo u toj strategiji zaista uradili sve da možemo da se nadamo nekim boljicima, ili je potrebno da se i ovaj zakon koji je donešen 2011. upravo počeo sa primjenom 2012. godine, ili je on podložan za promjenu. Zahvaljujem, gospodine potpredsjedniče.

PREDŠEDAVAJUĆI ŽELJKO ŠTURANOVIĆ:

Zahvaljujem, kolega Laloševiću.

Koleginica Zdenka Popović ima riječ. Izvolite. Nakon vas govoriće kolega Željko Aprcović.

ZDENKA POPOVIĆ:

Poštovani potpredsjedniče, poštovane kolege, poštovani građani Crne Gore,

Državna komisija za kontrolu postupaka javnih nabavki, kao nezavisna i samostalno pravno lice koje je formirano 2012. godine u skladu sa članom 142 Zakona o javnim nabavkama, po prvi put dostavlja Skupštini izvještaj o radu i to je pozitivan korak koji svakako treba pozdraviti, jer se građanima i na ovaj način pruža mogućnost da saznaju kako se vrši kontrola sistema javnih nabavki, jer su javne nabavke sa prosječnim učešćem od 14,5 do 19% bruto društvenog proizvoda u ranijem periodu, jedan od ključnih elemenata za kreiranje tržišne ekonomije. Međutim, nije mi jasno zašto se djelimično ili potpuno izbjegava javnost u postupcima javnih nabavki, jer smo svjesni činjenice da se za javne nabavke daju izuzetno značajna sredstva iz budžeta Crne Gore, tako je 2010. godine za javne nabavke izdvojeno 300 miliona, 2011. godine 397 miliona, 2012. 323, i ono što vi niste u vašem izvještaju dali - koliki je broj ugovora sklopljenih, pa kad pratim dinamiku tih sklopljenih ugovora vidim da se ona od 2010. do 2012. godine rapidno smanjila. 2010. je bilo 5.229; 2012.-4.423.

Ono što je takođe važno i što moram istaći je da je sa svih domaćih i međunarodnih adresa sistem javnih nabavki percipiran kao mjesto gdje se dešava korupcija i gdje postoje elementi organizovanog kriminala. Čak i Ministarstvo finansija je upoznato i prepoznalo tu percepciju i Ministarstvo finansija je odlučilo da će ići ka postepenom uvođenju centralizacije javnih nabavki, počev od najjednostavnijih koji su predmet javne potrošnje, pa do najsloženijih što doživljam kao značajan iskorak u unapređenju kontrole sistema javnih nabavki, ali i to je i dalje nedovoljno, jer je vrlo važno u kontroli javnih nabavki, odnosno u kontroli postupaka javnih nabavki uključiti civilno društvo, medije i građane. Državna komisija je takođe konstatovala da postoje određene greške, ja bih rekla namjerne greške u postupku pripremanja dokumentacije za javno nadmetanje, koje predstavljaju bitne povrede zakona u postupku javnih nabavki a od uticaja su na zakonitost provedenih radnji i donijetih odluka.

Jedan od značajnih problema Državne komisije je neposjedovanje softvera, kako ste naveli u izvještaju, koji bi sadržao bazu podataka i svih detalja vezanih za postupke javnih nabavki, ali to vas ne amnestira da možete da kažete da ne postoji adekvatan sistem kontrole postupaka javnih nabavki. Suština korupcije javnih nabavki svedena je na izbjegavanje mehanizama koji obezbjeđuju konkurenciju, razvijaju se velike nabavke na male, pa naručioc sami biraju ponuđače, ne objavljuje se poziv za javno nadmetanje i koristi se pregovarački postupak, a na lokalnom nivou se dešava da se više manjih kompanija udruži i strateški konkurišu na tenderu sa unaprijed utvrđenim ponudama, a nakon okončanja procedure ove kompanije zajedno dijele profit. Još postoji jako indikativnih radnji koje ukazuju na korupciju u javnim nabavkama, zato je neophodna rigoroznija, sveobuhvatnija kontrola postupaka javnih nabavki, jer je zaista teško prihvatiti činjenicu da je u 2012. godini, prema podacima Ministarstva finansija, poništeno 95 postupaka u cjelosti, a 176 postupaka djelimično, pri čemu su pojedini postupci javnih nabavki više puta djelimično poništavani.

Ono što me takođe zabrinjava i čudi je što sam ja u vašem izvještaju našla podatak da je 94 postupka javnih nabavki poništeno, a 139 djelimično poništeno i vraćeno na ponovno odlučivanje. Ne znam odakle ova razlika, jer ovo mi je podatak najsvježiji iz Ministarstva finansija. Znači, oni su rekli 176 postupaka djelimično poništeni, a vi kažete 139. Takođe nijete ukazali u svom izvještaju, a bilo je vrlo važno da ukažete, na vrijednosti ugovorenih postupaka javnih nabavki šoping metodom, broj ugovora kojim su ugovorene nabavke male vrijednosti koje su zaključene primjenom šoping metode i neposrednim sporazumom. Od 2010. do 2012.godine je bio 7.274, a vrijednost ugovora, odnosno tih ugovorenih javnih nabavki preko 42.000.000 eura, što je zaista zabrinjavajuće, jer šoping metode su upravo mjesto gdje se drastično krši zakon, gdje ne postoji mogućnost kontrole niti vas, niti bilo kojeg drugog subjekta. Hvala na pažnji.

PREDSEDAVAJUĆI ŽELJKO ŠTURANOVIĆ:

Hvala vama, kolegice.

Sad molim kolegu Željka Aprcovića da uzme riječ, nakon njega posljednji prijavljeni učesnik u raspravi, po mojoj evidenciji, povodom ove tačke dnevnog reda kolega Srđan Milić. Izvolite.

ŽELJKO APRCOVIĆ:

Zahvaljujem, uvaženi potpredsjedniče.

Uvažena gospođo Pribilović, uvažene kolegice i kolege poslanici, uvaženi građani Crne Gore,

Uzimajući u obzir činjenicu da prvi put razmatramo Izvještaj o radu Državne komisije za kontrolu javnih nabavki, moram da istaknem svoje zadovoljstvo diskusijama kolega iz poslaničkih klupa opozicije i diskusijama kolega iz klupa koji pripadaju vlasti. Uzimajući u obzir činjenicu da je novi Zakon o javnim nabavkama stupio na snagu prije godinu i po, to jest njegova puna implementacija je počela 1.marta 2012.godine, polazeći od činjenice da prvi put razmatramo Izvještaj Državne komisije za kontrolu javnih nabavki, moram da kažem da smo na dobrom putu da sve ono što je prepoznato kao moguća prepreka za dalju punu našu implementaciju u Evropsku uniju, da ćemo kroz rad Državne komisije koju budemo kontrolisali kroz njen izvještaj o radu imati mogućnost da utičemo na sve ono što je identifikovano kao problem u radu Državne komisije u narednom periodu i preduprijedimo, odnosno da damo zasigurno dobru pomoć Državnoj komisiji da shodno zakonu obavlja svoje nadležnosti. Nažalost, moram da istaknem, čitajući ovaj izvještaj suočavam se sa činjenicom da je Komisija za kontrolu javnih nabavki imala vrlo mali broj izvršilaca i da je imala ogroman obim posla, što su i prepoznale kolege poslanici. Tiče se 400.000.000 javnih nabavki prošle godine koje su kontrolisane od strane Komisije za kontrolu javnih nabavki. Sa samo šest izvršilaca i samo 170.000 eura, mislim da se ne može na kvalitetan način odgovoriti poslu, koji je prepoznat kao posao koji se mora do kraja transparentno i zakonito raditi kako ne bismo došli u situaciju da imamo ugovore koji se potpisuju mimo zakonom predviđenih uslova, odnosno protivzakonito i sa time štitili ne samo državne interese u cjelini nego interese svih onih ponuđača koji bi imali želju da učestvuju na određenim tenderima odnosno javnim nadmetanjima.

Moram da kažem da je za mene frapantan podatak da je šest ljudi rješavalo prošle godine preko 660 predmeta. To znači faktički da u radu svakoga dana je Komisija morala donijeti dvije odluke, a računajući zakonsku obavezu da se odluka mora donijeti u roku od 15 dana i da je Komisija rješavala svoje odluke nešto malo preko roka, 17 dana, ja izražavam zadovoljstvo i zahvalnost njima što su uspjeli da u prethodnom periodu završe toliki broj predmeta, koji kvalitetom i kvantitetom u stvari potpuno potvrđuju ulogu Komisije za kontrolu javnih nabavki. Zakon predviđa da se rad Komisije za kontrolu javnih nabavki može produžiti najduže deset dana u odnosu na precizirani zakonski rok, kada je potreba za određenim vještačenjem u određenim predmetima. Sad postavljam i sebi i vama pitanje, da li naša Komisija za kontrolu javnih nabavki ima problema kod angažovanja određenih vještaka, koji trebaju da daju puni doprinos njima koji odlučuju u određenim postupcima da se donese kvalitetna odluka, u odnosu na sva zainteresovana lica koja učestvuju u postupku javnih nabavki? Da li se postiže osnovno što se želi postići radom Komisije za kontrolu javnih nabavki i zakonom, da se do kraja transparentno pokaže kakav je sistem javnih nabavki na nivou Crne Gore? Po mom razmišljanju možemo zaključiti da je Komisija ispoštovala zakonsku obavezu da u propisanim rokovima sve svoje odluke objavi na sajtu i da budu dostupne svim zainteresovanim licima, ne samo u postupku javnih nabavki nego i drugim zainteresovanim licima na nivou Crne Gore.

Da li se mogu napraviti uštede u odnosu na ono što je pričao uvaženi kolega Gojković? Znam i ja za te podatke, da u razvijenim zemljama radom komisija koje su nadležne za kontrolu javnih nabavki može se ostvariti u ukupnim javnim nabavkama 5% u odnosu na ono što je u javnim nabavkama te godine ostvarivano. Međutim, kolege poslanici, ja moram da kažem.../Prekid/ za prošlu godinu prepoznala da se u radu naše Komisije za kontrolu javnih nabavki uočavaju značajni pomaci u odnosu na prethodni period. Da u narednom periodu kroz ono što se zove rad u našem Parlamentu, damo podršku kroz povećanje obima sredstava s kojim će raspolagati Državna komisija za kontrolu javnih nabavki u svome radu za narednu godinu, što se tiče prostornih mogućnosti, što se tiče personalnih popunjavanja Državne komisije, kako bi ona kvalitetno mogla da donese svoju odluku temeljeći je na zakonu.

Smatram da treba da podržimo Izvještaj o radu Komisije za kontrolu javnih nabavki za prethodnu godinu i da damo punu podršku u daljem radu, a da mi koliko je u našoj mogućnosti damo podršku njima da ostvare ono što su elementarni uslovi za rad. Zahvaljujem.

PREREDŠEDAVAJUĆI ŽELJKO ŠTURANOVIĆ:

Hvala vama. Nemamo komentar. Ušli smo u zadnji sat rasprave. Čuli smo kolegu Aprcovića.

Izvolite. Proceduralno.

ALEKSANDAR DAMJANOVIĆ:

Dakle, ova rasprava je, kolega potpredsjedniče Šturanoviću, počela u 11 sati i 25 minuta. Traje tri sata, do 14.25h. Treći sat počinje u 13.25, sad je 13:03h, prema tome prva stvar.

Druga stvar, dolazimo opet na ono što smo vi i ja između ostaloga, odnosno izvinjavam se, potpredsjednik Mustafić je bio tada, konstatovali smo da od kad su došli predsjednici Komisije, od kada smo sjeli ovdje i pročitali u pet minuta uvodni dio, oni više nijesu ustali ni jedan jedini put i iskoristili pravo koje im je dato Poslovníkom da komentarišu, odnosno da odgovore na sijaset pitanja. Meni nije problem da saslušam i tih pet minuta, da saslušam par kritičnih tonova iz opozicionih klubova, par apologetskih odnosno kritičkih tonova kao što je kolega Aprcović sada dao iz ovih klubova. Ali, šta je svrha, šta je suština? Vjerujte mi, dakle ne javljam se ja da produžavam vrijeme ovoga izlaganja, ili ćemo imati tri sata nekvalitetne ili sat i po kvalitetne rasprave, ali je bitno da se poslije ove rasprave stvari pomjeraju nabolje. I vjerujte mi, javio sam se kolegi Aprcoviću oko dvije konkretne stvari, a Vama sugestija da ne ograničavamo raspravu, ako imamo nešto da kažemo, nije problem nakon ove tačke dolaze još dvije, tri tačke, spremni su poslanici SNP-a nadam se i ostalih klubova da polemišu. Mi ćemo danas definisati i definisali smo plan rada, koji ćemo čini mi se ispuniti do kraja. Ali nemojte sprečavati raspravu bez potrebe, vjerujte mi da je veoma bitna, a suštinski je bitno da odavde izađemo sa nekim zaključcima, odnosno sa ocjenom stanja da ovo ide na bolje. Dakle i meni je problem, ovo što je kolega Aprcović pomenuo, Komisija je odradila odlično svoj dio posla u dijelu kontrole, ali nam je ukupno loše. Dajte malo vremena i budite malo fleksibilni.

PREDŠEDAVAJUĆI ŽELJKO ŠTURANOVIĆ:

Dobro, čuli smo naravno i proceduralna intervencija je bila značajno iznad minuta, što je dokaz tome da ovdje apsolutno niko nikome ne sprečava raspravu. Čak je rasprava dozvoljena i više od onoga što je Poslovníkom određeno u smislu trajanja pojedinačnog učešća u raspravi i mnoge druge stvari, tako da i sami znate, to je zaista i moje stanovište, kao i stanovište većine od vas, da ovdje u Skupštini ne treba strogo poštovati, odnosno

insistirati na poštovanju određenih odredbi koje sputavaju raspravu o posebno važnim pitanjima, važnim tačkama dnevnog reda kao što je i ova, nego jednostavno sam ukazao na pravilo iz našeg kolegijalnog rada u Kolegijumu, u zadnjem satu nema replika. Vi znate da ste učestvovali u svemu tome i da je to je naša zajednička odluka, ako nije isteklo vrijeme, pa i da je isteklo vrijeme, ako je značajno daćemo i vama ta dva minuta komentara, nema nikakvog problema. Samo sam mišljenja da privodimo raspravu polako kraju.

Sada kolega Kaluđerović ima riječ.

Došlo je do izmjene unutar kluba Socijalističke narodne partije, tako da vjerovatno i on bi mogao sažeti nešto od toga što ste vi mislili da kažete, ali ako insistirate izvolite, nije problem.

ALEKSANDAR DAMJANOVIĆ:

Obraćam se Vama, potpredsjedniče, jer vi to potencirate, a i rukovodstvu Parlamenta, da kada dolaze predstavnici institucija, imali smo to kod izvještaja, čini mi se, sada kada smo prije neki dan govorili o stanju u energetskom sektoru.

Dva sata smo se ovdje ređali sa kritikama, sa predlozima, dakle nije to bila priča radi priče, već veoma konkretna priča od strane jednog broja poslanika, a kolege su otčutale dva sata rasprave i tek kada im je potpredsjednik ukazao da postoji mogućnost da se javljaju da malo iskomenatrišu, da ova diskusija bude dinamična i da iz dijaloga proizađu neke ključne i bitne stvari, onda su se uključili u raspravu. Prema tome, ovo je model, kolega Šehović je to nazvao "izvještili su", narodski rečeno. Dođu, progovore tih pet minuta, odslušaju tih dva sata ili sat i po. To im je najteži posao tokom godinu dana koliko rade, da budu ovdje u Parlamentu i nikome ništa. Dakle, to je bila samo intervencija, dvije stvari ću pomenuti, zahvaljujem se što ste uvažili ovu kontraargumentaciju.

Kolega Aprcović je pomenuo. Dakle, meni nije za pohvalu to što su oni sa tri zaposlena i tri po Ugovoru o djelu. Da li je to zakonski moguće u ovoj Državi Crnoj Gori, da se zapošljavaju i dalje ljudi po ugovoru o djelu? Neka to bude pitanje. Nije dobro da je tri od 15 zaposleno i da odrađuju ovaj posao koji odrađuju. To znači da odrađuju ogroman obim posla, pitanje je onda kvaliteta posla. To je prva stvar.

Druga stvar, ova komisija je imala budžet od nekih 187.000 evra. Od toga je ova komisija prihodovala po osnovu taksi za žalbe 126.000 evra. Znači, vi se defakto sa dvije trećine finansirate sami. Ja ne kažem da je to dobro, da i ove takse jesu svojevrsna biznis barijera onima koji ulažu žalbe itd. u procesu javnih nabavki. Ali, onda zaista postoji prostora da se povećaju i kadrovski i svaki drugi finansijski kapaciteti i uzgred ono što sam rekao, da se vidi da direktne javne nabavke i vi kao dvije ključne institucije koje su u oblasti javnih nabavki imate sinhronizovano izvještavanje odnosno da mi kao poslanici ovdje možemo do kraja da uđemo u suštinu problema javnih nabavki. Svakako da je pohvalno i veoma kritički, kada navedete na strani 47: "propisani slučajevi obustavljanja postupka javne nabavke se ne primjenjuju dosljedno od strane naručilaca, što izaziva posebno nezadovoljstvo kod ponuđača, a sa druge strane, naručiocu nepravilnom primjenom ovog instituta stvaraju privid da je za neuspjeh javne nabavke kriv zakon ili neko drugi, a u suštini sami vrše opstrukciju sopstvenog postupka javne nabavke." Ovo su teške riječi izrečene u Izvještaju i podržavam sada zaista princip predsjednika Parlamenta koji je to prije nekoliko dana iznio i uvažavam to kao i dio moje odgovornosti. Definitivno postoji potreba da se kod ovakvih izvještaja ide sa predlogom zaključaka vezanih za unapređenje stanja odnosno kritike postojećeg stanja, kako bismo razdvojili ono što je odgovornost Komisije u dijelu rada na nekom određenom tržištu ili oblasti od onoga što je ocjena same oblasti kao što smo imali recimo kod Izvještaja o energetici. Zahvaljujem.

PREDŠEDAVAJUĆI ŽELJKO ŠTURANOVIĆ:

Zahvaljujem.

Sačekali smo koga smo trebali da sačekamo, kolega Aprcoviću. Izvolite.

ŽELJKO APRCOVIĆ:

Ja sam za polemiku.

Prvi put razmatramo izvještaj Državne komisije za kontrolu javnih nabavki i ono što sam prepoznao kroz izvještaj i što je rekao uvaženi kolega Vasilije Lalošević, neće mi zamjeriti, da je ovaj zakon po meni spreman za jedno renoviranje, tako da kažem. Kroz izmjene i dopune ovoga zakona trebalo bi da se sve ono što je uočeno kao problem u radu naše Državne komisije za kontrolu javnih nabavki iskristališe i da im damo jedan dobar zakonski okvir u kojem mogu da se kreću. Takođe moram da vam kažem da sam ja i zadovoljan sa ovih 50 predmeta koje je kontrolisala Komisija za kontrolu javnih nabavki, a tiče se kontrole postupka javnih nabavki preko 500.000 eura, to je jedan ogroman posao i vi i ja se slažemo, gospodine Damjanoviću, i mi smo prepoznali, vi u svojoj diskusiji, ja u svojoj diskusiji, problem naše državne komisije, ali isto tako moramo da kažemo i da budemo svjesni činjenice da je ovo prva godina ovoga rada. Takođe moram da kažem, pošto ste vi predsjednik matičnog odbora, da vi u narednom periodu treba da razmišljate, inicirate sa svim kolegama koji participiraju u radu matičnog odbora da se na ovakve izvještaje donese određen broj zaključaka koji će prepoznati svu problematiku s kojom se suočava državna Komisija za kontrolu javnih nabavki, kako bi se postupak javnih nabavki na adekvatan način kontrolisao.

Takođe, moram da kažem ono što nijesam rekao u svojoj diskusiji, da moramo voditi računa o njihovoj obavezi, nadležnosti da vrše edukaciju svih onih naručilaca postupka javnih nabavki. To je osnov svega kako bismo iz te edukacije dobili kvalitetne tendere. Iz tih kvalitetnih tendera bi proisticalo kvalitetno zaključenje ugovora koji bi u sebi sadržali najmanji nivo, eventualnih protivzakonitosti. Takođe, kolega Damjanoviću, Vi sigurno to bolje od mene znate, da su faktički prije četiri godine, moram se pozvati na to, organizacije za ekonomsku saradnju i razvoj propisale deset principa koji se odnose na antikorupcijsko djelovanje postupka javnih nabavki. Ja se slažem sa ovim principima, preda mnom su. Međutim, od ovoga papira do njihove pune implementacije je jedan izuzetno dug rok i za puno razvijenije, tako da kažem, zemlje koje su postupak javnih nabavki regulisale još prije više desetina godina u odnosu na nas koji smo prvi put organizovali Komisiju za kontrolu javnih nabavki 1.marta 2012.godine, dali im prostora. Mislim da će iduće godine njihovi izvještaji biti puno potpuniji i kompetentniji i da ćemo ubrzo na ovim poslaničkim klupama imati izmjene i dopune zakona, kako bi sve one anomalije koje su uočene u njihovoj praktičnoj primjeni izbrisali. Zahvaljujem.

PREDSEDAVAJUĆI ŽELJKO ŠTURANOVIĆ:

Hvala Vama, kolega Aprcoviću.

Definitivno, sada, u ime Socijalističke narodne partije, kolega Srđan Milić. Izvolite, kolega Miliću.

SRĐAN MILIĆ:

Hvala vam, gospodine potpredsjedniče.

Poštovane kolege, predstavnici Državne komisije,

Imali smo raspravu na Odboru za ekonomiju, finansije i budžet. Nakon toga smo imali raspravu i konsultativno saslušanje predstavnika Ministarstva zdravlja, Apotekarske ustanove Montefarm, ali i Fonda za zdravstveno osiguranje. Rasprava je bila prilika da se sučele argumenti, da se čuju izvještaji, da se pokuša doći do onoga što je stvarni problem. Vi ste

ovdje naveli da je jedan od glavnih problema u funkcionisanju Državne komisije nepostojanje softvera i nepostojanje mogućnosti umrežavanja podataka sa drugim državnim institucijama.

Meni je, moram da priznam, veći problem stalno ponavljati da u državi u kojoj postoji Ministarstvo za telekomunikaciono društvo, u državi koja je negdje kroz usta svojih čelnih ljudi uporno govorila da ćemo prodajom domena ME više zaraditi nego što ćemo zarađivati od bilo koje druge proizvodnje, da dođe neko iz neke državne institucije i da konstatuje da nema adekvatni softver. Dakle, danas u Crnoj Gori adekvatan softver, bivši predsjedniče Vlade Crne Gore, nemaju Poreska uprava Crne Gore, Direkcija za nekretnine, Komisija za kontrolu javnih nabavki. Izgleda da taj softver imaju samo oni kojima ne treba, a ovi kojima treba da se umreže podaci ga nemaju. Imamo kontrolu iznad 500.000. Imamo ovakve javne nabavke, izvinjavam se građanima Crne Gore, ovdje se radi o vašim parama. Mislim da ne postoji značajnije diskusije u Parlamentu Crne Gore nego da vidite kako oni kojima ste dali glas na izborima i oni kojima ste dali glas, a imaju povjerenja u ove koji vrše te funkcije troše vaše pare. Da se od tih 400 miliona evra, koje je ukupna visina toga što je predmet javnih nabavki danas u Crnoj Gori, 10% da se uštedi eto 40 miliona evra. Je li moguće da se to uštedi? Kada se pogledaju i kada se analizira ono što ste nam vi dostavili, u dijelu korisnika Elektroprivreda Crne Gore, Fond zdravstvenog osiguranja, Direkcija za puteve, Direkcija za saobraćaj, više ne znam da li ste i ovu drugu kontrolisali, vidimo da tu imamo u potpunosti poništene tendere. Da li je neko odgovarao? Da li možemo imati idući put od vas, u komunikaciji sa državnim organima, informaciju i u onome o čemu su govorili poslanici SNP-a, da li je neko zbog nezakonitog trošenja, ili u ovom dijelu zbog nezakonitog objavljenog tendera, ili zbog neadekvatnih pozicija, ili zbog čega drugoga, odgovarao? Vas moram da pitam u ovom dijelu oko Fonda za zdravstveno osiguranje. Bilo je pet kontrolisanih tendera. Jedva iskamčismo od direktora Fonda za zdravstveno osiguranje da su neki poništeni, zapravo djelimično poništeni. On je bio uporan da ništa od toga nije poništeno. Neki su djelimično poništeni, ali mene baš interesuje ovaj peti koji je objavljen 19.10.2012. godine, potrošni materijal za dijalizu za potrebe Kliničkog centra Crne Gore, opštih bolnica Berane, Bijelo Polje, Pljevlja, Nikšić, Kotor i Bar, domovi zdravlja u Rožajama, Budvi, Herceg Novom, po partijama. Imali ste prvo mišljenje da potpada pod tih 500.000, a nakon toga mišljenje da javna nabavka ne prelazi 500.000.

Interesuje me samo ko je dao prvo? Kako ste razmatrali ovaj tender? Ko je tražio da se to sve na ovakav način obavlja? Vi znate da sam ja i na sjednici Odbora rekao da nikakav problem nemam sa Državnom komisijom za kontrolu javnih nabavki, ali imam sa sistemom javnih nabavki u Crnoj Gori. Imam problema sa nedomaćinskim trošenjem sredstava. Imam jedan mnogo veći problem. Dakle, ovo je sve predmet onoga što bi trebalo da bude poglavlje 23 i 24 i predmet poglavlja 5 javnih nabavki i potreba da to vjerovatno usaglasimo sa onima koji su juče ušli, o tome su pričale kolege, u Evropsku uniju sa Hrvatskom koja je sve to obezbijedila na dnevnoj osnovi da imaju informacije o radu njihove Državne komisije ili već koje komisije za kontrolu javnih nabavki. Imam problem u tome da mi i dalje pokušavamo da na papiru usaglasimo sve sa evropskim zakonodavstvom, a da nam se u stvarnosti dešavaju situacije gdje se osnov za korupciju nalazi upravo u javnim nabavkama. Ukoliko budemo govorili oko toga kakav je vizuelno, kakav je izvještaj, da li je na ovoliko ili onoliko strana, a da ne počinjemo da govorimo o tome da je Srđan Milić imenom i prezimenom, prekršio taj tender i da je ostao bez posla zbog toga što je pokušao sebi da pribavi imovinsku korist, a bio je na funkciji. Nema sreće u Crnoj Gori. Ovo će biti samo otaljavanje posla.

Što se tiče SNP-a Crne Gore, danas smo imali dosta diskusija, hvala vam na prilici da možemo svi da govorimo, ali nijedna od ovih diskusija nije uperena protiv onih koji rade pošteno i dobro. Uperena je protiv bilo koga u Crnoj Gori, bez obzira kojoj političkoj partiji pripadao, ukoliko zloupotrebljava svoju funkciju. Ostavimo se više apologetike. Ostavimo se

više priče to su naši, ima jedna samo stvar, to su naše partije. Što se tiče SNP-a, nikome nećemo dozvoliti da zavlači ruke u džepove građana Crne Gore. Hvala vam.

PREDŠEDAVAJUĆI ŽELJKO ŠTURANOVIĆ:

Hvala vama.

Na ovaj način stekli su se uslovi da zaključim raspravu povodom ove tačke dnevnog reda. Pitam predstavnike Državne komisije da li žele da iskoriste pravo na završnu riječ? Žele.

Riječ ima predsjednica Komisije Pribilović. Izvolite.

SUZANA PRIBILOVIĆ:

Hvala.

Željela bih na početku da vam se zahvalim na ovoj konstruktivnoj raspravi, upućenim komentarima i sugestijama koje su, smatram, usmjerene u pravcu da u daljem radu Državna komisija ostvari još bolje rezultate od dosad ostvarenih kako u kvantitativnom, tako i u kvalitativnom smislu.

Ono što bih željela da naglasim jeste i još jednom iskoristim priliku da istaknem jeste da Državna komisija ne čini čitav sistem javnih nabavki u Crnoj Gori. Ona predstavlja samo jednu kariku u lancu koji čine javne nabavke. Pri tom, Državna komisija, kao što i znate, tako je propisano zakonom, nema ingerencije da samoinicijativno vrši nadzor ili kontrolu bilo kog postupka javnih nabavki, izuzev u postupcima javnih nabavki u kojima je izjavljena žalba, kao i u postupcima javnih nabavki čija je vrijednost preko 500.000 eura i to tek nakon što je naručilac čija je to zakonska obaveza dostavi potpunu dokumentaciju radi kontrole.

Vezano za postavljena pitanja, jedan dio pitanja se, moram priznati, odnosi i čini mi se da je u nadležnosti i ovlašćenju Uprave za javne nabavke i ne tiče se nadležnosti ovlašćenja Državne komisije vezano za evidenciju samih zaključenih ugovora i podataka o njima. Kao što znate, Državna komisija vrši kontrolu postupaka kako u žalbenoj proceduri, tako i u obaveznoj do donošenja odluke o izboru najpovoljnije ponude. Nakon toga, taj postupak javne nabavke više nije u ingerenciji Državne komisije niti mi posjedujemo podatke o njima.

Što se tiče nabavke softvera i zapošljavanja ljudi u Državnoj komisiji, mi smo čak i prilikom pripreme prethodnog budžeta za 2013. godinu inicirali da se odobre dodatna sredstva da makar zaposlimo određeni broj ljudi. Međutim, sredstva su nam opredijeljena na tim pozicijama na nivou prethodne godine. Koliko mi imamo saznanja, jedan softver vrijedi negdje oko 100.000 eura, sve zavisi koju bazu podataka i što sadrži. Moram ukazati na još jednu činjenicu da je Državna komisija u 2013. godini za prvih deset mjeseci imala u radu preko 700 predmeta, znači više nego u čitavoj prethodnoj godini, s tim da smo uspjeli, zaključno do ove sjednice koju smo juče zaključili, da odlučimo o svim predmetima. Ostali su nekih 20 neriješenih žalbi, od toga dokumentaciju imamo za postupanje u dva predmeta i izvršili smo kontrolu, koliko mi se čini, 53 postupka javnih nabavki u vrijednosti preko 500 hiljada eura, i od toga, dva postupka još uvijek nijesu završena, ali dokumentacija je stigla u toku prethodne nedjelje.

Vezano za ovaj predmet javne nabavke obavezne kontrole Fonda za zdravstveno osiguranje Crne Gore na koji se poslanik Milić pozvao, taj postupak javne nabavke, njegova procijenjena vrijednost je bila preko 500 hiljada eura. Znači, nakon što je naručilac, u ovom slučaju Fond, donio odluke o izboru najpovoljnijih ponuda, ta vrijednost je bila preko 500 hiljada eura. Prilikom vršenja kontrole, mi smo utvrdili određene nepravilnosti koje su se mogle otkloniti naknadnim radnjama naručioca i vratili predmet na ponovni postupak odlučivanja. Znači, prilikom ponovnog postupka odlučivanja, detalja se stvarno ne sjećam, ali pretpostavljam da za pojedine partije u tom ponovnom postupku odlučivanja ili nije bilo nijedne ispravne ponude, pa je za tu partiju obustavljen postupak, ali to je isključivi razlog da,

nakon odluke Državne komisije, realna vrijednost te javne nabavke više nije bila preko 500 hiljada eura.

Što se tiče naknade za vođenje postupka, ona je prepoznata u svim zakonima zemalja Evropske unije. Sad je različit njihov iznos ili način na koji se ta naknada uplaćuje. Ono što je nesporno jeste da našim zakonom, a što je u skladu sa pravnim tekovinama Evropske unije, svaka izjavljena žalba ima suspenzivno dejstvo. Znači, da od trenutka kad se podnese žalba naručilac više ne može da preduzme niti jednu radnju do donošenja odluke po žalbi. Mi smo mišljenja, iako se smatra da ono negdje predstavlja neku biznis barijeru, da ovaj iznos naknade nije visok, a posebno u situacijama kada ponuđači kao zainteresovana lica žele da zloupotrebljavaju sam postupak nakon što njegova ponuda bude ocijenjena neispravnom, i odugovlači postupak činjenicom da naručilac nakon podnošenja žalbe ne može preduzme niti jednu radnju, predstavlja način da se ograniči zloupotreba samog prava izjavljivanja žalbe, a u konačnom, i samim Zakonom o javnim nabavkama je rečeno i propisano da u slučaju da žalba bude ocijenjena kao osnovana naknada se vraća. Znači, samo se u slučaju neosnovane žalbe ta naknada zadržava.

Što se tiče postupaka javnih nabavki iz oblasti zdravstva, ono što mogu istaći, kako u prethodnoj godini tako i u ovoj, a vidite i iz samih podataka da nije bilo do nekog drastičnog broja poništavanja samih postupaka javnih nabavki. U jednom dijelu je bilo odlukama Državne komisije da su ti postupci vraćeni na ponovni postupak i odlučivanje da bi se otklonile te utvrđene nepravilnosti. I ono što mogu odgovorno da tvrdim jeste da odlukama Državne komisije niti jedan postupak javne nabavke kako u oblasti zdravstva tako ni u ostalim oblastima, nije odugovlačen niti doveden u pitanje, posebno ne građani Crne Gore i njihove sigurnosti. Čak i u postupcima javnih nabavki vezanih za zdravstvo mogu reći da je Državna komisija sve tužbe koje su protiv njenih odluka donijete u toj oblasti pred Upravnim sudom, samo smo na početku postupka insulina imali jednu presudu koju je sud usvojio, tužbu protiv naše odluke, ali se isključivo iz procesnih razloga. Nakon toga smo imali još dvije presude Upravnog suda u tom predmetu, gdje je Upravni sud rekao da je Državna komisija postupila u skladu sa zakonom i u konačnom imamo presudu Vrhovnog suda Crne Gore kojom se potvrđuje da je Državna komisija u tom predmetu od samog početka bila u pravu. I znači, što se tiče oblasti zdravstva, Državna komisija do današnjeg dana nema niti jednu presudu, sem te jedne za koju kažem koja je bila procesno, da je donijela neku nezakonitu odluku.

Ne znam je li ostalo još nešto na što nijesam dala odgovor. Vezano za izmjene zakona, da to je danas postavljeno pitanje. Ono što je nesporno da su u praksi u toku primjene ovog zakona pokazalo jeste, ne da su dugi rokovi, jer su kod nas rokovi, na to nam čak i ukazuje Evropska komisija svojim stavovima, kraći nego što su u zemljama Evropske unije. Međutim, namjera je bila, kako je to predviđeno ovim sadašnjim zakonom, da se ne daje mogućnost izjavljivanja žalbe na svaku fazu postupka javne nabavke. Znači, protiv svake radnje i odluke naručioca, ne da bi se njime uskratilo bilo kakvo pravo, nego će imati pravo da izjave žalbu u postupku pripremanja tenderske dokumentacije i objavljivanja poziva, i nakon toga protiv odluke o izboru najpovoljnije ponude, kojom žalbom će moći da osporavaju sve što se dešavalo u međuvremenu. Zatim, vezano za izmjene što bi u ovom pravcu bilo značajno, pokazalo se isto tako u ovoj godini primjene zakona previše formalizma, posebno što se tiče sačinjavanja ponuda. U tom pravcu smo isto u skladu sa praksom zemalja Evropske unije. Predlog je da se prilikom pripremanja ponude od ponuđača pribavlja samo izjava-pod krivičnom i materijalnom odgovornošću, da posjeduje svu originalnu dokumentaciju s tim da u ponudi može da dostavi kopije, a ima zakonsku obavezu da prilikom zaključenja ugovora u slučaju izbora kao najpovoljnijeg ponuđača, naručiocu dostavi originalnu dokumentaciju. Znači, u tom pravcu izmjene zakona, predlog, je da se

samo pokušava deformalizovati postupak, ali ne ništa da bude on manje striktan i manje obavezujući za bilo koju stranku u postupku.

Izmjenama je takođe predviđeno pojačanje inspeksijskog nadzora. Imajući u vidu da su postupci javnih nabavki do 500 hiljada eura, kao što znate, do sada bili samo predmet inspeksijskog nadzora, a preko 500 hiljada je bilo predmet nadzora Državne komisije, kontrole, i samo što tu imamo stav Evropske komisije koja je mišljenja da je Državna komisija, vršenjem kontrole postupaka javnih nabavki preko 500 hiljada eura u sukobu interesa. I tu se postavlja pitanje, s obzirom da mi u tim postupcima odlučujemo po žalbama, a da nakon toga vršimo kontrolu zakonitosti čitavog postupka javne nabavke, da postoji eventualni sukob interesa. Tako da će vjerovatno tim nacrtom predloga za izmjene i dopune zakona biti predviđena ta mogućnost da se iz zakona ta kontrola izbriše, ali vidjećemo kakav će biti konačan sud o tome. To je to, hvala vam još jednom.

PREDŠEDAVAJUĆI ŽELJKO ŠTURANOVIĆ:

Hvala Vama na odgovorima.

Zahvaljujem i kolegama koji su uzeli učešće u raspravi povodom ove tačke dnevnog reda. Meni ostaje da konstatujem da je ukupni pretres završen. Izjasnićemo se naknadno o ovoj tački dnevnog reda.

Kolega Milić traži proceduralnu intervenciju. Izvolite.

SRĐAN MILIĆ:

Imaćemo malo razumijevanja zbog toga što gospođa Pribilović je baš to objasnila na kvalitetan način i prvi put je da se pojavljuje u Parlamentu, tako da ćemo idući put imati vjerovatno dijalog.

Gospodine potpredsjedniče, s obzirom na sve ono što je rečeno u odgovoru, mislim da bi Parlament morao da ima zaključke vezano za ovu tačku dnevnog reda. U onom dijelu oko softvera koji je tih 100 hiljada eura, ili ne znam, to je gospodin Damjanović izračunao 0,3 promila od onoga šta je ukupna vrijednost javnih nabavki. U ovom dijelu koji se tiče jačanja uloge inspeksijskih kontrola, to smo imali kao predlog na Odboru, i u onim drugim elementima, tako da bih zaista sada sve nas ovdje pozvao da razmislimo o svemu tome, da ne dozvolimo da zbog izuzetno malih finansijskih sredstava Državna komisija za kontrolu javnih nabavki ne bude bila u prilici da to kontroliše, jer kontroliše u interesu svih nas ovdje.

Hvala Vam velika, izvinjavam se. To vjerovatno može doći na dnevni red onda kada budemo usvajali, pošto je specifičan slučaj, Izvještaj, da imamo i zaključke koji će pratiti. Hvala Vam velika.

PREDŠEDAVAJUĆI ŽELJKO ŠTURANOVIĆ:

Hvala Vama.

U pravu ste, u najvećem broju slučajeva, kada imamo izvještaje mi usvajamo i zaključke matičnog odbora. Povodom toga ja očekujem i povodom ovog izvještaja i drugih koje imamo na dnevnom redu ove sjednice, da će biti vjerovatno razmatrani na nadležnim odborima i zauzeti stavovi kroz odgovarajuće zaključke. Toliko oko ove tačke dnevnog reda.

Meni ostaje, kolegice Pribilović i kolega Miliću, još jednom da se zahvalim. Iz odgovora koje smo dobili vidi se, ako je meni dozvoljeno to da komentarišem, a to se podrazumijeva, da ste u potpunosti u materiji. I zbog jačanja dijaloga u Parlamentu, jer zaista u Parlamentu treba jačati prije svega dijalog, preporučujem za sljedeću godinu i svih sledećih kada budete ovdje, da neposredno djelujete kada neko od poslanika postavi određeno pitanje, da određeni komentar, jer to unosi živost u radu Parlamenta i dolazi se i brže i etikasnije do odgovora na određena pitanja. Ali, kao što je rekao kolega Milić, ovo je prvi put, i još jednom uz zahvalnost idemo dalje.

Poštovane kolege, sada imamo **objedinjeni pretres** povodom tačaka - **Predlog zakona o izmjeni Zakona o ustavnom sudu Crne Gore i Predlog zakona o izmjeni Zakona o Sudskom savjetu.**

Posjetiću Vas da su ovaj predlog zakona podnijeli poslanici, da je dogovor na kolegijumu da, s obzirom da su manje-više usaglašena rješenja između svih poslaničkih klubova, nemamo raspravu oko ovih zakona nego da pokušamo, a siguran sam da ćemo to uraditi, da se danas izjasnimo o zakonima, da bi mogli da teku oni rokovi koji su predviđeni kada je u pitanju izbor određenih kadrovskih rješenja iz oblasti pravosuđa. Vidim da još uvijek nijesu sve kolege u sali. Pauza dva minuta, molim vas da se ne razilazimo.

- pauza -

Poštovane kolege, nastavljamo sa radom.

Došli smo do Predloga zakona o izmjeni Zakona o Ustavnom sudu Crne Gore.

Podsjećam, Predlog zakona su podnijeli poslanici Srđan Milić, Borislav Banović, Mladen Bojanić i Ljerka Dragičević. Podsjećam i na dogovor sa kolegijuma da nema rasprave povodom ove tačke dnevnog reda, nego ćemo odmah pristupiti glasanju. Odlučuje se većinom glasova svih poslanika.

Stavljam na glasanje Predlog zakona u načelu. Izvolite.

Zaključujem glasanje. Ukupno je glasalo 47 poslanika, protiv nije bilo, jedan kolega je uzdržan, pa konstatujem da je prihvaćen Predlog zakona u načelu.

Na Predlog zakona kolega Borislav Banović podnio je jedan amandman. Pitam predstavnike predlagača da li je prihvaćen amandman. Jeste, znači nema potrebe da se izjašnjavamo s obzirom da je prihatanjem od strane predlagača sastavni dio Predloga zakona.

Procedura je takava da sada opet stavljam Predlog zakona na glasanje.

Izvolite. Ko je za, protiv, uzdržan?

Zaključujem glasanje. Ukupno je glasalo 47 poslanika, svih 47 su bili za, protiv i uzdržanih nije bilo, pa objavljujem da je Skupština usvojila Predlog zakona o izmjeni Zakona o Ustavnom sudu Crne Gore.

Prelazimo na sljedeći predlog zakona, to je Predlog zakona o izmjeni Zakona o Sudskom savjetu. Takođe podsjećam da su Predlog zakona podnijeli poslanici Srđan Milić, Borislav Banović, Mladen Bojanić i Ljerka Dragičević, odlučuje se takođe većinom glasova svih poslanika. Izvolite.

Zaključujem glasanje. Ukupno je glasalo 47 poslanika, 46 za, protiv nije bilo i jedan uzdržani, pa konstatujem da je prihvaćen Predlog zakona u načelu.

Ovdje takođe imamo jedan amandman kolege Banovića, koji je prihvaćen od strane predstavnika predlagača, pa je time postao sastavni dio Predloga. Time su se stekli uslovi da stavim na glasanje Predlog zakona u cjelini.

Izvolite. Ko je za, protiv, uzdržan.

Zaključujem glasanje. Ukupno je glasalo 47 poslanika, svih 47 za, protiv i uzdržanih nije bilo, pa objavljujem da je Skupština usvojila Predlog zakona o izmjeni Zakona o Sudskom savjetu.

Zahvaljujem kolegama na ekspeditivnosti. Usvajanjem ovih zakona su stvoreni uslovi da se pređe u proceduru predviđenu zakonom oko izbora rukovodećih mjesta u sudstvu i tužilaštvu.

Poštovane kolege, prelazimo na sljedeću tačku dnevnog reda - Izvještaj o radu Savjeta za finansijsku stabilnost u 2012. Godini. Podsjećam da se na osnovu Zakona o Savjetu za finansijsku stabilnost Odbor upoznao sa Izvještajem o radu Savjeta za finansijsku stabilnost.

Predstavnici Centralne banke su guverner Centralne banke Milojica Dakić i Nikola Fabris, viceguverner za finansijsku stabilnost i platni promet. Da li guverner želi dopunsko obrazloženje?

Riječ ima gospodin Dakić. Izvolite.

MILOJICA DAKIĆ:

Poštovani gospodine potpredsjedniče Skupštine, uvaženi poslanici,

Finansijska stabilnost se u Evropskoj uniji tretira kao dobro od javnog interesa za čije očuvanje odgovornost treba da dijeli više institucija. Takva polazna premisa bila je prilikom formiranja Savjeta za finansijsku stabilnost tako da se u ovom tijelu nalaze čelni ljudi četiri institucije koje su najodgovornije za finansijsku stabilnost - Centralne banke Crne Gore, Ministarstva finansija, Komisije za hartije od vrijednosti i Agencije za nadzor osiguranja. Savjet analizira i sagledala različite rizike koji mogu ugroziti finansijsku stabilnost, djeluje u cilju ranog otkrivanja nestabilnosti i ranjivosti u sistemu kako bi nadležne institucije reagovala i razvile regulatorne, supervizorske i druge politike da bi se izvori nestabilnosti stavili pod kontrolu.

Tokom prethodne godine održane su četiri sjednice Savjeta, na kojima su analizirani fiskalni rizici, rizici prepoznati u bankarskom sektoru, rizici u ostalim segmentima finansijskog sistema kao što su tržišta kapitala i osiguranja, rizici koji se stvaraju u realnom sektoru ali i u međunarodnom okruženju. Finansijska stabilnost postaje javno dobro regulatora, supervizora ali i svih ostalih učesnika na tržištu čiji je interes da mehanizmi očuvanja finansijske stabilnosti budu funkcionalni i efikasniji.

Savjet je tokom prethodne godine usvojio plan za upravljanje finansijskom krizom na nivou cjelokupnog finansijskog sistema sa osnovama za izradu leks specijalisa. Plan se zasniva na planovima za upravljanje krizom u individualnim oblastima koje su utvrdili Centralna banka Crne Gore, Ministarstvo finansija, Komisija za hartije od vrijednosti i Agencija za nadzor osiguranja. Takođe je zasnovan na tri stuba finansijske stabilnosti - praćenje, sprečavanje i upravljanje krizom, što je ujedno i okvir rada Savjeta za finansijsku stabilnost. Svrha plana je da se kreira mehanizam koji će omogućiti Savjetu za finansijsku stabilnost da ublažava potencijalne sistemske rizike. Sadrži i privremene mjere da se u slučaju krize očuva finansijski sistem.

Izrađen je i projekat za ocjenu implementacije sistema za praćenje finansijske stabilnosti kroz analizu kreditnog rasta, uticaja spoljnih šokova na makroekonomsku situaciju i uticaj makroekonomske situacije na kreditni rizik. Savjet je razmatrao različite informacije od interesa i značaja za ocjenu i praćenje finansijske stabilnosti u zemlji. Dominantne teme su bile vezane za kreditni rizik kvaliteta aktive u bankarskom sektoru, rizik likvidnosti i stanja u realnom sektoru, kao i potencijalni pritisci iz fiskalne sfere i međunarodnog okruženja.

Savjet je konstatovao da je 2012. godina bila još jedna godina u kojoj su se kreatori ekonomske regulatorne politike u Crnoj Gori suočavali sa brojnim izazovima eksternog i internog karaktera. Ključni rizici su povezani sa značajnim usporavanjem oporavka kao posljedica uticaja međunarodnog okruženja. Na unutrašnjem planu bili su prisutni rizici nelikvidnosti realnog sektora, visok nivo lošeg bankarskog sektora kao i nastavljanje fiskalne ravnoteže već četvrtu godinu zaredom. U pitanju su umjereni rizici koji se i dalje mogu smatrati relativno kontrolisanim. Aktivnosti nadležnih tijela u Crnoj Gori bile su usmjerene na snaženje regulatornog okvira i mehanizama za očuvanje finansijske stabilnosti sistema, kao i na usaglašavanje domaće regulative sa trajnim tekovinama Evropske unije. Hvala vam na pažnji.

PREDSEDAVAJUĆI ŽELJKO ŠTURANOVIĆ:

Zahvaljujem.

Izvolite, kolega Damjanoviću. Proceduralno.

ALEKSANDAR DAMJANOVIĆ:

Zahvaljujem, potpredsjedniče.

Htio bih prije nego što krenem u raspravu da dam nekoliko objašnjenja vezanih za samu raspravu o ovoj tački i onome što može biti ishod ove rasprave, a smatram izuzetno važnim.

Naime, kolege su primijetile da nema izvještaja odbora koji se uobičajeno priprema nakon toga što odbor razmotri određenu tačku dnevnog reda, što Odbor za ekonomiju, finansije i budžet uveliko radi. Upravo je danas kolega Kalač pročitao izvještaj od tri strane vezan za prethodnu raspravu, što znači da u tom smislu niti imamo ograničenja niti nedostaje volje da se napravi izvještaj.

Međutim, ovdje se radi o jednoj specifičnoj stvari koju bih želio da konačno otklonimo i da uvedemo kao praksu za naredne sjednice. Naime, ovaj godišnji izvještaj se podnosi u skladu sa članom 11 stav 1 Zakona o Savjetu za finansijsku stabilnost gdje smo imali praksu da su ranija dva izvještaja defakto stavljena na uvid Odboru. Sada je kolegijum primijenio praksu koju u potpunosti podržavam, da se i ovaj izvještaj ali i naredni izvještaji koji će ovdje biti na dnevnom redu, kao što je godišnji izvještaj o radu Fonda za zaštitu depozita odnosno izvještaj Investiciono-razvojnog fonda, defakto ne završavaju. Ne završava se rasprava na odboru već o njima raspravlja parlament. Zato je potrebno da kolege imaju izvještaj kako bi se pripremili za raspravu, jer postoji samo zapisnik sa 20. sjednice koja je održana 6. jula ove godine kada smo raspravljali ovaj izvještaj, kao što je potrebno da bude blagovremeno pripreman jedan nacrt ili predlog zaključaka kako bismo kroz ocjenu stanja u nekoj oblasti, konkretno ovdje u oblasti finansijske stabilnosti, kao parlament donijeli zaključke i preporučili Savjetu šta dalje i kako dalje. Ovog puta to nijesmo uradili jer nije bilo definisano da li će ovaj izvještaj raspravljati plenum. Kada smo i tu dilemu raspravili i kada je jasno da će plenum od sada, pretpostavljam primjenom ove prakse, raspravljati o svim izvještajima koji se dostavljaju, dakle i matičnom odboru odnosno ostalim odborima, tada postoji potreba da se donose određeni zaključci i ja, evo, uz saglasnost ostalih kolega najavljujem da će Odbor blagovremeno a svakako do glasanja o ovom izvještaju, ukoliko je praksa, zaista o njemu dati zaključke. Mislimo da nam to član 11. stav 1 dozvoljava, pročitacu ga: "Izvještaj o radu i aktivnostima iz svog djelokruga, Savjet podnosi Skupštini jednom godišnje, do 30. juna tekuće za prethodnu godinu".

Dakle, nigdje ne ograničava da se ne izjašnjavamo o njemu. Ukoliko je to praksa, ja ću zajedno sa kolegama da učinim napor da parlament ima određene zaključke umjesto izvještaja koji ovog puta nije dostavljen, kako bi kolege mogle da se izjasne o samom izvještaju i zaključku koji bi ovaj parlament donio. Toliko i hvala vam.

PREDSEDAVAJUĆI ŽELJKO ŠTURANOVIĆ:

Hvala vama, sugestija je bila dragocjena. Tačni su podaci koje ste saopštili, u prethodnim godinama izvještaj ovaj i ovog tipa su išli na uvid, nijesu išli na plenum i prvi put u novije vrijeme je upravo sada izvještaj o radu Savjeta za finansijsku stabilnost na plenumu. To je ocjena kolegijuma bila da je potrebno da jedan ovako značajan izvještaj bude na plenumu, da se razmijene mišljenja o svemu tome i zauzmu određeni stavovi.

Takođe, prihvatam vaš predlog da nakon današnje rasprave oko ove tačke do rasprave u pojedinostima matični odbor razmotri izvještaj, donese odgovarajuće zaključke koji će biti u konačnom i razmatrani kada budemo glasali u pojedinostima.

Rekao sam i prilikom prošle tačke, kada su izvještaji u pitanju uglavnom je praksa takva da se razmatraju u pojedinostima i glasa kroz zaključke matičnog odbora.

Mislim da smo razjasnili ova pitanja. Sada ulazimo u raspravu.

Hoćemo li da promijenimo redosljed, da idemo od većeg ka manjem?

Kolega Zoran Vukčević u ime Kluba Demokratske partije socijalista, a nakon njega kolega Aleksandar Damjanović u ime Kluba Socijalsitičke narodne partije.

Dakle, po zaključku kolegijuma ukupna rasprava povodom ove tačke dnevnog reda je do 3 sata. Prvi učesnik u raspravi u ime kluba u trajanju 10 minuta, ostali učesnici u raspravi po 5 minuta.

Izvolite, kolega Vukčeviću.

ZORAN VUKČEVIĆ:

Zahvaljujem, potpredsjedniče.

Uvažene kolege, poštovani gospodine Dakiću, poštovani gospodine Fabris,

Danas govorimo o jednoj izuzetno važnoj oblasti, finansijskoj stabilnosti koja predstavlja jednu od osnovnih poluga ukupnog ekonomskog razvoja Crne Gore i zaista predstavlja izazov u rješavanju problema s kojima se suočava i Crna Gora. Sve one refleksije koje se dešavaju u našem globalnom okruženju i koje imaju direktno uticaj i indirektno uticaj na Crnu Goru i odnos finansijske stabilnosti, prije svega prema realnom sektoru, zavređuju posebnu pažnju sa više aspekata.

Kada govorimo o finansijskoj stabilnosti onda moramo shvatiti šta je to finansijska stabilnost, koji su to kriterijumi koji mogu da nam opredijele koji je to nivo svih ekonomskih odnosno finansijskih pokazatelja u jednoj državi da bi mogli da konstatujemo da u toj državi zaista postoji finansijska stabilnost i sa aspekta trenutne situacije, ali prije svega sa aspekta onih događaja koji nam predstoje, to je anticipiranje mogućih događaja. To nas je prije svega upozorila i ova globalna ekonomska kriza i finansijska kriza koja je imala refleksiju i na Crnu Goru.

Stabilnost predstavlja stanje u kojem je finansijski sistem sposoban da izdrži sve moguće udare koji se mogu javiti po raznim osnovama i finansijska stabilnost mora da riješi sve finansijske disbalanse, prije svega uzimajući u obzir činjenicu da se anticipiraju ti mogući događaji kako bi mogla da jedna ekonomija opstane. Kao rezultat finansijske globalizacije pojavljuje se i potencijalna opasnost od prenošenja tkz. defekta finansijskog tržišta koji ugrožava finansijsku stabilnost jedne države. Takvi odnosi su se nažalost odrazili na Crnu Goru, prije svega zbog toga što Crna Gora je otvorena ekonomija, ima zaista veliki broj različitih mogućnosti uticaja i kada je u pitanju izvoz i kada je u pitanju uvoz, što znači da smo izazvani posebnim rizicima koji zapravo zahtijevaju dodatni napor i dodatnu pažnju da se ti rizici za obezbjeđivanje finansijske stabilnosti svedu na najmanju moguću mjeru kako bi se obezbijedile neophodne pretpostavke za dalji ekonomski razvoj. Smanjenje bruto društvenog proizvoda u Evropskoj uniji u 2012. godini koji je bio negdje oko 0,20-0,24% je takođe imalo refleksije na Crnu Goru kao i smanjenje rasta stope bruto društvenog proizvoda u onim zemljama koje predstavljaju glavne partnere kada je u pitanju spoljno-trgovinski bilans Crne Gore. Takođe i negativne stope rasta u zemljama iz kojih dolazi najveći broj turista u Crnoj Gori, takođe imamo refleksije na postizanje finansijske stabilnosti i ne samo finansijske stabilnosti rekao bih i ekonomske stabilnosti. Povećanje cijene, naravno, goriva, povećanje cijene aluminijuma. Čini mi se jedan važan faktor a to je da su 2012. godini smanjene su direktne javne investicije za otprilike 50% za 2011. godinu, što je imalo dodatne refleksije na stvaranje neophodnih uslova. Takođe, kada su u pitanju domaći rizici neostvareni, projektovana stopa rasta, poslije određene faze kada se stopa rasta nije ostvarila na onom nivou po kojem je bilo planirano, čini mi se jedna ključna stvar kojom se sada crnogorska ekonomija posebno suočava a to je dalje smanjenje kreditne aktivnosti bankarskog sektora. Mislim nešto što predstavlja izazov i za Centralnu banku i ukupni bankarski sektor, kako i na koji način obezbijediti da kreditna aktivnost raste i da zaista zaustavimo taj pad. Zadnje tri, odnosno četiri godine ukupna kreditna aktivnost u Crnoj Gori kada je u pitanju bankarski

sketor pada i to je nešto što nas zabrinjava, posebno treba da nas zabrine, to smo nekoliko puta naglašavali, sa aspekta preduzeća. Izuzetno je teško u ovim uslovima funkcionisati a da bankarski sektor nema dovoljno razumijevanja za preduzeća u čitavom njihovom postupku u obezbjeđivanju kredita, ne samo za razvoj nego obezbjeđivanju kredita za obrtna sredstva, za elementarne stvari koje su im potrebne da bi mogli da prežive. U takvim okolnostima mislim da je neophodno i dalje tražiti moguća rješenja da se taj problem prevaziđe. Smanjenje kreditne aktivnosti ima direktan uticaj na obezbjeđivanje finansijske stabilnosti, a ukoliko se kreditni potencijal banka nastavi u funkciju podrške preduzećima teško možemo govoriti o razvoju i teško možemo govoriti o obezbjeđivanju neophodnih finansija za rast tih preduzeća, a rekao bih, prije svega, za opstanak tih preduzeća što je u ovom trenutku najvažnije. Naravno, sa tim problemima se ne suočavaju samo preduzeća u Crnoj Gori, niti se suočava Crna Gora, kao jedina država koja se suočava sa problemom obezbjeđivanja uslova za finansijsku stabilnost. Prema jednom izvještaju u 93 zemlje su imali 117 sistemskih i 51 manjih poremećaja svih vidova finansijskog sistema i to u periodu od 25 godina prije stupanja globalne finansijske krize. To znači da je u prosjeku bilo negdje oko 6 mogućih kriza godišnje. To je nešto što treba da nas upozori na takav podatak koji upravo govori o tome koliko je neophodno uraditi dodatnim pristupom da se taj problem finansijske stabilnosti posmatra sa sistemskog aspekta i da se posmatra na način da se ide u susret mogućim problemima a ne nikako reagovanje nakon događaja.

Odgovor nije u tome da se finansijsko tržište suzbije, da se sužava, da se ograničava, da se potrošnja smanjuje. Umjesto toga treba priznati da su tržištima potrebna, prije svega, pravila, ograničenja i prije svega pažljiv monitoring, tako da poremećaj tržišta budu što je moguće ređi i da njihov ukupni rizik bude što je moguće manji. To je veoma, veoma bitno u vremenima koji su pred nama. Tim pravilima, ograničenjima i sprovođenjem monitoringa potreban je makro potencijalni pristup, tj. pristup koji će, prije svega, omogućiti da se obuhvati ne samo pojedinačni rizik, nego se mora obuhvatiti i sistemski rizik upravo iz ovih razloga o kojima sam govorio, kada govorimo u finansijskoj stabilnosti prije svega moramo voditi računa i o preduzećima. Kada govorimo o preduzećima mi moramo obezbijediti uslove za njihov krvotok. Finansije jednog preduzeća predstavljaju njegov krvotok a da bi te finansije mogle da funkcionišu onda mora postojati kreditna aktivnost. Ta kreditna aktivnost, na žalost, banaka nije na onom nivou na kojem iziskuje naša potreba prije svega u realnom sektoru. Smatram da je nešto što je u ovom izvještaju dobro naglašeno sa svih aspekata kada su u pitanju svi rizici i domaći i spoljni faktori koji utiču na rizik i u izvještaju je navedena opasnost kada je u pitanju kreditna aktivnost a čini mi se da svi zajedno moramo preuzeti dodatne napore kako bi zaista mogli da obezbijedimo jedan od ključnih uslova a to je obezbjeđivanje veće kreditne aktivnosti banaka za potrebe crnogorskih preduzeća, prije svega za njihov opstanak i obezbjeđivanje finansijske stabilnosti na lokalnom nivou, na mikro nivou, a kada to bude obezbijeđeno onda sigurno možemo govoriti da imamo i stabilnost na makro nivou. Zahvaljujem.

PREDŠEDAVAJUĆI BRANKO RADULOVIĆ:

Hvala i Vama, kolega Vukčeviću.

Sada gledam i pokušaću da kontrolišem sebe i da budem samosmjer da aktivno ne učestvujem u današnjoj raspravi, ali ovo mi je jedna od najmilijih tema, pa bih vama, a i nama svima, konkretno nas pitao kako i na koji način i sa kojim projektima obezbijediti kratkoročno, srednjoročno i dugoročno privredni i ekonomski rast. Volio bih da danas dobijem odgovor o tome.

Izvolite, kolega Damjanoviću, i neka se pripremi kolega Bojanić.

ALEKSANDAR DAMJANOVIĆ:

Zahvaljujem, gospodine potpredsjedniče.

I ja smatram da bi bilo dobro da i vi i jedan broj kolega koji ovdje nijesu sticajem okolnosti, a znaju da razgovaraju o ovim stvarima, daju svoj doprinos. Cijenim odluku i evo, ja ću dati svoj doprinos a i Klub poslanika SNP-a svakako da ova diskusija ima svoju dinamiku i da ne bude zaboravljena, što se kaže, nakon jednog ili dva dana, odnosno ostane mrtvo slovo na papiru. Dakle, Savjet za finansijsku stabilnost nije sam po sebi proizvod domaće pameti, to je nešto što se ukazalo kao potreba i došlo od strane evropskih institucija, došlo od strane Evropske unije a nakon suočavanja sa krizom, koja je već pet - šest godina, prerasta iz finansijske i ekonomske u socijalnu krizu. On je definisan može se reći blagovremeno kada su to počele da rade i države iz okruženja, odnosno kada je to rađeno na nivou država EU, sa ciljem da zaista rade ono što im je taj zakon koji smo donijeli, podsjetiću u julu 2010. godine, i propisao. Sada bih mogao da budem malaciozan pa da pitam vas, poštovani guverneru, ili vice guverneru, kako god hoćete, zašto samo četiri sjednice u 2012. godini tog Savjeta kada je to minimum. Zašto ne više sjednica, imajući u vidu da ta godina nije bila baš, uslovno da kažem dobra godina za Crnu Goru i da je možda iziskivalo potrebe da se Savjet za finansijsku stabilnost koji činite vi, ministar finansija, predsjednik Agencije za nadzor osiguranja i predsjednik Komisije za hartije od vrijednosti, da se sastajete mnogo češće.

Druga stvar koja je takođe za pohvalu jeste što ste za godinu i po dana od primjene ovoga zakona na jednoj od sjednica utvrdili Plan za upravljanje finansijskom krizom na nivou sistema. Volio bih malo više o tom planu danas da čujemo, da vidimo jeste li vi zadovoljni kako se već godinu i po dana primjenjuje taj plan s obzirom da smo danas defakto krajem oktobra 2013. godine i da govorimo o izvještaju koji pokriva prethodnu izvještajnu godinu.

Treća stvar, ovo će biti formalno, inicijativa koju ću u ime Kluba Socijalističke narodne partije Crne Gore podnijeti na Odboru ukoliko budemo usaglasili zaključke koji će pratiti ovaj izvještaj, jeste da se primijeni do kraja član 11 stav 2. Mi u SNP-u smatramo da ima potrebe i ova rasprava je veoma bitna, dobro je što je predsjednik Parlamenta odlučio da ovdje imamo dvosatnu raspravu, gdje se kaže da Savjet sačinjava i izvještaje o određenim pitanjima iz svog djelokruga na zahtjev Skupštine, Vlade ili Centralne banke. Mislim da bi trebalo preporučiti u Skupštini da zahtijeva posebne izvještaje o finansijskoj stabilnosti, dogovorimo se tačno u kom segmentu, za tekuću godinu. Složićete se, guverneru, biće veoma veliki problem ako se razgovor o dešavanjima u ovoj godini bude prenio u jul ili oktobar naredne godine. Možda će biti kasno za mnoge stvari u Crnoj Gori.

U odnosu na sam izvještaj nekoliko konstatacija koje ste dali, koje ću svakako citirati, ukazuju na ozbiljnost situacije u finansijskom sistemu, odnosno situacije vezane za finansijsku stabilnost. Ne govorite samo u zaključnim razmatranjima ili na strani 35 gdje kažete da ovaj agregatni indeks finansijske stabilnosti, koji treba da sublimira suštinu finansijske stabilnosti u Crnoj Gori, ne predviđa dugoročni oporavak, odnosno stabilnost, već neke konstatacije koje se tiču stabilnosti kako u realnom sektoru, tako posebno u finansijskom sektoru. Neću komentarisati ove vaše četiri sjednice, o njima sam već govorio. Možda je interesantno da nam kažete, a nadam se da ćete kada završimo uvodni krug izlaganja uzeti aktivno učešće u raspravi, a ne po principu nekih kolega koji ovdje odsjede cijeli izvještaj i jave se na početku i na kraju, dakle da nam kažete nešto više i o dešavanjima sa te vaše 11. sjednice, odnosno četvrte iz oktobra prošle godine, kada ste, kažete, diskutovali pitanje kooperativnog finansijskog restruktuiranja i rješenja za loše kredite u Crnoj Gori. Ovdje da odmah bude jasno, da nikome u ovoj državi na pamet ne pada da po "podgoričkom modelu" ili nekom drugom modelu se usudi da predloži da se tzv. "loši krediti banaka", koje su daražljivo davale banke i bilo im dobro par godina a sada imaju te probleme sa "lošim kreditima", prevaljuje na teret poreskih obveznika. Kao što postoje ideje koje dolaze i od međunarodnih institucija, da se, sanirajući loše kredite banaka kod onih firmi koje imaju

te probleme, te iste firme kroz poreska prilagođavanja, odnosno oslobađanja poreskih obaveza, dovedu u situaciju da izmiruju svoje kredite. Tako bi se banke, na poseban način, preko leđa građana uz ovih 350 miliona evra duga poreskog koji već postoji, oslobodile loših kredita a ceh bi platio budžet. E, nema para u budžetu da se primjenjuje "podgorički" i ostali modeli na način kako je to predviđeno, pa o tome da date malo više da se i mi kao poslanici i građani upoznamo sa tim stvarima.

U odnosu na konstatacije koje ste dali, nijednu riječ nemam da kažem prigovora u odnosu na konstataciju sa strane 16. gdje kažete da "negativni trendovi prisutni u međunarodnom okruženju ne ostavljaju puno mjesta optimizmu u vezi sa mogućim oporavkom crnogorske ekonomije u kratkom roku". Dodatno, ovo znači da će Crna Gora u narednom periodu morati da se osloni - kolega Raduloviću, ovo ste Vi pitali - na sopstvene potencijale i njihovu valorizaciju. Koje? Konkretno da čujemo. Ovo govorimo o 2012. godini, a pri kraju smo 2013.godine kada su se sva vaša predviđanja, predviđanja o lošem scenariju i o rizicima, potpuno obistinila. Sada ću ih navesti do kraja. Takođe, dijelim vašu zabrinutost vezanu za to da svako novo zaduživanje a time i novi rast nivoa otplate inostranih dugova može značajnije doprinijeti stabilnosti finansijskog sistema. Ovo je iz 2012. godine Izvještaj, i te kako smo se zaduživali u 2013. godini, podigli nivo javnoga duga uprkos nekom minornom rastu bruto domaćeg proizvoda. Prema tome, pošto smo se zaduživali, vi ste bili zabrinuti, dijelim vašu zabrinutost da je povećana nestabilnost finansijskog sistema. Da li vi ostajete pri ovome što ste ovdje napisali, imajući u vidu podatke iz ove godine, bilo bi dobro da to ovdje čujemo. U odnosu na neke potencijalne rizike odnosno probleme, dijelim vaš stav da je problematično u strukturi bruto domaćeg proizvoda, da se čak 1/3 njegove vrijednosti stvara netržišnim aktivnostima neproizvodnog sektora. Dakle, to je proizvodnja domaćinstava za sopstvenu upotrebu i tako dalje, javne usluge države, što nije dobro i što ne govori o dobrim performansama crnogorske ekonomije, ne govori dobro o bliskoj i daljoj budućnosti naše ekonomije u smislu oporavka, odnosno sopstvenih mehanizama za rast i valorizaciju, kako vi kažete, naših resursa. Onda se možemo složiti vezano i za još jednu konstataciju, a to je da nije dobro mijenjati poreske stope bez prethodne najave, jer to može negativno uticati na povjerenje investitora i njihove investicione planove. Gospodine guverneru, mi smo mijenjali i poreske stope koje se tiču ne samo investitora nego i građana, odnosno privrede, bez najave. Bilo bi dobro da znamo da li mislite da je i to dobra praksa. Slažem se da investitori, pogotovo veliki investitori, trebaju biti na vrijeme obaviješteni o tome da ćemo, recimo, kao antikriznu mjeru uvesti mnogu veću stopu poreza na dobit, što mi naravno ne radimo, sada se šalim, jer Vlada nema snage i hrabrosti da ovo predloži za, recimo, neke sektore ekonomije koji uprkos krizi ostvaruju monopolisane dobiti, energetika, telekomunikacije i tako dalje. Onda bih potpuno podijelio vašu konstataciju o rizicima iz 2012. godine, a dodajem - koji će se gotovo svi ostvariti u onom negativnom smislu tokom ove godine. Strana 26. gdje su domaći rizici, odnosno oni obuhvataju rizik aktiviranja garancija na kredite, aktiviranje garancija predstavljalo bi značajan fiskalni trošak što bi prouzrokovalo potrebu dodatnog zaduživanja. Pale su garancije i dodatno se zadužujemo.

Rizik socijalnog pritiska koji bi uticao na povećanje budžetskih rashoda i ugrozio ekonomsku aktivnost, da ne govorim o socijalnom pritisku neizdržljivom, potpuno opravdanom od strane kategorija stanovništva i građana koji sastavljaju kraj sa krajem. Rizik negativnih demografskih trendova na žalost kao goruće pitanje Crne Gore kojem ne posvećujemo dužnu pažnju i sve ostalo koje ste ovdje pomenuli. Zato, opet kažem, na težini dobija inicijativa SNP-a koju ovdje u ime Kluba iznosim, da mi moramo dobiti, shodno ovim rizicima koje smo nabrojali i lošim trendovima u ovoj godini, poseban izvještaj u Parlamentu kako ne bi čekali jul ili oktobar naredne godine da pričamo o stvarima iz januara ove godine.

Guverneru, još nekoliko stvari. Ovdje govorite o bankarskom sektoru da se solventnost nije vratila na nivo prije krize, da je pogoršanje profitabilnosti evidentno i tako

dalje. Dajete jednu konstataciju koja može da odслиka suštinu i u oblasti stabilnosti, ali i u gotovo cjelokupnoj crnogorskoj ekonomiji. Naime, sadašnja struktura ekonomije uz ograničen pristup izvorima finansiranja i nedostatka oporavka investicione stabilnosti koja je pala 2012. godine, četvrtu godinu uzastopce još uvijek ne ukazuju na značajnije potencijale za ostvarenje ekonomskog rasta. Zbog ove konstatacije, kolega Raduloviću, vi ste potpuno u pravu, treba ovdje povesti jednu ozbiljnu raspravu i ne doći samo sa dijagnozom problema, a računam da je uvaženi Savjet te probleme i te kako dobro dijagnostifikovao na svoje četiri sjednice, već i sa konkretnim predlogom mjera uz pomoć ovog parlamenta kome podnosite izvještaj, kako bismo neke stvari zaista mogli da saniramo.

Podsjetiću samo na podatke koje dajete u zaključnim razmatranjima gdje govorite da se i dalje povećava nivo loše aktive bankarskog sektora, nastavak fiskalne neravnoteže već četvrtu godinu zaredom i da se vidi da su gotovo svi sektori u finansijskom smislu iz oblasti finansija imali pad, odnosno gubitak, odnosno negativne trendove, osim sektora osiguranja koji je ostvario dobit. Dakle, 56 miliona evra gubitka bankarskog sektora, 2,6 miliona gubitka sektora lizinga i takodje finansijski gubitak od milion evra, svega, na tržištu kapitala. Ovo je, gospodo, bez fondova, je li tako, jer su fondovi zbog toga što su se transformisali imali obavezu do juna da završe svoje bilanse. Bilo bi dobro da znamo, uz gubitke fondova koji su višestruko veći od milion, koliki su gubici na tržištu kapitala, pa ćemo dobiti jednu sumu od preko 100 miliona gubitaka po raznim sektorima, sem kažem sektor osiguranja koji je ostvario određenu dobit. Zbog toga, i zahvaljujem se što ste mi dozvolili prekoračenje, cijenim da ne bih i ja bio od onih koji samo dijagnostifikuju probleme, odnosno citira neke vaše zaključke, koji se poklapaju sa dešavanjima u ovoj godini, da bi bilo dobro da se u dijalogu, dakle sa guvernerom Centralne banke i viceguvernerom koji predstavljaju ovdje Savjet za finansijsku stabilnost, ne i Centralnu banku je li tako, on je samo segment u Savjetu, definišu određeni predlozi mjera i da se kroz poseban izvještaj koji bi bio dostavljen ovom parlamentu, shodno članu 11 stav 2, te mjere primjenjuju naredne godine, uz preporuke koje Centralna banka daje Vladi, a koje Vlada gotovo nikad ne primijeni u punom ili djelimičnom obliku. Hvala vam.

PREDŠEDAVAJUĆI BRANKO RADULOVIĆ:

Hvala vama, kolega Damjanoviću.
Kolega Bojaniću, izvolite.

MLADEN BOJANIĆ:

Hvala, poštovani potpredsjedniče.
Poštovani guverneru, poslanici,

Žao mi je što evo i prisustvo na ovoj samoj sjednici i raspravi govori u prilog tome da, očigledno, kada nemaju što da kažu onda napuste klupe. Naravno, poslanici vladajuće partije, jer očigledno ovo im nije tema o kojoj će izaći da hvale rad Vlade i ekonomske politike i onda da prespavaju ovu temu, to mi liči na onu konstataciju kako se deca brane od straha, zaspu i čekaju da prođe. Tako otprilike i ove rasprave koje ne idu u prilog poslanicima vladajućih partija prespavaju neđe van ovog doma, čekaju da to nekako što prije prođe.

Ja ću postaviti pitanje, ja nijesam bio parlamentarac kada je donošen ovaj zakon prije dvije godine, i dalje imam jednu nedoumicu, a evo još uvijek mi čini mi se i rezultat rada ovog savjeta daje za pravo da se uopšte zapitam zašto postoji ovaj savjet. Ja mislim, biću jasan, direktan, naravno nemam ništa lično, da ne biste to tako shvatili, ni prema kome od ove četiri institucije čiji predstavnici, odnosno prvi ljudi čine ovaj savjet, ne znam zašto iz prostog razloga postoji ovaj savjet, zašto je formiran osim da se ispuni ta forma da kao eto sve su to zemlje uradile pa i mi ćemo. Nejasno mi je potpuno šta ovaj savjet ima da radi mimo onoga što te četiri institucije čiji ste vi predstavnici rade u svojim svim redovnim aktivnostima.

Centralna banka se, naravno, bavi bankarskim sektorom i upravljanjem rizicima. Naravno i kontrolom i izdavanjem licenci i sve što prati rad bankarstva. Komisija za hartije od vrijednosti se bavi tržištem za hartije od vrijednosti. Valjda shvataju, doduše kako rade ne bi me iznenadilo kako su radili ovih 10-12 godina, čak imam i dilemu da znaju šta im je obim posla. Ali, dobro, trebalo bi da znaju više za 12 godina. Trebalo bi oni da se bave sistemskim rizicima i uticajem tržišta kapitala za finansijsku stabilnost. Agencija za osiguranje takođe, a naročito Ministarstvo finansija. Valjda je njen osnovni cilj da sačuva finansijsku stabilnost Crne Gore. I naravno, ovdje je navedeno da treba da saradujete, da je možda to odgovor da ćete bolje saradivati. Ako među vama, bez savjeta, bez nekog novog tijela formiranog ne postoji dovoljan nivo saradnje onda je to razlog još veći za brigu. Ako vi niste u redovnim aktivnostima toliko bliski i ne saradujete svakodnevno, bez obzira što vas Zakon obavezuje ili ne, onda imamo veliki problem. Koliko ste i vi bili, da tako kažem, zainteresovani za rezultate rada ovog savjeta, govori najbolje podatak da ste se sastajali jednom u tri mjeseca, onda kad ste morali u skladu sa Zakonom. Nijeste ni jednom procijenili da je nešto baš situacija alarmantna pa da se morate češće sastajati, rješavati neke probleme, a evo vidimo koji su uopšte rezultati svega ovoga. Tako da kažem, ajde da ne budem mnogo maliciozan ili ciničan, otprilike efekti rada ovog savjeta su, što bi rekli, čaj od nane. Ni štete ni koristi. Bili ste tu, ispunili smo formu, ali pravo pitanje za sve nas, evo i potpredsjednik je to pitao, nešto slično, time bih se ja bavio, ne izvještajem rada savjeta - da li je Crna Gora finansijski stabilna država danas u ovom momentu? Da li je finansijski stabilna kad znamo da je dug porastao, sa 37% je projektovan, podsjetiću vas koliko se Vlada drži projekcija. U ekspozeu prethodnog premijera, gospodina Lukšića, tada je zacrtano da je 2013. godine projektovan javni dug Crne Gore 37%. Ne da nije bilo blizu nego je dvostruko skoro uvećan, i mi ne znamo u stvari pravi podatak. Mi znamo negdje od 60-70%, to svakako utiče na finansijsku stabilnost. Takođe, non-stop nas prati trgovinski deficit. Svake godine na milijardu smo u minusu. To se naravno održava na likvidnost privrede, 1/3 privrednih društava u Crnoj Gori je u blokadi. Na kraju krajeva imamo nešto oko 500 miliona poreskog duga.

E sad, da li odgovara tome konstatacija vaša da su u pitanju umjereni rizici koji se i dalje mogu smatrati relativno kontrolisani. Kad sam pročitao ove negativne podatke i vašu konstataciju da je to umjereni rizično i da to možemo mi relativno i dalje da kontrolišemo, ja se nikako s tim ne mogu složiti. Ako možemo da iskontrolišemo 500 miliona poreskog duga, da ga iskontrolišemo makar na pola, ajte da ovaj trgovinski deficit koji nam ugrožava supstancu, faktički svake godine gubimo, ajde da i njega smanjimo, ako ne za 50%, ajde na 30%. Naravno da ne možemo. I jedino što je ova država, ova vlast uradila vezano za finansije u zadnjih godinu dana, opet suprotno onome što nam je tada u zadnjem ekspozeu tada mandatar a sada premijer obećao čvrsto, da nema stezanja kaiša nego da će da se radi jedna nova ekonomska politika koja će da pospješuje ekonomski razvoj Crne Gore. Evo sad će godinu dana, pet šest dana, tako otprilike, godina dana rada ove vlade i evo vidimo te rezultate koliko su se držali tih proklamovanih ciljeva, sve što su radili povećali su porez. Ne znam kako, ali evo potpuno smo izvrnuli stvari, da se hvalimo što ćemo ubrati ekstra 100 miliona poreza od privrede i od građana, s druge strane pričamo da ćemo da povećamo ekonomsku aktivnost te iste privrede i da ćemo, naravno, da relaksiramo građane, da ćemo im ponuditi bolji život. Kako, da ćemo da im uzmemo pare, jednima i drugima i što kad ćemo im to vratiti. Kako? Evo se najavljuju i te nove mjere pa ćemo i te da uvedemo, još ćemo i progresivne. Mogu da kažem da imam simpatije prema progresivnom načinu oporezivanja, ali ne na ovaj način, svakako da to sad nije vrijeme jer ionako jedva preživljavaju i privreda i građani, da treba sad i to da još dodatno sve oporezujemo. Najavljeno nam je takođe smanjenje administracije. I to nam svakako utiče na finansijsku stabilnost jer ogroman novac se troši za administraciju. A onda pred izbore, čak i ove lokalne u tri sredine, odjednom dobijemo, juče od direktorice Uprave za kadrove - ne nije, Crna Gora ima manjka 1.500

administrativnih radnika. Samo što nije rekla po 500 ćemo u Petnjicu, Cetinje i Mojkovac da zaposlimo odmah iza izbora, jer nam fali tačno te 1.500 za te tri opštine po 500, pa 500 puta četiri eto 1.500, to je bože pomozite, što kažu, riješeni izbori. Pa ćemo ih naravno otpuštati odmah poslije kad to prođe, reći ćemo - ne, ne, sada nam je višak administracije. Nismo se dobro sračunali.

Ono što zamjeram, ja znam da ste vi svi stručni ljudi i u svim ovim institucijama, takođe zamjeram ovaj Izvještaj, glasaćemo protiv njega, on je pobrojao one rizike za koje smo svi znali, pobrojao je one što je opštepoznata stvar u Crnoj Gori. Neću reći da je na nivou seminarskog ili diplomskog rada nekog studenta, ali ništa dalje od toga nam nije pružio i ono što naročito je važno, apsolutno nam nije pružio nikakve konkretne mjere što treba da preuzme ova vlada, bez obzira što se ona, što god predložili vi, ona se neće držati osim onoga što ona mora da radi, ono što je u funkciji izbora i ono što je u funkciji da kažem odlaganja njenog odlaska i prekida ove vladavine. Naravno, svaki dan je bitan, svaka opština je bitna, i dokle god to bude, dok god budu doživljavali opstanak na vlasti kao prioritetan cilj, onda će ovako i voditi ekonomsku politiku, od danas do sutra uzimaj, s jedne strane krpi do prvih izbora, a poslije ajmo sve iz početka, na obećanjima, ali evo, očigledno da sve to tako može da funkcioniše i dalje, nadamo se svemu.

Da zaključim, nema konkretnih mjera koje vi predlažete da se ovo popravi. Centralna banka je dugo imala i sad ima dosta dobre preporuke, međutim, šta znači, mrtvo slovo na papiru. Zahvaljujem.

PREDŠEDAVAJUĆI BRANKO RADULOVIĆ:

Hvala i vama, kolega Bojaniću.

Da li neko u ime SDP-a želi?

Izvolite, gospodine Šehoviću.

DAMIR ŠEHOVIĆ:

Hvala, gospodine potpredsjedniče.

Poštovani guverneru, gospodine Fabris, poštovane kolege,

Dozvolite mi da i ja u vremenu koje mi je na raspolaganju iskoristim da kažem par riječi o Izvještaju o radu Savjeta za finansijsku stabilnost i da iznesem svoj sud o pomenutom dokumentu. Na samom početku bih želio da kažem da je finansijska stabilnost nešto što je u prvi plan izbačeno nakon velike ekonomske krize koja nas je zadesila počev od 2007. godine. Kao što i sami znate, prije nastanka velike krize u makroekonomiji je postojao takozvani period velike umjerenosti koji je podrazumijevao postojanje konsenzusa među makroekonomistima o tome kojim ciljevima treba težiti i na koji način se boriti za ostvarenje tih ciljeva. Jedan od ciljeva koji je obično postavljan pred Centralnu banku je cjenovna stabilnost. Međutim, sva dešavanja koja su uslijedila nakon nastanka ekonomske krize su u prvi plan izbacila finansijsku stabilnost kao potrebu vođenja računa o njoj, ne samo od strane Centralne banke nego bih rekao i od strane drugih regulatora koji, svako na svoj način, može doprinijeti ostvarenju tog cilja. U tom smislu mislim da je opravdano formiranje Savjeta za finansijsku stabilnost, što se desilo tokom 2010. godine, jer ja mislim da je to bio pravi odgovor na nove izazove koje nam je kriza nametnula. Kao što i sami znate, ni Crna Gora, kao ni bilo koja druga država, ne može biti imuna na krizu. Formiranjem Savjeta smo zapravo pokazali i našu želju da pratimo one trendove koje su vezani ne samo za makroekonomsku teoriju nego bih rekao i za makroekonomsku praksu.

Zašto je važno što smo formirali Savjet za finansijsku stabilnost? Zato što jeste to još jedan od mehanizama koji ima kapaciteta da pomogne boljoj koordinaciji politika koje se vode između institucija čiji su predstavnici članovi tog savjeta. Dakle, osim one komunikacije koja se podrazumijeva, potrebna je bila komunikacija u vidu Savjeta koji je formiran, tako da

smatram da je to jako dobro rješenje, da je pravovremeno rješenje i da već polako daje rezultate. Možda ne one koje mi očekujemo u ovom momentu, ali definitivno jeste pomak u odnosu na situaciju koja je postojala prije formiranja tog savjeta. Važan je iz prostog razloga što on ima ključni zadatak da ostvari rano otkrivanje nestabilnosti i ranjivosti u sistemu, kako bi sve institucije koje su članice tog savjeta, na neki način dale svoj doprinos otklanjanju tih stvari. Kao rezultat te činjenice već smo vidjeli da se tokom 2012. godine pristupilo izradi, takozvanog, Plana za upravljanje krizom, što vjerujem da bi interesovalo i ovaj visoki dom a i crnogorsku javnost, zbog čega vas molim da iskoristite priliku i da nam kažete šta pomenuti plan podrazumijeva.

Ono što možda nije dobro kada razgovaramo o ovom izvještaju jeste vezano za tajming. Dakle, mi smo već faktički u novembru, a razgovoramo o izvještaju koji tretira 2012. godinu. Naravno da to nije greška ljudi koji su odgovorni u Savjetu za finansijsku stabilnost, nego to je poziv svima nama da pokušamo da izađemo iz te situacije na način što bismo možda promijenili neka rješenja koja su vezana za sam tajming ili da iskoristimo ono što je gospodin Damjanović, koliko se sjećam, na početku svojeg današnjeg izlaganja pomenuo, a vezano je za posebne izvještaje tokom godine, što nam svakako Zakon omogućava. Tako da, uz modifikaciju toga dijela, mislim da ovaj institut počinje da živi i da će u narednim periodu biti bolji i bolji. Razlog zbog čega ima smisla razgovarati o ovakvim izvještajima jeste sagledavanje ključnih rizika koji postoje u jednoj ekonomiji. Čitajući ovaj izvještaj, a i razmišljajući i sami o tome koji su to ključni rizici koji tretiraju naš ekonomski sistem, onda ne bismo pogriješili ukoliko kažemo da je to nelikvidnost realnog sektora, da je to loša aktiva bankarskog sektora, da je to pogoršanje indikatora u ekstremnom sistemu I, svakako, ključni rizik u našem ekonomskom sistemu jeste narušena fiskalna ravnoteža. Kažem da je ključni rizik u našem ekonomskom sistemu narušena fiskalna ravnoteža, zato što kao mali ekonomski sistem smo se definitivno primakli odnosu javnog duga i GDP-a koji je problematičan. Dakle, sadašnji nivo javnog duga i bruto domaćeg proizvoda koji prevazilazi 50%, koji zajedno sa garancijama se primiče onoj granici od 60% predviđenim mastrihtskim kriterijumima jeste razlog za ozbiljnu zabrinutost u Crnoj Gori. Ovo posebno kažem imajući u vidu činjenicu da privredni sistem naše veličine ne može da izdrži toliki nivo javnog duga i GDP. Stoga mislim da je krajnje vrijeme da se na jedan ozbiljan i sistematičan način pozabavimo tim problemom kako ne bismo došli u situaciju da se suočimo sa brojnim makro ekonomskim poremećajima do kojih bi mogli da dođemo ukoliko na vrijeme ne riješimo ovaj problem. Fiskalna konsolidacija koja se sprovodi tokom ove godine je dala rezultate. Ja želim sa ovog mjesta da zaista pohvalim napore i Ministarstva finansija i Poreske uprave, zahvaljujući kojima je za prvih devet mjeseci ove godine, naplaćeno čitavih 70 miliona eura više prihoda u odnosu na ono što je planirano, i to jeste za svaku pohvalu i to jeste novi način bavljenja starim problemima. Ali je problematično to što će sav taj novac da pođe na rezultat pogrešne politike koja je vođena u samo jednoj oblasti. Dakle, kompletan iznos od 100 miliona eura, koliko se planira da će se prikupiti po tom osnovu, će poći na, ili je već potrošen, na plaćene garancije. Stoga je to nešto o čemu ozbiljno moramo povesti računa. Tako da ovaj rizik narušene fiskalne neravnoteže treba da bude u fokusu i ovog parlamenta i Vlade Crne Gore, ali bih rekao da ovaj rizik treba da bude i u fokusu Savjeta za finansijsku stabilnost. U nekom narednom periodu očekujemo konkretne, ali konkretne predloge koji će ići u pravcu rješavanja ovog problema.

Drugi problem koji trenutno tišti crnogorsku ekonomiju jeste problem nelikvidnosti realnog sektora. Mi se danas suočavamo sa frapantnim podatkom da je svako četvrto preduzeće u Crnoj Gori u blokadi i da je ukupan dug po osnovu tako blokiranih računa iznad 400 miliona eura, što je trećina crnogorskog budžeta. I to je nešto što treba sve nas da podstakne na razmišljanje kako da riješimo taj problem. Ja ne vidim u čemu je problem da ova država usvoji Zakon o rokovima plaćanja, da ograniči rokove plaćanja po uzoru na sve

zemlje Evropske unije, jer kao što i sami znate postoji odgovarajuća direktiva koja je obavezna za sve zemlje Evropske unije i koja se sprovodi u zemljama Evropske unije. Ja sam tokom prošle godine predložio taj zakon, evo ga najavljujem ponovo. Ponovo će se naći u skupštinskoj proceduri. Jednostavno molim sve vas da na ozbiljan način pristupimo analiziranju tog zakona, kako bismo na taj način napravili mali ali značajan korak u pravcu rješavanja tog problema koji je trenutno najveći problem sa kojim se naša privreda suočava. U nedostatku kreditne podrške od strane banaka, u nedostatku finansijskih sredstava sa aspekta države, s obzirom da se suočava i sama država sa fiskalnom neravnotežom, jedini način pomoću kojeg možete da podstaknete likvidnost u našem privrednom sistemu je da smanjite rokove plaćanja kojih će se pridržavati svi, i privreda i država. I da ne izmišljamo ništa nego da samo implementiramo rješenja koja postoje u Evropskoj uniji. Mislim da bi to bio važan korak ka početku iznalaženja rješenja za ovaj problem.

Treći rizik je loša aktiva bankarskog sektora. Kada kažem loša aktiva, tu mislim na još uvijek zabrinjavajući nivo MPL-a, što je svakako rezultat agresivne politike koja je u prethodnom periodu vođena. S toga smatram da Centralna banka mora da nađe adekvatan odgovor i za ovu situaciju. Konačno, pogoršanje indikatora eksternog sektora, odnosno veoma izražen deficit tekućeg računa jeste pokazatelj nekonkurentnosti crnogorske ekonomije, čemu svakako trebamo da se posvetimo. To nije problem od juče. To je problem koji je karakterističan za naš ekonomski sistem već duže vrijeme i mi definitivno moramo početi intenzivnije i konkretnije da radimo na njemu.

Poštovane kolege, ako me pitate koji je ključni rizik od svih ovih koje sam prethodno pomenuo, onda bih rekao da je ključni rizik u crnogorskoj ekonomiji da smo mi sami sebi najveći rizik. Zbog toga što smatram da naše društvo definitivno mora da izabere novi ekonomski model razvoja. Naše društvo definitivno treba da napravi zaokret od modela razvoja koji je zasnovan na očekivanju značajnijih priliva stranih investicija, što ne znači da treba da smo protivnici toga. Treba da osmišljavamo model koji će da podstakne realnu ekonomiju i koji će da postakne održivu ekonomiju. U mjeri u kojoj mi budemo umjeli da tražimo odgovore na ta pitanja, vjerujem da će zavisiti i naša ekonomska perspektiva.

U skladu sa time vas molim, u vremenu koje vam je ostalo na raspolaganju, a imamo vremena tri sata, da se uključite u raspravu i da čujemo, osim ovih korisnih informacija koje ovdje imamo u ovom izvještaju, i odgovore na pitanja koja su postavljena, ali i predloge konkretnih mjera koje će nam pomoći da izađemo iz ovog složenog ekonomskog vremena u kojem se trenutno nalazimo. Hvala.

PREDŠEDAVAJUĆI BRANKO RADULOVIĆ:

Hvala i vama, kolega Šehoviću.

Guverneru i viceguverneru, imate pravo da odgovorite na ova brojna pitanja i dileme, izazove pred kojima je Crna Gora. Ja ću se, u mjeri pristojnosti, uključiti stručno u polemici. Takođe, tražim od vas odgovor u ovim brojnim limitima, zahtjevima, ograničenjima koja su u Crnoj Gori i zahtjevima Evropske unije, kako obezbijediti dugoročan ekonomski privredni rast, da li je u pitanju model, potrošeni resursi ili da smo još u određenoj mjeri zatočenicima pogrešne ekonomske politike.

Kako obezbijediti pare? Da li treba napokon da formiramo razvojnu banku? Ako je u Evropskoj uniji bankarski potencijal kroz razvojne banke već negdje oko 15 do 20%, ako one 50% finansiraju da bi se smanjili likvidnost sa 50% održive investicije, zašto mi to ne uradimo i zašto vi to gromoglasno ne kažete ili možda ja i mi drugi griješimo? Krajnje dobronamjerno, dakle kako i na koji način, pitali su vas svi poslanici i ja, kroz konkretne mjere da maknemo sadašnja ograničenja?

Izvolite, guverneru i viceguverneru.

MILOJICA DAKIĆ:

Hvala vam, gospodine potpredsjedniče Skupštine.

Što se tiče Izvještaja i kako je rađen Izvještaj, u izradi Izvještaja vodili smo se isključivo profesionalnim opredjeljenjima kroz analizu parametara koji su u nadležnosti svih ovih institucija koje čine Savjet za finansijsku stabilnost, kontinuirano smo pratili kretanja svakih od tih parametara i u zavisnosti od toga se ponašali svako u svom domenu.

Što se tiče proigravanja krize, sve mjere su sadržane u planu za upravljanje krizom. S obzirom na stepen povjerljivosti toga dokumenta ne možemo iznositi...ali u svakom slučaju mogu samo da kažem da su proigrana nekoliko scenarija i svaki od tih scenarija sa više varijanti, čak od pesimističke do optimističke. Kako dalje ići i kako obezbijediti rast? Izmjenom modela rasta, sa tražnje na pojačanje konkurentnosti, na strukturna prilagođavanja, kroz podsticanje izvoza i komparativnih prednosti koje ima crnogorska privreda, prije svega u domenu turizma, energetike, pa dijelom i poljoprivrede. Pored toga, fiskalnom konsolidacijom, što je već dato kroz određene mjere koje su sprovedene i kroz jedan napredak koji će se postići na putu ka Evropskoj uniji. Uostalom, sve je to sadržano i u preporukama koje je Centralna banka dala Vladi za sprovođenje ekonomske politike. Što se tiče razvojne banke, mi smo u nekoliko navrata saopštavali zvanični stav. Izvršena je i analiza toga u Crnoj Gori. Postoji fond koji upravo ima tu ulogu. Razvojna banka bi morala da ima neki potencijal koji treba formirati. Ovaj potencijal koji sada ima i kako je sada usmjeren on je na nivou razvojnog fonda. Zašto četiri sjednice Savjeta? Zbog toga što svaka od institucija ima svoj domen i djelatnost rada i kontinuirano su uključeni ljudi iz svih institucija u razne radne grupe, u podgrupe u okviru pregovaračkog postupka koji se vodi sa Evropskom unijom. Tako da jedna koordinacija i komunikacija neprestano postoji. Sjednica od oktobra prošle godine odnosi se na podgorički model. Podgorički model ne pretpostavlja svaljivanje tereta na budžet i na poreske obveznike. Relacija je banka - klijent. Urađen je leks specijalis koji je pušten sada u postupak i sa kojim je većina od vas imala prilike i da se upozna. Sada smo trenutno u jednoj fazi razrade ovoga modela. Nadamo se da ćemo uskoro imati i konkretne činjenice.

Što se tiče solventnosti bankarskog sektora, solventnost bankarskog sektora je na izuzetno visokom nivou. U Crnoj Gori je propisan stepen solventnosti na nivou od 10%. Mi sada imamo oko 15%, mada on varira iz mjeseca u mjesec. Bazelski kriterijum se svodi na svega 8%. Znači da je u Crnoj Gori taj stepen znatno izraženiji. Već je dat odgovor zašto je Savjet za finansijsku stabilnost formiran. Formiran je Zakonom o Savjetu za finansijsku stabilnost, uključene su ove četiri institucije. Razlog je uvezivanje u jedan jedinstveni sistem svih ovih institucija, da ne bi pojedinačno djelovali i na taj način se stvarao možda neki jaz. Centralna banka Crne Gore po Ustavu i po zakonu ima svoj zadatak podsticanje i očuvanje finansijske stabilnosti. Naglašavam da je to jedini zakon i jedina Centralna banka u svijetu koja finansijsku stabilnost ima kao svoj isključivi cilj. Da li je Crna Gora finansijski stabilna. Da, finansijski je stabilna i nivo sistemskog rizika je umjeren po klasifikaciji i po ... koja se radi po međunarodnim standardima. Mi iza toga možemo da stanemo sa punim pravom jer svi pokazatelji koje obrađujemo upućuju na takvu konstataciju.

Što se tiče preporuka, u preporukama Vlade za sprovođenje ekonomske politike dato je, vidjeli ste tamo, poenta je na zaustavljanje dalje tendencije porasta javnog duga, na ograničavanje izdavanja državnih garancija, na fiskalnu disciplinu i usvajanje fiskalnih pravila, na izmjenu Zakona o obligacionim odnosima, da bi se regulisale visoke kamatne stope, zatim Zakona o faktoring kompanijama i sl. Moram da kažem da je 2012. godina, godina u kojoj najviše preporuka realizovano u odnosu na sve dosadašnje periode. Generalno gledano, bilo je pitanje oko kredita. Kreditna aktivnost je bila u 2012. takva kako smo konstatovali, ali da kažem da je 2013. godini, u odnosu na uporedni period prošle godine, da su krediti banaka porasli čak za 8,4%. Znači, ipak je ta kreditna aktivnost u posljednje vrijeme živnula.

Činjenica da su nekvalitetni krediti na nivou 17,4, ali treba imati u vidu da su u 2011. godini bili 26-27 i da su oni znatno smanjeni u odnosu na prethodni period i kontinuirano se smanjuju.

Što se tiče opšte ekonomske situacije, mi imamo tu u 2013. godini i rast bruto domaćeg proizvoda, inflacija je u granicama kontrolisane, u industrijskoj proizvodnji, saobraćaju, trgovini, šumarstvu i tome sl. Na tržištu rada takođe povoljni rezultati. Javni dug je, rekli smo, jedna od glavnih preporuka Centralne banke, znači da se obuzda javni dug. Fiskalne mjere, moramo priznati da su dale rezultate i kroz suzbijanju sive ekonomije, uspostavljanjem fiskalnih pravila sigurno da će to doći još više do izražaja. Normalno, novi set mjera koji se priprema, kojih ima nekih desetak, u svakom slučaju će dat rezultate. Evo, zamolio bih i gospodina Fabrisa da kaže ono što sam ja ostao dužan.

NIKOLA FABRIS:

Dame i gospodo,

Da dopunim samo nekoliko odgovora. Znači, jedno pitanje se odnosilo na poreske ambijente i predvidivost poreza. Generalno, poreski ambijent treba da bude predvidiv, a nagle promene poreza nisu dobre, one treba da budu najavljene kao i radikalne promene poreza. U dilemi da li ići na progresivno ili proporcionalno oporezivanje, Savjet za finansijsku stabilnost se nije bavio tim pitanjem. Samo mogu da ponovim lični stav da sam ja zagovornik proporcionalnog oporezivanja i da sam argumente više puta javno saopštio. Lično smatram da je progresivno oporezivanje nešto što je dobro, ali ne u ovom trenutku i za ovakve uslove, da je nešto što u nekoj daljoj budućnosti ili bližoj budućnosti svakako trebamo implementirati.

Dalje, pitanje se odnosilo na spoljnotrgovinski deficit i platno-bilansnu neravnotežu. Istakao bih prvo da nas ne treba da brine spoljnotrgovinski deficit, već nas treba da brine deficit tekućeg računa platnog bilansa, jer je Crna Gora uslužno orjentisana ekonomija, tako da ćemo mi uvek imati deficit u robnoj razmeni. Ono što je problem to je što ostatak platnog bilansa ne pokriva taj visok deficit. A jedan od faktora tog deficita jesu strane direktne investicije koje su i pokretač razvoja, ali i kreator visokog spoljnotrgovinskog deficita. A lično smatram da treba još jedanput dobro pretresti metodologiju, jer ukoliko pogledamo sve kumulirane deficite iz prošlosti, ne deluje realno da mi možemo da budemo živi sa toliko visokim nivoima deficita tekućeg računa platnog bilansa koliko je kumulirano, tako da verovatno da tu postoje i neki propusti. Međutim, bez obzira na te propuste činjenica je da Crna Gora ima nisku konkurentnost, da Crna Gora mora da unapredi konkurentnost. Kako unaprediti konkurentnost? Jedno viđenje smo dali u preporukama za ekonomsku politiku i moramo da nastojimo ne samo da povećamo izvoz nego i da sprovedemo izvoznu supstituciju, uvoznu supstituciju, jer činjenica je da bezbroj proizvoda koje Crna Gora može da proizvodi ili proizvodi, mi uvozimo iz inostranstva.

Sledeće pitanje je visoka nelikvidnost realnog sektora. Kao što je istakao gospodin Šehović, to je nešto što vrlo zabrinjava. 1/4 ukupnog broja računa je u blokadi. Teško je da se tu može očekivati u kratkom roku neko poboljšanje stanja. Kroz "podgorički model" pokušavamo da poboljšamo likvidnost realnog sektora, pokušavamo da damo priliku kroz odlaganje nekih obaveza kroz puštanje kamatnih stopa, prolongiranje roka kreditiranja, da damo priliku onim preduzećima za koja se procjenjuje da su solventna, a da imaju problem sa likvidnošću, da im se da šansa da ta preduzeća stanu na zdrave noge i da u nekom narednom vremenskom periodu budu u mogućnosti da izmiruju i svoje obaveze prema svojim zaposlenima i dobavljačima i prema državi.

Takođe, mislim da bi Zakon o rokovima plaćanja bio nešto što bi svakako pozitivno uticalo na nelikvidnost realnog sektora. Hvala.

PREDŠEDAVAJUĆI BRANKO RADULOVIĆ:

Hvala, guverneru i veceguverneru na konkretnim odgovorima.
Ko želi odgovor na odgovor?
Kolega Vukčeviću, izvolite.

ZORAN VUKČEVIĆ:

Zahvaljujem, potpredsjedniče.

Želim jednu konstataciju i jedno pojašnjenje. Ko zna po koji put ću istaći da su kamate i uslovi po kojima se sredstva plasiraju u mikrofinansijskim institucijama ogromne i zaista neadekvatne realnom stanju.

Druga stvar, Centralna banka je prije neku godinu pokrenula inicijativu, odnosno mjeru koja je bila ograničenog dometa, a to je da se ograniče kamatne stope na kredite. Postojala je ideja da se Zakonom o obligacionim odnosima definiše način na koji bi se ograničile kamatne stope. Zanima me da li jedna takva mjera ima realno uporište u planu Centralne banke, i da li zaista jedna takva mjera može doprinijeti da se smanje kamatne stope na kredite? Zaista moramo biti svjesni činjenice da su kamate po kojima se plasiraju krediti sada zaista veliki. S obzirom na ograničenost funkcija koje Centralna banka ima, da li ovakva mjera po vašem mišljenju ima realno uporište sa aspekta onoga što Centralna banka ima u okviru svog realnog zakonskog ovlašćenja? Zahvaljujem.

PREDŠEDAVAJUĆI BRANKO RADULOVIĆ:

Hvala, kolega Vukčeviću.

Izvolite, kolega Damjanoviću.

ALEKSANDAR DAMJANOVIĆ:

Zahvaljujem, potpredsjedniče.

Guverneru Dakiću, gospodine Fabris, mislim da zaista nije mjesto ni vrijeme da sada govorimo o temi kao što je progresivno oporezivanje. Cijenim vaš stav, stručni i profesionalni kao što se ta tema može definisati na sljedeći način.

Kažete, nije vrijeme. U tom se djelimično možemo složiti, da nije vrijeme, jer ovo vrijeme traži olabavljenje stega. Ali, hoće li se onda pojaviti u ovoj državi neko ko će da da precizan podatak koliko je budžet Crne Gore izgubio 2006. 2007. i 2008. godine zato što su nakaradno snižavane poreske stope i uveden proporcionalni sistem. Tada kada je trebalo voditi kontrakličnu politiku i upravo ići sa tim mjerama, a ne procikličnu kao što je vodilo tada Ministarstvo finansija, gdje ja mogu da kažem da smo izgubili desetine i stotine miliona evra prihoda, čak uzimajući u obzir i onaj efekat takozvanog snižavanja poreza na investicioni ambijent, jer, Bože moj, tada smo imali perfektan investicioni ambijent, pa je kako vi kažete većina sredstava pošla u nekretnine i to su sada zamrznuta sredstva, a povećan Stanbeni fond 30%, ostalo ovako bez komentara.

Druga stvar, ovdje kažete da je ovaj plan koji ste donijeli nakon godinu i po dana, je li tako, tajni. Ovdje ćemo nakon ovoga Izvještaja razgovarati o Izvještaju Fonda za zaštitu depozita, koji takođe, ima neke testove koje je radio s eventualnim, je li tako, stečajem banaka, tri velike, četiri, pet, šest i koje se tiču toga plana. Nijesam siguran da neke podatke niste mogli da kažete koji se tiču toga plana, ne navodeći, naravno, imena, ako može samo, imena recimo testiranih subjekata. I da mi date taj plan ili da ga imam kod sebe pošto je dokument koji ima oznaku povjerljivosti ne bih mogao s njim da se ovdje na plenumu poštapam, ali mislim da ste zato vi trebali da nam date nekoliko sugestija vezanih za taj dio. I negdje da zaokružim sa time, da dijagnoze nijesu sporne. Preporuke koje dajete kao Centralna banka Vladi, a koje Vlada uglavnom ne primjenjuje, vjerovatno mogu da nas koštaju, to se može izračunati. Isto kao što stoji činjenica da, i što smo ja i kolega Šehović naveli, savjeti za finansijsku stabilnost nisu izmislili sami sebe, već su došli kao posljedica

finansijeske krize i vjerovatno je struktura ovog našeg Savjeta mogla da bude drugačija. Sjećam se te rasprave, ovdje je tada bio ministar finansija gospodin Lukšić. Kada smo govorili o tome kako profilisati taj sastav toga Savjeta, tu je bilo velikih otpora i išlo se na ovu varijantu. Dakle, sa četiri člana Savjeta. Pri kom zaista ne vidim ili dovodim u pitanje da u tom Savjetu sjedi i predsjednik Komisije za hartije od vrijednosti, odnosno Agencije za nadzor osiguranja koji su izvedena priča u finansijskom sistemu, a pogotovu imajući u vidu stanje, recimo, u oblasti hartije od vrijednosti, a onda i doprinos onoga koji je već nekoliko godina na čelu Komisije koja je zahvaljujući svom radu, je li tako, u godinama buma, a sada u godinama recesije možda doprinijela ovakvom stanju.

Tako da zaključim, ovdje nije samo po sebi toliko važno dijagnostifikovati nešto što se desilo prošle godine. Mnogo je važnije ukazati na trendove koji su se pogoršali tokom ove godine, ukazati na moguće mjere koje moramo preduzeti kako se ne bi ocjene koje ste dali za 2012. godinu ponovile dakle, i za 2013. godinu, da kažem još, u drastičnijem vidu, a onda neke 2014. godine tamo u oktobru mjesecu svi da se hvatamo za glavu što se dešava sa finansijskim sistemom. Od ovoga rasta javnoga duga, od ovog sve većeg izdvajanja za kamate, od one emisije euro obveznica od 10% kamatnih stopa, a govorili smo da je to bio sjajan posao za državu, pa do ovih garancija da se evo, ako ne možemo to da uradimo na drugi način, zadužujemo kod komercijalnih banaka, pa ne više onako po 50-100 miliona, već ako treba i po 15-tak miliona evra što je otprilike dug prema Komercijalnoj banci koji ima jedna sasvim prosječna firma na Zapadu. Hvala vam.

PREDŠEDAVAJUĆI BRANKO RADULOVIĆ:

Hvala i Vama, kolega.

Izvolite, kolega Šehoviću.

DAMIR ŠEHOVIĆ:

Hvala, potpredsjedniče Raduloviću.

Na samom početku želio bih da izrazim zadovoljstvo zbog činjenice što smo od strane gospodina Dakića i gospodina Fabrisa dobili konkretne odgovore na konkretna pitanja koja smo postavili. Što se mene lično tiče insistirao sam na tome zato što vas cijenim i u ličnom i u profesionalnom pogledu i zato što smatram da svojim odgovorima definitivno možete na neki način usmjeravati ekonomske procese u Crnoj Gori. Izjašnjavanjem vašim o konkretnim stvarima koje se predlažu i od strane ovog Parlamenta, zapravo pomažete da na jedan kvalitetan način sagledamo ta rješenja koja se predlažu.

Zahvalan sam vam i na tome što ste još jednom potencirali nužnost izgradnje novog modela, novog ekonomskog modela u Crnoj Gori, što jeste, čini mi se, većinsko opredjeljenje i ovog Parlamenta. Što smo se složili o potrebi zaokreta od jedne ekonomske filozofije koja je počivala na stanovištu da će rasprodajom svega u državi dobiti više crnogorske države, a ne manje crnogorske države. U državi u kojoj je sve na prodaju, kako kaže u jednoj knjizi, na kraju i država sama završava na prodaju. Tako da u tom smislu mi se čini da okretanje održivom ekonomskom modelu zasnovanom na izvoznoj orijentaciji, zasnovanom na realnoj ekonomiji, zasnovanom na malom i srednjem biznisu, jeste nešto što nama svakako može da pomogne.

Ono što je takođe važno naglasiti jeste i pitanje promjene poreskog sistema. I toga smo se dotakli. Naravno da mi sada ne možemo ulaziti u detalje oko toga da li je adekvatniji proporcionalni ili progresivni poreski sistem, ali ja ću u dvije rečenice reći da je upravo jedan od zaključaka koji se može formulisati nakon ekonomske krize, gospodine Damjanoviću, činjenica da države moraju da izgrađuju automatske stabilizatore. One države koje su imale automatske stabilizatore prije krize su manje osjećali posljedice te krize. Stoga, oni koji smatraju da je progresivno oporezivanje mehanizam za punjenje budžeta, oni se grdno

varaju, jer ja na progresivno oporezivanje ne gledam kao na mehanizam za punjenje budžeta, nego kao na mehanizam koji će nam pomoći da uspostavimo pravednost u našem poreskom sistemu. Tako da je to nešto o čemu će ovaj visoki dom da vodi raspravu. Svakako sam zahvalan i na ličnom stavu gospodina Fabrisa, ali vjerujem da ćemo u periodu koji je pred nama imati priliku da iznesemo i mi svoju argumentaciju, da onda zajednički dođemo do rješenja koje je prihvatljivo i koje je od interesa za samu državu Crnu Goru. Hvala.

PREDŠEDAVAJUĆI BRANKO RADULOVIĆ:

Hvala, kolega.

Izvolite, kolega Bojaniću.

MLADEN BOJANIĆ:

Zahvaljujem na odgovorima gospodi guverneru i viceguverneru. Samo mi se potvrdila sumnja u ispravnost pitanja zašto je postojao uopšte ovaj Savjet, zašto je formiran. Dobio sam odgovor da je čak i Centralna banka jedina centralna banka koji ima kao svoj osnovni cilj očuvanje finansijske stabilnosti. Tako da je to već i definisano vašom obavezom u normalnim aktivnostima, a naravno, to isto imaju slično očuvanje sistema čiji su regulatori, kontrolori i nadzori i sve funkcije vrše po tom pitanju, i Komisija za hartije od vrijednosti i Agencija za nadzor osiguranja, a naravno, samo po sebi Ministarstvo finansija bi trebalo da o tome najviše brine. I opet smo dobili odgovor da planovi postoje, ali su oni tajna, i postoji optimistički i pesimistički neki realan scenario. To je kraj infomacije. Ne znam onda svrhu raspravljanja o nečemu što se dešavalo prošle godine. Lako je analizirati stvari unazad godinu dana. Stara je priča da je ekonomski analitičar uvijek u pravu kada gleda stvari unazad. Ali, dajte, recite, što da radimo. Koje su to mjere koje treba ova država da preduzme da krenemo nekim drugim putem, da zaustavimo ovaj pad, drastičan, slobodan pad ekonomije? Možemo mi reći da je umjereno, neumjereno, ali evo znate i sami kako funkcionise privreda i kako preživljavamo kraj s krajem. Znam da parametri će vam tako na kraju krajeva pokazati. Statistika kaže da se povećao broj investicionih fondova. Po statistici je potpuno tačno da od sedam investicionih fondova ove godine imamo devet, i da je to 25% razlika. Znamo odlično u kakvoj smo fazi, kako funkcionišu fondovi i dokle su došli. E tako ćemo i parametrima sve da kažemo da je sve dobro, ali mi znamo kako živimo, znamo kako funkcionise privreda, znamo u kojim problemima su i privreda i građani, i nemojmo da se zadržavamo na kvalifikacijama da je sve to umjereno i kontrolisano. Ne bih rekao da je umjereno, no mi se čini da je nikako kontrolisano, i da jednostavno u ovom momentu, ne da se pravi neka dugoročna strategija ove Vlade, nego i nedjelja dana im je dug rok kako da prežive. Zahvaljujem.

PREDŠEDAVAJUĆI BRANKO RADULOVIĆ:

Hvala i vama, kolega Bojaniću.

Pošto su svi pitali i kao dopuna, ukoliko se slažete, ukoliko vi hoćete, guverneru i viceguverneru, po minut ili ćete kasnije odgovoriti?

Izvolite.

NIKOLA FABRIS:

Poštovane dame i gospodo, nastojaću u datom vremenu da dam odgovore na sva pitanja.

Što se tiče pitanja kamata, složićemo se svi da su kamatne stope visoke i da one predstavljaju preveliki teret za privredu. Mi smo pokušali da jednim kratkoročnim ograničenjem, jer je to jedina mogućnost koju nam daje zakon, ograničimo te visoke kamatne stope. Imali smo rezultate. Ako pogledate, danas su kamatne stope niže nego što su bile

prije uvođenja tih ograničenja. Naravno, nijesmo imali spektakularne rezultate. Mi smo predložili, odnosno ponovili više puta isticanu preporuku, izmijeniti Zakon o obligacionim odnosima i propisati najvišu dozvoljenu ugovorenu kamatnu stopu kao što imaju neke zemlje regiona, poput Hrvatske i Makedonije, kao što ima veliki broj zemalja Evropske unije, kao što imaju Sjedinjene Američke Države. Smatramo da će to podsticajno djelovati na visinu kamatnih stopa. Neće ih dovesti na nivo kamatnih stopa u Evropskoj uniji, jer postoje rizici, ali hoće uticati na njihovo smanjenje. Takođe, pokušavali smo i pokušavamo da obezbijedimo jeftinije kreditne linije. Tokom godišnjeg zasijedanja MMF-a i Svjetske banke razgovarali smo i sa Svjetskom bankom i sa Međunarodnom finansijskom korporacijom o odobravanju kreditnih linija. Imamo inicijalno pozitivne signale. Krediti određeni od Svjetske banke će, vjerovatno, biti realizovani. Započeli smo razgovore sa Međunarodnom finansijskom korporacijom koja je inicijalno iskazala spremnost da po povoljnijim uslovima kreditira mali i srednji biznis, infrastrukturne projekte na sjeveru i neke projekte u turizmu. Sa gospodinom Damjanovićem mislim da se potpuno možemo složiti, da smo 2006, 2007. i dijelom 2008. godine imali ambijent u kojem je postojao prostor za progresivno oporezivanje. Napominjem da je moj lični stav da to sada nije ambijent. Ističem da se Savjet nije bavio ovim pitanjem.

Što se tiče plana za djelovanje u vanrednim okolnostima, plan za djelovanje u vanrednim okolnostima propisuje šta ko treba da uradi u slučaju pojave finansijske krize. U tom planu se razmatraju različiti scenariji. Na primjer: nelikvidnost male banke, nelikvidnost velike banke, nesolventnost velike banke, panika i masovno povlačenje depozita, nemogućnost države da uredno izmiri svoje obaveze. Planom za djelovanje u vanrednim okolnostima se predviđa šta, koje mjere i koje instrumente treba preduzeti da bi se takva situacija ublažila. Zašto je on tajan? On je tajan zbog toga da se ne podsticale banke i drugi učesnici na finansijskom tržištu na moralni hazard. Finansijske planove ovakve vrste, planove za djelovanje u uslovima finansijske krize ima veliki broj zemalja sveta, ali odgovorno vam tvrdim da nijedan nećete pronaći jer su svi tajni i oni se aktiviraju samo u slučaju pojave krize, jer se smatra da bi, u protivnom, mogli da imaju kontraproduktivno dejstvo.

Što se tiče svrhe Savjeta za finansijsku stabilnost, Centralna banka jeste institucija odgovorna za finansijsku stabilnost, ali treba imati u vidu da finansijska stabilnost pokriva više oblasti nego što to pokriva, odnosno što su zakonska ovlašćenja Centralne banke. I u tom kontekstu, dobro je da postoji jedno telo koje bi zajedno sa Centralnom bankom prvo analiziralo sve te slabosti, zatim razvilo metodologiju za ocenu tih slabosti i na kraju zajednički preduzimalo te mere. A Crna Gora je po ovom pitanju, možemo reći, u samom vrhu zemalja sveta, po pitanju tretmana finansijske stabilnosti. Mi smo pre gotovo svih zemalja sveta uveli finansijsku stabilnost kao osnovni cilj monetarne politike, ono što su drugi stidljivo počeli da razgovaraju 2008. godine, a onda sve glasnije 2009., 2010. i 2011. Ovaj Savet za finansijsku stabilnost je nešto na čemu će Evropska unija tek raditi, odnosno na čemu radi da napravi, znači, jedno telo koji će finansijsku stabilnost tretirati kao zajedničko dobro i koje će nastojati da više institucija zajednički i deli odgovornost za finansijsku stabilnost, i zajednički preduzima mere za očuvanje finansijske stabilnosti. Hvala.

PREDŠEDAVAJUĆI BRANKO RADULOVIĆ:

Hvala i Vama, gospodine Fabris.

Da li, kolege, želite odgovor? Kolega Damjanović. Izvolite.

ALEKSANDAR DAMJANOVIĆ:

Samo ću kratko, mislim da će kolega Milić oko toga više. Pomenuli ste „podgorički model.” Ja sam jasno rekao šta taj „podgorički model” ni pod kojim uslovima ne smije da

podrazumijeva. Dakle, ukoliko neko misli da će neka firma koja je zadužena kod banke i ima problem u vraćanju kredita, na bazi dogovora sa bankom o određenim relaksacijama, produženjem roka plaćanja i tako dalje, odnosno isplate kredita pa dobijanja nekog novog kredita, da dobije od države Crne Gore prolongiranje otplate poreskih obaveza, ne daj bože, i tako dalje, tu što se tiče SNP-a neće imati nikakvu podršku. Naprotiv, svim silama ćemo se truditi da spriječimo svaki pokušaj prenošenja na teret budžeta rješavanje problema banaka sa povjericima u odnosu na one kredite koji su im zdušno davali onih godina, a sada imaju problem da te kredite naplate. Samo da se tu razumijemo, kolega Fabris.

I još jedna stvar, dakle, progresivno oporezivanje, ne da napuni budžet, već da uvede pravednost u preraspodjeli onoga što je ostvarivano u godinama tranzicije. Sada za godinu, tri, o tome možemo, ali ako već treba da pričamo o vremenu ili o tajmingu da nešto uradimo, onda hajmo da otvoreno porazgovaramo o greškama koje su učinjene pa da uperimo prst u ljude koji su sistem podesili tako da u godinama ekonomskog buma mi nismo stvorili određene rezerve, vodeći kontra cikličnu politiku kako bi sada sa tim rezervama imali zaštitu od posljedica koje imamo. Dakle, u tome se i slažemo a oko tajminga svakako možemo da razgovaramo, dakle, dijelim mišljenje kolege Šehovića, biće rasprava o tome i na Odboru, shodno zaključcima Parlamenta i ovdje na plenumu, pa ćemo definisati optimalni model i vrijeme kada ga implementirati. Zahvaljujem.

PREDŠEDAVAJUĆI BRANKO RADULOVIĆ:

Hvala i Vama, kolega.

Izvolite, kolega Bojaniću.

MLADEN BOJANIĆ:

Zahvaljujem.

Da počnem od par komentara koji su bili. Čuli smo da se ponovo Centralna banka hvali da je ona unijela odredbu da čuva finansijsku stabilnost, naravno banaka prvenstveno, da je unijela to i u svoja akta, pa se ja onda pitam jeste li tim aktima sprečavali one poremećaje u radu banaka ili ste zakonom po hitnom postupku i 44 miliona zaduživanja odnosno spašavanja banke. Tamo je pisalo da je trebalo očuvati. Znamo kako se čuva stabilnost banaka, ali radili su šta su radili, moglo im je biti. Niko im odgovarao nije, onda je država utrčala sa 44 miliona da spašava banku.

Druga stvar, takođe Komisija za hartije od vrijednosti, o njoj stabilnosti i o njenom radu. U onom momentu kada su fondovi propali, kada je njihov nerad doveo do toga da propadaju fondovi, oni su optužili zakone da su krivi zakoni koje su oni isti pisali. I odjednom, sada ćemo da mijenjamo zakone, jednostavno zakoni su krivi. Ima jedna priča o dječaku koji je na suđenju za ubistvo svojih roditelja molio sudiju za milost, zato što je ostao siroče. E, otprilike ovako. Uništili su tržište kapitala a onda od javnosti traže razmišljanje jer nisu zakoni o investicionim fondovima bili dobri i precizni. Mislim, toliko drskosti u takvom opravdanju, ja nemam riječi, ali po strani sada Komisiju za hartije. Takođe, tajni planovi, mi treba da raspravljamo o nekim scenarijima koje ne znamo kakvi su. Kažete da su tajni, ima razloga, ajde predlog, pošto mnogo tajni ovdje ima i Odbor za bezbjednost i on neke tajne podatke gleda. Dajte da napravimo sporazum da nam date podatke, mi ćemo članovi Odbora za finansije potpisati dokument o povjerljivosti, pa ćemo raspravljati na zatvorenim sjednicama o tim planovima. Ovako da ja raspravljam o nekom planu koji ne znam kako izgleda, stvarno sam ograničen.

I da iskoristim jednu šansu, u pošto znam da puno ljudi to pita i ovu priliku, da iskoristim da vas pitam - Postoji li mogućnost da pravno lice koje nije banka, da zakonski, regularno da pozajmicu drugom pravnom licu? Sačekaću odgovor, jer vjerujem da će biti kratak, pa ću vam reći zašto vas pitam.

PREDŠEDAVAJUĆI BRANKO RADULOVIĆ:

Hvala i Vama, kolega Bojaniću. Sa ovim smo završili prvi krug, prelazimo na drugi krug.

U ime DPS-a kolega Jelić, a neka se pripremi kolega Milić. Guverneru i viceguverneru sa čim se ne slažete imate pravo uvijek direktno da komentarišete i odgovorite. Sa čim se slažete ne morate.

ZORAN JELIĆ:

Zahvaljujem.

Poštovani gospodine potpredsjedniče, dame i gospodo poslanici, gospodine Dakiću, gospodine Fabris,

Prije nego što pođem sa diskusijom na ovaj izvještaj, želio bih da dam jednu ideju, da predložim. Mislim da ove izvještaje koje imamo na dnevnom redu ovog parlamenta, da ne treba da ih razmatramo u ovom vremenskom periodu. Vas ću zamoliti kao potpredsjednika i ovdje imamo članove kolegijuma, da sve izvještaje koje su dužni regulatori i institucije da dostave do 31. marta tekuće godine, da ih mi razmatramo do 30. juna. Jer ovo što sada radimo i sa svim ovim izvještajima mislim da mnogo kasni. Znam da ima negdje u zakonu, ima Regulatorna agencija za energetiku, da oni do 30. juna dostavljaju u skladu sa članom zakona. Ajde da to sve promijenimo i da sve izvještaje dobijemo do 31. marta i da mi o njima raspravljamo do 30. juna. Mislim da bi tada efikasnost ovih naših diskusija bila mnogo veća.

Što se tiče samog Savjeta za finansijsku stabilnost, koja je to njegova osnovna uloga. Ovdje smo čuli guvernera i ja bih želio još da ponovim, da prije svega osnovna uloga Savjeta jeste ocjenjivanje stabilnosti finansijskog sistema. Savjet sprovodi aktivnosti u pravcu ranog otkrivanja nestabilnosti i ranjivosti u sistemu, kako bi nadležne institucije svojim aktivnostima pravovremeno reagovala i razvile regulatore, supervizorske i druge politike u interesu očuvanja finansijske stabilnosti i stavljanje potencijalnih izvora nestabilnosti pod kontrolu regulatora. To je odgovor na sva ona pitanja koja smo imali koja je to osnovna funkcija Savjeta za finansijsku stabilnost. Na taj način se dobijaju zaista aktivnosti koje su usmjerene na tri stuba finansijske stabilnosti, praćenje, sprečavanje i upravljanje samom krizom. Mislim da je Savjet u toku godine dobro radio, i vi ste to korektno saopštili ovdje u izvještaju. Ono što je bitno, aktivnosti koje su sprovedene u očuvanju finansijske stabilnosti su najefikasnije onda kada sinhrono rade institucije na mikro i makro nivou i kada se vodi kredibilna politika orijentisana na stabilnost sistema uz fiskalno održivu politiku.

Vi ste dalje u izvještaju ovdje dali dosta podataka i ono što je najznačajnije jeste i postavlja se pitanje koji je to značaj finansijske stabilnosti. To je prije svega zbog investitora, finansijska tržišta stabilna i efikasna daju investitorima mogućnost racionalnog odlučivanja. Kada nemamo racionalno odlučivanje, kada nemamo efikasnu i sigurnu funkciju finansijskog tržišta, nemoguće bi bilo odrediti koja je to investicija superiornija u odnosu na drugu i ne bi smo imali maksimalizaciju koristi od tih investicija.

Vi ste ovdje saopštili koji su to odabrani indikatori finansijske stabilnosti, saopštili ste indikatore, ocjene međunarodnog okruženja i tu ste dosta kvalitetno obrazložili šta znači smanjenje bruto društvenog proizvoda u zemljama Evropske unije, zatim smanjenje bruto društvenog proizvoda glavnih trgovinskih partnera Crne Gore, zatim kako utiču negativno stope rasta bruto društvenog proizvoda u zemljama iz kojih dolazi najveći broj turista u Crnoj Gori i tako dalje. Ja bih ovdje sada se vratio u realno stanje, u sadašnjem trenutku i postavio bih jedno pitanje koje se odnosi da je trenutni kurs eura u odnosu na dolar, na platformama Admiralmarkesa iznosi 1,38.08 i najviši je nivo odnosa eura i dolara za zadnje dvije godine. Indikativno je da druge valute, kao što recimo je japanski jen odnos kursa eura i japanskog jena je najviši za zadnje četiri godine. I to veoma loše utiče na ekonomiju euro zone, jer jaka

valuta smanjuje izvoz, a povećava uvoz. Da li će se na taj način odnos eura i dolara reflektovati i na Crnu Goru? Podsjetiću vas da je prije nekoliko dana, francuski ministar ekonomije pozvao Evropsku Centralnu banku da oslabi euro i rekao je da bi slabljenje eura za 10% samo Francuskoj donijelo 120 hiljada radnih mjesta i smanjilo deficit za 12 milijardi dolara. A 20% slabiji euro donio bi 300 hiljada novih radnih mjesta i još više dakle smanjio taj deficit. Interesuje me vaše razmišljanje na tu temu.

Ono što bih se složio sa kolegama koje su diskutovale prije mene, a vi ste to saopštili, da stanje u bankarskom sektoru karakteriše veća stabilnost, ali i visok nivo nekvalitetnih kredita koji, da tako kažem, predstavljaju izvjesan potencijalni rizik za finansijski sistem. Vi ste ovdje saopštili takođe da su odnosi kredita i depozita poboljšani i da su poboljšani koeficijenti likvidnosti, solventnosti na nivou čitavog bankarskog sistema. Ja bih ovdje još iskoristio, opet kažem, realno vrijeme da za finansijsku stabilnost koja je ocjenjena dalje relativno stabilna, da prihodi budžeta Crne Gore za devet mjeseci 2013. godine iznose oko 880 miliona eura i da su viši od plana od 4,8% ili za 40,6 miliona. Takođe u odnosu na januar-septembar 2012. godine naplata je viša za 8,6% ili 69,5 miliona. Ako posmatramo strukturu prihoda u budžetu u ovoj godini, pozitivno kretanje je zabilježeno kod naplate poreza na dodatu vrijednost, poreza odnosno doprinosa za penziono-invalidsko i zdravstveno osiguranje, akciza i prihoda od kapitala. Takođe ostvarenje prihoda u septembru je više 16,8% u odnosu na plan. Takođe u septembru 2012. godine u odnosu na septembar 2012. godine naplata je viša za 20 miliona eura.

Kakve su procjene prihoda do kraja 2013. godine, smatra se da bi prihodi budžeta Crne Gore koji su planirani na iznosu od milijardu i sto šezdeset osam miliona da će biti veći u iznosu od 100 miliona eura u odnosu na 2012. godinu. Dakle, kao što je i guverner ocijenio imamo stabilan finansijski sistem i kretanja na makroekonomskom planu govore da ćemo i u ovoj godini zabilježiti stopu rasta koja je iznad planirane stope rasta. Zahvaljujem.

PREDŠEDAVAJUĆI BRANKO RADULOVIĆ:

Hvala i Vama, gospodine Jeliću. Samo da vam skrenem pažnju da smo sada prešli na pet minuta. Znači, bilo je prije 10 minuta, sada smo prešli na pet minuta, tako da poentirate brže, efikasnije. U vezi ovoga, gospodine Jeliću, što ste pokrenuli, inicirali oko aktuelnosti izvještaja i predloga, slažem se sa Vama, stalno to pokušavamo, pa se nadam da će ove godine Vlada, na primjer, dati predlog budžeta ranije, a ne 30. i 31.

Oko eura i jena, tačno, sjećam se prije nekoliko godina stalno Amerikanci imaju primjedbu za visinu kineske valute i svega ostaloga, to su politike, nije samo ekonomija.

Izvolite, guverneru dva minuta.

MILOJICA DAKIĆ:

Pitanje odnosa između eura i dolara svakako utiče više na Evropsku uniju koja je izvozno orijentisana prema SAD. Što se tiče Crne Gore ona nije u tom usmjerenju, već je više usmjerena na region. Činjenica je da smo mi dominantno vezani za euro, pa tu može doći do refleksija negativnih. U prvom redu kroz uvoz energenata, kao što je nafta i slično, ali s druge strane opet, kada se izvozi aluminijum ili drugi proizvodi onda se naplaćuje u eurima. Neki negativni neto efekat bi vjerovatno u ovom momentu bio blago negativan. U ovom momentu.

PREDŠEDAVAJUĆI BRANKO RADULOVIĆ:

Hvala, guverneru.

Izvolite, gospodine Jeliću.

ZORAN JELIĆ:

Zahvaljujem, gospodine potpredsjedniče.

Dakle, s pravom sam to pitao jer kao što znamo cijene goriva na svjetskom tržištu se obračunavaju u dolarima. Dakle, to može negativno da utiče, isto tako cijene aluminijuma se obračunavaju u dolarima, takođe mogu negativno da utiču. Slažem se sa vama da mi treba da vodimo računa o našem okruženju, oko toga recimo kako raste bruto društveni proizvod glavnih trgovinskih partnera Crne Gore, kao najvećih uvoznika, tako i najvećih izvoznika. Isto negativne stope rasta bruto društvenog proizvoda mogu se odraziti na one zemlje iz okruženja gdje Crnu Goru posjećuje najveći broj turista.

Takođe, evo da iskoristim što nisam mogao da kažem u prvom javljanju zbog vremena, da smo u avgustu i septembru imali deflaciju, da je zabilježena deflacija od 0,1% i da se inflacija sada trenutno u Crnoj Gori kreće na nivou od 1,5%, a da je u Evropskoj uniji 1,2%. Dakle, sve to utiče na stabilnost finansijskog sistema i uticaće na stabilnost finansijskog sistema u ovoj godini. Zahvaljujem.

PREDSEDAVAJUĆI BRANKO RADULOVIĆ:

Hvala i Vama, kolega Jeliću.

Izvolite, kolega Miliću. Neka se pripremi kolega Čavor.

SRĐAN MILIĆ:

Hvala vam, gospodine potpredsjedniče.

Dakle, pokušaću da budem u okviru ovoga vremena. Čuli smo odlične rasprave i postavlja se samo pitanje šta imaju građani Crne Gore od toga.

Što imaju građani Crne Gore od preporuka Centralne banke Crne Gore, Vlade Crne Gore u ostvarivanju ekonomske politike, koje je najvećim dijelom bilo za vrijeme današnjeg ministra finansija, gospodina Žugića. Da ih ne citiram ovdje, da kažem da smo mi svi koji smo imali preporuke uz zaključke za predlog budžeta, preporuke za vođenje ekonomske politike, poraženi. Poraženi zbog toga što neko ne prati, ne želi da sprovodi, ne želi da sasluša ili se suočava sa nekim zidom, gdje sve ono što ljudi iskreno predlože, smatraju za potrebnim ostaje nesprovedeno. Odnosno ako su sproveli preporuke Centralne banke Crne Gore za ekonomsku politiku 2013. godine, onda su bile pogrešne preporuke.

Da generalizujem, možemo pojedinačno da idemo kroz svaku od ovih preporuka. Čuli smo predloge i od gospodina Bojanića i od drugih, ja vam predlažem nešto drugo. Pošto su bile samo četiri sjedice Savjeta, da mi lijepo organizujemo zajednički sastanak, ako vama ne smeta, da ne bismo dosađivali onima koji nijesu ekonomisti, da zamolimo potpredsjednika Parlamenta oko slobodnih termina da bude prisutan na jedan od tih sastanaka i Odbor za ekonomiju, finansije i budžet i Savjet, da sjednemo malo i da pretresemo ova pitanja. I da vidimo, jer mislim da je potrebna mobilizacija u Crnoj Gori. Ne mobilizacija u kritici postojećeg stganja, nego mobilizacija onoga što treba Crnoj Gori. Jer se mi danas malo branimo i sa onim neiskrenim odnosom, u vezi problema koje su nam ostavili prethodnici, kako ovdje, tako i na nivou Centralne banke Crne Gore. Jer, ako je neko preko prepoznat po tome da stalno pominje preporuka Centralne banke, ja sam. Kada govorimo o tom periodu 2006, 2007, 2008, ko je vodio Centralnu banku Crne Gore u tom periodu? Da li su to oni koji su danas najglasniji kada kritikuju ljude koji sad vode Centralnu banku Crne Gore? To nije pitanje. Ja vas molim da mi ne odgovarate na ove konstatacije.

Dakle, ono što je potrebno Crnoj Gori je kvalitetni, strukturni, na ekonomskom znanju utemeljen zaokret, ne u odnosu na promovisanje novih rješenja, rješenja su tu, ali na promovisanje proizvodnje. Mi bez proizvodnje možemo, nazovite vi to kako god hoćete, govorite o realnom sektoru, govorite o svemu ostalom, šta mi to proizvodimo u Crnoj Gori? Rekao sam, u mojim godinama, nećete mi zamjeriti, zaboravljam. Sjećam se da je Italija svoj ekonomski razvoj bazirala na Fijatu, na Olivetiju i na Medijasetu Berluskonijevom, četvrtoga

ne mogu da se sjetim. Znam da su bili četiri motora razvoja italijanske privrede, ali su razvoj bazirali na izuzetno kvalitetanoj ekonomskoj politici Fornikea, izvinjavam se svima ako im je ovo dosadno, koji je u trenutku kada je Italija imala problema imao hrabrosti da smanji cijenu goriva za 30%, odnosno prihode budžeta Italije. Znamo da u cijeni goriva najveći dio nije cijena nafte, nego oni prihodi koji ostvaruju države kao monopolske. Smanjio je prihode od akciza, ali je povećao indirektne prihode od poreza, jer je dao privredi mogućnost da preživi. I nemojte mi govoriti samo o dugovima preduzeća. Oko četiri stotine miliona evra duga, od čega 10 preduzeća imaju 20% duga, od čega u tih 10 preduzeća ne radi 100 ljudi. Ako je prva na toj listi čuvena firma, po vašim pokazateljima, Zavala invest, ne znam kako se zove niti me interesuje, i mi to vodimo u statistikama da su to problemi. Hoćemo li njima da pomognemo? Kažemo da je poljoprivreda razvojna šansa Crne Gore, 92% po vašem izvještaju prihod od poljoprivrede se ostvaruje u domaćinstvima, 8% se ostvaruje u preduzeću. Ja vas pitam ko su motori razvoja, kako se zovu firme koje su motori razvoja crnogorske privrede. Koga smo mi to stvorili u ovom periodu?

Gospodine Dakiću, vi znate da ovo pitanje nije vama upućeno. Ovo je pitanje upućeno onima koji su koncipirali i razvijali ekonomsku politiku Crne Gore, a nijesu bili ministri u Vladi Crne Gore, nijesu bili čak ni potpredsjednici Vlade zaduženi za ekonomsku politiku. Pitanje odgovornosti je pitanje vladavine prava u jednoj državi. Pitanje odgovornosti je za one koji prvo pokušavaju ili uspiju da riješe pitanje razvoja ove države. Problem u ovoj čitavoj priči je što se mi i dalje bavimo time šta piše u izvještajima, a ne bavimo se time šta ćemo da promijenimo u toj priči. Podgorički model u jednom dijelu ima rizika, gospodine Fabris, da spašava banke od lošega vođenja njihove kreditne politike, jer 2007, 2008.godine mogli ste svaku trlezinu - izvinjavam se na izrazu, ali je, čini mi se, odomaćen ovdje - da date kao garanciju, kao hipoteku i da dobijete kredit. Danas imamo iste pokazatelje. Jedna je stvar što je konstanta, a to su plate u bankarskom sektoru. Druga stvar što je konstantna su provizije, gospodine Fabris. Pedeset miliona evra zaraditi za godinu dana samo za poslove platnog prometa koje obavljaju banke. Šta će oni da se bave kreditnim aktivnostima, pa njima to ne treba uopšte.

Pominju se ovdje date garancije za KAP, dali ste garancije za KAP, DPS i SDP. Nemojte mi se izvlačiti od toga. DPS i SDP zajedno. Ovdje je usvojena, u Skupštini, odluka. Nije problem u tome jeste ili nijeste, dali ste garancije, ali ovi povećani prihodi, nemojte, to je jedan zaista nepodnošljivi oblik prebacivanja odgovornosti da su građani Crne Gore podnijeli u potpunosti teret poreskih povećanja ili fiskalne konsolidacije, kako je ko zove. To nije tačno. Napravili smo to pred turističku sezonu i zna se ko je podnio najveći teret te čitave priče, ali mi i dalje imamo preko milijardu evra prihoda koji nije oporezovan u turizmu. Mi i dalje imamo pet stotina miliona evra poreskih potraživanja. Nama treba jedna ozbiljna i odgovorna ekonomska politika čiji će kamen temeljac biti da niko u Crnoj Gori nije iznad zakona i da svi moraju da plate porez. Nema finansijske stabilnosti, nema fiskalne održivosti, nema razvoja Crne Gore ukoliko ne budemo obezbijedili takvo jedno poštovanje tog postulata. Hvala vam velika i izvinjavam se.

PREDŠEDAVAJUĆI BRANKO RADULOVIĆ:

Hvala i Vama, kolega Miliću.

Izvolite, guverneru.

MILOJICA DAKIĆ:

Centralna banka Crne Gore stoji na raspolaganju da otvoreno razgovara o svim pitanjima koja su iz domena naše nadležnosti i sa zadovoljstvom ćemo se odazvati pozivu za razgovor bilo koje vrste sa svim ovim strukturama, da li se radi o Savjetu za finansijsku stabilnost, Savjetu Centralne banke i tome slično.

Što se tiče preporuka, preporuke se daju za sve sektore ekonomske politike. Otuda su one i brojne i svakako da treba vrijeme za njihovo rješavanje. Nijesu one samo po svojoj prirodi ograničene na jednu godinu. Ja sam naveo u prethodnom nekom obraćanju da je ovo bila godina u kojoj je najviše preporuka Centralne banke realizovano. To je nagovještaj da se preporuke Centralne banke brže sad realizuju nego što je to bio slučaj do sada.

Oko bankarske provizije. Nesporno je da su bankarske provizije tema koja izaziva brojna pitanja, ali novi Zakon platnom prometu pruža odgovor na to, uvođenjem novih nosilaca platnog prometa, stvaranjem konkurencije, samim tim će doći i do mogućnosti smanjivanja provizije u bankarskom sektoru.

PREDŠEDAVAJUĆI BRANKO RADULOVIĆ:

Hvala, guverneru. Sve je jasno.

Sada riječ ima kolega Čavor, a neka se pripremi kolega Perić. Izvolite.

BRANKO ČAVOR:

Zahvaljujem, potpredsjedniče.

Uvaženi guverneru, viceguverneru, kolegice i kolege poslanici,

Pred nama je danas veoma značajna oblast, finansijska stabilnost, odnosno posebno izvještaj o finansijskoj stabilnosti koji podnosi Savjet. Sgiran sam da sama diskusija ni izvještaj apriori neće obezbijediti finansijsku stabilnost ukoliko ne budu svi segmenti ovoga društva ušli u sistem reformi, unapređenja gotovo svih sistema koji čine ukupnu finansijsku stabilnost.

Savjet je formiran 2010.godine. Znači tri godine on bitiše, to je i malo a i dovoljno vremena da se donose neke generalne ocjene. U startu mogu ukazati, na osnovu onoga što sam u mogućnosti da spoznam, da on radi dobro, odnosno da je radio u skladu sa onim što su njegove zakonske obaveze. Jedna od zakonskih obaveza je podnošenje izvještaja pred ovim parlamentom i to vidim kao i dobru praksu i dobru priliku da zajednički govorimo na ovu temu, da zajednički dobijemo one informacije koje želimo čuti ili sa kojima se ne slažemo da diskutujemo i da, naravno, damo preporuke u daljem radu ovoga Savjeta, koje svakako mogu biti od koristi. Shvatio sam i ovu preporuku koja se odnosila na donošenje zaključaka da bi mogla biti u funkciji rada Savjeta.

Čini mi se da finansijska stabilnost predstavlja javno dobro svih učesnika, i građana i države. Uzimajući u obzir krizni period u kojem se nalaze ekonomije vodećih svjetskih država, ujedno i naša, sam rad ovoga Savjeta je od velikog značaja i sigurno postoje mogućnosti da se unapređuje. Sastav Savjeta je definisan zakonom. Čine ga četiri čelna predstavnika institucija, dakle guverner Centralne banke, ministar finansija, predsjednik Komisije hartije od vrijednosti i predsjednik Savjeta Agencije na nadzor i osiguranje. Mislim da sama struktura nije slučajno postavljena na ovaj način, jer razmjenom iskustava, informacija iz različitih oblasti, koje pokrivaju određeni kompetentni ljudi u ovoj oblasti, može se doći do onoga što znači obezbjeđivanje funkcionalnih i efikasnih mehanizama kojima će se omogućavati ta stabilnost. Naravno, ispunjena je zakonska obaveza kako je ovdje danas rečeno. Da li je dovoljno četiri sastanka, odnosno od osnivanja 16, ne znam, ali ja mislim da i rad Savjeta i posebno institucija koje čine Savjet, nijesu samo sastanci tih savjeta, već aktivnosti koje se vode i između sastanaka Savjeta. Shvatio sam da je i Savjet u prilici i želji da poslušna i da bude potpomognut u tom radu onim idejama koji dolaze iz Parlamenta i onih institucija koji mogu doprinijeti radu Savjea. Rečeno je još koje su zakonske obaveze Savjeta, odnosno osnovna zaduženja, praćenjem, sprečavanjem i upravljanje krizom, drugim riječima suočavanje sa potencijalnim sistemskim rizicima, ublažavanje uticaja činioca, koji bi mogli izazvati nestabilnost ili krizu širih razmjera. U slučaju finansijske stabilnosti, kao i svake druge stabilnosti, valja primijeniti jednu staru dobru devizu - bolje spriječiti nego liječiti.

Smatram da je dobro da se akcenat stavi na praćenje i sprečavanje potencijalnih budućih kriza, to je otkrivanje stabilnosti i ranjivosti sistema. U okviru rada Savjeta jeste postojala zakonska obaveza donošenja plana za upravljanje finansijskom krizom na nivou cjelokupnog finansijskog sistema. Ovaj plan sam po sebi nije posljedica samo zakonske obaveze, nego mislim i suštinske potrebe da se donese jedan akt, čijom bi se implementacijom došlo do ovih ciljeva što se žele ostvariti u pravcu finansijske stabilnosti, jer on u sebi obuhvata, koliko sam ja razumio iz svih ovih dokumenata, i pripremljene scenarije kako treba djelovati u slučajevima krize. Ono što jeste, kako se može zaključiti iz priloženog izvještaja, da je Savjet radio ne na površan ili samo administratorski način. Iz ovoga izvještaja se vidi da su primijenjene određene metodologije, stručan, studiozan pristup i da se na osnovu toga vide i svi oni indikatori kojima se mjere rizici i na osnovu kojih je konačno urađena ekspertska procjena nivoa rizika finansijske stabilnosti u Crnoj Gori. Neću nabarajati te indikatore, oni su izneseni u izvještaju.

Ovdje je bilo riječi o tome da li su rizici umjereni i da li se mogu smatrati relativno kontrolisanim. Kako ja shvatam ovu metodologiju, ona je donijela taj rezultat da su rizici umjereni. Znači, ako ta metodologija nije dobra treba mijenjati metodologiju. Ali, ono koliko sam ja shvatio iz ovoga izvještaja, da je urađena potpuno korektna metodologija, da se Savjet bavio mjerenjem, monitoringom i procjenom rizika, što je krajnje dobro i ovdje izneseno. U okviru tih komponenti praćeni su makroekonomski sistem, pad prihoda i sposobnost fizičkih i pravnih lica, visok nivo devicita platnog bilansa, pogoršanje portfolija bankarskog sistema, pogoršanje fiskalne pozicije i tome slično. Ovdje je bilo i riječi o tome da li samo strane direkne investicije potpomažu ovu stabilnost ili unutrašnja pitanja, jednako su važne i jedna i druga. Ovdje, naravno preporuka svih nas, prvo trebamo urediti svoj sistem i da se oslanjamo prvenstveno na one potencijale i njihovu valorizaciju kojih sigurno u našoj državi ima, a nije zanemaren ni uticaj stranih direktnih investicija koje su se, kako sam ja shvatio iz ovoga izvještaja u 2012. godini, imali blagi porast i treba učiniti sve ono što je do nas u posticaju u obezbjeđivanju priliva stranih investicija i u ovoj godini.

I na samom kraju da kažem da se analizom ovoga izvještaja može ustanoviti da je Savjet kvalitetno i profesionalno obavljao svoju obavezu, u skladu sa zakonskim određenjima. Na studiozan način su tumačeni rizici i vršena procjena istih. Iz tih razloga podržavam i ovaj izvještaj i rad Savjeta. I jedno ohrabrenje da svi zajedno doprinesemo njegovom daljem radu. Zahvaljujem, potpredsjedniče.

PREDŠEDAVAJUĆI BRANKO RADULOVIĆ:

Hvala i Vama, kolega.

Za komentar se javio kolega Milić. Izvolite.

SRĐAN MILIĆ:

Hvala Vam.

Slažem se sa Vama da možemo da razmotrimo izvještaj, a da ono što bi trebalo prije svega da bude nama u fokusu je kako sadašnje stanje promijeniti. Govorio sam o Savjetu za finansijsku stabilnost i o posebnom sastanku gdje bismo raspravljali oko svih ovih mjera, odnosno, da sa neke teorije konačno pređemo da dobijemo direktne zadatke, damo preporuke, obezbijedimo da mijenjamo ekonomsku stvarnost Crne Gore na bolje. Dakle, ja sam naveo godine kada je neko bio na čelu Centralne banke. I sada ponavljam, kada sam to govorio o onima koji su nam stvorili ovakav ambijent, a sada kritikuju, apsolutno nijesam mislio na gospodina Žugića, nego na one koji su bili prije njega. Hvala Vam i izvinjavam se.

PREDŠEDAVAJUĆI BRANKO RADULOVIĆ:

Znači, kolega Miliću, krug se sužava. Hoćete li, kolega Čavor, da odgovorite, da potvrdite i da Vi suzite taj krug?

BRANKO ČAVOR:

Ja znam da ste Vi uvijek raspoloženi da pomažete nama poslanicima i vrlo ste tu duhoviti u tim pomaganjima. Ne, shvatio sam kolegu Milića da nije replicirao meni i shvatio sam da u osnovi i ove priče koju sam ja govorio jeste jedno teorija, jeste jedna metodologija, jeste mjerenje indikatora i jeste nešto što je praksa. Znači, svaki od tih segmenata u svakom ozbiljnom poslu je veoma važan od postavljanja do primjene u praksi.

PREDŠEDAVAJUĆI BRANKO RADULOVIĆ:

Hvala.

Sada riječ ima kolega Perić, a neka se pripremi kolega Adrović.

SRĐAN PERIĆ:

Zahvaljujem, uvaženi potpredsjedniče.

Uvaženi guverneru, uveženi viceguverneru, kolege poslanici,

Neuobičajeno je da profesor književnosti se javlja na ove teme i ne plediram da imam i približno iskustva i znanja iz oblasti ekonomije, kao što ga ima, recimo, kolega Bojanić, guverner Dakić, viceguverner Fabris, ali jesam bio zaista ponukan time da ste vi kao ljudi nespornih referenci pred nas iznijeli dokument koji bih mogao sastaviti ja, koristeći vikipediju, podatke sa interneta i sve to objedinjujući.

Sam kvalitet dokumenta je, ako hoćete i sa literarne tačke gledišta, na ne baš na zavidnom nivou. Vi ste mi prosto pomogli da nađem odgovor na pitanje šta je to što vas je natjeralo na ovaj pristup. To je sistemsko nerazumijevanje pozicije Savjeta za finansijsku stabilnost. Dakle, Vi ste rekli da ste se sreli četiri puta, jer je to bilo potrebno u skladu sa zakonom i da je to u stvari komunikacija različitih institucija. To je, gospodo, kolegijum. I vi onda treba da organizujete kolegijum različitih ustanova, institucija, i to onda ima potpuni smisao i opravdanje. Vi ste onda na dobrom tragu. Vi razmjenjujete informacije, nijeste u obavezi da date bilo kakav savjet, već da koordinirate rad institucija. Ali ovo je Savjet i Savjet kaže da vi treba da date savjet za finansijsku stabilnost. A ono što ste imali pred sobom jeste izvještaj koji u uvodnim napomenama daje definiciju šta je finansijska stabilnost, da je to stanje u kojem je finansijski sistem sposoban da izdrži šokove i riješi disbalanse. Znači, ne treba biti ekonomski mag pa vidjeti kakve smo ekonomske šokove preživjeli u prethodnih godinu dana. Onda u dokumentu koji stvarno vrvi od grafikona koji su, vjerujem, za stručnjake vrlo interesantni. Na kraju ide grafikon skice koji zaista laiku liči na neku paukovu mrežu gdje je sve objašnjeno, dvije crte 2011, 2012. I onda ide ocjena koja glasi - jedan od najznačajnijih rizika po stabilnost finansijskog sistema u Crnoj Gori predstavlja negativni makroekonomski sistem u Evropskoj uniji i regionu tokom 2012.godine, a na osnovu kojih se u narednom periodu može očekivati samo blago postupno poboljšanje ekonomske aktivnosti.

Dakle, u 2012.godini, gdje je KAP pritisnuo što je mogao pritisnuti. Vi imate ogroman broj blokiranih preduzeća gdje smo imali euro po euro opterećenje građana, povećanje poreza, smanjenje plata. Savjet kaže na kraju: "Uprkos činjenici da je deficit tekućeg računa povećan, gotovo svi ostali indikatori, sem portfolija investicija, bilježe pozitivne kratkoročne trendove". Vjerujte, ako je ovo pristup i ocjena Savjeta za finansijsku stabilnost, mi možemo osnovati savjet za lijepo vrijeme, savjet za lijepe želje, šta god je potrebno, jer ovaj savjet nije odgovorio svojoj osnovnoj funkciji, da bude savjet kako da se dođe do finansijske stabilnosti. Ovo je još jedan u seriji izvještaja gdje nije jasno da li mi živimo istu realnost. Ako vlast ne zna, narod grca u dugovima, posla je sve manje, otežana je naplata, investicije su samo u

najavi, nema auto-puta iako smo bili na korak od njegove realizacije, mladi ljudi posebno iz ruralnih krajeva trajno napuštaju svoje domove. Nezaposlenost može samo da brine, a ovdje imamo konstataciju da "bilježimo pozitivne kratkoročne trendove". Koji su to trendovi koji su pozitivni kratkoročni? Pozitivne trendove može da vidi samo onaj ko ne živi u ovdašnjoj realnosti, a građani mogu samo da brinu, jer ne samo što žive teško nego im vlast saopštava da žive na evropskom nivou, stabilno, pozitivno, da se ide laganim hodom ka Evropskoj uniji. Da bi standard rastao vlast treba prvo da prizna da je ona na izuzetno niskom nivou i da bi zaista imali finansijsku stabilnost Savjet treba da kaže da je ona ugrožena. To je prvi korak u rješavanju problema, da priznate da imate problem. Ja sam laik u ovoj oblasti, ali je meni kao laiku bilo nevjerovatno na koje sam konstatacije nailazio čitajući ovaj izvještaj koji vrvi od definicija. Bio sam znatiželjan i malo sam listao po vikipediji, većinu ovih izvještaja sam mogao ja kao profesor književnosti da napišem, ovih definicija koje se tu nalaze, pretpostavljam da su opšteprihvaćene i to uopšte nije sporno. Na taj način je polje djelovanja kompletne administracije, kompletnog ovog savjeta i drugih institucija i na kraju same Vlade, postalo samo mantra koja ponavlja samoj sebi - stabilni smo, mnogo smo jaki, lideri smo. Ovaj izvještaj je, na žalost, potpuno na liniji tog stava.

Iskoristiću pravo, pošto je kolega Bojanić postavio pitanje, da ga ja ponovim vama. Da li pravno lice ima zakonsku mogućnost da da kredit ili pozajmicu drugom privnom licu? Zahvaljujem.

PREDSEDAVAJUĆI BRANKO RADULOVIĆ:

Hvala i Vama, kolega Periću.

Guverneru, izvolite.

MILOJICA DAKIĆ:

Maksimalno smo se trudili da ovaj izvještaj napravimo onako kako bi najbolje od slikao stanje finansijske stabilnosti u zemlji, a u tom kontekstu smo pokušali jezički da ga dotjeramo. Koliko smo u tome uspjeli, budite uvjereni da smo dali maksimum, ali evo dozvoljavamo da u tom dijelu možemo da primamo neke opaske.

Što se tiče samog Izvještaja, djelatnost Savjeta je definisana Zakonom o Savjetu za finansijsku stabilnost. U izradi ovoga izvještaja mi smo se upravo vodili tim odrednicama i ovaj izvještaj garantujem da se ni u čemu ne razlikuje od ovakvih ili sličnih izvještaja koji se prave u Evropi ili u regionu. Čak u regionu smo možda, bez lažne skromnosti, u nekoj prednosti.

Što se tiče definicija finansijske stabilnosti, ne postoji opšteprihvaćena definicija finansijske stabilnosti. Mi smo to naveli u samom izvještaju i u drugim materijalima. Znači, finansijska stabilnost je nešto za šta smo se opredijelili ovdje, u konačnom kao odrednica koja najadekvatnije od slikava našu trenutnu stvarnost. U drugoj zemlji vjerovatno bi to bila neka druga definicija. Hvala vam.

PREDSEDAVAJUĆI BRANKO RADULOVIĆ:

Izvolite, viceguverneru.

NIKOLA FABRIS:

Što se tiče odgovora na pitanje o mogućnosti kreditiranja, ukoliko se ne varam, preduzeće može da odobri kredit u smislu odloženog plaćanja neke transakcije. Na primjer, prodalo je robu i ta roba će se platiti u roku od 30 dana, a ne može da odobri kredit kao finansijski posao, kao finansijsku pozajmicu. Tako je po zakonskoj regulativi, to nijesu nikakve odluke Centralne banke niti Savjeta za finansijsku stabilnost.

PREDSEDAVAJUĆI BRANKO RADULOVIĆ:
Pružićemo priliku Bojaniću, jer će biti na fonu struke.

MLADEN BOJANIĆ:
Zahvaljujem.

Samo ovaj dio što sam postavio pitanje, pa nijeste jednom odgovorili, evo zamolio sam kolegu Perića. Čuo sam da ne može, znači shvatio sam da ne može. Problem je uvijek u Crnoj Gori ne u zakonima nego u primjeni tih zakona. Godinama je Poreska uprava obračunavala kad date nekome pozajmicu, tako je to tretirala, ne može 17% PDV-a i odmah još da vas i kazni, a onda veliki KAP 30 miliona da kredita Rudnicima boksita sa 8,5% kamate i, naravno, niko ne reaguje. Pošto me ne interesuje KAP i to, sticajem okolnosti sam bio na toj skupštini i vidio to tada, da su me ubeđivali da može, nijesam bio lijen nego sam otišao u Poresku upravu i pitao ljude koji se bave time, koji naplaćuju PDV, kako to da nebrojani broj firmi ste kažnjavali, naplaćivali im PDV, a KAP može da da kredit javno, otvoreno, pozivajući se na Zakon o obligacionom odnosima? Dobio sam odgovor - mi ne smijemo da uđemo u kontrolu KAP-a.

Sad sam to htio da raščistim, jer po mnogim tumačenjima potpuno ima pravo pravno lice da da drugome. Nije banka, ali jednostavno sloboda je privređivanja da ja kao pravno lice dam nekome pravnom licu koje smatram da mi je povjerljivo ili ću se obezbijediti bilo kakvom garancijom, da mu dam neku pozajmicu na kratak rok i naravno da mi vrati taj novac.

Samo da izjednačimo, ili ne može niko ili svi, a ne samo pojedinci mogu. Tamo ne smije da se ide u kontrolu za 30 miliona eura, a ovamo kad se da 500 ili hiljadu eura od nevolje, kad hoće da pomognu privrednici jedan drugome, sve u funkciji povećanja likvidnosti jer su ogromne kamate, pozajmiti par hiljada eura na deset dana koliko vam je potreba kao privrednom licu, pričamo o nečemu što se dešava svaki dan, treba da idete kod banke, treba da vas jako skupo košta i pitanje je hoće li vam odobriti. Samo da to raščistimo, ako može i ako nije sporno onda mogu svi, ako ne može onda ne može niko. Toliko, zahvaljujem.

PREDSEDAVAJUĆI BRANKO RADULOVIĆ:
Hvala, kolega Bojaniću.
Gospodine Fabris, izvolite.

NIKOLA FABRIS:

...u pravu, tu je regulativa malo protivrječna, jer zakonska odrednica kaže da davanje finansijske pozamice može da obavlja samo lice koje ima u svom nazivu odrednicu „banka“, a sa druge strane Zakon o tekućim i kapitalnim transakcijama u potpunosti omogućava takve transakcije i onda se javlja transakcija interkompanijskog duga. Tako da sa aspekta ove kontradiktorne zakonske regulative ne mogu da komentarišem pomenuti slučaj, jer nemam podatke. Sa aspekta ove kontradiktorne regulative pravno bi postojala mogućnost kada bi preduzeće koje je vlasnik nekog preduzeća koje postoji u Crnoj Gori njemu dalo pozajmicu po osnovu Zakona o tekućim i kapitalnom transakcijama.

PREDSEDAVAJUĆI BRANKO RADULOVIĆ:
Hvala, viceguverneru. Očito da poslovanje Kombinata aluminijuma u prethodnih 20 godina biće predmet i stručne i svakakve druge rasprave, tako da ćemo to pitanje sa vremenom koje je ispred nas duboko analizirati.
Kolega Adroviću, izvolite. Neka se pripremi kolega Pešić.

REŠID ADROVIĆ:
Hvala, uvaženi potpredsedniče Skupštine.

Uvaženi kolege poslanici i poslanice, poštovani građani, uvaženi gospodine Dakiću i Fabris,

Pred nama je danas Izvještaj o finansijskoj stabilnosti za 2012.godinu, zasta jedan veoma važan dokumentat. Kada govorim o ovom dokumentu ja bih moje izlaganje podijelio u tri dijela. Prvo bih kazao bih par riječi o aktivnostima Savjeta u 2012. godini, u drugom dijelu o finansijskoj stabilnosti u Crnoj Gori i indikatorima koji utiču na tu finansijsku stabilnost i kazao bih nešto o zaključnim razmatranjima iz materijala. Naime, moja zamjerka je što je u izvještaju veoma malo kazano o radu Savjeta za finansijsku stabilnost. Naime, kaže se da je Savjet u 2012.godini redovno razmatrao i analizirao stanje tekuće finansijske stabilnosti u privrednom sistemu i donosio zaključke po tom osnovu. Mislim da bi bilo mnogo bolje da se u Izvještaju, u ovom dijelu koji je na svega dvije strane prikazan, da se kazalo koje je to preporuke Savjet donio i da vidimo koji su to rezultati i efekti tih preporuka. Vidi se u ovom izvještaju o aktivnosti Savjeta za 2012. godinu da je Savjet održao četiri sjednice i da je na jednoj od sjednica koja je održana marta mjeseca 2012. godine usvojio plan za upravljanje finansijskom krizom na nivou cijelog finansijskog sistema. Svrha ovog plana je da se prati, sprečava i upravlja krzom što je i suština djelovanja Savjeta za finansijsku stabilnost. Ja kao i neko od mojih prethodnika zaista mislim da bi bilo bolje da imamo elemente ovog plana koji je bio usvojen, međutim nijesam znao da ovo ide u domen tajnosti podataka.

Kada govorimo o ovom drugom dijelu izvještaja, po mom mišljenju, u izvještaju se na kvalitetan način obrađuju svi indikatori koji utiču na finansijsku stabilnost, izbor indikatora je izvršen na osnovu analize baze podataka kojima raspolažu institucije u Crnoj Gori. obrađuju se indikatori inostranstvo, domaći sektor, fiskalni sektor i finansijski sistem. Jedan od najznačajnijih rizika po stabilnost finansijskog sistema u Crnoj Gori predstavlja negativan makroekonomski trend u Evropskoj uniji tokom 2012. godine. O tome smo danas dosta slušali, a to se ogleda u smanjenju bruto društvenog proizvoda u 2012. godini za 0,24% u odnosu na bruto društveni proizvod u 2011. godini, tako da se oporavak privrede ne može očekivati u narednoj godini. Smanjenje bruto društvenog proizvoda zemalja sa kojima Crna Gora ima trgovinsku razmjenu, negativna stopa rasta bruto društvenog proizvoda iz kojih dolazi najveći broj turista u Crnu Goru, posledica je moguće očekivati manje prihode od turizma, povećanje inflacija u euro zoni, realno je očekivati veće cijene prozveda u Crnoj Gori, povećanje cijene goriva takođe za posljedicu može imati povećanje cijena u Crnoj Gori, smanjenje cijene aluminijuma može se odraziti na izvozni potencijal Crne Gore i manje direktne strane investicije. Karakteristika crnogorske privrede takođe predstavlja značajan rizik po finansiski sistem. Struktura ekonomije uz ograničen pristup izvorima finansiranja još uvijek ne pokazuje značajne potencijale za ostvarivanje ekonomskog rasta. Iako je prisutno blago povećanje potrošnje domaćinstava, izvjesno je da je ono finansirano novim zaduženjem. Posljedice ovakvog okruženja, po meni, imaju za rezultat da će se javiti deficit u budžetu, a to sve ima za rezultat veće zaduživanje i veću finansijsku nestabilnost. Rizik likvidnosti bankarskog sektora predstavlja smanjenje njegove profitabilnosti. U zaključnim razmatranjima se konstatuje da se uticaj krize u 2012. godini može sumirati u nekoliko komponenti koje su uticale na makroekonomski sistem Crne Gore, pad prihoda koji vodi nelikvidnosti, nizak nivo konkurentnosti, pogoršanje... bankarskog sektora, smanjenje raspoloživih izvora likvidnosti i pogoršanje fiskalne pozicije. Na kraju se kaže da su aktivnosti nadležnih tijela bile usmjerene na uočavanje finansijske stabilnosti, ključne aktivnosti bile su vezane za preventivno djelovanje, stabilizaciju i oporavak sistema i kreiranje zdravih osnova za oporavak privrede. Moja zamjerka je zašto nije pobrojano koje su to preventivne mjere primjenjivane da bi se pomoglo privredi, jer mislim da bi izvještaj bio kompletniji da su se malo pobrojale te preventivne mjere, pa da vidimo kakav je ishod, da li se primjenjuju te mjere u 2013.godini i kakav su rezultat na privredu dale. Da se malo više prostora ovom dijelu poklonilo. Bez obzira na sve, ja ću ovaj izvještaj podržati uz nadu da će izvještaj za

2013. obuhvatiti određene preporuke i sugestije da bi on bio eventualno još potpuniji. Hvala.

PREDŠEDAVAJUĆI BRANKO RADULOVIĆ:

Hvala, kolega Adroviću.

Za komentar se javio kolega Bojanić. Izvolite, kolega.

MLADEN BOJANIĆ:

Zahvaljujem. Javio sam se samo da pojasnim ovo pitanje koje smo otvorili vezano za mogućnost davanja kredita pravnih lica koja nijesu banke. To sam htio da do kraja izvedem, da ne ostanemo nedorečeni.

Ne radi se o interkompanijskom dugu, jer KAP nije vlasnik akcija Boksita. To je potpuno drugo pravno lice, ako su isti vlasnici, nebitno, to ne možemo tu svrstavati. Po Zakonu o obligacionim odnosima apsolutno nije sporno, odnosno u skladu je sa Zakonom o obligacionim odnosima da može pravno lice da da drugom pravnom licu pozajmicu. Ono što je moguće da je prekršeno je Zakon o bankama, a vi ste nadzorni organ za kontrolu tih odredbi. Samo sam to potencirao, radi se o velikoj sumi. Bilo je to nekoliko godina unazad, bilo pa prošlo, ništa strašno, ali u odnosu na ovu teoriju koju mi gledamo svaki dan i raspravljamo, u praksi se dešavaju potpuno druge stvari. Vi se bavite kontrolom banaka, pet miliona je cenzus, teško je osnovati banku, a onda pravno lice dokazuje, mrtvo hladno da kredit drugom u visini od šest puta minimalnog iznosa sa kamatom 8,5% u iznosu od šest puta većem nego što je potrebno za osnivanje banke, odnosno minimalan cenzus banke. Tako da tu je taj problem koji leži u Crnoj Gori vječito.

Jedno je teorija, jedno su zakoni, u praksi se dešavaju druge stvari i naravno selektivan pristup problemu. Samo ne znam, negdje da se propiše do milion, ne smijete ništa da radite ili morate da platite porez ili morate da radite u skladu sa zakonima, a kad prebacite milion štete onda možete koliko hoćete, neće vas niko dirati. Bar i to da propišemo pa da znamo kako da se ponašamo. Ovako za 500 eura automatski će vas poreska kazniti, naplatiće vam 19% poreza, PDV, jer oni to tretiraju djelatnošću, ne možete vi da dajete pozajmicu, ali zato za 30 miliona to je ok, možemo to da radimo, nije to ništa sporno. Zahvaljujem.

PREDŠEDAVAJUĆI BRANKO RADULOVIĆ:

Hvala i Vama, kolega Bojaniću.

Kolega Adroviću, izvolite.

REŠID ADROVIĆ:

Zaista imam potrebu da se javim, iako se reagovanje gospodina Bojanića ne odnosi na moju diskusiju. Pošto je zaista važna tema na dnevnom redu i imamo puno problema i u privredi i u svim ovim oblastima o kojima sam govorio, očekivao sam da kolega Bojanić kao ekonomista predloži neke mjere ili eventualno da sugestije ljudima iz Savjeta da ovaj izvještaj iduće godine bude potpuniji. Ne podržavam da se selektivno prilazi kada je ovo pitanje o kojem gospodin Bojanić govori. Mislim da jednostavno ili treba definisati, donijeti uredbu da li može preduzeće preduzeću davati kredit ili ne. Ovo je maltene stvar poznata. Prosto podržavaam u tom dijelu njega, mislim da jedan isti pristup treba da važi za sve, ali imamo danas mnogo važniju tačku na dnevnom redu od toga da li preduzeće preduzeću može dati kredit. Hvala.

PREDŠEDAVAJUĆI BRANKO RADULOVIĆ:

Hvala i Vama, kolega.

Kolega Pešić, neka se pripremi poslednji diskutant po ovoj tački, kolega Sekulić, ako je tu negdje.

SAŠA PEŠIĆ:

Poštovani gospodine predsjedavajući, uvažene kolegice i kolege, poštovana gospodo iz Centralne banke,

Pred nama je Izvještaj o radu Savjeta za finansijsku stabilnost u 2012. godini. Pored toga što se profesionalno, odnosno specijalistički ne bavim finansijama, komentarisacu izvještaj koji je dostavljen Skupštini u skladu sa Zakonom o finansijskoj stabilnosti. Izvještaj je dat na precizan i kvalitetan način, a tabele i grafici koji su njegov sastavni dio omogućavaju jasan pregled odabranih indikatora finansijske stabilnosti. Primjećujem, u izvještaju su izdvojeni indikatori rizika na bazi kojih je urađena ekspertska procjena rizika finansijske stabilnosti u Crnoj Gori u minuloj godini. Finansijska stabilnost, kako smo ovdje čuli ne postoji definicija opšte prihvaćena, predstavlja stanje u kojem finansijski sistem sastojace se od finansijskih posrednika tržišta i tržišta infrastrukture, sposoban da izdrži šokove i riješi finansijske disbalanse, ublažavajući time vjerovatnoću pojave poremećaja u procesu finansijskog posredovanja koji su toliko ozbiljni da značajno pogoršavaju alokaciju štednje za profitabilne investicione mogućnosti. Uloga Savjeta je sprovođenje aktivnosti na sprečavanju ili ublažavanju sistemskih razlika u finansijskom sistemu Crne Gore kao cjeline kako bi se obezbijedilo očuvanje stabilnosti finansijskog sistema i smanjili uticaj i faktore koji bi mogli ugroziti stabilnost u zemlji. Ocjenjivanje stabilnosti, finansijskog sistema, savjet sprovodi djelovanjem u pravcu ranog otkrivanja nestabilnosti i ranjivosti u sistemu, kako bi sve nadležne institucije u svojim domenima pravovremeno reagovala i razvile regulatorne supervizorske i druge politike u interesu očuvanja i podsticaja finansijske stabilnosti.

Ovdje smo čuli od dosta diskutanta prije mene da na značaju dobijaju aktivnosti usmjerene na tri stuba finansijske stabilnosti to je praćenje, odnosno nadgledanje, sprečavanje i upravljanje krizom. Ja sam opet kažem imao od koga danas da čujem dosta ovako finansijskih mišljenja, kada je finansijska stabilnost Crne Gore u pitanju. Nije to samo iz kluba moje stranačke pripadnosti, nego i opozicionih poslanika, ali sam čitajući ovaj izvještaj, ovako analizirao odnosno gledao, odabrane indikatore finansijske stabilnosti. Malo sam se bavio ovim tabelama i jasni su mi bili grafikoni i ono što je jasno reću ću da je izbor indikatora te varujabli kojima se oni mjere kao i ocjena rizika izvršeni su na osnovu analize baza podataka kojima raspolažu institucije u Crnoj Gori. Ovdje postoji više indikatora i ja ih neću sve nabrajati, oni su dati pregledno, ali recimo za mene posebno bio indikator ocjene, razmjene roba, usluga i kapitala sa inostranstvom i komentar da rezultati u oblasti turizma, odnosno veći priliv od usluga i visok priliv tekućih transfera ublažili su i tad je relativno visok spoljno-trgovinski deficit. Dakle, još jednom ponavljam da su ovi grafikoni na jasan pregled predstavili ono što su u tabelama dati indikatori ocjene uz nekoliko prethodnih godina koje su bili za upoređenje. Takođe u indikatoru ocjene nefinansijskog sektora crnogorske privrede, ocijenjeni rizik nefinansijskog sektora iznosi tri plus, što je posljedica više rizika, koji prate ključne privredne djelatnosti, industrijska proizvodnja, pad cijene aluminijuma i proizvodnje električne energije, kretanja turizma itd. itd.

I na kraju, završicu sa jednom konstatacijom poznatom iz privatnog života koja ima relacije sa finansijskom stabilnošću.

Dakle, subjekat ne smije dozvoliti da se ponaša kao kockar koji uzima nove dugove od jednog do drugog prijatelja, kako bi vratio stare dugove, jer se na kraju priče tako ostaje i bez prijatelja i bez para. Zahvaljujem.

PREDŠEDAVAJUĆI BRANKO RADULOVIĆ:

Hvala, kolega Pešiću.

De bi nam bila kuća da smo se 20 godina toga pridržavali.
Za komentar se javio kolega Bojanić. Izvolite.

MLADEN BOJANIĆ:

U zadnji čas sam se javio jer mi se mnogo dopala ova zadnja konstatacija. Ali, ja ovo čitam da je ovo u stvari ekonomska politika Vlade Crne Gore, unazad evo nekoliko godina. Da uzimamo kredite, da bismo vraćali prethodne dugove i kamate, tako da saglasan sa tim, nemojte to Skupštini, nego to prenesite Vladi, nju upozorite na to. Mi smo potpuno svjesni toga, upozoravamo, svako od nas listom, da ovo ne može da bude nikako dugoročno rješenje da je ovo samo produžavanje agonije, ekonomske Crne Gore. Zahvaljujem.

PREDŠEDAVAJUĆI BRANKO RADULOVIĆ:
Hvala, kolega Bojaniću. Izvolite.

SAŠA PEŠIĆ:

Gospodine Bojaniću, iako ste poslanik tek od skoro kao i ja, moram priznati da ste vješt političar, ali ja sam namjerno kazao da je ovo iz privatnog života konstatacija. Dakle, nema veze sa Vladom i izvršnom vlašću. Hvala vam.

PREDŠEDAVAJUĆI BRANKO RADULOVIĆ:
Hvala i Vama, kolega.

Prijavljen je i kolega Sekulić. Kolega, neka iz vas ekonomija izađe, mada ekonomija s pravom ima velike veze u Crnoj Gori. Izvolite, kolega.

PREDRAG SEKULIĆ:

Zahvaljujem, gospodine potpredsjedniče.

Uvažene kolege iz Centralne banke, gospodo poslanici,

Pa rekao bih da je ovaj izvještaj novina za sve nas, s obzirom na to da je skoro osnovan Savjet za finansijsku stabilnost, prije nepune dvije godine i rekao bih da što se tiče samog izvještaja to smo čuli od ostalih kolega i raduje me činjenica da imamo pozitivne komentare od samog izvještaja od strane kolega iz opozicije. Znači, nema ničega novog, ali je mnogo lijepo napisano i rekao bih da svima nama može da služi čak i u svrhu edukacije i na tome smo veoma zahvalni. Naravno, kada govorimo o stabilnosti javnih finansija moramo da imamo u vidu prije svega činjenicu da je ekonomska kriza, ova posljednja, upravo izbila u finansijskom sektoru, tačnije u bankarskom sektoru, a da se kasnije odrazila i na realni sektor i to je ona opasnost koja čeka sve razvijene ekonomije, a to je s obzirom na čitavu priču o globalizaciji, da ekonomska kriza nikoga ne zaobilazi, posebno ne male i ranjive ekonomije, poput crnogorske. Uz uvažavanje svega onoga što se dešavalo prethodnih godina, rekao bih da u ovom trenutku imamo dva načina razmišljanja kada je u pitanju ekonomska kriza. Jedan način razmišljanja koji dolazi od strane naših kolega iz opozicije, a govori o tome, da je ekonomska kriza razorila tkivo Crne Gore i da s druge strane mi imamo neku svoju unutrašnju, ekonomsku krizu, koja nije generisana spolja i naravno ono što su jasni pokazatelji, a to je da je jedna otvorena ekonomija kakva je crnogorska veoma zavisna od toga što se dešava, prije svega u zemljama Evropske unije i onome što se dešava na globalnom ekonomskom nivou rekao bih da posljedično tome, moramo posmatrati stvari u regionu. Ali, u svakom slučaju moramo da imamo u vidu jednu poznatu činjenicu, a to je da kada gledamo, ako gledamo ekonomsku krizu i kroz prizmu javnoga duga, to je posebno u posljednjih par godina prisutno na našoj javnoj sceni, moramo da kažemo, da je naš javni dug rastao onako kako su padali svi indikatori koji se tiču proizvodnje s jedne strane i kako je dolazila ekonomska kriza. Znači, da je i naš javni dug bio u nekom minimumu od 20 do 30

ili 30%, znači duplo manji, odnosno matrikske kriterijume koji su dati 2006. - 2007. godine, a da posljedično tome smo u stvari imali veoma veliki pristup stranih direktnih investicija. Naravno, kada bih bio politički maliciozan podsjetio bih da je prije 20-tak godina nešto više od 20-tak godina Crna Gora u velikoj mjeri se izdržavala i finansirala od Fonda za nerazvijena područja. U to vrijeme mi smo imali takođe i razvijenu industriju, imali smo razvijen turizam, ali sve to što danas posmatramo kroz krizmu ekonomije moramo da se podsjetimo, da smo bili jedna od najnerazvijenih republika bivše SFRJ i da smo kažem i još jedanput i kada se velikim dijelom finansirala iz Fonda za nerazvijena područja, odnosno za svoje velike infrastrukturne objekte trebala nam je podrška drugih članova federacije.

Uz još jedno podsjećanje da smo ako posmatramo po brojkama u zadnjih nekoliko godina, samo kroz sistem javnih radova dali onoliko novca koliko je neophodno recimo za to zaduživanje, odnosno da bismo prepolovili čitav javni dug, ali sa druge strane moram da budem iskren da smo zdušno podržavali politiku Vlade, ali tako će biti u narednom periodu, da kroz sistem javnih radova ne možemo zaustaviti ekonomski razvoj Crne Gore. Naravno, postavlja se pitanje, koje su sve to ekonomske šanse Crne Gore? Ionako ih znamo i mi i vi, a imali smo prilike da dobijemo i od strane Svjetske banke ono što je presjek sadašnjeg ekonomskog stanja u Crnoj Gori i ne možemo reći, da se možemo pohvaliti sa velikim izvozom ali možemo reći da naše tržište turizma, naše tržište usluga, svakodnevno, odnosno iz godine u godinu bilježi rast. I to je nešto što je velika šansa Crne Gore i naravno, da ne zaboravimo pitanje stranih direktnih investicija. Čini mi se da sa ekonomskom krizom sa sve manjim uticajem ekonomske krize dolazi novi talasni investitor, novi talas investicija i rekao bih da je to nešto što može da generiše budući rast Crne Gore. Da ne ponavljamo sve one investicije koje se najavljuju u turizmu, obratio bih pažnju ...znači pitanje onoga što se dešava u Kumboru, gdje ne samo kroz investiciju koja će biti reda veličine negdje oko 500 miliona eura, imamo i pitanje otvaranja novih radnih mjesta, znači nekih tri hiljade radnih mjesta će biti otvoreno u narednom periodu. Rekao bih, sa druge strane, da će to u nekoj perspektivi, nakon što budu izgrađeni hotelski kapaciteti, generisati, takođe, nova zapošljenja u turizmu, a da će donositi novi prihod. Tako kada govorimo o nijansama koje su sadržane i u ovom izvještaju možemo reći da treba da budemo zadovoljni, s obzirom na sve ono što su bile posljedice ekonomske krize u proteklih nekoliko godina na vrlo razvijene ekonomije. Možemo biti zadovoljni iz još jednog ekonomskog, vrlo vidljivog razloga, a to je da Crna Gora nije u recesiji. Hvala vam.

PREJDŠEDAVAJUĆI BRANKO RADULOVIĆ:

Hvala i vama, gospodine Sekuliću.
Gospodin Damjanović.

ALEKSANDAR DAMJANOVIĆ:

Zahvaljujem, potpredsjedniče.

Nijesam mislio da se javim za komentar, ali me ponukalo to što izgleda da gospodin Sekulić, i svi mi ovdje koji smo danas diskutovali nijesmo čitali isti izvještaj. Jednostavno ne mogu da prihvatim konstatacije da su podaci koji su dati u ovom izvještaju, a na početku mog izlaganja, prije dva sata sam četiri ili pet citata izvukao, pokazuju da je ovdje stanje dobro.

Gospodine Sekuliću, dok se ta perspektiva ne ostvari treba nešto da radimo i treba da opstanemo u finansijskom i svakom drugom smislu. Lijepo je govoriti o perspektivama i o gradnji objekata koji će nam odbaciti i generisati prihode, ali kada? Na kraju krajeva, Vi ste, čini mi se, prošle godine bili član Vlade 2012. godine, a govorimo o izvještaju 2012. g i mislim da ste tada bili u funkciji ministra turizma, i možda je trebalo ovdje dati odgovor iz vaše vizure šta Vi mislite koliko je to prihoda koje država ne ostvari zbog sive ekonomije u turizmu. Da li je bolje naplatiti poreze, odnosno registrovati goste koji dolaze u Crnu Goru, odnosno

naplatiti sve ono što država propušta ili se zaduživati kako Vi kažete to smo nekad imali i od Fonda za manje razvijena područja u bivšoj Jugoslaviji. Dakle, dolazimo da je isto ili od fonda ili sada ovoga puta ne od fonda već od nekih institucija koje nijesu više u bivšoj Jugoslaviji već mnogo dalje, dakle po Vašingtonu i Briselu odnosno kroz zaduživanje. Podsjetiću, Crna Gora je zahvaljujući otpisu dijela dugova stare Jugoslavije, defakto bila zadužena na nivou do 22%-25% bruto domaćeg proizvoda. Od momenta kad smo postigli nezavisnost do danas taj dug više nije 25% bruto domaćeg proizvoda, već preko 60% računajuće garancije. Od momenta od kada smo postigli nezavisnost 2006.godine, dug se uvećao za milijardu evra, toliko nas košta dakle nezavisna Crna Gora. Da li je milijardu evra mnogo ili malo, možemo o tome da pričamo, da li bismo imali to isto da smo sada u zajedničkoj državi i o tome možemo da pričamo, ali mi nijesmo izašli iz kruga da kažem zaduživanja odnosno da nam neko nešto pomaže. Možda to nijesmo vraćali već gradili Crnu Goru, a sada se zadužujemo a ne gradimo Crnu Goru, već trošimo novac za javnu potrošnju. Na konto toga možda i pitanje u zavšnoj riječi kolege iz Savjeta za stabilnost odnosno Centralne banke guverner i vice guverner da daju svoje mišljenje vezano za ovaj Predlog zakona o budžetu i sistemskoj odgovornosti koji je u Skupštinskoj proceduri. S obzirom da je Centralna banka aktivno učestvovala u njegovoj izradi, dakle govorimo o sistemskom Zakonu o budžetu. Da li Vi smatrate da je vrijeme da se taj zakon donese, i da već od 1. januara naredne godine, imamo dakle mjere koje su predviđene tim Predlogom zakona, dakle fiskalne konsolidacije, poštovanje fiskalnih pravila i naročito sankcija u odnosu na one činovnike, službenike, funkcionere u javnoj upravi koji krše sistemski Zakon o budžetu. Do sada tih sankcija nije bilo, nije bilo odgovornosti, i imali smo potrebu da se gospodine Dakiću i gospodine Fabrisu, zadužujemo a da tu niko živi nije odgovarao.

PREDŠEDAVAJUĆI BRANKO RADULOVIĆ:

Hvala, kolega Damjanoviću.

Izvolite, kolega Sekuliću.

PREDRAG SEKULIĆ:

Zahvaljujem, gospodine potpredsjedniče.

Uvaženi kolega Damjanoviću, čitali smo isti tekst samo što drugačije tumačimo brojke. Znači, iz vizure ranijeg ministra turizma podsjetiću da je rast prihoda u turizmu, mjereno svim parametrima, ako hoćete mjereno parametrom broja noćenja prihodima i svim ostalim, bio je rast stope od četiri do osam posto. Sa druge strane, ne možete reći da se i ova Vlada i ranije vlade nijesu borile protiv sive ekonomije. Naprotiv. Vrlo dobro znamo, i Vi dobro znate, da u svakoj razvijenoj ekonomiji ima onaj dio sive ekonomije samo što je pitanje koliki je to udio sive ekonomije u ukupnoj ekonomiji. Znači, mi se borimo da toga bude što manje. Čini mi se da svi potezi Vlade, govorimo o novoj Vladi, makar u prethodnih godinu dana su bill upravo u na tom fonu. I rekao bih da imamo pristojan porast prihoda u budžetu na osnovu borbe protiv sive ekonomije, i tu nemamo nikakvu dilemu. U konačnom samo se razlikujemo po tome što ja mislim da je dobro što imamo evidenciju svih poreskih dugova. Treba da vidimo da li oni koji se bave bilo kojom preduzetničkom djelatnošću mogu da vrate te dugove i na koji način, a Vi smatrate da te dugove treba naplatiti odmah, makar po cijenu da ugasimo ta ekonomska društva. Ali u svakom slučaju ono što moramo da znamo i ja i Vi, Crna Gora je pokazala da je ekonomski održivi sistem, i to je najvažnije. Ako pogledate uporedne pokazatelje sa bilo kojom zemljom Evropske unije i sa većinom zemalja Evropske unije vidjećete da njihov javni dug u dijelu u bruto društvenom proizvodu mnogo veći nego što je to javni dug Crne Gore.

Znači, ako uporedite sve ono što su ekonomski pokazatelji, jedna velika Njemačka ekonomija je bila dugo vremena u recesiji, a Crna Gora nije u recesiji. Znači, to su ekonomski pokazatelji. Ne mogu da govorim o drugim pokazateljima osim o onome što su realne brojke.

Kažem još jedanput brojke su iste, jednako ih čitamo i ja i Vi, samo što ih tumačimo na različite načine, zavisno od političke potrebe. Hvala vam.

PREDŠEDAVAJUĆI BRANKO RADULOVIĆ:

Hvala i vama, kolega Sekuliću.

Kolega Bojaniću,izvolite.

MLADEN BOJANIĆ:

Da se uključim i ja u komentare o brojkama.Hvala, gospodine Stanišiću, uvijek su dobro došli vaši kometari sa mjesta, ali više bih volio da pritisnete taster pa da javno izađete i kažete što mislite, a ne dobacivajući sa mjesta.

Rekli ste da je maltene svetska ekonomska kriza iznenadila Vladu, pa eto, bože moj, svi smo ušli u problem. Krajem 2009. i početkom 2010.godine kriza je uveliko drmala Svijet i Evropu, ali smo mi dalje dobijali uvjeravanja, projekcije njihove Vlade, ja sam to maloprije pomenuo, ali vjerovatno nijeste bili tu, tada je 2009. godine i 2010. godine, projektovan javni dug na 2013. godinu, 37%, eto koliko se promašilo. A bar 55 pa na više je sada. Ne mogu reći da li su pogriješili ili su svjesno govorili, ali u tom momentu politički je bilo dobro da se priča da se Crna Gora neće više zaduživati. I ono što je uvijek problem i uvijek se vraćamo oko toga, nije toliko ni bitno je li 55 ili 60% struktura tog duga, zašto smo trošili te pare. Toliko smo uzajmljivali, gdje su te pare? Prošle su. A onda ću se nadovezati na ovu priču da čekamo nove strane investitore. Mi smo imali nevjerovatan obim stranih i direktnih investicija 2006 - 2011.godina, nešto oko četiri i po milijarde, 4.700, zavisno da li su podaci Centralne banke ili Agencije za promociju stanih investicija. Gdje smo sad? Gdje su potrošeni ti novci? Bojim se da se ništa nijesmo opametili,ako i dalje tvrdo pričamo, dalje gajimo nadu, samo će doći strani investitori i opet ćemo još jedan put da učinimo prividnom ovu ekonomiju kako je uspješna da nastavimo sa vođenjem "Potemkinove ekonomije", kako je Krugman zove, a izvještaji, teorijski rasprave, stanja, indikatori, to će biti idealno. Zagrebite malo vidite kako žive i kako rade privrednici, i kako građani, i vidjećete da je to daleko od ove teorijske rasprave i ovih izvještaja i dobrih indikatora koji se stalno serviraju u svim izvještajima. Zahvaljujem.

PREDŠEDAVAJUĆI BRANKO RADULOVIĆ:

Hvala, kolega Bojaniću.

Sad želite da odgovorite, kolega Sekuliću.

PREDRAG SEKULIĆ:

Hvala, gospodine potpredsjedniče.

Pa očito da imamo različite poglede na ono što je globalna ekonomija i ono što je refleksija te globalne ekonomije u Crnoj Gori. Znači, sami ste podsjetili na neko vrijeme velikog priliva stranih investicija. Onoga trenutka kada je došla ekonomska kriza, došli smo u situaciju da stranih direktnih investicija više nema. Ili ne samo što je problem stranih direktnih investicija to što nemamo priliva novca, nego što nemamo otvaranja novih ranih mjesta, što nemamo generisanja ukupnog razvoja. I naravno, Vi ste postavili pitanje gdje je otišao novac sa kojim smo se mi zaduživali? Ničeg nema nerealnog. Ako prelistate budžete u zadnje tri, četiri godine i saberete ono što je novac vezan za kapitalni budžet i za infrastrukturno ulaganje, vidjećete da je to otprilike taj iznos o kojem Vi govorite. I znači, ne možete da mi kažete da smo trebali da zaustavimo ukupan razvoj Crne Gore, da od onoga što je ulaganje u infrastrukturu imaju koristi svi građani Crne Gore. Govorimo o objektima školstva, zdravstva, o putevima, govorimo o onome što je stvaranje neophodnih preduslova za buduća ulaganja u turizam. Kada sve to imamo u vidu, moramo da kažemo da smo uz

Podsjećanje, uz vaš sarkazam, ali podsjećanje da je upravo ova generacija političara uradila nekoliko veoma važnih infrastrukturnih objekata na koje se čekalo decenijama. Treba li samo da podsjećam na pitanje regionalnog vodovoda. Treba li da podsjećam na tunel Sozina. Ne možemo riješiti sve odjednom.

Ono što je veoma važno, jeste da smo kroz sistem javnih radova, takođe generisali mogućnost opstanka određenih privrednih subjekata, tako da ne možete reći da Vlada ne vodi računa o onome što je poslovanje privrednih subjekata s jedne strane, a s druge strane i pokušaj da im se upravo kroz određene mjere ekonomske politike olakša, odnosno da budemo što privlačniji za strane direktne investicije. Hvala.

PREDŠEDAVAJUĆI BRANKO RADULOVIĆ:

Hvala i vama, kolega Sekuliću.

Gospodine Dakiću i gospodine Fabris, da li želite završnu riječ? Izvolite, guverneru.

MILOJICA DAKIĆ:

Hvala vam, gospodine potpredsjedniče.

Ovdje je bilo riječi o zahtjevima za detaljnije razmatranje plana za upravljanje krizom. Jedino je to moguće na osnovu odluke Savjeta za finansijsku stabilnost. Prenijevamo Savjetu, razmotrićemo to i u zavisnosti od toga se dalje određivati.

Shvatio sam da se radi o Zakonu o budžetu i fiskalnoj stabilnosti. Fiskalna odgovornost pretpostavlja i fiskalna pravila. Tamo gdje nema fiskalnih pravila nema ni odgovornosti. Najbolji primjer za to je Srbija koja je imala slučaj da je došlo do nepoštovanja fiskalnih pravila. Ispostavilo se da niko nije odgovoran. Centralna banka Crne Gore u posljednjih nekoliko godina je davala preporuku da se urade fiskalna pravila. To je urađeno posljednjim preporukama i nadamo se da će i tako i biti. Zahvaljujem svim poslanicima na konstruktivnim sugestijama i predlozima koje ćemo mi u radu Savjeta za finansijsku stabilnost u narednom periodu imati u vidu. Na osnovu kreiranih informacija i analiza Savjet za finansijsku stabilnost je redovno razmatrao i analizirao stanje tekuće finansijske stabilnosti u privrednom sektoru i donosio zaključke po tom osnovu. Aktivnosti Savjeta bile su umjerene ka preventivnom djelovanju, stabilizaciji i oporavku sistema i kreiranju zdravih osnova za predstojeći oporavak privrede od krize. Savjet je razvio vrlo kompleksnu metodologiju za praćenje finansijske stabilnosti i radio na daljem unapređenju sistema za praćenje finansijske krize i razvoju indikatora ranog upozorenja na krizu. Pristup Savjeta je da se u crnogorskoj privredi, imajući u vidu raspoložive politike, finansijska stabilnost tretira kao sidro stabilnosti ukupnog sistema i da njeno očuvanje mora imati prioritet u odnosu na sve ostale potencijalno konfliktne ciljeve. Do nedavno se smatralo da je glavni izazov za centralne banke cjenovna stabilnost.

Novija shvatanja ukazuju da je to finansijska stabilnost. U tom kontekstu, Crna Gora prednjači u odnosu na region, pa i u odnosu na razvijene zemlje jer je finansijska stabilnost kao primarni cilj Centralne banke Crne Gore definisana zakonom i Ustavom. U narednom periodu Savjet za finansijsku stabilnost će pažljivo pratiti sve potencijalne rizike u Crnoj Gori, regionu i Evropskoj uniji. Pravovremenom politikom reagovaće u slučaju porasta rizika koji predstavljaju prijetnju finansijskoj stabilnosti. Hvala vam.

PREDŠEDAVAJUĆI BRANKO RADULOVIĆ:

Hvala i vama, guverneru.

Konstatujem da je pretres završen, izjasnićemo se naknadno. Svima se zahvaljujem na učešću, posebno gostima.

Ovim je današnji rad završen.

Sjutra i preksjutra su posebne sjednice Premijerski sat i poslanička pitanja.

Najvjerojatnije ćemo u četvrtak, poslije posebne sjednice, nastaviti sa ovom sjednicom, sa Izvještajem o radu Fonda za zaštitu depozita za 2012. godinu. Sve najljepše.

05.11. 2013. u 11.30h

PREDSEDAVAJUĆI ŽELJKO ŠTURANOVIĆ:

Poštovane kolege, počinjemo sa radom.

Došli smo do tačke **Izvještaj o radu Fonda za zaštitu depozita za 2012. godinu.**

Podsjećam da je Zakonom o zaštiti depozita propisano da se izvještaj o radu Fonda dostavlja Skupštini radi upoznavanja.

Predstavnik Fonda je Predrag Marković, direktor Fonda za zaštitu depozita, koga pozdravljam.

Izjavitelj Odbora za ekonomiju, finansije i budžet je Aleksandar Damjanović.

Pitam predstavnika Fonda želi li da da dopunsko obrazloženje. Želi.

Riječ ima gospodin Marković. Izvolite.

PREDRAG MARKOVIĆ:

Uvaženi potpredsjedniče, poštovani poslanici,

U skladu sa Zakonom o zaštiti depozita Upravni odbor Fonda za zaštitu depozita dostavio je predlog godišnjeg izvještaja o radu Fonda za zaštitu depozita za 2012. godinu, sa finansijskim izvještajima i mišljenjem nezavisnog revizora Savjeta Centralne banke Crne Gore. Savjet Centralne banke je 09.07. 2013. godine, na 46. sjednici razmatrao i usvojio izvještaj. Nakon toga izvještaj je, u skladu sa Zakonom o zaštiti depozita, dostavljen Vladi i Skupštini na upoznavanje. Odbor za ekonomiju, finansije i budžet Skupštine Crne Gore na 26. sjednici od 26. septembra se upoznao, imao raspravu o Godišnjem izvještaju Fonda za 2012. godinu. Izvještajem su obuhvaćene aktivnosti Fonda u 2012. godini, a uz Izvještaj dostavljeni su finansijski izvještaj i mišljenje nezavisnog revizora.

Kao što znate, Fond je osnovan 2003. godine, sa ciljem da u slučaju stečaja neke od banaka bude garant za isplatu depozita do određenog iznosa. Visina garantovanog depozita na početku je bila pet hiljada, da bi se kroz tranzicioni period garantovani depozit povećavao, prvo na 20, zatim na 35, a od 1. januara ove godine, garantovani depozit iznosi 50 hiljada eura. Ja se nadam da ste imali prilike da se upoznate sa izvještajem, a ono što bih ostavio kao dva pitanja na koja bih pokušao da dam odgovor kao dopunski su sljedeća: da li je Fond kadrovski, tehnički, organizaciono i finansijski spreman za intervenciju kod nastanka takozvanog zaštićenog slučaja, odnosno stečaja neke od banaka. I drugo, da li je naša šema za zaštitu depozita usklađena sa evropskim zakonodavstvom. Uz učešće predstavnika Svjetske banke i informacionih stručnjaka Centralne banke, Fond je testirao funkcionisanje isplate garantovanog depozita na realnim podacima jedne od banaka iz sistema. Iako je Zakonom predviđeno da isplata garantovanih depozita mora otpočeti najkasnije 20 dana od dana uvođenja stečaja u banci, Fond je kompletan posao završio za četiri radna dana od dana dostavljanja podataka iz banke u stečaju, za šta smo dobili i pohvale konsultanata Svjetske banke. Zakonom su garantovani depoziti fizičkim i pravnim licima i na dan 31.12.2012. taj garantovani depozit je iznosio 35 hiljada, a pokriveno je 99,05 ukupnog broja deponenata koji bi imali pravo na isplatu garantovanog depozita. Na dan 30.09. 2013. pokrivenost je veća i iznosi 99,27% ukupnog broja deponenata, iako je garantovani depozit od početka ove godine porastao sa 35 na 50 hiljada eura. Koeficijent pokrivenosti garantovanih depozita sredstvima Fonda na nivou ukupnog sistema na dan 31.12. iznosi 4,72%. Ovo su sredstva Fonda zajedno sa donacijom Njemačke banke za razvoj KfW i ona su u prošloj godini oprihodovana, jer je projekat koji je potpomogla njemačka vlada, znači

uvođenje šeme za zaštitu depozita, završen dvije godine prije toga, funkcionalno je testiran, ali je bilo tehničkih problema u prenosu sredstava sa KFW-a na Fond, tako da su ona prenešena tokom prošle godine. Zajedno sa sredstvima Evropske banke za obnovu i razvoj ovaj koeficijent pokrivenosti iznosi 8,60%, ciljani nivo je 10% garantovanog depozita. Na dan 30.09.2013. nivo pokriva je 4,85%.

Što se tiče usklađenosti zakona i podzakonskih akata sa evropskom legislativom u ovoj oblasti možemo pohvaliti da je usklađenost na veoma visokom nivou, odnosno neusklađenost se ne odnosi samo na visinu garantovanog depozita, dok je u Evropskoj uniji ovaj određen na 100 hiljada, u Crnoj Gori garantovani depozit od početka ove godine iznosi 50 hiljada eura. Ono što je karakteristika i što raduje u ovoj godini, nastavlja se rast ukupnih i garantovanih depozita što možemo tumačiti kao povratak povjerenja u bankarski sistem nakon velike krize 2008. godine. Ukupni depoziti u odnosu na isti period prošle godine porasli su za 8,5% dok su garantovani depoziti porasli za 24,43%. Ovakva razlika u porastu ukupnih i garantovanih depozita je iz dva razloga. Prvo, od 01. januara ove godine garantovani depozit je porastao sa 35 na 50 hiljada i drugo, prisutna je disperzija rizika, odnosno kako Fond garantuje 50 hiljada u bilo kojoj od banaka u sistemu, to se deponenti odlučuju da svoje depozite drže u više banaka kako bi prilikom nastanka zaštićenog slučaja imali pokiven cijeli iznos depozita. Ukupan broj deponenata koji imaju pravo na isplatu garantovanog depozita na dan 31.12.2012. bio je 769.897 od čega 716.988 fizičkih lica i 52.909 pravnih lica, što će reći da imamo deponenata mnogo više nego stanovnika, odnosno da imamo depozita u bankama pravnih lica gotovo tri puta više nego što imamo registrovanih pravnih lica, što podrazumijeva da je disperzija rizika prisutna jednako i kod pravnih i kod fizičkih lica.

U skladu sa nacrtom nove direktive Evropske komisije za koju se očekuje da bude u primjeni u 2015. godini, Fond uvodi automatsku obradu podataka o garantovanim depozitima čime će potpuno biti spreman da odgovori zadatku i da kod nastanka zaštićenog slučaja počne sa isplatom u roku od sedam radnih dana i ima kompletne podatke o toku isplate u realnom vremenu. Zahvaljujem na pažnji i spreman sam da odgovorim na pitanja.

PREDSEDAVAJUĆI ŽELJKO ŠTURANOVIĆ:

Hvala vama.

Poštovane kolege, prenosim dogovor sa kolegijuma.

Dakle, rasprava povodom ove tačke dnevnog reda trajaće ukupno sat vremena. Pojedinačno učešće u raspravi u trajanju od pet minuta.

Dajem riječ kolegi Mladenu Bojaniću koji će govoriti ispred Pozitivne Crne Gore, neka se pripremi kolega Saša Damjanović.

Želite kao izjavitelj Odbora? Izvolite.

ALEKSANDAR DAMJANOVIĆ:

Zahvaljujem, potpredsjedniče.

Poštovana Skupštino, poštovani građani, gospodine Markoviću,

Vrlo kratko, s obzirom da smo ipak blagovremeno podnijeli izvještaj o raspravi na Odboru, percipirajući da će se, shodno ustaljenoj praksi da izvještaji od sada dolaze ovdje na plenum, raspravljati u plenumu i o ovom izvještaju. Podsjetiću da zbog prošle, izborne godine, parlament nije razmatrao Izvještaj o radu Fonda za zaštitu depozita za 2011. godinu. Da bismo kako tako napravili kontinuitet nadzora nad radom Fonda, Odbor za ekonomiju, finansije i budžet je na svojoj četvrtoj sjednici 04.februara ove godine razmatrao i Izvještaj za 2011. godinu, a onda smo blagovremeno razmatrali i Izvještaj za 2012. godinu, kako bi ga ovdje mogao i parlament razmotriti. Bez obzira što je članom 20 zakona definisano da se ovaj Izvještaj dostavlja na upoznavanje, smatram cjelishodnim da se ovdje zaista vodi ozbiljna rasprava o ovako važnoj materiji, jedna stvar.

Druga stvar, ne znam na koji način su pozivana odgovorna lica iz Fonda da ovdje brane Izvještaj. Razumijem da je gospodin Marković tu kao direktor Fonda, međutim, zaista smatram da je bilo potrebe da ovoj raspravi prisustvuje i predsjednik Upravnog odbora fonda viceguverner Centralne banke gospodin Milošević, i zbog njegove funkcije u Centralnoj banci i zbog funkcije u Fondu, kako bismo diskusiju mogli da proširimo i na neke aspekte saradnje Fonda sa Centralnom bankom. Kažem, ne ulazim u to na koji način i ko je ovlastio gospodina Markovića, pretpostavljam taj isti upravni odbor ga je ovlastio da dođe ovdje u parlament. Svakako je dobro njegovo prisustvo i obavićemo raspravu, ali je bilo potrebe ako ne sada, ali svakako ubuduće da i predsjednik Upravnog odbora koji ima svega tri člana, jedan je gospodin Milošević kao predsjednik toga Upravnog odbora i viceguverner Centralne banke, drugi je pomoćnik ministra finansija i treći iz udruženja banaka, bude ovdje i da zajedno sa gospodinom Markovićem brani Izvještaj. Hvala vam, potpredsjedniče.

PREDSEDAVAJUĆI ŽELJKO ŠTURANOVIĆ:

Hvala vama.

Čuli smo napomene sa matičnog odbora, prije svega vezano za činjenicu da u 2011. godini nije bilo razmatranja na ovom plenumu o izvještaju koji se odnosio na tu godinu. Ono što je primarno za ovu raspravu jeste izvještaj za 2012. godinu, a naravno, ukoliko neko u svom javljanju za riječ povodom ove tačke dnevnog reda se osvrne i na nešto što smatra interesantnim i u izvještajima iz 2011. godine, to može uraditi.

U odnosu na drugo pitanje, shvatio sam kao sugestiju da ubuduće pozivamo, kada su rasprave o ovoj tački dnevnog reda, i predsjednika Upravnog odbora. Evo, generalni sekretar mi je dao sad dopis koji je proslijeđen Fondu za zaštitu depozita, naravno, oni određuju ko će i na koji način biti predstavnik tog Fonda kada ova tačka dnevnog reda bude na razmatranju. Procijenili su da to bude direktor Fonda za zaštitu depozita koji, uz puno uvažavanje predsjednika Upravnog odbora, ipak je lice za koje vjerujem da može dati najmjerodavnije informacije, tako da sve ono što nas interesuje siguran sam da možemo dobiti u formi odgovora na najkompetentniji mogući način.

Kolega Bojaniću, izvolite, nakon vas kolega Damjanović.

MLADEN BOJANIĆ:

Zahvaljujem, poštovani potpredsjedniče Skupštine.

Poštovani gospodine Markoviću, uvažene kolege, građani Crne Gore,

Iskoristio bih priliku da u današnjoj diskusiji, bilo da govorimo o usvajanju, razmatranju ili kako god, vezano za rad Fonda za zaštitu depozita, pokušamo da približimo ovu materiju svim građanima Crne Gore, jer imam utisak da je jako mali broj građana upoznat sa sistemom zaštite bankarskih depozita, a čini mi se da bi možda najkorisnije od svega u današnjoj raspravi bilo da se krećemo u tom pravcu i da kroz diskusiju nam gospodin Marković objasni neke stavke, odnosno pokazatelje iz Izvještaja kako bismo se svi bolje upoznali sa tim radom, a sve to u funkciji povjerenja građana u bankarski sistem koji je svakako jedna od najbitnijih oblasti u ekonomskom sistemu uopšte. Odmah bih krenuo sa nekoliko stavki koje su meni interesantne, da ih pojasnimo danas. Ovdje se govori o nedostajućim sredstvima, ukoliko bi banke zapale u probleme, odnosno ukoliko bi Fond za zaštitu depozita morao da isplati ta sredstva, do nivoa garantovanih depozita od 50 hiljada po jednom štednom ulogu. Ono što me je uvijek interesovalo, a nijesam dobio odgovor, molio bih vas ako ga možete uopšte dati. Znam da Centralna banka dosta je rigorozna u saopštavanju informacija o pojedinim bankama, ali sam izvještaj nam ne daje pravi uvid u stanje. Kada kažete da za jednu banku i za najveću 178 miliona bi bilo potrebno, za drugu banku 82 miliona, za treću banku 12 miliona, a bez imenovanja tih banaka, sad mi treba da procjenjujemo koja je to banka sa najvećim udjelom na tržištu, koja je druga, treća. Čini mi se

da bi bilo u funkciji zaštite depozita da i građani znaju koja je to banka sa najvećim udjelom u tržištu i ne vidim razlog zašto se to u svim tim informacijama ne prikazuje.

U uvodnom izlaganju ste rekli da je sopstvenim sredstvima garantovano 4,72% depozita, ovih obezbijeđenih, a da je već dogovoreno da Evropska banka za obnovu i razvoj kreditnu liniju od 30 miliona je dala Fondu u slučaju potrebe da se i ta sredstva iskoriste, i sve sa tim zajedno je 66 miliona 459 hiljada i nešto eura, znači kao sredstva Fonda, pokrivenost je 8,60% ukupnih depozita. Pitam vas, u slučaju da iskoristimo tih 30 miliona u nekom nepovoljnom scenariju, da li je Crna Gora garant tih 30 miliona? Pored svih onih garancija koje smo davali raznoraznim preduzećima i vidimo kako smo prošli, da li postoji opasnost da u eventualnoj propasti neke od banaka ili više njih, govorim o privatnim bankama, opet država koristeći evropska sredstva bude garant i na kraju mi svi platimo loše upravljanje pojedinim bankama? Na stranici, nije važno koja je stranica, govorite da ste radili anketu i da ste došli do podatka da većina građana je upoznata sa sistemom, a nemamo konkretne rezultate ankete. Ja bih baš volio da znam podatke iz te ankete, a koliko građana je baš upoznato sa sistem rada Fonda? Vrlo je rastegljiva kategorija "većinina ispitanika pravilno procjenjuje rizik". Većina je 51 pa do 100, ali ja imam utisak da vrlo malo građana zna uopšte kako funkcioniše Fond za zaštitu depozita. Ovdje ste takođe naveli da koristite svoja sredstva i da ste dio depozita samostalno investirali u državne zapise, a da ste gro sredstava, dakle ovih ostalih, u skladu sa investicionom politikom investirali slobodna sredstva u oročene i prekonoćne depozite. Pitao bih vas kod koga, da li opet kod naših banaka, kojima već jednom garantujemo a onda opet svoja sredstva dajemo tamo, ili eventualno kod nekih stranih banaka, i otprilike koja su to sredstva odnosno koje su to kamate koje možete tako da prihodujete. Pohvalno je da se prilikom povećanja sa 35 na 50 hiljada garantovanog depozita nijeste rukovodili istim procentom povećane premije pa ste išli sa nešto nižom, sa 0,38 - 0,46. Doduše smatram da je to veliko opterećenje za banke, a onda na kraju krajeva sve to građani kroz skupe kredite plaćaju jer ipak banka tu kalkuliše svoj trošak.

Imam zamjerku, i to možda najkrupniju u svemu, na način izbora Upravnog odbora. Znamo da po zakonu Savjet Centralne banke, na predlog Ministarstva odnosno Centralne banke, bira članove Upravnog odbora, imamo situaciju da je član Savjeta izabrao sam sebe, odnosno predložio i izabrao faktički sam sebe. Tijelo u čijem je on savjetu je njega imenovalo za člana vašeg upravnog odbora. Ne bih imena pominjao, niti imam bilo kakav razlog, čak naprotiv, ali jeste neki sistem neobičan. Na kraju krajeva dolazi do konflikta interesa da vi dajete svoj izvještaj o radu na usvajanje Centralnoj banci, predsjednik Upravnog odbora je viceguverner, sam sebi usvaja izvještaj. Rekli ste na Odboru da se on isključuje kod odlučivanja, ali zar ne postoji neko u Crnoj Gori dovoljno stručan da može to dobro da radi, ipak da se ne isključuje. Prihodi su vam manji na osnovu investiranja 30% od planiranih. Zašto? Više od jedne trećine ste ostvarili manje nego što ste planirali, koji je razlog? Na kraju jedna stvar koja bode oči i moram da je pomenem bez obzira što nijesam neko ko voli da gleda tuđe novčanike i ne smeta mi ako stručni ljudi imaju velike plate, i treba da imaju, ali mi smeta kad vidim da su tri člana Upravnog odbora vašega primili skoro 30.000, 29.879 eura, na ime članstva u Upravnom odboru. Imali su devet sjednica za godinu dana i kad to saberemo i u ciframa izrazimo ispada da su po 1.106 eura dobili po jednoj sjednici, što je, priznali ili ne priznali, u ovom momentu prilično puno sredstava. Znamo koliko je bilo povike, moram da pomenem i kolege iz radne grupe ovog parlamenta i Anketnog odbora, koji su danima bili bombardovani zašto su primili određene novce za rad u dva radna tijela skupštinska u vrijeme godišnjih odmora. Govorimo o tridesetak do pedeset sjednica koje su oni održali, a ovamo imamo tri člana, jedan je viceguverner, drugi je pomoćnik ministra finansija i treći je član u ime Udruženja banaka, koji su faktički za devet sjednica po svakoj sjednici dobili po 1.100 eura. Zahvaljujem.

PREDSEDAVAJUĆI ŽELJKO ŠTURANOVIĆ:

Hvala vama, kolega.

Kolega Saša Damjanović u ime Kluba Socijalističke narodne partije, nakon njega kolega Branko Čavor u ime Kluba Demokratske partije socijalista.
Izvolite.

ALEKSANDAR DAMJANOVIĆ:

Hvala vam, potpredsjedniče, može od vas Saša, ali možemo i Aleksandar.

U odnosu na sam izvještaj da jednu dilemu, koju je imao i moj prethodnik, sada potpuno iznesem na čistac. Struktura ovog izvještaja, sam izvještaj zavisi od toga ko ga piše i ko ga sačinjava. Dakle, to je taj Upravni odbor koji ima na čelu viceguvernera Centralne banke, ja sam o tome rekao što sam mislio, trebalo je on da bude ovdje, i ima gospodina Backovića koji je ispred Udruženja banaka kao drugi član i pomoćnik ministra finansija. Činjenica je da Udruženje banaka svakako uslovljava da neke stvari u ovom izvještaju a i u samom radu Fonda za zaštitu depozita budu, ako ništa, onda familijarne sa komercijalnim privatnim bankama. Ja ću dokazati kako i zašto. Naravno, možemo da ovdje otvorimo jednu dilemu. Jesmo li spremni da implementiramo, odnosno primijenimo, ova riječ mi je mnogo draža, tu evropsku direktivu da garantujemo 100 hiljada evra, a ne 50 hiljada evra, i to u roku od sedam dana, ukoliko se desi zaštićeni slučaj, i to nama treba da bude nama svima cilj i o tome treba da pričamo, a svakako da pohvalimo činjenicu da smo ispoštovali zakonske norme i da smo sukcesivno povećali depozit koji štitimo sa 35 hiljada evra, što treba građani da znaju, i to u roku od dvadesetak dana. Kada tu činjenicu uzmemo u obzir dolazimo do podataka da smo na kraju prošle godine ukupno štitili 770 miliona evra depozita, kad se odbiju obaveze koje imaju deponenti, bio im je zaštićen taj iznos, odnosno pošto od početka ove godine sad štitimo 50 hiljada evra, govorimo o 2013. godini, taj iznos je bio negdje oko 860 miliona evra i pokrivamo ga kako ga pokrivamo sa kapitalom Fonda, koji je solidan. Fond radi devet godina, dakle nije bez iskustva i lijepo je raditi u Fondu, dok se ne desi zaštićeni slučaj. Možda se desi, može da se ne desi, do sad ga nije bilo, vidim da se rade neka scenarija shodno onom planu koji nam nije dostavljen na uvid od strane Savjeta za finansijsku stabilnost. Neka scenarija za slučaj da neka banka ode u stečaj. Vidim da ako osam banaka u Crnoj Gori ode u stečaj, imamo novca da to pokrijemo, vidim da ako tri ključne banke - Crnogorska komercijalna banka, Prva banka i vjerovatno Podgorička banka - imaju problema onda imamo i mi problema, moramo da nabavljamo neka nova sredstva vanredna itd. da bi za slučaj te banke "zaštekaju" morali da isplatimo depozit onima koji imaju na to pravo. E sad i te stvari kada apstrahujemo, kad pohvalimo to što ste konačno i vi na kraju kao poslednji od svih regulatora, odnosno institucija koje podnose izvještaj, smanjili svoje plate i doveli ih na primjereni nivo, jer su prosječne plate zaposlenih, dakle ne rukovodećeg kadra nego zaposlenih u Fondu, bile veće od poslaničkih tokom prošle godine, da se jednostavno ovdje pozabavimo sa dvije-tri stvari koje meni opredjeljuju sumnju da Fond ipak nije samostalan. Da je pod pritiskom banaka zbog strukture Upravnog odbora možda, a možda i zbog činjenice da je mnogo familijaran sa bankama. Definitivno može i tu treba biti nekih promjena.

Prva stvar gdje se ne slažem sa mojim kolegom Bojanićem vezana je za premiju. Iz premije se, dakle, ostvaruju sredstva fonda. Dakle ili ćemo ih imati iz premije banaka ili ćemo ih imati od budžeta, odnosno od pozajmice iz inostranstva. Ja sam za ovu prvu. Ne možemo da ih nemamo ili da ih imamo od obje strane. Prvo, mislim da je zakonska norma od 0,5% koliko banke godišnje plaćaju premije niska. Drugo, mislim da nema nijednog razloga zašto nijesmo došli na 0,5%, zašto 0,46%. Čitam obrazloženje. Fond je postepeno povećavao premiju kod banaka tokom 2010, 2011. i 2012. godine, ona je bila 0,33%, pa 0,38%, pa

0,46%, dakle maksimum još nije dostignut, iako smo sa 35.000 krenuli da štitimo depozite do 50.000, to je, čini mi se, više od 20-25%, a povećali premiju na 0,38% na 0,46%. Zašto je 0,5%? Evo zašto. U obrazloženju, kada ste povećali prvi put 2011. godine premiju ovako ste rekli, zakon dozvoljava povećanje stope redovne premije do visine 0,5% ukupnih depozita. Upravni odbor je, i zato ona priča o Upravnom odboru, cijeneći da bi uvođenje premije u većem iznosu od navedenog moglo dovesti do pogoršanja poslovanja banaka, te je u tom smislu radi rasterećenja banaka, ponavljam radi rasterećenja banaka, prihvatio da se zaključi ugovor o stend baj aranžmanu u iznosu od 30 miliona evra sa Evropskom bankom za obnovu i razvoj za koji, na kraju krajeva, garantuje država da bi rasteretili banke. Ovo je ono što diskvalifikuje stvari i ovo je ono što nije dobro. Dakle, 30 miliona evra, da objasnim građanima šta to znači, imamo za slučaj da se desi nezaštićeni slučaj. Međutim, niko ne daje pare da te pare stoje negdje u nekom depozitu, a da se ne plaća neka kamata. Mi smo već dali za obradu kredita 150.000 evra. Dali smo prve godine 150.000 od 0,5% kamate, to je 2011, 2012. i 2013. godina. Dakle, za tri godine jer je kredit potpisan negdje kraj decembra 2010. godine, mi smo već dali samo po osnovu kamata, odnosno troškova kredita 600.000 evra sa budžeta, odnosno ne iz budžeta nego od para Fonda, ne daj bože sa budžeta da dođe do vanrednih premija, da bismo, kako vi to kažete ovdje, rasteretili banke. Prva stvar koja nije dobra.

Druga stvar koja nije dobra je da loše planirate prihode i rashode. Ne mogu da vjerujem da Fond koji, ipak, radi na jedan definisan način, zna se kakvi su mu prihodi, kakvi prihodi mogu da se očekuju jer zna se otprilike koliko se depoziti mogu promijeniti tokom godine i kakvi su rashodi, promaši u svom planu za 29% u odnosu na prihode, za 9% u odnosu na rashode, odnosno za 31% u odnosu na neto dobitak. Zato sam i tražio i insistirao, i vjerujem da smo i taj problem riješili, da se Odboru uz ovaj izvještaj koji dostavljate dostavljaju i finansijski planovi da bi mogli da vidimo šta su bili planovi, šta su izvršenja tih planova i gdje su greške. Zaokružujem i hvala vam na ovom prekoračenju. Smatram da je bilo potrebe da ukažem na ovih nekoliko stvari, da je bilo potrebe da se ova premija do kraja zaokruži kako bismo manje rasteretili banke, odnosno kako bi banke to dale.

Završavam, potpredsjedniče, biće interesantno, pitanjem za koje se nadam da ću dobiti odgovor i mogućnost za polemiku, nije ovo pitanje, ovo je jedna konstatacija. Zakon o zaštiti depozita na snazi je dugo. U članu 29 vam omogućava da kažete da za banke koje su rizične imate diferencirane premije, dakle ne ovu istu premiju koju ste svima dali od 0,46%, i to pod posebno utvrđenoj metodologiji da diferencirane premije plate banke koje imaju problema. Mi znamo da u ovoj državi postoje banke koje su više ili manje rizične, imaju nekih problema. Zašto banci koja perfektno posluje ista premija kao banci koja je imala problema? Ne navodim banke, i to ću ako treba. Metodologiju za utvrđivanje diferencirane stope za obračun redovne premije utvrđuje Upravni odbor. Da bi mogao diferenciranu premiju u pojedinoj banci da ustanovi treba da utvrdi metodologiju. Da bi ovaj fond koji je imao devet sjednica, kako reče kolega Bojanić, koji radi devet godina utvrdio metodologiju da bi pojedinim bankama utvrdio diferenciranu premiju od 0,9%, a onoj koja je manje rizična 0,1%. Dakle, da bi shodno stepenu rizika kojem banka posluje, imamo neke banke koje imaju velike probleme ovdje, da ih ne navodim, koje imaju probleme u matičnim državama, zašto sve banke da plaćaju istu premiju. Dakle, ovo je bila striktno obaveza Fonda. Ako nema metodologije, zašto je nema, a ako ima metodologije zašto se ne primijeni član 29 Zakona i odrede se diferencirane premije? Zahvaljujem.

PREDŠEDAVAJUĆI ŽELJKO ŠTURANOVIĆ:

Hvala vama, kolega Aleksandre Damjanoviću.

Sada idemo dalje. Kolega Branko Čavor, u ime Kluba DPS-a, i time završavamo prvi krug. Izvolite.

BRANKO ČAVOR:

Zahvaljujem, potpredsjedniče.

.....u okviru njega ide i značajna bankarska stabilnost o kojoj je danas dijelom riječ. Upravo zato je i formiran Fond za zaštitu depozita i upravo je na osnovu Zakona u prilici danas da dostavi Izvještaj Skupštini na razmatranje.

Ono što jeste tačno da u bankarskom sektoru Crne Gore posluje 11 banaka i da su sve banke članice ovoga Fonda. Dobar je i pokazatelj da ukupni depozit u 2012. godini je za 8,94% viši u odnosu na prethodnu godinu, odnosno što sa jedne strane uliva sigurnost i daje mogućnost bankama da rasterećenije posluju. Dobro je i to što je u 2012. godini zabilježen rast deponenata za 6,5%, što smatram kao navedenu pozitivnu promjenu i da je ona, po meni, rezultat stalnog povećanja depozita fizičkih lica koji dominiraju sa 64% od ukupnih depozita. Možemo kazati da je bankarski sistem stabilan. Ohrabrujući podatak je i to da nakon 2009. godine krediti su pokriveni sa depozitima, a sa povećanjem nivoa depozita u bankama realno je očekivati povoljnije bankarske usluge, pa je preporuka i bankama da hrabrije uđu u pružanje svojih bankarskih usluga. Već je ovdje rečeno da je garantovani depozit ranije bio 5.000, da je izmjenama i dopunama Zakona 2009. promijenjen na 50.000 i da je selektivno primjenjivan 2010. i 2011. sa 20.000 eura, a 2012. godine sa 30.000 eura.

Još jedna povoljnost koju je donio ovaj zakon jeste da je usvojenim izmjenama i dopunama utvrđeno skraćivanje roka sa 90 na 20 dana sa tendencijom da je najpovoljnije rješenje da to bude i 10 dana. Dobro je da postoji stalna komunikacija sa evropskim kućama i pokušaj da se zajednički unaprijedi informaciono-tehnološki sistemi u Fondu. Veoma važno pitanje je disperzija rizika jer približavanjem učešća banaka na tržištu dolazi do disperzije rizika. U izvještaju je navedeno da banke koje imaju najveći dio u ukupnim depozitima zabilježile su smanjenje učešća, a da se samim tim povećalo učešće manjih banaka. Smatram da je to pozitivna promjena, iz razloga što ova tendencija na tržištu nalaže ujednačavanje banaka, uvođenje stečaja u jednu od mnogih banaka, jedne od banaka je lakše podnijeti nego kada se to radi o mnogo većim bankama, o čemu je i ovdje danas bilo riječi.

Što se tiče izloženosti Fonda prema bankama, garantovani depoziti su iznosili 772 miliona eura i oni su pokriveni sa 4,72%, a ukoliko se uračunaju i sredstva odobrena od Evropske banke za obnovu i razvoj, ta pokrivenost garantovanih depozita u sredstvima Fonda je 8,6%. Plastično rečeno, ukoliko jedna od osam banaka uđe u probleme i stečaj sredstva se mogu isplaćivati iz Fonda, ali ukoliko se to desi u tri ove veće banke o kojima je ovdje riječ, onda nije moguće to završiti sa sredstvima iz Fonda nego se mora tražiti neki drugi način koji je opet predviđen zakonom. Ono što stalno tražimo i mi ovdje u Skupštini, i to sam konstatovao o ovom izvještaju, da je urađena revizija i da je renomirana revizorska kuća dala pozitivnu ocjenu o ovom izvještaju. Naravno da je i Vlada sa svojim mjerama ukupno doprinijela afirmaciji rada ovog Fonda i da je u tom smislu dobijala podršku i od Svjetske banke i Evropske banke za razvoj sa ugovorom o zajmu od 30 miliona eura, što je, takođe, značajno u situaciji gdje je drugo rješenje bilo nametanje veće redovne premije banaka koje bi negativno uticale na njihovo poslovanje. Smatram da je ta odluka korektna i dobra. Na ovaj način je omogućena i veća sigurnost i stabilnost bankarskog sektora. Informacija koju sam dobio ovdje, da su zarade zaposlenih u Fondu saglasne sa onim mjerama Vlade, i to je jedan pokazatelj na osnovu kojeg se može kazati da se Fond ponaša i sa onim mjerama koje predviđa Vlada. Mnogo je ovdje bilo dilema oko finansijskih pokazatelja, oko prihoda i rashoda. U jednim djelovima se govori o povećanim приходima i o smanjenim rashodima, što je dobra tendencija, ali s obzirom da su otvorene različite dileme upoređenja ... sa planom, saglasan sam sa tim da bi dobro bilo da ne samo kod ovog nego i kod drugih izvještaja uz izvještaj dobijamo i finansijski plan fonda.

Na kraju da kažem da rad ovog fonda i primjena ovoga zakona obezbijedila je povećanje garantnog depozita...doprinijelo povećanju povjerenja u bankarski sistem, koje je nakon svjetske ekonomske krize bilo značajno poljuljano. Od početka krize deponenti su značajno povlačili svoja sredstva iz straha za njih. Znači, ukupnim ovim aktivnostima koje su sprovedene u ovom vremenu može se kazati da se vraća povjerenje u bankarski sektor i u mogućnosti Fonda.

Na samom kraju, imajući u vidu sve ovo izrečeno podržavam dalji rad Fonda uz ove preporuke koje bude dala i naša Skupština i predlažem da usvojimo Izvještaj o radu Fonda. Hvala.

PREDŠEDAVAJUĆI ŽELJKO ŠTURANOVIĆ:

Zahvaljujem.

Na ovaj način smo završili prvi krug učešća u raspravi.

Možemo li preći na drugi krug? Možemo. Izvolite.

ALEKSANDAR DAMJANOVIĆ:

Upotreba Poslovnika, odnosno pravo na upotrebu člana 96 Poslovnika koje omogućava predlagачu, odnosno uvodničaru, ne omogućava nego čak mu i defakto nalaže da odgovori na pitanja koja su mu postavljena, da učestvuje u diskusiji, da da svoje komentare kako bismo mi mogli da damo odgovore na komentare. Ne sumnjam da će nakon mene kolega Milić da do kraja razjasni ove teme koje sam ja započeo sa gospodinom Markovićem, ali bi bilo dobro da čujemo odgovore. Ne bi bilo dobro, potpredsjedniče, ja sam to nekoliko putva ovdje i ukazao, da i gospodin Marković poput nekih potpuno otčuti sve ove raspave i u završnoj riječi u dva minuta, narodski rečeno, poklopi tu raspravu. Dakle, ukoliko on smatra da treba da se javi da odgovori, neka se javi, ako ne, nikome ništa, ja se izvinjavam. Hvala vam.

PREDŠEDAVAJUĆI ŽELJKO ŠTURANOVIĆ:

Dobro, na vašu intervenciju suštinski ste odgovorili poslednjom rečenicom. Ukoliko on smatra da treba da odgovori, neka odgovori, ukoliko ne - ne. Uvijek pitam, završen je prvi krug, možemo li preći na drugi krug, podrazumijevajući da mi koji učestvujemo u radu ove sjednice i naši gosti znamo da nakon prvog kruga može da se odgovori na pitanje, da se daju komentari svega onoga što je rečeno u okviru prvog kruga i da je to nešto što je Poslovníkom predviđeno, ne kao obaveza nego kao mogućnost predstavnika predlagачa. Da li će on to iskoristiti ili neće, to je njegovo pravo i zaista mi pored najbolje volje, i mi koji predsjedavamo i ostali učesnici u našem radu, nemamo pravo za neke sugestije u tom pravcu. To je odluka predstavnika predlagачa, tako je i Poslovníkom predviđeno.

Idemo na drugi krug, pošto vidim da i posle ove intervencije nema javljanja za dodatno komentarisanje.

U drugom krugu prvi će govoriti kolega Zoran Jelić, nakon njega kolega Srđan Milić. Izvolite.

ZORAN JELIĆ:

Poštovani gospodine potpredsjedniče, dame i gospodo poslanici, uvaženi gospodine Markoviću,

Danas imamo Izvještaj o radu Fonda za zaštitu depozita za 2012. godinu koji se dostavlja Skupštini radi upoznavanja. Ono što bi bio moj apel svima nama, a i vama, gospodine potpredsjedniče, jeste da apelujemo ako je moguće da izvještaj o radu kao ovog fonda, zatim izvještaj koji smo imali prethodnih dana dobijemo u parlamentu do 31. marta, kako bismo ih razmatrali do 30.juna, dakle, u drugom kvartalu. Razmatranjem izvještaja o

radu sada u novembru mjesecu za prethodnu godinu, mislim da nećemo imati puno efekata i da na neki način te podatke koji su važni za 2012. godinu, oni se vjerovatno mijenjaju i imamo sada aktuelnije podatke. Tako da bi bio moj apel i na predsjednika Odbora da, ako je moguće, te izvještaje zaista dobijamo do 31.marta kako bismo ih na vrijeme razmatrali.

Ono što je bitno jeste da je osnovna nadležnost Fonda za zaštitu depozita vršenje garantovane isplate depozita u slučaju uvođenja stečaja nad bankama u Crnoj Gori. Kao što znate, mi takav slučaj u Crnoj Gori nijesmo imali i što je dobro i što govori da je finansijski sistem u potpunosti stabilan.

Gospodin Marković je u uvodnom izlaganju saopštio koje su to osnovne nadležnosti, dobro je da sada imamo garantovani depozit do 50 hiljada eura kako je to bilo zacrtano i nekim akcionim planom u radu ovog Fonda za zaštitu depozita. U uvodnom izlaganju je takođe rečeno da broj deponenata i ukupni depoziti u Crnoj Gori rastu i ukupni depoziti su bili viši za skoro 9%, a broj deponenata je bio veći za 6,5% što govori i što korenspondira sa Izvještajem Savjeta za finansijsku stabilnost da je finansijski sistem u Crnoj Gori relativno stabilan. Takođe, raduje da je broj, kao što ste vi rekli u početku, pravnih lica koji drže depozit u bankama tri puta veći nego što je registrovanih pravnih lica, što govori o disperziji tog rizika i govori o tome da novca u Crnoj Gori sve više ima. Koliko ja imam informacija, a volio bih da čujem od vas ako bi mi mogli dati informaciju sa nekim najnovijim podacima koji se odnose na ovu godinu, da je ukupan broj depozita u Crnoj Gori premašio nekih dvije milijarde. To je dobar podatak, ali me ne raduje taj podatak, jer taj novac nije u funkciji razvoja, nije u funkciji otvaranja novih mjesta i, recimo, smanjenja regionalnih razlika u Crnoj Gori što bi trebalo, možda, sa nekim stimulativnim mjerama i napraviti. U ovom izvještaju je napisano da značajan trend rasta na kraju izvještajnoj perioda odnosi se na kategorije depozita koje nemaju pravo na isplatu garantovanog depozita. Ovdje je saopšteno, ja sam to govorio i na Odboru, da su depoziti dobrovoljnih penzionih fondova porasli na 74,4% što je više statistička igra, jer je bio mali startni osnov. Takođe, što svi možemo zaključiti jeste da dobrovoljni penzionih fondovi nijesu zaživjeli onako kako bismo to željeli ili kako je u zemljama Evropske unije, pa tu zaista treba poraditi da se dobrovoljni penzionih fondovi na neki način valorizuju i da se oni na neki način prezentiraju stanovništvu kako bi stanovništvo moglo da ostvari svoje benefite kod dobrovoljnih penzionih fondova.

Kada smo govorili oko planiranja, vi ste tu saopštili zašto je došlo do rasta ostvarenih prihoda u iznosu od 29%, to su prije svega ova sredstva koja se odnose na Njemačku razvojnu banku. Takođe se vidi u izvještaju da se Fond racionalno ponašao u odnosu na 2012. godinu i da ste ostvarili rashode koji su niži za 9% od planiranih. Ono što bih ja volio i što smo pričali na Odboru jeste što se tiče izvještavanja o radu Fonda, kako to govori Zakon i član 20 Zakona, da najkasnije do 31.maja tekuće godine Upravni odbor dostavlja Centralnoj banci izvještaj o radu Fonda za prethodnu godinu na usvajanje. Uz izvještaj, iz stava 1 ovog člana, Upravni odbor dostavlja Centralnoj banci i godišnje finansijske planove i izvještaje. Takođe, kaže se da izvještaji iz stava 1 i 2 ovog člana dostavljaju se Vladi Crne Gore i Skupštini Crne Gore radi upoznavanja. Molio bih vas, ako je to moguće, da Odbor za ekonomiju, budžet i finansije dobije finansijske planove kako bismo mogli na vrijeme vidjeti šta se sve planira za narednu godinu i kako bismo mogli voditi kvalitetnu raspravu.

Još jedno pitanje što se tiče Upravnog odbora. Vidim tamo su tri člana Upravnog odbora. Interesuje me da li pravno lice ili lice sa stranim državljanstvom može biti u Upravnom odboru Fonda iako je to lice koje je ispred Udruženja banaka. Da li je to moguće i interesuje me da li mi imamo domaća lica koja bi mogla kvalitetno vršiti ulogu Upravnog odbora. Takođe smatram i interesuje me Vaše mišljenje da li postoji konflikt interesa između Upravnog odbora i samog Fonda imajući u vidu ovo što su moje kolege prethodnici rekli, da je jedan ili predsjednik Upravnog odbora istovremeno i kontrolor, tj. radi u Centralnoj banci.

Izvještaj svakako podržavam iako se o njemu ne izjašnjavam. Zahvaljujem.

PREDSEDAVAJUĆI ŽELJKO ŠTURANOVIĆ:

Hvala Vama.

Javio se za komentar kolega Damjanović, pomenut je matični odbor, vjerovatno u formi objašnjenja. Izvolite.

ALEKSANDAR DAMJANOVIĆ:

Hvala, potpredsjedniče.

Neću koristiti komentar da sada ja opet otvaram polemiku. Ja sam postavio određena pitanja, nijesam dobio odgovor, dobio sam ćutanje i to je nešto. Ali, odgovaram kolegi Jeliću, uz zahvalnost što ste podržali neke ideje da izvještaje raspravljamo mnogo ranije, jer oni gube svoj smisao kada u novembru tekuće godine raspravljamo o Izvještaju za 2012.godinu. Dešavaju se mnoge stvari tokom ove izvještajne godine, a nemamo ni plan za narednu, 2014.godinu. Međutim, gospodine Jeliću, sami ste dali odgovor. Citirali ste član 20. U prvom stavu - najkasnije do 31. maja tekuće godine Upravni odbor dostavlja Centralnoj banci Izvještaj o radu Fonda za prethodnu godinu. A u stavu 3 taj izvještaj dostavlja i Vladi i Skupštini radi upoznavanja. Dakle nigdje ne piše da prvo mora da se dostavi Centralnoj banci, pa nama. Meni čak zvuči da treba ovo dostaviti paralelno do 31. maja. Međutim, evo šta je Fond uradio, zbog građana i hvala što ste me ovo pitali. Da vam pravo kažem, mene ste pitali i tražili od predsjednika Odbora. E, da Vam kažem, šta se desilo.

Dakle, ovo je Zakon. Pošto pomalo čitam u pauzama plenarnih zasijedanja, kao i ostale kolege, a to ne registruju neke nevladine organizacije koje nam mjere minutažu i sekundiraju ovdje u Parlamentu, čitao sam otprilike neke stvari vezane za korespondenciju Fonda i Centralne banke i kada je taj Izvještaj dostavljen Centralnoj banci, kada ga je banka usvojila i onda sam ja tražio da se to što je dobila Centralna banka, shodno Zakonu koji je sad citirao gospodin Jelić, dostavi i Odboru za ekonomiju, finansije i budžet. To sam tražio 11.jula 2013.godine, evo datum, evo moj potpis evo i razlozi, zašto to tražim. Upravo iz ovih razloga, gospodine Jeliću, koje ste vi naveli. Međutim, znate kad smo dobili Izvještaj na ovo moje pismo? Znate, kad smo ga dobili? Dobili smo ga 11.septembra 2013.godine, dva mjeseca nakon što, ne Aleksandar Damjanović, to je najmanje bitno, predsjednik Odbora za ekonomiju, finansije i budžet traži da nam Fond blagovremeno dostavi ovaj izvještaj, da bi ga plenum mogao blagovremeno raspravljati. E, dobili smo ga nakon dva mjeseca, evo vam podaci, jedni i drugi i ja više od ovoga nemam što drugo da vam kažem. Hvala vam.

PREDSEDAVAJUĆI ŽELJKO ŠTURANOVIĆ:

Hvala Vama.

Kolega Jelić ima riječ. Izvolite.

ZORAN JELIĆ:

Zahvaljujem, potpredsjedniče.

Dakle, gospodine Damjanoviću, moj apel nije samo povodom ovoga izvještaja, nego za sve izvještaje. Ipak, složićemo se svi da raspravljamo Izvještaj od 2012.godine u novembru 2013.godine. Kažem, nemamo puno efekata, jer se stanje recimo na tržištu kapitala, u bankama, na neki način možda promijenilo. Trebali bi da imamo kvalitetnije informacije. A naravno, na mnogim zakonskim rješenjima mi smo ograničeni tu. Recimo, Regulatorna agencija za energetiku dostavlja Skupštini Crne Gore najkasnije izvještaj do 30.juna. Možda tu treba promijeniti, dakle, da se to raspravlja u drugom kvartalu. Što se tiče samog Fonda za zaštitu depozita, jesam za to da se, kako glasi u stavu 3 člana Zakona, uz izvještaj o radu Fonda dostavi Skupštini Crne Gore i finansijski plan za narednu godinu, da bismo mogli da upoređujemo finansijski plan i finansijski izvještaj i onda vjerovatno ne bi

došlo do ovih odstupanja kao što smo imali u prethodnoj godini. Mislim da to, ako se dostavlja Centralnoj banci, ne vidim razloga da se ne dostavi i samom Odboru. A što se tiče pisma koje ste Vi napisali, koje je dostavljeno 11.septembra 2013.godine, ja kao član Odbora zaista ne znam i nemam tu informaciju i zahvaljujem što ste to saopštili svima. Mislim da kada se obraćamo tim institucijama, da treba da smo upoznati svi, da ipak imamo informaciju o tome šta Odbor i kome se sve obraća.

Dakle, ovo bi trebalo da budu na neki način pravila, nećemo reći da to Zakon obavezuje sve, ali ipak dobra praksa je zaista da...(Prekid) te planove i da ih možemo na neki način razmatrati i uporediti. Hvala.

PREDSEDAVAJUĆI ŽELJKO ŠTURANOVIĆ:

Hvala Vama.

Ako je zakonska norma takva, zakon obavezuje sve. Pošto ste pitanje uputili prema Skupštini je li mogla ova tačka dnevnog reda da bude ranije na razmatranju. Teško. Imam u ruci papir. Dakle, Izvještaj je usvojio Savjet Centralne banke Crne Gore na sjednici održanoj 9.jula 2013.godine.

Kolega Damjanović je pročitao zakonsku normu do kada je trebalo da se usvoji Izvještaj. Poslat je prema Skupštini, u Skupštinu je došao oko 11 - 12. septembra i razmatran je na sjednici matičnog odbora 26.septembra. Tako da mislim da sve što je do Skupštine obavljeno je u predviđenim rokovima i ova tačka dnevnog reda je stavljena na plenum zaista u jednom roku koji je primjeren onom načinu rada koji ovdje imamo. Inače, generalno, Vaša sugestija je sasvim na mjestu i možemo je smatrati zajedničkom, ne samo za ovaj Izvještaj nego i za ostale sve izvještaje jer je iluzorno u drugoj polovini godine razmatrati izvještaje za prethodnu godinu. Ali, možda tu treba razmišljati o promjeni određenih rokova predviđenih zakonima, da bi obavezali predstavnika predlagača da ukoliko je to moguće, ne kažem samo za ovu tačku nego i za ostale, do završetka prvog kvartala sačini izvještaj i pošalje ga prema Skupštini, tako da bi Skupština najkasnije do kraja proljećnjeg zasijedanja mogla da te izvještaje razmatra i o njima zauzme odgovarajuće stavove. Toliko o tome,

Kolega Srđan Milić sada ima riječ, nakon njega kolega Obradović. Izvolite.

SRĐAN MILIĆ:

Hvala, potpredsjedniče.

Moram da priznam da u kraćem vremenu ljepše štivo nijesam odavno čitao, jer je samo po sebi inspirativno. Inspirativno u odnosu na ono što smatram da nije do sada uspelo da se napravi, a to je komunikacijska strategija sa stanovništvom Crne Gore o tome šta znači zaista osiguranje depozita. Gospodine Markoviću, da ne pođemo predaleko, komunikacijska strategija i sa poslanicima u Skupštini Crne Gore, sa gradonačelnicima, sa ljudima koji raspolažu državnim parama, sa svima onima koji bi trebali mnogo više da znaju o tome šta je osiguranje depozita.

Gledao sam ovaj izvještaj pa odmah na početku na strani 5 zli jezici bi pitali zašto gore u vrhu kad ste nabrajali ovo, nijeste krenuli da je na kraju 2011.godine najveća banka, mislio sam da ćete staviti Prva banka, po veličini depozita imala 30,30%, vidim druga pa treća banka. Mora, gospodine Markoviću, da Prva banka nije prva banka po najvećem obimu depozita. Imamo tri prve banke, imamo ERSTE banku koja je prva banka, ne znam koja je treća. Sva je sreća da neće neko iz ovih zemalja, kineskih i drugih, pojaviti ovđe da i oni naprave neku svoju prvu banku u Crnoj Gori, jer vide kako ide dobro ovoj našoj Prvoj banci, pa da i oni uzmu dio ovoga kolača. A ono što je bitno, sada šalu na stranu, ukupni depoziti bili su u septembru mjesecu dvije milijarde i ne znam koliko miliona evra, na kraju 2012.godine milijardu i 987.000 evra. Kada gledamo depozite lica koja nemaju pravo na isplatu garantovanog depozita, oni iznose negdje u prosjeku između 216 miliona na kraju

2012.godine do 230 miliona evra. Ono što mene interesuje je da li ovaj trend koji je prisutan kod ukupnog broja depozita prati i depozite ovih koji nemaju pravo na isplatu garantovanog depozita. Ne znam da li ste me razumjeli, da li tih 200 miliona evra prate ovih ostalih milijardu i 700 miliona evra, odnosno kako se ponašaju oni koji jednim dijelom raspoložu državnim novcem ili nemaju pravo na povrat garantovanih depozita u odnosu na preferencije prema bankama koje postoje u Crnoj Gori?

Drugo što mi je vrlo interesantno je značajan trend rasta na kraju izvještajnog perioda u odnosu na prethodni izvještaj, kategorija depozita lica koja nemaju pravo na isplatu garantovanog depozita. Vidite, ja se bavim nekim stvarima potpuno nevezano za ovo o čemu su govorile kolege do sada. Depoziti dobrovoljnih penzionih fondova i Društva za upravljanje penzionim fondom porasli su 74%. Depoziti lica koji su članovi organa upravljanja ili stalnih tijela organa upravljanja banaka, lica odgovornih za dnevno poslovanje banaka, rukovodilaca organizacionih djelova u banci, pravnih lica u kojima ova lica imaju direktno ili indirektno vlasništvo, 5% i više kapitala, kao njihovi bračni drugovi i djeca. Ti depoziti su porasli 48,41%. Mi dobro znamo, a vi znate i iz jednog posla koji ste radili prije i meni je milo da mogu sa vama razgovarati o tom poslu kada govorim, govorim o poreskoj upravi. Ovi podaci su zato bitni. Jer 48,41% rast depozita može biti deset puta veći u nominalnom iznosu nego ovih 70% što se tiče dobrovoljnih penzionih fondova. E sada, ja samo pitam da nisam ja što promašio. Nisam. Dakle, meni je vrlo interesantno da su upravo ova lica, kada država trpi, kada pokušavamo da nađemo modele kako da spasimo Crnu Goru, da vidimo ko su motori ekonomskog razvoja Crne Gore, da lica koja su u rukovodećim strukturama banaka, lica koja su u upravljačkim strukturama su ona lica koja su u prethodnom periodu povećala depozit. To znači da imamo pobjednike krize u Crnoj Gori. Ali budite sigurni, gospodine Markoviću, ovo se neće pojaviti u jednom mediju, ovo što ja govorim sada. Znate zbog čega? Pa na svakoj stranici ovih medija reklamiraju se banke. Ko će od tih vlasnika medija da udari na sebe i da pokrene neko pitanje da li postoji u ovoj zemlji neko ko zarađuje i koji u stvari promovise princip nepravednosti. Da li postoje u ovoj zemlji ljudi koji hoće zapravo jedan zaokret i u poreskoj politici i u ekonomskoj politici?

Kolega prije, da mu ne bih davao mogućnost da me komentariše, rekao sam, dobacio sam, priznajem, to je prava priča. Imamo 2 milijarde sredstava koja su na depozitima. Možemo da kažemo, nama je interes da ti depoziti zbog fonda budu veći svaki dan sve više i više, da bismo naplaćivali 0,46%. Ali, koliko mi gubimo zbog toga što država Crna Gora, koja vjerujem ni dan-danas nema evidenciju svoje imovine, ne ponudi tu imovinu na prodaju, da aktivira ta sredstva, da pokušamo da pospješimo ekonomski razvoj na način gdje ćemo sve ono što nam stoji zaustavljeno dati onima koji imaju sredstva, koji imaju novca u Crnoj Gori?

Dvije milijarde evra ovdje su, po meni, najmanje tri puta manje od onoga što crnogorski rezidenti imaju na računima van Crne Gore. To su dali podatke. Ti podaci oko toga što se nalazi u slamarici, mislim da su niži. Tu postoje problemi druge vrste. Da ne ulazim ja sada u način kako su 2 milijarde ušle u bankarski sistem. Da li je neko to sve provjeravao onako kako je trebao da provjerava? Da li su našli rupu u zakonu? Neću time da se bavim. Potrošio sam već ovo vrijeme vjerujem, ali znam da je gospodin Šturanović čovjek širokih shvatanja, da će on meni dozvoliti da govorim. Dakle, bitno je da smo usaglasili zakon sa ovim što su evropske najveće mjere, evropske direktive. Bitno je da danas imamo informaciju da 100.716 onih koji imaju depozite, imaju u bankama veće prispjele obaveze nego što su njihovi depoziti. Što opet sa druge strane ne stvara pravu sliku. Statistika sve podnese. Pitanje je normalno kakve su te kreditne obaveze. Šta se sve može čekati u budućnosti, da li će taj broj rasti u odnosu na kreditnu, ekonomsku aktivnost jedne zemlje. Kada se pogledaju ovi pokazatelji, ovo nije loše, ali je pitanje šta nas čeka sutra iza zida. Sa čim ćemo se suočiti? Tako da ja ne bih žurio sa tih 100 hiljada evra i sa podizanjem i sa onim što je Hrvatska morala da radi danom pristupanja u Evropsku uniju, 1. jula 2013. godine,

morali su da obezbijede da štite 100 hiljada evra depozita i da smanje na rok od 7 dana, čini mi se za isplatu tih depozita.

Prosječni iznos garantovanog depozita pravnih lica je 2000 evra. Prosječni iznos garantovanog depozita fizičkih lica je 960 evra i u odnosu na 2010. godinu to je rast od 32,14%. Dakle ovo je poruka mnogima u Crnoj Gori, a prije svega prof.dr Milanu Lakićeviću, da se u ovoj zemlji zarađuje. Dakle, ja ne kažem, ovo je sve regularno, ali je samo pitanje kakva je naša poreska politika. Da li je naša poreska politika usmjerena ka promovisanju zelenašenja u bilo kojem obliku, bez obzira je li kamata za mene 3% na godišnjem nivou ili 10% na godišnjem nivou, nije usmjerena ka promociji proizvodnje i zbog toga imamo ovakve diskrepance. Samo na brzinu, podaci koji su ovdje rečeni oko toga koliko novca bi nedostajalo u slučaju zaštićenog slučaja su: zbog povećanja visine garantnog depozita u 2012. godini za najveću banku 217 miliona evra, gospodine Markoviću, za drugu banku 112 miliona, a za treću 24 miliona evra. To su tačni podaci i volio bih da ste u ovom izvještaju to naveli. Vi ste naveli za koliko je povećan, ali vi znate i sami, to sve šalje određene poruke prema stanovništvu, prema građanima Crne Gore. Ono što moramo da znamo u ovom trenutku, da bi bilo kakav problem u funkcionisanju najveće banke u Crnoj Gori, građane Crne Gore danas koštalo 212 miliona evra.

Završavam. Bićete zadovoljni što ćete ovo čuti. Dakle, gospodine Markoviću, slušao sam ovo što ste govorili o testiraju. Vi dobro znate i to treba da zna i crnogorska javnost, niste morali da trošite te pare na testiranje. Imate situaciju u Hrvatskoj gdje je državna agencija za osiguranje štednih uloga već morala da djeluje u odnosu na probleme u kredobanci i u centarbanci. Da je Državna agencija za osiguranje štednih uloga 100% vlasnik Kroatija banke. Da je Vlada Hrvatske morala da se bavi tim problemima, da su postavili pred sobom jedno pitanje koje smo mi imali prije 3-4 godine, da li ćemo sa 44 miliona evra spašavati Prvu banku ili ćemo dozvoliti da se dešava ono što se dešava i da u toj čitavoj priči postoji dovoljno iskustva u Hrvatskoj što se može desiti nama. Dakle, ovdje nije samo pitanje, gospodine Markoviću, je li spreman Fond za zaštitu depozita, za zaštićeni slučaj, nego je pitanje da li je spremna država za zaštićeni slučaj.

U odnosu na zakonodavna rješenja, u odnosu na menadžment koji bi trebao da preduzima određene aktivnosti i u odnosu na sve ono što danas ima Hrvatska, godišnji prihod državne agencije iz Hrvatske je 450 miliona kuna, to je negdje oko 60 miliona evra. Samo za jednu banku su morali da isplate 425 miliona kuna. U prethodnom periodu DAP, to je skraćenica za državnu agenciju za osnivanje depozita su se bavili i investiranjem. Pitanje investiranja mi danas nismo dotakli ovdje što se tiče fonda. I mislim da je gospodina Jelića, sada ću da ga pomenem, potpuno na mjestu primjedba. Mislim da moramo mnogo ozbiljnije se baviti pitanjem osiguranja depozita, ali kao i Odbor imati svoj nivo zakonodavne aktivnosti vezano za sve ono što pokazuje uporedna praksa. Zahvaljujem.

PREDSEDAVAJUĆI ŽELJKO ŠTURANOVIĆ:

Dobro, ponesu vas emocije, razumijemo to. Nije neki problem, nije neko prekoračenje, dva put veće od redovnog vremena, ali dobro.

Kolega Obradović sada ima riječ, nakon njega kolega Srđan Perić. Izvolite.

RADOVAN OBRADOVIĆ:

Zahvaljujem, uvaženi gospodine potpredsjedniče Skupštine.

Uvaženi gospodine Markoviću, poštovane poslanice i poslanici, uvaženi građani Crne Gore,

Fond za zaštitu depozita je u 2012.godini, po mom mišljenju radio kvalitetno, ažurno, efikasno, a što proizilazi iz izvještaja nezavisnog revizora, koji je istakao da su podaci o njemu dati objektivno i istinito.

Naravno, nije bilo lako raditi Fondu koji je osnovan 2003.godine, shodno tada novodonešenom zakonu, obzirom na okruženje, odnosno na ekonomsku situaciju, svjetsku ekonomsku krizu, obzirom na slab priliv direktnih stranih investicija, obzirom na kreditnu sposobnost banaka, nesigurnost investitora, ali je ipak došlo do blagog rasta privrede u oblasti prerađivačke privrede, u oblasti turizma i poljoprivrede, u središnjem dijelu i u drugoj polovini kalendarske 2012.godine, što se odrazilo na pozitivan bilans, odnosno na poslovanje Fonda za zaštitu depozita, tako da je on ostvario prihod od 8.980.000 eura, što je za 29% veće od planiranih prihoda, odnosno depozit je povećan za 8,94%. U samom iznosu deponenata, povećan je depozit za 6,5%, a od samih prihoda banaka 71,5% čine prihodi od naplate premija od banaka. Inače, osnovne djelatnosti su Fond za zaštitu depozita, naplata premije od banaka, isplata garantovanih depozita u slučaju uvođenja stečaja banaka i investiranje sredstava. Raduje činjenica da struktura u depozitu je manja procentualno za 1 ili 2% kod najveće tri banke. Raduje činjenica što je u Fond za zaštitu depozita uključen i sastavni dio, odnosno član kvoruma evropskog za zaštitu depozita. Činjenica da je bilo određenih seminara i tako dalje, učešća ovog Fonda i to su zaista podaci koji ohrabruju. Ono što bih takođe ja morao da naglasim, ipak, to je da postoji određena protivrječnost i po meni sukob interesa u samom sastavu i odlučivanju načina odlučivanja Upravnog odbora, koji se sastoji od tri člana i takođe dijelim mišljenje sa mojim kolegama da su njihova primanja zaista visoka i pored toga što je jednom bilo i smanjenje istih.

U svakom slučaju bilo je pozitivno ovdje pročitati podatke o radu Fonda koji je takođe dao podatke i vezano za normativno pravnu oblast, vezano za marketing, TV sporotve, kako bi animirao postojeći zakon. Dati su podaci o licima koja imaju pravo na garantovani depozit i o licima koja nemaju pravo na garantovani depozit, ali, kažem da svih jedanaest banaka koji čine kvorum su pokrile depozitom kredite koje su dale, što nije bilo slučaj od 2009.godine, što je i za svaku pohvalu i Demokratska partija socijalista će podržati ovaj izvještaj. Zahvaljujem.

PREDSEDAVAJUĆI ŽELJKO ŠTURANOVIĆ:

Hvala Vama. Kolega Srđan Perić sada ima riječ i sa njim ćemo završiti raspravu o ovoj tački dnevnog reda. Izvolite.

SRĐAN PERIĆ:

Skupština je sada u jednoj vrlo interesantnoj situaciji. Sudeći prema izvještajima, finansijska stabilnost Crne Gore je na nivou kojem bi pozavidjele razvijene zemlje. Depoziti rastu, jednostavno ekonomija cvjeta. Međutim, u realnosti je potpuno drugačije i rasprava o ovom godišnjem Izvještaju o radu Fonda za zaštitu depozita bi trebalo da je manje-više stvar rutine, jer on je dostavljen u odgovarajućoj formi. Imamo mišljenje nezavisnog revizora koji kaže da se finansijski iskazi prikazuju istinito i objektivno po svim materijalno značajnim pitanjima i ponavljam, forma nije sporna. Međutim, ovdje dolazimo na teren suštine, a suština je da mi štitimo depozite građana i treba da ih štitimo i u tu svrhu imamo osnovani Fond za zaštitu depozita i preko godišnjih izvještaja pratimo izvještaj o njegovom radu. Imamo i jasne ciljeve, strategiju koja se želi primjenjivati, imamo dobar cilj vrlo precizan da od 1.januara 2013.godine povećamo visinu garantovanog depozita na pedeset hiljada eura i mi to pozdravljamo. To je svakako dobra stvar. Međutim, ovaj izvještaj treba staviti u širi kontekst. Ovdje se moramo zapitati da li je ista briga i za one koji nemaju depozite i za koje ova Vlada ne može da napravi ni socijalni karton. Naravno, tu nema direktno veze sa ovim izvještajem, ali protiv siromaštva nema ko da se bori, ali zato kada je riječ o depozitima imamo odlično uhodane i razrađene mehanizme. Očigledno nam fali solidarnosti i to se vidi na svakom koraku, pa i prilikom same ove procedure. Međutim, to je zaista jedna digresija, ali ono što je jako važno da prije nekoliko dana je Svjetski ekonomski kvorum je objavio podatak da se u Evropi najmanje štedi u Crnoj Gori i da se nalazi na 144. mjesto od ukupno 146 zemalja ove

liste i to mora da brine, a tako nešto ne da ne bi smo mogli da pomislimo iz ovog izvještaja, nego bi prosto bilo nemoguće da je zaista takvo stanje.

Naredna stvar, neću se osvrtni na neke ekonomske parametre o kojima su prethodnici govorili, ali želim da podcrtam jednu stvar, da bi bilo dobro da izvještaj Fonda sadrži i preporuku da nije dobro da se, recimo, kriju podaci o učešću banaka u depozitima i da u tom smislu preporučuje izmjene zakona. Međutim, to nigdje nije moglo da se nađe, preporuka ta o ovom izvještaju, jer upravo onom ko ima depozit i te kako je relevantna informacija da zna koliki je depozit u kojoj banci. Možda bi ga i to vodilo ka logici gdje da drži svoj depozit, a ne da tu vrlo važnu odluku u poslovnom i ličnom smislu bazira po sistemu rekla, kazala ili još gore eci-peci-pec. Međutim, ono što je svakako vrlo podložno kritici jeste da u 2012.godini, godini opšteg stezanja kaiša plata u Fondu za zaštitu depozita sa 1.325 eura porasla na 1.387 eura. To je veća plata nego bilo kog ministra ili bilo kog poslanika i imamo pravo da pitamo, jer smo mi inicirali umanjnje zarada poslanicima, koje su ne simbolične nego značajno umanjene i zaista je veliko pitanje zašto se ovom logikom nije išlo i u ovoj ustanovi. Može tu da stoji odgovor da se radi i o tijelu koje je nezavisno, ali Upravni odbor imenuje Savjet Centralne banke. Centralna banka je državna institucija, a svi mi smo zajedno stvorili zakonski okvir po kome ova institucija, odnosno Fond za zaštitu depozita ostvaruje upravo ova sredstva o kojima govorimo. I ovih dana nam pristižu izvještaji različitih državnih tijela, regulatora, institucija, ali opšti utisak je da se samo radi o pukom ispunjavanju forme, jer čitajući izvještaje nemate utisak da su pisani za crnogorske prilike, jer se govori o finansijskoj stabilnosti koje nema, o striktnoj regulaciji i velikih igrača na tržištu koji se ponašaju prilično nonšalantno i sada raspravljamo o zaštiti depozita koja je za ogromnu većinu građana samo san.

Zaključujem, dobro je da se depoziti štite, ali bismo mogli i mnogo više ili bismo voljeli kada bi izvještaj obuhvatao mnogo više običnih građana, odnosno da ima mnogo više običnih građana, odnosno da ima mnogo više onih koji imaju novac i koji ga drže u depozitu. Zahvaljujem.

PREDSEDAVAJUĆI ŽELJKO ŠTURANOVIĆ:

Hvala Vama, kolega. Na ovaj način su se stekli uslovi da zaključim raspravu povodom ove tačke dnevnog reda.

Pitam predstavnika predlagača želi li da iskoristi pravo na završnu riječ. Želi.

Riječ ima gospodin Marković. Izvolite. Vremena imate onoliko koliko je imao gospodin Milić.

PREDRAG MARKOVIĆ:

Neka grmi, dobro je, samo da ne udara.

Zahvaljujem, potpredsjedniče.

Ja ću kratko pokušati kroz ovu diskusiju da odgovorim na par pitanja koja su bila ovdje, trudeći se nijedno da ne preskočim, pa zbog toga sam pitao koliko vremena imam.

Mi se trudimo da na svaki način predstavimo građanima šta znači zaštita depozita. Znači, to vršimo na nekoliko načina i pored onog što ide preko medija, banke su u obavezi da naše flajere drže u svojim prostorijama, odnosno u svom poslovnom prostoru, tamo gdje rade sa deponentima, mi se trudimo i kontrolišući, uglavnom nijesmo našli nekakve nepravilnosti vezano za to, uglavnom ti flajeri su dostupni svima. Trudimo se i preko drugih sredstava informisanja da informišemo deponente o visini, o njihovim pravima itd. Trudimo se da i putem nekih tribina i predavanja na univerzitetima objasnimo ljudima koji poslije završnih godina na fakultetima kreću u život. Ja se ovaj put zahvaljujem svim onim dekanima koji su nam omogućili da pred auditorijumom studenata prezentiramo šta to znači zaštita depozita. Tačno, moglo bi to još i više da bude i preko sredstava javnog informisanja i u

neposrednom kontaktu, ali govoreći o anketi koja je podstavljena na naš sajt, na kojoj se mogu naći ovi podaci, ja je mogu dostaviti sljedeći put, kad je budemo radili. U obavezi smo svake druge godine da je radimo, po našem planu, mogu je dostaviti, mogu je čak i interpretirati i u sljedećem izvještaju više nego što je ovdje data.

Ono što na početku treba da razjasnimo, znači mi moramo da čuvamo podatke o bankama, čak i onim bankama koje objavljuju podatke o svojim depozitima na svojem sajtu. Znači, mi zbog toga u ovom izvještaju ne stavljamo banke, nego ih redamo od 1 do 11, da ne bi došli u problem da objavljujemo podatke, što bi nam stvaralo problem, jer smo dužni da čuvamo one podatke koje nam banke dostavljaju.

Kad je u pitanju pokrivenost, naša sredstva trenutno iznose 45,4 miliona. Sredstva Evropske banke, ovdje ću da pokušam odgovoriti na ovo pitanje, znači ovih 30 miliona, to je jedan standbaj aranžman kojim je obuhvaćeno da u prvih osam godina od uspostavljanja ugovornog odnosa možemo povući 30 miliona eura za slučaj da nam nedostaju sredstva za isplatu, a da u narednih sedam godina možemo, iz budućeg priliva Fonda, to plaćati. Za ovako nešto IBRD je tražio garanciju od Vlade, i dobio je, zato što iako ćemo mi biti ti koji ćemo plaćati, ista garancija je bila i za KFV na tri miliona, kad smo završili sa kompletnim projektom ta tri miliona su vraćena, odnosno garancija je vraćena a tri miliona su ostala, dva i po kao finansijska podrška i 500 hiljada ono što su uzeli konsultanti KFV-a. Tako da je tih 30 miliona uvijek na raspolaganju, da kažem i to, dobrom voljom IBRD-a, Evropske banke za obnovu i razvoj, da i poveća nivo tih sredstava ako bude bilo potrebe.

Centralna banka upravlja sa 80% sredstava Fonda i oni zajedno sa sredstvima, ostalim državnim sredstvima, investiraju ta sredstva vani. Znači, mi ni po zakonu ne smijemo investirati kod domaćih banaka, jer bi to u stvari značilo da time pokrivamo, odnosno dupliramo svoje gubitke, kao rizik, iako bi vjerovatno kamatna stopa, odnos prinosa i rizika bio veliki, jer gdje imamo veliki rizik tu će biti veliki prinos. Ali, pošto je Fond u situaciji da pretpostavi sve ostale, znači sve ostalo sigurnosti sredstava, onda nije u situaciji da investira u domaće izvore, čak smo našom investicionom politikom ograničili iznos sredstava za investiranje u državne hartije, državne zapise na 20%, tako da mi 20% investiramo u hartije države, a 80% investira Centralna banka vani. Dobro, upoznati ste sa time kako se bira upravni odbor. Savjet je imenovao Upravni odbor, Savjet Centralne banke, ali ne postoji konflikt interesa, jer po konfliktu interesa taj se isključuje u momentu donošenja odluke o izvještaju Fonda za zaštitu depozita. E sad, možda će vam izgledati malo, da ne kažem poltronski, ali racionalan razlog, znači da se ja sad dodvoravam predsjedniku Upravnog odbora, racionalan razlog, najbrža konekcija postoji upravo sa supervizijom banaka. Znači, predsjednik Upravnog odbora istovremeno je i viceguverner, u kontaktu sa svim, zadužen za kontrolu i u svakom momentu informacija za ne daj bože, povuci sredstva iz Njemačke, Holandije, iz Belgije, biće za tri dana, pet dana itd. Znači, govorim o dobrim stranama.

Kolega Bojaniću, prihodi su veći za 29%, ne manji, zato što ovih 2,5 miliona koja su data od KFV banke nijesu došla onda kada su trebala da dođu. Znači mi smo protokol sa KFV-om završili u 2010. i tu je konstatovano da je izmjenama zakona usaglašen potpuno sa principima i direktivama Evropske unije, ali sredstva nisu ni u 2011. iz određenih tehničkih razloga, iako su na njih išle, normalno, kamate, i mi smo nekih 180 hiljada po tom osnovu dobili, više od ta 2,5 miliona i to je razlog što nijesmo uvrstili, jer nijesmo znali sudbinu. Pretpostavljali smo da će biti, ali i to je razlog da je ovakva razlika.

Što se tiče plata članova Upravnog odbora one su svedene na jednu prosječnu i jednu polovinu prosjeka za članove Upravnog odbora.

Gospodine Damjanoviću, gospodin Backović je član naučnog savjeta Centralne banke i vjerovatno su banke imale i neki interes da...(Upadica). Ja odgovaram na pitanje. Da li možemo na 100 hiljada, bilo je pitanje. Možemo na 100 hiljada, ali uz veliki rizik. Mi smo imali u Briselu skringing na kome je ocjenjivan i ovaj zakon i mi smo dobili ocjenu da nije usklađen

zbog ove visine, ali po svemu onome što su napisali, to je uslov da onog dana kad budemo pristupali Evropskoj uniji, podignemo iznos i tako je i u mišljenju dato. Mi praktično radimo od 2005. iako je Fond je osnovan 2003. godine Zakonom, ali od 2005. kada je uvedena prva početna premija, tada počinje. Premija je određena zakonom do visine 0,5%. 2010. godine uzeli smo kredit i rekli smo da je to godina koja je neposredno nakon velikog efekta globalne finansijske krize i to je bio razlog da ovako okarakterišemo zašto ostavljamo tu stopu. Upravo ovih dana pravimo kalkulacije za stopu za narednu godinu koja može biti do 0,5%. Mi jesmo platili 600 hiljada eura za korišćenje ovog stend baj aranžmana, odnosno za sedam godina platićemo milion, ali priznaćete da 30 miliona po kamatnoj stopi od 0,5%, odnosno 1% nećete naći niđe, u momentu kada se to desi.

Kada je u pitanju diferencijalna premija, tu moram malo razjasniti stvari. Što se tiče metodologije, postoji mnogo metodologija za utvrđivanje diferencijalne premije. Ali u bankarskom sektoru u kome postoji približno podijeljeno tržište, tržište je podijeljeno, pa u najvećim ekonomijama nijedna od banaka ne zauzima 10% i zbog toga mi imamo ciljani nivo od 10%, tako da ovu metodologiju ne možemo primjeniti, jer za nas je najrizičnija ona banka koja traži 170 miliona da joj platimo više nego što mi imamo trenutno, ako je to pitanje za nas. Postoje razne metode mjerenja, ali to je to.

Što se tiče dostave plana i dostave izvještaja, vrlo teško, do 31. marta izvještaj o radu, pa Savjet Centralne banke, pa štampanje, pa tako dalje. Kada je u pitanju ponašanje isključenih depozita ukupni su sada 2 milijarde, ili 2,2 milijarde, ovi su negdje oko 220 miliona, bili su na početku godine za 216, a tu se javljaju različite tendencije. Rekli ste, dobro, ove su porasle sa 70%, u pitanju je osnovica, ovi su porasli 40%, šta je u pitanju? U pitanju je obuhvat zato što banke nijesu obuhvatile jedno vrijeme sve obaveze koje su imale pa su kontrolom Centralne banke utvrđene, one su i na osnovu toga platile neke penale. Utvrđeno je i sada, one dostavljaju kompletne podatke.

Hrvatska jeste testirala i mi imamo isti program što se tiče softvera, sada ga dorađujemo i vrlo se dobro pokazao u Hrvatskoj ovaj program. Taj program nam je donirala engleska vlada, odnosno britanska vlada preko DFDI-a još 2003. Mi smo na njemu do sada vršili testiranje krajem ovde godine ili početkom iduće uradićemo to na novom programu. O pitanjima koja su ...

PREDSEDAVAJUĆI ŽELJKO ŠTURANOVIĆ:

Gospodine Markoviću, privodite kraju. Imamo značajno prekoračenje, pitanja je bilo dosta, ali mogli smo tokom rasprave da se javljamo i da odgovaramo na pitanja.

PREDRAG MARKOVIĆ:

Nisam znao proceduru.

PREDSEDAVAJUĆI ŽELJKO ŠTURANOVIĆ:

Procedura treba da bude poznata svima koji učestvuju u radu ove skupštine, ne samo poslanicima, nego i ljudima koji su predstavnici predlagača.

PREDRAG MARKOVIĆ:

Ono što mogu reći u ovom momentu, Fond je i kadrovski i tehnički i organizaciono sposoban da odgovori trenutku i zahvalio bih se vama.

PREDSEDAVAJUĆI ŽELJKO ŠTURANOVIĆ:

Hvala i vama.

Na ovaj način zaključujemo pretres povodom ove tačke dnevnog reda.

Prelazimo na sljedeću tačku - **Izveštaj o radu Investiciono-razvojnog fonda za 2012. godinu sa Izveštajem revizora o reviziji finansijskih iskaza RIV za 2012. godinu.**

Podsjećam da je Zakonom o Investiciono-razvojnem fondu propisano da Fond dostavlja Skupštini izvještaj o radu i godišnje finansijske iskaze sa mišljenjem revizora, radi upoznavanja.

Predstavnici Investiciono-razvojnog fonda na ovoj sjednici su: Predrag Poček, izvršni direktor Fonda, Nemanja Nikolić, pomoćnik izvršnog direktora Fonda i Jelena Strugar, rukovodilac Službe za finansije i računovodstvo.

Tu su i pozdravljam ih u ime svih nas.

Izjavitelj Odbora za ekonomiju, finansije i budžet je Aleksandar Damjanović.

Prvo pitam, po našoj ustaljenoj metodologiji, da li predstavnik Fonda želi da da uvodno, dopunsko obrazloženje. Želi, izvolite.

Rasprava traje dva sata, po dogovoru sa kolegijuma, pojedinačno učešće u raspravi jeste u trajanju od pet minuta. Generalni sekretar mi dostavlja, juče nijesam bio zbog drugih obaveza na kolegijumu, ali ovdje piše da ste se dogovorili dva sata, ako je dogovor tri sata, ispoštovaću taj dogovor.

Hajmo da kažemo dva plus, dva sata orijentaciono vrijeme, ako bude trebalo još sat vremena.

Imate mogućnost takodje da se izjasnite hoćete li uvodna izlaganja u ime klubova u trajanju od pet ili deset minuta. Deset minuta, u redu. Izvolite.

PREDRAG POČEK:

Zahvaljujem, gospodine potpredsjedniče.

Kao što ste rekli, Fond je osnovan posebnim zakonom i tu je predviđena naša obaveza da naš izvještaj o poslovanju i revizorske izvještaje podnosimo Vladi i Skupštini radi upoznavanja.

Nezavisni revizor za prošlu godinu je bila revizorska kuća "Diloitte", njen izvještaj ste dobili u prilogu.

Što se tiče poslovne politike Fonda, pa samim tim i sadržine izvještaja o radu ona se bazira i tangiraju je tri dokumenta koje je Fond u obavezi godišnje da podnosi Vladi na davanje saglasnosti a to su: godišnji plan rada, srednjoročni plan rada i finansijski plan Fonda. Svake godine podnosimo prva dokumenta, srednjoročni plan u zavisnosti od potreba takođe podnosimo Vladi koja daje saglasnost na njega.

Što se tiče modela finansijske podrške koja je bila prisutna u 2012. godini to su bila dva načina finansiranja sektora, prvenstveno sektora malih i srednjih preduzeća a to su kreditiranje i faktori finansiranja.

Kreditiranje sektora malih i srednjih preduzeća se vršilo kroz dva osnovna modela, preko banaka i u direktnim kreditnim aranžmanima, a finansirana su kako nove investicije tako i trajna obrtna sredstva. Direktni kreditni aranžmani, kada nemamo banku između nas i krajnih korisnika, bili su podijeljeni u nekoliko podgrupa radi boljeg targetiranja i primicanja uslova krajnim korisnicima. Imali smo opštu kreditnu liniju koja kroz manje izmjene traje od 2010. kada je osnovan Investiciono-razvojni fond a trajala je i kroz Fond za razvoj kao pravnog prethodnika ovog fonda. Njime su se podržavale investicije i obrtna sredstva, imali smo pad kreditnih linija koje smo bazirali na klijentima gdje su žene nosioci biznisa, kreditna linija za mlade u biznisu, kreditna linija za MIDAS, finansiranje MIDAS projekata u saradnji sa Ministarstvom poljoprivrede i Svjetskom bankom i imali smo kreditnu liniju za saniranje posljedica elementarnih nepogoda. To su kreditne linije koje su bile aktivne i aktuelne u prošloj godini.

Što se tiče nekih uslova koji su vladali prema krajnim korisnicima, rok otplate kredita je bio do 10 godina uz mogućnost krišenja grejs perioda do 2 godine, u zavisnosti od djelatnosti

koje su finansirane, kamatna stopa se kretala između 4,5% i 6,5% na godišnjem nivou, također u zavisnosti od djelatnosti i regiona u kojoj se investicija realizovala.

Što se tiče nekih maksimalnih iznosa, minimalni iznos za odobrenje kredita je bio 10.000 sem za MIDAS projekte, a maksimalni iznos je bio do milion eura za investicione projekte, odnosno do 300.000 za finansiranje trajnih obrtnih sredstava. Imali smo određen set stimulativnih mjera za projekte koji su finansirani u manje razvijenim opštinama i sjevernom regionu, znači sjever plus Cetinje plus Ulcinj. Imali su u početku jedan procenatni poen manje kamatnu stopu. Projekti kojima se zaposlilo pet i više ljudi mogli su da koriste stimulaciju u visini od 1 procenatni poen niže kamatne stope, i projekti koji su za uredan povraćaj kredita dostavili garanciju kao sredstvo obezbjeđenja imali su kamatnu stopu koja je bila 1,5% niža kako bi kompenzovali trošak koji su imali kod poslovne banke od koje su dostavili garanciju.

Što se tiče rezultata u prošloj godini, kreditirali smo 145 projekata, ukupna vrijednost tih projekata odnosno sredstava koje je Fond izdvojio za kreditiranje ovih projekata bila je nešto oko 14,5 miliona eura, banke su izdvojile dodatnih 2,34 miliona za projekte u kojima su oni učestvovali kao sufinansijeri, odnosno projekti koji su vezani uz garancije poslovnih banaka, 122 projekta je direktno kreditirano, dok su ostali išli posredstvom i uz garancije poslovnih banaka. To je trend koji je bio prisutan u prošloj godini, koji se izmijenio u ovoj godini i to mogu kasnije prokomentarisati u dvije rečenice.

Što se tiče disperzije projekata, 47 projekata je finansirano na sjeveru, 78 u centralnoj regiji...projekata je finansirano u južnoj regiji, nešto preko 55% projekata je bilo iz oblasti poljoprivrede i proizvodnje hrane, 23,5% je bilo iz oblasti usluga, 11% turizam i ugostiteljstvo i skoro 9% proizvodnih djelatnosti. Što se tiče disperzije ovih 145 projektata po onim kreditnim linijama koje sam napomenuo na početku, 75 je finansirano u opštoj kreditnoj liniji Investicionog razvojnog fonda, osam projekata je finansirano kroz kreditnu liniju za žene nosioce u biznisu, dva projekta kroz mlade u biznisu, 40 projekata kroz Midas šemu i 20 projekata kroz kreditnu liniju sa saniranje posledica elementranih nepogoda. Što se tiče drugog vida podrške privredi, otkupljivali smo između 80 i 100% fakture. Rok je bio 120 do 365 dana, kamatna stopa 4,75 do 7,5% na godišnjem nivou i u prošloj godini smo otkupili nešto preko 11 miliona eura faktura. Treba napomenuti da strogo vodimo računa o namjenskoj kontroli sredstava tako da kod investicionih kredita minimalno 80% kredita mora biti utrošeno za nabavku osnovnih sredstava, 20% maksimalno može da bude utrošeno za obrtna sredstva, dok kod finansiranja trajnih obrtnih sredstava finansiramo prvenstveno nabavku repromaterijala i izmirenje nekih režimskih troškova u koliko je to potrebno. Takođe, fond ima udjela u nekoliko državnih preduzeća. Na 31.12. imamo akcije 15 preduzeća koja su registrovana kod CDA i 17 preduzeća kod kojih se vodi stečajni postupak, kao i tri preduzeća koja uopšte nijesu registrovana kod CDA. Bitno je napomenuti da ovih 17 i ova tri su u vrijednosti kapitala fonda ušli sa nulom. Znači, ne tangiraju bilanse fonda.

Imamo i udio u regionalnom vodovodu od 22,97%. Što se tiče neke organizacione strukture otvorili smo kancelariju u Bijelom Polju, kao još jedno jedino mjesto gdje se mogu dobiti cijele informacije o fondu, a da je uključeno direktno u organizaciju fonda. Znači, imamo Podgoricu i Bijelo Polje. Sem ove finansijske podrške imali smo i nefinansijske podrške koje su se ogledale u organizovanju studentske prakse, u štampanju nekih brošura koje su zanimljive, u prezentacijama u svim opštinama Crne Gore naših kreditnih usluga, u nekoliko iteracija, tako da smo dosta prisutni u svakoj opštini. Imamo intenzivnu saradnju sa Međunarodnim finansijskim institucijama, članovi smo ... internacionala, institucije koja se bavi faktoringom na međunarodnom nivou, garantnog fonda, imamo saradnju sa Haborom i sličnim institucijama u okruženju koje rade slične djelatnosti kao kod nas. Međutim, ono što je obilježilo prošlu godinu je taj kredit koji smo uspjeli da dobijemo kod Evropske investicione banke u visini od 50 miliona eura koji je u fazi realizacije, gdje smo već povukli nešto preko

15 miliona eura koji je odobren na osam godina od dvije godine grejs perioda i kamatnu stopu koja je fiksna i koja se određuje za svaku tranšu posebno koju povučemo od EIB-a, inače, najmanja tranša je pet miliona. Što se tiče Izvješaja revizora, napomenuo sam da je to već bilo društvo Diloit i njegovo mišljenje na prvoj strani citiraću: "Da su finansijski iskazi Invsticionog razvojnog fonda Crne Gore AD za godinu koja se završava na dan 31.12.2012.godine su sastavljeni po svim materijalno značajnim pitanjima u skladu sa računovodstvenim propisima Crne Gore."

Postoje dva skretanja pažnje koji se odnose na obavezu usklađivanja poslovanja fonda sa Zakonom o bankama, koji se odnosi prvenstveno na adekvatnost kapitala i upravljanje rizicima. To su dvije odrednice koje mi moramo da poštuemo i koje su inkorporirane u naš zakon. Što je ovdje moj komentar? Znači, isto je skretanje pažnje bilo i u prethodnom izvještaju 2011. godine. Mi smo privredno društvo, mi posluemo shodno Zakonu o privrednim društvima i dostavljamo izvještaj komisiji i CDA, ne posluemo shodno Zakonu o bankama tako da nijesmo u mogućnosti da u potpunosti ispoštujemo primjenu te odluke koja tangira adekvatnost kapitala. Ta odluka, Centralna banka potpisuje da adekvatnost kapitala mora biti minimum 10% kod poslovnih banaka. Naša adekvatnost kapitala, obzirom da se tek odnedavno finansiramo dijelom iz dužničkih izvora preko EIB-a, a da je naš kreditni portfolio maletene duplo manji nego naš kapital, se mjeri sa nekoliko stotina procenata. Tako da nijesmo uporedivi sa bankarskim tržištem. Inače, taj problem se uopšte nije postavljao kao problem kada nam je EIB radio ... skoro devet mjeseci prilikom odobravanja ovog kredita. Znači, apsolutno nijesu potencirali da to nešto može da bude sporno.

Drugo skretanje pažnje se odnosi na visinu rezervacija koje fond ima za eventualne negativne ishode sudskih sporova koji se vode protiv fonda, međutim vrijednost ukupnih sporova je milion i 42 hiljade. Tu treba napomenuti da je fond solidarno tužena stvar, obično sa druga dva fonda i ujedinjen sa državnom, tako da tu i u najgorem slučaju ne može 1.42 miliona da padne na teret fonda i ako smatramo da se većina tih sporova ne može riješiti u korist onih koji su tužili. Tako nam je iskustvo iz prethodnog perioda. Samo par cifara. Poslovni prihod je u 2012. godini iznosio skoro tri miliona eura, neto rezultat je bio 1,1 milion, ukupna aktiva fonda je iznosila 92,7 miliona eura, kapital fonda iznosio je 100,2 miliona eura. To je vrlo kratko i ako se slažete samo par rečenica s obzirom da smo se već primakli ovoj godini, gdje smo mi danas?

Mi smo u ovoj godini imali plan da plasiramo 25 miliona eura kredita i da imamo nekih 10 miliona eura faktoringa. Mi smo danas već došli do 24,2 miliona plasiranih kredita, predviđam da ćemo se primaći blizu cifre od 30 miliona na kraju ove godine, novi kredit ako se odobri u ovoj godini. Faktoring smo već došli na preko 18 miliona i ako je bio plan 10 miliona, tako da ćemo i tu prebaciti cifru za 100% sigurno. Bitno je napomenuti da su se banke više uključile u proces kreditiranja. Od prilike nikih 50% naših novih kredita je plasirano kroz banke, dok je prošle godine to bio značajno manji iznos kredita, znači od 145 - 122 je plasirano direktno, ove godine je pola pola, tako da je to pozitivna stvar što smo uspjeli banke da uključimo u ovu našu šemu. 37 projekata u ovoj godini od 125 finansirano je 125 projekata došlo je do ukрупnjavanja projekata, 37 projekta je vezano na sjeveru, 63 u centralnoj regiji i 25 projekata je finansirano u južnoj regiji. Nastavili smo saradnju sa EIB-om, imamo dosta uspješnu saradnju sa EIB-om i povući ćemo, nadam se do kraja godine, eventualno u prvom kvartalu iznos do 25 miliona kako je bilo i predviđeno ugovorom koji smo potpisali sa njima. Zahvaljujem.

PREDSEDAVAJUĆI ŽELJKO ŠTURANOVIĆ:

Hvala Vama.

Dobili smo iscrpne informacije. Pitam izvjestioce odbora? Nema potrebe, dobili smo detaljan izvještaj.

Ulazimo u raspravu. Hoćemo li ovaj put od većeg ka manjem klubu, da malo promijenimo ustaljeni redosled? Kolega Zoran Jelić u ime kluba Demokratske partije socijalista, kolega Aleksandar Damjanović potom u ime kluba Socijalističke narodne partije. Izvolite.

ZORAN JELIĆ:

Gospodo iz Investicionog razvojnog fonda,

Dakle, danas razmatramo Izvještaj o radu Investiciono-razvojnog fonda za 2012. godinu koji je dostavljen Skupštini na upoznavanje. Moja primjedba, kao i u prethodnom izvještaju, da bismo ranije mogli da razmatramo date izvještaje.

Počecu od čega je gospodin Poček na kraju rekao, to je Izvještaj nezavisnog revizora. Kao što je saopšteno u dodatku ovog Izvještaja o radu, mišljenje je dao revizor gdje je rekao da su finansijski iskazi Investiciono-razvojnog fonda Crne Gore za 2012. godinu sastavljeni po svim materijalno značajnim pitanjima u skladu sa računovodstvenim propisima Crne Gore. Ono na šta bih posebno apostrofirao jeste upravo ovo skretanje pažnje koje je gospodin Poček odgovorio. Kao i u prethodnom izvještaju od 2011. godine isto i 2012. upravo imamo skretanje pažnje gdje revizor kaže da Investiciono-razvojni fond treba da svoje poslovanje uskladi sa djelovima Zakona o bankama koje se odnosi na adekvatnost kapitala i odlukama o upravljanju rizicima. Vi ste saopstili svoje mišljenje, revizor je saopstio svoje mišljenje. Ne znam da li ćemo i u 2013.godni imati isto ovako skretanje pažnje. Dakle, da li treba nešto uraditi formalno-pravno da se izmijeni u strukturi samog fonda kako ne bi imali ovako skretanje pažnje koje bi se protezalo iz godine u godinu. To je pitanje Vama kad budete imali priliku da odgovorite. Svakako ono što je važno napomenuti da je Investiciono-razvojni fond u prethodnoj godini se pokazao kao dobar partner i podrška Vladi u ostvarivanju bržeg i privrednog razvoja Crne Gore. Takođe, prateći potrebe sektora malih i srednjih preduzeća i izlazeći u susret Investiciono-razvojni fond je postao pouzdan partner crnogorskim preduzetnicima. Kao pouzdan partner on je formirao više svojih usluga i proizvoda koji su nastali kao odgovor različitim potrebama malih i srednjih preduzeća, što je svakako za pohvalu.

U Izvještaju za 2012. godinu vi ste saopstili koliko je ukupno bilo projekata. To je ukupno nekih 146 projekata koje ste odobrili malim i srednjim preduzećima, preduzetnicima, poljoprivrednicima od kojih je uspješno realizovano 145 i za to ste izdvojili preko 14.400.000 eura. Takođe, dodatnom podrškom banaka plasirali ste oko 2.340.000 eura. Takođe, Investiciono-razvojni fond je putem faktoring finansiranja u iznosu od 11.800.000 eura uspio da podrži sektor malih i srednjih preduzeća i time omogućio njihovo nesmetano funkcionisanje u teškim uslovima, u uslovima krize. Ono što bih sljedeće saopstio jeste i posebnu pažnju bih zadržao na namjenskoj kontroli. Vi ste u izvještaju to saopstili opisno, a mi smo na Odboru za ekonomiju, finansije i budžet dodatno tražili dodatni izvještaj. Vi ste ispoštovali preporuke samog Odbora, gdje ste nam u tom dodatnom izvještaju, između ostalog, i saopstili i dali izvještaj o kontrolisanim kreditima sa aspekta namjenske upotrebe odobrenih sredstava za period 2012-2013. godina.

Ono što je bitno saopstiti jeste da se kreditna sredstva Fonda za razvoj Crne Gore namjenski plasiraju u projektima gdje se želi postići privredna aktivnost kroz veću uposlenost postojećih i izgradnju novih kapaciteta, kao i otvaranje novih radnih mjesta uključujući pokretanje i razvoj sopstvenog biznisa i samozapošljavanje. Upravo jedan od ciljeva kreditne podrške Investiciono-razvojnog fonda jeste i očuvanje postojećih i otvaranje novih radnih mjesta. Postavio bih vam pitanje koliko je sa ovim kreditima koje ste odobrili u toku 2012. godine otvoreno novih radnih mjesta, iako znam da Investiciono-razvojni fond ne uslovljava broj novozaposlenih radnika već su korisnici mala i srednja preduzeća, prije svega, za sredstva koja se koriste za dodatno zapošljavanje. To bi bilo jedno moje pitanje.

Drugo što želim da vas pitam jeste, mi smo imali u toku prošle godine kredite koji su različito realizovani po regionima. Dakle, od ukupnog broja ovih kredita 32,4% realizovano je u opštinama sjevernog regiona dok je 53,7% realizovano u opštinama centralnog i 19,7% realizovano je u opštinama južnog regiona. Smatram, po meni, da treba preduzeti određene aktivnosti kako bi se realizovao veći broj kredita na sjeveru, u skladu sa regionalnom strategijom razvoja, a isto tako i u skladu sa državnim pomoći na sjeveru Crne Gore. Vi ste u izvještaju dali taj presjek po procentima. Mene interesuje nominalno koliko je od ovih ukupno plasiranih iznosa sredstava pošlo u manje razvijene opštine, da li imate takav podatak i koje ćete aktivnosti preduzeti u ovoj 2013. godini kako bismo više sredstava plasirali na sjeveru i samim tim omogućili preduzetnicima sa sjevera veći broj otvaranja novih radnih mjesta.

Što se tiče nenamjenske upotrebe kredita tj. o kontrolisanim kreditima sa aspekte namjene upotrebe tih sredstava, vi ste saopštili da ste od ovih 145 kredita koji su obuhvaćeni izvještajem njih 139 utrošilo sredstva u skladu sa procedurom i pravilima Investiciono-razvojnog fonda i vi ste ih okarakterisali kao namjenski potrošena sredstva. To su sredstva koja iznose nešto oko 11,5 miliona eura. Takođe ste kontrolisali šest kreditnih plasmana koji su okarakterisani kao nenamjenski, a od ukupne vrijednosti ovih šest kredita neki iznos od 865.000 planski je iskorišćen dok su 773.000 nenamjenski korišćena sredstva. Takođe ste saopštili da su tri plasmana u ukupnom iznosu od 460.000 realizovana podsredstvom i uz garanciju komercijalnih banaka, dok su preostala tri plasmana u ukupnom iznosu od 375.000 odobrena kao direktna kreditna podrška. Takođe ste i sa jednim investitorom raskinuli Ugovor o kreditu i tražite prinudnu naplatu, što je sasvim u redu. Takođe, na Odboru smo tražili i dodatno informacije koje su to investicione nekretnine u vlasništvu Investiciono-razvojnog fonda jer ih nijesmo imali u samom izvještaju i vi ste to dostavili. Ono što je posebno bilo priče jeste da je jedna investiciona nekretnina u Nikšiću bila procijenjena na 1.529.000. Međutim, u poslovnim knjigama tj. u bilansu stanja na 31.12.2012. godine vrijednost ove nekretnine je bila svedena na nulu. Vi ste saopštili da je to iz razloga što na tu nekretninu postoji opterećenje u vidu hipoteke koju je izdala poslovna banka i što je u skladu sa računovodstvenim standardima koji se odnose na investicione nekretnine koje utiču na fer vrijednosti koju nekretnina ima sa stanovišta Investiciono-razvojnog fonda. Smatram da ste to dobro dali, ali dodatni izvještaj koji ste nam poslali on je trebao možda da bude i sastavni dio izvještaja o radu, tako da imamo jedan potpuni pregled. Slično je kada se tiče portfolio akcija u udjelu vlasništva Investiciono-razvojnog fonda gdje ste, takođe, dali koja su to društva gdje Investiciono-razvojni fond ima portfolio akcija. Ovdje ste saopštili da je, takođe, prikazana vrijednost udjela koje Fond ima u Regionalnom vodovodu crnogorsko primorje Budva, pa ukoliko smatrate da to treba da iskomentarišete, ja vam takvo pitanje i postavljam.

Ono što bih još pitao jeste šta je sa sredstvima koje je odobrila Evropska banka, da li su ta sredstva povučena, radi se o 50 miliona eura. Smatram da ta sredstva treba povući, imajući u vidu u kakvoj se situaciji nalazi trenutno mali i srednji biznis u Crnoj Gori. Smatram da ima dobrih projekata koji se mogu plasirati kako bi se ova sredstva povukla. Interesuje me još jedno pitanje da li se plaćaju penali na sredstva koja nijesu povučena jer je u pitanju kreditni aranžman? Ako se plaćaju penali, koliko su ti penali i koliko je do sada isplaćeno tih penala? Zahvaljujem.

PREDŠEDAVAJUĆI ŽELJKO ŠTURANOVIĆ:

Hvala vama.

Kolega Aleksandar Damjanović sada ima riječ, a nakon njega kolega Mladen Bojanić. Izvolite.

ALEKSANDAR DAMJANOVIĆ:

Zahvaljujem, potpredsjedniče.

Gospodine Poček, predstavnici Fonda, ovdje smo da obavimo raspravu o poslovanju Fonda za proteklu godinu. Ova rasprava je, to moram na početku da kažem, zaista specifična i to zbog odnosa najvećeg broja ovdje prisutnih poslanika prema pokojnom Draganu Lajoviću koji je idejni tvorac ovog Fonda, sa kojim sam imao čast i zadovoljstvo da prije tri i po godine radim na definisanju najboljih mogućih zakonskih rješenja kako bi ovaj Fond služio crnogorskoj privredi, razvoju i oporavku ove privrede. Rasprava je specifična, ali računam da ste i vi, gospodine Poček, i vaša ekipa spremni da nam ovdje date i neke odgovore i da zajednički definišemo najbolje stvari za Fond koji ja zaista smatram domaćim proizvodom, i u nedostatku voljnom ili nevoljnom podrške banaka dobrim projektima, Fond je taj koji to treba svakako da radi.

Dobro je što ste ovdje naveli na početku situaciju u ovoj godini, jer imamo taj problem što u novembru raspravljamo o 2012. godini, pogotovo u ovoj specifičnoj situaciji gdje se vidi da su ovi trendovi sada mnogo bolji, gdje imamo dupliran kreditni portfolio i gdje imamo gotovo, čini mi se, utrostručen broj projekata, odnosno udvostručen broj projekata o kojima se razgovara, i naravno gdje smo povukli mnogo više sredstava od Evropske investicione banke, s obzirom da plaćamo određenu kamatu i plasiramo ta sredstva privredi.

Dobro je da to znamo, kao što nije dobro kada suma sumaru sagledamo prošlu godinu i ovih 14 miliona plasiranih sredstava u privredu, da znamo da je to manje od 1% plasmana banaka, dakle kreditne aktivnosti kompletne banaka u protekloj godini. Dakle, fond nije još uvijek, i ne može biti zamjena za banke, strane banke u Crnoj Gori, ali zato o fondu treba da povedemo računa kako bi u godinama koje predstoje on rastao i služio namjeni, a to je prije svega, oporavku i malih i srednjih preduzeća, investicijama u malim i srednjim preuzećima i jednostavno svemu onome za što je Fond zakonski i definisan. Dakle, programsko zalaganje Socijalističke narodne partije Crne Gore jeste da investicioni razvojni fond preraste u razvojno preduzetničku banku, gdje bi u nekim manjim kreditnim iznosima, kreditirali veliki broj ljudi koji imaju dobru ideju u Crnoj Gori, Crna Gora ima dobrih ideja i projekte i svakako se ne slažemo sa jednim dijelom kolega, oni danas ovdje nisu, ali o tome ćemo polemisati ovdje u Parlamentu, da se formira jedna velika razvojna banka. Mi znamo dobro kako smo prošli sa razvojnom bankom prije 10-ak godina, znamo kako je Srbija prošla sa razvojnom bankom, ta bi banka bila samo jedna od poluga Vladi Crne Gore da putem telefona plasira kredite tamo gdje je njoj poželjno. No o tome kad bude vrijeme.

U odnosu na sam izvještaj nekoliko stvari bih želio da spomenem kao veoma dobre, dakle, i smanjenje troškova rada Fonda i jednostavno u odnosu na ove sudske procedure, iako niste rezervisali sredstva, cijenim da je dobro što uglavnom dobijate sudske procese, to znači da se dobro štitite, u smislu izdavanja kredita i svega onoga što jeste jedna domaćinska politika. Dobra je i saradnja prije svega sa univerzitetom, sa studentima, to je jedan podatak koji ovdje raduje da se mladi ljudi uključuju posredno i neposredno u rad Fonda. Uvođenje faktoringa i sve ono što zaista Fond tretira kao probleme koje treba rješavati u crnogorskoj ekonomiji. Naravno, i ovdje ćemo razgovarati o onome što može da bude mnogo bolje. Svakako može da bude mnogo bolje to što smo prošle godine imali svega 15 start up kredita. To su oni krediti za početak poslovanja o kojima banke neće ni da čuju, 15 kredita u cijeloj Crnoj Gori da bi neko započeo poslovanje, dakle koji nema prethodno papire, istorijat i iskustvo, čini mi se malo. I tu moramo da malo povedemo računa da vidimo koji su to mehanizmi. Naravno, štiteći Fond od rizika da pospješimo ovakvo kreditiranje. Zašto samo jedan projekat sa opštinama, lokalnim samoupravama i to je Ulcinj. Apsolutno da Ulcinj, i ne samo jedan nego više projekata u Ulcinju, ali zašto ne i u druge opštine. Mislim da i tu ima prostora da se sa opštinama sarađuje na bazi zajedničkih aranžmana u oku unapređenja infrastrukture. Zašto je pad sa 40% iz 2011. na 32% kredita ka sjeveru. To nije dobro i tu moramo da uz sve poteškoće i uz sve ono što imamo kao impute koji nam dolaze

od projekata sa sjevera, da nađemo model da tamo bude mnogo više sredstava plasirano jer nam je negdje i taj regionalni razvoj, da kažem, ključ za oporavak crnogorske privrede.

Hvala vam na dodatno dostavljenoj dokumentaciji koju sam ja lično tražio na Odboru, investicione nekretnine u vlasništvu Fonda i portfolio akcija do kraja izveden i izvještaj o kontrolisanim kreditima. Mislim da je sada sa ovim dokumentom taj izvještaj uobličen i nema razloga ovdje strahovati od transparentnosti. U krajnjem i zakonom je definisano da Fond podnosi Parlamentu izvještaj zbog povećanja transparentnosti i vas štiti u Fondu ta transparentnost. 146 kredita prošle godine, jedan nenamjenski, šest nenamjenski utrošeno. Dali ste mi imena firmi, nema razloga da ih ovdje čitam, mogu i to da uradim, naravno bilo bi dobro kada bi ovdje imali i prisutno, gospodine potpredsjedniče, u plenumu jedan mali broj takozvanih ekonomskih urednika iz takozvanih nezavisnih medija da daju jedan fini doprinos ovoj raspravi ovdje i da oplemene ovu raspravu, pošto vidim da se i oni bave, iz pogrešnog ugla, sa poslovanjem ovoga fonda. Ali je i to za razmišljanje. Dakle, u odnosu na praćenje realizacije ugovora, na strani 28 trebalo je malo više podataka. Što se dešava, nama je bilo interesantno u Polimci AD u Beranama, jeste li vi zadovoljni kako se realizuje ugovor, u Jekomu u Bijelom Polju, itd.itd.

Na strani 29. dali ste ... sad ste dali dodatnu i onda možemo da razgovaramo o tome zašto je dozvoljeno da se kupuju nekretnine kao investicione nekretnine koje su pod hipotekom i opterećene, i gdje Fond gubi jedan dio sredstava, zašto se recimo ne kupuju, ja sam to na Odboru javno rekao, recimo investicione nekretnine koje su dobre i koje su vrijedne kao što je recimo, nekretnina Autoprevoznog u Nikšiću, i tako se riješi problem nezaposlenih u tom preduzeću. U odnosu na portfolio akcija koje Fond ima sa 16,6 miliona, za dvije godine pad na 8,7 miliona, to je opšta klima, znamo kako su akcije pale, ali činjenica da su recimo akcije Plantaže, a vi imate 22% akcije u Plantažama, pale za godinu dana na pola, sa 10, nešto miliona na 5,7 miliona je činjenica koja treba sve nas da zabrine. Kada je pad akcija u jednom takvom preduzeću, popričaćemo i o Plantažama, na pravi način i na pravom mjestu.

U odnosu na ono što cijenim da je posebno značajno jeste vaša konstatacija na strani 43. i o tome treba razgovarati. Ja cijenim, gospodine Poček, ne znam da li ste bili prisutni kada ... raspravu sa vašim prethodnikom iz Fonda za razvoj depozita koji je otčutao cijelu raspravu, otčutao je i u završnoj riječi počeo je da polemíše sa poslanicima i da daje odgovore na milion pitanja, pravdajući se da ne zna Poslovnik. Da bi bilo dobro kada se završi ovaj prvi krug rasprava po 10 minuta ... klubova, da dobijemo odgovore, ne da bi ja sad trošio kao da je meni interesantno vrijeme da polemíšem s vama, i "kradem" kolegama po te dva minuta, ali zbog dinamike rasprave i ovih pitanja koja treba razjasniti da se uključite u raspravu. Dakle, kažete na strani 43. oko prodaje hartija od vrijednosti koje imate u posjedu Fonda, ima tu dobrih hartija od vrijednosti, ne samo ovih u Plantažama, iako su duplo pale, već i u "Simo Milošević" institutu, itd. i dobrih poslovnih poduhvata kao što je investiranje u regionalne vodove, itd.itd. i u Plužinama gdje ste kao Fond napravili doprinos da se spasi nešto što može da bude dobro dati za Plužine, za Crnu Goru, mislim na fabriku elektroda. Činjenica da je Fondu nametnuta pasivna pozicija u smislu realizacije pojedinih vlasničkih udjela nameće potrebu da se naponi skoncentrišu na aktivnosti koje će imati za cilj ticanje jasnije slike o tome. Ajmo da vidimo tu pasivnu poziciju, ajmo da vidimo ko to ograničava Fond da samostalno raspolaže, da samostalno planira dinamiku prodaje, odnosno kupovine akcija. Neće biti davičeka, valjda neće biti davičeka ovakvo stanje u tržištu kapitala.

U drugom pasusu kažete - da ima određenih problema sa lošim plasmanima i da ćete to rješavati aktivacijom instrumenata obezbjeđenja restrukturiranja plasmana. E, to je možda najmanje transparentan dio bio u ovom izvještaju. Nema razloga, znam da reklamiramo ni dobre ni loše firme ovdje u Parlamentu, ali moramo da kažemo ko je dobar a ko je loš, zbog

građana, zbog nekih koji imaju odnos prema tim firmama. Neko može sutra da ulaže u tu firmu, neko možda hoće da kupi akcije, itd. Da ste naveli ovdje koji su vam to, izvinjavam se potpredsjedniče na malom prekoračenju, koji su vam to loši plasmani, koji su vam to, da kažem, najlošiji plasmani, odnosno po obimu najveći a loši plasmani, kod koga. Ja opet kažem, imam recimo šest preduzeća, spisak koji ste mi dali preduzeća, hvala vam, preduzeća koja su nenamjenski trošili sredstva neću ih čitati ovdje, ali kada ste to dali, možda je bilo prilike da se zaokruži ta priča da se ovdje da do kraja taj podatak. Dakle, u želji da evo ove trendove koje ste vi naveli ovdje u ovoj godini i o kojima ćemo razgovarati, nadam se, već u prvoj polovini 2014. godine, ako Parlament bude svakako u ovom sazivu, da ti trendovi budu nastaljeni, treba zaista razmišljati o zakonskoj modifikaciji na bazi koje radi ovaj Fond, kako bi Fond sa još više sredstava i još bolje ekpiran u smislu kapaciteta, finansijskih, kadrovskih, mogao još pokušati da nadomještava sve ono što su propusti loše vođene ekonomske politike svih ovih godina, a u smislu zaista realizacije dobrih ideja. I u odnosu na regionalni razvoj, u odnosu na razvoj sjevera, u odnosu na biznis ideje koje imaju mladi ljudi i tu će moje kolege govoriti, da je malo bilo da je moralo da bude mnogo više.

Gospodine Poček ja završavam, ukoliko dobijem adekvatne odgovore na ova pitanja, smatram da nema prostora i nema dalju polemiku, a svakako bi bilo dobro, završavam sa time čujemo odgovore, koje ja postavljam i koje će moje kolege postaviti. Hvala vam.

PREDŠEDAVAJUĆI SULJO MUSTAFIĆ:

Naravno, dio ovih pitanja je potenciran na nadležnom odboru.

Kolega Mladen Bojanić ima riječ, nakon njega kolega Izet Bralić, u ime kluba SDP-a. Izvolite, kolega Bojaniću.

MLADEN BOJANIĆ:

Zahvaljujem, poštovani potpredsjedniče.

Poštovani predstavnici Fonda, uvažene kolege,

Investiciono-razvojni fond, kako i samo ime kaže, ima specifičnu ulogu na finansijskom tržištu Crne Gore i sa ovim možemo zaključiti da ima i tu investicionu komponentu, jer bi trebalo sve te svoje plasmane da se rukovodi nekim dobrim povraćajem, sigurnošću ulaganja i da sam sebe izdržava, a sa druge strane ima tu razvojnu komponentu i on bi trebao da bude neki vid konkurencije bankama. Na žalost, nema dovoljno moći finansijske da stvarno bude, a banke, kao što znamo, u suštini privatne banke, prvenstveno ih vodi to je nešto što je potpuno nelegitimno, bez obzira ljutili se vi ili ne ljutili se na banke, njima je stvaranje profita za svoje akcionare prvi i jedini cilj. Regionalni razvoj ili smanjenje ne znam čega, nejednakosti ili forsiranje jedne ili druge grane one naravno vide samo ukoliko je to u funkciji stvaranja što većeg profita za njih. Tako da tu ulogu, razvojni fond bi trebao da preuzme i od 2010. godine to je, da kažem, jedna dobra odluka Vlade, doduše jedna od rijetkih, šteta što ih nema više, ali jeste dobra, moram priznati da formiranje investiciono-razvojnog fonda se preuzme uloga Direkcije za razvoj malih i srednjih preduzeća, ja mislim da je bespotrebno bilo imati dvije institucije gotovo istovjetnih zadataka i ciljeva i to je dobro što je sve to prenešeno na Investiciono-razvojni fond i Investiciono-razvojni fond po mom uvjerenju, a eto imao sam prilike da pratim rad prije da kažem ovog poslaničkog rada a i bliže i moram da kažem da postoji uvijek trud i razumijevanje da se odgovori zadacima koji su predstavljeni pred investiciono razvojni fond, naravno, možemo bolje i više, ali u svakom slučaju mogu da kažem da je to bio jedan korektan rad i trud i evo ovo što je kolega prije mene govorio, tu bih pohvalio par stavki, vrlo interesantno i vrlo potrebno je bilo, prepoznato je u fondu, ta saradnja sa univerzitetima.

Takođe znam da je puno bilo pohvale od malih i srednjih preduzeća kojima se Investiciono razvojni fond našao pri ruci, i pomogao im u tim problemima, naravno uvijek ima

jedan broj onih nezadovoljnih, ali uvijek da kažem kod odbijanja kreditiranja nekog projekta, naravno dva su različita pogleda i čini mi se da je fond u tom dijelu dosta korektno odrađivao svoj posao. I ovo bih pohvalio ovu akciju, odnosno otvaranja rada na faktoringu jeste prepoznato od strane fonda da je nelikvidnost malih, srednjih preduzeća veoma problematično i da je ovo vid jedne značajne podrške njima.

Ono što, da kažem, nije mi drago što je Fond ipak u nekoliko slučajeva, ajde ne mogu da kažem zloupotrijebljen, ali gurnut u neke političke igre bez potrebe i bez želje fonda, pa evo podsjetiću samo da je fond ni kriv ni dužan da kažam, na osnovu nekih dogovora neispunjenih sa prethodnim premijerom i jednim od fondova gurnut da kupi akcije jednog preduzeća i ako znajući da može da izvrši povraćaj tih sredstava, to je preduzeće inače pred stečajem bilo i eto jednostavno se gurnulo da se kupi i nije u tom momentu bilo sredstava, nije bilo načina pa je fond morao da ispuni neispunjena obećanja bivšem premijeru. No, dobro. Takođe Fond je na žalost i bio žrtva jedne pogrešne politike finansiranja KAP-a, odnosno konkretno 2009. godine morao je da otpiše potraživanje uslijed onog famoznog ugovora o poravnanju Vlade Crne Gore sa KAP-om, tako da su i tu sredstva otpisana Fonda za razvoj tada, ali svakako su ta sredstva prenešena za Investiciono-razvojni fond.

Naravno, bilo je tu još nekih stavki, naravno, ja mogu da kažem da jeste dobro da se pomaže lokalna uprava, ali na žalost se uglavnom vrši taj pritisak na fond da se pomogne lokalnim upravama uoči izbora lokalnih. Pa se tako i došlo do situacije da je Fond morao da finansira neke lokalne projekte, znajući da može teško da ih naplati, evo vidim u izvještaju da je neki sudskim putem morao da naplaćuje, neke kredite. Takođe i asvaltiranje puteva je vrlo aktuelno pred izbore uvijek i eto, uvijek se fond za razvoj na kraju pritisnu da on ih svojih sredstava finansira neke sanacije puteva lokalnih sve čini mi se, ne u cilju Fonda, ne u cilju razvoja malih, srednjih preduzeća, nego u cilju Vlade koja ipak na kraju krajeva i osnivač i daje dva člana upravnog odbora u menadžmentu Fonda.

Ne bih puno gnjavio, što se tiče izvještaja, izvještaj je dobar i mi ćemo podržati ovaj izvještaj i bez obzira na sve te političke priče naravno sa ove pozicije odnosno opozicije, imaćete saveznika u Pozitivnoj Crnoj Gori, ukoliko vi smatrate da mi možemo da pomognemo u bilo kom pogledu, jer smatramo da treba da postoji investicioni fond ne na ovom nivou nego da bude jači, snažniji i da u pravom smislu riječi bude oslonac maloj, srednjoj privredi Crne Gore. Zahvaljujem.

PREDŠEDAVAJUĆI SULJO MUSTAFIĆ:

Hvala i Vama, kolega Bojaniću, i naravno za doprinos u uštedi vremena.

Kolega Izet Bralić, a nakon njega kolega Almer Kalač. Izvolite.

IZET BRALIĆ:

Uvaženi potpredsjedniče, gospodine Poček, uvažene kolegice i kolege, poštovani građani,

Izvještaj o radu Investiciono-razvojnog fonda za 2012. godinu je bio predmet pažnje i analize u Socijaldemokratskoj partiji, to je zapravo pravni naslednik Fonda za razvoj i formiran je 23. aprila 2010. godine, znači postoji više od tri godine.

Izvještaj je detaljno napisan, sadrži dosta informacija neophodnih za sagledavanje rada Fonda u prethodnoj godini. U izvještaju se navodi da je u prethodnoj godini odobreno 146 projekata, malih i srednjih preduzeća i da je plasirana sredstva su iznosila 14,46 miliona eura, a njih 122 je realizovano direktno aranžmanom sa sredstvima investicionog razvojnog fonda u iznosu od 11 miliona. Preostalih 23 projekta realizovano je uz garanciju i učešće poslovnih banaka, u iznosu od 3,38 miliona i sredstvima banaka u iznosu od 2,34 miliona. Dvadeset projekata je finansirano iz sredstava Evropske investicione banke u ukupnom iznosu od 5,54 miliona eura. Iako u svim Vladinim dokumentima potencira razvoj sjevera iz

izvještaja se lako može zaključiti da razvojni fond nije dovoljno pažnje posvetio sjevernom regionu, jer je oko 32% projekata realizovano u sjevernom regionu, dok je 54% realizovano u centralnom dijelu i oko 14% za južni dio.

Kada je riječ o kreditima za ... opet je centralni region u značajnoj prednosti sa oko 53% u odnosu na sjever na koji je otišlo 27% i 20% na jug. Takođe, ono što je i gospodin Jelić potencirao, ovdje nemamo pregled novčanih sredstava i koliki je to procenat prema našim analizama i saznanjima, a radi se o još nepovoljnijem odnosu kada se uzmu sredstva u obzir koja su opredijeljena za sjever. Takođe Investiciono-razvojni fond se bavi poslovima faktoringa. Ovaj vid finansiranja se u 2011. godini koristio samo proizvodna preduzeća, dok je u 2012. godini taj vid koristio određeni broj velikih trgovinskih preduzeća koja otkupljuju proizvode domaćih proizvođača, što je uslovalo veći obrt sredstava i shodno tome bolje rezultate što je u Socijaldemokratskoj partiji ocijenjeno kao pozitivan pomak.

U dijelu Izvještaja koji govori o rizicima, oni su navedeni samo kao opšta odrednica, dok nigdje nema podataka o riziku kako se kreće rizik iz godine u godinu i koji su to faktori koji utiču na njegov rast ili pad. Izvještaj govori o tome da su u predhodnoj godini razmatrana samo tri izvještaja o nenamjenskoj upotrebi odobrenih kredita što je svakako, nadam se složićete se, jako malo. Iz Izvještaja se takođe registruje da Fond posjeduje 50 društava i regionalnih kod CDA sa procentom učešća kapitala ispod 10 do gornje granice oko 30% kapitala. Posjeduju takođe i kapital u 17 društava koja su u stečaju, a u 10 od njih potraživanja su veća od stečajne mase što svakako govori o lošoj procjeni i odabiru preduzeća kojima su krediti odobravani. Navodi se podatak da je u predhodnoj godini zapošljen određeni broj pripravnika, mada se ne navodi koliko, a takođe, se u Izvještaju nigdje ne nalazi pregled prihoda i rashoda kao i njihova struktura. Naravno da to imamo uvid u izvještaju nezavisnog revizora. U stavci, ostali poslovni rashodi upada u oči podatak da su troškovi sponzorstva i pomoći koje odobrava Upravni odbor u 2012. godini porasli četiri puta, sa 60 hiljada u 2011. godini na 240.707 eura u 2012. godini. Nedostatak ovog izvještaja je što ne sadrži i detaljni popis preduzeća i pojedinaca koja su dobijala podršku kako od Razvojnog fonda tako i od Investicionog fonda kao pravnog nasljednika. Vjerovatno bi u tom popisu vidjeli da su određena preduzeća stalni korisnici, i na uštrp širokog broja ljudi koji nijesu bili u prilici da dobiju podršku ovog Fonda.

Na kraju bih imao jedno pitanje i to pitanje bi se odnosilo i na Fond za razvoj i na Investicioni razvojni fond kao pravnog nasljednika. Imate li informaciju koliko je preduzeća koja su dobila kreditnu podršku od 2006. godine da su nenamjenski koristili kredit, a da su ponovo dobili od Investiciono-razvojnog fonda podršku? Hvala.

PREDŠEDAVAJUĆI SULJO MUSTAFIĆ:

Hvala i Vama, kolega Braliću, naravno, i Vama posebna zahvalnost zbog uštede na vremenu.

Kolega Almer Kalač je poslednji prijavljeni u ovom uvodnom nizu diskutanata u ime kluba. Dakle, Almer Kalač u ime Kluba Bošnjačke stranke.

Kolega Kalač, izvolite.

ALMER KALAČ:

Hvala Vam, potpredsjedniče Skupštine.

Uvaženi predstavnici Investiciono-razvojnog fonda, dame i gospodo poslanici, uvaženi građani Crne Gore.

Analizirajući tehničku stranu Izvještaja mogu reći da je korektno odrađen sa dosta podataka. U drugom dijelu Izvještaja gdje se nalazi Izvještaj nezavisnog revizora na strani 3 u dijelu, poslovnih rezultata prikazani su samo finansijski rashodi, ali ne i finansijski prihodi. Da li to znači da ih nije bilo, a ako jeste, zašto nijesu prikazani?

Iz prvog dijela Izvještaja o radu Investiciono razvojnog fonda možemo zaključiti, da Fond daje podršku za širok spektar djelatnosti bez obzira da li se radi o direktnim kreditnim aranžmanima ili su u pitanju krediti posredstvom i uz garancije poslovnih banaka. Rezultati postignuti u 2012. godini su na zavidnom nivou, ali smatram da su ti rezultati mogli biti bolji. I ovdje se ponavlja priča kao i prilikom podjele državne pomoći, da je centralni region favorizovan u odnosu na ostali dio Crne Gore, i na taj način se šalje poruka građanima sjevernog ili južnog regiona, da su manje važni i da su ustvari važni samo onda kada trebaju da daju svoj glas. Radi transparentnosti cjelokupnog procesa podržavam inicijativu poslanika Damjanovića da imamo uvid u dokumentaciju koja preduzeća dobijaju ove kredite, a uvidom u iznose kredita pokazaće još veću razliku i favorizovanje centralnog regiona.

Na strani 18 vašeg Izvještaja se navodi da je Investiciono razvojni fond podržao osam projekata u oblasti direktne kreditne ponude za posebne ciljne grupe korisnika kredita. Kada se posmatra regionalna distribucija navedenih projekata, šest projekata ili 71,7% od odobrenih sredstava realizovano je u centralnom regionu Crne Gore, dok je jedan projekat ili 9,49% sredstava plasirano na sjeveru Crne Gore, odnosno jedan projekat ili 18,81% na jugu Crne Gore. Ova posebna ciljna grupa korisnika obuhvatala je kreditnu liniju za žene kao nosioci investicija, kreditnu liniju za mlade u biznisu i kreditnu liniju za poljoprivredne proizvođače MIDAS grantovi. Analizirajući ovaj dio Izvještaja dolazim do zaključka da su ove tri ciljne grupe nezainteresovane za kredite. Prema raspoloživim informacijama stanje na terenu je drugačije, i smatram da nije problem u nezainteresovanosti, naprotiv, upravo su mladi u biznisu najzainteresovanija grupa za kredite. U posljednje vrijeme znatno je porastao broj žena zainteresovanih da budu nosioci investicija, ali da prilikom odobravanja kredita nijesu naišle na podršku. Sve češće govorimo o rodnoj ravnopravnosti i aktivnoj participaciji žena, ali im ne pružamo šansu i mogućnost da se dokažu. Na taj način ovaj potencijal ostaje neiskorišten. Kao što sam već naveo najveći problem nije nezainteresovanost niti vrsta djelatnosti, već sama metodologija dodjele kredita, odnosno kriterijumi su tako koncipirani da ljudi u startu odustaju.

Na strani 15, na drugom grafikonu prikazana je struktura odobrenih kredita po djelatnostima gdje poljoprivreda i proizvodnja hrane zauzima 55,86%, što je dobro. Stalno govorimo o razvoju sjevera i to da je poljoprivreda najveća šansa razvoja ovog regiona, a upravo zainteresovani za ovu vrstu kredita nailaze na najveće prepreke.

Na sajtu Investiciono-razvojnog fonda u dijelu, potrebna dokumentacija, preduzetnici i poljoprivredni proizvođači pored ostale dokumentacije stoji, da ukoliko je namjena kredita izgradnje ili adaptacija objekata, potrebno je dostaviti rješenje od opštinskog organa za urbanizam. Lokalne samouprave i te kako doprinose tome da ovih kredita bude manje, jer insistiraju na dobijanju građevinskih dozvola za poljoprivredne objekte, za lokacije koje su idealne za bavljenje poljoprivredom, a kilometrima su udaljene od gradskih oblasti. Znamo da se na ovaj način građevinska dozvola može dobiti samo nakon izrade planskog dokumenta ili lokalne studije lokacije. Ovo je u startu toliki materijalni izdatak i proces koji dugo traje, tako da zainteresovane u startu odvrća od kredita. Ovo je jedan od propisa davaoca kredita. Iako je i to propis davaoca kredita to jest Svjetske banke, insistiranje na jednom dobavljaču predstavlja veliki problem. Ovim je onemogućeno korisniku kredita da građevinske materijale, opremu ili šta je već potrebno, pribavi po povoljnijim cijenama i samim tim i iznos kredita bude manji. Na ovaj način se forsiraju pojedine firme i ostvaruju veliku dobit, a sav teret pada na krajnjeg korisnika kredita.

Kao što sam istakao na sjednici Odbora za ekonomiju, finansije i budžet ako je moguće pomjeriti granicu za kredite iz MIDAS programa koji su namijenjeni oblastima iznad 1000m nadmorske visine, i spustiti tu granicu na 700m kako bismo imali što veći broj korisnika kredita. Treba iznaći i model za rješavanje pomenutih problema i u oblastima koje sam naveo. Na ovaj način treba omogućiti dobijanje kredita većem broju korisnika, a samim

tim i stimulisati razvoj sopstvenog biznisa i samozapošljavanja uz kontrolu upotrebe ovih sredstava kako bi se trošila namjenski. Zahvaljujem.

PREDŠEDAVAJUĆI SULJO MUSTAFIĆ:

Hvala i Vama na uštedi vremena, gospodine Kalač.

Ovim smo završili krug uvodne diskusije.

Da li predstavnici Fonda žele riječ? Žele.

Dakle, pošto je bio veliki broj pitanja, po dva minuta je Poslovníkom predviđeno za pojedino pitanje, ali nadam se da ćete Vi u pet minuta uspjeti da sublimirate odgovore na postavljena pitanja da bi ipak tom racionalizacijom dali doprinos da rasprava bude dinamičnija i da se što više diskutirana koja su se prijavili uključujući u nju. Izvolite.

PREDRAG POČEK:

Zahvaljujem.

Krenuću redom, od gospodina Jelića jer je par pitanja postavio.

Kako da se izbjegne skretanje pažnje revizora na konstataciju koja se ponavlja evo već dvije godine. Najlakše je izbjeći promjenom Zakona. Zakonom je definisano da se Fond mora pridržavati odrednica Zakona o bankama koji se tiče advokatski kapitala i upravljanje minimalnim rizikom. Adekvatnost kapitala zbog tehničkih stvari nije moguće do kraja primijeniti na poslovanje Fonda. Tako da je taj koeficijent nemoguće izračunati. Znači, eventualna promjena zakona gdje se to preciznije definiše bi otklonila skretanje pažnje revizora. Za drugu odluku o upravljanju minimalnim kreditnim rizicima, tu nikad nije bilo ništa sporno, s obzirom da se Fond nje pridržava u cjelosti i da je čak i rigorozniji u njenoj primjeni od gotovo svih poslovnih banaka. Koliko je otvoreno radnih mjesta? Mi smo radili neku analizu prošle godine. Imali smo dosta upitne stvari koje se tiču izvora tih podataka. Jedno preduzeće je dostavilo OPD obrasce Poreskoj upravi u januaru, neko u martu, neko u decembru, neko nije dostavljao u tekućoj godini. Nekom našom računicom koja ima neke možda impute koji nijesu do kraja jasni, odnosno nijesu do kraja možda potpuno uporedivi, ali nekih 300 radnih mjesta bi trebalo da bude otvoreno našom kreditnom podrškom u prošloj godini. Par puta se ponavljalo, regionalna komponenta, zašto sjever ne više. Vjerujte da smo mi osnovani da podržavamo sjever koliko možemo, međutim ne možemo. I smatram da ne treba po bilo kojoj cijeni da forsiramo sjever sa nekim upitnim plasmanima, da sutra imamo problem u naplati. Samo smo na sjeveru otvorili našu kancelariju u Bijelom Polju, kako bi bili prisutni na terenu maltene dan za dan, gdje god treba. Međutim, evidentan je nedostatak pogotovo nedostatak kvalitetnih projekata na sjeveru. Kažem moj stav je da ne treba po bilo koju cijenu povećati ovaj procenat, da li brojem projekata, da li vrijednost na sjeveru da bi rekli - ok, ispoštovali smo proceduru i sjever smo finansirati sa 50%. Po meni je to, treba težiti tome, ali nije tako lako ostvarivo. Inače, vrijednosno kredit koji se plasirao na sjeveru za prošlu godinu iznosio su 4,6 miliona eura, tako da je to ona približna cifra od 32% od ukupne sume od 14,46 čini mi se da je bila cifra.

Namjenska kontrola, ovdje smo naveli u pojašnjenju skupštinskom odboru, da je u šest plasmana čija je vrijednost 865.000 ukupna evidentirana djelimična, nenamjenska potrošnja sredstava. I to ne za 773.000, 773.000 je utrošeno namjenskih, samo razlika od 91.468 je utrošeno nenamjenski. Prema svim korisnicima gdje smo to utvrdili, nenamjensko korišćenje sredstava smo preduzeli sve mjere koje smo mogli da preduzmemo ugovorom, neki su u cjelosti naplaćeni, nekima je popeta kamatna stopa, kod jednog već zbog kašnjenja velikog raskinut ugovor o kreditu i išlo se u naplatu prinudnim sredstvima obezbjeđenja. Izvinjavam se preskočio sam. Za nekretninu koja je opterećena hipotekom tačna i mi smo konzervativni u našem poslovanju, odmah smo je izuzeli iz vrijednosti da nam ne opterećuje bilans neka nekretnina čija valorizacija sutra može da bude upitna. To smo uradili i sa FEP,

to znači da budem otvoren. Tih milion eura koje smo uložili u FEP, radi toga što FEP danas posluje, FEP-u smo pomogli, evo dvije godine i nešto, ali FEP i danas ima problema poslovanju. Da ne bi sutra opet uticalo na bilans, mi smo danom u plasiranja u FEP taj milion rezervisali i umanjili naš rezultat u toj godini. IB povukli smo preko 15 miliona u prošloj godini bilo je pet i po miliona, kao što je ovdje čulo u ovoj godini smo već povukli 9,4 do kraja ove godine. Eventualno odmah početkom naredne povučemo još tranšu ovu do deset miliona. Takvi su nam planovi i taj broj projekata trenutno u obradi kod Fonda. Nema troškova na nepovučeni dio sredstava. Znači, Fond ne plaća troškove.

Komentar na izlaganje gospodina Damjanovića – manje od 1% učestvovali u kreditnoj aktivnosti banaka. Jesmo, imali smo dosta male iznose kredita koji su definisani prema krajnjim korisnicima, moramo istaći činjenicu da ne kreditiramo trgovinu i građevinu. To su dvije djelatnosti koje bi moglo da povuku značajan dio sredstava kako do Fonda, tako i bančin. Tako da su te djelatnosti potpuno izuzete iz daljeg kreditiranja Fonda, i to je možda, ajde da kažem, neko opravdanje što nismo učestvovali 1%. U ovoj godini ćemo čak i preko 100% prebaciti aktivnost iz prošle godine. Razvojna banka bila je pomenuta na skupštinskom odboru. Evo sad je donešen ovaj zakon, pa će biti da platni promet mogu da obavljaju i druga lica ne banke. Bio je jedan komentar da značajna suma od šest miliona ide na trošak platnog prometa bankama i da tu Fond može da uđe kao razvojna banka ako ima mogućnost da neko drugi otvori mimo banke platni promet. A mi imamo na raspolaganju kreditnu aktivnost imamo faktoring, kao banka mogli bi da imamo još, to sam iznio na Odboru moje mišljenje, depozit i platni promet. Depoziti nam ne trebaju, trenutno imamo dovoljno, a platni promet mi nismo profitna institucija, to je bio komentar. Ovdje mi ne trčimo za profitom, mi treba da budemo održivi. Znači, bilo je još interesovanja, međutim ti uslovi i ta tražnja je bila neadekvatna sa aspekta procedura koje je Fond potpisao. Uspjeli smo prošle godine svega 15 kredita da podržimo. Ostale institucije podržavaju, takođe, start kredita, samo što je jedna stvar koja ovdje ne treba zaboraviti mi kao Fond nemamo dotacija od strane države. Svaka druga institucija u smislu dokapitalizacije subvencija i u Hrvatskoj i u Bosni i u Makedoniji imaju dotacije neke države, a mi imamo. Mi moramo imati i imamo odjeljenje koje radi svako pojedinačno, tako da je i 15 finansiranih projekata za prošlu godinu i nije zanemarljiv rezultat. Prokomentarisao sam sjever. Pad našeg dijela koji se tiče našeg učešća u državnim preduzećima takva je metodologija usvojena. Znači, zbog neaktivnosti prvenstveno tržišta kapitala, mi imamo ovaj pad od skoro 100% sa 16 na osam miliona u dvije godine. To nam stoji u rezervama. Pravi efekat onoga što imamo u državnim preduzećima će biti kad mi budemo prodali preduzeća i kad budemo naplatili. Tačno ćemo znati koliko imamo ili plus ili minus od osnovne vrijednosti koja je ušla u kapital preduzeća u aprilu 2010. godine. Što se tiče restrukturiranja plasmana najveći, kako da kažem, problematični plasmani su bili prema opštinama. Mi smo, odnosno Fond za razvoj kupio obveznice određenog broja dijela opština u 2007, 2008. godini. Opštine nijesu mogle da isplaćuju te obveznice. I mi smo našli neki model kojima smo ih rasteretili. Dali smo im kredit koji su oni vratili obaveze svoje, a taj kredit smo im dali na dosta dug rok uz dobru kamatu i dobar grejs period kako bi pokušali da se konsoliduju i kako bi se relaksirali u određenom periodu. To su najveći, naši bili reprogrami, inače svaka naša odluka o kreditu je javna i kači se na našem sajtu.

PREDŠEDAVAJUĆI SULJO MUSTAFIĆ:

Ako možete da sažimate odgovore, jer ste prekoračili vrijeme, ali naravno, imaćemo prilike jer je bilo dosta pitanja.

PREDRAG POČEK:

Učestvujemo kroz rad Savjeta za privatizaciju tenderskih komisija u dijelu preduzeća koje privatizujemo. To je naša trenutna uloga. Je li pasivna ili nije, to je da procijenimo, a

dotle smo uključeni u privatizaciju Plantaža i Instituta i nekih firmi koje valjaju. Ovdje sam pomenuo neke veće odgovore kroz ovo, ima nezadovoljnih, kao što ste naveli definitivno, i naš narod vrlo teško uvažava ne, nego mu treba desetak puta ponoviti da bi i nakon toga bio nezadovoljan, ali to nam je realnost. KAP - naveli ste što je i kako je bilo, to je bilo iz 1998.godine, to su bile neke pozajmice shodno ugovoru o poravnanju. To je pošlo kako je pošlo, to svi znamo. Bitno je da to nije ušlo u knjige investicionog razvojnog fonda 2010.godine, već je to bilo prije isknjiženo, tako da nijesmo imali nikakvih bilansnih pomjeranja. Sudski naplaćujemo naravno sporne kredite, nema ih mnogo, to je sreća. Znači, još uvijek se dosta dobro držimo u onom dijelu direktnog kreditnog portfolija, jer imamo službu rizika i sve ostale koje procjenjuju, tako da smo ispod bankarskog sistema znatno još uvijek po nekim zajmovima koji nijesu dobri. Za sjever sam prokomentarisao. Dosta smo konzervativniji od bankarskog sistema, što se tiče rizika, ali tu imamo dosta rezerve. Tri izvještaja je, po meni, bilo dovoljno koja su razmatrana na Odobru direkota za namjensku kontrolu. Znači, mi permanentno radimo namjensku kontrolu. Svaki dan je naša služba na terenu utvrđuje činjenično stanje, a samo periodično izvještavamo Odbor direktora što smo ustanvili i što smo preduzeli po kreditima koji su utvrđeni nenamjenski. Znači, Odbor direktora nema nadležnost da kaže ovo je namjenski, ono je nenamjeski, mi to radimo u opisu našeg posla, njih samo izvještavamo tri puta godišnje, a u međuvremenu preduzimamo sve mjere koje treba prema korisnicima koji su nenamjesnski utrošili.

Što se tiče troška sponzorstva, u prošloj godini smo imali više sponzorstava Odbora direktora što je odobrio, za sprot, za saniranje posledica elementarnih nepogoda, za Klinčki centrar, to su bile sve neke donacije tim kompanijama, tako da su ti troškovi sponzorstva i porasli.

Za vaš komentar, što se tiče nenamjenske kontrole i namjenske, od kad je Investicioni fond uspostavljen, od 2010. godine nikome gdje je utvrđena nenamjenska kontrola nije dat ponovo kredit. Za 2006. i 2010. nemam taj podatak, definitivno.

Nijesmo imali finansijskih rashoda, jer nijesmo imali tuđih izvora finansiranja, finansirali smo se 100% iz našeg kapitala. Regionalnu komponentu sam prokomentarisao. Mladi u biznisu su kreirali i vršili pritisak na nas, da im izađemo u susret, da napravimo tu kreditnu liniju i vidjeli ste koji su rezultati bili u prošloj godini, u ovoj godini je bolje definitivno, ali nije bilo traženja za prošlu godinu za mlade u biznisu. Žene u biznisu, ta kreditna linija funkcionije, po meni, sasvim ok. Postoje neke stvari koje rješavamo u hodu, ali imamo relativno korektne rezultate u toj kreditnoj liniji. Kriterijumi su takvi kakvi jesu, kažem zbog čega su postavljeni. Moramo pokušati da budemo samoodrživi i ne možemo finansirati neke investicije za koje u startu procijenimo da imaju prevelik nivo rizika.

Vaš komentar za građevinske dozvole za Midas i ostalo, mi ih nijesmo kreirali. Ta pravila nijesmo kreirali. Mi samo poštujemo ono što je u dogovoru sa Svjetskom bankom i pokušavamo u okviru naših ingerencija izaći u susret klijenitima koji zadovoljavaju, da dobiju određena sredsta koja će kasnije biti, odnosno dio sredstava i refundiran od strane ministarstva, odnosno Svjetske banke. Izvinjavam se još jednom.

PREDŠEDAVAJUĆI SULJO MUSTAFIĆ:

Hvala Vam, gospodine Poček.

Mislim da je bilo korisno s obzirom da je značajno i pitanje, da ste zadovoljili znatiželju poslanika, naravno da imaju pravo da prokomentarišu oni čija su izlaganja komentarisana, mogu da sada odgovore na taj komentar.

Kolega Damjanović se prvo javio.

Izvolite, pa kolega Bralić.

ALEKSANDAR DAMJANOVIĆ:

Hvala, potpredsjedniče.

Dijelim Vas stav da je ovo bilo korisno i bez obzira na to što na žalost nemamo punu salu, a trebalo bi da imamo i da pokažemo odgovornost kada razgovaramo o ovako važnoj temi. Nema razloga da se trči preko ove raspave, već da zaista u ova tri sata i nešto tokom današnjeg dana do kraja radnog dana obavimo jednu kvalitetnu raspravu o radu ovog fonda. Kažem, zbog svega onoga što fond radi, što treba da radi u budućem periodu.

Nekoliko odgovora na komentar i dobro je, gospodine Poček, što ste se javili. Neće biti ništa strašno da se malo i kritikujemo, da malo sugerišemo poneke stvari. Mislim da je to dobro za fond i za vas, a ne da se prećuti rasprava i u maniru nekih vaših prethodnika ode iz ovog plenuma. Dakle, u odnosu na dio koji kažete bilo bi veći portfolio ne manji od 1%, kad bi fond ulagao u građevine i tako dalje. Ja se slažem, ali na strani 15 u poljoprivredu 55%, što je dobro, a u proizvodnju svega 9%, a u usluge 23%. Zašto usluge 23%, zašto ne u proizvodnju 23%? Sada pitam, znam, zavisi od projekata i tako dalje, ali ima prostora.

Za razliku od nekih koji obmanjuju pa i preko javnosti, a zato i postoji Parlament, da ovdje kažemo istinu, a ne u nekim medijima, nijeste vi osnovani samo za kreditiranje malih i srednjih preduzeća. Nemojte da čekate da ja ovdje vas zastupam i da govorim ove stvari, dakle, Vi morate imati svoju akcionu politiku prema tim medijima koji obmanjuju. Vi ste osnovani članom 12, odnosno vi ste kroz zakon osnovani i zbog toga da bi kreditirali i projekte od regionalnog značaja i zato regionalni razvoj, i zato sjever i zato ulaganje u sjever. Imate i zakonsku osnovu da ulažete u sjever i potrebu i obavezu. U odnosu na ulaganja u rizična preduzeća. Imate ulaganja u jedno preduzeće kojem prijete stečaj i pošto vas je Vlada osnovala, a juče smo čuli od Vladinog zvaničnika da će u tom preduzeću najvjerovatnije biti stečaj, moramo da budemo oprezni da kada vas je Vlada osnovala, vi vjerovatno vodite u skladu sa politikom Vlade, da ne ulažemo tamo gdje prijete stečaj. Neka Vlada to rješava, a ima mehanizama na drugi način. Vjerujte mi da ima mehanizama, a ne da nam se dešava da otpisujemo sredstva koja smo dali nekoj firmi na Cetinju, "Prometu" - Pljevlja, "Urbo Projekt" - Pljevlja, "Matica CTK" -Podgorica i tako dalje. O ovim društvima niko više i ne zna ništa. Dakle, ovi plasmani su otpisani. U tom dijelu gospodine Poček, da vodimo malo pažljiviju politiku.

Vi ste mi dali jedan komentar i moram vam odgovoriti. Kazali ste od 145 kredita namjenski 139, namjenski potrošeno. Šest kreditnih plasmana su okarakterisani kao nenamjenski, čitam Vaše. To što su oni potrošili sredstva u skladu sa planom pa je samo nenamjenskih plasmana bilo nenamjenski planirano nekih 70 hiljada ne opravdava da su ovih šest preduzeća, pošto ja tih problema nemam kao neki koji prećutkuju djelimično van ovog Parlamenta i shodno interesima finansijskim i svakim drugim, govore o nekima, o nekim ne govore. Dakle, "Cimba", "Albona", "Radenko", "Prehrana", "Tažeks", "Mamont", govorim o nenamjeskoj potrošnji. Da ne bi bilo ovakvih situacija, da malo više vodimo računa i da ovaj dio kontrole namjenskog trošenja bude više zastupljen i u izvještajima i u vašem radu. Nijeste vi "protočni bojler" da koristite sredstva Evropske investicione banke isključivo, već i da na bazi vraćanja ovih kredita, a ne otpisivanja imate portfolije da bi davali nove kredite. Hvala vam.

PREDŠEDAVAJUĆI SULJO MUSTAFIĆ:

Hvala Vama.

Treba da se trudimo da budemo što racionalniji, da koristimo svoje vrijeme.

Kolega Bralić komentar, a nakon njega kolega Kalač.

IZET BRALIĆ:

Gospodine Poček,

Pozdravljam Vašu spremnost da na ovakav način vodimo raspravu u Parlamentu, da sasvim otvoreno iznosite podatke koje imate. Ono što svakako ne pozdravljamo je da nemate podatke kao pravni naslednici Fonda za razvoj. Ima li projektata koji su negativno ocijenjeni, a da su ponovo dobili podršku Investicionog razvojnog fonda? Svakako da ima. Mislim da ono što bi trebalo da ubuduće radite, a svakako da ćete imati podršku Socijaldemokratske partije, vjerovatno i svih poslanika ovog Parlamenta, da se neke zakonske barijere koje očigledno postoje, izmijene, i ono što bi trebalo da se ide pod hitno, izmjena zakonske procedure vezano za projektnu dokumentaciju. Takođe, iz ugla poslanika i građanina mislim da bi bilo jako dobro da se više sredstava uloži u marketing i onoga što radi i što jeste zadatak Investiciono-razvojnog fonda. Takođe, da se jedan dio sredstava pod hitno uloži u olakšice u izradi projekata za Investiciono-razvojni fond, ako zaista želi da radi ono što mu jeste zadatak, da pospiješi regionalni razvoj, da jedan dio sredstava izdvoji za subvencije i prilikom izrade projektna dokumentacije budućih korisnika sredstava Investicionog razvojnog fonda. Svakako da rezerve ima, evo imam i predlog da smanjite donacije, jer vaša uloga nije da budete dobrotvorno društvo, nego vaša uloga jeste nešto drugo, da smanjete donacije, a da više date na marketing.

Ono što bi trebalo da bude zadatak vaš ili naš, kao društva, da uradimo sve da veze između biznis centara u lokalnim upravama i vas profunkcionišu. Zaista ti biznis centri nijesu biznis centri, već su biznis blokatori i oni ne rade svoj posao i to bi trebalo da bude zadatak i vaš i naš zajednički, da ta veza međusobna profunkcioniše. Brine podatak, onaj koji ste Vi iznijeli ovdje, da su najlošije investicije i najveći promašaji projekti koji su rađeni sa lokalnim upravama i svakako i u tom dijelu treba da se poradi kako bi se pooštrili kriterijumi koji idu prema lokalnim upravama i kako ne bi došli u poziciju da Investicioni razvojni fond može da dođe u situaciju da bude blokiran zbog neodgovornosti lokalne uprave.

PREDŠEDAVAJUĆI SULJO MUSTAFIĆ:

Hvala Vam, kolega Braliću.

Kolega Kalač, odgovor na komentar, izvolite.

ALEMER KALAČ:

Hvala.

Gospodine Poček, o bilo kojoj vrsti kredita da ste govorili, o bilo kojoj kreditnoj liniji i sve brojke koje ste izgovorili danas pokazuju da zbirno sjeverni i južni region imaju manje dobijenih kredita ili manje uloženi sredstava nego centralni region i Podgorica. Normalno da ću se uvijek zalagati za razvoj sjevernog regiona, ponajviše zato što je najnerazvijeniji. Znam i onu drugu stranu priče da stiže veliki broj projekata koji su nekvalitetni i ni u jednom trenutku ne podržavam odobravanje kredita za nekvalitetne projekte. Ono što sam tražio i od vas lično i od cjelokupne službe Investiciono-razvojnog fonda je da se iznađe model da se premoste barijere, a jedna od tih barijera je dobijanje građevinske dozvole. Ono što tražim je ne kršenje pravila davanja kredita već iznalaženje modela kako da se ti problemi prevaziđu jer je upravo najveći broj potencijalnih korisnika kredita onemogućen iz tog razloga. Zahvaljujem.

PREDŠEDAVAJUĆI SULJO MUSTAFIĆ:

Zahvaljujem.

Kolega Bojanić takođe želi da odgovori na komentare koje je čuo u izlaganju.

MLADEN BOJANIĆ:

Bilo je par konstatacija, nijesam ni postavljao neka pitanja da tražim neku dužu elaboraciju, tako da zahvaljujem na tome što sam čuo. Iskoristio bih priliku da još malo

proširim ovu diskusiju jer mi je ostalo, nijesam stigao, a još jednom da pitam, na Odboru smo nešto raspravljali o tome, ali nijesam dobio odgovor, odnos Direkcije za razvoj malih i srednjih preduzeća i Investiciono-razvojnog fonda u dijelu osnivača kapitala.

Po Odluci Vlade 2010. godine Direkcija je prenijela novčana sredstva kao dio osnivačkog kapitala, odnosno suvlasništva u Investiciono-razvojnog fondu, ali je ostao onaj dio njihovih plasmana. Na kraju izvještaja nije bio procijenjen portfolio Direkcije za razvoj malih i srednjih preduzeća, pa nemamo informaciju u ovom momentu ili da vas pitam da li je sada imate, koliki je taj portfolio Direkcije za razvoj malih i srednjih preduzeća koji je prenesen u portfolio Investiciono-razvojnog fonda i uopšte taj odnos između vlasničke strukture jer oni su ušli u vašu vlasničku strukturu. Moram da priznam malo mi je to nejasno, volio bih da mi pojasnite. Zahvaljujem.

PREDŠEDAVAJUĆI SULJO MUSTAFIĆ:

Hvala i vama, kolega Bojaniću.

Ovim smo završili krug uvodnih obraćanja, odgovora predstavnika Fonda i, naravno, komentara tih odgovora. Vi se uvijek možete javiti za riječ tokom trajanja rasprave, dakle tražiti učešće u raspravi ili na kraju rasprave možete u završnoj riječi komentarisati ono što se čulo u daljem toku rasprave.

Prvi prijavljeni iz reda vladajuće koalicije je kolega Predrag Sekulić, a nakon njega iz opozicije kolega Lalošević. Izvolite.

PREDRAG SEKULIĆ:

Hvala vam, gospodine potpredsjedniče.

Gospodo iz Investiciono-razvojnog fonda, uvažene kolege,

Dozvolite mi da nam samom početku i ja izrazim žaljenje što sa nama nije prof. Dragan Lajović koji je svojim stručnim znanjem i energijom obilježio rad Investiciono-razvojnog fonda u ovom proteklom periodu.

Što se tiče samog izvještaja, kolege koje su govorile prije mene saopštile su da je korektno urađen i da u suštini daje dobar i korektan presjek Investiciono-razvojnog fonda uz ovaj dodatak gdje imamo i reviziju koja, takođe, pokazuje da se u Investiciono-razvojnog fondu radi odgovorno i radi na način kako je to predviđeno zakonom.

Ono što je, po meni, glavno pitanje ovog izvještaja jeste da li sa 14,5 miliona uz još par miliona podrške od strane banaka možemo da govorimo o uspjehu svih onih programa koji su veoma korektno i rekao bih na pravi način projektovani u Investiciono-razvojnog fondu. Prije svega, tu mislim na novoosnovana preduzeća, zatim tu mislim na liniju koja govori o mladima u biznisu, zatim projekte u kojima su žene nosioci investicija, posebno kada je u pitanju linija za poljoprivredne proizvođače. Investiciono-razvojni fond kada je osnivan, nije mu bio cilj da direktno utiče na ono što je balans između sjevera i juga, ali u svakom slučaju treba posmatrati posebno i tu komponentu. Naravno, podržao bih kolegu Kalača i druge kolege koji su govorili na tom fonu. Investiciono-razvojni fond poseban senzibilitet mora da pokaže prema onim projektima koji dolaze sa sjevera Crne Gore. Razloga za to je više. Prije svega, tu mislim na siromaštvo tog dijela, a sa druge strane ne možemo da prenebregnemo činjenicu da kapital ide tamo gdje mu je bolje i gdje će prije da se oplodi. S toga, imamo i to da najviše projekata dolazi iz centralnog dijela i sa juga Crne Gore.

Ono što smatram, takođe, da je pionirski poduhvat Investiciono-razvojnog fonda, a čini mi se da se taj dio vrlo korektno odrađuje i kroz saradnju sa univerzitetima i saradnju sa mladima na fakultetu, a to je da podrži sve one dobre ideje gdje se mladi pojavljuju sa tim novinama u tim biznis idejama. Čini mi se da tu Investiciono-razvojni fond treba da napravi korak naprijed, a mislim da vam tu može pomoći i ono što je rasprava u ovom parlamentu gdje ćete da čujete koji su sve problemi onih koji žele da nastupe prema Investiciono-

razvojnog fondu i sa čime se sve oni srijeću. Naravno, pretpostavljam da i vi to veoma dobro znate i znam da ste ograničeni sa nekim zakonskim preporukama. Dozvolićete da smatram da jedan od načina kako bi se riješilo pitanje kako da poljoprivrednicima olakšamo da dođu do kreditnih sredstava investiciono-razvojnog projekta, kroz Midas projekat jeste svakako i to da pokušamo da nađemo model po kojem bi oni mogli direktno od lokalnih samouprava da dobiju građevinske dozvole na ovim područjima koji nijesu blizu mjesnih centara. Mislim da je, tu će mi pomoći kolega Tarzan Milošević, raniji ministar poljoprivrede, o tome je bilo riječi na sjednicama Vlade, a mislim da je to veoma jednostavno uraditi kroz ugradnju u neke zakonske projekte. Pri tom i kritika lokalnim samoupravama koje nijesu do sada završile ono što im je bila ranija obaveza, a to je da imaju svoje prostorne urbanističke planove kako bi i taj problem riješili na održiv način. U svakom slučaju, ono što, takođe, treba da brine jeste da ovi projekti koje posmatramo na prvi pogled jesu primamljivi, jesu prijemčivi za one koji prvi dolaze u dodir sa biznisem, gdje su dobri za žene u biznisu. Problem je da je mali broj onih koji se javljaju ili koji su dobili kreditna sredstva s jedne strane, a s druge strane imamo i ono što mala odobrena sredstva. Pretpostavljam da su to, ipak, manji projekti, ljudima je teško da se zadužuju, bez obzira koliko bila povoljna ta sredstva. Tu možda treba napraviti neki iskorak ili možda kroz praćenje tih projekata, u jednom dužem periodu, da im se ponovo pomogne da, eventualno, prošire ono što su njihove prvobitne ideje. Sasvim je normalno da isto tako kao što kapital ide tamo gdje će najbrže da se...kada su u pitanju mala sredstva da se to radi u uslužnim djelatnostima, a ne u proizvodnim pogonima.

Činjenica je da je najviše sredstava, prema ovom izvještaju, odobreno za one koji su već u poslovanju, bez obzira da li se radi o investicionim sredstvima ili se radi o obrtnim sredstvima. Rekao bih, pošto mi vrijeme ističe, ono što je dobro jeste da se Investiciono-razvojni fond počeo baviti i faktoringom tim prije što se to odnosi prema onim potraživanjima koja se odnose prema državi. S jedne strane, to su nesporna potraživanja, a sa druge strane mislim da to pomaže malim i srednjim preduzećima jer je pitanje likvidnosti u ovom trenutku najvažnije pitanje za one koji se bave biznisom. Naravno, da kažem da su uslovi kod Investiciono-razvojnog fonda mnogo bolji nego kod poslovnih banaka, ali je činjenica isto tako, što je ovdje rečeno, da manje projekata imamo prema Investiciono-razvojnog fondu, a mnogo više projekata prema poslovnim bankama, što treba da nas zabrine. Hvala i izvinjavam se zbog prekoračenja.

PREDŠEDAVAJUĆI SULJO MUSTAFIĆ:

Hvala.

Kolega Lalošević, a neka se pripremi kolega Adrović.

Izvolite, kolega Laloševiću.

VASILIJE LALOŠEVIĆ:

Poštovane kolege, poštovani građani Crne Gore, gospodine Poček sa saradnicima,

Danas imamo priliku da govorimo o veoma značajnoj temi. Prije nego što nešto konkretno kažem o vašem Izvještaju za 2012. godinu, podsjetiću sve nas ovdje prisutne, a i crnogorsku javnost, na nešto što se čulo iz ovih klupa, čini mi se 4. decembra 2012. godine. Za one koji se sada prisjećaju koji je to datum 4.12, to je bila inauguracija nove Vlade, inauguracioni govor premijera upravo iz tih klupa. Između ostalog, on je tada rekao - imperativ Vlade i državne politike jeste da nađemo nove investitore. Imperativ Vlade i države jeste da napravimo regionalni razvoj. Imperativ države i Vlade jeste da zapošljavamo mlade ljude. Imperativ države i Vlade jeste da forsiramo i favorizujemo mala i srednja preduzeća. Reklo bi se sada sa strane sve potpisujemo i apostrofiramo sve ove četiri stvari koje su se tada čule. Od tog vremena do sada prošlo je gotovo godinu dana. Mi možemo da napravimo presjek šta se to uradilo i šta je, zaista, urađeno. Zbog toga mi je ovaj uvod i bio potreban da

kažem nekoliko riječi o radu vašeg fonda, uz pijatete kao što su kolege rekly za pokojnog direktora Lajovića.

Ono što je tada rečeno, i time završavam ovaj šlagvort, uvod, i vraćanje u prošlost od decembra 2012. godine, tada su rekly, gospoda ministri i premijer, da je filozofija stezanja kaiša koliko god da je nužna okončana i da sada treba svu dužnu pažnju i sredstva da favorizujemo sve ovo o čemu danas moje uvažene kolege govore. Kazaću vam, gospodine Poček, da u ekonomsko socijalnoj ponudi da svima bude dobro koju je Socijalistička narodna partija forsirala svih ovih godina, između ostalog, jedna od ključnih stvari jeste regionalni ravnomjerni razvoj. Danas su kolege govorile o sjeveru i analizirajući pažljivo sve ovo što ste vi kazali u Izvještaju može se jasno zaključiti da tu ipak ima određene disproporcije od određenih naših namjera, želja, do realnost koje je vaš Fond ostvario.

Evo, konkretno preskočiću ovaj dio vezano za ostvarene rezultate ali zaintegrirala su me dva ili tri grafikona iz ovog vašeg izvještaja. Naime, ovdje imamo težnju vašeg fonda da realizujete ciljeve strategije regionalnog razvoja. U tom kontekstu od ukupnog broja, možda je neko od kolega pominjao izvinjavam se ako ponavljam ponovo taj podatak, 32,41% ili 47 projekata realizovano u opštinama sjevera, 53,79 ili 79 projekata u centralnom dijelu 13,79 ili 20 projekata na jugu Crne Gore. Znam za realna ograničenja zašto ne možete sve ove stvari koje pričamo o sjeveru i regionalnom razvoju forsirati tamo. To ste objasnili u svom uvodu i u odgovoru na pitanja kolege ekonomista koje su veoma pažljivo i detaljno govorili o tome.

Interesatna je i struktura odobrenih kredita po djelatnostima. Imamo u oblasti poljoprivrede i proizvodnje hrane 55,86% plasiranih kredita, u oblasti proizvodnje 8,97, to je veoma malo, u oblasti turizam i ugostiteljstva 11,71 i u oblasti uslužnih djelatnosti 23,45% to je mnogo. Trebalo je jedan dio tih sredstava iz oblasti uslužnih djelatnosti prebaciti u ovaj dio proizvodnje, jer 8,97 ako hoćemo da ponovimo sve ovo što je Vlada tog decembra 2012. godine kazala da zapošljavamo mlade ljude, da forsiramo mala i srednja preduzeća, mislim da je to malo, za ovaj dio i za ovaj procenat u poljoprivredu, apsolutno se slažem i mislim da je to jedna od velikih šansi Crne Gore.

Kada uparimo poljoprivrednu proizvodnju i regionalni razvoj i potencijale sjevera mi možemo doći do ove cifre da ove cifre budu zaista balansirane na pravi način.

Jedna od stavki u Izvještaju koja me je zaintegrirala bila je i ona koja se tiče konkursa za saniranje posljedica elementarnih nepogoda. Naime, sjećamo se svi i nikada se ne ponovila ta 2012. godina, onih snežnih nameta, one poplave dolinama Zete i ovamo ka Bjelopavličkoj ravnici, tada sam imao apsolutno svoj stav o svim tim stvarima, jer sam smatrao i sada, na žalost, dijelim taj stav, prošlo je godinu i nešto dana, da država nije adekvatno reagovala. Ali, ovdje vidim da je Fond imao određene aranžmane i da je forsirao 20 projekata, vezano po uslovima važećeg konkursa, da je taj iznos, čini mi se, 1,45 mil.€. Ne znam da li je osim ovog materijala koji smo mi dobili, bilo je nekih propratnih materijala, da li je vođena rasprava o ovome na Odboru za budžet i finansije. Nijesam vidio iz ovog izvještaja, iz ove male stavke, vezano za konkurs za saniranje posljedica elementarnih nepogoda, koliki je to procenat bio realizovan kreditom u odnosu na zahtjeve koji su postojali, da li je saniranje posljedica elementarnih nepogoda bilo u cilju sufinansiranja nabavke ilis toke, ili stočne hrane ili je bilo u funkciji saniranja uništenih platenika, ili je bilo u funkciji saniranja uništenih usjeva i tako dalje.

Imamo ovdje i jednu stavku, čini mi se da na strani 17 koja se tiče direktne kreditne ponude za posebne ciljne grupe korisnika kredita. I to je veoma značajno kazati, a ponavljam još jednom ovu famoznu priču iz ovog „pledoajea” premijera iz decembra 2012. godine, ako ćemo da forsiramo mlade ako ćemo da forsiramo posebne ciljne grupe korisnike kredita žene, ako ćemo da forsiramo mala i srednja preduzeća, veoma bi bilo značajno za nas laike iz ove oblasti da vidimo koje su to kreditne linije bile za žene, koje su to kreditne bile za mlade u biznisu. Na sljedećoj strani već vidim da su samo dva mlada čovjeka se javila da

uzmu kreditnu podršku za određene investicije, da je to bio iznos od sredstava od 30.000 evra i postavlja se realno pitanje: Projektovali smo mlade, projektovali smo razvoj biznisa, projektovali smo mala i srednja preduzeća, a imate frapaktnu činjenicu da su samo dvoje mladih investitora dobili tih 30.000 evra. Šta su oni mogli da urade? Mi ne znamo ni strukturu naravno da je od dvoje korisnika nemoguće napraviti strukturu korisnika po regionalnom principu i napraviti strukturu korisnika po specijalizaciji gdje su ta sredstva uložena, ali evo između ostalog to su bile neke stvari koje daju i vama motiva za razmišljanje, svima nama ovdje, posebno ovom resornom Odboru za budžet i finansije koji je veliku ulogu imao u svim ovim procesima i analizi ovoga dijela, jednostavno da naprave jednu projekciju za neki novi izvještaj 2013. godine. Hvala vam gospodien potpredsjedniče.

PREDŠEDAVAJUĆI SULJO MUSTAFIĆ:

Hvala Vam, kolega Laloševiću. Naravno, to ne biste bili Vi ako ne bi prekoračili predviđeno vrijeme.

Sljedeći diskutant je kolega Rešid Adrović, a nakon njega kolega Dritan Abazović.

Kolega Adroviću, izvolite.

REŠID ADROVIĆ:

Gospodine potpredsjedniče, uvažene kolege poslanici, poslanice, poštovani potpredsjedniče Skupštine Crne Gore, uvaženi građani, uvaženi gospodine Poček,

Pred nama danas na dnevnom redu je Izvještaj o radu Investiciono-razvojnog fonda za 2012. Godinu. Ako znamo čime se bavi Investiciono razvojni fond ako znamo stanje kako nam je u privredu, zaista jedna veoma važna tema danas na dnevnom redu.

Investiciono-razvojni fond Crne Gore namjeski plasira sredstva za realizaciju projekata a sve u cilju podizanja privrednih aktivnosti radi što veće uposlenosti postojećih kapaciteta, izgradnje novih kapaciteta, a sve sa ciljem otvaranja novih radnih mjesta. Ono što mislim da je nedostatak ovog izvještaja to je što u njemu nema pokazatelja koliko je to novih radnih mjesta otvoreno aktivnostima Investiciono-razvojnog fonda u 2012. godini. Vi ste sada, nakon uvodnog izlaganja, kazali da je to nekih 300 radnih mjesta, i već je jasnija slika koliki je to značaj rada Investiciono-razvojnog fonda za 2012. godinu ako imamo na jednoj strani 14,5 uloženi miliona a na drugoj 300 novih radnih mjesta mislim da je rezultat rada Investiciono-razvojnog fonda zaista za svaku pohvalu.

Ono što želim da pohvalim u Izvještaju jeste to što je Fond za projekte koji se realizuju na sjeveru Crne Gore za programe čijom se realizacijom zapošljavanje pet ili više lica instrumentima finansijske podrške definisane su stimulacije u vidu smanjivanja kamatnih stopa na nivou godišnjem od 1% što mislim da je dobro ako znamo kako nam je stanje na sjeveru.

Iz Izvještaja se vidi da je Fond u 2012. godini uspio da realizuje oko 146 kredita iz sektora mala-srednja preduzeća podržano sa 11,46 miliona eura, putem faktora i finansiranja u iznosu 11,86 miliona eura. Investiciono razvojni fond je uspio da u sektor mala - srednja preduzeća ubrizga svež kapital i time omogući nešto bolje funkcionisanje privrede.

U 2012. godini Investiciono razvojni fond je potencijalnim klijentima ponudio sljedeće proizvode:Kreditni za preduzetnike, novo-osnovana preduzeća i preduzeća koja već posluju;Kredite u kojima su žene nosioci investicije; Kreditna za mlade od 21-35 godina;Kreditna za poljoprivredne proizvođače - MIDAS grantovi.

Iz sredstava Investiciono-razvojnog fonda kreditirano je direktnim kreditnim aranžmanom, kao i što smo čuli u nekoliko navrata danas oko 120 projekata a sa sredstvima Investiciono razvojnog fonda u iznosu 11,08 miliona eura, a preostalih 23 projekta realizovano je uz garanciju i učešće poslovnih banaka, sredstvima Investiciono razvojnog fonda, 3,38 miliona eura i sredstvima banaka 2,24 miliona eura. Od ukupnog broja odobrenih

kredita 32,41% ili 47 projekata realizovano je u opštinama sjevernog regiona, 53,79% ili 78% projekata realizovano je u opštinama centralnog regiona, dok je 13,79% ili 20 projekata realizovano u opštinama južnog regiona Crne Gore. Iako Fond pokušava da kreditnom podrškom da svoj doprinos za realizaciju ciljeva strateškog regionalnog razvoja da, da podrškom razvoju nerazvijenog sjevera. Moj utisak je, da je nerazvijenom sjeveru malo odobreno kredita, i moje interesovanje se kretalo u pravcu u ovih 47 projekata koliko je uloženo sredstava. Vi ste naknadno kazali da je to nekih 4,6 miliona eura. Lično vjerujem da je to, ako imamo u vidu bez obzira na Vaše objašnjenje, da sa sjevera niste imali kvalitetne programe i da je to veoma malo, vjerujem ipak da je u pitanju nešto drugo. Da je i dalje procedura od izrade projekata do obezbjeđenja garancija za realizaciju kredita za izradu dosta komplikovana i složena, i da mislim da u tom dijelu mnogo više treba uraditi i mnogo više činiti nego što se dosada radi. Mislim da bi rezultat mnogo bio bolji, jer ako znamo da na sjeveru imamo potencijale, znači, uz neke druge vidove aktivnosti mislim da bismo iz tog područja dobili mnogo kvalitetnije projekte. Mislim da bi Fond mnogo više pažnje trebao da poklanja nefinansijskim instrumentima pomoći da bi podstakao preduzetnički duh, u tom pravcu Fond je u 2012. godini imao određene aktivnosti, ali i u planovima za 2013. godinu vidim da se pridaje važnost ljudskim resursima koji predstavljaju najvažniji faktor napretka, a uvođenje novih proizvoda nameće potrebu Fonda da izdvoji određene iznose sredstava za razvoj i unapređenje ljudskih resursa.

Dakle, vidim da je Fond u 2012. godini imao značajnu saradnju sa univerzitetima Crne Gore. Mislim da je to dobro, i da će sve to vjerujem dati još veće rezultate. Vidimo da je i mnoge druge aktivnosti u 2012. Fond imao, dakle, potpredsjedniče izvinjavam se,

Znači, iskreno vjerujem da je spektar djelovanja Investicionog fonda širok i daću podršku ovom Izvještaju i vjerujem da će rezultati još biti vidiniji u narednim godinama. Hvala.

PREDŠEDAVAJUĆI SULJO MUSTAFIĆ:

Hvala i Vama.

Želite li učešće u raspravi?

Izvolite, gospodin Poček. Je li to komentar ili učešće u raspravi?

Daćemo onda učešće u raspravi, možda je bolje tako.

PREDRAG POČEK:

Ovdje su dva puta već pomenuta, to sam zaboravio prvi put da kažem, neka preduzeća koja nijesu registrovana kod CD-a. Mi njima nijesmo dali kredit, mi smo to naslijedili iz Fonda za razvoj, ušli su sa vrijednošću nula u naš kapital i tu znači, više nije ... na Privrednom sudu da se to isčisti i da mi maltene izbrišemo ta preduzeća iz naše evidencije, tako da samo taj dio pojasnim. Namjenska kontrola, postrožili smo kriterijume definitivno. Gospodin Damjanović je potpuno u pravu kad je citirao onaj dio koji smo mi poslali skupštinskom Odboru. Mi smo doveli tu proceduru sada do toga da u većini slučajeva prenosimo sredstva direktno dobavljačima klijenata, a ne na račune klijenata da bi izbjegli eventualne zloupotrebe kad novac legne na račune klijenata.

Što se tiče podatka koji nijesam imao za Fond za razvoj, koliko je kredita i je li bilo nemanjenskih kredita u periodu 2006-2010, ne znam taj podatak. Tada je Fond za razvoj svu svoju aktivnost radio preko poslovnih banaka, ali ako bude trebao taj podatak mi ćemo ga naći ili prosljediti ovom tijelu. Takođe, za bilo koji drugi podatak koji mi danas ovdje namamo ili na koji ne možemo da odgovorimo, stojimo vam na raspolaganju bilo kada, bilo u direktnom kontaktu, bilo preko pisma da vam dostavimo tražene podatke.

Što se tiče olakšica nekih u izradi projekata subvencije, mi imamo neku priču sada, ne znam čime će to rezultirati, ali ušli smo u priču sa Direkcijom da preko njih pokušamo

omogućiti lakši pristup eventualnim potencijalnim klijentima za izradu biznis planova i Savjetu u prikupljanju dokumentacije koja je potrebna za aplikaciju u Fondu.

Što se tiče Direkcije za razvoj malih i srednjih preduzeća, kad smo osnovani, znači u aprilu 2010, dobili smo 6,6 miliona slobodnih novčanih sredstava Direkcije, u međuvremenu se iz tri iteracije dokapitalizovali novčanim sredstvima koje je Direkcija sakupljala na svojim računima kod poslovnih banaka, nekih još tri miliona. Direkcija nije ušla u vlasničku strukturu kapitala. Mi smo još uvijek u 100% vlasništvu države.

Ukoliko, gospodin Sekulić je pomenuo, postoji mogućnost da se kroz promjenu zakonske regulative dođe do toga da opštine daju građevinsku dozvolu sovojim klijentima koji posluju na njihovoj teritoriji, nama bi to umnogome olakšalo, znači i nama i klijentima bi umnogome olakšalo taj položaj za faktoring. Mislim da je sasvim ok proizvod, da smo ga dobro postavili, da imamo odlične rezultate iz faktoringa, da nemamo spornih potraživanja, ali smo ga postavili na osnovama otkupa zdravih potraživanja. Znači, nemamo otkup niti spornih, niti potraživanja koja su već dospjela i probila rok plaćanja. Znači, radimo otkup zdravih potraživanja i imamo tu zasad dosta dobre rezultate. Kreditna linija elementarnih nepogoda, finansirali smo 1,45 miliona. Toliko je sredstava otišlo prema klijentima, za prerađivače mesa, otkupljivače milijeka, za nabavku stočne hrane. Ti projekti su do sada gotovo u cjelosti vraćeni, imamo još tri aktivne kreditne linije iz tog projekta koje će biti do kraja ove godine svedene na nulu. Takođe, svaka naša odluka, bilo za kredit gdje su nosioci žene, gdje su nosioci mladi ili bilo ko, na našem je sajtu. Možemo da napravimo analizu, u pravu ste, ako imamo samo dva kredita bespredmetno je raditi neku analizu bilo teritorijalne ili bilo kakve druge disproporcije projekata, ali imamo u ovoj godini sedam projekata gdje su žene, do danas, a kreditne linije za mlade četiri projekta, to je u ovoj godini.

Što se tiče zaposlenosti, pomenuo sam da imamo tu dosta problematične impute, odnosno impute koji su diskutabilni obzirom da preduzeća u različitim intervalima prijavljuju svoje zaposlene Poreskoj upravi, ali onaj podatak koji sam naveo stoji. Već smo ušli u proceduru u ovoj godini da pokušamo napraviti cjelovitu analizu efekata zaposlenosti svih naših klijenata, znači od 2010. do danas, tako da ćemo i taj podatak imati nadam se gotov odmah za početak sledeće godine. Zahvaljujem još jednom, hvala.

PREDŠEDAVAJUĆI BRANKO RADULOVIĆ:

Hvala i Vama, gospodine Poček.

Da li neko od poslanika želi da odgovori, da komentariše?

Izvolite, kolega Laloševiću.

VASILIJE LALOŠEVIĆ:

Papira nijesam imao, iskoristiću elektronsku mogućnost da se prijavim za komentar, ali mislim da mi neće zamjeriti.

Hvala, gospodine Poček, upravo je to bila intencija mog pitanja. Što veli naš narod, bila je rabota, 2012. davno je prošla, ali je suština moje priče bila da vidimo da li je i Ministarstvo poljoprivrede i ruralnog razvoja i vaš Fond jednostavno pokušao da izađe u susret tim ljudima koji su pretrpjeli štete. Sjećam se televizijskih emisija koje su tada bile posvećene tom zaista nemilom događaju i zbivanjima, sjećam se dosta pisanija po štampanim medijima i svi smo tada govorili, da moramo učiniti dodatne napore da pomognemo te ljude. Ali, onda kada sada vidimo ove podatke, naravno, ovo je dio samo vezan za nadležnost vašeg Fonda i za vaš rad. Nadam se da su ostala ministarstva u mnogome pomagala te ljude, ali vidimo da je 20 projekata ukupno u iznosu od 1,45 to je respektabilno za vaš Fond i za eventualnu dopunu sa Ministarstvom za poljoprivredu, ali ipak je tada bilo mnogo oštećenih, bilo je nažalost onih ljudi sjajnih poljoprivrednika. Mi smo prije par dana imali jednu izvarednu raspravu koja naizgled i nekima ne djeluje atraktivno, ali

vjerujte da je imala dosta refleksija u javnosti, jer ljudi koji se bave tim poslom hoće da znaju šta se to zbiva, koje metode država koristi da im pomogne i šta ustvari znači njihova muka i napor da forsiraju poljoprivrednu proizvodnju koja je perspektiva Crne Gore i svih nas, a ovamo imju nemarn odnos države i pojedinih resora.

Ovaj dio raduje, da je u ovoj 2013. godini već povećano, da je sedam žena se javilo za kreditnu liniju kao nosioci investicija, da je četvoro već mladih ljudi, imamo još vjerovatno možda i prostora da se i do kraja 2013. godine neko javi.

Samo 10-15 sekundi ako nije problem. Ali, je suština cijele priče, da mi kada hoćemo da kreditiramo mlade ljude da započnu biznis i ovičili smo još godinama u toj grupaciji od 21 do 35, onda moramo da uradimo mnogo još sistemskih rješenja da njih zaista poguramo, 30 hiljada evra dati danas bilo kom mladom čovjeku, i da mu date četiri ili pet odrednica gdje će on te pare uložiti, vjerujte bez stručne pomoći, ili onih ekonomista koji zaista dobro znaju kako plasirati novac, pretpostavljam da bi gro tih mladih ljudi novac investirao u uslužne djelatnosti, a ponavljam još jednom, a gdje je poljoprivreda, agdje je proizvodnja. Dakle, imamo mogućnost da na taj način pomognemo sve to i da onda kažemo još jednom, te 2013. godine, kada budemo imali taj izvještaj, s pravom kažemo - da uradili smo one stvari koje smo možda u 2012. godini zapostavili, dali smo direktnu kreditnu ponudu za posebne korisnike, i to je afirmativno.

Hvala vam još jednom na odgovoru.

PREDŠEDAVAJUĆI BRANKO RADULOVIĆ:

Hvala i vama, kolega Laloševiću.

Veoma značajna tema, guverner je rekao kad je gostovao i kad je bio ovdje prošle neđelje, da je Investiciono-razvojni fond znak jednakosti Razvojna banka. Ili sada, ili sutra. I moram reći sa pijetetom prema direktoru, dobrom profesoru i dobrom stručnjaku.

Izvolite, kolega Abazoviću i neka se pripremi kolega Milošević.

DRITAN ABAZOVIĆ:

Hvala, prvi potpredsjedniče.

Poštovane kolege i kolegice poslanici, poštovani predstavnici Investiciono-razvojnog fonda, poštovani građani,

Ja sa svog nekog aspekta, politološkog više, želim da podijelim neke utiske vezano za ovaj izvještaj.

Od izuzetnog je značaja imati Investiciono razvojni fond i njegova razvojna komponenta u pojedinom društvu zaista treba da bude sve učinkovitija i da se to sve više ogleda kao institucija koja zaista pomže razvoju Crne Gore, iako ja nisam siguran koliko se u prethodnim godinama zaista to moglo dovoditi u vezu, ne sumnjajući da ste vi radili dobro svoj posao, ne sumnjajući da ste davali dobre kredite i ne sumnjajući da ste makar nekome negdje uspjeli da pomognete da dodatno unaprijedi svoje poslovanje.

Međutim, ipak imam nekoliko dilema. Prva stvar, nije mi jasno kako su lokalne zajednice neuspješne u ovim realizacijama, znajući koliko zaista imaju problema, znajući da teško mogu da nalaze sredstva, pa i ovako su neuspješne, da li ste analizirali zbog čega se to dešava i da li postoji neki način da se pomogne lokalnim zajednicama da zaista taj njihov rad bude unapređen.

Ono što mi je najviše iritantno od svega, a odmah da kažem jeste davanje ovih kredita za posljedice elementarnih nepogoda. Investiciono razvojni fond nije bio nigdje kada su padali oni snjegovi. Ne zato što, vjerovatno, ljudi nisu konkurisali, ja to ne želim da dovodim u tu vezu, ali ono što jeste indikativno za mene jeste da ste odluku o ovim kreditima donijeli šest dana pred Parlamentarne izbore, a da je Vlada u svoje zaključke to donijela 27.09. 2012. godine. Tu je sa nama u ovoj sali, na svu sreću, čovjek koji može da se uključi i aktivno

u obrazloženje ove problematike, akter afere "Snimak", politički direktor Demokratske partije socijalista, tadašnji ministar poljoprivrede, gospodin Tarzan Milošević, i ja evo negativnom reprikom mu omogućavam da se on jednostavno izrazi i da jednostavno obori ove argumente.

Ono što mene interesuje, gospodo, jeste, vi ste dali u Izvještaju da ste izdali 145 kredita. Mene interesuje koliko je ljudi konkurisalo. 100-200-1000-2000, da bi mogli da tumačimo da li su krediti odobravani po nekoj političkoj liniji, da li su krediti odobravani po nekim vezama, da li po nalogu političkih direktora, ili su zaista to bili najbolji mogući krediti. Ja ne sumnjam u vaš kvalitet, ne sumnjam ni u vašu pouzdanost, ali je dobro da znamo i cifru ljudi koliko ih je konkurisalo. Da li je to bilo 200 ili 250, koliko god da je bilo znamo da je 145 kredita bilo odobreno. Nije mi jasno kako toliko malo su odvajanja za sjever. Da li je to posljedica da ljudi ne znaju da konkurišu ili da nemaju dobre planove. Nije mi jasno da svi pričamo o regionalnom razvoju i da znamo da je centralni dio i južni dio zaista na svu sreću nešto malo napredniji u razvoju nego sjeverni dio, a s druge strane imamo ovaj problem koji imamo da krediti jednostavno ne idu prema sjeveru.

Isto tako, mislim da je jako bitno da imamo šta je urađeno sa tim sredstvima koja ste vi odobrili, kakva je njihova realizacija, da li ste vi zadovoljni kako su ta sredstva utrošena, i da li zaista ona jesu podtakla ono što je bio njihov primarni cilj, odnosno ostvarivanje veće razvijenosti u kompletnom društvu. S obzirom da znamo da je za poljoprivredu odvojeno 55% i to je dobro, i ja želim da pomenem da sam malo iznenađen ovom cifrom od 8,97% koliko je odvojeno za proizvodnju, mislim da ova zemlja nema dobru strategiju razvoja, za to apsolutno niste vi krivi, ja sam siguran da ova zemlja sa svojim kapacitetima i prirodnim resursima koje ima, može vrlo dobro da ukomponuje ono što je njena proizvodnja i njena potrošnja. Ja mislim da naši turisti koji dolaze na naše primorje trebaju da koriste naše proizvode, da naši proizvođači i poljoprivrednici imaju mogućnosti da svoju robu, da tako kažem, plasiraju prevashodno na naše tržište, i da mi na taj način umanjimo uvoz, a isto tako da se veći novac zadržava na teritoriji Crne Gore. Postoje brojni primjeri u svijetu gdje se to uspješno uradilo, jedan od tih primjera je Katalonija, i ja očekujem zaista da i vaš tim, iako ne možda direktno vezan, ali u koordinaciji sa ostalim institucijama koje su zadužene za strateška promišljanja razvoja, jednostavno urade nešto u ovom planu i da neki naredni izvještaj konstatujemo da je zaista podrška proizvodnje i proizvodnja generalno na nekom mnogo većem nivou.

Ja ću ponoviti samo ono što je stav i šefa kluba i ostalih poslanika, mi ćemo podržati izvještaj, nemamo ništa protiv njega, kao izvještaj, mislimo da ste vi to uradili prilično korektno, ali zaista meni su ostale neke nedoumice i ja bih volio da u direktnoj komunikaciji sa vama kao i sa osobama koje sam pomenuo, te nedoumice jednostavno razriješimo. Zahvaljujem.

PREDŠEDAVAJUĆI BRANKO RADULOVIĆ:

Hvala i vama, kolega Abazoviću.

Kolega Miloševiću, da li hoćete dva, pet, dva i pet? Da li hoćete dva minuta da odgovorite ili ćete diskusiju pet, ili ćete i jedno i drugo? Imate mogućnost i jedno i drugo.

Znači samo pet.

TARZAN MILOŠEVIĆ:

Komentar, ne, ne, prvo komentar na izlaganje gospodina Abazovića, da dozvolim i njemu šansu da on kaže i da mu se zahvalim na prilici da na ovakav način odgovorim na pitanje, jer gospodin Lalošević je pomenuo to u jednom segmentu i shvatio sam da je to bila jedna pozitivna priča. Ovo je pomenuto iz jednog drugog konteksta, i onda želim da

odgovorim vrlo plastično onako kako ja to obično radim i vrlo konkretno, i mislim da će onda biti sve potpuno jasno.

Složićete se sa mnom da prošla godina se ne može porediti bilo kojom godinom od 56. godine, što se tiče poplava i suše. Jer je suša 90 dana neprekidno trajala i upravo taj period koji je bio aktivan do perioda, od prilike do kraja septembra, gdje smo morali da uradimo niz mjera, osim ove koja je sad ovdje u izvještaju Investiciono razvojnog fonda, da bi pomogli stočarima na tom području, prvenstveno se odnosilo na otkup jagjadi da krenemo mnogo ranije, jer jednostavno više nije bilo ni trave ni sijena za te ljude i to bi bila katastrofa da to nismo uradili. I mislim da je ovo bilo malo novca koliko je trebalo dati podrške u odnosu na ono što se dešavalo na terenu za ljude koji su obilazili teren u tom dijelu. Da govorimo o resursima državnim, o zloupotrebi resursa, da li ih je bilo ili ne. Samo ću vam reći jednu stvar. Ovdje smo našli jedan najbolji metod da ovdje gdje i gospodin Lajović, koga na žalost sad nema, koji je dao značajan doprinos svemu ovome, i sa gospodinom Počeka i sa ljudima iz Investiciono razvojnog fonda, kako na najbolji i najsigurniji način da pomognemo ljudima.

Investiciono razvojni fond je dao kredit ozbiljnim subjektima u Crnoj Gori u iznosu od milion i 470 hiljada, čuli ste to. Oni su nam za to nabavili stočnu hranu i tu stočnu hranu podijelili kooperantima. Ti kooperanti su bili u obavezi da u 12 rata vraćaju kroz svoje proizvode, znači kroz mlijeko da vraćaju novac, umjesto da dobiju novac da vraćaju proizvođačima, a proizvođači da vraćaju kredit Investiciono razvojnog fondu. Čuli ste prije od gospodina Počeka da će do kraja godine sve biti vraćeno kako je dogovoreno, i da će i kamate i sva sredstva biti vraćeni Investiciono razvojnog fondu do zadnjeg centa.

Kad govori neko o garancijama...Ministarstva poljoprivrede i ruralnog razvoja nije pao nijedan cent garancije, jer je Ministarstvo bilo obezbijeđeno, kroz to što daje subvencije tim proizvođačima za mlijeko, ima garanciju da može da se naplati.

Eto to je bila poenta čitave priče. Zahvaljujem.

PREDŠEDAVAJUĆI BRANKO RADULOVIĆ:

Hvala, kolega Miloševiću.

Kolega Abazoviću, izvolite.

DRITAN ABAZOVIĆ:

Hvala, kolega, na korektnosti, što ste i meni, a niste imali potrebe, omogućili da i ja sada ovako odgovorim na komentar sa boljim saznanjem stvari nakon vašeg komentara.

Samo da ne ostane neka nedoumica. Ja apsolutno nijesam da se ne pomogne ljudima koji jesu bili u elementarnoj nepogodi. Naprotiv, ja sam saglasan sa vama da je bilo sreće da je bilo mnogo više novca, da se izdvaja ljudima koji zaista su, na žalost, zbog vremenskih prilika došli u takvu tešku životnu situaciju. Ali, kome je novac išao, to je poenta priče. Da li ste vi djelili samo ljudima za koje ste smatrali da treba pomoći zbog političkog interesa ili ste to činili na osnovu realne situacije na terenu? Imamo vaše kolege koji su rekli da pomoć za elementarne nepogode mnogo može da im pomogne na lokalnim izborima. Imamo situaciju da su mnogi ljudi nezadovoljni što nisu mogli da dođu do tih sredstava koje bi naravno vratili kao i svi ostali.

Znači, suština priče nije da se ne pomogne, jer je Fond tu stvoren da pomogne ljudima, da bi im olakšavao, ali ne samo pojedincima i onima koji imaju određenu političku profilaciju. To je moja dilemma. A što se suše tiče, suša je posljednje 23 godine sve jača, ali kao što poslije kiše uvijek izađe sunce, tako i poslije suše padne kiša ili nešto drugo.

Zahvaljujem.

PREDŠEDAVAJUĆI BRANKO RADULOVIĆ:

Kolega Abazoviću, to je u pjesmi, a globalno zatoplavanje drukče naučnici kažu.

Kolega Miloševiću, diskusija pet minuta, a neka se pripremi kolegunica Popović.
Izvolite.

TARZAN MILOŠEVIĆ:

Hvala, gospodine potpredsjedniče.

Poštovani članovi Investiciono-razvojnog fonda, gospodine Poček, poštovane kolege, Investiciono-razvojni fond obično u značajnoj mjeri determiniše razvoj privrede jedne države, istovremeno je generator razvoja privrede. I takođe služi za povećanje konkurentnosti da bi se lakše priključili evropskim tokovima i savremenom poslovanju.

Da bi sve to napravili, mislim da nekoliko stvari značajno utiču na to, prije svega, vi ste govorili u jednom dijelu o tome, to je finansijska pismenost, zakonska regulativa i poreska politika. Znači, potrebno je što više edukacije ljudi i što više podrške da bi ljudi mogli da lakše dobiju potrebna sredstva. Takođe da se pojednostavi zakonska regulativa i najkraće poreska politika treba da bude smanjene poreske stope, da bi mogli na kvalitetniji način da dođemo do sredstava.

Što se tiče samog izvještaja istakao bih da je izvještaj pregledan, analitičan, transparentan, i da iz njega na jasan način, svako može ispravno da tumači sadržaj i može da sagleda sve aktivnosti Investiciono razvojnog fonda. Ali, moje obraćanje za ovo kratko vrijeme ima dva fokusa. Po meni, najvažnija uloga Investiciono razvojnog fonda je kreiranje podrške ljudima koji su u biznisu. I to dvije kategorije biznismena, uslovno, veliki i mali privredni subjekti. Za velike privredne subjekte vidim da je limit od jednog miliona povećan na pet miliona, što je po meni dobro, i šansa da se realizuju veći investicioni projekti pod povoljnijim uslovima. I mala i srednja preduzeća koja startuju u maksimalnom iznosu od 50 hiljada, po meni, metod za dobijanje tih sredstava bi trebao da se izmijeni, naročito za ljude koji imaju dio sredstava da bi mogli da startuju sa poslom. Mislim da nije to u zakonskoj proceduri riješeno, i da tu u značajnoj mjeri sputava ljude da se javljaju na konkurs, zbog toga imamo 15 subjekata koji su konkurisali za ta početna sredstva.

Što se tiče procedura, napravljen je iskorak, ali i dalje otežavajuće okolnosti o kojima su govorile moje kolege su ovdje hipoteke, garancije, na nivou onoga što maltene traže banke. Kuća u Podgorici ili stan na primorju. Šta je sa prihvatanjem zemlje i kuće na seoskom području kao koleterala, isto se odnosi na stočni fond o čemu smo više puta razgovarali, ja sam insistirao na tome, jer siguran sam da kod osiguranja stočnog fonda da stočni fond treba da bude koleteral i da je to jedino što ljudi posjeduju na selu, ali znamo da to može i te kako da im posluži za proširenje svoje farme grla i tako dalje. Poenta čitave priče, pojednostaviti proceduru i napraviti dostupnost kredita jednostavnim. Šta može da se uradi konkretno na tome? Tačno je da novac treba da dođe u prave ruke, ali svjesni činjenice da moraju da se prođu i ogromne procedure.

Što se tiče podrške poljoprivrednim proizvođačima, malo prije sam razgovarao sa kolegom Abazovićem u tom dijelu, rekao bih samo da je bila data garancija drugog reda, znači subvencije Ministarstva prema poljoprivrednim proizvođačima, rezultat toga je da jedan cent nije dao na teret Ministarstva poljoprivrede i ruralnog razvoja, i ovo bih pojasnio do kraja.

Ministarstvo ni fond nisu davali ni jednom proizvođaču novac, on je preko firmi dobijao samo stočnu hranu. Nije niko nikome davao novac od ovih sredstava od ovih milion i četiristi hiljada, nego su ljudi uzimali hranu, kooperanti koji pripadaju svim političkim partijama, a da ne govorimo sada o tome da možemo vezati za političku priču. I ovdje što se tiče iskreirane podrške koja je data ljudima koji su bili korisnici kredita MIDAS gdje sa uplatom od 50% bespovratnih sredstava kredita Svjetske banke vraćano je, a takođe garancije koje je dalo Ministarstvo bile su naplative 100%. Važno je napomenuti da sredstva MIDAS-a, kako neki misle, nisu dodjeljivanja na početku realizacije projekta, što se tiče samog MIDAS-a, već po

njegovom potpunom završetku i potpunom analizom utrošenih sredstava, i nije sredstva isplaćivao Fond, ni Ministarstvo poljoprivrede. Zadnji potpis i pečat na kompletnu proceduru i odobravanje isplate vršio je pomoćnik ministra finansija i Ministarstvo finansija. Što se tiče faktoringa, on je u značajnoj mjeri relaksirao poslove trgovinskih lanaca i pomogao proizvođačima, i mislim da je to jedna dobra priča.

Šta fali kompletnom ovom izvještaju? Mislim da fali predlog kreiranja novih vidova podrške, iskustveno ukazivanje na resurse i potencijale za investiranje. I ne može i ne smije Investiciono razvojni fond biti samo transmisija novca, što je rekao gospodin Damjanović, nego neko ko podržava i usmjerava podršku i podstiče i dinamizira razvoj.

Zahvaljujem na pažnji.

PREDŠEDAVAJUĆI BRANKO RADULOVIĆ:

Hvala i Vama, kolega Miloševiću. Podstakli ste kolegu Damjanovića za komentar. Izvolite.

ALEKSANDAR DAMJANOVIĆ:

Hvala, potpredsjedniče.

Gospodine Miloševiću, nadovezaću se na ovu diskusiju koju ste imali sa mojim kolegom Abazovićem. Dakle, ovdje nije problem milion i četiristo hiljada ili 10% sredstava od prošle godine, što je otišlo na projekte iz oblasti poljoprivrede. Ovdje se samo radi o transparentnosti procesa, da ne bi dolazili u situaciju da čitamo raznorazne medijske natpise i da ih povezujemo sa izvjesnim špekulacijama i o tome da postoji srednjoročni plan rada fonda. Postoje godišnji planovi rada Fonda. Ja sam imao prilike da dobijem taj srednjoročni plan, imam ga kod sebe i pročitao ga od a do š. I da se upoznajem sa godišnjim planovima, dakle, da malo pažljivije planiramo i da to onda niko ne može dovesti u vezu sa izbornim godinama ili nekim drugim godinama. Kolega Lalošević je o tome pričao.

Dakle, apsolutno podrška svim poljoprivrednim proizvođačima, ali šansa svima, dakle svima, a ne nekima da dođu do sredstava. Fond je članom 12 dobio široku djelatnost. To je podstaklo osnivanje malih i srednjih preduzeća, finansira projekte od lokalnog, regionalnog i državnog značaja. Da kažemo da je projekat podrške poljoprivrede državnog značaja, ali 52% poljoprivreda, pa me onda interesuje sudbina. Ta poljoprivredna sredstva gdje se plasiraju, kako i na koji način. Jedna od oblasti je i podsticanje izvoza. U izvještaju bi bilo dobro i gospodine Poček ovo je sada vama jedna sugestija, da iduće godine, po djelatnostima, kako ste dali kada odobravate kredite, jednostavno navedete koliko je to sredstava plasirano u firme, recimo koje izvoze, pa su te firme izvezle toliko i toliko sredstava, pa je korist za ovu državu tolika i tolika.

Dakle, završavam, gospodine Miloševiću, samo je ovdje pitanje planiranja transparentnosti i da nas ne iznenađuje, ako neko nešto finansira makar to bila izborna godina. Nećemo zaustavljati život u izbornoj godini, ali želimo svima koji to žele da dobiju sredstva. Da ne budu prepreke ni izborne godine, niti biznis planovi, niti oni ljudi koji te biznis planove rade, pa ih naplaćuju, nego da se i tu Fond uključi da daje podršku kako bi svi koji imaju dobre ideje dobili sredstva.

PREDŠEDAVAJUĆI BRANKO RADULOVIĆ:

Hvala i vama.

Izvolite, kolega Miloševiću.

TARZAN MILOŠEVIĆ:

Zahvaljujem.

Prvo, teško je predvidjeti elementarne nepogode i predvidjeti situaciju kakva je bila 2012. godine. Ono što je bitno, ovo što ste rekli, kada ste govorili o transparentnosti. Sporazumom koji je potpisan, koji je bio na sajtu Ministarstva poljoprivrede i na sajtu Investiciono razvojnog fonda jasno je rečeno da korisnici sredstava po ovom projektu mogu biti mljekare, sirare, mesna industrija, fabrike stočne hrane, skladištari, distributeri, veća poljoprivredna gazdinstva, udruženje poljoprivrednih proizvođača, zadruge, a koji su korisnici premije i subvencija Ministarstva. Znači, nema nikakve podijeljenosti i kada dobijete spisak od Minsitarstva i Investiciono razvojnog fonda vidjećete da to nije bila politička priča. Znam da govorite s jednog drugog aspekta, da moramo planirati sredstva i za te namjene u slučaju elementarnih nepogoda, možda i taj dio sredstava planirati kroz budžet ili kroz budžet Investiciono razvojnog fonda ali ono što sam siguran da ta sredstva su vraćena u onom iznosu Investiciono razvojnog fondu kako je napravljen sporazum o poslovnoj saradnji između Ministarstva poljoprivrede i Investiciono razvojnog fonda. Na taj način mislim da smo u dobroj mjeri pomogli poljoprivrednim proizvođačima. Oni su bili krajni korisnici toga. Dalje, 8. oktobar, govorimo o odluci koja je bila tamo, da je neko to radio da bi napravio politički efekat te priče, vjerovatno bi to radio 31. avgusta ili mnogo ranije, ne bi to radio 8. oktobra kada nema vremena za to da se tako brzo realizuje. Značajan dio priče realizovan je upravo poslije izbora, a jedan dio je svega realizovan prije izbora. Zahvaljujem.

PREDŠEDAVAJUĆI BRANKO RADULOVIĆ:

Hvala i vama, kolega Miloševiću.

Za komentar se javio kolega Perić . Izvolite.

SRĐAN PERIĆ:

Zahvaljujem na diskusiji političkog direktora DPS-a gospodina Tarzana Miloševića.

Znači, ne radi se o rečenici koja je negdje istrgnuta iz konteksta, već se radi o nečemu što je sistemsko rješenje, što je, pored vaših izjava, takodje bila izjava visokog vašeg funkcionera iz Mojkovca koji je govorio o tome da se pomoć preusmjerava partijskim aktivistima. To je više od osnovane sumnje. Znate kako je? Dvije osnovna indicije nekada za tužilaštvo mogu da budu više nego dovoljne. Na žalost, za tužilaštvo kakvo je u našem stanju, to je čisto onako neka statistika. I saglasan sam sa vama da je teško predvidjeti nepogode kada će se one desiti, ali i te kako lako zloupotrebiti državne resurse da se nagrade partijski aktivisti. O tome govorim i da tu ne izmještamo priču. Znači, to je osnovni problem o kojem mi govorimo. Jesmo se mi sada izmjestili u odnosu na temu dnevnog reda - Investiciono razvojni fond koji u krajnoj crti ne mora uopšte da ima i, nadam se da nema političku dimenziju, ali mi ovdje govorimo o seriji izjava koje govore o sistemskom problemu koji državne resurske stavlja u službu partije. Dajmo više da to razotkrijemo i da ne uvlačimo jednu instituciju koja zaista ulaže veliki napor, da ne uvlačimo taj dio priče u ovo, da sačuvamo njihovu nezavisnost. Jer, ako sada ne odreagujemo, iduće godine, za dvije ili tri, na žalost nepogoda će uvijek biti, ako sada sistemski ne odreagujemo, mi imamo trajni problem. Zahvaljujem.

PREDŠEDAVAJUĆI BRANKO RADULOVIĆ:

Hvala i Vama, kolega Periću.

Izvolite, kolega Miloševiću.

TARZAN MILOŠEVIĆ:

Gospodine Periću, mi samo pričamo o dvije različite stvari. Ovdje je podrška poljoprivrednim proizvođačima. Govorio sam o podršci poljoprivrednim proizvođačima, ona je u resoru Ministarstva poljoprivrede i ruralnog razvoja. Elementarne nepogode, o kojima vi

govorite, nijesu u resoru Ministarstva poljoprivrede i ruralnog razvoja, to vi dobro znate. Kada govorimo i o tim partijskim zloupotrebama mislim da treba pogledati spiskove ljudi koji su dobili ta sredstva ili koji su dobili pomoć. Garantujem da imate te spiskove. Na osnovu toga je najlakše se odrediti na koji način je podijeljena pomoć u Mojkovcu. Imao sam priliku da napravim uvid u taj spisak i vidio sam kako izgleda taj spisak u odnosu na ono što vi govorite meni i kome ste se obradili kao političkom direktoru partije, znači u odnosu na političku profilaciju, nije bilo te tendencije da se to kaže. Kako je to interpretirano u medijima u odnosu na ono što je bilo na terenu, to je poseban dio priče, ne bih želio ovdje da otvaram taj novi aspekt.

Što se tiče podrške koja je bila poljoprivrednim proizvođačima ona je apsolutno podijeljena ljudima koji drže objekte i koji imaju svoje kooperante. Od 924 kooperanta, koje ima mljekara "Šimšić" data je bila podrška ili ako neko ima u Bijelom Polju farmu od 4000 junadi, da li možete govoriti da to može biti politički dio ili da to može biti politička promocija, da to može biti nekome dato kao partijska pomoć? Samo sa tim ne želim da se složim jer znam kakva je profilacija tih 920 ljudi u Danilovgradu. Siguran sam da ne pripadaju samo jednoj partiji. Zahvaljujem.

PREDŠEDAVAJUĆI BRANKO RADULOVIĆ:

Hvala i Vama, kolega Miloševiću.

Riječ ima koleginja Popović. Neka se pripremi kolega Vuković.

ZDENKA POPOVIĆ:

Poštovani potpredsjedniče, poštovane kolege, poštovani predstavnici Investiciono-razvojnog fonda,

U 2012. godini Investiciono-razvojni fond je donio odluku o odobrenju ukupno 145 projekata malih i srednjih preduzeća, preduzetnika i poljoprivrednika, i to je malo.

Malo, jer Investiciono-razvojni fond mora i više i bolje biti okrenut praktičnoj podršci i jačanju preduzetništva, odnosno malog i srednjeg biznisa, razbijanju biznis barijera i stvaranju povoljnijeg poslovnog ambijenta.

Kao što je i kolega Dritan Abazović pitao koliko je bilo podnesenih zahtjeva za dobijanje sredstava od Investiciono razvojnog fonda, takođe je i to sfera mog interesovanja, pitam vas - koliko je ukupno ljudi apliciralo za dobijanje kreditnih sredstava kod Investiciono razvojnog fonda, naročito me to interesuje po oblastima. Apelujem na vas da kada dajete kreditna sredstva dajete određene povoljnosti posebno za proizvodne djelatnosti, a naročito kada su u pitanju mladi koji su početnici u biznisu i kada su u pitanju žene preduzetnice. Takođe me interesuje koliko je njih impliciralo za dobijanje kreditnih sredstava kod Fonda. Takođe, ono što želim da vas pitam je zašto se nije značajnije ispomovisao start ap kredit, jer je on od jako velikog značaja i jako velika podrška bi bio i mladima i ženama koji su početnici u biznisu. Ono što želim da vas pitam je šta se desilo sa vladinim programom "Računaj na budućnost". Samo da podsjetim da su u decembru 2011. godine predstavnici studenata i uprave Investiciono razvojnog fonda sjeli i održali jedan sastanak gdje je prezentovan konkurs za finansiranje projekata mladih u biznisu čiji je cilj bila podrška mladih obrazovnih ljudi da pokrenu sopstveni biznis, i to kroz direktnu liniju Investiciono razvojnog fonda i kreditnu liniju koju Investiciono razvojni fond realizuje posredstvom komercijalnih banaka. Ono što me posebno zabrinjava je činjenica koju sam vidjela iz Izvještaja o radu Investiciono razvojnog fonda da su svega dva projekta podržana kada su u pitanju mladi u biznisu, i da je kreditna linija bila 30.000 eura. Bukvalno postavljam pitanje svima, i Vladi i nama poslanicima - da li mi to imamo neku sistemsku grešku, jer je zaista nevjerovatna činjenica da nemamo dovoljno zainteresovanih mladih ljudi sa preduzetničkim duhom, pa shodno tome nema ni kvalitetnih projekata. Ako znamo za činjenicu da se trenutno na evidenciji Zavoda za

zapošljavanje nalazi skoro 10.000 visokoškolaca, od čega 225 magistara, pitam se o čemu se tu radi. Investiciono razvojni fond je tu upravo zbog tih mladih ljudi, zbog podsticaja preduzetništva. Takođe se pitam da li je naš obrazovni sistem dobar. Moramo svi da se zapitamo koliko se radi na promociji i podršci privatnog preduzetništva i kakvu to Vlada, posebno lokalne administracije vode strategiju na planu podsticanja preduzetništva; koliko se radi na poboljšanju poslovnog ambijenta, a posebno na pojednostavljenju procedura za otpočinjanje bilo kakvog biznisa. Mislim da su procedure izuzetno komplikovane i, s tim u vezi, ja vas molim da i vi pojednostavite procedure, jer je zaista komplikovana procedura kod dobijanja kreditnih sredstava ljudi koji apliciraju kod vas.

Kada je u pitanju žensko preduzetništvo, ja svakako podržavam to da, kako ste rekli, imamo u 2013.godini veće interesovanje za žensko preduzetništvo, ali je činjenica da se u 2012.godini podržalo samo osam projekata. Ono što znamo je da su žene jako dobre preduzetnice, da one moraju značajnije biti uključene u sistem, odnosno u dobijanje kreditnih sredstava kod vašeg Fonda, posebno zbog toga što obično rade na razvijanju porodičnog biznisa, a znamo da porodični biznis bi značajno doprinio rješavanju problema nezaposlenosti. Ovo bi naročito imalo jako velikog značaja za sve žene sa sjevera i za žene koje su u ruralnom dijelu Crne Gore. Definitivno, ono što ja vidim kao najveći problem koji je bio u 2012.godini je činjenica da saradnja investiciono-razvojnog Fonda i banaka, odnosno bankarskog sektora je bila na jako niskom nivou, jer očigledno banke nijesu prepoznale interes privrede Crne Gore. Raduje me činjenica kada kažete da se u 2013.godini to donekle popravilo. Ono sa čime se zadnjih godina suočavaju preduzetnici su visoke kamatne stope, čime i banke destimulišu i guše, a na drugoj strani banke zbog loših iskustava iz prethodnih godina ne žele da daju jeftino finansijska sredstva, tako da su te kamate dvocifrene. Trošak tih visokih kamata će ponovo pasti na teret države, jer veliki broj preduzetnika mora, da bi rentabilno poslovao, da pređe u sivu zonu, tako da trošak kamata pada na teret države, jer će preduzetnici, samom činjenicom da prelaze u sivu zonu, prestati da plaćaju veliki dio poreza i doprinosa, tako da se i sa tim stvarima moramo suočiti, a i sa činjenicom da takvi preduzetnici ne mogu biti konkurentni na tržištu i njihovi proizvodi se teško mogu plasirati, jer su to skupi proizvodi.

Zahvaljujem, potpredsjedniče.

PREDŠEDAVAJUĆI BRANKO RADULOVIĆ:

Hvala i Vama, kolegice Popović.

Izvolite. Gospodin Poček.

PREDRAG POČEK:

Mi smo, kao što sam već napomenuo, obveznice koje smo otkupili od lokalnih zajednica konvertovali vraćanjem u dugoročne kredite. U međuvremeni smo to odradili u Bijelom Polju, Plavu, Danilovgradu, Kolašinu, Pljevljima, Nikšiću, Budvi i Šavniku, i time smo pokušali da ih rasteretimo, kako bismo ih mogli konsolidovati da vraćaju obaveze prema nama i prema drugim privrednim subjektima. Negdje postoji problem prezaduženosti, negdje lošeg planiranja, tako da su i zbog samih tih stvari upali u problem. I mi smo im izašli u susret time što smo reprogramirali njihove obaveze na ovaj način koji sam vam napomenuo.

Kredite za saniranje neću da pominjem, jer su dobro bili prokomentarisani, nadam se, ovdje. Nešto ispod 300 zahtjeva je bilo u prošloj godini. Od toga je finansirano nekih 145 zahtjeva. Od toga nijedan projekat koji je konkurisao, a tiče se finansiranje mladih u biznisu nije odbijen. Znači, finansirana su dva projekta, dva su i aplicirala. To je dosta bitan podatak.

Na sjeveru, tačno je, nedostaje kvalitetnih ideja. Znači, definitivno nedostaje iako smo dnevno prisutni tamo. Trudimo se da instruiramo ljude i sve što je iole kvalitetno da finansiramo. Namjenska kontrola nam je veoma bitna, to smo par puta kontrolisali. Zadovoljni

smo sa onim što ide sad, potogovu u ovoj godini samo smo imali jedan slučaj koji je još uvijek nije definisan kao namjenski i kao ne namjenski, tako da je potpuno ok sa tog aspekta.

Što se tiče one kategorije poljoprivreda i proizvodnja hrane. Tu su uključeni, znači, sem poljoprivrede, i proizvođači koji su mogli da budu uključeni u drugu kategoriju. Znači, mi ih možemo razdvojiti definitivno, ako vam to nešto znači, proizvodnja soka, džema je uključeno u kategoriju gdje je dato 55% kredita. Oni su, takođe, mogli da budu uključeni i u proizvodnju, tako da bi se ovaj procenat promijenio, ali to vam možemo definitivno i razraditi i dati kasnije. Startna preduzeća imaju mogućnost po današnjim procedurama da apliciraju za iznos do 50.000. Ako taj kredit ide uz garanciju neke banke ili uz jemstvo negog drugog preduzeća onda je taj limit znatno viši i ide do milion eura za investicione kredite. To se sve može mijenjati u zavisnosti od naših percepcija, od naših iskustava i onoga što Vlada na kraju prihvati početkom svake godine. Hipoteke, sem ovoga što je gospodin Milošević pomenuo uzimamo i seoska imanja i poljoprivredna zemljišta i sve ostale nekretnine i na sjeveru. Jesmo razvojna institucija i treba da podržavamo poljoprivrednike i sve ostale projekte tako da uzimamo i ove hipoteke. Vrijednost hipoteke, odnosno nekretnine mora da bude najmanje 30% veća od iznosa traženog kredita znači to je 1:1,3.

Što se tiče procedure ovdje, znači, ja smatram da one nijesu toliko komplikovane. Ukoliko neko dostavi kompletan zahtjev prema nama, a taj zahtjev, sem biznis plana, sve ostalo se može za par sati iskopirati iz računovodstva preduzeća, kompletna procedura traje između pet i deset dana. Znači, on će u tom roku preći i kreditnu službu, službu rizika, kreditni odbor i Odbor direktora. Znači, to je ta procedura i ukoliko imamo kompletan zahtjev nije ni toliko ni duga ni komplikovana. Shvatamo, to su neke druge stvari koje možda nijesu teme za ovaj ovdje skup, a to su problemi koje imamo sa bilansima i sa ostalim papirima, tako da to zahtijeva neko određeno vrijeme ako hoćemo da adekvatno analiziramo neki bilans koji ima dosta spornih kategorija u sebi.

Ne znam tačno po djelatnostima koji su sve aplicirani, odbijeni, taj podatak mogu obezbijediti kasnije. Kredit za žene, takođe ne znam koliko ih je više apliciralo od ovih odobrenih. Taj vam podatak mogu obezbijediti, ali nije mnogo više. A za mlade sam rekao dva su aplicirala i dva su dobila kredit u prošloj godini. Iako je onaj sastanak koji ste vi napomenuli, koji je iniciran i koji je bio u Fondu, bio iniciran od strane mladih, po njihovim sugestijama ova kreditna linija je formirana i objavljena, međutim, od njih smo imali vrlo mali broj aplikacija u prošloj godini. To bi bilo to. Hvala.

PREDŠEDAVAJUĆI BRANKO RADULOVIĆ:

Izvolite, kolegistica Popović.

ZDENKA POPOVIĆ:

Poštovani gospodine Poček, zahvaljujem na informaciji koju ste mi dali, da je bilo 300 zahtjeva, da ste vi odobrili 145, dakle pola. Ja i dalje smatram da je ovo jako malo, da je trebalo jako, jako više uložiti truda i trebalo je zaista doći do korisnika.

Ja bih Vas zamolila ako možete da do kraja ove rasprave dođete do podatka iz kojih djelatnosti su traženi ovi krediti, odnosno da mi kažete u kojim oblastima je najviše bilo aplikacija. Nijeste mi odgovorili šta se desilo sa Vladinim programom Računaj na budućnost, konkurs koji je bio raspisan tokom 2012.godine. Konkurs je trebao da traje cijelu godinu, radi se o start ap kreditima do 40.000, koji bi bili realizovani na period od osam godina, sa kamatnom stopom od 4% i grejs periodom od dvije godine. Koliko vidim, u 2012.godini nije realizovan nijedan projekat iz ovog Vladinog programa. Ono što, takođe, želim da Vas pitam, a nijeste odgovorili, na strani 30 Izveštaja o radu Investicionog razvojnog fonda koji tretira dug lokalnih samouprava, koje to opštine nijesu prihvatile Vaš model rješavanja duga i šta se dešava sa tim dugom, na koji način to regulišete?

I s obzirom da je zapošljavanje jedan od gorućih problema crnogorske ekonomije, a da Zakon o Investicionom razvojnom fondu je, između ostalog, i podsticanje zapošljavanja, ja Vas molim da uložite dodatne napore i da, kako kažemo, olakšate proceduru mladim ljudima koji se nalaze na evidenciji Zavoda za zapošljavanje, visokoškolcima, da lakše dođu do vaših sredstava koja su svakako jeftinija i koja bi bila podsticajna za razvoj preduzetništva i za samozapošljavanje, posebno ako se radi o porodičnom biznisu. Zahvaljujem.

PREDSEDAVAJUĆI BRANKO RADULOVIĆ:

Hvala i Vama, kolegice Popović. Sada riječ ima kolega Vuković, a neka se pripremi kolega Kaluđerović.

FILIP VUKOVIĆ:

Uvaženi potpredsjedniče, gospodo iz Investiciono-razvojnog fonda, kolege poslanici, Investiciono-razvojni fond je u 2012.godini svojim radom pokazao opravdanost postojanja i najavio da je finansijska institucija koja je važna i koja će i u budućnosti biti važna za podršku biznisa, uglavnom malog i srednjeg, za podršku ekonomske politike Vlade, za podršku potencijalnih investitora i jednim dijelom isto kao značajna podrška i bankama koje egzistiraju na teritoriji Crne Gore.

Takođe je vrlo važan faktor i za razvoj manje razvijenih područja, ono što zovemo razvoj ruralnog dijela. Međutim, ovo, ipak, nije regionalni razvojni fond, nego razvojni fond. Mi imamo, ako sam u pravu, Ministarstvo koje se bavi regionalnim razvojem i može da, naravno koristi postojanje Investiciono razvojnog fonda za te djelatnosti. 100% su u pravu kada tvrde - mi nijesmo zaduženi za regionalni razvoj, odlučuju kvalitet projekata koji se nude za postojeća sredstva. U suštini, mislim da je potpredsjednik u startu rekao da je Investiciono razvojni fond jedan prelazni oblik u Investicionu banku, koja tek tada može da generiše sredstva ne samo iz kapitala i portfolija samog Fonda, nego da bude obrnut smjer novca, da ne ide iz Razvojnog fonda preko banaka gdje one značajno koriste ta sredstva i ostvaruju priličnu zaradu, nego obrnuto, da komercijalne banke koriste investicionu, razvojnu banku i da plasiranjem svog novca čine dobro tom malom i srednjem biznisu, odnosno svim vrstama biznisa. Realno, Crna Gora ima dvije privredne grane u kojima može da razvija sve vrste biznisa, a to su: 1) poljoprivreda i 2) energetika. Energetiku naravno prate industrija, kao što su rudarstvo, kao što je tehnologija ili, možemo da kažemo metaloprerađa, s obzirom da su, uglavnom mineralne sirovine koje su komercijalno značajne na teritoriji naše države metali, odnosno rude iz kojih se proizvode ti metali.

Za kraj mogeg izlaganja ću samo da podsjetim i građane i sve vas da je u toku 2012.godine Investiciono razvojni fond klijentima ponudio sljedeće proizvode finansijske proizvode, lijepo rečeno. Krediti za preduzetnike, novoosnovana preduzeća i preduzeća koja već posluju. Kreditna linija za finansiranje projekata u kojima su žene nosioci investicija, kreditna linija za mlade u biznisu od 21 do 35 godina, kreditna linija za poljoprivredne proizvođače. Zašto u ovom dijelu ima malo mladih koji su koristili ovaj proizvod Investiciono razvojnog fonda ili zašto su manje zastupljene žene, to u svakom slučaju nije problem ili predmet Investiciono razvojnog fonda, a najmanje izvještaja. Znači, izvještaj je potpuno objektivna, svim ovim nekim anomalijama koje smo svi danas primijetili i kada je u pitanju razvoj sjevera i kada je u pitanju kategorija korisnika sredstava Investiciono razvojnog fonda. U svakom slučaju, to treba da bude predmet Vlade određenih resora koji pokrivaju te privredne grane i djelatnosti, a nikako Investiciono razvojnog fonda. Međutim, pošto je ovo par ekselans politička manifestacija ili politički skup, naravno da današnji naši gosti moraju biti izloženi i nekim nelogičnim pitanjima ili stavovima, a koliko vidim oni se jako dobro snalaze.

U svakom slučaju, jedan izuzetno dobro urađen izvještaj, takođe vidimo da renomirani revizori su dali vrlo pozitivno mišljenje i o radu i o samom izvještaju. Ja još jednom se zahvaljujem na ovako lijepom izvještaju i čestitam vam. Hvala.

PREDŠEDAVAJUĆI BRANKO RADULOVIĆ:

Kolega Vukoviću, svi se ne slažu.

Za komentar se javio kolega Lalošević. Izvolite.

VASILIJE LALOŠEVIĆ:

Ne bih se javljao za komentar, jer je kolega Vuković imao vrlo korektnu raspravu po ovom pitanju, da u ovoj završnoj rečenici nije kazao jednu riječ da su gospoda iz Fonda, gospodin Poček i njegovi saradnici izloženi političkim opservacijama. Pa ovo je najveći zakonodavni organ, ovo je politički dom, mi smo birani od strane naroda i mi objektivno moramo da u sve ove priče udjenemo i dio politike, jer da nije toga mi bi bili u Vladi, u državnim institucijama, bili bi u svim ministarstvima i ne bi se bavili pričom o takozvanim pojedinačnim ili specijalizovanim politikama. Ali, nećete mi vi sada zamjeriti, kada sam već uzeo riječ, da ukažem da smo mi ovdje politički i najveći zakonodavni dom, da podsjetim na jedan dio moje priče, gospodine Poček, ovlaš smo dotaknuli i mi smo dali odgovor uz izvinjenje, ako kršim proceduru, ali mislim da je vrlo značajno. Složiće se i gospodin Vuković samnom. Kreditna ponuda vašeg Fonda u 2012. godini, predvidjela je i finansijsku podršku u realizovanju takozvanih infrastrukturnih, ekoloških i stratežnih projekata i za razvoj lokalne samouprave. I mi smo u izvještajima na strani 20 vidjeli da po ovom pitanju je odobren samo jedan kredit i to Opštini Ulcinj, negdje oko 835.000 evra, koji je namijenjen za finansiranje kapitalnih investicija u istoj opštini.

Iz odgovora se ne može vidjeti da li je još neka opština konkurisala, možda je riječ o takozvanim leksičkim konstrukcijama rečenica, pa ja nijesam vidio, ali ukoliko je zaista bilo, neće mi zamjeriti gospodin Vuković, što sam kroz ovu repliku postavio pitanje, da vidimo da li je možda još neka druga opština konkurisala. Vi znate vrlo dobro da u Crnoj Gori ima dosta nerazvijenih opština kojima su ova sredstva bila izuzetno potrebna, pogotovo možda u saniranju nekih ekoloških crnih tačaka ili eventualno izdvajanje nekih infrastrukturnih objekata. Dobro je što je opština Ulcinj to iskoristila, dobro je da je bila ponuda te vrste, dobro je da ubuduće koriste ovakve šanse i ovakve prilike i one opštine koje realno ne mogu iz svojih sredstava da investiraju uz sve ove projekte. Hvala vam.

PREDŠEDAVAJUĆI BRANKO RADULOVIĆ:

Hvala i Vama, kolega Laloševiću, notirajte ovo, gospodine Poček.

Izvolite, kolega Vukoviću.

FILIP VUKOVIĆ:

Zahvaljujem se sad ja kolegi Laloševiću, što mi je dao još jednu priliku.

Uvijek se trudim da u diskusijama ne izađem iz teme. Naravno da nijesam želio da kažem da ovo ne treba da bude politički skup, ali evo sad ću da primijetim. Ako političari brinu o onome za šta ih je narod izabrao, narod sa sjevera je izabrao potpuno neke druge političare da sjede u opozicionim redovima, kojih uopšte nema u ovom parlamentu.

Drugo, mogu da primijetim isto da se sve više brinemo o sjeveru, čak i vi koji ste i rođeni i živite i radite na krajnjem jugu naše države, što je opet posebno drago nama koji smo sa sjevera. Ja to tumačim da je važnost ekonomije, ekonomija naravno najvažnija poslije politike, ovdje je najvažnija politika, da je budućnost ekonomije Crne Gore i ekonomskog razvoja privrede naše države upravo na sjeveru. Potpuno se slažem sa svim vašim diskusijama i tu iz sveg srca ću podržati vas opozicione poslanike i naravno sve one

koji misle dobro ovoj državi, a misleći dobro sjeveru, mislite i dobro našoj državi. Toliko. Hvala.

PREDŠEDAVAJUĆI BRANKO RADULOVIĆ:

Hvala, kolega Vukoviću. Cijela ciptata Crna Gora nam je na srcu. Sada riječ ima kolega Kaluđerović, neka se pripremi kolega Duković.

VELIZAR KALUĐEROVIĆ:

Hvala Vam, gospodine potpredsjedniče.

Poštovana Skupštino, poštovani građani koji gledate ovaj prenos i oni koji ste prešli da vidite i Dnevnik na državnoj televiziji, poštovana gospodo iz Investicionog fonda,

Ja se iz više razloga neću baviti izvještajem o radu Fonda za 2012. godinu, ne samo zbog toga što nas od iste te kalendarske i izvještajne godine dijeli vremenska distanca duža od deset mjeseci, ovdje su neki dodatni razlozi, čini mi se već pomenuti, neću ih reći, ali vjerujem da će se lako prepoznati zbog čega. Govoriću o sadašnjosti, baciti svjetlo na budućnost koliko mogu. Vrlo konkretno, gospodine Poček, gospodine Nikoliću, gospođo, ne znam ime, ali nije bitno, u ime svih devet poslanika Socijalističke narodne partije u ovom domu, snažno vas postičemo da podržite jedan projekat koji je u prilici da se nažalost gasi, a u pitanju je proizvodnja odnosno prerada i konzerviranje ribe, jedini proizvodni projekat koji je do prije neki mjesec funkcionisao na prostoru čitave Crne Gore. U pitanju je fabrika Ribarstvo na Rijeci Crnojevića, koja je od prije osam mjeseci ne radi, a u koju je od jula mjeseca uveden stečaj i čija je imovina je sada vlasništvo Komercijalne banke AD Budva, zbog toga što ova fabrika nije vratila na vrijeme kredit koji je očigledno neodgovorno, nesposobno ili ne znam kako sad već sada ne reći, posloводство i strateške investitor nijesu umijeli da na pravi način iskoristi. Ili je u pitanju nešto drugo u što ima mnogo razloga da se posumnja, da je u pitanju čišćenje terena ili eliminisanje konkurencije za neke druge miljenike vlasti koji žele da imaju koncesije.

Dakle, srećom u našem prelijepom Skadarskom jezeru i dalje ima i kvalitetne i po količini ribe koju je kao osnovni repro materijal koristila dugi niz godina i decenija ova fabrika. Dakle, postoje ljudi, njih 50 koji su sada, nažalost, ne svojom voljom, na evidenciji Zavoda za zapošljavanje, koji vole da rade i koji su naučili, znaju da prodaju kvalitetan proizvod. Dakle, imidž tog proizvoda njihovog je dobro znan i ovim prostorima u Crnoj Gori i širom naše bivše Socijalističke Federativne Republike Jugoslavije. Mislim da je bilo nepodijeljeno mišljenje da se radi o izuzetno kvalitetnom proizvodu. Dakle, tu stajem i kažem- radnici se ne mire sa tim, radnici su formirali novo ribarstvo, da bi se podržao njihov projekat, a mediji su bombasto, i dobro je što je to tako, najavili sastanak od prije mjesec i po dana u Sindikatu gdje su predstavnici i Ministarstva finansija i Ministarstva rada i Ministarstva turizma i Održivog razvoja i prestavnici Zavoda za zapošljavanje i Fonda PIO i stečajna uprava u preduzeću i svi su bili puni elana da podrže ovaj projekat. Dakle, ali danas smo mi u Klubu poslanika SNP-a kontaktirani od strane tih bivših radnika, u ovom trenutku bivših radnika Ribarstva koji nam kažu od tog sastanka maltene ni riječi da su mogli da čuju od ljudi koji su im rekli da će podržati ovaj projekat.

Sada se vraćam na to kako je to zakonom definisan cilj postojanja Investicionog razvojnog fonda. Članom 2 je jasno propisano da se fond osniva u cilju posticanja i u ubrzanja privrednog razvoja Crne Gore, dakle podrškom mikro, malim i srednjim preduzećima, kao i finansiranjem projekata od lokalnog, regionalnog i državnog značaja. Ne treba biti mnogo mudar i zaključiti da nažalost prijestolnica Cetinje ima velikih problema sa privrednim razvojem, jer gotovo sve što se tiče privrede na Cetinju nažalost ne radi. Idem na član 7 ovog zakona koji kaže da investicioni razvojni fond može biti član, osnivač ili akcionar domaćih i međunarodnih finansijskih institucija, privrednih društava u Crnoj Gori i inostrastvu.

Dakle, poziv Vama, izvolite postanite akcionar, postanite osnivač ovog privrednog društva zajedno sa sredstvima koja su u vašem portfelju, zajedno sa sredstvima kojima raspolaže Ministarstvo poljoprivrede, a ministar poljoprivrede je rekao- dobili su 50 milina. Ovdje je u pitanju proizvodnja hrane, tako nema ni jednog jedinog razloga da se snažno ne stane iza jednog ovakvog projekta. Hvala vam.

PREDŠEDAVAJUĆI BRANKO RADULOVIĆ:

Hvala i vama, kolega Kaluđeroviću.

Sada riječ ima kolega Duković.

HALIL DUKOVIĆ:

Zahvaljujem, gospodine potpredsjedniče.

Dame i gospodo poslanici, uvaženi prestavnici Investiciono-razvojnog fonda,

Ono o čemu sam ja htio da govorim skoro sve ovdje je rečeno, tako da ću ja pokušati da budem racionalan, koliko je to moguće. Naravno, na samom početku ću reći samo da je Fond dao značajan doprinos u razvoju ekonomskih prilika u Crnoj Gori, posebno razvoju biznisa i privatnog preduzetništva. Sama činjenica da ovaj fond finansirao projekat u vrijednosti od skoro 15 miliona eura, govori dovoljno o tome. Naravno, predmet moga interesovanja je bila jedna posebna grupa korisnika ovih kredita, a to su one na koje se odnose direktne kreditne ponude za posebne ciljne grupe korisnika kredita. Složiću se sa svima onima koji su rekli da prve dvije grupe korisnika ovih kredita, a to su žene kao nosioci investicija, odnosno kao glavni nosioci projekta i mladi u biznisu starosti od 21 do 35 godina nijesu dovoljno bili zastupljeni u ovim kreditima. Kada se radi o prvoj kreditnoj liniji koja ima za cilj informaciju žena u biznisu, naravno pomenuti ovdje da je bilo osam projekata, od tih šest u centralnom dijelu i po jedan na jugu i sjeveru u vrijednosti od negdje preko 425 hiljada eura. Naravno sličiću se da to nije dovoljno, posebno nije dovoljno što se tiče sjevera Crne Gore gdje je bio samo jedan kredit. Svi imamo na umu onu činjenicu da Investicioni razvojni fond ne može vršiti balans razvoja Crne Gore između juga i sjevera, ali ne možemo ni zanemariti činjenicu da je sjever mnogo nerazvijeno područje. I naravno treba više raditi na tome da se više projekata ulaže u sjever Crne Gore. Naravno, to kažem ne treba ići na uštrp centralnog dijela Crne Gore, ni južnog dijela Crne Gore, ali se ipak može poraditi i na ubrzanom razvoju sjevera Crne Gore. Posebno ističem i zabrinutost i ostalih poslanika, dijelim njihovu zabrinutost što se tiče kreditne linije za mlade u biznisu od 21 do 35 godina, u iznosu od svega 30 hiljada gdje su finansirana samo dva projekta. To je jako malo. Moramo znati i uzrok zbog čega je to tako, da li je stvarno bilo malo projekata, da li su bili ti projekti loši i ono što je koleginica posebno istakla činjenicu da mi na birou imamo puno školovanih ljudi, puno ekonomista, menadžera razne struke, a da nemao zainteresovanih mladih ljudi koji moraju biti nosioci razvoja biznisa u Crnoj Gori, zainteresovanih za ovakav vid preduzetništva odnosno otvaranja nekog sopstvenog biznisa. Naravno, pohvaliću i ovaj projekat Midas, jedan od vrlo značajnih projekata koji su služili namjeni u poljoprivredu, namijenjen reformi i jačanju crnogorske poljoprivrede u cilju povećanja konkuretnosti poljoprivrednih proizvoda, a isto tako i jačanja evropskih standarda hrane. Tu je situacija mnogo bolja. Od četrdeset projekata koji su finansirani iz Midas projekta, 23 su bili na sjeveru Crne Gore, 16 je bilo u centralnom dijelu, a čini mi se jedan ili dva na jugu. Tu je mnogo bolji raspored, a vrijednost koja je ovom prilikom finansirana je nešto preko milion eura. Naravno, to su izuzetno povoljni krediti. Ono kako je gospodin Milošević rekao nakon završetka projekta 50% kredita je nepovratno, što je jako povoljno, posebno na sjeveru Crne Gore, gdje se najviše investiralo, a svi znamo da su tamo i najbolje prilike za razvoj poljoprivrede.

Na kraju samo još jednu činjenicu koju ste i Vi, gospodine Poček, istakli u svom uvodnom izlaganju, a nalazi se u dijelu namjenska kontrola, da oni projekti koji se realizuju

na sjeveru Crne Gore, a koji u svom cilju imaju zapošljavanje pet ili više ljudi budu oslobođeni i mislim smanjuje se kamatna stopa 1% na godišnjem nivou. Bilo bi interesatno ako imate taj podatak čuti samo koliko je tih projekata na sjeveru Crne Gore bilo. Zahvaljujem.

PREDŠEDAVAJUĆI BRANKO RADULOVIĆ:

Hvala i vama, kolega.

Kolega Obradović kao posljednji diskutant.

RADOVAN OBRADOVIĆ:

Zahvaljujem.

Uvaženi potpredsjedniče Skupštine, uvaženi predstavnici Investiciono-razvojnog fonda, poštovane kolegice i kolege i uvaženi građani Crne Gore,

Mišljenja sam da je Ivesticiono-razvojni fond dao značajni doprinos na razvoj malih i srednjih preduzeća, na razvoj biznisa, investicije, na razvoj sjevera, na stvaranje poslovnog ambijenta kvalitetnog u Crnoj Gori, zapošljavanja. Tome su doprinijele veličina od čovjeka gospodin Dragan Lajović, sada pokojni, koji je bio direktor Ivesticiono-razvojnog fonda, koji je dao pun doprinos i u oblasti prosvjete i razvoja sjevera, i bila jedna odlična, kvalitetna kombinacija sa gospodinom Tarzanom Miloševićem koji je bio ministar poljoprivrede i ruralnog razvoja. Struktura Ivesticiono-razvojnog fonda je takva da od organa imamo skupštinu, a pošto je to akcionarsko društvo, a jedan je akcionar, to je Vlada, ona ima ovlašćenja skupštine, zatim imamo odbor direktora, izvršnog direktora, pomoćnika direktora i odgovarajuće službe koje obavljaju svoje poslove sa, naravno, službenicima i namještenicima koji su tu zaposleni.

Davala su se određena finansijska sredstva i krediti u oblasti biznisa, žene su se aktivirale po tom pitanju, naravno ne dovoljno koliko bi trebalo, kao i mladi od 21 do 35 godina, zatim za razvoj malih i srednjih preduzeća i za razvoj poljoprivrednih proizvođača, odnosno MIDAS projekt. Činjenica da je od otprilike oko 300, koliko ste istakli, projekata koji su se kandidovali, njih 146 zavrijedilo vašu pažnju, bilo odobreno, odnosno 145 istih se kvalitetno realizovalo, po meni visok procenat. Ne sumnjam u kvalitet odabira istih i samo ukazujem na to da treba pomagati još uvijek po pitanju edukacije onih koji pišu projekte, imamo zaista puno puno kvalitetnih ideja i onih koji bi željeli da razviju svoj privatni biznis koji bi mogli da investiraju i formiraju etno selo, a i izgradnji hidrocentrala, ribnjaka, voćarstvu, stočarstvu, uopšte poljoprivredi, flaširanju pitke vode itd. Ima zaista puno ideja, a treba i dalje i dalje obuka tim mladim ljudima, nezavisno od toga što je tu značajnu ulogu odigrao i regionalni biznis centar i biznis centar lokalnih samouprava koji su pospješili samu edukaciju istih i koji su radili na tome da se smanje biznis barijere i zaista se što kvalitetnije pripreme projekti da se dobiju sredstva od vas i za ubuduće naravno, jer su svi ti projekti, odnosno ideje i znanje koristili prilikom dobijanja sredstava iz fondova Evropske unije. Za svaku je pohvalu to što radite na edukaciji mladih, što ste imali zaista puno seminara na ovu temu i zaista što ste i na međunarodnom planu odigrali značajnu ulogu i afirmisali sve ono što je neophodno za razvoj Crne Gore, ono što je veoma neophodno.

Obavili ste i devet poslova u postupku javnih nabavki, shodno Zakonu o javnim nabavkama, iskazali to da ste obavili određene privatizacije, te da je vršena i uknjižba određenih pokretnosti na fond u opštinama Nikšić, Herceg Novi, Bijelo Polje i u glavnom gradu, dakle u Podgorici. U svakom slučaju, jedan projekat koji je bio veoma važan, dodjela kredita pod veoma povoljnim uslovima, dakle taj iznos od oko 14,5 miliona eura koji je dodjeljivan onako kako ste vi smatrali da treba da bude, 32,5% procenta je za sjever Crne Gore. Tu bi se složio ipak sa kolegama da tu imamo puno više potencijala, da moramo imati malo više razumijevanja za one koji kandiduju sa sjevera i da tu pojačamo to kada je u

pitanju sama dodjela sredstava, ali su zaista ovi krediti bili pod veoma povoljnim uslovima, dakle sa kamatnom stopom od 4,5% na godišnjem nivou, sa grejs periodom na dvije godine, i sa otplatom do osam godina, ali ste takođe i znali da date povlastice za one na sjeveru sa još smanjenjem jednog posto godišnje kamatne stope, i za one koji zapošljavaju pet ili više lica koji su takođe imali tu beneficiju.

Zaista ja imam samo riječi pohvale na vaš rad uz jednu rezervu da malo više ipak se usmjerimo ka razvoju sjevera. Zahvaljujem.

PREDŠEDAVAJUĆI BRANKO RADULOVIĆ:

Hvala kolega Obradoviću.

Komentar, poslanik Damjanović, izvolite.

ALEKSANDAR DAMJANOVIĆ:

Zahvaljujem potpredsjedniče.

Nadam se da ću se uklopiti u termin za ovu raspravu, jer ova rasprava je počela, čini mi se, u 13 časova.

Kolega Obradoviću, uz pohvale koje ste dali, kritičke i nekritičke, ovom izvještaju, čuli ste i izlaganja jednog dijela poslanika opozicije koji su ovdje prisutni. Svakako da imamo isti cilj da, nadam se, sačuvamo apsolutnu političku nezavisnost ovog fonda, nezavisnost u odnosu na političke pritiske i na špekulacije. Ne može biti tih pritisaka. Nisam maliciozan, ali govorimo o investicionim nekretninama koje su u posjedu Fonda, i ne vežem to što vi dolazite iz jedne opštine, recimo, u kojoj je Investicioni fond kupio nekoliko nekretnina, pominjem preduzeće Transservis. Je li tako? Moglo bi se tumačiti da sad svi iz svoga ugla podržavamo u svojoj opštini. Kolega Halil Duković ovo sad da ne uzme za zlo, da kažem hajde sad da se i kolega Halil Duković zalaže za malo više kredita za poljoprivredne proizvođače u Tuzima, a ima ih i potrebna im je ta podrška. Dakle, kad govorimo o nečemu, makar to bili i ovakvi izvještaji, volio bih da iz parlamentarne većine čujem i malo kritičnih tonova i malo predloga šta treba raditi.

Gospodine Poček, uz ovaj odgovor koje su to opštine koje nisu prihvatile vaš model i kako ih naplaćujete za one obveznice koje god da su opštine, da ih navedete, nadam se u završnoj riječi, nadam se da će me kolega Obradović podržati, Fond mora naći načina da se približi korisnicima potencijalnim. Definitivno tu nešto ne štima. Nije to loše, od 320 na pola da je riješeno zahtjeva, to je mnogo više nego banke što rade. Da li na način da vi idete u opštine, da imate svoje kancelarije, da li u svakoj opštini, da li računajući ove i novu Petnjicu i ove dvije gradske opštine, negdje se mora uložiti. Vi imate kapital od 100 miliona eura, shodno izvještaju revizora i nije dobro da se hvalimo da je revizor dao dobar izvještaj, renomirani, bitno je da mi ovdje ocijenimo taj izvještaj. Kapital od 100 miliona eura za profit od jedan milion, odnosno dobitak. Hajde da uradimo nakon ove rasprave da se Fond približi potencijalnim korisnicima, da nema tu potencijalnih barijera tipa ja imam projekat ali mi treba sad neko da mi napiše biznis plan, pa treba da ga platim 500 eura, pa treba da apliciram, pa ko će, po onoj našoj navici, da mi to tamo završi, pa da čekam itd. Znači mora Fond naći načina da se primakne korisnicima.

Završavam malom šalom, neće kolega Vuković da zamjeri, naravno, mogao je neko da odgovori ili koleginica Popović ili ja, ili bilo ko u smislu kada vi pledirate, i čudite se što se mi sa juga, odnosno iz centralne regije, zalažemo za podršku sjeveru. Da kažem, zalažemo se zato što vi sa sjevera niste adekvatno obezbijedili. Ali, naravno, to je šala. Mi smo poslanici na nivou cijele Crne Gore i ja smatram da je i kolega Abazović iz Ulcinja i ja iz Podgorice i onaj iz Pljevalja, da smo apsolutno vlasni da govorimo o svakoj pedi Crne Gore i da podržimo sve ono što je dobro za svaki kutak Crne Gore. Toliko. Hvala vam.

PREDŠEDAVAJUĆI BRANKO RADULOVIĆ:

Hvala, kolega Damjanoviću.

S ovim smo iscrpili listu. Izvinjavam se, kolega Obradović ima pravo na odgovor.

RADOVAN OBRADOVIĆ:

Takođe se ja zalažem za dobrobit svih građana Crne Gore, nezavisno odakle dolazio, nezavisno koje su političke, vjerske i druge profilacije. Ja sam govorio zaista dosta pohvalno vezano za rad Investiciono razvojnog fonda, ali takođe i kritički u dijelu sredstava koja su opredijeljena sjeveru, jer mislim da tamo ima puno, puno kvalitetnih ideja i puno potencijala da se uloži više i da ljudi žive od svog biznisa i da ostaju na svojim imanjima, da selo ne bude пусто, i da zaista se to na kvalitetni način iskoristi, svi oni potencijali u oblasti turizma, poljoprivrede itd. Tu sam uputio kritiku.

Naravno, slažem se sa vama, gospodine Damjanoviću, da se približi Fond samim korisnicima, budućim potencijalnim korisnicima kredita, da ih zaista edukuju, da im pokažu koje su to prave ideje i putevi kako je najbolje da realizuju te ideje i da realizuju te kredite, bez tog nekog mukotrpnog puta, bez tih biznis barijera itd. I u tome se zaista slažem i mislim da tu treba da se osmisli jedan način da zaista bude jedan kvalitetan pristup kako bi se ta sredstva koja se nude od Fonda i posebno fondova Evropske unije, u najvećoj mjeri iskoristila kako ne bi mimoišla Crnu Goru. Zahvaljujem.

PREDŠEDAVAJUĆI BRANKO RADULOVIĆ:

Hvala, kolega Obradoviću.

Gospodo iz Investiciono-razvojnog fonda, imate pravo na završnu riječ do pet minuta.

Gospodin Poček. Izvolite.

PREDRAG POČEK:

Zahvaljujem.

Evo, da pokušam da odgovorim na ova pitanja. Izvinjavam se ako neko preskočim u hodu, slažem se da sam preskočio, ali pokušavam da se pridržavam ovog vremena iako mo to još nijedanput nije uspjelo. Podatke nijesam uspio da obezbijedim o djelatnostima odbijenih kredita, tako da vam taj podatak mogu kasnije obezbijediti, jer nijesmo vodili tu evidenciju u Fondu, ali možemo da to pogledamo i da vam dostavimo taj podatak. U projektu "Računaj na budućnost" učestvovali smo sa studentima, odnosno studenti sa univerziteta su kod nas obavljali praksu. Njih je bilo oko 150, ali nijesmo učestvovali u finansijskom dijelu projekta. Znači, samo je naša obaveza bila i ispoštovali smo, 150 studenata je bilo kod nas na praksi u prošloj godini. Opštine koje nijesu prihvatile ovaj model reprograma su Bar i Rožaje i Podgorica. Međutim, one potpuno regularno izmiruju svoje obaveze shodno prvobitnom planu otplate. Sve ostale opštine su prihvatile taj reprogram i njima smo omogućili da se malo lagodnije ponašaju u toku grejs perioda i pokušaju da se konsoliduju.

Infrastruktura, da postoji kreditna linija do pet miliona eura, to smo stavili, znači prošle godine je bila i samo je Opština Ulcinj bila jedna koja je konkurisala i dobila taj kredit, imala je prihod od toga, znači i saglasnost Ministarstva da se može zadužiti za taj iznos kod nas. Ostale opštine u prošloj godini nijesu iskazale interesovanje. U ovoj godini takođe, imamo ponovo Opštinu Ulcinj, imamo interesovanje Opštine Danilovgrad i Opštine Rožaje samo u nekoj prvoj fazi, tako da ćemo imati vjerovatno i u ovoj godini nešto više projekata.

U toku smo sa projektom Ribarstva, starog, iz Rijeke Crnojevića. Dolazili su ljudi kod mene i predstavnici sindikata, tražili su finansijsku podršku. Tada nije bilo priče o ulasku u akcijski kapital, tu je glavni problem bio obezbjeđenje, nije se moglo konstituisati nikakvo obezbjeđenje za iznos bilo kog kredita koji su tražili. Postoji, Vi ste citirali naš član zakona, da uz saglasnost osnivača možemo da uđemo u osnivanje drugih privrednih društava, samo se

tu bojim da nam to ne postane, sa ili bez saglasnosti neka praksa da idemo unazad. Mi smo ostvarili naša sredstva privatizacijom i izlaskom iz značajnog broja državnih preduzeća, samo da ne bude sad da se ponovo vraćamo, ali naravno da ćemo razmotriti, u kontaktu sam sa tim ljudima i pokušaćemo da vidimo možemo li naći neki model. Znam i za problem sa Komercijalnom bankom Budve, da je to još njihova oprema i oprema se nudi na lizing, i sve ostalo. Pokušaćemo da vidimo možemo li naći neki način, jer znam što to znači i Rijeci i Cetinju. Ove stimulacije koje smo pomenuli, svako preduzeće koje ima i koje realizuje investiciju na sjevernom regionu plus Cetinje plus Ulcinj, ima u startu stimulaciju manju od 1%. Znači, bez obzira koliko ljudi zaposli i zaposlili u startu ima stimulaciju manju od 1%. Inače, preduzeća koja zaposle pet i više ljudi i to nam dokažu na kraju godine, stiču pravo na refundaciju u visini od tog 1% iznosa koji se odnosi na 1% kamatne stope na kraju godine. Znači, oni moraju da nam dokažu da su zaposlili pet ili više ljudi, a ne mi da pokušamo taj podatak doznati, ajde tako da grubo kažem.

Još samo ovo da pomenem, imovinu za Trans servis smo stekli iz likvidacione mase, nijesmo je kupili. Znači, iz likvidacione mase smo stekli tu imovinu koja pripada Trans servisu. To bi bilo to što se tiče pitanja, samo da vam se zahvalim na sugestijama i na pitanjima. Izvinjavam se još jednom što sam odužio, to je to, hvala vam.

PREDŠEDAVAJUĆI BRANKO RADULOVIĆ:

Hvala i Vama, gospodine Poček.

Zahvaljujem se na prisustvu i učešću u raspravi.

Konstatujem da je pretres završen, izjasnićemo se naknadno.

Na redu je Predlog rezolucije o načinu, kvalitetu i dinamici procesa integracija Crne Gore u Evropsku uniju.

Kako je sada takođe i rad i radne grupe o izbornom zakonodavstvu, dosta poslanika je odsutno, a kako se radi o izuzetno važnoj temi potrebno je da budemo u što većem i punom sastavu. Imajući u vidu da će dosta biti zainteresovanih, da o ovoj temi počnemo raspravu sutra u 11 sati.

Slažete li se svi?

Ovo kažem samo zbog činjenice što smo mi na Kolegijumu imali jedno viđenje, došao je amandman Odbora, do konsezusa je potrebno da prođemo kroz neku diskusiju i usaglašavanje i malo nam je sat vremena. Tako da sutra počinjemo sa ovom tačkom u 11 sati.

Sve najljepše, prijatno.

06.11.2013. u 15.07h

PREDŠEDAVAJUĆI SULJO MUSTAFIĆ:

Poštove kolegice i kolege, predlažem da zauzmemo mjesta i nastavimo rad.

Kao što ste obaviješteni, tačka koju ćemo razmatrati je **Predlog rezolucije o načinu, kvalitetu i dinamici procesa integracija Crne Gore u Evropsku uniju**. Podsjećam da su Predlog rezolucije podnijeli poslanici dr Branko Radulović, dr Miodrag Vuković, mr Aleksandar Damjanović i mr Damir Šehović. Izvjestioci Odbora su Marta Šćepanović, Zakonodavnog odbora i Slaven Radunović, Odbora za evropske integracije.

Otvaram pretes.

Da li jedan od poslanika koji su predložili ovaj akt želi dati dopusno obrazloženje?

Kolega Branko Radulović.

BRANKO RADULOVIĆ:

Uvažene kolege, poštovani građani Crne Gore,

Kažem prvo ja, iako je to van nekog protokola, i moje kolege, zato što sam ja taj koji sam bio prvi i koji sam bio najviše izložen, smo se uhvatili u koštac sa nečim da iz jednog postojećeg stanja dođemo do nečega što je opšti društveni konsenzus, kako Crna Gora iz tog stanja što kvalitetnije, što brže poprimi, dobije i sadržinski i svakako drugo, obrise jedne uspješne Evropske unije. Kažem iz postojećeg stanja, zašto što je to stanje, a i sada sam se po stoti put uvjerio, gdje god takneš više ili manje limitirano, zatočeno, sa nekim gledištima, sa nekim mogućnostima, bilo da je u pitanju duhovno, bilo da je u pitanju materijalno, sa nečim što znači površnost, sa nečim što znači politikantstvo, sa nečim što znači mnogo daleko od onoga što je Crna Gora u pjesmama, a još dalje od onoga što je Crna Gora u evropskom smislu. Da sam znao šansi ne bi bilo da bi se ovoga prihvatio. Htio sam kao potpredsjednik Skupštine da napravim prvo jedan dokumenat, koji je bio najviše na fonu moga gledišta kako i u kojem obliku, a onda je Kolegijum odredio da to uradimo nas četvorica i ja se duboko zahvaljujem ovim ljudima koji su zajedno sa mnom se ovdje potpisali.

Napravili smo, zbog mnogih dezinformacija, zbog kvalifikacija koje su dolazile iz ove Skupštine od pojedinih naših kolega, zato ih pozivam danas da argumentuju to s pravom, kvalifikujući naš rad u ovoj mjeri ili onoj mjeri, od tih takozvanih nekih profesionalnih novinara, od nekih velikih stručnjaka koji su u nevladinom sektoru ili u akademskoj zajednici, istrpjeli smo to. Obavili smo na stotine sastanaka, konsultovali mnoge, radili to dosta kvalitetno.

Iz nečega što Crna Gora nema ni u obrisu kao evropska država, niti ono u pjesmama našim junačkim i čojским i sojskim, naš četvorica smo se uhvatili u koštac sa nečim što je očito postalo i preveliki zalogaj za nas. Moram da budem iskren, ako je za nas, za većinu ovdje će biti još veći zalogaj, da se ne bi mnogo zalijećali i zanosili.

Znači, napravili smo sastanke sa akademskom zajednicom, sa svim nevladinim, sa svima vama, ovom ili onom obliku, sa ministarstvom, sa mnogim drugim i došli smo bili do jednog dokumenta prije godišnjih odmora, da ih tako nazovem, zato što očito nemamo ni godišnje odmore, imajući u vidu ovu Radnu grupu, i povukli smo to da ne bi bilo nedoumica 100 puta ili ovako ili onako zato što je to Vlada tražila. Vlada je kasnije, tokom jeseni, donijela neko svoje mišljenje. Bilo je puno mišljenja kolega i onda smo ponovo nas, prije svega, ja, zato kažem svaka primjedba je na moj račun, a svaka zasluga je na naš račun, došli smo do jednog materijala, uvažili sve moguće, napravili jedan kažem svima vama i javnosti izuzetno kvalitetan dokumenat u svakom smislu, uz potpuni konsenzus kako da iz ovako zatočene Crne Gore dođemo do potpunog konsenzusa, u nekoj pravnoj formi koja nije obavezujuća, ali znamo kod nas i Ustav nije obavezujući. Nadajući se da je riječ u Crnoj Gori obavezujuća, da damo svi riječ kako tu štafetu Crne Gore da prenosimo sa jednih na druge, kako na najbrži način i najbolji način da dođemo da budemo u istinu srednje razvijena evropska država. Znam da Crna Gora može biti za četiri do pet godina srednje razvijena evropska država. Meni ne treba ništa Crna Gora kroz 10 godina da bude kao neke države koje tiču ovaj Balkan, jer Crna Gora je bolja od njih. I došli smo do jednog izuzetno kvalitetnog dokumenta. U preambuli naslikali smo Crnu Goru kakva je. Naslikali smo Evropsku uniju kakva je. I ono što je osnovni dokumenat, napravili smo kako i na koji način kroz dokumenta, kroz aktivnosti, kroz ulogu ovog Parlamenta u 100% saglasje svih, i saglasje sa Vladom koja treba ođe da participira izuzetno, do jednog izuzetno kvalitetnog dokumenta. Sve smo definisali, od strateških dokumenata, od rada ovog Parlamenta, od pozicioniranja i onome što mu ne pripada Odbora za evropske integracije, jer mislim da ovom pregovaračkom procesu će biti mnogo teže, pojedinim drugim odborima kao što je Odbor za finansije, budžet i kao što je

Odbor koji se bavi ekologijom i svim ostalim stvarima i napravili nešto što je krajnje kvalitetno.

Sve ono što je bilo delikatno od onog protesta, od izbornog zakona, od ustavnih promjena smo ovdje ugradili. Od onog što je bio "snimak", ponavaljam "snimak", ovdje je ugrađen. I nije bilo nikakvih nedoumica niti nikakvih sporenja. Kažem, svi koji ste dali amandmane, sve vam je prihvaćeno u ovom ili onom obliku, i to potenciram. Ovaj dokumentat nije deklarativan, ovaj dokumentat je onaj koji treba zasukati rukave i raditi, i to je istina.

Došao je amandman Odbora za evropske integracije, gdje još više je pozicionirana Skupština, tj. Odbor. U prvom svom dokumentu sam čak i ustavno predlagao, predlagao je da se donese Zakon o Skupštini, da se donese poseban zakon o odnosima Vlade i Skupštine. Sada će doći zakon o Skupštini. Možda sam neki čovjek koji kao onaj zec ili nešto pa možda i zbog godina, jer su mi Čepurci bliži nego mnogima od vas, pa vidim i grabim ono, što se kaže, na umrlu uru. Ali, nijesam ja za to što grabim i za to što sam ja neko, nego zato što znam da Crna Gora to može. Da li to može politička elita ili interesi pojedini to kod nas, to već nijesam siguran. Da li može znanje u civilnom sektoru, na Univerzitetu u Crnoj Gori? Ne. Definitivno sam to i uvidio. Mi, nas četvorica, nijesmo bili saglasni svi oko tog amandmana i zato ovaj amandman nije prihvaćen. Normalno, svaki od nas će posebno glasati za taj amandman ili neće glasati za taj amandman, ali hoću da kažem jednu stvar i završiću, pozicija traži odgovornost. Ako nešto detaljno, stručno utiče na cio proces mora da ima odgovornost. Bio sam, ne znam koji je ovo treći saziv, bio sam stalno u Odboru za evropske integracije, od profesorice Đurović sam tražio stalno ostavku. Ne za to što mi je bila protivnica, ne za to što ona nije dobra profesorica, ali ona je napravila kardinalnu grešku po Crnu Goru. Ona je uvela u Sporazumu o stabilizaciji i pridruživanju potpunu liberalizaciju. Zato su nam mrtvi gradovi, kao Kotor. Zato smo napravili čuda sa našom obalom. Će su pošle te pare, Bog te pita.

Hrvati nijesu zadovoljni sa pregovorima. Stotinu problema ima tamo. Gledajte samo njihove emisije, od poljoprivrede, vina, ribarstva, da ne pričam o brodogradnji. Ono što je dala mišljenje Evropska komisija, nijesam vidio stručnu reakciju ovog Parlamenta i ove Vlade, kako zaštititi interese Crne Gore. Ja ću čekati to, pažljivo analizirati. Sa ovim završavam, sa željom da danas usaglasimo se s nečim i damo riječ, kako na najbolji način brodimo do Brisela, najkvalitetnije i da se usaglasimo 100% sa onim u četvrtak, a ako ne, pobijediće oni koji su većina, sa tom većinom će biti odgovornost. Hvala vam.

PREDŠEDAVAJUĆI SULJO MUSTAFIĆ:

Zahvaljujem, profesoru Raduloviću kolegi potpredsjedniku na iscrpnom uvodnom, dodatnom obrazloženju.

Pitam izvjestioce Odbora, da li neko od njih želi riječ?

Kolega Slaven Radunović u ime Odbora za evropske integracije.

Izvolite, kolega.

SLAVEN RADUNOVIĆ:

Hvala, predsjedavajući.

Drage koleginice i kolege,

Odbor za evropske integracije je razmatrao Rezoluciju. Mi smo naravno i kao matični odbor bili vrlo zainteresovani za kvalitet Rezolucije, i mogu da kažem da smo se svi složili da je ova Rezolucija neuporedljivo bliža onome što smo mi očekivali nego prethodna koja je bila ponuđena u junu, i na koju su posebno iz Demokratske partije socijalista kolege, najviše gospodin Sekulić, imali zamjerke.

Jedan od ciljeva koji je postavljen pred kolege koji su predlagači ispred svih nas ove rezolucije, je i što bolje i jasnije pozicioniranje Skupštine Crne Gore.

Naime, potpuno je jasno da mi smo na neki način uokvireni Poslovnikom o radu, međutim nije bilo potpuno jasno kakve pravne radnje proizvodi bilo koja odluka donesena na Odboru za evropske integracije, i zbog toga smo svi zajedno na Odboru za evropske integracije u više navrata, iskazali određene sugestije i dali neke ideje. Neke su odmah prihvaćene i već su u okviru ove rezolucije u osnovnom tekstu, dok smo oko nekih se usaglasili na toj posljednjoj sjednici koja je održana 21. oktobra. I tada smo svi zajedno, nakon višesatne rasprave, i u prisustvu dvojice predlagača, to su bili gospoda Šehović i Damjanović, konsenzualno usvojili amandman Odbora, znači, bilo je prisutno 10 članova Odbora koji su glasali o tome, tačnije bilo je 11 u momentu kada smo glasali u načelu o Poslovniku, ali onda je gospodin Nimanbegu je morao iz razloga neke druge prirode da napusti sjednicu, pa nije glasao o amandmanu, ali koliko sam shvatio, nadam se da će to vidjeti kroz njegovu diskusiju, i on je saglasan sa amandmanom koji je predložio Odbor. Znači, Odbor je tražio da se umjesto u tački 2 stav 3 Predloga rezolucije, briše tekst u kojem se kaže sljedeće:

Vlada Crne Gore mišljenja i eventualne sugestije koje prilikom rasprave o Nacrtu pregovaračke pozicije daje Odbor za evropske integracije, razmatra prilikom utvrđivanja konačnog teksta pregovaračke pozicije i o tome obavještava Skupštinu Crne Gore, odnosno Odbor za evropske integracije. Mi smo ponavljam, konsenzualno zaključili da je to suviše mekana formulacija koja ostavlja mogućnost Vladi Crne Gore da jednostavno uopšte ne uvaži ono što bi mi na Odboru i u ime Skupštine donijeli kao zaključak. Onda se, naravno, postavlja pitanje svrhe rada Odbora i vršenja nadzorne funkcije. I zbog toga smo, kažem ovo nije plod rasprave od minut, već uvažavanje mišljenja svih kolega, došli s do zajedničkog amandmana, a kolege prisutni predlagači su rekli, ukoliko konsenzualno se dogovorimo da će ga oni predložiti da uđe u osnovni tekst. S obzirom da nisu tu bila dva člana predlagača, zaključili smo da je najbolje da formulišemo ovo kao amandman da, ukoliko neki od kolega predlagača ne bude želio da to bude stav sastavni dio Poslovnika, to bude predlog Odbora. I evo da čujete kakav je taj amandman:

Odbor za evropske integracije odluke o pregovaračkim pozicijama donosi većinom od ukupnog broja članova. Znači, apsolutnom većinom. U slučaju da Odbor da negativno mišljenje na Nacrt pregovaračke pozicije, Vlada i glavni pregovarači su dužni da mu, najkasnije u roku od 30 dana, dostave novi nacrt pregovaračke pozicije. Amandmane Odbora na pregovaračku poziciju, Vlada uključuje u konačnu pregovaračku poziciju. Ovo sam vam sad prenio kao izvjestilac Odbora, a naravno uzeću učešća u raspravi i pojasniću.

PREDŠEDAVAJUĆI SULJO MUSTAFIĆ:

Zahvaljujem kolegi Radunoviću.

Čuli smo pojašnjenje, odnosno Izvještaj Odbora.

Proceduralno, je li neko tražio?

Kolega Popoviću, izvolite.

SRĐA POPOVIĆ:

Ja sam jedan od tih koji je bio na toj sjednici Odbora za evropske integracije i predsjednik Radunović je iznio stanje koje je, samo je preskočio jednu činjenicu da smo mi tada na Odboru predstavnici DPS-a rekli da nemamo ništa protiv toga ako se konsenzualno usklade sa tim i dogovore sva četiri predlagača. S obzirom da na sjednici samo nijesu bili prisutni gospodin Radulović i gospodin Vuković, mi smo ostavili to da se predstavnici predlagača Rezolucije usaglase. S obzirom da se oni nijesu usaglasili, mislim da je to bilo korektno prenijeti ovu činjenicu koja je provejavala na sjednici Odbora.

PREDŠEDAVAJUĆI SULJO MUSTAFIĆ:

Da pređemo na diskusije, ipak moramo da pojasnimo, imamo po pet minuta. Evo, minut vremena, nije problem.

SLAVEN RADUNOVIĆ:

Znači, uvažavam uopšte stav poslanika Demokratske partije socijalista na Odboru. Moram da kažem kao predsjednik Odbora i kao vaš dugogodišnji kolega da sam bio vrlo zadovoljan što ste dali konstruktivan doprinos i što ste pokazali da vam je stalo do toga da Skupština ima važniju ulogu u procesu.

Žao mi je što ste dovedeni u poziciju, danas vidim da ste odlučili da reterirate. Fino sam rekao da smo se dogovorili, tu ima puno svjedoka, imamo zapisnik, da ovo ide u formi amandmana baš iz razloga što tu nisu prisutna dva člana, i što ne možemo da anticipiramo njihov stav. I mi smo kao Odbor formirali amandman, i o njemu glasali.

Kažem još jednom, vrlo mi je neprijatno kao vašem kolegi što ste dovedeni u ovoj situaciji, ali siguran sam da ćete Vi kao dugogodišnji političari i ljudi koji drže do svog ličnog digniteta, naći načina da izađete iz ovog problema. Hvala.

PREDŠEDAVAJUĆI SULJO MUSTAFIĆ:

Hvala Vam, kolega Radunoviću.

Nadam se da ćemo u daljim izlaganjima razjasniti ovo što smo sada započeli, sigurno je veoma važna tema.

Idemo u uvodna izlaganja u ime poslaničkih klubova. Prema našem redoslijedu od manjih klubova prama većim. Imamo molbu iz Kluba albanskih partija, HG i Liberalne partije, Force da kolega Nimanbegu bude prvi uvodničar u ime Kluba, i upravo mu dajem riječ.

Izvolite, kolega Nimanbegu, pet minuta.

GENCI NIMANBEGU:

Hvala Vam, poštovani potpredsjedniče.

Poštovane kolegice poslanice i kolege poslanici, poštovana javnosti,

Prvo moram zahvaliti kolegi Kalaču na ustupljenom terminu, jer zbog obaveza gostovanja u pet sati, jer nijesmo znali da će ovako bit produžen početak same sjednice, moram mu se zahvaliti na tome, i zato moram na brzinu iskoristiti riječ. Žao mi je što neću učestvovati u daljoj raspravi, jer mislim da svaki doprinos raspravi koja vodi tome da se dođe do nekog sporazuma je konstruktivan. Želio bih da je moja rasprava konstruktivna, ali vidim da će nažalost rasprava možda krenuti u principu da neko želi da uzme slavluk sebi, dati prvenstvo u oblasti evropskih integracija ili vođenju našeg društva, ali ono što je bitno za cijelo crnogorsko društvo bitno je ono što se postiže ovom rezolucijom.

Rezolucijom se postiže da se u određenim tačkama bolje pozicionira sama Skupština, a ovdje se misli prvenstveno na Odbor za evropske integracije u ovom procesu, nadležnosti koje stoje ispred Odbora u komunikaciji pregovaračem, to jest Vladom Crne Gore, moram zahvaliti našim kolegama koji su radili ovaj dokument. Dokument je sigurno puno kvalitetniji od dokumenta koji smo imali ovdje u sedmom mjesecu i koji smo mi na Odboru zaustavili i došli smo do puno boljeg rješenja. Normalno, ne treba idealizovati ovaj dokument. Sa ili bez ove rezolucije sve političke stranke u ovom domu su saglasne da je proces evropskih integracija naš prioritet. Mi se evo, još jednom na ovaj način, na neki način zaklinjemo da ćemo podržati proces evropskih integracija što je ključno u momentu kada mi nemamo Zakon o Skupštini Crne Gore, da se pomoću ove rezolucije definiše položaj i uloga i uticaj Odbora za evropske integracije i ostalih odbora u ovom procesu prema Vladi Crne Gore.

Podsjetiću našu javnost da je u Hrvatskoj bio proces veta. Članovi su mogli staviti veto na proces evropskih integracija. I zato ne shvatam kolege koje brinu da zbog jednog amandmanskog djelovanja se može ova rezolucija napraviti lošijom. Sa ili bez toga

amandmana o Rezolucija će nama dati mogućnosti da kvalitetnije radimo, a podsjetiću javnost da u Hrvatskoj niko nikad to veto nije upotrijebio. Moramo imati povjerenja jedni u druge, ne samo u izborni proces, jedni u druge, da niko neće zloupotrijebiti mogućnost koju ima Odbor. O čemu se ovdje radi? U Odboru gdje osam poslanika predstavljamo većinu u Parlamentu, pet u opoziciji, zbilja ne mislim da će neko zloupotrijebiti mogućnost iz Rezolucije. Nadam se da ćemo to ugraditi u Poslovnik Skupštine kad nemamo volje da to napravimo zakonskim rješenjem, da će blokirat bilo koji proces evropskih integracija. Što bi bilo strašno u tome da Vlada još jednom razmotri svoj nacrt? Moram podsjetiti javnost da mi kuburimo sa kapacitetima. Mi nemamo dovoljno kvalitetnih kapaciteta da bi razmotrili to. I da nam se ne bi desilo to što se dešava Hrvatskoj, da su sad nezadovoljni sa pregovaranjem Evropske unije moramo javnost podsjetiti. Mi želimo ući u Evropsku uniju i sa njima nema puno pregovora. Želimo prihvatiti njihove standarde jer su oni bolji od nas. Tako svi mi mislimo, tako bi trebali misliti. Ali, sigurno moramo zaštititi naše interese u onim djelovima gdje mi možemo imati neke komparativne prednosti. Moramo biti dovoljno jaki što se tiče poljoprivrede, moramo što se tiče onoga što nemamo, ribarstva. Da li ćemo mi imati kapaciteta, Rezolucija će nam pomoći.

Sigurno nije dobro za ovaj dom, da uopšte dolazimo u to da barjačimo ko je jači u evropskim integracijama. Mi smo deklarativno svi. Ja sam izuzetno zadovoljan što je ovogodišnji Izvještaj o napretku bio puno konkretniji nego što je bio do sada Evropske unije o stanju u Crnoj Gori, jer to je ono što će nama pokrenuti ono što je bitno, a bitno nam je da u glavnim poglavljima radimo na taj način da se brane prava naših građana, da mi ulazimo u stanje zrelije demokratije i da se oslobodimo onih stega iz prošlosti. Zato moram istaći, to će i moje kolege govoriti, da iz koalicije manjinskih partija ćemo najvjerojatnije imati zajednički stav što se tiče i amandmana, Rezoluciju sigurno ćemo prihvatiti, sa ili bez amandmana, ali to je jedan stav koji će voditi jačanju kompromisa ovom domu. Moram istaći i ja, kao što je i predsjednik Odbora primijetio, da je ovaj amandman izglasan jednoglasno. Svi predstavnički klubovi koji su bili glasali su za njega. Hvala.

PREDŠEDAVAJUĆI SULJO MUSTAFIĆ:

Hvala Vam, kolega Nimanbegu.

Bio je to kolega Genci Nimanbegu u ime Kluba četiri partije.

Kolega Almer Kalač u ime Kluba Bošnjačke stranke, a nakon njega kolega Dritan Abazović u ime Kluba Pozitivne Crne Gore.

Izvolite, kolega Kalač.

ALMER KALAČ:

Hvala Vam, potpredsjedniče Skupštine.

Dame i gospodo poslanici, poštovana javnosti,

Bošnjačka stranka iskazuje podršku Rezoluciji Parlamenta. Smatra je veoma važnom, jer dolazi u osjetljivom trenutku kada je državi, Vladi i ukupnom društvu veoma važan još jedan podstrek u evropskim integracijama. S obzirom da su u ovoj Skupštini iskazane sve političke, nacionalne i svake druge različitosti, važan je jedan usaglašen i zajednički stav koji daje dodatni zamajac evropskim integracijama. U tom smislu mi odajemo priznanje radu radne grupe koja je sačinila tekst rezolucije na činjenici da je tekst sveobuhvatan i da je sublimirao sve bitne elemente društva koji učestvuju u integracijama. Više puta smo ponovili da su integracije proces čitavog društva, a ne pojedinaca ili političkih elita.

Smatramo da je vrlo važno što se ovom rezolucijom jasno naglašava uloga Skupštine, kao nadzornog i kontrolnog mahanizma i institucije. Ne umanjujući uopšte ulogu i značaj Vlade u pregovačkom procesu, za koji smatramo da ga je dobro vodila u dosadašnjim fazama, mišljenja smo da je naglašenija uloga Parlamenta nadlažnog Odbora za evropske

integracije, vrlo značajna u narednom periodu pogotovo oko nekih veoma osjetljivih pregovaračkih pozicija koje slijede. Naime, veoma je važno i na to se ukazuje u rezoluciji da Vlada koja vodi pregovore što češće konsultuje Parlament, pa čak i preispita neke odluke oko nekih pregovaračkih pozicija. Svjesni smo da će doći veoma osjetljiva poglavlja, standardi ili zahtjevi od evropskih partnera, koji su u određenom trenutku neprimjenjivi, ili bi njihova primjena mogla ugroziti neke interese društva kada je riječ o ekonomiji, poljoprivredi, pomorstvu, ribarstvu i tako dalje, kao što je bio slučaj sa našim susjedima Hrvatskom.

Parlament treba da bude mjesto gdje će se raspravljati o svim osjetljivim pitanjima u evropskim integracijama i dobro promisliti oko određenih pregovaračkih pozicija ili zahtjevnih standarda. Bitna strana rezolucije jeste i to što se naglašava važnost vladavine prava, nezavisnost pravosuđa, poštovanje ljudskih prava, standarda tržišne ekonomije, kao i borbe protiv kriminala i korupcije. Za nas iz manjinskih partija bitno je i to što je rezolucijom naglašeno nasleđe i vrijednost viševjerske i višenacionalne Crne Gore, multikultura, koji je po našem mišljenju jedna od najvrednijih stvari koje Crna Gora nudi evropskoj porodici. Kroz ovo vidimo i namjeru da se postojeći stepen manjinskih prava u političkom i svakom drugom smislu dalje nadograđuje u skladu sa evropskim standardima i vrijednostima. Vjerujem u istinu da ova rezolucija uz moguće amandmanske intervencije predstavlja dobar osnov za puni konsenzus ovog Parlamenta oko pitanja evrointegracija.

Mi iz Bošnjačke stranke voljeli bi da se u narednom periodu na isti način odnosimo i prema NATO integracijama. Za nas to su potpuno komplementarni procesi koji se međusobno prepliću i dopunjuju. Sigurno da ćemo prije ili kasnije uvidjeti, da kao i ostale države u pregovaračkom procesu prvo trebamo postati članice NATO alijanse na putu ka Evropskoj uniji. Još jednom u ime Kluba Bošnjačke stranke, ponavljam da ova rezolucija ima našu podršku, kao i svi pozitivni procesi u evropskim i NATO integracijama. Zahvaljujem.

PREDSEDAVAJUĆI SULJO MUSTAFIĆ:

Hvala i Vama kolega Kalač.

U ime Kluba Pozitivne Crne Gore kolega Dritan Abazović, a nakon njega u ime Kluba Socijal demokratske partije kolega Damir Šehović.

Izvolite kolega Abazoviću.

DRITAN ABAZOVIĆ:

Hvala potpredsjedniče, poštovane kolegice i kolege, poštovani građani Crne Gore,

Nakon prilično dosta vremena na dnevni red je došla i Rezolucija o načinu, kvalitetu i dinamici procesa integracije Crne Gore u Evropsku uniju, sa jednim jedinim ciljem da zaista taj proces učini i bržim, i kvalitetnijim i na korist, odnosno na nešto što će biti dobro svih građana Crne Gore i onoga što nose naše generalne društvene promjene koje iščekujemo. Da bi shvatili suštinu priče i da ne bi ništa okolišali i izbjegavali ova rezolucija je imala za cilj da odredi ulogu Parlamenta Crne Gore u pregovaračkom procesu i ona može da bude kompletna samo ukoliko se amandman odbora koji je usvojen konsenzusom prihvati. U suprotnom, ona će i dalje imati svoj kvalitet, ona će i dalje imati svoju vrijednost, ona će i dalje oslikavati brojne stvari koje su jako bitne za naš pregovarački put, ali neće ojačati poziciju Parlamenta Crne Gore u evropskim integracijama.

Evropske integracije su nešto što je proces cijelog društva, svakog pojedinačnog građanina koji očekuje benefit od ovog procesa i zbog toga ovaj Parlament, kao krovna politička institucija, ne može, makar na papiru, da sve prepusti Vladi Crne Gore. To je koncept koji je pogrešan i to je koncept koji definitivno ne može da da veći stepen kvaliteta našim integracionim procesima, nego naprotiv on ga monopolizuje, on ga vuče na jednu stranu i on ga ne ostvaruje u potpunom smislu, kao što to treba da čini. Naprotiv, što više subjekata bude bilo uključeno interesovanih civilnog sektora, medija, intelektualaca ili pojedinaca, koji

su zainteresovani za bilo koju temu, samo može pospješiti naš integracioni proces i jednog trenutka kojeg mi želimo da se desi što prije, kada budemo članica Evropske unije, znamo da smo svi zajednički dali doprinos da se taj cilj postigne.

Ono što je konsenzus unutar svih političkih klubova, unutar svih političkih partija jeste evropski put Crne Gore i mi na to treba da smo ponosni. Isto kao što treba da smo ponosni da je i ako je bilo pojedinačnih amandmana i ako je bilo različitih mišljenja i ako je bilo različitih promišljanja zajednički došli do konsenzusa i odlučili da svako popusti u određenom smislu da bi na kraju imali zajednički amandman odbora, koji su podržali, ponavljam svi klubovi i svi članovi toga odbora. Nemojmo da dođemo u situaciju da se samospaljujemo, ne zbog toga, što je neko od predlagača bio na odboru, ili nije bio na odboru, ne zbog toga što neko ko ne sjedi u Parlamentu želi da promijeni nešto i želi da derogira ulogu Skupštine Crne Gore. Svako ko ne bude podržao amandman, odgovorno tvrdim biće odgovoran za slabiju poziciju Parlamenta Crne Gore i za njeno derogiranje, pa sjedio taj čovjek u Vladi Crne Gore u nevladinom sektoru ili bilo gdje drugo. Mislim da zajednički treba ovdje da saopštimo građanima da nikome nije cilj i nikome ne pada na pamet da opstruira proces, da ga zaustavlja, da ga koči, da ga ometa. Naprotiv, svi smo posvećeni da on ima svoj kvalitet, svoju dinamiku i svoje ubrzanje i niko ne želi, ne treba nama pravo veta, nećemo mi da kočimo taj proces, ali želimo da ovom rezolucijom istaknemo da je ovaj Parlament zaista krovna institucija i da u Crnoj Gori sve institucije zajednički djeluju u tom pravcu da nema nijemih posmatrača i onih koji se samo informišu a ima i onih koji donose odluke, nego da odluka zaista donosimo zajednički u korist građana Crne Gore, samim tim dijelimo i odgovornost za nešto što eventualno budu bile greške. Želim da istaknem na samom kraju da očekujem da, prije svega, poslanici Demokratske partije socijalista koji su učestvovali i dali svoj neizmjeran doprinos uvijek na Odboru za evropske integracije gdje vlada skoro uvijek konsenzus i gdje je atmosfera prilično dobra, da ostanu pri onome što su glasali, da samim tim sačuvaju svoje dostojanstvo, dostojanstvo Skupštine i da jednostavno znaju da glasanjem za ovakav amandman da bude dio rezolucije su samo pomogli da ova institucija ovaj Parlament u kojem sjedimo zaista definiše kvalitetniju svoju ulogu, nego što je to do sada bio slučaj. Samo dozvolite, ako mogu da završim.

Ponavljam, samo radi javnosti da ne bi bilo nikakve dileme, rezoluciju, što se Pozitivne Crne Gore, rezoluciju bez amandmana odbora koji je donešen konsenzusom mi nećemo prihvatiti iz principijelnih razloga, mislimo da je potrošeno dosta vremena, mislimo da je potrošeno dosta napora. Čestitam predlagačima, oni su ipak iznijeli najveći teret, ali smatram da u ovoj Skupštini ima dovoljno dobre volje, da se taj amandman uvrsti u rezoluciju i da onda zajednički nastavimo pred brojnim obavezama koji stoje na našem evropskom putu.

PREDŠEDAVAJUĆI SULJO MUSTAFIĆ:

Zahvaljujem kolegi Abazoviću, kolega Damir Šehović u ime Kluba Socijaldemokratske partije, a nakon njega kolega Damjanović u Kluba SNP-a.
Izvolite kolega Šehović.

DAMIR ŠEHOVIĆ:

Hvala potpredsjedniče Mustafiću, poštovane kolege,
Dozvolite mi da u ime Socijaldemokratske partije, ali i u svoje ime, kao jednog od predlagača ove rezolucije da kažem nekoliko riječi o samoj rezoluciji i o dešavanjima koja su vezana za nju.

Na samom početku mi dozvolite da kažem da su rezultati dosadašnje politike u oblasti evropskih integracija i dometi koje je naša država postigla u tom pravcu, definitivno nam daju za pravo da kažemo da možemo biti zadovoljni postignutim.

Kad kažem da možemo biti zadovoljni postignutim, ja ću izbjeći superlative tipa lideri i tako dalje, ali je to definitivno jedna od politika u kojoj smo ponajviše odmakli. Činjenica je da smo kao država otvorili pregovore o pristupanju Evropskoj uniji, najdalje odmakli u odnosu na region i da ćemo skorim otvaranjem ključnih poglavlja, poglavlja 23 i 24 koja su vezana za vladavinu prava, još jednom potvrditi spremnost ove države, da se nosi sa problemom evropskih integracija i spremnost da ispoštuje jedan novi pristup koji je Evropska unija po prvi put na primjer u Crnoj Gori implementirala. Sva dosadašnja uspješna politika koja je zabilježena u oblasti evropskih integracija je uspjeh Vlade Crne Gore, to jeste uspjeh moje Vlade, odnosno ministara koji sjede ispred Socijaldemokratske partije u toj Vladi, ali ništa manje to nije uspjeh ni ovog Parlamenta i ostalog civilnog društva, zato što sam ubijeden da su uspjesi koje bilježimo u borbi protiv evropskih, u borbi za brže savladavanje prepreka na putu ka približavanju Evropskoj uniji naši zajednički uspjesi. Međutim, otvaranjem poglavlja 23 i 24 Crna Gora ulazi u jednu novu fazu. Posljednji izvještaj od strane Evropske komisije nam je pomogao da to shvatimo, zato što je ključna riječ u zadnjem Izvještaju Evropske komisije o napretku Crne Gore implementacija. Dakle, mi smo izašli iz jedne papirnate reforme i konačno je cilj da implementiramo najveći dio onoga što smo kao ovaj visoki dom izglasali. Nova faza podrazumijeva i potrebu institucionalnog preslaganja strukture koja vodi proces evropskih integracija, a kad kažem preslaganje strukture, onda mi dozvolite da kažem da tu, prije svega, mislim na preciziranje uloge koju ovaj Parlament ima u tom procesu.

Ja sam, poštovane kolege, kao i vi, koji ste prije mene govorili, apsolutno ubijeden da je rezolucija o kojoj danas raspravljamo svakako značajan korak u tom pravcu. Značajan je zbog toga što govori o posvećenosti svih političkih subjekata procesu evropskih integracija, značajna je i zbog toga što precizira ulogu Parlamenta na mnogo bolji i kvalitetniji način nego što je to bilo do sada i značajna je što ona podrazumijeva preciziranje nadležnosti ovog Parlamenta.

Rezolucija koja je konsenzusom prihvaćena i potpisana od strane četiri predlagača, jeste svakako korak u tom pravcu. Međutim, kada smo na sjednici Odbora za evropske integracije imali priliku da razgovaramo o istoj, vidjeli smo da je Odbor za evropske integracije bio mišljenja da bi tu ulogu Parlamenta trebalo dodatno osnažiti. S obzirom da svi predlagači tada nijesu bili prisutni na sjednici odbora, te se shodno tome u svojstvu predlagača nijesu ni mogli izjasniti o tim amandmanima, dogovor je bio da odbor pokuša da formira stav, odnosno amandman koji će dodatno precizirati ulogu Parlamenta. Na naše zajedničko zadovoljstvo nakon nekoliko sati rasprave, nakon detaljnog sagledavanja ove rezolucije je postignut konsenzualni dogovor, konsenzualni dogovor da odbor predloži ovom Parlamentu na usvajanje amandmana rezoluciju koju smo gospodin Radulović, gospodin Vuković, gospodin Damjanović i ja potpisali. Ja sam tada bio srećan zato što sam shvatio da sam zajedno sa svojim kolegama, koji su tada glasali na Odboru za evropske integracije pomogli da taj proces na precizniji način definišemo. Ukoliko Skupština želi da ima nadzornu funkciju, ona mora da ima ingerencije. Ovim amandmanom koji je jednoglasno prihvaćen na sjednici odbora Skupština Crne Gore dobija te ingerencije i ja sam siguran da će rezultat glasanja i u ovom Parlamentu biti jednak rezultatu koji smo imali nakon glasanja na Odboru za evropske integracije. Hvala.

PREDJSDAVAJUĆI SULJO MUSTAFIĆ:

Hvala Vam kolega Šehoviću. U ime Kluba SNP-a kolega Aleksandar Damjanović, a nakon njega u ime Kluba Demokratskog fronta kolega Slaven Radunović.
Izvolite kolega Damjanoviću.

ALEKSANDAR DAMJANOVIĆ:

Hvala Vam, potpredsjedniče Mustafiću, poštovana Skupštino, poštovani građani,

Dakle, dobro je što smo, evo danas čuli i od mojih prethodnika malo o istorijatu rada na ovoj rezoluciji. Ja ću ovu priliku da iskoristim da se zahvalim, prije svega, kolegi koji je ukazao povjerenje meni i kolegama Raduloviću, potpredsjedniku Parlamenta, kolegi Šehoviću, kolegi Vukoviću, da odradimo ovaj naš dio posla i naravno, prije svega ću zahvaliti mojim kolegama u radnoj grupi za, da kažem za dobar zajednički rad i za sve ono što smo istrpili, što su bile i dobre i konstruktivne kritike, potpredsjednik Radulović možda i ponajviše, ali i da se, evo zahvalim i svim onima koji su davali zlonamjerne kritike, a koji nijesu ni jednu jedinu tačku ove rezolucije ponudili kao alternativu a takvih je dosta i u političkom miljeu i u nevladinom miljeu i u medijskom miljeu. No, ovo ovdje nije naša mala pobjeda, ovo je ovdje ozbiljan posao Parlamenta i koincidira s time da danas raspravljamo o rezoluciji kada upravo godinu dana od konstituisanja ovog 25. saziva.

Osam godina od kada je, juna 2005.godine, prvi put pokrenuta priča o evropskim integracijama ovdje u Parlamentu, kada je tada Socijalistička narodna partija Crne Gore, kroz predlog predsjednika Milića, kao jedina opoziciona partija dala i svoj doprinos da se konsekvencijalno krene u ovaj posao i danas imamo opšti konsenzus u Parlamentu. Ne bi bilo dobro da zastanemo s tim konsenzusom, bilo bi dobro da nastavimo, dakle i da dovedemo ovo do kraja. Od momenta kada su počeli pregovori, kada su počeli ozbiljni prigovori, ozbiljna faza od juna prošle godine postojala je potreba da Parlament preispita svoju poziciju u odnosima i sa Vladom, a u kontekstu evropskih integracija i uopšte, kao, da kažem, centralne institucije koja ovaj proces treba da sprovede.

Naravno, ovo ovdje je kolega Šehović i kolega Abazović su to dobro obrazložili u smislu onoga što se dešavalo na sjednici Odbora za evropske integracije. Ja ću reći da sam bio kao jedan od predlagača s kolegom Šehovićem na toj sjednici. Nijesmo imali mogućnost da odlučujemo i da prihvatimo, neprihvatimo amandmane, jer nijesu bili sa nama dva ostala predlagača, ali smo rekli da sve ono što bude konsenzus u odboru, nama je prihvatljivo s time da odbor da taj amandman i da se plenum o njemu izjasnimo. I odmah ovdje da sve dileme rastjeramo.

Ova rezolucija ima 23 tačke ili stava preambule i 18 tačaka rezolucije i došli smo do toga da se radi o samo jednoj jedinoj podtački, dakle ponavljam 23 stava i 18 tačaka i u pitanju je jedna jedina podtačka koja se tiče ko će imati u krajnjem krajnju riječ u pregovaračkim pozicijama u odnosu na pregovore o poglavljima s Evropskom komisijom. Mislim da će krajnju riječ imati zajedno i Vlada i Parlament i neko je ovdje rekao i to je dobro rekao. U Odboru za evropske integracije odnos vlasti na prema opoziciji, odnosno i većine i manjina odnosno 8:5 i Vlada jedakle ta koja ima svoj dio odgovornosti. Sjutradan da se promijeni i Vlada i da bude neka nova Vlada koju će činjati sadašnja parlamentarna manjina i tamo će se promijeniti odnos snaga, tako da će uvijek korespondirati odnos snaga u Vladi s odnosom snaga u Odboru za evropske integracije. Viza vi toga što je opozicioni predstavnik, predsjednik toga odbora niti on može sam tamo da nametne svoj stav kada ima osam poslanika pozicije. Prema tome, sve što se bude dešavalo na tom odboru, biće, dakle opet čekirano, odnosno potvrđeno glasovima osam, odnosno većine svih članova glasovima parlamentarne većine. I mislim da tu zaista teško možemo da imamo bilo kakvo sporenje i da ugrozimo jedan konsenzus, jedan mukotrpan posao, ne u smislu fizičkog rada na rezoluciji i mojeg i kolega i svih kolega u Parlamentu, već svega onoga što smo svi prošli kako bi došli do ove tačke. Mislim, da bi ugrozili reputaciju Parlamenta, da bi ugrozili i kredibilitet, dakle svih poslanika ovdje i svih parlamentarnih grupa, odnosno klubova, ako bi zastali, ako bi imali tačku sporenja, ako bi morali u naredni utorak da tijesnom većinom izglasavamo konačni tekst rezolucije. I moj poziv je onima kojima ovaj amandman sada izgleda drugačiji nego što je izgledao prije 15 dana, tačno 21. oktobra, da još jednom razmislimo, da spustimo loptice i da dođemo do najvećeg stepena razumijevanja i da ovu rezoluciju usvojimo jednoglasno.

Ono što želim na kraju da podsjetim jeste i tajming donošenja ove rezolucije.

Podsjetiću, dakle, da smo u junu mi kao članovi radne grupe prihvatili konstruktivne kritike, zastali sa tekstom, povukli tekst iz procedure i u novom krugu konsultacije koju je inicirao potpredsjednik Radulović i sa nevladinim sektorom, i sa predstavnicima ostalih djelova civilnog društva, sa predstavnicima Vlade smo došli do ozbiljnoga teksta. Osnovni tekst se razlikovao u odnosu na amandman koji je predložio Odbor isključivo iz razloga da bi imao prohodnost da dođe do plenuma i da ovdje dakle u jednoj otvorenoj raspravi to završimo. Tačkom 11 Rezolucije i to je ono što je veoma bitno, je predviđeno da neke stvari realizujemo tokom ovog jesenjeg zasijedanja. Ovo je danas 6.novembar, imamo obaveze da završimo onaj dio koji smo počeli sa ustavnim promjenama. To je izbor čelnih ljudi pravosuđa i tužilaštva i da izmijenimo set izbornih zakona do kraja zasijedanja. Ako budemo kasnili sa usvajanjem ove rezolucije, zbog nekih stvari koje su potpuno besmislene dakle, zbog odbijanja jednog dijela kolega da podrže amandman koji je jednoglasno podržan na Odboru za Evropske integracije, nećemo napraviti dobar posao. U tom smislu izražavam očekivanje da se ovoj rezoluciji da konsensualna podrška. Zahvaljujem.

PREDŠEDAVAJUĆI SULJO MUSTAFIĆ:

Hvala, kolega Damjanoviću.

U ime Kluba Demokratskog fronta na redu je kolega Slaven Radunović, a nakon njega u ime kluba Demokratske partije socijalista kolega Miodrag Vuković.

Izvolite, kolega Radunoviću.

SLAVEN RADUNOVIĆ:

Hvala, gosodine predsjedavajući, poštovane koleginice i kolege, ja sam u onom javljanju kao izvjestilac već pohvalio rezoluciju i rekao da je mnogo bolja i da, između ostaloga, odražava stav svih klubova u Parlamentu, jer smo svi mi konsensualno za evropske integracije. Uostalom, to smo i glasajući jednoglasno o osnovnom tekstu o Nacrtu i pokazali na Odboru.

Drago mi je što je u rezoluciji u ovom uvodnom dijelu naglašen značaj uloge Parlamenta u tački 3 Rezolucije kaže se Skupština Crne Gore kao ključni konstituent parlamentarnog sistema, svojim djelovanjem će dominantno doprinijeti ostvarivanju kvaliteta evropskih integracija i ovih istorijskih ciljeva. U tački 4 Skupština Crne Gore ističe važnost aktivnog učešće što većeg broja društvenih činilaca u procesu pregovora, transparentnog vođenja samih pregovora i kvalitetnog i blagovremenog informisanja građana o svim efektima pregovora. Naime, od kad je Odbor za Evropske integracije uspostavljen mi smo shvatili svoju misiju da kao predstavnici građana, članovi Skupštine Crne Gore i Odbor na koji je većinu ingerencija prenijela Skupština Crne Gore ovaj proces približimo građanima. Trudimo se vjerujte na svaki način da organizujemo javne tribine, krećemo 18. novembra i u posjete lokalnim samoupravama da razgovaramo sa srednjoškolcima, sa rukovodstvima lokalnih samouprava, krećemo u akciju da ovaj proces koji je možda neko prepoznao kao elitistički u smislu da su u njega uključeni samo oni koji vode Crnu Goru, da on postane narodni proces. Jer ovo jeste proces svih građana Crne Gore. Kad uđemo u Evropsku uniju, hoće li to da bude za sedam ili za 10 godina niko ne zna ko će da bude na vlasti. I ova rezolucija o kojoj danas pričamo i amandman Odbora za Evropske integracije uopšte nije jasno, ko će sprovoditi u sljedećih sedam ili deset godina. Možda će gospodin Igor Lukšić biti predsjednik Odbora za Evropske integracije u sljedećem mandatu. Tj. ja sam siguran da će biti ukoliko bude dobio povjerenje Demokratske partije socijalista kao buduće najjače opozicione stranke. Da jer će Odbor da vodi opozicija.

Tako da ne treba niko ovo da posmatra, kao rezoluciju ili eventualno kad pričamo ovdje o amandmanu koji pojačava poziciju lično nekoga ili nekoga odbora i čitave Skupštine.

Mi smo kao Skupština Crne Gore predstavnici građana Crne Gore. Naravno da Vlada Crne Gore vodi ovaj proces i to je normalno i to je u svakoj državi. One je uostalom i kadrovski i tehnički bolje osposobljena i to je uostalom zadatak i za to prima platu. Ali, ukoliko shodno Poslovniku Crne Gore, Odbor za Evropske integracije ocijeni apsolutnom većinom glasova na Odboru što znači da moraju u to da budu uključeni i neki poslanici vlasti da je neka pozicija ili glavnina pozicija po nekom pregovaračkom poglavlju štetna po interese Crne Gore, pa zar ne podrazumijeva nadzorna funkcija da kad nadzorom utvrdite da nešto nije u redu ne proizvedete neku pravnu radnju. Pa valjda ako ocijenimo da je nešto štetno za Crnu Goru i treba da zaustavimo na 30 dana proces i da tražimo od Vlade Crne Gore da revidira svoj stav. Takođe, zamjera se, tako je makar u medijima bilo, ja nijesam imao priliku da se čujem sa gospodinom Lukšićem, ali sam čuo da je zamjerio da ovakav amandman Odbora podrazumijeva blokiranje ili usporavanje procesa. To apsolutno nije tačno. Znači, ukoliko Odbor apsolutnom većinom glasova neku poziciju promijeni Vlada je dužna da je uključi u konačnu pregovaračku poziciju što znači da se ne kasni ni jedan sat. A ukoliko Odbor donese negativno mišljenje o nekoj pregovaračkoj poziciji, pa građani Crne Gore i svi ovdje prisutni parlamentarci, pa je li bog dao da zaustavimo štetni proces. Znai, ja izražavam sumnju da ćemo doći u takvu situaciju. Pregovarački proces je do sad, što se tiče pregovaračkog tima, u tehničkom smislu dobro vođen. I mi smo do sad dva puta imali priliku da dajemo neke sugestije i one su prihvaćene od strane Vlade. Ali, ne želim ja prvenstveno kao poslanik u ovom Parlamentu, a siguran sam ni svi ostali da zavisimo od dobre volje Vlade. Ako ovaj Parlament je napravio odbor koji ima nadzornu funkciju koja se tumači da nadzire, a da nema pravo da reaguje što god da se dešava onda molim vas bolje da uzmemo dva komunalna policajca koji će po novom zakonu imati pravo da nose pendrek i lisice jer oni bi imali više moći nego da to radi Odbor za Evropske integracije. Jer, šta vam znači da mi otkrijemo nešto što ne valja, ako nemamo mogućnost da to zaustavimo. Vodeći se ovakvim razmišljanjem sve kolege na Odboru za Evropske integracije su naravno glasale za ovaj amandman. Ponoviću ono što sam rekao i u onom uvodnom dijelu. Zaista mi je neprijatno, ja bih bio i te kako ljut na kolege iz mog kluba da mi traže da nešto zašto sam glasao shodno članu Ustava 85 u kojem se kaže da se opredjeljujem i glasam po sopstvenom uvjerenju da sad moram da promijenim pod pritiskom nekih ljudi koji ne sjede u Skupštini. Vi ste predstavnici građana Crne Gore izabrani da zastupate njihov interes u Skupštini. Nemojte molim vas da dozvolite da neko sa strane na Vas vrši uticaj,

Hvala vam.

PREDSEDAVAJUĆI SULJO MUSTAFIĆ:

Hvala i Vama, kolega Radunoviću.

U ime Kluba Demokratske partije socijalista bio je najavljen kolega Vuković, ali zbog njegovog trenutnog odsustva daćemo riječ kolegi Popoviću koji je inače prvi najavljeni diskutant u ime Kluba DPS-a, tako da ćemo zamijeniti trenutno uloge.

Kolega Popović. Izvolite.

SRĐA POPOVIĆ:

Ja mislim da bi bilo isto korektno sa čekanjem, jer kolega Vuković daje izjavu za štampu, to je minut, dva, mislim da bi bilo korektno da ga sačekamo, da on da uvodno izlaganje, kao uvodničar i kao predlagač rezolucije.

PREDSEDAVAJUĆI SULJO MUSTAFIĆ:

Daćemo kolegi Vukoviću prvome riječ u diskusijama odmah nakon vas.

SRĐA POPOVIĆ:

Poštovani predsjedavajući, kolege i kolegice,

Ja ću iznijeti neko svoje mišljenje kao član Odbora za evropske integracije.

Tačna je priča da smo svi sa zadovoljstvom prihvatili da budemo članovi Odbora za Evropske integracije. Ono što su ovdje kolege istakle jeste da čini mi se da ovaj Odbor i do sad je krasilo to da su skoro sve odluke koje su se donosile na Odboru za Evropske integracije da smo donosili ih konsenzualno, odnosno većinom. Malo je bilo nekih mimoilaženja u stavovima itd. Jeste jedno vrijeme da Odbor nije radio zbog bojkota Demokratskog fronta, odnosno predsjednika. Mislim da smo na kraju opet uspjeli da se konstituišemo i da radimo valjano. Sama ova Skupština formiranjem Odbora za Evropske integracije je dala do značaja i potvrdila da značaj evropskih integracija ne može se zaustaviti to je put koji vodi Crnu Goru ka evropskim integracijama. Moram da u startu pohvalim rezoluciju, da se zahvalim kolegama koji su radili rezoluciju, mislim da su uložili vanredan napor, i čini mi se da su napravili rezoluciju koja je mnogo bolja nego ona koju smo negdje pri kraju ljeta odbacili, i mi smo na samom Odboru za evropske integracije, kao članovi ispred Demokratske partije socijalista imali nekih primjedbi, sugestija, koje su isto tako prihvaćene, čini mi se da najveće tih primjedbi je imao kolega Sekulić, koji je danas službeno odsutan i nije mogao biti ovdje, iako je na sjednici Odbora.

U prvom stavu ove rezolucije se kaže da Skupština Crne Gore potvrđuje da je strateški državni interes brzo i kvalitetno pristupanje Crnoj Gori, odnosno Evropskoj uniji.

U članu 12, kaže: "Odbor za evropske integracije, u ime Skupštine Crne Gore, kao nosioca aktivnosti procesa integracija, prati pregovore o pristupanju Crne Gore Evropskoj uniji", ovo više čitam zbog građanstva, "nadgleda i ocjenjuje tok pregovora, daje mišljenje o pripremanju pregovaračkim pozicijama, razmatra informacije o pregovaračkom procesu, razmatra i daje mišljenje o pitanjima koja se ostvaruju tokom pregovora, razmatra i ocjenjuje djelovanje pregovaračkog tima".

Predsjednik Odbora, gospodin Radulović, je upoznao sa četvrtim stavom gdje kaže da "Vlada Crne Gore, mišljenja i eventualne sugestije koje prilikom rasprave o nacrtu pregovaračke pozicije daje Odbor za evropske integracije, razmatra prilikom utvrđivanja konačnog teksta pregovaračke pozicije, i o tome obavještava Skupštinu Crne Gore, odnosno Odbor za evropske integracije". Isto tako smo svjesni da Vlada Crne Gore vodi unutrašnju i spoljašnju politiku u Crnoj Gori. Onaj ko vodi unutrašnju i spoljnu politiku, onda je i odgovoran za realizaciju toga. Prema tome, čini mi se da Vlada je odgovorna za sve ono što se dešava i za proces praćenja evropskih integracija. Znači Vlada snosi posljedice i za proces evropskih integracija. Isto tako, mišljenja sam, koliko ja bar imam informacije, da i zemlje u okruženju koje su pristupile Evropskoj uniji, itd. koje su vodile pregovaračke pozicije, da nigdje nisu imali neka veća ovlašćenja nego što je imala vlada, isto tako mislim da i dalje treba Vlada Crne Gore da vodi spoljnu i unutrašnju politiku i da je odgovorna za sprovođenje te svoje politike. Hvala.

PREDSEDVAJUĆI SULJO MUSTAFIĆ:

Zahvaljujem.

U ime predlagača, kolega Radulović me obavijestio da neće koristiti svoje pravo za učešće u raspravi, koje mu po Poslovniku pripada, već će na kraju današnjih diskusija, kako bi čuo što više zapažanja o rezoluciji dati svoj stav kao predlagač.

Budući da koleege Vukovića još uvijek nema u sali, da li može kolega Murić biti prvi diskutant u raspravi.

Ne, ne, prvo ide pozicija. Dakle, kolega Murić.

Kolega, želite li vi ili da ustupimo mjesto Demokratskom frontu?

Prvo je po redu predstavnik vladajuće koalicije.

Izvolite kolega Muriću, nakon vas kolega Medojević.

ŠEFKIJA MURIĆ:

Zahvaljujem, uvaženi potpredsjedniče Skupštine.

Dame i gospodo poslanici, uvaženi građani,

Evo i meni je pripala čast da uzmem učešće u današnjoj raspravi, ali reći ću nekoliko stvari za koje smatram da trebam da kažem, ali ne trebam da pokušam da imputiram koliko je neko za proces evropskih integracija zato što je imao različito mišljenje na Odboru, a različito u Skupštini. Želim da kažem da potpisnici ove deklaracije ipak bi trebali da usaglase ove stavove i današnja rasprava bi trebala da pokaže koje je to najbolje rješenje i ako se svi zalažemo deklarativno za ovaj proces pristupanja u Evropsku uniju, treba da to pokažemo i danas. Mislim da deklaracija nije sveto slovo napapiru, da ne može da se promijeni, svi je različito vidimo i kada je prvi put bila u proceduri, svi smo imali određene rezerve prema njoj, i drugi put ja iskreno zahvaljujem radnoj grupi koja se prihvatila ovog teškog posla, ali možda je ovo i određena greška što Odbor za evropske integracije nije postojao i u prvom sazivu, koji kada su počeli pregovori i u određenoj fazi smo mi upali kao Odbor koji će da nadgleda, odnosno da vrši nadzor nad ovim procesom.

Čini mi se da jednu stvar moram istaći, da je predsjednik Odbora za evropske integracije Slaven Radunović, gospodin Slaven Radunović govorio i stalno to govori na Odboru, da tamo na tom odboru ne bi trebalo da bude politike, nego čisto da se bavimo konkretnim pitanjima i da ne bi trebali da dokazujemo ko je veći evropejac a ko je manji. Znači, trebamo preći sa riječi na djela i raditi ono za što smo odgovorni.

U Demokratskoj partiji socijalista smo taj kontinuitet odavno prepoznali i zapisali ga u partijskim dokumentima i niko od nas nije protiv toga. Znači, mi smo na osnovu svog programa dobili najveću podršku građana i u ovom momentu treba to da širimo, odnosno da taj proces učinimo transparentnim i potpuno se slažem sa onim što misle da građanima treba približiti taj proces i učiniti ga transparentnim.

Ne bih volio da ovo poprimi neku drugu dimenziju, želio bih da ovdje izbacimo političke i političanske stvari, da jednostavno mnogo teža rješenja smo odrađivali u prethodnom periodu, ne želim i da ovo ne smatram da je neko teško rješenje, ali da jednostavno potpisnici sjednu i dogovore, mislio sam da čak i neće biti rasprave o ovoj deklaraciji, ali na žalost, kod nas je sve moguće, jer i u Odboru kada smo nju razmatrali, poštovali smo ono što su napisali potpisnici i nismo htjeli da duboko ulazimo u svaki detalj u svakom momentu je neko od nas mogao to drugačije da vidi, ali što je tu je, došli smo u fazu da treba da se dodatno razgovara o ovome i mislim moja poruka i moje gledanje je da ima vremena, pošto danas neće biti glasanje, da o tome da ovo privedemo kraju i da usvojimo ovu rezoluciju.

Ja bih toliko. Zahvaljujem se svima i želim da ova deklaracija se usvoji jednoglasno onako kako se i svi zalažemo, svih poslaničkih klubova. Hvala.

PREDSEDAVAJUĆI SULJO MUSTAFIĆ:

Hvala i vama, kolega Muriću.

Dajem riječ kolegi Medojeviću, u ime kluba Demokratskog fronta, a nakon njega će iz vlasti kolegica Draginja Vuksanović uzeti riječ.

Izvolite, kolega Medojeviću.

NEBOJŠA MEDOJEVIĆ:

Hvala, gospodine potpredsjedniče,

Evo još jedna prilika da pokažemo da je Demokratski front i crnogorska opozicija zaista u ovom trenutku evropski dio Crne Gore i da smo mi spremni da uzmemo odgovornost za vođenje ovoga procesa. To pokazujemo iz dana u dan i kad je u pitanju ekonomija, i kad

je u pitanju bezbjednost, kad su u pitanju evropske integracije, jednostavno Crna Gora treba promjene. I zaista se mučimo sa vama iz Demokratske partije socijalista, teško ide da promjena, teško ide ta transformacija svijesti, i znam da je i vama neprijatno što se nalazite u ovakvoj situaciji da jedno mislite svojom glavom u Odboru, drugo kad uleti predsjednik Demokratske partije socijalista u vaše prostorije ovdje u klubu, ali moramo svi smoći snage da jednostavno jednom kažemo da je interes Crne Gore, da je ono što zovemo demokratskom Crnom Gorom, nešto što treba da ostavimo našoj djeci. Nažalost, fabrike koje ste vi uništili i evo sada zatvarate Kombinat aluminijuma, zatvorili ste i Obod, zatvorili ste i Željezaru, to ćemo naravno kad budemo na vlasti, kad budemo vršili Vladu, ponovo podići na noge, ali zaista im moramo ostaviti jednu demokratsku proceduru, neki demokratski temelj i moramo prestati da se raspravljamo da li se... ne krade na izborima. Zaista je krajnje neprijatno i danas slušati ininformacije iz Cetinja da kupujete ljude. Dokle više?

Ovdje pričamo o evropskim integracijama, o pregovorima a na terenu se odvijadrama, ucjenjujete sirotinju sa socijalnom pomoći, ljude prepadate da će ostati bez radnog mjesta ako ne glasaju za DPS. Pa kako možemo uskladiti vaš rad na terenu sa vašom lijepom pričom o evropskim standardima. Ovdje je jedna velika odgovornost, prije svega na svim drugim političkim partijama, koje nisu Demokratska partija socijalista. Dajte, dođite u jedan demokratski evropski front da uspostavimo ono što se zove prvi korak evropskim integracijama, a to je slobodno izražena volja građanima na izborima. To vam je osnovni politički kriterijum. Toga nema u pregovaračkim poglavljima, to vam je prethodno pitanje. I za to ovdje bijemo jednu zaista tešku bitku danas i na Cetinju i u Mojkovcu, da se izborimo protiv toga vašeg evropskog metoda rada na terenu koji ste nam sami prezentirali sa vaše sjednice glavnog odbora i nemate dovoljno političke hrabrosti i odgovornosti da priznate da to nije u redu. Nije pošteno, nije u skladu sa Ustavom.

Evropska unija vam kaže - odredite se politički prema jednoj neprihvatljivoj, nedemokratskoj praksi da 2013. godine koristite mehanizme vlasti, koristite, zlorabljavate državne resurse i vršite pritisak na jadne ljude. Znači, osiromašene, obespravljene ljude pritiskate, kupujete, ucjenjujete i onda dođete ovdje fino opranih ruku i kažete, mi smo za evropske integracije, mi smo u programu naše partije stavili evropske integracije. Stavili ste vi bili i mnoge druge ideološke projekte od 90-ih godina. Dakle, nama sad konačno treba da na konkretnom primjeru, konkretnim djelima, pokažemo da smo zaista spremni da pregovaramo sa Evropskom unijom. Ali, ovdje vidimo da postoji snažan otpor od Demokratske partije socijalista od evropskih standarda. Hrvatski parlament je imao odbor koji je odluke donosio konsenzusom. Što je sporno to. Dajte Odbor za praćenje procesa evropskih integracija, koji konsenzusom donosi odluku o nacionalnom interesu, ne o interesu Demokratskog fronta, nego o nacionalnom interesu. Ja znam kolege iz DPS-a vama teško da shvatite da neko ko nije član vašeg glavnog odbora ili vaše partije, može da misli o nacionalnom interesu. Može. Svakim danom pokazujemo da smo i spremni i da znamo i da sutra možemo da preuzmemo odgovornost za vladanje ovom zemljom. Biće mnogo teško, treba osloboditi ovu zemlju od stega koje ste nam nametnuli, treba vratiti pvojerenje građana u institucije sistema, treba umiriti građane Bara da se ne plaše da izađu na ulicu da neki zalutali metak ne završi negdje gdje ne treba. Treba reći građanima Cetinja da slobodno treba da glasaju na ovim izborima, građanima Mojkovca da se ne plaše raznih sadašnjih i bivših udbaša iz Mojkovca. Slobodno glasajte ljudi. Ti ljudi koji vas prepadaju sada u ovoj izbornoj kampanji, ti ljudi će sutra odgovarati u slobodnoj demokratkoj Crnoj Gori i oni će biti predmet poglavlja 23 i 24. I kolege, da znate, to je to, to je sanaderizacija. Dakle, moraćemo se suočiti sa onim što je rađeno ovdje u ime države Crne Gore formalno, a suštinski u ime jedne vladajuće klike. Zato je nama jasan vaš otpor. Ali, oslobodite se, niste vi odgovorni. Znamo ko je odgovoran. Dajte da jednom napravimo taj iskorak, da napravimo dogovor sramota je za sve da se izbori u Crnoj Gori kradu.

Kolega iz Rožaja, onaj nastavnik Gimnazije, sto puta što se hvali po Rožajama, da je 100 puta glasao za Filipa Vujanovića, on ima ugled u Rožajama. Treba tom čovjeku reći - čovječe, to i evropske integracije ne idu zajedno. To čime se ti hvališ mi iz Demokratskog fronta se stidimo u ime države Crne Gore i u ime generacija koje treba da osjete šta je slobodna i demokratska volja građana.

PREDŠEDAVAJUĆI SULJO MUSTAFIĆ:

Hvala vam, kolega Medojeviću.

Za komentar se javio kolega Murić. U ime kluba, je li tako? Izvolite.

ŠEFKIJA MURIĆ:

Uvaženi kolega Medojeviću,

Ja razumijem vašu političku priču malo duži period i znam da vam je Rožaje trn u oku odavno zato što samo jedno su vas podržali kada ste došli da objasnite svoj ekonomski program. Od tog vašeg ekonomskog programa je bilo nula. I vaše djelovanje se tamo završilo i vi više nikada nijeste pokušali da dođete u Rožaje. Čak ste zvanično, na jednom odboru rekli da mrzite Rožaje i Rožajce, a ovdje ih pozivate ili koristite neke netačne informacije da je neko 100 puta glasao ili neko je 1000 puta glasao. Dok ste vi takvi, Rožajci će glasati drugačije, to vam ja poručujem, i biće izbori pa ćemo se izmjeriti, dođite u Rožaje, i to objasnite Rožajcima.

Niste ih udostojili da ih časno pozdravite sa ni jedne tribine, ali ste pokušali da ih nazovete lopovima, lažovima ili slično. Ne možete jedan grad i jednu populaciju nazvati ovim imenima. Ja sam to objasnio kad je bio leks specijalis pa što se niste javili da demantujete ono što sam ja pričao ovdje u ovom parlamentu i iza toga stojim.

Gospodine Medojeviću, objašnjavate vi još puno ekonomske programe i dokazivaćete se da li sam ja veći evropejac ili vi. Indirektno ste i mene pozvali maloprije kako ja mijenjam mišljenje. Ja ne znam kako vi držite mišljenje, i kako ste ga u vašem kontinuitetu i političkom radu koliko ste ga puta promijenili. Znam da ćete ovo iskoristiti da politički poentirate, ali sam čisto prinuđen da se javim i da vam odgovorim ovako. Hvala.

PREDŠEDAVAJUĆI SULJO MUSTAFIĆ:

Hvala vam, kolega Muriću.

Odgovor na komentar kolega Medojević, izvolite.

NEBOJŠA MEDOJEVIĆ:

Potpredsjedniče Parlamenta, obraćam vam se proceduralno. Dakle, imamo ovdje jedan klasični pokušaj blaćenja i izgovorene neistine. Ja vas pozivam, potpredsjedniče, možemo da izađemo na dva načina, da se kolega izvine za laž koju je rekao, ja nikad nisam rekao ni da mrzim Rožaje, nikad, ne, kolega potpredsjedniče, možemo tako da izađemo, da citira gdje sam to rekao, da tražimo stenogram, na kojem odboru sam rekao da su Rožajci lopovi, molim vas potpredsjedniče, vama se obraćam.

Ja nijesam htio da prekidam, od vas tražim proceduralnu intervenciju. Ako treba dati pauzu, neka kolega kaže na kojem odboru sam rekao da mrzim Rožaje, gdje sam rekao da su Rožajci lopovi i da su Rožajci kriminalci i da onda vidimo da nastavim svoju... ili da mi date kaznenu repliku, pa ću ja onda to reći. Znači, na vama je pa recite šta ste odlučili.

PREDŠEDAVAJUĆI SULJO MUSTAFIĆ:

Kolega Medojeviću, imate pravo na komentar, odnosno odgovor na komentar kolege Murića koji je reagovao u ime kluba DPS-a.

Izvolite.

NEBOJŠA MEDOJEVIĆ:

Molim vas, prije komentara, ja sam tražio, znači vi ne želite da prekinete, ja tražim onda kaznenu repliku. Obraćam vam se i tražim kaznenu repliku zbog svjesnog iznošenja neistina i citiranja mojih riječi koje ja nikad nijesam rekao.

PREDSEDAVAJUĆI SULJO MUSTAFIĆ:

Imate pravo na komentar. Nije problem, ako treba više vremena.

NEBOJŠA MEDOJEVIĆ:

Ne treba, meni treba kaznena replika. Da li ćete mi dati kaznenu repliku?

PREDSEDAVAJUĆI SULJO MUSTAFIĆ:

Dajem odgovor na komentar, ono što vas Poslovníkom ...

NEBOJŠA MEDOJEVIĆ:

Molim vas, potpredsjedniče, ja proceduralno reagujem, odgovorite mi zbog zapisnika, da li mi dajete kaznenu repliku ili ne.

PREDSEDAVAJUĆI SULJO MUSTAFIĆ:

Dajem vam pravo na odgovor na komentar.

NEBOJŠA MEDOJEVIĆ:

Čekajte, ja vas pitam jedno - da li mi dajete kaznenu repliku - da ili ne.

PREDSJEDAVAJUĆI SULJO MUSTAFIĆ:

Dajem vam pravo na odgovor na komentar.

NEBOJŠA MEDOJEVIĆ:

Ja vas ne pitam da li mi dajete odgovor na komentar, nego da li mi dajete kaznenu repliku.

PREDSEDAVAJUĆI SULJO MUSTAFIĆ:

Je li vi to tražite u ime kluba?

NEBOJŠA MEDOJEVIĆ:

Ja tražim u ime čovjeka koji je poment ovdje i koji je ovdje oklevetan i molim vas da mi date kaznenu repliku. Ako vi kažete neću...

PREDSEDAVAJUĆI SULJO MUSTAFIĆ:

Da konsultujemo Poslovník.

Znači, ako se poslanik ili drugi učesnik u radu sjednice, u svom izlaganju u negativnom kontekstu obrati drugom poslaniku, navodeći njegovo ime i funkciju, poslanik dobija pravo na repliku.

Izvolite, kolega Medojeviću, imate pravo.

NEBOJŠA MEDOJEVIĆ:

Hvala. Pravo na repliku, a poslije ću uzeti pravo na komentar.

Kolega Muriću, iznijeli ste nevjerovatnu neistinu, dakle nikad nisam rekao direktno ni indirektno ništa od toga što ste vi sada napomenuli. Naka vam to što ste sada rekli služi na

čast. Nikad nisam rekao da mrzim Rožaje, napisao sam autorski tekst o Rožajama u Vijestima, objasnio stanje u Rožajama, nikad nijesam rekao da su Rožajci lopovi, da su Rožajci kriminalci. Prema tome, to što u ime Demokratske partije socijalista, u ime kluba, meni govorite takve neistine, neka vam služi na čast. Čula je crnogorska javnost, i vi ćete morati to da objasnite ljudima u Rožajama.

Što se tiče toga kako sam ja dočekan u Rožajama. Dočekan sam od narko dilera Kalića koji je skandirao i njegovih pristalica, "Mllo - Sajo, Milo - Sajo". Znači dočekan sam s prijetnjom da predsjednički kandidat ne može da uđe u Rožaje. Dakle, ne može da uđe u Rožaje. Načelnik Centra bezbjednosti moje države, Crne Gore, nije smio da garantuje bezbjednost predsjedničkom kandidatu na skupu u Rožajama. Kada smo ušli u salu bila je izgašena struja. U kafićima koji su zaplijenjeni odlukom nadležnih pravosudnih organa, kao imovina narko bosa Safeta Kalića, pričalo se da su izgasili muziku i da je nestala struja zbog saučešća, zbog smrti Nebojše Medojevića. Njegov brat je bio u štabu Demokratske partije socijalista u Rožajama, sa fotografijom, koji je poslije toga, aktivnostima pravosudnih organa, uhapšen i optužen za pranje novca stečenog kriminalom.

Dakle, ja sam taj koji je, kao član Odbora za bezbjednost primio policajce iz Rožaja koji su svjedoci kontinuiranog šverca, koji se pod okriljem korumpiranih djelova bezbjednosnih službi Crne Gore, policije, lokalne vlasti, carine, obavlja nesmetano godinama prema granici ka Kosovu. Prema tome, kolega, dakle ja nikad ne koristim kolektivne odrednice za bilo šta. Vi me dobro znate, pitajte kolege sa Odbora za bezbjednost. Ja kažem imenom i prezimenom ko je u Rožajama kriminalac, ko je u Rožajama lopov, ko je narko diler, za koje imamo osnovane sumnje. Na žalost, zbog toga što je u Rožajama kao i u Crnoj Gori sve povezano i načelnik policije i tužilac, i sudija, i gradonačelnik, i mafija, nema nikakvih istraga. Bezbjednosne službe, kolega, da vam dam informaciju, naše bezbjednosne službe imaju sva saznanja. Ona su sistematizovana, klasifikovana, zna se tačno ko obavlja koju djelatnost. U fundusima naših obavještajnih bezbjednosnih službi postoji dovoljno indicija, čak i dokaza ..... Kolega, samo da vam kažem sad, čak i dokaza o kriminalnim strukturama u Rožajama.

Zašto nema istraga, i zašto nema optužnica, zašto nema presuda? Zato što sve te strukture direktno učestvuju u političkom projektu Demokratske partije socijalista, aktivno, kao lobisti, kao ljudi koji vrše pritiske na terenu, kao finansijeri, i zbog toga nema istraga kolega. U ovome našem poslu kojim se bavimo u opoziciji, vrlo je važna činjenica da službe imaju podatke, a da niko ne otvara istrage. Istrage se ne otvaraju zbog političke opstrukcije, zbog političkog uticaja. Međutim, kad taj politički uticaj nestane, vrlo brzo, kada Crna Gora dobije prvu demokratsku vladu, nestaće i ta zaštita kriminalnim strukturama i u Rožajama i oko Rožaja, i sve će doći na svoje mjesto. Dakle, ja sam duboko ožalošćen što se jedno perspektivno mjesto na sjeveru Crne Gore, koje ima sve uslove za privredni razvoj, za normalan život, koje ima resurse, koje ima vrijedne ljude, koje ima moćnu dijasforu, šta ste uradili od toga grada 42% stanovništva prima socijalnu pomoć. To je svjetski rekorder. Opština najsiromašnija na kugli zemaljskoj, nema te opštine u kojoj 42% ljudi prima socijalnu pomoć. Prema tome, tačno je, rožajci daju glasove Demokratskoj partiji socijalista. Da li slobodno kolega, da li slobodno daju glasove, to se vi sami pitajte, je li slobodno ili pod pritiskom ili imi se zloupotrebljava njihov sirotinja. Zloupotrebljava teški položaj, pa se uzimaju glasovi tih ljudi. A imate na YouTube, ja ću vam poslati kolega, vi znate da ne pričam napamet, imate čovjeka koji se hvali da je 100 puta glasao za Filipa Vujanovića. Znači, čovjek fino kaže - ja sam 100 puta glasao. Prema tome, ja ne znam, možda je montaža, možda su ove bezbjednosne službe krenule protiv vas.... za vas razne stvari, vjerovatno.

Završavam potpredsjedniče. Da se vratim na ključno pitanje. Ako jeste za evropske integracije, izvolite, pomozite svima nama, nemojte da kradete izbore. Dajte jednom bez krađe, pa da vidite koliku vlast imate i koliku podršku imate.

PREDSEDAVAJUĆI SULJO MUSTAFIĆ:

Moli vas, replika nije dozvoljena, osim ako predsjednik Skupštine ocijeni da su i navodi u replici uvredljivi, i dozvoli tu repriku.

Ako ima, kolega, ja te navode nijesam pronašao.

Kolega Muriću, imate minut vremena proceduralno.

ŠEFKIJA MURIĆ:

Hvala vam, uvaženi potpredsjedniče,

Evo, ništa nismo mogli novo čuti o Rožajama i Rožajcima, nego staru priču.

Ono čega se ja dobro sjećam očigledno da uvaženi kolega se ne sjeća i zaboravlja ono što je govorio ranije, i na kojim skupovima i na kojim mjestima. Ako vas interesuju stenogrami pregledajte ih pa ćete vidjeti đe ste šta izjavljivali.

Druga stvar, ja vas pozivam dođite tamo, iznijeli ste niz, takođe, neistina, niko vas nije sprečavao da održite....

PREDSEDAVAJUĆI SULJO MUSTAFIĆ:

Kolega Muriću, ovaj je prvi dio bio proceduralno, a ovaj drugi dio su već kvalifikativi. Ja vas molim.

Izvolite, ali molim vas bez kvalifikacija.

ŠEFKIJA MURIĆ:

Uvaženi potpredsjedniče, ovo veze nema sa današnjom raspravom, gospodin je iznio niz neistina i kvalifikacije za moje građane i za mene i vrijeđao ih danas i to radi u kontinuitetu, ja moram da reagujem. Ako je ovo minut vremena meni potrebno, a njemu ste dozvolili pet, šest minuta i više,

PREDSEDAVAJUĆI SULJO MUSTAFIĆ:

Dobili ste po Poslovníku, samo po Poslovníku kolega Muriću.

ŠEFKIJA MURIĆ:

Mislim da trebate poštovati, dati nam isto vrijeme.

PREDSEDAVAJUĆI SULJO MUSTAFIĆ:

Ne, ne, ja vodim ovu sjednicu, dobili ste pravo na proceduru da ispravite ili kažete u čemu je .....

ŠEFKIJA MURIĆ:

Mislim da gospodin Medojević poslužio se starim političkim trikom i pokušava da se, ono što veze nema sa politikom DPS-a.

PREDSEDAVAJUĆI SULJO MUSTAFIĆ:

Zahvaljujem, kolega.

Nadam se da će stenogrami pokazati sve, ako bude potrebe za to.

Najavljujem koleginicu Vuksanović, u ime vladajuće koalicije, a nakon nje neka se pripremi kolega Vasilije Lalošević.

Izvolite, kolegнице Vuksanović.

DRAGINJA VUKSANOVIĆ:

Zahvaljujem uvaženi predjedavajući, kolege poslanici, poštovani građani Crne Gore,

Kao što smo svi upoznati iz današnjih diskusija, pred nama je zaista jedan predlog, značajna rezolucija u pitanju, i ova rezolucija iz ugla Socijaldemokratske partije zaista ima svoje izvjesne kvalitete koji se oslikavaju kroz sljedeće aspekte.

Prvi kvalitet ove rezolucije upravo jeste u činjenici koju su ovdje istakli prethodni diskutanti, a to je da je ona nastala kao rezultat konsenzusa svih političkih partija u ovom parlamentu. Naravno, zadatak svih državnih organa u Crnoj Gori jeste da uradimo sve ono što pred nas postavlja Evropska unija, kako bismo ispunjenjem tih uslova i otvaranjem svih značajnih poglavlja, kao i njihovim zatvaranjem, konačno odradili sveone zadatke, ispunili sve one obaveze na putu integracije Crne Gore u Evropsku uniju. I ono što je pozitivna strana svega ovoga što sam istakla jeste da je upravo u ovom parlamentu, kroz ovakav predlog rezolucije, koji su potpisali predstavnici i političkih partija iz redova pozicije i opozicije, postignut konsenzus i pokazana dobra volja svih nas da uradimo sve ono što pred nas postavlja Evropska unija. Međutim, iz diskusija koje su prethodile, može se zaključiti da postoji izvjestan spor oko toga da li treba prihvatiti amandman o kojem su govorili sve kolege i moj kolega Šehović iz Socijaldemokratske partije.

Ja ću sada citirati taj amandman oko kojeg se vodi spor, a koji je jednoglasno prihvaćen na Odboru za evropske integracije, citiram: "Odbor za evropske integracije, odluke o pregovaračkim pozicijama donosi većinom od ukupnog broja članova. U slučaju da Odbor da negativno mišljenje na Nacrt pregovaračke pozicije, Vlada i glavni pregovarač su dužni da mu najkasnije u roku od 30 dana, dostave novi nacrt pregovaračke pozicije. Amandmane Odbora na pregovaračku poziciju Vlada uključuje u konačnu pregovaračku poziciju".

Ja zaista ne znam šta je sporno u ovom amandmanu i kako jedan ovakav amandman, koji je nastao kao rezultat jednoglasne odluke svih poslanika na Odboru, može da dovede do blokade ili usporavanja procesa Crne Gore u same procese integracija. Ono što bih ja željela da naglasim to je sljedeća činjenica, a koja se da zaključiti iz ovog amandmana. Kaže se da su "Vlada i glavni pregovarač dužni da najkasnije u roku od 30 dana dostavi novi nacrt, što ne znači da Vlada, ukoliko je spremna, to ne može uraditi i sutra. Znači, to je najkasniji rok od 30 dana. Ono čime bih zaključila ovu diskusiju jeste sljedeće. Parlament ne treba da ima dominantnu ulogu, ali mora da ima odlučujuću ulogu. Zašto? Zato što crnogorski sistem parlamentarizma počiva na parlamentarnom sistemu rođenja vlasti. Ljudi koji se bave oblašću političkih nauka kao svojim fahom, znamo da postoji predsjednički sistem urođenja vlasti koji je dominantan u američkom političkom sistemu, da postoji kancelarni sistem koji je prihvaćen u njemačkom sistemu gdje dominantnu ulogu ima kancelar i, konačno, imamo zemlje koje imaju parlamentarni sistem urođenja vlasti, a takav sistem je Crna Gora. Niko ovdje ne želi da ističe dominantnu ulogu parlamenta, ali u ovakvim slučajevima kada se radi o ovako značajnim procesima za Crnu Goru i za njene građane, parlament mora da ima odlučujuću ulogu. Zašto, još jednom da kažem. Zbog ovoga što sam navela maloprije, to je jedan razlog, a drugi razlog je da ponovimo po ne znam koji put, nas ovdje bira narod, mi smo ovdje predstavnici naroda, a mi biramo Vladu i ministre u njoj. Zahvaljujem.

PREDŠEDAVAJUĆI SULJO MUSTAFIĆ:

Hvala i vama, kolegice Vuksanović.

Kolega Vasilije Lalošević je na redu, a nakon njega kolega Milan Knežević pošto za sada iz vlasti nemamo više prijavljenih.

Izvolite, kolega Laloševiću.

VASILIJE LALOŠEVIĆ:

Veoma značajna tema i, kako to biva u životu, neke stvari preduprijede neke vrlo važne stvari o kojima raspravljamo. Prije sat vremena, nedaleko odavde, vazdušne linije tri,

četiri kilometra odigravala se prava mala drama, i to treba reći da znaju i poštovani građani Crne Gore.

Naime, radnici KAP-a, penzioneri ili pred penzijom koji su htjeli samo da saznaju koje mišljenje i rukovodstva KAP-a i Vlade o njihovom statusu maknuti su sa kapije upotrebom sile. Da li je bilo grube upotrebe sile, u ovom trenutku ne bih želio da govorim jer nemam pouzdane informacije, samo znam da su pripadnici obezbjeđenja koji čuvaju kapiju odbili da upotrijebe palice protiv svojih kolega. Toliko o tome. Gospodine Mustafiću, nadam se da ćete mi dati ovih 30 sekundi koje sam upotrijebio, ovo je neka vrsta proceduralnog reagovanja. Jednostavno narod Crne Gore treba da zna što se zbiva i van ovih prostorija.

Da se vratim ovoj vrlo značajnom temi. Moram da kažem jednu stvar, prije nego što počnem da konkretno govorim o ovoj rezoluciji. Poštovane kolege, neko je u jednoj fazi početka pregovora o evropskim integracijama i ovog cijelog procesa pokušao da marginalizuje parlament. Hajde da se vratimo na one famozne upitnike i ona pitanja. Kolege iz ovog parlamenta dobile su od 500 i nešto pitanja samo sedam da popune ili da odgovore. Neko je na taj način marginalizovao Skupštinu Crne Gore.

Drugi pokušaj marginalizacije odvijao se kada smo donijeli odluku o uspostavljanju strukture za pregovaračke pozicije. Tada smo govorili da ovo nije proces elita, tada smo govorili da sva pamet Crne Gore ne stanuje na ovoj strani, tada smo govorili da se mora uključiti i onaj drugi dio Crne Gore koji, nesporno, ima pamet i znanje. Nijesmo poslušani. Dobili smo uspostavljenu strukturu za pregovore kojih nema, ... par ljudi iz NVO sektora, nema nikoga "sa ove strane granice". To je bio drugi pokušaj marginalizacije. Na sreću, mi smo uspjeli da se odupremo jer smo znali da je parlament najbitnije mjesto za uspostavljanje kontrolnog mehanizma svega onoga što radi Vlada. Plod svega toga je i ova rezolucija. Pozdravljam kolege koji su radili na tome i ostali ljudi iz klubova dali su svoj doprinos, ako ništa drugo sugestijama i svim onim radom koji smo imali i onom jedinstvenom Odboru za međunarodne odnose i evropske integracije i sada u odvojenim odborima. Ispred sebe imam dio mišljenja iz Izvještaja Evropske komisije za Crnu Goru za 2013. godine.

Poštovane kolege, pa oni jasno kažu Skupština je osnovala Radnu grupu za izradu nacрта rezolucije o procesu evropskih integracija. Očekuje se da usvajanje ove rezolucije bliže odredi ulogu Skupštine Crne Gore i Odbora za evropske integracije u procesu pristupanja, kao i odnosa između Odbora i drugih resornih strana uključujući i Vladu. Sasvim je logično da je ova rezolucija krenula tragom, ona je krenula i ona je sastavljena i prije ovog mišljenja Evropske komisije, ali mi smo na ovaj način jasno potvrdili da imamo kapaciteta, da imamo potencijala da se uhvatimo u koštac sa svim ovim. Ponavljam još jednom, vratimo film svi u glavi, sjetićemo se onog poniženja koje smo doživjeli kao članovi tada Odbora za evropske integracije i međunarodne odnose, samo sedam od 500 i nešto pitanja. Nije valjda moguće da poslanici Skupštine Crne Gore koji moraju biti univerzalni znanci onih svih poglavlja koji se tiču i koju obuhvataju sve naše obaveze nijesu mogli odgovoriti, ali to je tada neko donio odluku i neću se vraćati na prošlost.

Što nam valja činiti? Je li naš glavni cilj Evropska unija? Je li naš glavni cilj interes punopravnog članstva u Evropsku uniju? Postoji konsenzus i on je vidljiv i nije vidljiv samo u ovom parlamentu nego je vidljiv i van zidina ovog zdanja. Zašto? Zato što objektivno svi oni učesnici društveno-političke zbilje znaju da bez tog procesa neće biti boljitka za sve nas. Bez tog procesa neće biti onih stvari koje su obični građani nastojali u svakodnevnom životu da dobiju. Da li će to uslijediti za pet, šest ili sedam godina, daj bože da bude što prije, ali do te 2020. godine, kažu analitičari i oni koji poznaju ovaj proces, da može biti realnost. Prema tome, uvažene kolege, hajmo da zaboravimo kako smo mi parlamentarci u jednom trenutku bili šikanirani u ovom procesu, da prihvatimo ovu rezoluciju koja je data. Uostalom, na to nas sada obavezuje i ovaj dio Izvještaja Evropske komisije koji sam pročitao maloprije. Niko ne treba da barjači, svi smo dali veliku ulogu. Kada bi barjačili prisjetio bih se da sam u ovom

parlamentu zajedno sa Socijalističkom narodnom partijom bio jedan od onih ljudi i doživljavao sam i neprijatnosti od jedne strane kolega koji se sada nalaze i u ovoj sali, koji su govorili što vi iz SNP-a idete u to. To je bio proces koji je bio neminovan. To je bio proces koji je objektivno dozvoljavao svima nama da se uključimo sa ovoliko ili onoliko znanja koliko imamo. Vraćam se ponovo na ovu priču sa početka ovog izlaganja.

Da se ne bi dešavale ovakve stvari koje se sada dešavaju ili su dešavale prije pola sata na dva, tri kilometra vazdušne linije od nas, usvojimo ovu rezoluciju, posvetimo se maksimalno svim zadacima i svako će naći sebe, 35 poglavlja, 35 različitih oblasti, 35 specijalizovanih znanja ova Crna Gora ima i sva pamet ne stanuje na ovoj lijevoj strani. Uključite pamet Crne Gore, uključite mlade ljude, uključite one koji su iskreno zainteresovani za ovaj proces, a ne preko raznih grantova i preko određivanja, preko nekih inostranih adresa i vjerujte da ćemo biti na putu uspjeha. Uostalom, i to je završna rečenica, gospodine Mustafiću, 1500 do 1800 ljudi koji su u Hrvatskoj radili na ovom procesu i dan danas su aktivni. U Crnoj Gori se barata sa cifrom od 400, 500, daj da primaknemo tu cifru ako ništa drugo 700 ili 800, kako smo govorili kada smo započinjali priču o glavnom pregovaraču i pregovaračkim strukturama. Hvala. Izvinjenje što sam prekoračio vrijeme.

PREDŠEDAVAJUĆI SULJO MUSTAFIĆ:

Hvala.

Samo treba da imate u vidu da Hrvatska ima 4,5 miliona stanovnika, a Crna Gora 700.000, u tome je mala razlika.

Koleginica Nada Drobnjak iako je bio najavljen kolega Knežević, neće se ljutiti da ustupimo mjesto dami. Koleginica Drobnjak iz vlasti, a nakon nje kolega Knežević. Izvolite.

NADA DROBNJAK:

Samo imam problem sa time ako mi dajete riječ zato što sam dama, jer ja sam ovdje ravnopravna poslanica sa svojim kolegama. Nije problem da ispoštujemo proceduru javljanja.

PREDŠEDAVAJUĆI SULJO MUSTAFIĆ:

Javili ste se kasnije, a već sam bio najavio kolegu Kneževića. Izvolite.

NADA DROBNJAK:

Hvala vama što ste htjeli da date prednost, ali možda samo zbog toga što ide jedan diskutant opozicije, a jedan iz vlasti, da ne bi narušili redosljed mogu da prihvatim da po tome dobijem riječ. Hvala, poštovani potpredsjedniče.

Koleginice i kolege, krenuću svoju diskusiju sa onim kako su kretale i prethodne kolege. To je da je pred nama važan tekst Predlog Rezolucije o načinu, kvalitetu i dinamici procesa integracije Crne Gore u Evropsku uniju. Prosto govoriti o ovom Predlogu rezolucije, a ne pohvaliti naše kolege koji su je napisale i predložile nije moguće i zato i ja upućujem riječi čestitke za napor uloženi za pripremu ovog materijala o kome danas razgovaramo.

Danas i uvijek kada govorimo o evropskim integracijama najčešće se pominju riječi demokratija, demokratizacija, vladavina prava, povećanje standarda svih građana i građanki Crne Gore. Naravno da smo uvijek svi složni oko jednog, a to je da u ovom procesu treba da učestvuju svi građani i građanke Skupština, kompletno civilno društvo i, naravno, Vlada koja vodi taj cio proces. Tekst rezolucije prepoznaje važnost učešća kompletnog crnogorskog društva i prepoznaje ono što jeste važno, u svakom slučaju, još jednom ponoviti, a to je da se najveći dio pregovora ipak odvija ovdje u Crnoj Gori na način što je potrebno da se mi mijenjamo, na način što je potrebno da se donose odluke u korist građana i da na pravi način shvatimo šta je to vladavina prava. Vladavina prava i prvi korak ka evropskim integracijama

svakako jeste poštovanje Ustava i zakona i poštovanja onog što je jasno napisano u Ustavu šta je odgovornost Vlade, a šta je odgovornost Skupštine.

Svakako da je danas rečeno da je Vlada centralna institucija koja vodi proces evropskih integracija i da je ona odgovorna za taj posao. Važno je istaći, a to je i napisano u preambuli rezolucije, da se u savremenim društvima mora jačati uloga parlamenta i da o tome najbolje govori Lisabonski ugovor. Negdje u želji da Odbor za evropske integracije bude jače prepoznat u cijelom procesu mi jesmo glasali amandman o kome se danas najviše govori, a amandman je samo promjena jednog stava, jednog člana cijele rezolucije koja je, opet ću reći, jeste dobra i oko koje postoji konsenzus. Ta želja da se jedan odbor učini jačim možda može da dovede do problema koji se zove vladavina prava i koji jeste važan, znači mi smo iz želje da taj odbor bude jači i ja ću reći i priznati, u svoje lično ime, ne želeći da na taj način kategorišem svoje kolege u Odboru, u nedostatku i pravničkog znanja učinila grešku. Iz želje sam glasala taj amandman da ojačam Odbor, ali da bih sačuvala svoje dostojanstvo danas priznajem da sam učinila grešku. Da sam imala informaciju i da sam promišljala o tome šta kaže član Ustav br. 100 stav 1 tačka 1 Vlada vodi unutrašnju i vanjsku politiku Crne Gore, onda bih sasvim sigurno logički promišljala, ako je neko odgovoran za nešto ja mu ne mogu narediti uradi to, ali bićeš odgovoran zbog posljedica toga što sam ti naredio. Zato, mislim da treba da prepustimo Vladi da vodi vanjsku i unutrašnju politiku, da treba da vršimo nadzor nad tim procesom jer Skupština birajući Vladu ima pravo i da je kontroliše, vrši nadzor nad njom i postoje jasno definisani i mehanizmi za cijeli taj proces.

U svakom slučaju, još jednom ću ponoviti da podržavam usvajanje ove rezolucije, da je ovo važan trenutak u procesu evropskih integracija, podsjećajući opet i nas i crnogorsku javnost da u našem pravu ne postoji akt koji se zove rezolucija, da je ovo politička volja, politička odluka i da mnogo toga treba da se riješi našim Poslovníkom. Hvala.

PREDŠEDAVAJUĆI SULJO MUSTAFIĆ:

Hvala vam, kolegice Drobñjak. Imaćete prilike još jer, koliko vidim, imate tri prijavljena komentara na vašu diskusiju, s tim što molim za racionalnost u korišćenju vremena. Koliko sam obaviješten, prenos je omogućen do 17:45 h, a predviđeno vrijeme ustanovljeno na kolegijumu je dva sata za trajanje ove rasprave. Pošto je veliko interesovanje, mi ćemo produžiti, ali da vodimo računa do prenosa, odnosno do kraja naših mogućnosti da budemo u direktnom prenosu.

Kolega Abazović se prvo prijavio za komentar. Izvolite.

DRITAN ABAZOVIĆ:

Hvala, potpredsjedniče.

Poštovana gospođo Drobñjak, nijesam se javio za komentar samo zato što ste dama, iako vas jako cijenim, nego zato što, zaista, ne mogu da se pomirim sa onim što ste rekli. Ja jesam član Odbora za evropske integracije i nemam neko veliko znanje ni iz pravne oblasti ni iz bilo čega, to je potpuno nebitno, ali vas ubjeđujem sa ovim znanjem koliko imam da nijeste napravili nikakvu grešku i da pravno tu apsolutno nema ništa sporno. Molim vas, radi dostojanstva i nas koji smo podržali i koji ćemo podržati nemojmo da se nekim tezama koje su suštinski pogrešne pokušavamo da opravdamo možda izostanak, da kažem, podrške ovom amandmanu.

Niko Vladu Crne Gore ne onemogućava da obavlja svoju dužnost onako kako joj je to Ustavom predviđeno i da vodi vanjsku i unutrašnju politiku, ali parlament je krovno političko tijelo ove države i ono vodi kontrolnu ulogu nad Vladom, pa samim tim i nad spoljnom politikom i nad onim što radi Ministarstvo spoljnih poslova Crne Gore. Tu ne vidim ništa sporno samo je cilj da, ukoliko dođe, možda uopšte ne dođemo u situaciju da odbijemo bilo koju poziciju, da trebamo, pozvani smo i Ustavom i moralno da štitimo nacionalni interes

možemo da ga zaštitimo i da nam to omogući ova rezolucija i onon što su poslovničke mogućnosti Odbora za evropske integracije. Nema nikakvog pravnog nasilja. Naprotiv, mislim da imate brojne druge primjere gdje možete da konstatujete pravno nasilje koje vrše razne institucije Crne Gore, a da se oko ovakvih prilično ... stvari u odnosu na nešto što je suština vladavine prava zaista na taj način odnosite.

PREDŠEDAVAJUĆI SULJO MUSTAFIĆ:

Hvala vam, kolega Abazoviću. Dopustimo da i drugi učestvuju u raspravi, molim vas. Koleginica Drobñjak, odgovor na komentar. Izvolite.

NADA DROBNJAK:

Hvala, potpredsjedniče.

Slažem se da je parlament ključno političko tijelo i slažem se sa tim, to sam i u diskusiji rekla da Vlada vodi unutrašnju i vanjsku politiku. Sasvim prirodno da to svi znamo da Skupština bira Vladu i da ima razne mehanizme da vrši kontrolu nad radom Vlade, pa sam tim i nad sprovođenjem unutrašnje i vanjske politike. Ako u našem amandmanu stoji da odluku Odbora Vlada mora da uključi u pregovaračku poziciju, to automatski znači ono što sam i pokušala u diskusiji da kažem - mi nekome naređujemo nešto da uradi, ali mi nemamo nikakvu odgovornost za to što će taj da radi već odgovornost koju će proizvesti ta odluka ima samo taj ko je sprovodi.

Zbog toga, mislim da mi ne možemo da naredimo nekome da uradi nešto i da bude odgovoran za to što će uraditi. Sasvim stojim iza toga da u ovom procesu moraju da sarađuju i Vlada i Parlament i cjelokupno crnogorsko društvo i da dosadašnji proces upravo govori da se to radi, da i primjedbe koje smo imali i sugestije na Odboru za evropske integracije Vlada je prepoznala kao značajnu sugestiju i dobru sugestiju za pregovaračke pozicije i uključila ih u tekst. Mi i dalje i treba i hoćemo to raditi. Ne sumnjam da će sve to Vlada i dalje uključivati u tekst pregovaračkih pozicija. Zaista sam za to da dobru atmosferu u procesu evropskih integracija, dobru saradnju i dalje nastavimo i ne sumnjam da će ona biti nastavljena, bez obzira na ovo što se danas pozivamo sa jakim riječima .... dostojanstvo ....

PREDŠEDAVAJUĆI SULJO MUSTAFIĆ:

Hvala vam. Imaćete prilike, imamo još prijavljenih komentara. Kolega Damjanović. Izvolite.

ALEKSANDAR DAMJANOVIĆ:

Hvala vam, potpredsjedniče.

Poštovana gospođo Drobñjak, javio sam se za komentar da bih podržao onaj vaš prvi impuls o kome ste govorili kada ste glasali za ovakvo rješenje Odbora za evropske integracije. Dakle, još jednom želim da testiram i sa vama u dijalogu u čemu se mi razlikujemo. Razlika gotovo da i nema. Ponavljam da ovo nije preuzimanje odgovornosti onoga što treba da radi Vlada. Ovo je samo podjela odgovornosti, ovo je dodatni posao Odboru za evropske integracije. Pitanje je samo koliko će imati kapaciteta i sposobnosti Odbor da se bavi sa svim tim silnim pregovaračkim pozicijama i to postfestum kada dobije gotova rješenja na sto. Želja da se dijeli odgovornost ne znači da se nikome uloga minimizira. Mislim da ste bili u pravu kada ste podržali ovakvo rješenje. Rekao sam, isključivi razlog zato što nismo bili predlagači i ostali tu i što se tada nijesam izjasnio, ali sam rekao da sve što dobije konsenzus u Odboru, a dobio je konsenzus u tom Odboru.

Sada me čudi, koleginice Drobñjak, čemu sada amandmani koji stižu iz reda kolega iz DPS-a. Dakle, mi smo u međuvremenu dobili amandman, i neka javnost i to zna, potpisan od gospodina Simovića, ne potpisano od strane gospodina Banovića i potpisano od strane

koleginice Dragičević, gdje se predlaže sada novo rješenje. I evo, ovo rješenje nije loše, samo mu fale tri riječi. Pa evo da testiramo, ovo je stvarno odgovor na ovaj problem. Odbor za evropske integracije i mišljenja o pregovaračkim pozicija donosi većinom od ukupnog broja članova, tu se slažemo potpuno i tu je sada rješenje koje imamo u amandmanu Odbora i to je bio moj predlog kolegama na Odboru, na negativno mišljenje na nacrt pregovaračke pozicije, Odbor za evropske integracije i Vlada će se izjasniti u roku od osam dana, ja dodajem "zapeta" dostavljajući novi nacrt pregovaračke pozicije" i odlično rješenje. Stvarno ste bili efikasni, ako ste zaista mislili, završavam sa tim, idemo u pravcu koncenzusa, dajte malo više strpljenja da zaista ne bude preglasavanje i da se ova rezolucija ne donosi nekom većinom koja nema kompletnu podršku ovog parlamenta. Hvala vam.

PREDŠEDAVAJUĆI SULJO MUSTAFIĆ:

Hvala vam, kolega Damjanoviću. Odgovor na komentar koleginica Dronjak. Izvolite.

NADA DROBNJAK:

Sasvim sam sigurna da kolega Damjanović ne očekujemo od mene da se izjasnim o predlogu amandmana koji su podnijela kolega Simović i koleginica Dragičević i ja to neću svakako sebi dati za pravo, ali ja sam priznala da sam bila neznavena u jednom trenutku, da sam nakon toga naučila nešto, podsjetila se neke odluke koju je Ustav normirao i prosto nemam problem sa tim što sam javno priznala da nisam znala i da sam promijenila mišljenje.

PREDŠEDAVAJUĆI SULJO MUSTAFIĆ:

Hvala vam.

Imamo još jedan prijavljeni komentar. Kolega Radunović. Izvolite.

SLAVEN RADUNOVIĆ:

Moram da priznam da ipak nisam vjerovato da će se ovakve stvari dešavati danas u crnogorskom parlamentu i da ćemo ovakva priznanja da čujemo, između ostalog. Ja sam siguran da niko nije bio neznaven tog dana, nego da su svi razmišljali svojom glavom i da su u skladu sa svojim sopstvenim uvjerenjem se izjašavali. Strah me da nismo neki od nas danas neznaveni.

Što se tiče toga da bi mi uzeli neke ingerencije Vlade, uopšte se ne slažem sa tim, zato što mi od Vlade tražimo da u slučaju da se donese negativno mišljenje u Odboru u kojem većinu ima, kao što smo svi rekli ovdje, vladajuća koalicija, da u tom slučaju nam Vlada dostavi nove pregovaračke pozicije. I valjda je to svima jasno. Ako predstavnici građana zaključe da je Vlada ova vaša ili buduća naša, ja vam govorim za sedam ili deset godina, valjda ni najveći optimisti među vama ne očekuju da ćete biti na vlasti u to vrijeme. Ukoliko ta Vlada trčeći za nekim štrikom pred nekim izborima prihvati pozicije vezane za poljoprivredu, ekologiju, rudarstvo, bilo šta, koje ne odgovaraju interesima Crne Gore i to većina ljudi u Odboru zaključi ili koncenzusom ili većinom, pa valjda je logično da zaustavimo taj proces i da Vladi damo rok. Mi smo rekli 30 dana, o njemu možemo da pregovaramo ne bitno je, mi smo htjeli da budemo darežljivi, ako vi mislite da to može za osam, u redu je. 30 dana za nove pozicije.

Što se tiče amandmana, amandman se odnosi uz pozitivno mišljenje o pregovaračkim pozicija, gdje bi se izvršila samo korekcija opet apsolutnom većinom nekog...

PREDŠEDAVAJUĆI SULJO MUSTAFIĆ:

Hvala vam, kolega Radunoviću.

Odgovor koleginice Drobnjak.

NADA DROBNJAK:

Ja ću samo nešto reći ne trudeći se da pokažem da nisam toliko neznavena, citirajući Brekta, koji je rekao da nam niko ne može usaditi osjećaj manje vrijednosti bez našeg pristanka, samo komentarišući onaj vaš dio nekada ste mislili iz svoje glave, nekada iz tuđe. Ja sve što mislim i govorim, govorim iz svoje glave, i vjerujem da je to samo onako rečeno ne na ličnom nivou, nego u žaru nekog političkog dijaloga, ajde da tako nazovem, ali stojim iza svega što sam rekla, sve je iz moje glave i sva odgovornost jeste na mene. Kao što ste baš vi čitali iz Ustava da svako od poslanika je odgovoran za odluke i za glasanje. Ja stojim iza toga kako glasam i što govorim. Hvala.

PREDŠEDAVAJUĆI SULJO MUSTAFIĆ:

Možete. Naravno. Izvolite.

Procedura? Izvolite.

MIODRAG VUKOVIĆ:

Poštovani potpredsjedniče, poštovane kolege,

Možda će ovo iskomplikovati, a možda i racionalizovati ovu našu priču. Ja ne znam o čemu mi pričamo? Ne pričamo o parlamentarizmu, ovim amandmanom dajemo ne parlamentu, nego Odboru, radnom tijelu parlamenta pravo da blokira za 30 dana da blokira rad Vlade. Nađite mi jedan primjer u ovoj Skupštini oko KAP-a. Ja govorim da je neracionalna priča i ubjeđivanje predsjednika odobri, evo vama pričam, neracionalna priča da nas ubjeđuje kao neznavete da Odbor ništa ovdje ne mijenja.

PREDŠEDAVAJUĆI SULJO MUSTAFIĆ:

Zahvaljujem.

Daćemo priliku kroz diskusiju.

SLAVEN RADUNOVIĆ:

Gospodine Vukoviću, Odbor je dobio ingerencije voljom ove Skupštine kroz Poslovnik. Ničim se ne usporava proces nego shodno onom pravilu da je bitniji kvalitet, nego brzina, gospodine Vukoviću, koji smo svi usvojili i na koji nas posjeća Evropska unija non stop. Kvalitet prije brzine, kvalitet promjena.

Vi pričate da blokiramo proces time ako zaustavimo štetni interes Crne Gore da se sprovede u pregovaračkim pozicijama. Molim vas.

Oni ljudi kojima je parlament dao te ingerencije...

PREDŠEDAVAJUĆI SULJO MUSTAFIĆ:

Hvala, kolega.

Možemo li dalje da diskutujemo? Naravno.

Kolega Milan Knežević, a nakon njega kolega Miodrag Vuković.

Izvolite kolega Kneževiću.

MILAN KNEŽEVIĆ:

Zahvaljujem, potpredsjedniče Mustafiću.

Uvaženi građani, pozdravljamo donošenje ove rezolucije sa konsekvencijalno usvojenim amandmanom Odbora za evropske integracije, jer smatramo da će se sa njima donekle urediti odnosi na relaciji Skupština-Vlada, iz prostog razloga za to što je Vlada odlučila da ima ekskluzivitet nad procesom Evropskih integracija i da kada god može izbjegne ovaj parlament, kao što se izbjegava zatvor u Spužu.

Nama je osim rezolucije potrebna i revolucija u mišljenju kada se radi o evropskim integracijama, pošto ovaj proces pojedinci zloupotrebljavaju i privatizuju, zato i nije čudo što smo mimo ikog do sad otpočeli procese pregovaranja sa poglavljima 23 i 24. Ja ću sada ovdje da kažem jednu istinu koju svi dobro znamo i kolege iz vlasti i kolege iz opozicije. Gospodin Đukanović od ove Skupštine želi da napravi gradsku opštinu Golubovci. Objasniću vam zašto. Gradska opština Golubovci nema nikakve ingerencije. Ona samo daje mišljenja koja ne obavezuju nikoga, a šalju poruku da mi možemo da mislimo. E, meni nije dovoljno da mogu samo da mislim, nego želim kao poslanik da punopravno odlučujem vezano za proces evropskih integracija i sve procese koje se tiču napretka crnogorskog društva.

Svo vrijeme se ovdje pokušava minimizirati uloga opozicije koja je u nekoliko navrata, čak i po štetu svojih sopstvenih partijskih interesa pomagali put Crne Gore ka evropskim integracijama i zato ne želimo da ikako to bude pitanje ekskluziviteta, pomenuću samo izborni zakon koji je bio uslov za otpočinjanje pregovora. Rezolucija sa ovim usvojenim konzencualnim amandmanom Odbora za evropske integracije plud kompromisa čija je osnovna namjera bila da se Skupština pozicionira na način koji je to predviđeno i Ustavom i posebno potenciram tačke 12 i 13 o kojima je govorio moj kolega Slaven Radunović, predsjednik Odbora za evropske integracije. Međutim, pred nama se nalazi najteža dionica na putu evropskih integracija, to je kako ćemo mi implementirati i na koji način ćemo dati rezultate u okviru poglavlja 23 i 24 a da to ne bude prazna priča koje smo se naslušali u ovom periodu.

Prvi test će biti ko će biti izabran za vrhovnog državnog tužioca. Ja znam, a zna i čitava Crna Gora kakav državni tužilac treba Crnoj Gori. Državni tužilac koji će sutra biti spreman da procesuiri i Đukanovića i Kneževića i sve bliske ljude koji su u ovih 20 godina, bliske ljude i Kneževića i Đukanovića ojadili i opustošili i opljačkali Crnu Goru. Ukoliko bude izabran za vrhovnog državnog tužioca, neko sličan poput Ranke Krivokapić, u Evropsku uniju ćemo gospodo ući zajedno sa San Salvadom, Monzabikom i ... ostrvima tj. nikad. Rezolucija koju smo mi danas donjeli mora se gledati kroz aferu "snimak" i kroz poruku gospodina Đukanovića, da mu ne pada na pamet da procesuiri odgovorne iz ove afere. Složićete se da to zvuči malo kao u nekoj staroj narodnoj junačkoj pjesmi gdje se državni funkcioneri prepiru šta da se radi, pa gospodin Krivokapić šalje poruku - more Milo kazni saradnike, a gospodin Đukanović mu odgovara - more Ranko ti si na 5%. A Evropska komisija očekuje pravno-politički epilog afere "snimak" i zbog toga je važno da budući vrhovni državni tužilac bude čovjek spreman, ili žena spremna da se suoči sa svim anomalijama nastalim ove 2 godine Đukanovićeve pogubne vladavine i da procesuiri ne samo aferu "snimak" nego i aferu "Telekom" i mnogobrojne afere koje su ojadile i opustošile Crnu Goru. Ja sam, što bi rekao jedan lik iz jedne serije koja se emituje, iznenađen promjenom mišljenja članova Odbora za evropske integracije koji su konsensualno donijeli na Odboru odluku o pozicioniranju Skupštine u procesu evropskih integracija. Nemojte sad nama ovdje da pričate kako je neko bio neznaven, kako mu je pala koncentracija, a kako je nekome pao šećer, ili kako mu je pao pritisak. Suština je u sljedećem - kad je Đukanović vidio što st potpisali, pozvao vas je u kabinet i rekao je ili ćete ovo povući ili u Skupštini ćete biti još samo pet minuta, koliko da korvetirate vaše ostavke. To je istina, gospodo poslanici iz Demokratske partije socijalista, ja vam sad prijateljski kažem. Kad vas drugi put Đukanović bude pozvao na saslušanje da vam dijeli političke packe, pozovite mene. Spreman sam da vas branim kao kolega poslanik i da se suočim sa gospodinom Đukanovićem, da mu kažem da ne može kolege poslanike, bez obzira što su iz partije čiji je on predsjednik, tjerati da zaustavljaju ovu skupštinu i da od nje prave jednu mutiranu mjesnu zajednicu poput gradske opštine Golubovci. Zahvaljujem.

PREDSEDAVAJUĆI SULJO MUSTAFIĆ:

Hvala vam, kolega Kneževiću.

Komentar, kolega Obradoviću? Izvolite.

Izvinjavam se, kolega Obradoviću, samo da iskoristim priliku, imamo molbu od predsjednika Ustavnog odbora, predsjednika Krivokapića, da članovi Ustavnog odbora imaju zakazanu sjednicu u 17 sati i poziva ih da se okupe. To je molba od predsjednika Krivokapića.

Izvolite, kolega Obradoviću, komentar.

RADOVAN OBRADOVIĆ:

Zahvaljujem, uvaženi gospodine predsjedavajući.

Uvažene kolegice i kolege, poštovani građani Crne Gore,

Nijesam član Odbora za Evropske integracije. Međutim, moram da napomenem da je ovo čisto jedno pravno pitanje. Veoma je važno to što i opozicija i pozicija teže da Crna Gora uđe u društvu evropskih naroda. To je za svaku pohvalu i za svaku je pohvalu i predmetna rezolucija. Mislio sam da je veoma kvalitetna. Razlikujemo se u ovom jednom amandmanu, ali čisto pravno je pitanje koja su ovlašćenja Skupštine, koja su ovlašćenja Vlade, koja su ovlašćenja Odbora. Vlada vodi unutrašnju i spoljnu, odnosno vanjsku politiku države Crne Gore i Vlada odgovara za svoj rad Skupštini, koja je zakonodavni organ, koja donosi zakone, Vlada sprovodi zakone. Ukoliko Vlada ne radi svoj posao, zna se koji je postupak za povjerenje Vladi. U ovom slučaju u Odboru, nezavisno od toga ko ima većinu ili manjinu, sedam ljudi ne mogu da donesu takvu odluku da spriječe rad Vlade, to je pravno nemoguće. Nemoguće je da Skupština prenese ovlašćenje Odboru da Odbor odlučuje u ime Skupštine. Postoje određeni poslovi povjereni i preneseni, specijalna punomoć itd. ali zna se po Ustavu šta su ingerencije Vlade, Skupštine itd. Samo pravno govorim da bi to bio jedan pravni nonsens i da je to nemoguće u tom dijelu i zbog toga principijelno pričam ne govoreći o sadržaju i o tome ko je tamo u većini i manjini, možemo biti mi ili vi, nego pričam čisto pravno. Meni je neprihvatljivo to što je predloženo u tom dijelu, jer je neustavno. Zahvaljujem.

PREDSEDavajući SULJO MUSTAFIĆ:

Hvala Vam.

Kolega Kneževiću, daću vam pravo na odgovor, ali samo jedna molba. Dakle, da ipak vodimo računa o vremenu, imamo još pola sata tačno za raspravu i da na kraju čujemo riječ predlagača. Imamo još petoro prijavljenih diskutanata, pa ukoliko možemo da racionališemo diskusije.

Izvolite, kolega.

MILAN KNEŽEVIĆ:

Samo da ispravim jedan lapsus, da se izvinim gospodinu Krivokapiću, vjerovatno da mu ne godi upoređenje sa gospođom Čarapić, vjerovatno ni njoj ne godi poređenje sa Rankom Krivokapićem, kad sam rekao ako bude neko izabran poput Ranke Čarapić za vrhovnog državnog tužioca u Evropsku uniju ćemo ući zajedno sa San Salvadorom, Mozambikom i Zelenordskim ostrvima tj. nikad.

Gospodine Obradoviću, kažete da sedmoro ljudi može da zakoči proces evropskih integracija. Ne. Jedan čovjek ovdje koči proces evropskih integracija, jedan čovjek ovdje želi od Skupštine da napravi samo uslužni servis, samo kad mu treba. Taj jedan čovjek se imenom i prezimenom zove Milo Đukanović. Nećete mi zamjeriti što ću parafrazirati detalj jednog vašeg govora iz Bijelog Polja za vrijeme predsjedničkih izbora. Ovo što ste vi sada rekli, šalžete sljedeću poruku - da u procesu evropskih integracija želite da Vlada bude lav evropskih integracija, a ova Skupština da bude magarac u tom procesu. Ja ne želim da budem magarac evropskih integracija odnosno ne želim da se ova Skupština pozicionira na način samo da je Vlada tovari kad njoj odgovara i da je marginalizuje na način na koji

pokušava da to uradi. Mene ohrabruje stav Socijaldemokratske partije i Bošnjačke stranke koje će, ubijeđen sam, ostati uz ovaj amandman koji je konsensualno usvojen na Odboru za Evropske integracije. Zahvaljujem.

PREDSEDAVAJUĆI SULJO MUSTAFIĆ:

Hvala i vama.

Da li je procedura, kolegнице? Odustajete?

Ja vas molim zbog vremena kojeg imamo, a naravno, ukoliko želite daćemo vam riječ, nije problem.

Izvolite.

DRAGINJA VUKSANOVIĆ:

Nadam se da neće ovo zvučati kao uvreda, jer je uvaženi kolega Knežević takođe ovo pomenuo i citirao kolege iz diskusija. U smislu Odbora. Svaki odbor u ovoj Skupštini koji donese neku odluku, bilo da je to vezano za amandmane ili za predlog zakona, sve to dolazi na plenum i konačno o tome se izjašnjava Parlament, koji može u konačnome to da prihvati ili ne. U tom smislu ja se ne slažem sa činjenicom i konstatacijom da jedan odbor može da blokira, zaista odbor ne može da blokira i potpuno stojim na onome što sam maloprije rekla. Odbor za Evropske integracije će dati negativno mišljenje i mi predlažemo kroz onaj amandman što smo sad komentarisali, Vlada ima mogućnost najkasnije u roku od 30 dana da se izjasni o tome. Ali to ne znači da će Odbor tom odlukom, davanjem negativnog mišljenja blokirati rad na put evropskih integracija. Ne može jedan odbor da to radi jer svaka odluka na odboru upravo prolazi kroz ovaj parlament. Mi smo svjedoci toga i to je ono o čemu sam govorila, o ulozi parlamenta u sistemu političkom gdje vlada parlamentarizam. Zahvaljujem.

PREDSEDAVAJUĆI SULJO MUSTAFIĆ:

Hvala i vama.

Kolega Kneževiću, izvolite.

MILAN KNEŽEVIĆ:

Uvažena kolegнице Vuksanović, ja samo želim da pozdravim spremnost Socijaldemokratske partije kao i spremnost Bošnjačke stranke da stanu iza amandmana koji je konsensualno usvojen na Odboru za evropske integracije. Zahvaljujem.

PREDSEDAVAJUĆI SULJO MUSTAFIĆ:

Hvala i vama.

Sljedeći prijavljeni je kolega Miodrag Lekić iz redova opozicije. Izvolite, kolega Lekiću.

MIODRAG LEKIĆ:

Poštovane kolege, želim da se uključim vrlo kratko, jer počinje Odbor za ustavna pitanja i tamo već kasnim, ali smatram svoju dužnošću da ipak kažem nekoliko riječi. Preskočiću sav zalet koji sam možda mislio da kažem o fascinantnoj istoriji Evropske unije koja se zasniva na konsenzusu, tako je gradila taj svoj put poslije Drugog svjetskog rata, pristupom Žana Monea „Evropa malih koraka“, ali stalno demokratija, konsenzus. Preskočiću i enklavu koja se zove Zapadni Balkan, koja treba da postane dio Evrope. Dakle, nekoliko zemalja koje u žargonu u Briselu zovu „otomanska grupa“, u šali, na simpatičan način to doživljavam s obzirom da smo ostali svi koji smo nekad bili sastavni dio Otomanske imperije. Dolazim do konkretnog pitanja, prekačuci mnoge elemente, da bih naglasio sljedeće. Ako oko nečega u Crnoj Gori postoji konsenzus, a mi konsenzus nemamo u 20. vijeku, vijeku

ideologija, projekata državnih itd, konačno, poslije jedne duge istorijske pauze, imamo konsenzus veoma visok u Crnoj Gori, a to je oko Evropskih integracija. Sada hoćemo li taj konsenzus da pretvorimo u pravo jedne institucije da o svemu odlučuje ili ćemo da po mogućnosti taj konsenzus proširimo što više, što šire. Dakle, logično je da taj konsenzus bude i u fazi rada pa i odlučivanja što veći.

Želio bih da polemišem sa jednom tezom koja se ovdje ponavlja kao krunski argument, a to je da Vlada vodi unutrašnju i spoljnu politiku. To je tačno, ali ne piše da Vlada utvrđuje tu politiku, ostaje glagol utvrditi. Naravno da i Vlada ima pravo da utvrdi, ali nije Vlada svemoguća, Vlada je determinisana zakonima, propisima, a što da ne i Parlamentom, valjda treba da se zgražavamo takve stvari, treba li da nasjednemo na besmislinu, apsurdnu, ne tako besmisleni sintagmu kao što je diktatura Parlamenta. Čuli smo i tu glupost u političkom životu Crne Gore. Dakle, najviši organ vlasti koji ima jedini izborni i legitimitet se tretira kao mjesto diktature, nešto što se još nije moglo sresti ni u teoriji ni u praksi čak i malo razvijenih zemalja. Prema tome zalažem se da mi makar povodom ovog pitanja konstituišemo parlamentarnu većinu. Ova poruka će sigurno otići, ne samo crnogorskoj javnosti u koliko se napravi nasilje da se sputa uloga Parlamenta, ova vijest će stići i do Brisela, sigurno, jer ovo je kardinalan primjer evropske retorike i antievropskog ponašanja, onih koji žele da ne budu uznemiravani, da ekskluzivno vode društvo, državu i jedno pitanje koje je domen interesovanja cijelog društva, a samim tim što je cijelog društva, onda je i ova većina koja se konstituiše ovdje u Parlamentu izraz većine u crnogorskom društvu. Dakle, zalažem se da se prihvati amandman koji je konstituisan na početku ili moguće sa modifikacijom poslanika Damjanovića i da na tome insistiramo i da svemu tome damo jedan visok stepen javnosti. Hvala.

PREDŠEDAVAJUĆI SULJO MUSTAFIĆ:

Hvala i Vama, kolega.

Komentar, izvolite.

ALEKSANDAR DAMJANOVIĆ:

Hvala Vam, potpredsjedniče, znate da se ne javljam uzalud i ovo što ću reći je svima nama na oprez, a obraćam se naravno i rukovodiocima naše Radne grupe koji će imati završno izlaganje gdje ću tražiti neke stvari da se definišu. Ovdje smo predlog potpisali nas četiri poslanika i zaista sam htio da čujem stav četvrtog poslanika, gospodina Miodraga Vukovića. Nemojte da dolazimo u situaciju da nakon glasanja u utorak, ili već kad bude sjednica za glasanje, i eventualno prihvatanja amandmana odbora pa i nekom većinom koja je manja od konsenzualne neko povlači svoj potpis čime će se povući rezolucija i čime će sav posao da padne u vodu. U tom smislu tražim od potpredsjednika Radulovića da sazove na sastanak predlagača ovog teksta kako bi smo dobili uvjeravanja da niko od predlagača neće povući svoj potpis zato što je neki amandman prošao ili nije prošao, na kraju tog glasanja, jer u tom momentu bi pala i rezolucija i kompletan posao koji smo radili. Taj posao i taj dio moramo završiti.

Dakle, htio sam da postavim pitanje gospdinu Vukoviću, u zavisnosti od ishoda amandmana i glasanja...

PREDŠEDAVAJUĆI SULJO MUSTAFIĆ:

Ne možete postaviti pitanje, jer on nije u sali, kada bude bio u sali postavite pitanje. Molim vas da...

ALEKSANDAR DAMJANOVIĆ:

Potpredsjedniče, ovo je veoma važno pitanje vjerujte mi. Hoću da znam stav jednog od predlagача koji je sada kroz komentar izrazio sumnju u validnost ovog amandmana, ako amandman prođe da li će se potpis povući, ako se ne povlači sve je u redu idemo na većinu, ako će se povući imamo mehanizama da predložimo drugačiji tekst.

PREDŠEDAVAJUĆI SULJO MUSTAFIĆ:

Hvala Vam.

Kolega Vuković je na Ustavnom odboru, kao što znate.

Sledeći prijavljeni je kolega Srđan Perić.

Izvolite, Perić.

SRĐAN PERIĆ:

Svoju diskusiju sam mislio da usmjerim u drugom pravcu, ali prosto dešavanja koja smo danas ovdje imali ispred sebe i svo ono što se dešavalo prosto nam govori da sa velikih riječi treba ipak da pređemo na realnost. S obzirom da danas govorimo o Rezoluciji o načinu, kvalitetu i dinamici procesa integracija Crne Gore u Evropskoj uniji mi smo, na žalost, imali priliku da prisustvujemo disciplinovanju poslanika DPS-a, na kakvom bi im pozavidio i u najrigidnijoj fazi Sovjetski NKVD. U branjenju promejene tog stava se čula čak i teza da u Parlamentu nije mjesto politici, od prilike je po ovoj vlasti mjesto politici je u školi. Ono što je druga stvar jako bitna u cijelom ovom procesu i ono što je razotkrila današnja rasprava jeste, objasnila je u stvari kako Vlada vidi pregovarački proces. Tako je Vlada propisala tajnost u pregovaračkom procesu, a onda sa druge strane se obratila Parlamentu za sugestije i za praćenje tog procesa. Nakon što je Vlada utvrdila da joj fali znanja ona odbija da prihvati to da odbor bude mehanizam korekcije. Tu dolazimo do ključne teze koja se odnosi na pregovore o priključivanju evropskoj uniji, a to je da ova Vlada vidi ovaj proces kao klasični politički marketing, a ne kao mogućnost da uspostavimo evropske standarde u Crnoj Gori.

Nije sporno da deklaracija ima afirmativan karakter i svi u ovom visokom domu jesmo za ovu vrstu, u krajnjoj crti, strateške odluke i nije sporno da ona jeste strateška odluka, ali ono što je ključno jeste evropski standardi koje nikako ne uspijevamo da uskladimo ovdje u našoj zemlji.

Ono što je, takođe, jako važno istaći da Rezolucija o načinu, kvalitetu i dinamici u procesu integracija Crne Gore u Evropsku uniju bi trebalo da pospješi put, sam taj integrativni put i ova Rezolucija ima smisla samo ako se izdvoji izborni amandman gdje odbor može biti korektivni mehanizam. U koliko to ne bude slučaj prolazićemo kroz poglavlja kao da je sve u redu, posebno u dijelu takozvanog mekog prava. Tako imamo i privremeno zatvoreno poglavlje oblasti obrazovanja gdje je naš univerzitet na pet hiljaditom mjestu, ali to nijesmo vidjeli da nekoga brine u pregovaračkom procesu. Na međunarodnim testiranjima učenika smo pri dnu ljestvice, ali nema veze mi idemo dalje laganim hodom ka Evropskoj uniji, kako je rekao potpredsjednik DPS-a. Imamo razlog i za brigu u oblasti poljoprivrede i ribarstva gdje u koliko pregovori budu neoprezno vođeni možemo doći toga da u te dvije oblasti imamo zarobljene potencijale gdje se neće moći usaditi ni jedna dodatna masivna kruška, uzgajati dodatno grlo stoke, može se desiti da u jurnjavi za štrikovima iz Brisela prosto zaboravimo realnost i zato je bitno da Skupština ima veću ulogu u ovom procesu. Ovaj proces se tiče svih nas, a ne samo nekolicine ministara i posledice bilo koje loše odluke ili procjene bi smo plaćali svi. U tom smislu je dodatno čudi odluka Vlade da toliko tvrdoglavo insistira da ona najbolje zna šta je i kako u tom procesu.

Uz svo uvažavanje glavnog pregovarača, ali on je sada iznad ovog Parlamenta. Trenutno on ima obavezu samo da vam nešto kaže kako izgleda i sve što Parlament kaže može da ide u vjetar. Takođe, priča o ekspertima i liderima u ovom trenutku ne pije vodu i možda se neko zabrojao, možda je neko nešto pogrešno preveo, pogrešno istumačio, jedan

zarezi, rečenica ili ... može da napravi trajnu štetu, ali to ovu vlast takođe ne zanima. Čemu onda odbor donosi godišnji plan aktivnosti. Bolje bi bilo prosto da odbor donosi plan sastanaka, koliko puta će se sastati za godinu dana, i u koliko amandman koji osnažuje odbor koji je od esencijalnog značaja ne bude usvojen time konačno ne bi smo ni ugradili korektivni faktor u pregovarački postupak i dali bi smo mogućnost da u koliko uočimo propust da ga ne korigujemo. U suprotnom u koliko nemamo amandman, odnosno osnaživanje uloge Skupštine, onda je pitanje koja je uloga ovog visokog doma, i šta postizemo ovom rezolucijom, i da li se ona svodi na puki administrativni organ koji dobija dokumentaciju koju tajno čita na koju ne može da utiče, ali se broji da učestvuje u njemu. Ne smijemo se tako lako odreći ove značajne uloge Skupštine, jer od snaženje kapaciteta Parlamenta korist mogu imati svi građani Crne Gore. Zahvaljujem.

PREDŠEDAVJUĆI SULJO MUSTAFIĆ:

Hvala, kolega Perić, na redu je kolega Bojović, a nakon njega kolega Labudović.

Naravno, molim vas da budete racionalni zbog kolege Radulovića koji će imati završnu riječ.

Izvolite, kolega Bojoviću.

VLADISLAV BOJOVIĆ:

Hvala.

Poštovana Skupštino, uvaženi građani,

Kako proces evropskih integracija ulazi u sve ozbiljnije faze, a posebno u svjetlu najnovijih izjava visokih funkcionera vlasti i nerasvijetljenih kriminalno-korupcionaških afera, ostaje jasno da vrh DPS-a na čelu sa gospodinom Milom Đukanovićem predvodi antievropske snage u Crnoj Gori.

Sve je očiglednije da prvi ljudi režima sprovode organizovanu opstrukciju borbe protiv organizovanog kriminala i korupcije, posebno korupcije na visokom nivou. Dakle, imamo opstrukciju u prioritarnim oblastima evropskih integracija Crne Gore. Brojni dokazi koji govore o krađi na izborima, zloupotrebi državnih resursa kao i tvrdoglavo odbijanje i ignorisanje zahtjeva da se započne sa doslednom primjenom zakona i rezultatima u praksi dodatno potvrđuju ovu tezu. Vrh aktuelne vlasti ozbiljno prijeti da kompromituje evropski put Crne Gore, ne samo evropski put Crne Gore već i evropsku politiku proširenja. Međutim, želim da vjerujem da to Brisel sebi neće dozvoliti, očekujem da će Brisel reagovati direktnije, otvorenije na politiku fingiranja reformi i da neće dozvoliti da ova vlast, koristeći prolazak Crne Gore kroz faze pridruživanja stvara utisak o navodnom progresu u reformama i razvoju iako u životu toga nema. Pozdravljam inicijativu i napore koji su uloženi da se izradi ova rezolucija, ali sumnjam da će, kakva god ona bila, biti obavezujuća i rukovodeća kako za Vladu tako i za vladajuću većinu u ovom parlamentu. Za ovu vlast nijesu obavezujući ni Ustav, ni zakoni, a kamoli rezolucije koji usvoji ovaj parlament.

Shodno tome upozoravam da ukoliko već sada ne ojača pozicija Parlamenta u procesu evropskih integracija, posebno u pogledu utvrđivanja pregovaračkih pozicija, ostaće i dalje veliki prostor da Vlada zloupotrebljava svoju monopolsku poziciju u ovom procesu. Nažalost u tome od samog početka pomaže jedan dio ove skupštine, poslanici vladajuće većine, posebno poslanici DPS-a, a vidimo demonstriraće to i ovog puta. Više brane Vladu nego što štite i afirmišu poziciju Parlamenta u određenim situacijama. Oni nažalost više brane Vladu nego što Vlada u ovom procesu brani sebe. Do kraja apsurdna teza Mila Đukanovića o navodnoj parlamentarnoj diktaturi je zapravo poruka poslanicima Demokratske partije socijalista da se još snažnije suprotstave unapređenju položaja Parlamenta u evropskom procesu.

Dakle, mi smo suočeni sa organizovanom opstrukcijom i marginalizacijom Skupštine na evropskom putu, koja dolazi spolja i iznutra. Proces evropskih integracija i dalje je zatvoren i strogo kontrolisan od strane izvršne vlasti, posebno u onim oblastima koje su najosjetljivije za strukture u vlasti spregnute sa organizovanom kriminalom i korupcijom. Ako su za Crnu Goru i njen evropski put obaveze koje se tiču uspostavljanja vladavine prava obaveze prioritnog značaja, a imamo da vrhovni državni tužilac napušta kontrolna saslušanja, da Vesna Medenica odbija da dođe na kontrolno saslušanje, ako niko ne snosi odgovornost kada padaju svi izvještaji o radu pravosudnih institucija, ako se opstruira i obesmišljava parlamentarna istraga, možemo samo govoriti o ponižavajuće lošoj poziciji Parlamenta i o njegovoj marginalizaciji. Saopštio sam da je usvajanjem tehničkog izvještaja po završetku parlamentarne istrage afere "snimak" Skupština pala na evropskom ispitu i da je tehnički izvještaj razočaravajući pokazatelj nemoći Parlamenta. Upravo to nam je stavila Evropska komisija u svom poslednjem izvještaju o napretku. Prema tome, ako ne rasvijetimo afere "snimak", "Telekom" i "listing", ako se ne sankcionišu glavni akteri, nalogodavci i organizatori ovih afera, nemamo šta da tražimo u Evropskoj uniji, ukupan evropski put u tom slučaju poslužiće samo za režimsko zamajavanje javnosti. Zahtjev Brisela da se do kraja rasvijetli afera "snimak" predstavlja prvi test za ovu vlast da li će preći sa riječi na djela i da li je spremna za borbu protiv korupcije na visokom nivou. Uzimajući u obzir nizak nivo povjerenja građana u institucije potreban je najviši stepen demokratske kontrole i demokratskog legitimiteta pregovaračkih pozicija Crne Gore, a to možemo obezbijediti samo ako Parlament upravo ima pravo da ih prihvata ili odbacuje. Zato očekujem usvajanje amandmana koji to predviđa. Đukanovićeva izjava da možemo očekivati... (Prekid) češće čuti od strane nelegitimnog premijera i drugih funkcionera DPS-a evroskeptične tonove i poruke odbijanja i neposlušnosti koji će se po pravilu opravdavati navodnom zaštitom državnog dostojanstva i unutrašnje autonomije. Đukanovićeva izjava da Crna Gora neće prinositi žrtve na oltar Evropske unije i izjave poslanika DPS-a gdje oni praktično komentarišu kako se Evropska unija uopšte usudila da komentariše situaciju u KAP-u, govore da ovaj proces postaje sve neprijatniji za ovaj režim, a to ohrabruje sve one koji su za demokratsku i pravnu državu Crnu Goru. Hvala,

PREDSEDAVAJUĆI SULJO MUSTAFIĆ:

Hvala vam.

Kolega Miodrag Vuković je prijavljen, vratio se u međuvremenu.

Kolega Labudoviću, hoćete li vi, pošto sam vas najavio?

Izvolite, kolega Labudoviću.

EMILO LABUDOVIĆ:

Poštovani potpredsjedniče, kolegice i kolege, dame i gospodo,

Pogled na salu mi najbolje i najrečitije govori o ozbiljnosti posla kojim se bavimo, ali bez obzira na sve to, čak i pod uslovom da sam samo sam ovdje, reći ću da podržavam ovaj akt. Podržavam ga ne zbog toga što je dominantno u njegovoj pripremi učestvovao predstavnik Demokratskog fronta, podržaću ga ne samo zbog toga što je rezultat opšteg konsenzusa u Skupštini i podržaću ga ne zbog toga što je na tragu politike koju i Nova srpska demokratija i Demokratski front u cjelini imaju, već isključivo iz razloga što je to još jedan pokušaj da ova skupština vrati samopoštovanje i dostojanstvo. Iz tog razloga, čak i pod uslovom da mi se neke norme uz samoj rezoluciji ne dopadaju, glasaću za ovaj akt. Ali, iskustvo u ovom domu me je naučilo da budem stalno skeptik, a moj skepticizam proističe iz saznanja o karakteru akta koji usvajamo. Da bih bio siguran konsultovao sam udžbenik Upravnog prava Pravnog fakulteta sa Sveučilišta u Zagrebu, kako ne bi ispalo da je to još jedna beogradska ujdurma, koji kaže da je rezolucija pojam koji je usvojen i u suštini

predstavlja akt političke a ne pravne prirode i čisto je deklarativnog karaktera. Snaga rezolucije treba da se izražava u njenoj objektivnosti u tretiranju problema, principijelnosti i ubedljivosti stavova koji se određuju. Ja se onda pitam zašto onda ovolika bitka za čuvanje pozicije Vlade u svemu ovome i to u situaciji kad u Crnoj Gori samo jedan zakon funkcioniše, a taj zakon se zove Milo Đukanović. Šta vi to spašavate i od koga spašavate Vladu Crne Gore u pregovaračkom procesu? Sjede li ovdje neprijatelji Crne Gore ili neprijatelji Vlade Crne Gore, gospodo? Ako nas sa ove strane računate u neprijatelje, ako sumnjate i dalje da smo spremi da učinimo nešto protiv sebe samih, što se onda ne uzdate u činjenicu da vas je sa te strane bar za četiri ruke više i da ćete uvijek biti u prilici da odbranite poziciju Vlade kakva god ona da bude? Zašto ne dozvolite sebi, nama, da jednom u čitavoj političkoj lepezi u Crnoj Gori sjednemo na poziciju koja nam pripada? Ne mogu da shvatim zašto ste toliko sumnjičavi u sebe same, u vašu snagu da štitate interes Vlade koju ste izabrali. Jer, ovu vlast zbog nespremnosti Socijaldemokratske partije mogu da sruše, a srušiće, budite sigurni uskoro, jedino građani Crne Gore na vanrednim parlamentarnim izborima. Čega se onda bojite? Nije mi jasno da jedan amandman koji pozicionira Skupštinu, koji je korektivni faktor u čitavom procesu, a stalno nam iz te Evrope u koju hoćemo spočitavaju da pojačamo kontrolnu poziciju i ulogu Skupštine Crne Gore, šta je loše u tome da upozorimo Vladu da je negdje napravila omašku. Neće to možda biti strategijska omaška, ali dovoljno je jedan zarez, jedna brojka, pa da nas dovede u neprijatnost. Zar neće biti od koristi ako više očiju pogleda tu pregovaračku poziciju?

Na kraju, gospodo, ovaj pokušaj kojim ste kroz vaš amandman koji ste nam upravo dostavili pokušali da ispravite amandman odbora je isto toliko nesaglasan sa Poslovnikom Skupštine Crne Gore koliko vi tvrdite da je ovaj amandman nesaglasan sa Ustavom Crne Gore. Da vas podsjetim, u članu 65 piše da odbor radi ako sjednici prisustvuje većina članova, a odlučuje većinom glasova prisutnih članova. Prema tome, morali biste, ako mislite da ovim amandmanom riješite taj spor, da promijenite i Poslovnik Skupštine Crne Gore da bi on bio validan. Zahvaljujem.

PREDSEDAVAJUĆI SULJO MUSTAFIĆ:

Hvala i vama kolega Labudoviću.

Kolega Miodrag Vuković, a nakon njega kolega Goran Tuponja.

Izvolite, kolega Vukoviću.

MIODRAG VUKOVIĆ:

Hvala, potpredsjedniče.

Poštvene kolegice i kolege,

Moje izvinjenje što sam zbog nekih drugih parlamentarnih obaveza izostao iz onoga prvog kruga, tako mi je rečeno, kada su govorili pored ostalih uvažanih kolega i ljudi sa kojima sam radio na ovom tekstu rezolucije, ali nikada nije kasno da kažem ono što mislim. Neću pričati opštu priču sa kojom smo svi saglasni, da je potrebno u ovoj fazi donijeti jedan ovakav politički akt u ovom parlamentu kojim se određuje naša i definiše, stavlja na papir naša, vjerujem zajednička, jedinstvena politička volja da idemo i dalje putem evropskih integracija i ka evropskim integracijama. Samo da podsjetim na ono na što su podsjetili neki mi, smo počeli ovo da radimo ranije i svaku fazu evropskih integracija koju smo prolazili mi smo pratili odgovarajućom rezolucijom. Neko je bio predlagač u jednoj situaciji, neko je bio u drugoj, ali smo bili saglasni, jer je to bila dobra poruka Evropskoj uniji, a prije svega dobra poruka našoj javnosti da se radi o ozbiljnom političkom organu koji zna da donese očekivane političke odluke. Naša javnost je većinom za evropske integracije, njihovi predstavnici u ovom domu ne bi trebalo da budu protiv te javnosti, i mi smo za evropske integracije, politički, iskazali smo to kroz naporan rad da identifikujemo poziciju ovog doma u završnoj

fazi evropskih integracija. Mi smo položili sve ispite kao država, sada radimo diplomski rad koji će trajati deset godina, kažu oni koji se valjda više od mene razumiju. Dali smo politički odnos prema toj činjenici. Nas četvorica, čuli ste, radili smo sa većim ili manjim intenzitetom iz različitih razloga, ali smo provjerili sve ono što smo mislili da treba da sadrži ova rezolucija. Provjerili smo konsultujući najveći broj za nas relevantnih društvenih subjekata, konsultovali smo i nevladin sektor, konsultovali smo i državne strukture, konsultovali smo i akademsku zajednicu i na kraju konsultovali smo samu Vladu i došli smo do usaglašenog teksta sa svim ovim subjektima. Ja sam mislio da nema nikakvog razloga da se ovaj tekst napada bilo kakvim amandmanima, jer rezolucija u principu kao politički dokument nije pravni dokument. Sada je kolega koji je prije mene govorio dao mi šlagvort. Pazite, moraćemo da mijenjamo Poslovnik na osnovu amandmana gospodina Simovića i kolegice Ljerke zato što zadire u poslovničku materiju. A pogledajte osnovni amandman kolega iz Odbora za evropske integracije, on utvrđuje nadležnost odbora jer ga proširuje, ima pravo da kaže negativno mišljenje, to niđe ne piše u Poslovniku, u pregovaračkoj platformi. Rezolucijom se određuje status, nadležnost i način odlučivanja. Ljudi, nije to materija rezolucije, ako hoćemo to da uradimo podnesimo amandman na Poslovnik. Ne može Poslovnik, ne može zakon da ispunjava rupe u Ustavu, nego se mijenja Ustav po predviđenoj proceduri. Ne može zakon, ne može podzakonski akt da mijenja rupe u zakonu, nego se mijenja zakon. Ne može rezolucija nedostatke, ako smo ih osjetili, da mijenja Poslovnik kao opšti akt ovog parlamenta, nego se mijenja Poslovnik. Sve što sam čuo kao argumentaciju mi je potpuno neubjedljivo. Ovaj će član da sruši konsenzus koji smo imali i svi smo saglasni sa ovom rezolucijom. Ja se osjećam poraženim, osjećam se poraženim i osjećam strašan pritisak neprincipijelnosti. Pozivate se na iskustva, niđe nema ovakvih iskustava kakva su saopštena u ovom amandmanu. Niđe, ni u hrvatskom, evo dva akta, u hrvatskom se...

PREDSEDAVAJUĆI SULJO MUSTAFIĆ:

Hvala vam.

Kolega Vukoviću, ja vas molim, imamo još diskutanata, a imamo prenos koji je ograničen zbog završne riječi.

MIODRAG VUKOVIĆ:

I u jednom i u drugom aktu nacionalni savjet je formiran posebnom odlukom, a ne deklaracijom, koji odučuje o pregovaračkim pozicijama, posebnom odlukom parlamenta, a nadležnost Poslovnikom a ne rezolucijom.

Molim vas da ostanemo pri osnovnom tekstu rezolucije. Pozivam prije svega one sa kojima sam radio da odustanemo od ovoga, ako treba nešto raditi mijenjajmo Poslovnik. Hvala.

PREDSEDAVAJUĆI SULJO MUSTAFIĆ:

Hvala vam, kolega Vukoviću.

Kolega Tuponja, nakon njega kolega Bulatović.

Molim vas da budete kratki da bismo dali priliku potpredsjedniku za završnu riječ. Izvolite.

GORAN TUPONJA:

Zahvaljujem.

Uvaženi potpredsjedniče, uvažene kolegice i kolege, poštovani građani Crne Gore,

Pomalo je tužno i ružno da mi tri sata raspravljamo o nečemu što je na Odboru za evropske integracije već dugo vremena rađeno i o čemu je, praktično, na tom odboru postignut konsenzus.

Dakle, o čemu se ovdje sad radi? Kao neko ko nije član toga odbora ja sam stvarno iznenađen da se nakon postignutog dogovora, jednoglasnog dogovora, danas toliko dugo raspravljao o temi koja bi u nekim normalnim uslovima išla jako brzo. Radi se o tome da Skupština želi da se miješa u svoj posao i mi želimo kao poslanici da učestvujemo u procesu evropskih integracija Crne Gore na način da doprinesemo i kvalitetu i brzini toga procesa. Veoma je zabrinjavajuće da kolege iz DPS-a ne vide Skupštinu kao nekoga ko može kvalitetno da doprinese tom procesu, već da nakon ne znam čije intervencije mijenjaju svoje mišljenje i svoj stav o tome i praktično cijela ova današnja diskusija je nastala zbog toga. Da je sreće taj proces bi bio jako širok, zapravo u tom procesu bi trebali da učestvuju svi zainteresovani subjekti, ne samo Skupština već i nevladine organizacije i sve druge organizacije koje smatraju da imaju nešto da kažu u tom procesu. Taj proces zaslužuje veću transparentnost, proces evropskih integracija koji mi do sada imamo nema dovoljnu transparentnost. Nije tačna teza da bi se usporio proces evropskih integracija time što bi Skupština učestvovala u njemu.

Tačka 12 rezolucije, za koju je više kolega reklo da je politički akt, nevjerovatno je da postoji toliki otpor prema jednom političkom aktu od strane kolega iz DPS-a. U tom odboru, kao što svi znamo, pozicija ima većinu, svaka odluka bi mogla biti blokirana od strane parlamentarne većine. Dakle, činjenica da Odbor za evropske integracije odluke o pregovaračkim pozicijama donosi većinom od ukupnog broja članova je zapravo jedan odbrambeni mehanizam unutar toga odbora da ne može biti donešena neka odluka bez saglasnosti parlamentarne većine. Više kolega je pomenulo primjere iz okruženja i primjeri iz okruženja govore da su skupštine aktivno učestvovala u evropskim integracijama. Da li na primjeru Slovenije ili na primjeru Hrvatske gdje je postojala mogućnost veta od strane skupštine. Možda je najbolji primjer sa Kipra, gdje je odbor na Kipru održavao redovne sastanke sa glavnim pregovaračem vlade radi izdavanja mišljenja odbora. Odbor je analizirao i sugerisao usvajanje neophodnih harmonizujućih predloga zakona i prosljeđivao predlog zakona nadležnom odboru radi rasprave o istom, po redovnoj proceduri usvajanja. Takođe je izvještavao plenum sa preporukama o prihvatanju, odbijanju ili pak amandmanskom djelovanju. Ne želim da bilo čiji rad omalovažim ili na bilo koji drugi način derogiram ali sama rezolucija bez predloženog amandmana neće imati onu težinu koja se od nje očekuje. Zahvaljujem.

PREDŠEDAVAJUĆI SULJO MUSTAFIĆ:

Hvala i Vama kolega Tuponja.

Kolega Bulatović, bojim se da ne dođemo u priliku da ne čujemo završnu riječ.

Imamo prenos koji završa...

PREDRAG BULATOVIĆ:

Gospodine potpredsjedniče, veoma ću kratko.

Ne želim da diskutujem, želim kao član Odbora za evropske integracije, nekoliko stvari da kažem i uputim jedan apel da ovu rezoluciju usvojimo i da vrijeme od završetka rasprave do glasanja posvetimo dijalogu, da dođemo do rješenja. Mi smo do rješenja dolazili 2005. godine, naravno objektivna činjenica jeste prije referenduma i sa činjenicom polarizovanog državnog pravnog statusa usvojili smo gotovo 100% Rezoluciju o evropskim integracijama. To je bilo pozdravljeno.

Bilo bi veoma loše ako smo svi za poziciju parlamenta da ne dođemo do rješenja. Mislim da to nije dobro. U radu Odbora za evropske integracije sam učestvovao više sati, na toj sjednici na kojoj je amandman usvojen kroz veliku polemiku. Znači, niko nije bio zaveden. Svi smo željeli poziciju Odbora i ovdje je neko uočio, rečeno je da se donosi odluka većinom od ukupnog broja članova što je jedino za kontrolna saslušanja slučaj i o tome smo

diskutovali. Dakle, pozivam da se nađe rješenje. Tač. 12 i 13 su veoma kvalitetne, izuzev ove ispravke koju je Odbor s pravom dao. (Upadica)

Ako je, dozvolite da završim, želja da dođemo do rješenja možemo da dođemo. Mi ovdje neke stvari u određenom trenutku radimo kako ne treba. Moram da vam kažem da imamo neriješeno pitanje da li Vrhovni državni tužilac treba da dođe na kontrolno saslućanje - DA ili Ne. Da li imamo poziciju Odbora za evropske integracije do kraja ili ne. Ovdje je bilo zabune i želim da kažem. Na žalost plenum ne daje konačnu riječ oko ovih pregovaračkih pozicija, zato između ostalog što su pregovaračke pozicije tajni dokumenti, a poslanici nemaju pravo to da vide. Dakle, sugerisem da se nađe rješenje za ovo nešto. Ovo što je DPS predložio to nije rješenje. Nama je Poslovnikom, kao članovima Odbora, data mogućnost sljedeće, time i završavam, da damo mišljenje. Ako ne možemo da damo negativno mišljenje onda zašto postojimo.

Na kraju, bilo bi veoma loše da ako se usvoji Amandman Odbora da se, kao što je bio slučaj vezano za Poslovnik, povuče Rezolucija i onda imamo lošu situaciju. Javio sam se, gospodine Mustafiću, kao čovjek koji je učestvovao mnogo puta u ovakvim i sličnim stvarima, da nađemo rješenje do glasanja i kao uvod gospodinu potpredsjedniku koji je šef Radne grupe, da pokuša da nađe rješenja, a da ostane suština, da Odbor može da dâ negativno mišljenje i da Vlada mora o tome da se izjasni. Hvala.

PREDŠEDAVAJUĆI SULJO MUSTAFIĆ:

Hvala, kolega Bulatoviću.

Završna riječ Branko Radulović, u ime predlagača. Izvolite.

BRANKO RADULOVIĆ:

Uvaženi građani Crne Gore, samo sa nekoliko jasnih konstatacija.

Ima nade u Crnoj Gori da 2018. budemo kao Češka. Samo to i ništa više. Amandman će proći, on će biti dio Rezolucije i Rezolucija će proći. Nadam se 100%, potpuni konsezus, ali znate li što to znači, uvažene kolege i uvaženi građani Crne Gore? To znači da imamo političku volju da znanja malo imamo a da smo Crnogorci u onom negativnom smislu da volimo da ležim a ne da radimo. Ovdje traži mnogo rada na znanju i mnogo delanja u praktičnom životu da bi 2018. bili kao Češka, što znači ingirencije velike za Skupštinu ali velike, gospodo, obaveze. Znači, moraćemo da promijenimo Akcioni plan, zaposliti mnoge da ne putujemo samo zbog putovanja, nego da putujemo da bi naučili i ovdje više čitali i radili. Neka je sa srećom novo brođenje ka Briselu. Prijatno.

PREDŠEDAVAJUĆI SULJO MUSTAFIĆ:

Hvala Vam, kolega Raduloviću.

Nadam se da će Vaš apel uroditi plodom i da će se postići puni konsezus oko završnog teksta deklaracije.

Zaključujem današnju raspravu. Najavljujem sutra kolegijum u 11 sati, a nakon toga ćemo se dogovoriti o nastavku sjednice. Bićete pravovremeno obaviješteni o nastavku sjednice. Hvala.

07.11. 2013. u 14.25h

PREDŠEDAVAJUĆI SULJO MUSTAFIĆ:

Poštovane kolege, nastavljamo sa radom.

Tačka o kojoj ćemo danas raspravljati jeste **Predlog zakona o zaštiti državnih interesa u rudarsko metalurškom sektoru.**

Podsjećam da je Predlog zakona podnijelo 20 poslanika Demokratskog fronta. Izvjestioci odbora su Željko Aprčović, Zakonodavnog odbora i Mladen Bojanić, Odbora za ekonomiju, finansije i budžet.

Otvaram pretres.

Da li neko od poslanika želi dati dopunsko obrazloženje?

Trenutak, kolega Raduloviću, obaviješteni smo od televizije da im treba još tri minuta da uključe direktan prenos i dajem kratku pauzu.

- pauza -

Poštovane kolegice i kolege, sada sam obaviješten da imamo direktan prenos, tako da ću ponoviti da danas raspravljamo o Predlogu zakona o zaštiti državnih interesa u rudarsko-metalurškom sektoru. Podsjećam da je Predlog ovog zakona podnijelo 20 poslanika Demokratskog fronta.

Izvjestioci odbora su Željko Aprčović iz Zakonodavnog odbora i Mladen Bojanić Odbora za ekonomiju, finansije i budžet.

Otvaram pretres. Pitam predstavnike predlagača da li žele dati dopunsko obrazloženje?

Kolega Branko Radulović. Izvolite.

BRANKO RADULOVIĆ:

Poštovani građani Crne Gore, uvažene kolege, crnogorska javnosti,

Počću od dvije konstatacije u koje sam duboko ubijeden. Kakva je danas Crna Gora u pravnom, ekonomskom, ekološkom i finansijskom smislu dominantno je uticalo ono što se desilo u Kombinat aluminijuma i oko Kombinata aluminijuma i u vezi Kombinata aluminijuma od 1990. godine do danas. Kakva će Crna Gora biti ubuduće sa ovim atributima oko pravne države, oko ekološke države, oko nivoa ekonomskog, finansijskog stanja će zavisići dominantno, ponovo kažem, od odluka koje se budu donijele u vezi aluminijske industrije i energetskog sektora u Crnoj Gori.

Zašto ovo kažem? Kažem zbog toga što su pogrešne odluke, pogrešna poslovna i ekonomska logika koja se dešavala protiv crnogorske, protiv zakonske, gospodo, znate kad kažem crnogorsko znači država Crna Gora svih nas, su bile odluke koje su ovom ili onom obliku direktno štetile finansijski Crnu Goru za preko jedne milijarde indirektno preko tri milijarde, ekološki oprljali, devastirali Crnu Goru, pravno zatočili, ovakav nam je budžet, ovakve su nam javne finansije, ovakva nam je industrija, zbog KAP-a i oko KAP-a. Tri su osnovne stvari na koje treba racionalno, logično državnički, crnogorski razmišljati, a to je doći prvo do potpune istine što se sve desilo u Kombinat aluminijuma, doći do onoga što znači pravi bilans i stanje. Ni po babu ni po stričevima. Zbog toga odgovarati oni ili medalje davati, jer neki kažu da smo bili fenomenalni, neki kažu da smo nenormalno griješili, i treba to uraditi. To je druga stvar.

Treća stvar je, trezveno inženjerski, ekonomski, državnički, odlučiti da li Kombinat i aluminijska industrija ima budućnost ili nema budućnost. Ukoliko nema budućnosti treba ga racionalno zatvoriti i ugasiti, u oliku ima budućnosti treba ići optimalno. Moram da budem malo ličan, kao profesor Univerziteta, što mi je dužnost, za razliku od mnogih koji su pametniji od mene ili stručniji u pojedinoj izuzetno složenoj fazi, stručniji od mene, a čute kao zaliveni, da ono i što sam ja i moja malenkost i što su moji drugari i ove tri forme političke što sam bio u grupi i u pokretu i DF, govorili uvijek istinu. Da se i 1% čula, osjetila ta istina drugačija bi bila u svim ovim atributima danas Crna Gora. Napokon premijer i čovjek, glavni kreator svih ovih događaja u posljednjih 20 godina, gospodin Đukanović se sa tim slaže, ali kasno. Da li će se složiti oko budućnosti? Da je samo te demokratske pravde mi bismo davno bili vlast. Da su samo malo poslušali radnici kada smo kao grupa, kada smo kao pokret, kada smo kao Demokratski front dijelili ovo pred izbore ili u teškim momentima ni oni

ni mi danas ne bi bili u ovoj situaciji. Tukao sam se, sudio sa ovim bitangama, jer za njih nema druge riječi osim bitangama koje su opljačkale Kombinat aluminijuma, koji su unizili Kombinat aluminijuma, tim zavarivačima i ostalim anticnogorcima u svakom smislu nije pomoglo. I časnu im riječ dajem da Vrhovnom državnom tužiocu ovo što smo spakovali na tri mjesta smo sakrili tu dokumentaciju. Svi će odgovarati za ovo. I spremiću im u Spužu pilot postrojenje, livnicu ili zavarivanje, pa neka tamo uče praktično od Kombinata aluminijuma. Ovo ih čeka.

Ono što mi nije žao i što sam napravio kao profesor na Univerzitetu, to je ono što sam napravio, ono što sam tražio od Vlade, što smo tražili mi iz DF-a i SNP-a da se napravi studije i čeka sam je i nijesam mogao da izdržim, potrošio sam cijelo ljeto na ovome, konsultovao. (molim vas, potpredsjedniče, da opomenete ko misli da je Kombinat neozbiljan neka izađe napolje). Napravio sam ovo i podijelio svima vama, stojim iza svake ove riječi, spreman sam da napustim Parlamenat i pođem zajedno sa mojim drugarima i mojim studentima koje sam učio i koji smo zajedno učili i izučavali sve ovo u Kombinat aluminijuma, aluminijsku industriju. Ima nade, ima mogućnosti to je naša posljednja nada industrijskog realnog razvoja. Ukoliko i to ugasimo ljudi nema nam spasa. Mi smo prokleta država u kojoj nema realne ..., nema ništa. Danas se, ili u poslednjih nekoliko mjeseci spinuju stvari. Već su ugasili Kombinat aluminijuma. Neznaveni novinari pojedini, ili kupljeni pojedini novinari, pojedini kupljeni profesori univerziteta, pojedini kupljeni političari, pojedini kupljeni navodni stručnjaci koji kažu, treba ga ugasiti. Ljudi, pa ne treba ugasiti Kombinat, nego treba ugasiti politiku koja se vodila u Kombinat aluminijuma. To je suludo, pa upoređuju mostarski Kombinat, pa ljudi, to su strašne teze, kao ona novinarka koja misli da je šarmanтна u takozvanom javnom servisu, koja kaže, u Mostaru će se proizvoditi vino, ovo i ono. Pa samo da je mostarski Kombinat 10km sjevernije gdje je cijena električne energije 40 eura kao u Evropskoj uniji, taj Kombinat aluminijuma bi radio sa suficitom. Ali, oko Kombinata aluminijuma mostarskog se tuku Hrvati i Bošnjaci i Srbi, kome će da bude, i daju nameti od 57 eura. Pogrešna je ekonomska politika i u Evropskoj uniji oko aluminijske industrije. Kada sam juče govorio da Odbor za evropske integracije i svi moraju da budu stručni u svemu tome nijesam čuo nešto što bi trebalo da budu pregovori oko aluminijske industrije, energetike sa njima.

Ljudi, mi kao DF stojimo sve što imamo, politički, moralno, stručno dajemo za aluminijsku industriju i energetiku, spremni smo sve da preuzmemo. Ne pljačke, ne ekološke ove stvari, ne- go na zdravim osnovama da napravimo. Nijesmo ga mi doveli u stečaj. Drugi su ga doveli u stečaj i u ovakvom njenom teškom momentu, izuzetno složenom i teškom momentu po Crnu Goru, mi smo predložili ovaj zakon. Da se ne bi ponovio Nikšić, i u pozitivnom smislu, iako je Nikšić, da ne bi došao sa Željezom kaže, da ne bi došao u situaciju da sa puškama kada budemo vlast ćeramo nekoga da budemo protiv zakona, da izigravamo junake kao iz Južne Amerike. Hoćemo da napravimo, zato što vjerujemo u budućnost aluminijske industrije. Ne treba nikakva podrška države, ništa ne treba. Treba samo pamet, odlučnost i ništa više, ljudi. Svi bilansi su ovdje dati, siguran sam da ste to vi pročitali. Zato ćete i donijeti kvalitetnu odluku.

Da ne bi došli u situaciju po postojećem Zakonu o stečaju, da ga rasprodamo na doboš, da ga kupi ko god šta hoće, da ga kupi za 1€ više nego onaj drugi, mi smo kroz ovaj zakon napravili koji je lex specijalis da odredimo ko ga može kupiti, kako ga može kupiti i kakve efekte treba napraviti. Zato vas molim sve da ovo ljudski, državnički, crnogorski, stručno kako god hoćete, se odredite prema ovome. Nemojte partijski slučajno, da vam telefoni zvone, jer ako izgubimo ovo posljednje nema više Crne Gore, shvatite to, u ekonomskom, razvojnom i svakom drugom smislu. Ljudi, aluminijska industrija, završavam sa ovim kolega, aluminijska industrija ima potencijal 120 hiljada tona, dvije milijarde dolara, pet hiljada radnih mjesta, i nemojte da se igrate sa tim.

PREDSEDAVAJUĆI SULJO MUSTAFIĆ:

Hvala Vam kolega Raduloviću.

Da li izvjestioci Odbora žele riječ?

Kolega Damjanović u ime Odbora za ekonomiju, finansije i budžet.

Izvolite.

ALEKSANDAR DAMJANOVIĆ:

Hvala Vam, potpredsjedniče.

Poštovana Skupštino, poštovani građani, poštovani predlagači,

Zbog važnosti teme, a u odsustvu kolege Bojanića koji je na službenom putu i u dogovoru sa njim pročitacu Izvještaj o razmatranju Predloga zakona o zaštiti državnih interesa u rudarsko-metalurškom sektoru koji su podnijeli poslanici Demokratskog fronta.

Odbor se upoznao sa razlozima za predlaganje zakona saopštenim u uvodnom obrazloženju predstavnika predlagača, koji se odnose na potrebu obezbjeđivanja zaštite državnih interesa u rudarsko-metalurškom repolancu, koji je prepoznat kao jedan od najznačajnijih privrednih, ekonomskih i razvojnih potencijala Crne Gore. Polazeći od rješenja Privrednog suda u Podgorici, kojim je otvoren stečajni postupak nad Kombinatom aluminijuma Podgorica i proglašenja bankrota nad istim, predlagač je ukazao da se realizacijom navedene procedure u skladu sa odredbama Zakona o stečaju, neće obezbijediti dugoročni razvoj aluminijske industrije. S tim u vezi, istakao je da se novim zakonom, koji je "lex specialis" dodatno uređuje postupak prodaje imovine privrednih subjekata kroz stečaj. Nakon obrazloženja predstavnika predlagača, a uzimajući u obzir i posledice iz stečajnog postupka Željezare Nikšić, konstatovano je da jasna namjera predloženog rješenja, koja se ogleda u zaštiti državnih interesa u rudarsko-metalurškom sektoru kroz prodaju privrednih subjekata u stečajnom postupku, i ukazano je da je prodaju privrednih subjekata neophodno sprovesti na osnovu jasno definisanih kriterijuma koje potencijalni ponuđači moraju zadovoljiti za tu prodaju. Odbor je ukazao da se na ovaj način eliminišu nesolventni partneri i sprječava kupovina privrednog subjekta, konkretno KAP-a, od strane lica koja nemaju jasan kredibilitet, dokazanu poslovnu biografiju, odnosno lica koja nisu strateški investitor.

Tokom rasprave na sjednici, iskazana je dilema u pogledu prodaje privrednog subjekta isključivo kao pravnog lica, s obzirom na brojna pitanja koja se tom prilikom otvaraju. U dijelu koji se odnosi na mogućnost da država zadržava pravo preče kupovine sve do zaključivanja ugovora sa strateškim partnerom, Odbor je ukazao na potrebu sagledavanja međunarodne prakse i prakse Evropskog suda. Takođe u odnosu na odredbu člana 4 stav 3 kojom je određeno da se postupak prodaje može sprovesti neposrednom pogodbom sa Vladom, kao poslednjim kupcem, ukoliko se na ponovljenom postupku javnog oglašavanja ne prijavi ni jedan strateški investitor, odnosno investitor koji ispunjava uslove, na Odboru je bilo mišljenja da se ne smije dozvoliti da proizvodnja KAP-a i u budućnosti pada na teret države već se orijentisati prema malim i srednjim preduzećima koja predstavljaju perspektivu ekonomskog razvoja Crne Gore, ili KAP prodati investitoru kojem nijesu potrebne dodatne subvencije države.

Na predlog zakona najavljeno je podnošenje amandmana.

Mišljenje Vlade, što je veoma bitna činjenica, o navedenom aktu nije dostavljeno Odboru, iako je Vlada u međuvremenu dva puta imala svoju sjednicu. Nakon rasprave, sa pet glasova „za“, kolega iz Demokratskog fronta i SNP-a, i sedam „uzdržanih“ glasova, kolega iz DPS-a, SDP-a, Pozitivne Crne Gore, Bošnjačke stranke i Demokratske stranke gospodina Đeke, Predlog zakona nije dobio potrebnu većinu. Hvala vam.

PREDSEDAVAJUĆI SULJO MUSTAFIĆ:

Hvala i vama kolega Damjanoviću.

Bio je to Izvještaj Odbora za ekonomiju, finansije i budžet.

Ja podsjećam da je trajanje rasprave utvrđeno na kolegijumu tri sata, da je po 10 minuta predviđeno za uvodna izlaganja u ime poslaničkih klubova, a da je pojedinačno trajanje u pretresu po pet minuta. I naravno, 10 minuta za završnu riječ, s tim što kao što znate u posljednjem satu nema međusobnih komentara.

Dogovorili smo se za predsjedavajućim stolom da danas započnemo od većih klubova, pa onda ka manjim, i stoga dajem riječ kolegi Branku Čavoru koji će u ime kluba Demokratske partije socijalista izložiti svoje mišljenje o ovom zakonu.

Izvinjavam se kolega Čavor, najavljujem kolegu Bulajića u ime Kluba Demokratskog fronta.

Izvolite kolega Čavor.

BRANKO ČAVOR:

Tema ovog predloga zakona koji je danas pred nama je veoma značajno pitanje i ono traži adekvatan, kompetentan, stručan, zakonom zasnovan odnos i veoma ozbiljan odnos prema ovom pitanju. Ne svakako odnos koji će u sebi sadržati volutarizam, brzinu, popularizam, pa i emocije, da kažem i nju da pomenem.

Ono u čemu se svi slažemo jeste da je činjenica da je industrijska proizvodnja u problemu. Obično se na osnovu te činjenice i rađaju dileme da li industrijska proizvodnja treba Crnoj Gori. Mišljenja sam da treba i te kako treba, jer ona može biti i treba da bude razvojna komponenta u ovoj državi i pored onih razvojnih grana koje su sastavni dio strateških grana koje su sastavni dio razvoja naše države. Značajno mjesto u tome svakako ima KAP. To je dilema u kojoj nema praktično dileme i da se dugi niz godina, što dobro znamo, pokušalo uraditi sve da se KAP ne ugasi i zagovornik sam i te ideje koja se ovdje danas čuje da KAP treba da opstane i treba da radi a ne nikako da se gasi. Problemi koji su nastajali u tome vremenu su različiti, da kažem objektivni, subjektivni. Objektivni iz dijela globalne krize, dijela opreme u kojoj je dio nemanja osjećaja za razvoj, problema električne energije, ali i oni subjektivni koji se odnose na ... strateškog investitora, neispunjavanje obaveza iz ugovora, a i sa vjerovatno, dijelom lošeg upravljanja sa ovom firmom. Ako se tome dodaju da smo u parlamentu više puta razgovarali, da je ta priča po meni bila neplodotvorna, da smo usvojili nemušte zaključke na ovu temu i da nijesmo prihvatili onaj predlog Vlade koji bi na konkretan način rješavao pitanje, ovo pitanje opstanka KAP-a. No, i pored svih tih mjera i pokušaja došlo se do situacije da se pokrene stečaj. Ono što jeste dobro iz te priče da je KAP nastavio da radi, ali nije bilo zainteresovanih za plan reorganizacije i konačno je došlo do bankrota. Uspostavljeni su zvanični organi, stečajni sudija, stečajni upravnik i odbor povjerenika. Sada dolazimo u jednu situaciju kakva jeste, znači Vlada u ovim okolnostima više nema ingerencija nad ovom pričom i dolazi pred Skupštinu predlog ovoga zakona koji je za mene ne prihvatljiv. Neprihvatljiv u principu da ovakva ozbiljna pitanja kakvo je ovo ne treba rješavati leks specijalis, ne samo u ovoj oblasti nego i u drugim oblastima. Mnogo promišljeniji odnos koji se mora imati zasnovan na onim postojećim zakonima koji su u ovoj državi.

Drugo, pa i same preporuke da kažem evropske komisije na ovu temu, imali smo prilike da ih čujemo, a i obaveze naše iz sporazuma o stabilizaciji i pridruživanju daju određene vrste poruka. Ovo u slučaju prihvaćanja na jedan način se vrši pritisak, a moguće kako god gledali grubo ili nije, kao pravno na postojeći zakonskom sistemu, odnosno na proces koji već je u toku. Predlogom zakona se u potpuno delagira i devagira postojeći Zakon o stečaju za koje moramo kazati svi, ocjene da je taj zakon uspostavljen uz pomoć međunarodnih standarda i da su u njemu ugrađene sve evropske direktive. Na ovaj način se

direktno miješa ono što je obaveza stečajnog sudije i upravnika i određeni način na koji se treba sprovesti ovaj postupak. Sa druge strane, može se i to kazati što šalje jedna poruka i ograničenje potencijalnih investitorima i kupcima, u ovoj priči, a i narušavaju prava i povjerioca. A znamo da ih narušavanja prava povjerioca obično dolazi do mogućnosti pokretanja tih postupaka pred međunarodnim sudovima, što bi moglo da dođe do situacije da se napravi i finansijska a da kažem i neka druga moguća šteta.

U članu 2 je definisano da je isključivo moguće prodati KAP kao pravno lice. Zakon o stečaju poznaje tu mogućnost pravno lice, prodaju u djelovima i prodaju ukupne imovine u cjelini. Svakako da jeste najpovoljnije rješenje, prodaje kao pravno lice, ali se mora imati u vidu jedna realnost, da li u tim okolnostima ima zainteresovanih da uđu u taj proces.

Svakako da je najlošije i najneprihvatljivije, naravno, to je prodaja u djelovima. I dolazi se do jednog mogućeg realnog načina kupovine, to je kupovina cjelokupne imovine, koja je u nekim djelovima slična kao prodaji pravnog lica. Dakle, to bi omogućilo najbolju finansijsku ponudu, znači kupovinu sa aspekta najbolje ponude, koja bi u sebi podrazumijevala kupovinu radi ulaganja, a ne kupovinu radi stajanja. To je jedna logika.

Članom 3 su predviđeni kriterijumi, odnosno uslovi po kojima treba prodati KAP. Opet da kažem ti su uslovi navedeni korektno i oni su onaj dio priče koja je potrebna KAP-u i ona u svakoj okolnosti trebaju biti preporuka budućem investitoru. Ali, moramo znati i to da su uslovi su tako koncipirani, kao da prodajemo jedno preduzeće, trenutno dobrom stanju, a ono nije u dobrom stanju. To ograničava potencijalno javljanje u takvim uslovima za ovaj vid kupovine preduzeća.

Članom 4 je praktično sublimacija. Ova prva dva drugog i trećeg člana, a to je ukoliko se ne izvrši prodaja po ova dva principa ide se na to pravom preče kupovine da ga kupi Vlada. Dakle, to je vraćanje u vlasništvo države, na mala vrata. Ono po meni, u ovom trenutku nije dobro i nije ni moguće. Dilema oko ovog pitanja bila je još 2005. godine, kada je KAP bio u problema i kada je bila dilema da li ga gasiti ili ući u postupak obezbjeđivanja investicija sa dugom od tadašnjih 320 miliona, bilo je da država nema snage u tom trenutku podrži KAP i nastavi proizvodnju, i da ulaže. Pored toga imali smo priliku da u jednoj varijanti predloga Vlade nađemo neko rješenje koje nije dobilo podršku ovdje u parlamentu i ono što jeste bitno u takvim okolnostima, vraćanje u vlasništvo države potrebna su sredstva, dakle, potrebna su nova zaduženja. Ono kako sam ja čitao obrazloženje ovoga zakona, što je za mene netačna i neozbiljna tvrdnja iz obrazloženja, da ne trebaju sredstva za sprovođenje ovoga zakona. Takav je smisao tog obrazloženja, za mene nijesu potrebna sredstva za donošenje, ali sprovođenje zakona su potrebna sredstva. Jer ako se ide u kupovinu, mora se prvo izdvojiti sredstva da se kupi, a ako se kupi, mora se ulagati, sredstva u održavanje investicije i sve one dobre i stručne ideje koje se čuju ovih dana u Crnoj Gori oko tog pitanja.

Znamo dobro i u ovim vremenima javnih finansija i budžeta da bi se to dodatni problem izoštravao. Da budem iskren i ovdje u parlamentu i jedna percepcija koja se stvara u našoj javnosti, da nije dobro i više nije potrebno ulagati državna sredstva odnosno sredstva od građana u KAP. Dakle, sve navedeno upućuje na činjenicu da bi ponovo vraćanje ovog vrućeg krompira u ruke države, koje se potencira ovim leksspecijalisom neminovno dovelo do situacije nove agonije, iz koje se ne vidi izlaz. Nego bi izglasanjem ovaj problem ne bi bio riješen, izgubilo bi se vrijeme, počinila bi se nepopravljiva šteta i za industriju, i za Crnu Goru, ali i za građane. Na kraju smatram da je jedini izlaz iz ove trenutne situacije prestavlja nastavak ovog postupka koji je u toku, dakle stečajnog postupka i onih radnji koje su predviđene Zakonu o stečaju. I ono što jeste ključno obezbjeđivanjem novih investicija i novog investitora zainteresovanih za kupovinu KAP-a. To koliko god izgledalo dobro nekome ili ne, ali to je realnost.

A šta mi treba da radimo sa ovom našom pričom da doprinesemo i svim onim idejama da elaboratima, stručnošću, da zainteresujemo investitore u ovom vremenu da uđu u ovaj

posao. Po nekim informacijama sa kojima raspolažemo ima zainteresovanih za kupovinu KAP-a što je dobra startna poruka, mislim da u tom smislu treba svi da zajedno da radimo na tome da dobijemo tog investitora koji bi kupio KAP, koji bi bio spreman da održi proizvodnju i sva ona ulaganja koja su neophodna razvoj pojedinih pogona budu perspektiva ovoga kolektiva. Zbog toga je ovaj predlog, nema zakona, nema našu podršku iz navedenih razloga. Predlažem na kraju još jednom da uradimo sve ono što je do nas, da se oslobodimo onoga što bi moglo u nekom trenutku izgledati smisleno ili ne, da određenim demagoškim odnosom prema ovome pokušamo stvoriti neki politički poenovi. Ni mi iz vladajuće strukture, ni opozicija. Hvala.

PREDŠEDAVAJUĆI SULJO MUSTAFIĆ:

Hvala vam kolega Čavor.

Bilo je to izlaganje u ime poslaničkog kluba Demokratske partije socijalista.

Kolega Strahinja Bulajić, će govoriti u ime kluba Demokratskog fronta, nakon njega kolega Damjanović, u ime Kluba SNP-a.

Izvolite, kolega Bulajiću.

STRAHINJA BULAJIĆ:

Zahvaljujem gospodine potpredsjedniče.

Uvažene kolege, svi se sjećamo ne tako davne prodaje Kombinata aluminijuma i Rudnika boksita iz Nikšića. Tada je Kombinat aluminijuma godišnje trošio skoro dvije milijarde kilovat sati električne energije. I već je tada bilo jasno da prodaja Kombinata aluminijuma ne podrazumijeva tako lagano prelaženje preko problema, preko tako izraženog problema, rekao bih kakav je dugoročno snabdijevanje električne energije, odnosno ako iko promišljao malo dugoročnije, jasno je bilo da prodaja KAP-a podrazumijeva obavezu obezbjeđenja energije na dugi rok.

Boksiti do momenta prodaje, koliko ja znam, nikada nijesu poslovali sa gubitkom. Desilo se da je Vlada ta dva projekta realizovala kao u grčkim tragedijama kada jedna nesreća nikad ne ide sama. Naravno, to je postalo kompromitovanje ekonomske budućnosti Crne Gore na dugi rok. Da li je postojao otpor takvim tzv. projektima? Dijelom da, ali nažalost, radilo se o uočljivoj manjini. Rekao sam na matičnom odboru, a ponoviću i sada, tada se vlast ponašala, a da tragedija bude veća, i sada se ponaša po onoj - odluku smo donijeli, ne uznemiravajte nas činjenicama. Kakva su tada bila krunska obrazloženja? Analogija sa kobasicama, zaista, postoji. Više ih cijenate dok ne saznate kako ih prave. Aktuelna crnogorska ekonomska nauka formirana je kao navodna filozofija prevashodno sitnog preduzetništva. Višedecenijska dogma o elektrifikaciji i industrijalizaciji zamijenjena je tenderom. Sve se dešava po onoj, kako je to primijetio jedan naš značajni ekonomista, moram da ga citiram, Dojčin bio pa se razbolio, a Ilija ljudi Jeremija.

Poštovane kolege, nekada su u Crnoj Gori ne tako davno ustanovljene stavke koje su prihvaćene u stručnoj i kolektivnoj svijesti. Sjećamo se svi objekata kontinuiteta i čega sve još ne, ali i industrije aluminijuma u Crnoj Gori. Sada u Crnoj Gori, nažalost, postoje uticajni ljudi koji su se identifikovali sa aktuelnom ekonomskom nazovi filozofijom. Poštovani građani, veoma teško se izboriti sa tim. Valjda je i to jedan od najkrupnijih razloga zbog čega smo tu gdje jesmo danas. Jedan slavni fizičar kaže - nove istine ne pobjeđuju ubjeđivanjem oponenata već eventualnim biološkim nestankom i nastupom novih generacija. Kao što paralelno sa astronomijom postoji i astrologija, sa hemijom i alhemija, sa .... evolucija, tako pored ozbiljne postoji i vulgarna ekonomija koja predstavlja glavni, ključni, krunski, rekao bih, aksiomski antirazvojni faktor crnogorskog prostora. Crna Gora plaća i plaćaće danak ekonomskoj školi koju je, uslovno rečeno, razvijala posljednjih 20-ak godina. Desetine i

desetine crnogorskih uništenih i bankrotiranih preduzeća o tome jasno svjedoče, a hiljade poniženih i obespravljenih radnika sa svojim porodicama su direktne žrtve toga danka.

Uvažene kolege, naučna teza sa empirijskim sadržajem mora biti koncipirana tako da se može i odbaciti, pri tome teret odbacivanja, podrazumijeva se, pada na one koji osporavaju datu tezu. Demokratski front u ovom sazivu podnosi teze koje su definisane tako da se mogu argumentovano kritikovati. Kao ozbiljan politički subjekt uvijek smo spremni da u korektnoj, poštenoj i stručnoj razmjeni mišljenja branimo svoje stavove. Nas možete uznemiravati činjenicama jer samo na toj osnovi donosimo odluke. To je jednostavno dužnost političara. U protivnom, ako ne bi bilo tako igrali bismo prevarantsku igru sa ogromnim ulogom za narod na ovom prostoru.

Poštovane kolege, ovaj zakon koji je danas predložen od strane našeg Kluba ne tiče se samo Kombinata aluminijuma, tiče se i Boksita i Elektroprivrede i niza drugih preduzeća koji su na ovaj ili onaj način vezani za Kombinat aluminijuma. Nažalost, mnogo je indicija koje upućuju na to da će Kombinat aluminijuma ipak biti ugašen, nekadašnjih 45 izvoza Crne Gore. Boksiti će ubrzo biti pod stečajem, a dalju sudbinu možemo vrlo jednostavno da naslutimo. Taj nedvosmisleni resurs i po rezervama i po kvalitetu moraće da sačeka neku mnogo ozbiljniju i stručniju vlast da bi doživio svoju pravu i punu valorizaciju. Gašenjem Kombinata aluminijuma Crna Gora ostaje bez industrije. Tokom 20 godina Vlada Crne Gore je uspjela da nas sve dovede u bezizlaznu situaciju. To je jedini potpuno vidljiv Vladin uspješan posao gdje se pokazala potpuno efikasna, i to se mora priznati. Zahvaljujem.

PREDŠEDAVAJUĆI SULJO MUSTAFIĆ:

Hvala i vama, kolega Bulajiću. Nakon vas kolega Aleksandar Damjanović, u ime Kluba SNP-a, a nakon njega najavljujem kolegu Šehovića, u ime Kluba Socijaldemokratske partije. Izvolite, kolega Damjanoviću.

ALEKSANDAR DAMJANOVIĆ:

Hvala vam, potpredsjedniče Mustafiću.

Danas raspravljamo o važnom zakonskom projektu, važnom i kao sama ideja da se očuva kontinuitet i proizvodnja u rudarsko-metaluškom sektoru, ali i da se sačuva proizvodni sektor u Crnoj Gori kao srž budućeg razvoja ekonomije i promjene ovog modela. Naravno, razgovaraćemo i o pojedinim rješenjima koja su ovdje data, ima mjesta možda i unapređenju pojedinih rješenja. Ja sam na Odboru, zajedno sa kolegom Milićem i kolegama iz Demokratskog fronta, podržao ideju ovog zakona. Želio sam da ovdje u parlamentu na korektan način, kako reče moj kolega Bulajić, raspravljamo pojedina rješenja i dođemo do onoga što je najbolje za Crnu Goru. Kolege koje su bile uzdržane, jer nije bilo protiv nikoga na Odboru, iskazale su svoju želju da se sačuva proizvodnja u energetske-metaluškom lancu i ovom sektoru i nisam nigdje vidio kod kolega koji su bili uzdržani, i iz SDP-a i DPS-a i Pozitivne Crne Gore i Bošnjacke stranke i Demokratske partije da se neko protivio ideji ovog predloga akta.

Ovo je dobro mjesto da neke stvari definišemo. Da bih rekao nekoliko stvari o samom Predlogu zakona, ipak moram da napravim mali istorijat događanja oko KAP-a i o KAP-u od, recimo, protekle godine, pa do danas. Naravno, kako reče moj uvaženi kolega potpredsjednik Parlamenta Radulović, neću se baviti svim onim kupljenim predstavnicima medijskog sektora ili političarima kojih je bilo u ovoj priči oko KAP-a. Neću se baviti njima koji su znali da prošle godine, nakon usvajanja zaključaka, nazovu te zaključke pojasom za spasavanje Vlade, obmanu javnost i slike u medijima daju, pa i moju, jer sa ljudima se može polemizati, a o neljudima je dovoljno da im građani sve manje vjeruju i da im se ovdje kaže ko su i šta su. Zahvaljujući tim malim sitnim vezama između vlasničkih struktura u pojedinim medijima i kupljenih političara i uređivačkih struktura i djelića, segmentića nevladinog sektora

dobijali smo spinovanje i, nažalost, veliki doprinos ovoj priči o rušenju Kombinata aluminijuma. To da im ovdje kažem, to sam rekao i na Odboru, pa niko nije prenio, e sada neka me dobro čuju, a neka se sami prepoznaju, znaju ko su.

U odnosu na ono što smo mi u SNP-u pokušavali prošle godine, pokušavali smo da očuvamo Kombinat aluminijuma kroz zaključke da ne dajemo 50 miliona evra tzv. pogodbom strateškom partneru, da se stečaj ne uvodi dok se sve varijante spašavanja Kombinata ne podnesu pred ovaj parlament. Dakle, sam prvi zaključak koji govori o kontinuitetu proizvodnje u energetske-metaluškome reprodancu korespondira sa ovim predlogom kolege iz DF-a o zaštiti interesa u rudarsko-metaluškome sektoru, i sada je to jasno. Sada znam da, kada smo napravili dogovor da je suština da sačuvamo i proizvodnju i Kombinat aluminijuma, neće više biti spin majstora koji će sutra da se bave onim što su se bavili prošle godine. U zaključku smo, takođe, tražili da se do 20. oktobra napravi studija izvodljivosti da bi znali što sa KAP-om u bilo kojoj varijanti, ili kroz stečaj, ili kroz nalaženje strateškog partnera ili kroz nastavak proizvodnje u državnim rukama. Nismo dobili tu studiju izvodljivosti. Kolega Radulović je uložio napor i on je prezentovao studiju, doveo je ovdje i ljude iz regiona koji se bave proizvodnjom aluminijuma. Ne znam šta je Vladu omelo, pare sigurno nisu jer ih troše nemilice, da nam dostave studiju izvodljivosti da danas i nju imamo uz ovo što je kolega Radulović napravio, da odlučimo o tome što je najbolje za KAP. Nije ni Državna revizorska institucija obavila svoj dio posla, iako je dobila zaključak od ovog parlamenta da obavi reviziju dugova, pa da vidimo da li bi revizija dugova DRI pokazala da to nije isto sa onim što je stečajni upravnik odredio kao dugove koji su validni od 360 miliona evra. To sam rekao na Odboru i kritikova Državnu revizijsku instituciju, jer ni jedan akt, ni jedan zakon, ni jedna odredba bilo kog zakona pa ni Zakona o stečaju nije suspendovala nijmka mogućnost da do kraja završe reviziju koju su započeli.

U dijelu definisanja modela koje je veoma krupno pitanje i ovaj zakon bi možda i time mogao da se bavi, a to je snabdijevanje Kombinata električnom energijom, na tržišnim osnovama, uz reorganizaciju KAP-a koji će to moći da plaća, tražili smo stečaj ja i kolega Milić - SNP, prije godinu i po dana. Taj stečaj, kolege i građani, bi značio tada 50 miliona evra manje duga Kombinata prema Elektroprivredi, 50 miliona evra manje duga Elektroprivrede prema budžetu, mnogo manje nekih ostalih dugova prema povjericima i mogućnost da se tada kroz reorganizaciju uz ili bez ovoga zakona nastavi normalna proizvodnja u Kombinatoru aluminijuma. Sada imamo, u ovom trenutku dok mi ovdje raspravljamo o ovom predlogu zakona, zaposlene kojima se ne poštuju prava iz Kolektivnog ugovora i iz zakona, koji mole ministra Kavarića da uradi ono što mu nalaže Zaključak ovog Parlamenta od prošle godine. Zaključak 4. da Vlada obezbijedi sve neophodne uslove za puno poštovanje svih zakonskih obaveza predviđenih Kolektivnim ugovorom prema zaposlenima u KAP-u, u Rudnicima boksita i izmirenje svih obaveza nastalih na zakonu zasnovanih pravima iz radnog odnosa. Nije tačno i neću da polemishem jer je ovo prvi krug, kolega Čvor, da su ovo bili nemušti zaključci. Vi ste glasali za njih. Vi u DPS-u, sada je to nemušt. Neka se to i ovdje čuje. No, biće prilike tokom rasprave da se i na to osvrnemo.

Podnijeli smo i Zakon o zaštiti državnih interesa u elektro-energetskom sektoru. Ovaj zakon o zaštiti interesa kolege iz metalurškog sektora, kao logički nastavak ove naše ideje. Nije dobila podršku. Radili smo objedinjavanje energetske sektora, Termo elektrane, Rudnika uglja, koji je privatna kompanija, kao što je i Rudnik boksita privatna kompanija, ne bi smio da bude, ako želimo jedinstveni kompleks. Zašto je Rudnik boksita privatna kompanija? Zašto je Rudnik uglja privatna kompanija, gospodo? Tražili smo mnogo što šta što bi koštalo ovu Crnu Goru mnogo manje nego što sada košta. Nije bilo volje, nije bilo sluha. Prvo ni da se da koncensualna podrška zaključcima, drugo da se ti zaključci primjene od strane ove Vlade Crne Gore, koja sada nije dala ni mišljenje na ovaj Predlog zakona koje su kolege iz DF podnijeli. U odnosu na dileme koje sam iskazao na Odboru, vezano za

primjenu nekih rješenja, ovdje ću jasno i glasno da ponovim da zajednički razmišljamo zajedno sa predlagačima šta može biti bolje. Možda da dođemo do kompromisa, možda i kolege iz većine naprave napor podrže ideju zaštite aluminijske industrije i nastavka proizvodnje aluminijuma i očuvanja proizvodnog sektora u Crnoj Gori. Ne. Klasično produždravljenju Kombinata aluminijuma, jer ni ja ni bilo ko ovđe više ne smije ni da pomene da se u buduće subvencije daju Kombinat aluminijuma od strane države, ali ima mehanizama, ima načina . Ovaj predlo zakona kao ideju to nudi.

Moje dileme, moje dileme su isključivo u odnosu na sadašnji Zakon o stečaju, dakle da li ga ovim lex specijalisom suspendujemo, odnosno pojedine odredbe ovog Zakona o stečaju jer smo na saslušanju koje sam sazvaio, ne saslušanju izvinjavam se, na razmatranju realizacije zaključaka oko KAP-a koje sam sazvaio prije neki dan, na Odboru čuli od stečajnog upravnika da je ideja prodaje KAP-a, kao pravnog lica, problematična u smislu onoga da bi ta prodaja značila da se sa KAP-om prodaju i sve obaveze koje KAP ima i naslijeđene, da kažem, neke stvari koje nijesu dobre i koje imaju čak korijene i u onoj državnoj pomoći koja je data, koja nikada nije vraćena od strane Kombinata. Ali, ali, u odnosu na član 4, to je suština, gdje se kaže da u toku stečajnog postupka država ima pravo preče kupovine i da to isto pravo zadržava do zaključenja ugovora sa eventualnim investitorom, samo da podsjetim da od strane Evropskog suda imamo praksu da nema preče kupovine kod takvih prodaja jer je to presuda protiv kredit Lione francuske banke, tada kažu Evropljani, Evropski sud da država ne smije da ima pravo preče kupovine jer se krši osnovni princip koji dokazuje da nema tzv. državne pomoći i postavlja se pitanja ako se prodaje kompanija kao pravno lice, a ne kao imovina, šta se dešava sa onom državnom pomoći koja je naslijeđena. Nijesam pristalica, da vam pravo kažem, da bezpogovorno poštujem evropske propise dok ne postanemo članica Evropske unije ako to nije u interesu Crne Gore. Ako ovdje imamo konsenzus i ako ovdje imamo želju da sačuvamo proizvodnju u Kombinat aluminijuma, onda idemo malo da se držimo interesa Crne Gore. Lijepo je ispunjavati one obaveze ali da li tim ispunjavanjem obaveza naših evropskih obaveza mi štitimo naše interese. O tome nikada nijesmo vodili polemiku u ovom Parlamentu, ajmo i tu polemiku da povedemo. Zadnja odredba, stav 3, člana 4 nije najveći problem i želim da ovdje i predlagači i svi zajedno, oni koji imaju želju, da zaštite aluminijsku industriju, malo o tome razmišljamo. Kaže se ovako - ako na ponovljenom postupku javnog oglašavanja se ne prijavi ni jedan strateški investitor, odnosno ako se na javni oglas pojavi strateški investitor čija ponuda ne ispunjava one uslove koji su dati veoma dobro u predlogu, stečajni upravnik će pokrenuti postupak prodaje neposrednom pogodbom sa Vladom Crne Gore. Sa ovakvom Vladom nemojte gospodo da predlažete neposrednu pogodbu. Gdje je ovdje Parlament koji bi dao završnu riječ, odnosno gdje je ovdje jednostavna odredba da Kombinat aluminijuma postaje državno vlasništvo.

Kolega Raduloviću hvala, završavam, bitno je bitanje jer smatram da ovo ima smisla samo ukoliko ne ugrozimo postupak pregovora. Mislim da ima strateških investitora koji su i za ovakav kombinat, koji je runiran od strane ove vlasti i vlasti kontinuiteta, dakle da ima kupaca za njega. Ajde samo da sa ovim članom 4 ne ugrozimo taj proces, nego da odmjerimo do kraja pa onda, ako nema dobre ponude ne kažem ponude, nego dobre ponude, da onda ovdje u Parlamentu razmislimo šta i kako dalje. Hvala.

PREDŠEDAVAJUĆI SULJO MUSTAFIĆ:

Hvala i Vama kolega Damjanović.

U ime Kluba Socijaldemokratske partije kolega Damir Šehović, a nakon njega, u ime Kluba Pozitivne Crne Gore, kolega Tuponja.

Izvolite kolega Šehović.

DAMIR ŠEHOVIĆ:

Poštovani potpredsjedniče Mustafiću, poštovane kolege

Dozvolite mi da na samom početku kažem da su stavovi SDP-a povodom politike koja je vođena u vezi Kombinata aluminijuma u javnosti jako dobro poznata.

Mi smatramo da sve što je rađeno u vezi sa Kombinatom aluminijuma u prethodnom periodu, da je rađeno na pogrešan način, a cijena te pogrešne politike je par stotina prosutih miliona eura od strane građana Crne Gore.

Najbolja stvar u vezi sa predloženim zakonom kolega iz Demokratskog fronta, dozvolite mi da kažem, da nije suština predloženog zakona, već se najbolja stvar svodi na činjenicu da je on predložen u pravo vrijeme odnosno da će poslužiti, da će danas zapravo poslužiti, i kao odličan povod da se još jednom otvori priča o Kombinat aluminijuma.

A zašto je sada pravo vrijeme da se to uradi? Zato što je to odlična prilika da sumiramo utiske sa sjednice Odbora za ekonomiju, finansije i budžet, da podvučemo crtu i da, nakon toga, pokušamo da nađemo održiva rješenje iz teške situacije u kojoj se nalazi. Naime, prethodne rasprave koje su vođene u ovom visokom domu o Kombinat aluminijuma a prije uvođenja stečaja u KAP su pokazale da su oni koji su neposredno zaduženi za vođenje politike u vezi KAP-a to radili, po meni, na neozbiljan način. Kako drugačije osim neozbiljnim da nazovemo ubjeđivanje nas u ovom Parlamentu da je za nas dobro da CEAC častimo sa 51 mil. eura, da bismo nakon što smo odbili taj predlog dobili to što su nam predlagali da platimo 51 mil. eura potpuno besplatno. Samo je bilo potrebno da poslušaju Socijaldemokratsku partiju i da uvedu stečaj u KAP-u. Kako drugačije osim neozbiljnim da nazovemo ubjeđivanje crnogorske javnosti da je u njihovom interesu da preuzmu KAP-ov dug za struju od 61 mil. eura znamo da je nakon odbijanja rebalansa od strane Socijaldemokratske partije taj predlog povučen a da je građanima Crne Gore sačuvano tih 61 milion eura. Kako tek neozbiljno izgleda propaganda o tome da će se nakon uvođenja stečaja u KAP CEAC biti ključni akter koji će diktirati buduće poteze, kako tek izgleda neozbiljnim ubjeđivanje da dotadašnja politika koja je vođena u vezi sa Kombinat aluminijuma nije u opšte sa suprotnostima sa pravilima Evropske komisije vezano za državnu pomoć.

I, konačno, poštovane kolege, vrhunac neozbiljnosti je žmurenje na do sada nezabilježenu krađu struje od strane tog istog Kombinata aluminijuma. Međutim, za razliku od prethodne politike koja je, po meni, bila neozbiljna, politika koja se u vezi Kombinata aluminijuma vodi od uvođenja stečaja na ovamo je netransparentna a oni koji je vode su krajne neodgovorni. A, evo vam očiglednog primjera ne samo netransparentnosti nego bih rekao i neodgovornosti, a uslovno rečeno i prevare ovog Parlamenta.

Predstavnik Montenegro bonusa je u ponedjeljak na sjednici Odbora za ekonomiju, finansije i budžet, prije samo tri dana, predsjednik Odbora direktora Montenegro bonusa na moje konkretno pitanje - koliko je od uvođenja stečaja do danas KAP napravio gubitaka, odnosno koliko će građani Crne Gore morati da plate cijenu prethodne pomenute krađe struje, odgovorio je da bi bilo neozbiljno od njega da komentariše te podatke za to što bi saopštavanje tih podataka značilo gomila podataka koja ništa ne znače, i još je onako dodao, gledajući u kameru, da Montenegro bonus nije dobio ni centa od države Crne Gore. Ja danas, poštovane kolege, koristim priliku da vas po prvi put upoznam sa tim podacima.

Poštovani građani Crne Gore, KAP će od uvođenja stečaja u julu do kraja ove godine napraviti gubitke koji su ravni cifri od 6 miliona eura. Znači, za nepunih pola godine KAP pravi gubitak od 6 miliona eura.

I druga stvar: gubitak po osnovu krađe struje iznosi oko 7 miliona eura, od čega su tri već plaćena u junu tom istom Montenegro bonusu. Dakle, KAP će nas za nešto više od pola godine koštati punih 13 miliona eura. Od ovog parlamenta je sakrivena činjenica da će nas Kombinat aluminijuma za nešto više od pola godine koštati 13 miliona eura, a ja one koji su

to u ponedjeljak uradili pozivam ili da me javno demantuju ili da snose političku odgovornost za taj neprimjereni čin. Za 13 miliona eura se, poštovane kolege, može otvoriti 1.300 novih radnih mjesta u Crnoj Gori, ukoliko je cijena jednog radnog mjesta 10.000 €, a to je bila cijena jednog radnog mjesta u svim projektima koji su realizovani preko Investiciono razvojnog fonda, Direkcije za razvoj malih i srednjih preduzeća i Zavoda za zapošljavanje. Dakle, 13 miliona € je 1.300 novih radnih mjesta. 13 miliona €, poštovane kolege, je duplo više od godišnjeg prihoda po osnovu kriznog poreza. 13. miliona € je potpuno jednako godišnjem prihodu od takse "euro po euro". 13 miliona € je pola od onoga što je penzionerima ove godine uzeto zbog zamrzavanja penzija. 13 miliona € je neko dao sebi za pravo da sakrije od ovog Parlamenta. 13. miliona €, poštovane kolege, ne smije da se krije od javnosti, a taj podatak saopštavam zato što nam je on neophodan da bismo zauzeli stav o Zakonu koji je trenutno na dnevnom redu. Naime, SDP je svojom politikom u vezi Kombinata aluminijuma uspio da istjera CEAC iz KAP-a. Mi danas definitivno moramo istjerati populizam kojim se brani održivost KAP-a po svaku cijenu. Stečaj nam je bio neophodan da bismo se oslobodili CEAC-a i nagomilanih fiktivnih potraživanja, teških nekoliko stotina miliona eura, ali stečaj, poštovane kolege, ne smije da bude paravan za novo izvlačenje novca od građana Crne Gore. Zato je stav SDP-a javnosti povodom stečaja dobro poznat. Stečajni postupak u najskorijem roku treba privesti kraju, jer nas mjesečno košta nekoliko miliona eura. E, sada, zbog čega je još važan ovaj podatak koji nije saopšten Parlamentu u ponedjeljak? Važan je zbog toga što nam je on najbolji argument da oni koji su do sada vodili politiku u vezi Kombinata aluminijuma nemaju kredibiliteta da to više rade. Zbog toga ćemo, poštovane kolege, ja i Socijaldemokratska partija amandmanski djelovati na zakon koji ste predložili i zbog toga ćemo tražiti da Skupština daje konačnu riječ o tome hoće li se i kome će se prodati Kombinat aluminijuma i hoće li ga ili neće država kupiti. Oni koji su to do sada radili očigledno da su izgubili kredibilitet da to rade u narednom periodu.

Ukoliko prihvatimo taj amandman, a ne vidim niti i jedan razlog da to ne uradimo, onda ćemo mi biti u situaciji da donesemo konačnu odluku. Ali, što se SDP-a tiče ta odluka neće biti populistička nego će biti realna. Rekli smo da nas je populizam previše skupo koštao. A taj populizam je značio da smo razdvojili radnike u Crnoj Gori, da sada u Crnoj Gori postoje radnici prvog i radnici drugog reda, pri čemu su radnici drugog reda radnici na sjeveru Crne Gore, radnici iz Plava, iz Berana, iz Rožaja, iz Pljevalja, iz Bijelog Polja, jer oni ne osjećaju ni približne benefite koje osjećaju radnici nekih drugih privrednih subjekata, prema kojima je država naročito darežljiva i prema kojima se ne libi da sipa desetine i stotine miliona eura državne pomoći. E cijena takve politike je preskupo plaćena. Ja se nadam da će ovaj Parlament staviti tačku na takvu politiku. Hvala.

PREDŠEDAVAJUĆI SULJO MUSTAFIĆ:

Hvala, kolega Šehoviću.

U ime Kluba Pozitivne Crne Gore kolega Goran Tuponja, nakon njega, u ime Kluba Bošnjачke stranke, kolega Almer Kalač.

GORAN TUPONJA.

Zahvaljujem.

Uvaženi predsjedavajući, uvažene kolegice i kolege, poštovani građani Crne Gore,

U ime Kluba Pozitivne Crne Gore želim da podjelim sa vama naše razmišljanje, naše viđenje i nedoumice koje imamo u vezi sa predloženim zakonom o zaštiti državnih interesa u rudarsko-metalurškom sektoru.

Ono što je prije bilo kakvog komentara Predloga zakona potrebno uraditi je da pogledamo kako je trenutno činjenično stanje u KAP-u, a činjenice su nemilosrdne. Vladajuća koalicija je napravila ogromnu štetu. Mi nemamo izvještaj o stanju u KAP-u.

Državna revizorska institucija je prekinula postupak revizije. Mi nemamo procjenu imovine. Nemamo strategiju razvoja niti imamo poslovni plan. Postoji priznat dug prema povjericima u visini od 360 miliona eura. Veoma zabrinjavajuće su, takodje, i činjenice koje je kolega Šehović upravo iznio da praktično više od 2 miliona mjesečno se gomila novi dug u radu Aluminijskog kombinata. Da prevedem, to je 100.000 € svakog radnog dana. Imajući u vidu nedostatak navedenih informacija koje predstavljaju polaznu osnovu da se uopšte može nešto planirati i razmišljati kako uraditi bilo što što bi vodilo održavanju KAP-a, praktično je nemoguće napraviti bilo kakav plan koji bi bio zasnovan na nepobitnim činjenicama.

Predlog zakona predviđa da se privredni subjekti u stečajnom postupku prodaju isključivo kao pravna lica. Važeći Zakon o stečaju definiše da se ovakva prodaja može obaviti samo uz saglasnost povjerioca. Onda, znamo da je CEAC u Odboru povjeriloca i da je više nego sigurno da bi bili protiv ovakve odluke, a vrlo vjerovatno je da bi bio pokrenut i sudski spor. Ukinulo bi se pravo stečajnog sudije da samostalno ocijeni svrsishodnost pojedinačnih načina prodaje. Imamo situaciju da je sudija jasno rekao da njegove analize ukazuju da je najcjelishodnije rješenje prodaja cjelokupne imovine. Ukoliko bi se KAP prodao kao pravno lice, zakon nalaže da novac dobijen od prodaje ide u stečajnu masu i stečajni postupak se nastavlja namirenjem povjerioca. Šta se dešava ukoliko povjerioci nijesu u cjelosti izmireni, odnosno, prodajna cijena je niža od 360 miliona, ko će tu da popusti? Zatim, postavlja se pitanje kako sprovesti prenos vlasništva u Centralnu depozitnu agenciju, ako povjerioci nijesu u cjelosti izmireni? Vjerovatno bi se išlo u sudski postupak sa potpuno neizvjesnim trajanjem i još manje izvjesnim ishodom, a onda i logično pitanje šta raditi u međuvremenu dok postupak traje? Sve da uzmemo pozitivan scenario, sve da na kraju imamo povolja sudski epilog, otvara se pitanje šta je država dobila. Fabriku koja ne može biti rentabilna na ovom nivou proizvodnje od 50 hiljada tona ingota, koja ne može biti rentabilna sa proizvodnim programom koji ima i ne može biti rentabilna sa tržišnom cijenom električne energije. Opet ista Vlada će upravljati Kombinatom. To povlači za sobom neophodnost novih ulaganja. Nova novčana sredstva za modernizaciju, ulaganja u povećanje proizvodnje i obnovu prerađivačkih kapaciteta i opet subvencije za struju. Koliko to košta? Na to pitanje ovoga časa nema odgovora. Vjerovatno se radi o stotinama miliona. Kad se radi o tako ogromnoj sumi sa pravom moramo da se pitamo možemo li te pare pametnije upotrijebiti, uz veću korist za sve građane Crne Gore i uz niži poslovni rizik. Takođe, veoma je diskutabilan predlog da se državi da pravo preče kupovine u toku stečajnog postupka ili Vladi da neposrednom pogodbom kupi KAP. Tu se radi o direktnom miješanju države, suspendovanju tržišta i nastavku subvencionisanja. Podsjećam da nam Evropska komisija inače zamjera na državnom intervencionizmu po pitanju KAP-a.

Ne dovodeći u pitanje najbolju namjeru predlagača da ovaj zakon zaštiti državne interese Crne Gore, ipak smo mišljenja da je zakon nesprovodiv u ovoj formi i da bi nas vratio nekoliko koraka nazad. Imajući u vidu da predlog dolazi od strane opozicionih kolega, Pozitivna Crna Gora neće glasati protiv ovog predloga, već ćemo ostati uzdržani. Zahvaljujem.

PREDŠEDAVAJUĆI SULJO MUSTAFIĆ:

Hvala Vam, kolega Tuponja.

U ime Kluba Bošnjačke stranke, posljednji u krugu uvodnih izlaganja kolega Almer Kalač.

Kolega Kalač, izvolite.

ALMER KALAČ:

Hvala Vam, potpredsjedniče.

Rudarsko–metalurški reprotlanac jeste jedan od najznačajnijih privrednih potencijala. Naročito kada je sudbina aluminijuma i aluminijumske industrije u Crnoj Gori u pitanju, mi jesmo za nalaženje strateških partnera, ali ne partnera koje će država dotirati, već partnera čijim će programom i projektima ova privredna grana uspješno poslovati. Prema načinu prezentacije ovog privrednog potencijala stiže se utisak da je jedini u Crnoj Gori.

Ulaganja u KAP su osiromašila kompletnu privredu Crne Gore. Ne slažem se sa stavom potpredsjednika Radulovića da ukoliko KAP ne radi Crna Gora nema privrednu budućnost. Da se u ostale privredne grane ulagalo 20% onoga što se ulagalo u Kombinat aluminijuma i te ostale privredne grane bi i te kako radile. Da se u privredne subjekte kao što je "Obod" Cetinje, "Gornji Ibar" Rožaje, "Vumko" Bijelo Polje, "Primorka" Bar, "Solana Bajo Sekulić" iz Ulcinja, "Titeks", "Drvni kombinat" u Pljevljima ulagalo kao što se ulagalo u Kombinat aluminijuma, imali bismo ne samo proizvodnju i izvoz tih proizvoda, već bismo imali daleko veći broj upošljenih radnika. Ponašanja radnika juče i prethodnih dana pokazuju u nekoj mjeri neozbiljnost, jer svi znamo da je samim onemogućavanjem izvoza proizvoda iz aluminijima postojala opasnost od gašenja fabrike, a svi znamo da taj proces i te kako košta, a naročito košta proces ponovnog pokretanja.

Principijelno mi smo protiv gašenja firmi i protiv ukidanja radnih mjesta, ali smo principijelno i protiv toga da neka preduzeća budu povlašćena i da neki radnici takvih preduzeća budu povlašćeni, kao što je to danas slučaj sa radnicima Kombinata aluminijuma. Radnici većine preduzeća ili svih preduzeća koja sam pomenuo su na ulici i obespravljani. Ponašam još jednom da smo protiv zatvaranja preduzeća, ali zasigurno nećemo biti za održavanje tih preduzeća vještačkim putem i da se, kao što smo skoro imali, na Odboru za ekonomiju Izveštaj o podjeli državne pomoći, 88% državne pomoći upućuje Podgorici, prevedeno KAP-u, a 12% ostaloj privredi u Crnoj Gori. Zalagaćemo se da budu razvijene i ostale privredne grane u Crnoj Gori. Crna Gora ima velikih potencijala u svim privrednim granama, ima ljudske resurse, ali mi sad dolazimo u situaciju da ih uopšte i ne koristimo.

Zabranom izvoza sirovine, prvenstveno u drvenoj industriji, možemo postići jako velike rezultate. Da li je KAP opljačkan, kao što ste vi malo prije kazali, ne znam, ali znam da su zbog KAP-a opljačkani građani Crne Gore. Skromna ulaganja u ostale privredne grane daju sigurno dobre rezultate. Čuli smo podatke koliko je KAP utrošio, odnosno koliko je KAP koštao građane Crne Gore u posljednjih šest mjeseci, tako da smatram da ti podaci daju smjernice kuda treba ova priča da ide. Zahvaljujem.

PREDŠEDAVAJUĆI SULJO MUSTAFIĆ:

Hvala i Vama, kolega Kalač.

Ovo su bila uvodna izlaganja, da li želite da prokomentarišete?

Izvolite, predstavnik predlagača želi da prokomentariše neka od uvodnih izlaganja.

Izvolite, kolega Radulovću.

BRANKO RADULOVIĆ:

Amandman koji će dati SDP, a koji je u saglasnosti sa SNP- ovim razmišljanjem i sa našim razmišljanjem, će biti dio našega predloga. Imaćemo kvalitetniji, jer ćemo u cijeloj ovoj priči stručnosti staviti i Skupštinu da napokon i ona na kraju odluči. To je jedna stvar.

Druga stvar, politička odluka, drugari moji, je svakog od nas. Nijesmo mi političari da bi bili politikanti, nego političari koji donose krucijalne odluke. Ta politička odluka treba da počiva na nečemu što znači puna stručna i svakakva druga istina. Neko govoriti - ne mogu da odlučujem zato što ne znam je van nečega što znači odgovornost i predstavljanje naroda, četiri hiljade i kusur, koliko svaki od nas predstavlja.

Kombinat aluminijuma, njegova prošlost i njegova budućnost i dešavanja, sve će odrediti sudbinu Crne Gore u svemu onome što sam rekao. Mi nudimo stručno rješenje i

mogućnost da uz potpuni konsenzus odlučimo u kasnijoj fazi šta će biti, kako će biti. Ovo su pravili najbolji pravници ove Skupštine i van ove Skupštine. Tako da je on pravno utemeljen sa jedne strane. S druge strane, gospodo, onaj ko ne bude preduprijedio nešto što znači novo pranje novca, nešto što znači nove subvencije, nešto što znači novu ekološku devastaciju on će nositi i odgovornost.

Ima nešto što stalno pričam da je bilo. E, kolega Kalač, da sam ja bio premijer od 1900. pa ovamo, znate li kakva bi bila Crna Gora? Bila bi Crna Gora fenomenalna. Ovaj što je zadužen da non-stop dobacuje, zahvaljujući njemu i takvima je danas Crna Gora na ovim granama. Nikakvim. Znači, bila bi drvna industrija u GDP-u koji bi bio srednjeevropski sa 10 do 15%, znam koji su kapaciteti drvne industrije i znam da su tragedija oni balvani koji izlaze van Crne Gore. Znam ja sve jer sam čovjek iz industrije i obožavam industriju i privredu, jer bez toga nema ništa. Ali, gledajte ovo. Aluminiјum je metal budućnosti i on ima nenormalne mogućnosti, ne treba subvencije, tržišna cijena električne energije mnogih malih i srednjih preduzeća. Zna li kod naših komšija u Širokom brijegu kolika je jedna tona aluminiјuma? Dvadeset hiljada eura. Možete li shvatiti 20.000 eura na Širokom brijegu, a kod nas 1700 dolara, možete li da shvatite gdje je to? Nemojte, ljudi, da stavljate znak jednakosti između ekonomske politike, pogrešne, korupcionarske, koja je vođena u KAP-u i oko KAP-a u posljednjih 20 godina sa aluminiјskom industriјom. Mi nudimo nešto novo, drugačije nego što je u normalnom svijetu.

PREDŠEDAVAJUĆI SULJO MUSTAFIĆ:

Hvala vam, kolega Raduloviću.

Bio je ovo komentar uvodnih izlaganja. Neki su se poslanici prepoznali. Prvo se kolega Tuponja javio za komentar, pa onda kolega Kalač, kolega Damjanović, takođe. Izvolite.

GORAN TUPONJA:

Zahvaljujem.

Samo želim da kažem da Pozitivna Crna Gora se nije i neće opredjeljivati za podršku pojedinim zakonskim predlozima na osnovu toga ko ih je predložio već samo i isključivo u odnosu na osnovu kvaliteta predloženih rješenja za dobrobit svih građana Crne Gore. Raduje me informacija da je u pripremi amandman koji će poboljšati ovaj predlog zakona. Dosad nijesmo imali priliku da ga vidimo, vrlo rado ćemo se odrediti prema njemu, u smislu poboljšanja ovog zakona i u smislu da budu riješene ove nedoumice koje sam iznio u svom uvodnom izlaganju. Zahvaljujem.

PREDŠEDAVAJUĆI SULJO MUSTAFIĆ:

Hvala i vama, kolega Tuponja.

Kolega Kalač se javio, pa kolega Damjanović, pa kolega Čavor. Izvolite, kolega Kalač.

ALMER KALAČ:

Hvala vam.

Uvaženi potpredsjedniče Raduloviću, očigledno se nijesmo dobro razumjeli. Ni u jednom momentu nijesam kazao da sam protiv rada Kombinata aluminiјuma, da sam protiv rada Boksita Nikšić ili bilo koje druge firme, ali sam protiv toga da te firme rade i opstaju isključivo uz dotacije države. Ukoliko strateški partneri, domaći ili strani, imaju takve programe da te firme mogu opstajati od svog sopstvenog rada, onda ću takav prijedlog uvijek podržati. Nijednu firmu, ne samo Kombinat aluminiјuma, niti neku firmu iz mojih Rožaja neću podržati ako ona opstaje isključivo uz pomoć dotacija. Nadam se da smo se sad bolje razumjeli. Hvala.

PREDŠEDAVAJUĆI SULJO MUSTAFIĆ:

Hvala vama, kolega Kalač.

Kolega Damjanović, pa kolega Čavor. Izvolite, kolega Damjanović.

ALEKSANDAR DAMJANOVIĆ:

Zahvaljujem, potpredsjedniče.

Kolega Tuponja je rekao jednu stvar koja treba da bude princip svih nas ovdje u parlamentu, da se prema predloženom zakonskom aktu ne određujemo u odnosu na ono ko predlaže taj akt već kakav je kvalitet tog akta. Ništa sporno što je procjena kolega iz Pozitivne da ovaj akt iz solidarnosti ... neće biti glasan protiv, ali će kolege biti uzdržani, kao što ništa sporno nije da je kolega Šehović iz SDP-a, nakon moje sumnje u član 4 i u neposrednu pogodbu sa Vladom, najavio da će SDP podnijeti amandman vezan za prenošenje nadležnosti u parlament. Čuo sam da je dobio podršku predlagača tako da će onda biti sastavni dio toga teksta. Neka SDP to podnese, pa da vidimo da li onda imamo novu realnost, dakle realnost u smislu da odluka u konačnom bude stvar političke petlje onih koji hoće da odluče ovdje u parlamentu. Očigledno političke petlje Vlada nije imala ni onda kada je gurala Kombinat aluminijuma u parlamentu, kada je kupovala vrijeme, ni onda kada je nakon što je gurnula parlamentu i dobila zaključke koji su spriječili dalju pljačku Kombinata aluminijuma i obezbijedili da se ispoštuju i prava zaposlenih i da se utvrdi iznos dugova, da te zaključke nije primijenila.

Dakle, raduje me što su neka moja načelna razmišljanja, imao sam prilike da govorim prvi iz opozicije, prepoznata kao pokušaj da se poboljša tekst, imamo i najavu amandman od kolega. Mislim da ni ovo nije pitanje oko koga bi trebalo da se nadgornjavamo politički već da dobro sagledamo i ove argumente koje je kolega Šehović iznio u odnosu na to koliko nas trenutno košta rad Kombinata aluminijuma koji sada sprovodi, uslovno rečeno, Montenegro bonus, opet državna firma i u odnosu na ono da bi Odbor povjerilaca u kome su predstavnici državne firme i države trebali sa državom, na kraju krajeva, razmatraju ponudu. Dakle, neka ova rasprava pokaže argumente i za i protiv i da u krajnjem donesemo najbolju moguću odluku. Hvala vam.

PREDŠEDAVAJUĆI SULJO MUSTAFIĆ:

Hvala i vama.

Kolega Čavor, odgovor na komentar. Izvolite.

BRANKO ČAVOR:

Inače sam i pomenut. Znači, nije suština u tome ko predlaže određeni zakon ili predlog zakona, pitanje je šta predlaže tim zakonom. Naš odnos je prema tome takav kakav je, tu ništa nije sporno. Nije ni sporno da se otvori priča kao što je bila ideja očito predlagača ovog zakona, da se otvori jedna šira priča iz različitih uglova, iz različitih aspekata. Nije ni to sporno.

Ono zbog čega sam i reagovao u onom dijelu kada sam pominjao u uvodnom izlaganju nemušte zaključke, na šta je reagovano u ovom dijelu, naravno glasali smo za njih i sada je jedan komentar da je to rađeno da bi se kupilo vrijeme. Zaključci su doneseni da bi Kombinat nastavio da radi, da se ne bi zatvorio i, ono što smo svi govorili, da se ne bi gasio. Moram da kažem i podsjetim na jednu praksu koja se u našem domu često sada javlja, član 11 Ustava kaže tri grane vlasti, zakonodavna, izvršna, sudska. Mnogo toga se uradilo u ustavnim promjenama oko nezavisnosti sudske vlasti. Mnogo toga i radimo, što ja kao poslanik podržavam, da jačamo i našu zakonodavnu ulogu i da jačamo i nadzor i sve one modele kojima nama to pripada ovim zakonom, ali isto i da uvažavamo ono što je izvršna

vlast i da imamo one modele koje nam Ustav daje, da izvršna vlast radi onaj dio posla koji radi, a da mi u parlamentu prema tim odlukama izvršne vlasti imamo interpelaciju, imamo nepovjerenje, imamo ostale sve mogućnosti koje nam to pruža zakon.

Prema tome, nije ta priča u tome da se sada želi ili nešto oduzeti ili naštetiti Vladi. Važno je da zaštitimo prostor, ali važno je i da zaštitimo ovaj parlamentu, jer mi se u jednom trenutku čini da sve više idemo u jednom pravcu da nam pojedini odbori budu ministarstva, da nam u pojedinim situacijama Skupština uzima onaj dio koji je Vlade. Ne bi me čudilo da danas na ovoj Skupštini donesemo odluku da formiramo radno tijelo koje će voditi stečajni postupak. To bi tek bio novi biser.

PREDŠEDAVAJUĆI SULJO MUSTAFIĆ:

Hvala vam, kolega Čavor.

Prelazimo na diskusije.

Kolega Nikčeviću, da li je proceduralno pitam vas?

RADIVOJE NIKČEVIĆ:

Čuli smo obrazloženje predlagača ovog akta, čuli smo po deset minuta. Kada ja mogu kao poslanik da pitam, nakon obrazloženja ovog akta, nešto mi nije jasno, javiću se za diskusiju, ali bih volio sada da uvedemo ovu priču, jer mi se čini da niko od diskutanta nije ušao u suštinu ovog problema. Možda sam pogriješio, ali dozvolićete da postavim pitanje predlagaču ovog akta. Ovdje je veoma važno jer se radi, poštovani građani i kolege, o očuvanju rudarsko-metaluškog sistema, a Boksita nigdje nema ni u ovom pravnom aktu, ni u vašoj priči.

PREDŠEDAVAJUĆI SULJO MUSTAFIĆ:

Ne možemo, moramo poštovati redosljed prijavljenih. Kolega Nikčeviću, imate prijavljenu diskusiju, u diskusiji možete da to kažete. Hvala vam.

Prvi prijavljeni diskutant je, u ime Kluba Demokratske partije socijalista, kolega Filip Vuković. Izvolite, kolega. Nakon vas iz opozicije kolega Medojević.

Izvolite, kolega Vukoviću.

FILIP VUKOVIĆ:

Gospodo potpredsjednici Skupštine, kolege poslanici, građani Crne Gore,

Mislim da je reakcija kolege Nikčevića uglavnom na mjestu pošto smo zaboravili temu ove prve tačke dnevnog reda. Znači, raspravljamo o Predlogu zakona o zaštiti državnih interesa. Od kolega štitimo te interese? Štitimo ih od države. Da, štitimo ih od države. Ovdje želimo, i vi ste već postigli cilj, stavili ste na dnevni red da raspravljamo o nečemu što je samo po sebi potpuno nepotrebno. Interese državne imovine i svih resursa štite upravo zakoni koji postoje, zakoni takvi kakvi su. Vi želite na mala vrata da sve te zakone anulirate i onom čuvenom leks specijalis koji smo čuli, nažalost, 90-ih godina u nama susjednoj Srbiji prvi put, vjerovatno i pravnici do tada ako su čuli nijesu primjenjivali. To će nama sada postati leks specijalis nešto što ćemo koristiti kada nemamo nešto drugo. Zamolio bih kolegu Medojevića da ne dobacuje.

PREDŠEDAVAJUĆI SULJO MUSTAFIĆ:

Zaustavićemo vrijeme.

Kolega Medojeviću, zaista vas molim da se čujemo. Prekinućemo sjednicu, daćemo pauzu ukoliko, zaista vas molim da održavamo red i mir u sali na potrebnom nivou jer je vrlo važna tačka na dnevnom redu. Izvolite, kolega Vukoviću.

FILIP VUKOVIĆ:

Stvarno je neprimjereno. Mi imamo strpljenja da kolegu Medojevića ovdje slušamo satima i danima, a on nema strpljenja da sasluša vrlo rijetku moju diskusiju koja je uglavnom u dijelu materije u koju se, dozvoličete, razumijem bolje nego vi.

Znate šta, kolega Medojeviću, to govori o vama, ja neću govoriti vašim terminom i rječnikom. U tome se i razlikujemo i zato i ne možete da dođete u poziciju da se borite za vlast. Samo ću pročitati zvanično obrazloženje zašto smo mi protiv ovog zakona. Što se tiče izmjena pravnog i institucionalnog okvira kroz Prijedlog zakona o zaštiti državnih interesa u rudarsko-metaluškom sektoru, ističemo da se time narušavaju prava povjerilaca definisana Zakonom o stečaju i ugrožavaju prava investitora.

Što se tiče teme koja je uglavnom bila prisutna, važnost rudarsko-energetsko-metaluškog kompleksa, odnosno važnost Kombinata aluminijuma kao preduzeća ili finalizacije tog rudarsko-energetsko-metaluškog kompleksa, tu je suviše govoriti da je on ključno važan u tom reprotancu, odnosno da je cio reprotanac ključno važan za ekonomiju Crne Gore. Nažalost, kada se raspravlja o trenutnom stanju, pa čak i kada se pokušava napraviti neki kratak istorijat događaja, vrlo često se zaboravlja da ovakva ekonomska grana, odnosno privredna grana ne trpe analize u jednoj godini, a taman posla u šest mjeseci kao što to radi kolega Šehović. Znači, sve ste vi u pravu, tačni su ti podaci šest miliona, cijena električne energije koja je neovlašćeno preuzeta, vrijedi toliko, neće biti plaćena nego će biti vraćena, ali to je samo segment iz šest mjeseci. Mislim da se možda isplati i 60 miliona za šest mjeseci ako očuvamo ovaj rudarsko-energetsko-metaluški kompleks. Ovdje većina poslanika, ako ste pažljivo slušali profesora, ja sam ga slušao i kada je prezentirao studiju o aluminijumu, govori da je aluminijum metal budućnosti, da Crna Gora u budućnosti jedino što ima od industrijske proizvodnje to je upravo finalizacija proizvoda od aluminijuma i da ne moramo ići na 1200, 1500, 1800 i razmišljati o berzanskim cijenama aluminijuma nego ići na one sofisticiranije proizvode koje smo nekada imali šica, folije, profili itd. i tada cijena električne energije možda i neće biti važna. Međutim, kada je u pitanju cijena električne energije, zamislite ako se desi iskakanje još jednog nuklearnog reaktora. Zamislite ako se ubrzano počnu da gase nuklearni reaktori, što je vrlo moguće u nekoj bliskoj budućnosti. U ukupnoj svjetskoj proizvodnji električne energije nuklearna energija učestvuje sa 17%. Tih 17% se ne može nadoknaditi ničim drugim nego ugljem, sve što je moglo uglavnom u svijetu je već stavljeno u funkciju. Tada električna energija za Kombinat aluminijuma neće biti ekonomski opravdana 40 euro centi po megavat satu nego će možda biti, profesore, i 100 megavata i 100 eura, ali tada cijena tone aluminijuma na berzi neće biti oko 2000 nego će biti mnogo više. Mi imamo sreću da imamo nešto što nam je ostalo iz one Jugoslavije Kombinat, imamo ležište Boksita, imamo Rudnik uglja koji ima potencijal da snabdijeva i mnogo veći kombinat nego što je ovaj i mnogo veću državu nego što je naša.

Mnogo ima ovdje nekih stvari, neka kombinat bude državni, ali da ga država ne subvencionira. Stvarno ne shvatam, vrlo često ste kontradiktorni u predlozima i u diskusijama. Jedino što shvatam zašto pokušavate da budete duhoviti, jer kada ste ozbiljni onda ste vrlo neargumentovani. Hvala.

PREDŠEDAVAJUĆI SULJO MUSTAFIĆ:

Zahvaljujem, kolega Vukoviću. Imate prijavljen komentar, pa ćete nastaviti, ukoliko želite.

Kolega Damjanović se javio za komentar. Izvolite.

ALEKSANDAR DAMJANOVIĆ:

Zahvaljujem, potpredsjedniče.

Kolega Vukoviću, nisam mislio da se javim za komentar. Međutim, kada ste se vi pozvali na djelimično izlaganje kolege Nikčevića koji se zapitao šta je sa Boksitima, ne da bih sada uzimao pravo predlagaču i objašnjavao, ali ovdje se govori o zaštiti interesa u rudarsko-metaluškom sektoru, ali je ovo leks specijalis koji bi trebao da zaustavi ili da promijeni način vođenja stečajnog postupka pošto u Rudnicima boksita u Nikšiću još uvijek na sreću nema stečaja, ovaj zakon se nije mogao baviti Rudnicima boksita. To je odgovor vama kolega Nikčeviću. Dakle, u Rudnicima boksita nema stečaja i ovaj zakon ne pominje Rudnike boksita, iako smo dobili najavu od ministra ekonomije prije par dana na Odboru da je uvođenje stečaja gotovo sigurno. Samo me čudi da ministar ekonomije može da da takvu najavu kada uvođenjem stečaja prije Crnogorska komercijalna banka, a nije znao kada će biti uveden stečaj u Kombinat aluminijuma, iako je taj stečajni postupak pokrenut od Elektroprivrede Crne Gore u kojoj je država većinski vlasnik.

Dakle, samo da posložimo stvari, da vidimo o čemu pričamo. Jeste, zakon se tiče i metaluškog kompleksa Rudnika boksita i ja očekujem od kolege Nikčevića da podrži osnovnu ideju da početak reprotlanca i u energetskom i metaluškom sektoru ne može da bude u privatnom vlasništvu. Kao što će kolega Vuković da podrži našu ideju, nadam se kao bivši gradonačelnik opštine Pljevlja, da opština Pljevlja ima vlasničko učešće u Rudniku uglja u Pljevljima, tako će i kolega Nikčević podržati, zbog toga što je iz Nikšića, da i opština Nikšić ima vlasničko učešće u Rudniku boksita, jer i zaposleni u Boksitima žele samo da Boksiti rade, da mogu da rade. Vizavi, još bolje ako Kombinat radi, ako Kombinat stane na noge mogu i bez toga. Tako da ovo nije predmet materije stečaja u Boksitima jer stečaja još uvijek nema, iako smo dobili uvjerenje od ministra ekonomije da će biti stečaja, a uvodi ga CKB.

PREDŠEDAVAJUĆI SULJO MUSTAFIĆ:

Hvala vam.

Kolega Vukoviću, odgovor na komentar. Izvolite.

FILIP VUKOVIĆ:

Mislim da u varijanti gdje se brani postojanje, odnosno opstanak rada Kombinata aluminijuma po automatizmu se brani i opstajanje Boksita.

Što se tiče vaše ideje da se u Pljevljima, u postojeće preduzeće koje se zove Rudnik uglja AD Pljevlja, opština uđe sa nekim procentom, mislim da je i to praktično i teorijski nemoguće, ali postoji mogućnost, pošto u Pljevljima postoji još mnogo ležišta na kojima nema eksploatacije, a vrlo detaljno su istražene i ispitane i imaju vrlo veliku vrijednost koja je značajna ne samo za Pljevlja nego i za Crnu Goru, znači ukoliko postoje realne mogućnosti da opština bude nosilac ili djelimično nosilac nekog takvog privrednog subjekta, to u svakom slučaju ne sprečava postojanje ovog preduzeća koje vrše eksploataciju na samo jednom ležištu koje se zove Potrlica.

Što se tiče "Boksita" i kritike, zašto "Boksiti" su dovedeni pred stečaj ili tako dalje, podsjetiću vas da ležište "Boksita" nije baš tako povoljno kao što izgleda. Znači, koeficijent otkrivke u nikšićkim Boksitima je 1:5, znači za jednu tonu rude treba pet kubika čvrste mase otkrivke. Dalje, kada je došla privatizacija, Sindikat tadašnjih "Boksita" je potpisao Ugovor sa poslodavcem, odnosno, tada sa menadžentom, da je prosjek bio preko 600 eura plate. Znam, ja sam tada bio izvršni direktor Rudnika, isto sam potpisivao Ugovor sa Sindikatom Rudnika uglja. Stalno sam imao kritike od Sindikata- kako ti ne potpišeš sa nama, a oni su digli cijene. To se kao bumerang vratilo zaposlenima, tada su prošli dobro, ali su kasnije to morali da plate. Kao što znamo svi u ekonomiji ne postoji ništa besplatno. Ako napravite grešku neku u prošlosti, vratiće vam se u nekoj od narednih godina. Hvala.

PREDŠEDAVAJUĆI SULJO MUSTAFIĆ:

Hvala, gospodine Vukoviću.
Izvolite.

LUIĐ LJUBO ŠKRELJA:

Hvala, gospodine potpredsjedniče.

Vama se obraćam i konkretnim pitanjem:

Kada ćete da direktno primijenite Poslovnik na gospodina Medojevića, kao i na ostale poslanike, jer kad dobacuje nama ili kad mi dobacujemo, što i mi činimo, nama skrenete pažnju, a njemu je izgovor što dobacuje potpredsjedniku, a potpredsjednik Radulović najmanje u ovoj sali zaslužuje da mu se dobacuje, jer mu je priča argumentovana i stručna?

PREDŠEDAVAJUĆI SULJO MUTAFIĆ:

Hvala Vam, kolega Škrelja, na Vašoj realciji.

Naravno, mislim da treba svi da se staramo da održavamo red u ovoj sali na isti način, bilo da smo iz redova pozicije ili opozicije. Dozvolite da po Poslovniku procjenjujem kada, kako i na koji način se nekome daje riječ, nadam se da je nećemo nikad nikome oduzeti.

Kolega Šehović ima komentar na odgovor kolege Vukovića.

Izvolite.

DAMIR ŠEHOVIĆ:

Hvala, potpredsjedniče Mustafiću.

Samo radi razjašnjenja se javljam, a ne da bih polemisao sa vama.

Socijaldemokratska partija ne posmatra problem Kombinata aluminijuma sa strane nego je pokušavala da aktivno utiče na rješavanje problema koji su nastali u KAP-u. Podsjetiću vas da smo prošle godine zajedno usvojili zaključke koje oni koji su neposredno u Vladi zaduženi da ih realizuju nijesu realizovali. Cijena nesprovođenja tih zaključaka je oko 100. miliona eura. Zbog toga smatram da je takvo vođenje politike u vezi Kombinata aluminijuma neozbiljno. A ovo vođenje politike u vezi Kombinata aluminijuma od uvođenja stečaja do dana današnjeg tumačim kao neodgovorno za to što se od Parlamenta kriju podaci. Zašto je problem bio da u ponedjeljak neko saopšti, neko kome su bili poznati podaci, da su gubici Kombinata aluminijuma za dva mjeseca od uvođenja stečaja do oktobra mjeseca blizu 3 miliona eura? Zašto se to krije od Parlamenta? Zašto neko nije saopštio podatak koji mu je bio poznat da će gubici od uvođenja stečaja do kraja godine biti 6. miliona eura? Ako neko sjedi na odgovornim pozicijama pa krije podatke od Parlamenta, onda se nameću dva zaključka: jedan je da nema argumente kojima bi opravdao tu svoju politiku, a drugi da je nesposoban da radi posao za koji je plaćen. Zbog toga sam naveo ovom Parlamentu, po prvi put, da znaju građani Crne Gore, da Kombinat aluminijuma u stečaju košta. Za nepune pola godine će gubici KAP-a biti oko 6 miliona eura. To je nešto što crnogorska javnost treba da zna i u svjetlu te činjenice treba da preduzme buduće korake oko kojih se mi ovdje dogovaramo.

PREDŠEDAVAJUĆI SULJO MUSTAFIĆ:

Hvala Vam.

Izvolite, kolega Vukoviću.

FILIP VUKOVIĆ:

Nijesam ni ja imao namjeru da Vama odgovaram, ali sad ste me prisilili. Znači, ne znam kako se zove u Vladi čovjek koji je potpredsjednik Vlade zadužen za privredu. Ne znam ko krije podatke. Znači, mi smo u koaliciji, imamo Vladu koju podržavamo zajedno i ne vidim razloga da Vi sada sa mjesta poslanika, ispred Socijaldemokratske partije, ovdje

saopštavate građanima istinu da građani ne znaju da je 6 miliona bio gubitak. A, ja ću vas da podsjetim, sa ovim vašim- uđite brzo u stečaj i brzo izađite- to je nemoguće.

Mi smo za uvođenje stečaja koji treba brzo završiti, ali to je nemoguće, kada uđete u stečaj, onda ne znate kako će se i kada će se završiti, zato je upravo stav naše Vlade bio da ne idemo u stečaj, da isplatimo akcionare koji su tamo bili i da ostane Kombinat aluminijuma nama i da mi se sa njim snalazimo. U ovoj varijanti stečaja CEAC ostaje vlasnik akcija. Znači, mi nijesmo postigli cilj taj koji ste željeli tada. Hoće li izgubiti akcije ruski investitor u Kombinat aluminijuma? Neće. Znači, ništa nijesmo napravil. Dalje, da smo uradili onako kako je Vlada predlagala tada, prošle godine, pitanje da li bi bilo i ovih 6 miliona i ovog neovlašćenog upada u sistem, možda bi bili ugovori i tako dalje. I mislim da je sada potpuno nebitno šta je bilo, čak skoro da je nebitno ni šta je sad. Sad je samo bitno ovo što profesor kaže – aluminijum ima budućnost. Kako da dođemo do te budućnosti? Ako je stvarno potrebno da glasamo ovaj zakon, glasaćemo ga i mi, al' morate da nam dokažete zašto je to potrebno kada već imamo postojeće zakone. Hvala.

PREDŠEDAVAJUĆI SULJO MUSTAFIĆ:

Hvala Vama, kolega Vukoviću.

Kolega Nebojša Medojević u ime opozicije, a nakon njega kolega Nikčević, u ime poslanika vlasti.

Izvolite, kolega Medojeviću.

NEBOJŠA MEDOJEVIĆ:

Profesor Radulović je u principu objasnio zašto sada interвениšemo sa ovim zakonom. Dakle, interвениšemo sa ovim zakonom da pokušamo da spriječimo neke odluke koje će imati dugoročne štetne posljedice po Crnu Goru i da bi mi imali manje posla i manje štete kada dođemo na vlast. Nadam se već na proljeće, a možda i prije. Dakle, jedan vrlo pragmatičan potez da pokušamo da spriječimo štete koje vi možete da napravite još i nove, pored svih ovih šteta koje ste napravili, jer mi treba da oporavimo to što ste vi uništili. Mi mislimo da Kombinat aluminijuma treba da nastavi da radi u bitno drugačijim, prije svega, političkim uslovima.

Kombinat aluminijuma nije umro prirodnim smrću, ubili su ga lopovi iz vlasi od 90' godine i vi to svi dobro znate. Odlično vi ovdje znate u Parlamentu iz DPS-a ko je pljačkao i kako Kombinat aluminijuma i državu Crnu Goru od 1992.godine, od prvog kontigenta koji je ovaj zavarivač uzeo za dinare, a poslije tri mjeseca naplatio u dolarima i otplatio ni 10% onoga što je realna vrijednost aluminijuma koji je uzeo. Odlično sve znate i što je najvažnije i mi znamo.

Dakle, podatke imamo, znamo ko je krao, kako je krao, gdje su pare. Jedino što nam treba jeste vlast da postavimo normalne ljude u vladi koji neće štiti nikoga, nego će tragom toga zločina napraviti jednu forenzičku finansijsku analizu i vidjeti gdje su te pare, koje su štete. Nemojte da mislite da će biti pojeo vuk magarca. Neće bogami. Dakle, mi vam obećavamo da će nova ili prva demokratska Vlada u Crnoj Gori sprovesti neophodne mjere da vrati opljačkane pare u Crnu Goru, državi i narodu Crne Gore. A onaj ko je pljačkao i ko je krao on će odgovarati, znači odgovaraće pred zakonima, biće tužilac slobodan. Kao što znate, naše obavještajne i bezbjednosne službe i policija imaju sve podatke. Oni te podatke i za pare prodaju tajkunima i biznismenima već danas. Sve se zna u Crnoj Gori. Džaba je paljen SDK 96' godine da se sakriju tragovi i dokazi. Svaki od tih lopova važnijih je sakrio za sebe u svome sefu neki podatak, kao garanciju obezbjeđenja kada se vlast promijeni da bude svjedok- saradnik i da zaštiti i smanji sebi kaznu. To je poznata metodologija i poznata tehnologija. Znači, ne može se nekažnjeno krasti država Crna Gora s pozicija vlasti. Promijenice se vlast. Nova Vlada ima moralnu i istorijsku obavezu da te pare vrati i da lopove

privodi pravdi. Ako to ne uradimo šansa za Crnu Goru biće izgubljena. Znači, ljudi, mi to moramo da uradimo, zbog vas i vaše djece. Ako je neko kriv neka odgovara. Ne može nekažnjeno da se pljačka država ovolike godine. I vi nam sada pričate o cijeni struje, pričate nam o radnicima, bre, to je zločin. Ubili ste privredu Crne Gore. Nijeste je ubili vi iz Parlamenta, vi ste saučesnici, nevoljnici, zna se ko je organizator. Zna se preko kojih ljudi je to išlo, preko kojih kompanija. Nemojte da mislite da sad ovdje smo mi došli da se bavimo naučnim raznim varijacijama oko teme budućnosti aluminijumske industrije. Nauka i struka je rekla svoje, aluminijumska industrija ima perspektivu, ali ne u politički kontaminiranoj Crnoj Gori na vlasti Demokratske partije socijalista. Pokazali ste prema Evropi i prema Međunarodnoj zajednici, u trenutku kada ovdje boravi visoki predstavnik Evropske unije, i kada se vi kunete da je afera „snimak“ izmišljena, vaš kolega poslanik u Gusinju, u tom trenutku, drži govor i kaže tri zaposlimo naša jednoga iz SDP-a. Cetinjani već, danas odmah, naravno, duhoviti kakvi jesu, smislili su naziv za vašu koaliciju 3 pa 1. Tako ne može da funkcioniše pravna država Crna Gora. Ne može. I mi sada treba da platimo ogromnu cijenu takvog ćutanja svih nas 20 godina, ne mislim na ove ljude koji su pričali, ali građani, radnici KAP-a treba da snose posljedice. Konačno će glasati protiv DPS-a, kada su vidjeli da je opozicija bila u pravu. Ubili smo radna mjesta, ubili smo privredne potencijale ove zemlje, neko direktno radeći, a građani glasajući za Demokratsku partiju socijalista. Prema tome, mora da se promijeni osnovni uzrok svih naših problema. Nemojte reći da je Crna Gora osuđena da bude siromašna. Nije, ali mora da bude siromašna, ako je domaćin potkrada, ako je domaćin krade. Zbog toga mislimo da je prva pretpostavka, i žao mi je što kolega Šehović nije tu, da ovaj Parlament bude zaista Parlament u kojem će se sukobljavati različite pozitivne vizije budućnosti Crne Gore, da Demokratska partija socijalista bude smijenjena i da ode u opoziciju, da se oslobode institucije ove države i da onda jedan profesionalan i slobodni i hrabri tužilac krene tragom podataka koje policija ima i naša Agencija za nacionalnu bezbjednost, a i mnogi učesnici u ovome procedu. Nemojte misliti da zavarivač nije ostavio za svoje obezbjeđenje određena dokumenta. I ja ga pozivam, neka sačuva ta dokumenta, i sutra će imati status zaštićenog svjedoka. Neka nam kaže će su pare. Neka da tačno svjedočenje kako i na koji način je krao i uz čiju pomoć Crnu Goru, naravno da ćemo mu smanjiti kaznu. Prema tome, šta god vi uradili, zatvorite Kombinat aluminijuma, pustite kriminalce na slobodu, Demokratski front će uraditi drugačije. Otvorićemo Kombinat aluminijuma ponovo i kada ga vi zatvorite, i zato imamo rješenje, a kriminalce ćemo zatvoriti. Hvala.

PREDŠEDAVAJUĆI SULJO MUSTAFIĆ:

Hvala Vam.

Kolega Nikčević, u ime vlasti, a nakon njega kolega Velizar Kaluđerović, iz redova opozicije.

Izvolite, kolega Nikčeviću.

RADIVOJE NIKČEVIĆ:

Poštovane kolege,

Kada govorimo o KAP-u, moraju se uzeti u obzir sve etape njegovog rada od postanka do današnjih dana. Ne smije se izgubiti iz vida činjenica da su za razvoj aluminijumske industrije u Crnoj Gori glavni oslonac bile ogromne rezerve kvalitetnog boksita, hidropotencijal i rudnici uglja, kao pretpostavke razvoja električne energije. Da ne govorim o položaju, lokaciji, infrastrukturi, ljudskim resorsima sa kojima je raspolagala Crna Gora. Ne smijemo, takođe, izgubiti iz vida ni vrijeme sankcija Međunarodne zajednice, kada je sva privreda Crne Gore dovedena do ivice gašenja, a one su katastrofalno uticale na ovaj

reprolanac koji je za divno čudo jedva i preživio i doživio blagi oporavak kao pripremu za privatizaciju 2005.godine.

Pitanje budućnosti i KAP-a i "Boksita", je bez sumnje jedno od najvažnijih ekonomskih pitanja od čega će zavisiti dalji ekonomski razvoj Crne Gore. Ovo nije samo ekonomsko, već i političko pitanje. I sama činjenica da već duži period ova tema zaokuplja pažnju svih parlamentarnih stranaka u ovom Parlamentu, najbolje govori o tome. Bez obzira što u tim angažmanima, inicijativama, predlozima ima i pomalo politikantstva, ne umanjuje značaj njihovog angažovanja. Kao što sam već rekao, pitanje budućnosti KAP-a datira od samih početaka njegovog rada, pa sve do danas, kada je KAP zvanično u stečaju, kako bi se reklo, i bankrotirao. Sjećate se od one ideje gdje treba locirati KAP, da li treba "Glinicu" raditi u Nikšiću ili u Podgorici, da li treba KAP raditi u Nikšiću, gdje se sirovinaska baza, koliko košta prevoz, kakvu vrstu prevoza i tako dalje, pa sve do današnjih dana, kada smo čuli predloge da se ugasi, pa da višak električne energije izvozimo, neko je predlagao da ga preuzme država, neko da ga treba privatizovati. Moj lični utisak, kao čovjeka koji je dugo radio u ovom reprolanacu, u svim procesima proizvodnje, kao tehnički rukovodilac, predsjednik Radničkog savjeta i član Upravnog odbora "Boksita", da se danas u javnosti mogu čuti većinom mišljenja lajka, sindikata, nekih nazovi udruženja, najmanje stručnjaka, ako izuzmemo gospodina Radulovića. S pravom govori da mnogi koji znaju, koji poznaju, koji su stručni, ne pojavljuju se da kažu, makar u kolumnama, eventualna rješenja za ovo sudbinsko pitanje za sve nas i za njih. Nažalost, takvih ideja i mišljenja imamo i u ovom Parlamentu. Nude se neodrživa rješenja, zaključci koji se ne mogu u cjelosti sprovesti, negiraju se naponi Vlade, koja najozbiljnije, najkompetentnije nudi moguća rješenja, koja bi bila dugoročno održiva. Rješenja koja su nudila postepeno restrukturiranje i oporavak KAP-a i odgovoran odnos prema radnicima i ukupnoj ekonomiji. Takva rješenja nijesu dobila prolaz u ovom Parlamentu. Rješenja KAP-a ne interesuje samo njegove radnike, već i radnike "Boksita", pa i Željeznice, pa i Luke Bar, pa i stotine malih i srednjih preduzeća koje vrše usluge za KAP, da ne kažem sve nas, sve građane koji i kroz svoje učešće, kroz svoj euro, učestvuju i sudbini ovog kolektiva, odnosno reprolanca.

Ovih godina čulo se dosta neistina o KAP-u. Često je to iz Vlade demantovano, pa i premijer je na posljednjem Premijerskom satu to isto uradio, ali očito da se ti argumenti često prihvataju od strane jednog dijela opozicionih kolega, pa i dijela NVO. Neistina koja je provijava i u dosadašnjoj raspravi tvrdnja da je KAP prije privatizacije, dakle prije 2005.godine, bio uspješan. Da to nije tačno potkrijepićemo i sljedećim činjenicama:

Glavna karakteristika poslovanja KAP-a prije privatizacije: nagomilane neizmirene obaveze, problemi u likvidnosti preduzeća, značajni dugovi prema Budžetu, prema preduzećima u većinskom državnom vlasništvu, posebno "Elektroprivredi", Luci Bar, Željeznici. Prema dostupnim podacima, koji se mogu provjeriti, ukupne obaveze KAP-a prije privatizacije iznosile su preko 320 miliona eura. Mislim da je jasna i precizna ocjena Vlade i ekspertskog tima koji je na bazi zaključaka ove Skupštine preduzeo se mjere i formirao tim od domaćih stručnjaka da napravi fizibiliti studiju, između ostalog, i da se definišu dosadašnja dugovanja. Započet je taj posao u Vladi i već pripremljen jedan materijal koji je trebao da se ponudi. U međuvremenu došlo je do stečaja i na tom poslu se prekinulo. Sasvim logično da onaj ko bude uzeo KAP, a vjerujem da će se naći jedan dobar strateški partner, koji će nam na fonu interesa građana Crne Gore da se sačuva ukupna industrija, učiniti i svoj program koji će biti sigurno dostupan i nama u ovom Parlamentu.

Na kraju, zbog korektnosti prema predlažaču, nijesam bio u situaciji da provociram, nego sam smatrao stvarno poslovnički da možemo da razgovaramo, da otvorimo dijalog sa predlažačima. gdje su "Boksiti"? Tačno u ovom materijalu nema. Hipotetičko pitanje: Stečaj je u KAP, prodaće se, neće se prodati; da li će biti stečaj u "Boksitima", ne može se unaprijed govoriti, ako ne bude stečaj u "Boksitima", gdje su "Boksiti"; da li "Boksiti" mogu opstati sami

sa svojom sirovinskom bazom; gdje im je tržište; šta ako gledamo, a vjerujem da gledamo, jer čitao sam i ja ovu plavu knjigu gospodina Radulovića, on vidi s pravom "Boksita" sa KAP-om; šta u tom slučaju; gdje je glinica; gje je Fabrika glinice; hoće li biti u Nikšiću ili u Podgorici; ako će u Nikšiću odakle pare, koliko treba, 30 miliona, 100 miliona i tako dalje; koliko treba ulaganja u "Boksita" da bi se otvorila javna jamska proizvodnja i tako dalje? Hvala.

PREDŠEDAVAJUĆI SULJO MUSTAFIĆ:

Najprije se javio kolega Damjanović da komentariše Vaše izlaganje, pa kolega Abazović, pa kolega Labudović.

Izvolite, kolega Damjanoviću.

ALEKSANDAR DAMJANOVIĆ:

Zahvaljujem, potpredsjedniče.

Kolega Nikčeviću, upravo ovo oko "Boksita". Dakle, vi sami znate kakva je sudbina makar dvije kompanije koje su iz ovog energetsko-metalurškog kompleksa prodate kroz stečaj. Jedna je Rudnik mrkog uglja u Beranama. Znate i sami u kakvim su problemima bili zaposleni tamo, koji su samo čuvali Rudnik od urušavanja, rizikujući svoje živote, i kakve smo angažmane imali ovdje u Parlamentu da se s tim bavimo. Znate i sami da oni nikakve mogućnosti više nemaju da ostvare pravo na rad, jer je Rudnik mrkog uglja kupljen kroz stečaj, država je od njega što se kaže sklonila ruke. Isto tako i Željezara, dao bog da se oporavi proizvodnja u Željezari. Hoću da vjerujem da je zaista strateški partner tu da oporavi proizvodnju i da gleda u budućnost i vidjećemo. Dakle prodaja kroz stečaj imovine faktički znači da mi više nemamo nikakvog upliva u to šta taj investitor radi. I zato oprez i zato ovaj Zakon koji bi da preduprijedi štetne posljedice te dvije prodaje. I zato sam rekao stečaj još uvijek nije uveden u rudnicima boksita. Ja i kolega Kaluđerović smo sad o tome razgovarali. Evo pridružite se i nama pa i vi pozovite državnu instituciju da uđe i da identifikuje da li je tih 130 miliona evra u Rudnicima boksita zaista pravi dug. To je duplo više od onoga što smo dali za prugu Podgorica-Nikšić. A imamo i Luku Bar biće ovdje priča oko privatizacije da čujemo kako ćete se odnijeti prema tom otuđivanju strateškog blaga, pa da koristimo i tu novu prugu i Luku Bar, pa da boksiti i dalje rade i da izvozimo te boksite. Dale, dajte podršku, želim od vas samo da čujem pogled unaprijed. Da i vi ovdje ponudite na bazi ove ponude, ove ideje, za koje je potpredsjednik rekao da nije gotova stvar. Da date ideje, da sačuvamo i rudnike boksita i one radnike koji tamo rade i svakako proizvodnju u Kombinat aluminijuma. Hvala.

PREDŠEDAVAJUĆI SULJO MUSTAFIĆ:

Hvala Vam.

Kolega Nikčeviću, odgovor na komentar. Izvolite.

RADIVOJE NIKČEVIĆ:

Da i ovdje ima dosta populističko pa i u onom objašnjenju koje ste Vi davali u ime predlagača sad ću vam reći. Nijeste Vi predlagač ovog akta, ali pokušali ste u onoj replici sa kolegom da mi ukažete upravo na neopravdanost ovog mog pitanja. Tačno jedan je u stečaj, drugi nije, da li će biti ili neće nije moje u ovom Parlamentu da pozivam nekoga. Zna se svak vodi računa o svojim sredstvima koje je dao, plasirao na koji način će ih zaštititi, bila to CKB banka ili neka druga banka ili pojedinac ili država. Ja samo govorim o jednoj činjenici.

Kombinat aluminijuma i boksiti bili su sastavni dio. U onom trenutku kada je ekonomska, globalna kriza, rekao bih zatvorila jedan najveći dio aluminijumske industrije Evrope, je li tako, svjesni ste te činjenice, dotakao se i do Kombinata aluminijuma. U tom trenutku vlasnik koji je do sada bio, CEAC, prekida proizvodnju boksita na taj način što

prekida preradu boksita, zaustavlja glinicu. To su najtežih pet godina za boksite. Do tog trenutka ja evo ovdje imam i izvještaj revizorskih kuća kako su boksiti poslovali i 2005, 2006, 2007. i 2008.godine kada počinje kriza i tada ide na drugu stranu. Boksiti praktično ostaju sami, tu je i moj odnos i prema tom vlasniku. Ostaju sami traže tržište četiri - pet godina. Ne mogu ga naći, ne može se tržište boksita naći za godinu dana i dvije, mora da se nađe za pet godina. Svaki ozbiljni kombinat, svaki ozbiljan kupac mora da ima dugoročne ugovore. Tu je taj problem. Ja zaista iskreno mislim da boksiti moraju i mogu da opstanu. Radio sam u boksitima. 1989.godine sam otišao iz boksita, 900 hiljada to je rekord od osnivanja 1948.godine, kada su se boksiti proizveli 600 na površini 300 u jami. Nikad poslije toga nije bilo.

Drugo, u procesu privatizacije i mi smo napravili, ja bih rekao, sindikat našom populističkom politikom od novog vlasnika i tražili takav ugovor koji će njega onemogućiti da pozitivno posluje. Samo jedan podatak. 1.300 radnika boksita, 2.500 aluminijskog kombinata, a danas govorimo srećni bi bili i mislim da bi to bilo realno da u ovoj varijanti imamo 300 u boksitima da proizvodi 600 hiljada boksita, dva - tri miliona otkrivke da Kombinatski proizvodi 120 hiljada sa 700 - 800 radnika. Je li tako? Dali smo mu 800 hiljada je bio kada je privatizovan iznos za bruto plate, a taj prvi mjesec kada je došao 1.600.000 oko 800 x 12, 800 x 48, 800 x 60 i nešto, samim tim platama smo došli... Hvala.

PREDSEDAVAJUĆI SULJO MUSTAFIĆ:

Hvala.

Kolega Abazović je prijavio komentar na Vašu diskusiju, pa onda gospodin Labudović. Izvolite kolega Abazoviću.

DRITAN ABAZOVIĆ:

Hvala potpredsjedniče.

Gospodine Nikčeviću, ovo nije naučni skup niti okrugli što je istina i evo ja ću odmah da se ogradim, ja ću pričati možda populistički ali odgovorno tvrdim da i vi to činite.

Evo ja ću Vam reći. Ako ste toliko stručni ili Vi ili u Vladi mogli ste do sad da nađete rješenje, a pošto nijeste htjeli ste odgovornost, pričamo Vladi o premijeru konkretno da prebaci na ovaj Parlament, kad smo donijeli one zaključke koji po meni ne služe ničemu. Ja ne znam o čemu mi ovdje pričamo. Imamo situaciju da nas je jedno preduzeće, kao što je KAP dovelo u dužničko ropstvo, proizvelo je dug od 350 miliona eura, sad smo čuli da samo od stečaja je proizvelo još šest miliona eura. I mi sad ovde nešto treba da bistrimo da li treba ovako, da li treba onako. Vlada je odgovorna i oni što su je prodali. Šta ima veze, ne znam zašto su opet pomenuli da li je bilo uspješno, ili nije bilo uspješno, šta to ima veze. Jeste li Vi dobili mandat da nešto unaprijedite ili unazadite. Pošto ste unazadili logično je da nema elemenata da sad ovdje nešto pričamo o tome kako treba i gdje treba, šta treba, kako treba. Vlada treba da podnese ostavku. 350 miliona eura i to još ko zna koliko, 350 miliona eura i sve je sad pitanje da li i ovakav predloženi zakon ima uopšte smisla. Šta ćemo mi s preduzećem koji samo proizvodi gubitke? Ja ne kažem da treba da idemo u likvidaciju. Možda to nije rješenje. Ali, definitivno ova vlast nema kapaciteta da iznese i da unaprijedi to preduzeće. Ja ne znam to je toliko jednostavno da se razumije, sve ostalo..(Prekid).. i zamajavanje javnosti oko nečega što je potpuno očigledno.

PREDSEDAVAJUĆI SULJO MUSTAFIĆ:

Hvala kolega, imate diskusiju kasnije pa možete u diskusiji nastaviti.

Kolega Nikčević, odgovor. Izvolite.

RADIVOJE NIKČEVIĆ:

U najmanju ruku sam zbunjen.

Ovdje ne treba pričati stručno, nego kako treba pričati. Ja se zato i ne javljam kod nekih tema gdje nijesam stručan. Ali ću javno reći da kao političar mogu da iznesem i svoj politički stav. Ako ovdje govorimo o jednom zakonu koji može da proizvede da kažem kao da potvrdim ono što ste već rekli, kao posljedica, kao ova vlast što je radila u odnosu na KAP. Onda moramo sjesti i razgovrati o svim elementima. Nije mi jasno da li podržavate vi ovaj zakon ili ne. Čuo sam da ne podržavate.

Drugo, nije mi jasno koji je vaš predlog. To je očito kod Pozitivne uvijek tako. Mi nijesmo za ovo, mi smo protiv ovoga, ali mi imamo sva rješenja, kazaćemo kada budemo došli na vlast. To je da drugi riješi. To otvoreno tvrdim, a vjerujem da podržava i gospodin Radulović pitanje KAP-a i reprodanac nije lako riješiti, nije ga lako riješiti. Zato sam rekao, od 1969.godine do danas, od izvora električne energije osnov je to bio i osnov su boksiti kvalitetni rudnik boksita, odnosno kvalitetna sirovina. Do sada je proizvedeno 30 miliona, računa se 40. Pitanje da li je i u ovom periodu pravilno istraženo i da li se vodila ta politika koja je bila u zaštiti interesa da kažem i otvaranja novih ležišta boksita. Znači nije ga lako naći i Vlada, i država smatra da u ovom trenutku treba pribjeći jedinom rješenju da se pokuša u procesu stečaja da radi, kao što je već rečeno nešto slično kao i željezari da dođe neki novi vlasnik, da pokušamo sa tim novim vlasnikom uraditi ono što se nudi od strane gospodina Radulovića. Jedan nov, savremen Kombinat aluminijuma koji će uključiti boksite, 300 radnika boksita, koji će uključiti željeznicu jer je već dato za željeznicu 80 do 100 miliona, ako nema toga onda je pitanje željeznice, da ne govorimo ....(Prekid)... o Luci Bar koja je bila sretna kada je dobila prevoz fiata, vjerujem da bi bila još sretnija kad bi dobila 120 hiljada tona da preveze proizvoda...

PREDSEDAVAJUĆI SULJO MUSTAFIĆ:

Hvala.

Imate još jedan komentar na izlaganje kolega Labudoviću. Izvolite.

EMILO LABUDOVIĆ:

Zahvaljujem.

Kolega Nikčeviću, ja bih se na početku složio sa jednom Vašom primjedbom koju ste pokušali ovdje da iznesete kroz proceduralno reagovanje. A to je da se čitava priča, ideja o zaštiti državnih interesa u rudarsko-metalurškom kompleksu pokušava redukovati pričom o Kombinat, koji je nesumnjivo jedan od najznačajnijih segmenata te oblasti, ali samo jedan od. Ali na isti način, kako se ta priča pokušava svesti na Kombinat i priča o Kombinat se pokušava mistifikovati. Riječ Kombinat je riječ stranog porijekla bez obzira koliko se odomaćio u našem jeziku. I ako konsultujete rečnike stranih riječi izraza vidjećete da Kombinat odavno više to nije, on je danas jedna obična i to vrlo neuspješna fabrika aluminijuma. I ako sve ovo što radimo, radimo da bi ga ponovo postavili na noge kao fabriku, bez obzira proizvodila ona 110, 120 hiljada tona sirovog aluminijuma, džabe smo krećili. Ukoliko se ovim rješenjima ne obnove i vaspostave novi prerađivački kapaciteti, ukoliko se ne prestane sa praksom izvoza ingota i aluminijumskim balvana, onda čitava ova priča nema smisla jer će uvijek dara preturati mjeru. Ovo je samo pokušaj da se postavi temelj jednoj takvoj ideji o Kombinat, ponavljam o Kombinat, a ne o fabrici aluminijuma. I tek tada bi onda priča i o cijeni aluminijuma i u cijeni električne energije imala smisla jer bi se mogla kompenzovati kroz prerađivačke elemente koji bi nastali iz svega toga. Kolika god bude cijena struje ona će uvijek negativno uticati, ukoliko konačan proizvod te fabrike bude samo sirovi aluminijum.

PREDSEDAVAJUĆI SULJO MUSTAFIĆ:

Hvala Vam.
Kolega Nikčević, odgovor. Izvolite.

RADIVOJE NIKČEVIĆ:

Ispast će da se nas dvojica uvijek slažemo kao u Administrativnom odboru, predsjednik, zamjenik. Potpuno se slažem sa Vama i ja mislim ako ne bude ponovo neke fabrike za preradu, ako ponovo ne bude neke fabrike užadi, fabrike felgi i da ne govorimo o onome što je bilo nekad. Evo, imao sam priliku da član uprave budem i u toj fabrici da vidim dio te proizvodnje isto kao što se sa vama slažem, ako budemo izvozili balvane pa čak i onaj drugi stepen prerade, grede i pontove, a ne noge od stolica, a ne stolice, stolove itd. da je tu problem. Međutim, zatvaramo i sami sebe već, evo priča nikšićka.

Često se kaže uništeno je sve u Nikšiću, nema poljoprivrednog kombinata, nema. Šta je imao poljoprivredni kombinat? Imao je proizvodnju mlijeka koja nije bila proizvodnja, jednostavno, ukinuta je. Danas imamo dvije fabrike za proizvodnju mlijeka. Je li tako? Imala je 150 grla stoke kao farmu, za koju se ne znam da li je neko znao da li je radila i koliko je radila, otkupljivalo se mlijeko od seljaka. Danas imamo samo jedno 400 proizvođača koji prvog dođu u "Niku" i uzmu sredstva za isporučeno mlijeko. Među njima ima i po 50 i po 100 i po 150, po 150 po 200. Vraćam se na ovu priču, kad je u pitanju drvoprerađivač i ostalo. Nema "Šika Javorak" nema Mirea, ima peta, šesta itd. više tih malih firmi i trebalo bi da ih bude više takođe u ovoj poljoprivrednoj proizvodnji. Isto tako i ja mislim. Ovo je jedna moja teza stručna. Kad bi imali para Nikšićani, ako hoćemo da budemo sad malo lokalistički, pa da napravimo fabriku 30 - 40 miliona za preradu pa da mi prodajemo glinicu, i to takvu glinicu koja može da bude prodavana van Kombinata, van je li tako. Ja znam da francusko tržište traži molim, ne metaluršku, naravno ne metaluršku itd. Nekad su boksiti proizvodili bijeli boksit, pekli ga i za vatrostalnu industriju i ta je fabrika stala i tako sve to znam. Ja mislim da treba sad upravo da se vratimo na ovu temu o kojoj ćemo...(Prekid)... Kod nas je dilema ko bi to najbolje mogao da radi, država ili neki vlasnik. Ajmo o tome da razgovaramo, ajmo da vodimo tu polemiku. Hvala.

PREDSEDAVAJUĆI SULJO MUSTAFIĆ:

Hvala Vam.

Sljedeći prijavljeni diskutant je kolega Kaluđerović. Ja Vas kolega Kaluđeroviću molim samo trenutak.

Dakle, zamolio bih sve poslanike da pošto smo ušli u, čini mi se posljednji sat, treći sat današnje rasprave, da se suzdržimo od komentara iz dva razloga. Prvo, je poštujemo dogovor sa Kolegijuma, a drugo da bi svi stigli da govore koji su prijavljeni.

Izvolite kolega Kaluđeroviću, a nakon Vas kolega Vuletić.

VELIZAR KALUĐEROVIĆ:

Hvala Vam gospodine potpredsjedniče, poštovana Skupštino, poštovani građani,

Dakle, Predlog zakona koji su podnijele kolege iz Demokratskog fronta o zaštiti državnih interesa u rudarsko-metalurškom sektoru je posljedica višegodišnje izuzetno neodgovorne politike Vlade u vezi sa privatizacijom Kombinata aluminijuma i izuzetno štetnih ugovornih aranžmana. Rekao sam već iza ove govornice, ponoviću i danas, iskreno mislim i nažalost imam za to mnogo argumenata, da je čitav ovaj aranžman u stvari izdaja ekonomskih interesa Crne Gore. Znam da govorim teške riječi, ali nažalost stvarnost mi daje za pravo da se tako ponašam. Dakle, ne bez razloga ovaj Parlament se u tri navrata bavio problematikom KAP-a i donosio zaključke. Podsjećam Vas kolege 29.februara prošle godine, 8.juna prošle godine, konsenzusom smo usvojili zaključke, 30.aprila o.g., a ovi zaključci od

30.aprila su cjelina sa ovim prethodnim, usvojili smo zaključke glasovima SNP-a i DPS-a, podsjećam i DPS-a kolege.

Između ostalog ovim zaključcima u osnovi se tražilo odmah raskidajte saradnju od Vlade, da raskine sa CEAC-om, da se obezbijedi potpuna i nezavisna revizija ukupnih dugovanja i ukupnog poslovanja Kombinata od privatizacije i da se naruči izrada hitno, sud je dugoročne održivosti aluminijske proizvodnje u Crnoj Gori. Ni jedan od tih zaključaka Vlada Crne Gore nije izvršila. Mjesec dana nakon ovih zadnjih zaključaka, Vlada je direktno odgovorila na jedan nevjerovatno neprimjeren i neshvatljiv način, ne miješajte se u ustavnu poziciju Vlade, zaključci Skupštine derogiraju ustavnu poziciju i njenu poziciju da vodi unutrašnju politiku. Pri tom treba da se prisjetimo da je upravo Vlada ponudila Skupštini i početkom prošle godine i početkom ove godine zaključke oko Kombinata aluminijuma, da je ova Skupština nekritički prihvatila zaključke koje je ponudila Vlada, za Vladu ne bi bilo dileme da mi imamo i ustavnu mogućnost da donesemo takve zaključke. Kada je ovaj dom imao s razlogom drugačije viđenje od Vlade u pogledu rješavanja problema Kombinata aluminijuma Vlada je rekla ne prihvatamo vaše zaključke i ne dirajte našu ustavnu poziciju i posljedice su nažalost takve kakve su. Imamo bankrot Kombinata aluminijuma, imamo stečaj u Kombinat aluminijuma od jula mjeseca o.g. Dakle, neshvatljivo mi je, neprihvatljivo mi je i još jednom apel Državnoj revizorskoj instituciji da učini ono što je poziv od strane ovog Parlamenta i što je njena ustavna i zakonska pozicija. Izvršite reviziju dugovanja i ukupnog poslovanja Kombinata aluminijuma. U pitanju su stotine miliona evra, a ne tri miliona koje mjesecima kontrolišete kada je u pitanju poslovanje političkih partija, koje konstituišu ovaj Parlament. Naravno činite, kontrolišite političke partije, ali izvolite iskontrolišite i poslovanje Kombinata aluminijuma. Jer, ponavljam u pitanju su stotine miliona evra. Da to ilustrujem sa nekoliko podataka.

Dakle, poštovana gospodo iz DRI, poštovane kolege, poštovani građani. Po Izvještaju revizorske institucije, prosječna cijena aluminijuma u periodu 2006 - 2008.godine, je bila 2.570 dolara po toni, 2.570 dolara po toni. U tom periodu, za tri godine Kombinat aluminijuma je proizveo oko 330.000 tona aluminijuma, nažalost prodat je sav u ingotima, ali je prodat. Dakle, ako sada imamo situaciju da je cijena aluminijuma na svjetskoj berzi oko 1.800 dolara, ako gospodin Dožić kaže, koji je ponovo zahvaljujući Vladi, to je ista osoba koja je godinama bila u Odboru direktora u ime Vlade i trpjela sve ovo što je uradio strateški inostrani partner, a radio je izuzetno loše stvari kaže, u zadnjih četiri godine od uvođenja stečaja Kombinat sam radi nema dotacija države, nema subvencija električne energije. Dakle, cijena koštanja je tu negdje na od oko 1.800 dolara po toni, jer je cijena aluminijuma na svjetskoj berzi u zadnja četiri mjeseca upravo tolika. I onda napravimo računicu, ako je u periodu 2006-2008.godina, za 36 mjeseci prosječna cijena bila 2.570 dolara po toni ajde da uzmemo da je cijena koštanja dvije hiljade dolara po toni. Ova razlika od 570 dolara po toni puta 330 hiljada, znate li kolika je, poštovane kolege, 188 miliona dolara. To je vjerovatna dobit u ovom periodu Kombinata aluminijuma. A šta imamo od početka 2009. do sada? Imamo ulaganje države, opet po Izvještaju DRI od 307 miliona evra, 307 miliona evra. I imamo sada iskazan gubitak i dug Kombinata koji je priznat od strane stečajnog upravnika od 360 miliona evra. A onda se postavlja pitanje, gdje su te pare, ko je oteo te pare. Izvolite tražite.

PREDŠEDAVAJUĆI SULJO MUSTAFIĆ:

Hvala Vam kolega Kaluđerović.

Nakon Vas kolega Milorad Vuletić iz redova vladajuće koalicije, a nakon njega neka se pripremi kolega Milutin Đukanović.

Izvolite kolega Vuletiću.

MILORAD VULETIĆ:

Zahvaljujem gospodine predsjedavajući, dame i gospodo poslanici, uvaženi građani.

Moj doprinos raspravi biće isključivo sa pravnog aspekta, budući da smo imali prilike da čujemo stručnjake i članove matičnog odbora u ovoj oblasti.

Dakle, učestvujući u radu nadležnih radnih tijela ove Skupštine, razmatrali smo, predlagali i u konačnom i izglasavali donošenje velikog broja zakona koji svako na svoj način doprinosi, što boljem obavljanju pravnog napretka ove zemlje, što ne znači da smo uvijek utvrdili i donijeli najbolja, ali i najoptimalnija zakonska rješenja. Stoga, lično smatram veoma prihvatljivim da se pojedina zakonska rješenja preispituju, da se nude poboljšanja, nova rješenja ili potpuno novi zakoni koji će na bolji ili sveobuhvatniji način urediti neku oblast. Sve ovo pod uslovom da novim zakonskim rješenjem ne darogiramo druge zakone, koji su već implementirani i u pravni poredak i usklađeni sa standardima Evropske unije, jer na taj način i najbolja namjera poprima oblik farse, i alibi retorike tipa: Evo, mi smo ponudili zakon koji unosi red u ovoj oblasti, ali naime, kolege iz Demokratskog fronta ili preciznije, grupa poslanika je ponudila Skupštini na usvajanje Zakon o zaštiti državnih interesa u rudarsko-metaluškom sektoru. Tema inspirativna i itnetresantna. Ova skupština i dobar dio crnogorske javnosti bavi se na razne načine događanjima u rudarsko-metaluškom sektoru. Prvenstveno kroz događanja u Kombinat aluminijskog, da sada i dodatni šlagor, finaliziranje tendera i velika zainteresovanost stranih firmi za izgradnju drugog bloka Termoelektrane "Pljevlja". I kako rekoh na samom početku ovog obraćanja, dobrodošla je svaka dobronamjerna inicijativa, ali postoji i druga strana medalje. No, pođimo redom.

Zakon o stečaju dugo je i temeljno pripreman da bi u cjelosti i vrlo precizno utvrdio i propisao sve radnje i postupke u postupku uvođenja stečaja. Novijeg je datuma, jer ga je ova Skupština usvojila krajem 2010. godine i trebalo bi da njegovom implementacijom i primjenom u praksi opravda svrhu svog donošenja. Ovim prijedlogom ste gospodo predlagači, sračunato ili dobronamjerno povrijedili prava investitora i debelo narušili prava povjerilaca koja reguliše Zakon o stečaju. Posebno ako se dobro zna da je u izradi teksta Zakona o stečaju korišćena i analizirana uporedna praksa, pravna iskustva i rješenja zemalja regiona i druga međunarodna pravna iskustva. Radi se o jednom novom potpuno transparentnom, preciznom i jasnom zakonskom propisu, koji ima za cilj unapređenje kvaliteta stečajnog postupka kroz veći stepen namirenja povjerilaca, manje troškove stečajnog postupka, kao i uvođenje dodatnih podsticaja za povjerioce, a naročito dužnike da blagovremeno pokreću stečajni postupak kako bi pokušali da prevaziđu finansijske poteškoće i održe poslovanje. Stoga, predlaganje novih rješenja koja se ogledaju u utvrđivanju dodatnih kriterija u članu 2 i 3 Predloga zakona o zaštiti državnih interesa u rudarsko-metaluškom sektoru predstavlja direktno miješanje u nadležnost stečajnog sudije član 23, i stečajnog upravnika član 33 Zakona o stečaju. Iste predstavljaju kršenje zakona i u suprotnosti sa pravnom praksom iz okruženja kao i sa pravilima i normalna pravila Evropske unije koja regulišu ovu oblast.

Da iskomentarišem i poslednji član 4 predloženog zakona, kojim se predlažu izmjene pravnog institucionalnog okvira na štetu već postojećeg Zakona o stečaju, posebno u stavu prvom, gdje se kaže. U toku stečajnog postupka država Crna Gora ima pravo preče kupovine, pravo preče kupovine država zadržava do zaključenja ugovora sa strateškim investitorom. Zahvaljujem, 20 sekundi još, hvala.

U stečajnom postupku povjerioci imaju jednak tretman u skladu sa njihovim statusom uređenim ovim zakonom, ili još drastičniji primjer derogiranja zakonske odredbe član 77, kojim je propisano, da otvaranje stečajnog postupka prestaju ranije stečena prava preče kupovine u pogledu imovine stečajnog dužnika. Sve u svemu cijenim namjeru i napor predlagača da nam na drugačiji način u odnosu na već propisanu, reguliše ovu oblast, ali isto tako cijenim da sa pravnog aspekta predložena rješenja nemaju utemeljenje već su u

direktnoj koliziji sa navedenim odredbama Zakona o stečaju zbog čega ću glasati protiv ovog Preloga zakona. Zahvaljujem.

PREDŠEDAVAJUĆI SULJO MUSTAFIĆ:

Hvala Vam, kolega Vuletiću.

Nakon Vas, kolega Milutin Đukanović, a nakon njega neka se pripremi kolega Rešid Adrović.

Izvolite, kolega Đukanović.

MILUTIN ĐUKANOVIĆ:

Poštovano predsjedništvo, dame i gospodo, uvaženi građani Crne Gore.

Danas se suočavamo sa rezultatima dugogodišnje vladavine Demokratske partije socijalista i Socijaldemokratske partije. A kakvi su ti rezultati? Imamo bankrot Kombinata aluminijuma Podgorica, imamo gotovo izvjestan stečaj u rudnicima boksita, a Elektroprivreda duguje preko 50 miliona evra budžetu Crne Gore.

Ova Vlada se izgleda specijalizovala za uvođenje stečaja i bankrota u Crnoj Gori. Mi iz Demokratskog fronta smatramo da bi odlično bilo kada bi Vlada sama sebi uvela stečaj, jer bi na taj način spasila Crnu Goru od ekonomskog propadanja i posnuća.

Rudarsko-metaluški reprotanac trebao je da bude okosnica razvoja Crne Gore. A taj sektor ne da se nalazi na ivici provalije, već se nalazi duboko u toj provaliji i sada se traže rješenja da se izvadi iz te provalije. Interesantno je slušati danas poslanike DPS-a kako je bilo 1989. a mi njih pitamo, ko je vladao od 1989. do danas? I nikada nijesmo dobili odgovor, koliki su stvarni dugovi svih subjekata koji učestvuju u ovom reprotancu. Na našu žalost, državni tužioc do dana današnjeg nije nam sopštio, koja su sve krivična djela napravljena prilikom uništenja Rudnika boksita i Kombinata aluminijuma Podgorica. Ali, državni tužioc javno kaže, da on časno, citiram ga" da on časno i pošteno radi svoj posao", a šta se desilo sa stotinama miliona evra i šta će se ubuduće dešavati sa imovinom Crne Gore, to očigledno njega ne interesuje. DPS i SDP nemaju ni moralno ni političko pravo da ponovo vrše eksperiment nad ekonomijom Crne Gore. Takođe, pokazali su da nemaju ni stručne kapacitete da rješavaju ove probleme. Možete zamisliti, imate Rudu boksita čije procijenjene zalihe iznose oko 40 miliona tona. Kad bi se to prevelo u evrima to bi iznosilo blizu milijardu. Imate ogromne energetske potencijale, imate zaokruženu tehnološku cjelinu proizvodnje aluminijuma. Imate stručnjake iz oblasti energetike i rudarstva. Imate tržište, i sve to ne znati valorizovati, to se može graničiti sa kriminalom, i slobodno se može reći da je u procesu koji je vladao u ovom reprotancu, u suštini vladao kriminal. Mi danas umjesto da ostvarujemo profite koji će se kretati desetina miliona evra na godišnjem nivou, mi danas imamo dugove ovih subjekata iz reprotanca koji prelaze 500 miliona evra. Ali, je vrlo interesantno da ko god je poslovao sa Kombinatom aluminijuma, navešću samo nekoliko subjekata kao što su, Vektra, Standard banka i Glenkor, ostvario je pozitivan bilans ali je zato Kombinat aluminijuma propadao.

Mi iz Demokratskog fronta zato smo podnijeli ovaj Predlog zakona da bi se zaustavila dalja devastacija Kombinata aluminijuma i Rudnika boksita. I zbog toga, očekujemo da poslanici moraju, trebaju da podrže ovo što smo predložili, jer stvarno ako je ko imao šansu, imala je Demokratska partija socijalista da za 25 godina riješi ovaj problem. Samo strateški investitor, to jest investitor koji ima reference iz oblasti proizvodnje aluminijuma može da donese neki boljitak, a ako nema investitora strateškog, nećete valjda dozvoliti da država pusti da ovaj reprotanac propane, i da se zauvijek uništi proizvodnja aluminijuma, jer znamo da je tu proizvodnju tehnološki vrlo teško obnoviti. Zbog toga pozivamo sve poslanike, kao valadajuće koalicije, naravno, nadamo se i opozicione, da podrže ovaj Predlog zakona, jer ovaj Predlog zakona u suštini ako se usvoji predstavljaje zaokret u dosadašnjoj politici ovog

Parlamenta prema reprotlancu, odnosno značiče početak oporavka crnogorske ekonomije. Zahvaljujem.

PREDŠEDAVAJUĆI SULJO MUSTAFIĆ:

Hvala Vam, kolega Đukanović.

Nakon Vas, riječ ima kolega Rešid Adrović, a nakon kolege Adrovića neka se pripremi kolega Abazović.

Izvolite, kolega Adrović.

REŠID ADROVIĆ:

Uvaženi poslanici i poslanice, uvaženi potpredsjedniče Skupštine Crne Gore, poštovani građani.

Pred nama je danas na dnevnom redu ove Skupštine Predlog zakona o zaštiti interesa u rudarsko-metalurškom sektoru, koji su predložili poslanici Demokratskog fronta. Sobzirom da se radi o veoma aktuelnoj materiji, ako znamo u kakvom je stanju trenutno Kombinat aluminijuma želim i ja da se uključim i da po ovoj tački kažem određeni par riječi.

Naime, Predlogom ovog zakona se sa nova četiri člana predlažu određene novine u odnosu na do sada važeći zakon. Članom 2 se ovim zakonom prodaje privrednih subjekata kroz stečajni postupak želi dodatno unaprijediti. Ono što bi posebno želio da prokomentarišem jeste član 3 Predloga ovog zakona. Prodaja privrednih subjekata kao i pravnih lica u stečaju se sprovodi javnim prikupljanjem ponuda po predhodno raspisanom javom oglasu, poziv se dostavlja, ponuda sadrži uslove ponude koji potencijalni ponuđač mora ispuniti, a naročito. Dakle, ovdje se definišu precizno uslovi koje ponuđač mora ispuniti da bi mogao učestvovati. Naime:

1. Ponuđač mora da obavlja djelatnost u oblasti u okviru rudarsko-metalurške struke, djelatnos obavlja na većem tehnološkom stepenu u rudarsko-metalurške proizvodnje u odnosu na ovaj koji je trenutno u KAP-u.

2. Da je renomirani proizvođač bez negativne reputacije u rudarsko-metalurškom sektoru, i da dostavi kratkoročni, srednjoročni i dugoročni plan.

Zaista, ovi svi kriterijumi za mene kao poslanika bi bili prihvatljivi da je Kombinat, da se radi zaista o atraktivnom preduzeću, ali ako znamo da su dugovi Kombinata u ovom trenutku dva puta veći nego što je vrijednost imovine, zaista ne mogu prihvatiti ni ovu tačku predloženog zakona. Zaista, u tački 4, u toku stečajnog postupka država Crna Gora ima pravo preče kupovine. I ova tačka za mene je neprihvatljiva, kasnije ću kazati razloge zbog čega.

U obrazloženju za ovaj predlog se kaže: Da je rudarsko-metalurški reprotlanac jedan od najvažnijih privrednih i ekonomskih razvojnih potencijala Crne Gore. Stečajni postupak u KAP-u, proglašenje bankrota, kao i nastavak procedure po Zakonu o stečajnom postupku neće obezbijediti dugoročni razvoj aluminijumske industrije u Crnoj Gori. Nije mi jasno, kako bi trebalo sprovoditi procedure nego po Zakonu o stečajnom postupku. Nejasno mi je kako postupak koji je već poodmakao, ako znamo da je Privredni sud proglasio bankrot KAP-a, ako znamo kakvo je stanje, ako znamo da je stečajni upravnik formirao komisiju koja će do polovine ovog mjeseca izvršiti procjenu imovine KAP-a, kako, znači uraditi to ako ne po ovom važećem trenutnom zakonu. Po meni je logično da se to uradi u skladu sa važećim zakonom i da se to uradi na jedan zakonit i transparentan način, a sve u sklopu važećih zakona.

Kada je u pitanju Predlog zakona koji je danas na dnevnom redu, gdje bi eventualno mogli pričati o njegovom usvajanju na subjekte koji će eventualno ući u stečaj, a imamo najavu, ministar ekonomije je na zadnjem Odboru za ekonomiju otprilike najavio da je izvjesno uvođenje stečaja u Rudnicima boksita Nikšić zbog prevelikih obaveza prema

bankama. Dakle, jedino u tom slučaju bismo mogli pričati, a kada je KAP, kada je ovaj stečajni postupak već poodmakao, mislim prosto je neprihvatljivo. Koliko juče, Vlada je predlagala model za KAP koji je uz određene uslove omogućavao da se dođe do akcija koje u KAP-u ima CEAC. Međutim, to je za nas bilo, ovdje u Parlamentu neprihvatljivo, a sada predložimo zakon gdje bi država imala pravo preče kupovine. Čim se predlaže kupovina to zahtijeva određena finansijska sredstva, a mi smo predlagali i usvajali zaključke imajući u vidu da strani partner nije poštovao ključne ugovorne obaveze, prenos akcija CEAC-a na državu Crnu Goru bez nadoknade po bilo kom osnovu i teret za budžet i građane Crne Gore.

Dakle, imali smo ponudu, imali smo predlog Vlade koji je objektivno omogućavao da Vlada postane većinski vlasnik, ovo što se želi sada ovim zakonom postići, međutim, tada je to za nas bilo neprihvatljivo, čak smo išli dotle da govorimo o nekom modelu da se dođe do akcija, a da se neda nijedan euro, a sada već govorimo o nečemu da se znači, da država ima pravo preče kupovine.

PREDŠEDAVAJUĆI SULJO MUSTAFIĆ:

Zahvaljujem, kolega Adroviću.
Zaustavili smo vrijeme.

REŠID ADROVIĆ:

Može li samo još, potpredsjedniče, pošto ste svima omogućili ...

PREDŠEDAVAJUĆI SULJO MUSTAFIĆ:

Apsolutno sam svima omogućio malo prekoračenje, i Vama sam omogućio, ali ono je isteklo.

REŠID ADROVIĆ:

Molim Vas, samo pola minuta.

PREDŠEDAVAJUĆI SULJO MUSTAFIĆ:

Evo, izvolite pola minuta.

REŠID ADROVIĆ:

Predlogom zakona o zaštiti državnih interesa u rudarsko-metaluškom sektoru narušava se pravo povjerilaca i ugrožava pravao investitora. To je direktno miješanje u nadležnost suda i stečajnog upravnika. To predstavlja kršenje zakona i suprotnosti sa normama koje su poznate u praksi Evorpske unije. Stečajni upravnik je na osnovu postojećeg zakona nakon proglašenja bankrota firme donio Odluku o prodaji njegove cjelokupne imovine i nakon i u skladu sa zakonom sprovedene procedure donijeće Odluku o prodaji iste.

Znači, u ovom trenutku za mene je mnogo važnije da mi dobijemo kvalitetnog kupca za imovinu KAP-a od ovog zakona. Prema tome, glasaću protiv Predloga ovog zakona.

PREDŠEDAVAJUĆI SULJO MUSTAFIĆ:

Zahvaljujem.

Kolega Dritan Abazović, a nakon njega neka se pripremi kolega Zoran Jelić.
Izvolite, kolega Abazović.

DRITAN ABAZOVIĆ:

Hvala, potpredsjedniče.

Poštovane kolege i kolegice, poštovani građani Crne Gore.

Počecu svoju diskusiju sa malim ekskursom koji se odnosio na one događaje što su danas bili ispred Skupštine Crne Gore, a gdje je jedna časna grupa Berana protestovala i pokazala na svom ličnom primjeru, kako treba braniti Ustav ove zemlje, iako su juče imali priliku u svom gradu da dožive scene iz Sjeverne Koreje, gdje je bilo više policajaca nego ljudi što je dočekalo premijera.

A zašto ovo kažem, ima veze sa temom, nemojte da mislite da sam izašao van teme? Zato što su moral i pravo u velikoj vezi, odnosno jedno bez drugog faktički ne može da postoji, i dokaz tome je i Beranselo, a dokaz tome je i Kombinat aluminijuma. Ovaj zakon je potpuno uzaludan kao i brojni zakoni ako nema ko da ga sprovede, jer nemoralna vlast ne može da sprovodi zakone. Ona je zakon sam sebi, ona određuje šta je zakon, ne poštujući institucije i ne poštujući ono što je napisano na papiru. Ima li KAP budućnost ili nema, veliko je pitanje. Ali jedan odgovor sto posto stoji, a to je, sa ovakvom vlašću definitivno nema budućnosti, ona ga je odvela u propast, državu odvela u dužničko ropstvo i samim tim ne postoji nijedan moralni a ni pravni aspekt da ona dalje nastavi da ga sroza.

Šta ste uradili kad ste prodali KAP? Vi ste prodali državni interes. Sad pokušavate ovdje da glumite neku stručnost i kao vi ga branite. Postavilo se pitanje, ima li pozitivnog rješenja za KAP? Ima. Ali, prije toga jasno mora da se pokaže šta je potpisano uz viski, priganice i šta su naše obaveze prema ruskim tajkunima, a šta su ruski tajkuni omogućili vladajućem establišmentu u Crnoj Gori? I potpuno sam saglasan sa nekim tezama koje je iznio gospodin Vuković. Nema licemjerne priče da je samo Demokratska partija socijalista kriva, kriva je i Socijaldemokratska partija. Ona je imala čovjeka na čelu Savjeta za privatizaciju, ona ima potpredsjednika Vlade. To što tamo neko apstinira, ne glasa, štrajkuje glađu, mene kao građanina ne interesuje. Jednostavno ova Vlada treba da pokaže i ako su kolege iz Socijaldemokratske partije koje su dale amandman, koji je masu bolji i koji poboljšava tekst ovog zakona, zato što ingirenciju prebacuje na Parlament, da on jednostavno bude u slučaju da treba da se bira novi vlasnik, da pomogne, odnosno da ne može bez odluke Parlamenta, sa tim sam saglasan. Ali, ako takav amandman prođe onda mislim da po automatizmu treba da se pokrene pitanje povjerenja Vladi, jer zaista apsolutno nema smisla da koalicija koja funkcioniše na klimavim nogama želi da od Vlade učini Frankenštajna ili čovjeka u kome koga stalno treba elektrošokom da diže ovaj Parlament. Mislim da je to potpuno pogrešno i nisam siguran da tako nešto zaista ima budućnost.

Što se privrede tiče, pa mi ne smijemo da dozvolimo da cijela privreda bude taoc Kombinata aluminijuma. Mi moramo da brinemo o 700 radnika KAP-a, moramo da brinemo i o brojnim radnicima koji su konektovani na KAP, ali moramo da brinemo malo i generalno o državnom interesu i o svim radnicima koji rade u drugim preduzećima i u drugim granama privrede, a koji jednostavno plaćaju dugove Kombinata aluminijuma.

Jezik u Crnoj Gori, kako god ga neko nazivao, obogaćen je sa još jednim glagolom "kapovati". "Kapovati" to vam je radnja kada gomilate dugove koji će da vraćaju nedužni građani. "Kapovati" u Crnoj Gori se može povezati ne samo sa Kombinatom aluminijuma, on je samo avangarda, nego i sa brojnim drugim preduzećima koje je u toku vaše 24-vorogodišnje vladavine uništeno, srozano i na neki način potpuno opustošeno. Od hotelske privrede, preko industrije i svega čega ste se doхватili.

S toga, vraćam se na moral i pravo. Džaba ćemo mi da donosimo zakone, džaba ćemo da donosimo i najbolje propise u Evropi i u svijetu ako nema ko da ih provodi. Moralno je gospodo da priznate da niste ...(Prekid)..., da ne možete da upravljate ogromnim potencijalom Crne Gore i da prestanete i dalje da nas "kapujete", već da jednostavno ostavkama, konkretnim, moralnim činom dokažete da vam je stalno ne u odbrani državnog interesa jer ste njega potpuno zanemarili, nego u odbrani sopstvenog dostojanstva, časti i obraza. Hvala.

PREDSEDAVAJUĆI SULJO MUSTAFIĆ:

Hvala kolega Abazović.

Čuli smo jednu malu jezičku inventivnost. Zahvaljujem se kao profesor jezika na doprinosu našem jezičkom bogatstvu.

Kolega Zoran Jelić, a nakon Vas kolega Milan Knežević.

Izvolite kolega Jeliću.

ZORAN JELIĆ:

Zahvaljujem.

Poštovani gospodine potpredsjedniče, dame i gospodo poslanici, uvaženi građani,

Danas razmatramo Predlog zakona o zaštiti državnih interesa u rudarsko-metalurškom sektoru koji su podnijeli poslanici Demokratskog fronta jer žele zaštititi državne interese u ovom reprodancu.

Ovaj zakon, kakav je dat, neće obezbijediti dugoročni razvoj aluminijske industrije u Crnoj Gori. Zašto? Pročitacu član 2 vašeg Predloga zakona: Privredni subjekti u rudarsko-metalurškom sektoru obavljaju djelatnosti od značaja za Crnu Goru i njene građane, pa se ovim zakonom uslovi prodaje privrednih subjekata kroz stečajni postupak dodatno uređuju. Privredni subjekti u stečajnom postupku prodaju se isključivo kao pravna lica-podvlačim ovo isključivo kao pravna lica. Dakle, ovom normom se narušavaju prava povjerioca koja su definisana Zakonom o stečaju. Prodajom, kako je to definisano u Predlogu zakona koji su podnijeli predstavnici opozicije, tj. Demokratskog fronta, kupuje se pravno lice sa svim obavezama koje ima to pravno lice. Dakle, tu su obaveze, dugovi i ko zna još šta. Koliki su ti dugovi, postavlja se pitanje. Je li to onih 460 mil. koje su povjerioci prijavili stečajnom sudiji, je li to 360 miliona eura koje priznaje stečajni upravnik, i da li je to tržišna cijena po kojoj, gospodo iz Demokratskog fronta, želite prodati Kombinat aluminijuma? Da li je neko spreman od strateških partnera da po toj cijeni kupi Kombinat aluminijuma i pod ovakvim uslovima kakvim nudite u ovom zakonu? Moj odgovor je - ne. Da li će se ovakvom prodajom namiriti povjerioci kako je to dato u Predlogu ovog zakona? Ne, jer ga nećete prodati.

Šta je cilj stečajnog postupka? Pročitacu član 2, stav 1 Zakona o stečaju gdje se kaže stečajni postupak se sprovodi radi kolektivnog namirenja povjerioca stečajnog dužnika, unovčenjem njegove imovine i podjelom prikupljenih sredstava povjeriocima. Dakle, često se u praksi Zakon o stečaju govori kao da je to zakon, u stvari povjerilački zakon što i on jeste. Dakle, prodaje se imovina, uvažene kolege, a ne prava. Prodajom imovine u skladu sa Zakonom o stečaju treba prodati kao tehnološki povezanu cjelinu i na tome se treba insistirati. Ovom prilikom apelujem na stečajnog upravnika da insistira na to pravilo. Prodaja imovine kroz djelove ili segmente će oslabiti tehnološki proces koji uopšte ne zagovaram. Takođe, stečajni upravnik, kako nam je saopštio na Odboru za ekonomiju finansije i budžet, donio je odluku da se pristupi javnom oglašavanju i prodaji imovine stečajnog dužnika na način što će se izvršiti prodaja njegove cjelokupne imovine. Procijenjena vrijednost te imovine očekuje se sredinom novembra. Cjelokupna imovina stečajnog dužnika je model koji obezbjeđuje najbrže i najpovoljnije unovčavanje imovine stečajnog dužnika i uvažava interese potencijalnih kupaca. Takođe u skladu sa Zakonom o stečaju prodaje se kompletna pokretna i nepokretna imovina i kupac postaje vlasnik bez tereta. Takođe, kupac kada isplati cijenu na kupca se prenosi pravo svojine na kupljenoj imovini bez tereta kao i prava, kao i bez obaveza nastalih prije izvršene kupoprodaje uključujući i poreske obaveze i obaveze prema privrednim subjektima, pružiocima usluga od opšteg interesa koji se odnose na kupljenu imovinu. Kupac nema obavezu da preuzme radnike koji su bili angažovani prije prodaje imovine i raspolaže sa tom imovinom kao da startuje od nule. Dakle, ovako kako je predloženo kupac kupuje pravno lice sa teretom što za novog kupca ili investitora nije prihvatljivo. Takođe, zašto ovaj Predlog zakona opozicije nije prihvatljiv?

Čl. 2 i 3 Predloga zakona o zaštiti državnih interesa u rudarsko-metalurškom sektoru se direktno zadire u nadležnost suda, što je moj kolega i saopštio, i prava stečajnog upravnika i krši se zakon. Takođe, ovaj zakon je u suprotnosti sa normama koje su poznate u praksi Evropske unije, samo par sekundi, i može narušavati ono što je veoma važno pravila Evropske komisije u oblasti zaštite konkurencije, o čemu smo pričali na Odboru za evropske integracije kada je bio ovdje gospodin Drobnič. Ovaj zakon potencijalno i krši ugovor o stabilizaciji i pridruživanju.

Što se tiče najavljenih amandmana koje smo upravo sada dobili želim samo da iskomentarišem da ovim amandmanima koji su sada upravo došli na naše klupe, Skupština treba da se pita oko budućeg kupca i neće se prodati bez saglasnosti Skupštine, što je direktno zadiranje u pravosudni i sudski sistem a samim tim se suspenduje i čitavo sudstvo. Samo momenat, još malo... Želio bih da kažem i sljedeće, bio sam na prezentaciji ove studije koju je profesor Radulović prezentirao u Skupštini, bili smo samo nas dvojica poslanika i gospodin Vuković, žao mi je što vaše kolege nijesu bile tu da vide kako se pravi jedna kvalitetna analiza. Vi ste rekli u uvodu da je cilj ove analize odgovoriti na najvažnije pitanje po Crnu Goru. Da li je moguće i kako iz postojećeg dinamičkog i limitirajućeg stanja postići što optimalniji, efikasniji, dugoročni razvoj aluminijske industrije, a sa time i realne i ukupne ekonomije. Odgovor na ovo je, bili su oni zaključci koje je Vlada Crne Gore ponudila ovdje u Skupštini negdje početkom ove godine.

PREDSEDAVAJUĆI SULJO MUSTAFIĆ:

Hvala vam kolega Jeliću.

Nakon vas, kolega Knežević, a nakon kolege Kneževića kolega Škrelja.

Izvolite kolega Kneževiću.

MILAN KNEŽEVIĆ:

Potpredsjedniče Mustafiću,

Poštovana Skupštino, uvaženi građani,

Ja bih ovu svoju raspravu malo počeo lirski - kap po kap, i tako godinama, dok nas sve zajedno nije udarila kap od milijardu, možda i dvije milijarde evra dugova koje ćemo morati da vratimo zbog lopovske privatizacije, lopovskog upravljanja Kombinatom aluminijuma. Ali, dok će sve nas zajedno ubiti kap, premijer će preteći jer on će bolovati samo od gubitka pamćenja. Tako je prije nedjelju dana optužio Demokratski front i opoziciju za situaciju u KAP-u umivajući ruke od ovog posla, što ga nekako čini bliskim nekim biblijskim ličnostima koje su takođe prale ruke kad bi završavali poslove.

Znači, iz perspektive gospodina Đukanovića, poslije osam godina otkrivena je strašna istina. Kombinat aluminijuma je Rusima, u Grandu, prodao neko iz Demokratskog fronta i to za 49 miliona evra, u predvečerje referenduma, kako bi taj novac bio iskorišćen za stvaranje privatne i zarobljene države u kojoj smo svi utamničeni. Pri tom smo, taj Kombinat aluminijuma koji smo prodali 49 miliona, subvencionisali, makar što znamo, sa strujom oko 60 miliona evra. Takve prodaje i obrta para savremena ekonomija, a bogami ni ona u bronzanom dobu, nije vidjela. Dalje, neko iz predsjedništva DF -a je zadužio KAP 500 miliona evra, a ako se tome dodaju otplaćeni krediti i socijalni programi, krađa struje sa međunarodne konektivne mreže, i bogu hvala da nikog nije ubila struja dok su krali tu struju, imamo dug preko milijardu evra, a što je najbolje, gospodin Đukanović je izgubio pamćenje, i ja pozivam državnog tužioca, kad bude izabran, a može i gospodina Vučkovića, da odmah nekog procesuirao iz Demokratskog fronta, pošto smo prije nedjelju dana optuženi da smo mi krivi za situaciju u KAP-u. Dalje, najava Rusa da će tužiti Crnu Goru u Frankfurtu za milijardu evra, i najava Italijana da će tužiti Elektroprivredu Crne Gore za 600 miliona evra, ostavlja nam mogućnost da se svi kolektivno iselimo na neko toplije ostrvo gdje nećemo morati da

trošimo struju ni da palimo klimu, pošto ne postoji mogućnost da se Crna Gora izvuče iz ovoga osim ako se uzme u obzir ideja jednog od aktivista DPS-a u Zeti, koji je na jednom sastanku predložio da za izlazak iz krize ne bi škodilo da se donese i dekret da svi punoljetni građani, on je rekao građani u biračkom spisku, njih je 511 hiljada, prodaju po jedan bubreg. Znači, ako bubreg košta 14 hiljada evra, to pomnožimo sa 511 hiljada, on je došao do cifre, ja sam poslije vidio da je u pravu, sedam milijardi evra i 154 hiljade evra. Znači, dvije milijarde evra otplaćujemo KAP, dugove za KAP, 600 miliona za Elektroprivredu, i rekao je "Ostaje nam i za auto put i da nas bog vidi". Imali smo sreću, poštovani građani, što mu nije palo na pamet da prodajemo plućna krila, jer je plućno krilo 40 hiljada evra. Znači, nadam se da ovo nekome neće pasti, kad se bude radio budžet ili rebalans budžeta. KAP je pred stečajem, zaposleni su u KAP-u primali po prosjeku platu 900 evra. A prema nezvaničnim informacijama, oko 350 zaposlenih u KAP-u je primalo platu preko 2,5 hiljada evra. Znači, svaki mjesec, firma koja je ugašena, koja je proizvodila gubitke, koja je teret društvu crnogorskom je oko 800 hiljada evra davalo na menadžment. Zar to nije sramota, zar to nije sramota prema svim onim ugašenim fabrikama, prema svim onim radnicima koji ovdje dnevno traže prava ispred Vlade i ispred Skupštine? I sada se igrate sa preostalim 20-tak ili 50-tak radnika koje u obruču drži policija i obezbjeđenje. Na šta to podsjeća? To podsjeća na brod koji tone dok kapetan i viši oficiri na palubi, u njegovoj sobi, igraju poker uz Mendelsonov marš.

Poštovana gospodo, ovo je možda posljednja prilika da se KAP pokuša spasiti, ali da oni koji su krivi za njegovo posrtanje, koji su krivi za lopovsku privatizaciju i krivično odgovaraju. Nema spasa KAP-a dok neko ne završi u zatvoru ko je odgovoran za ono što se dešavalo u KAP-u. Ako smo odgovorni mi iz Demokratskog fronta, odmah sutra neka Državni tužilac sa sve bornim kolima dođe da nas procesuiru. Ali, ako su odgovorni neki drugi ljudi, što je rekao gospodin Radulović, pravićemo nove pogone da se uče aluminijskoj proizvodnji u Spužu. Zahvaljujem.

PREDSEDAVAJUĆI SULJO MUSTAFIĆ:

Hvala i vama kolega Knežević.

Kolega Luid Škrelja, a nakon kolege Škrelje neka se pripremi kolega Lalošević.

Izvolite kolega Škrelja.

LUID ŠKRELJA:

Hvala gospodine potpredsjedniče,

Iskreno da vam kažem, na početku ovog zasijedanja, gledajući dnevni red uopšte me nije privukla ova tačka dnevnog reda iz razloga što ne što nije interesantna, ne zbog toga što građani nijesu zainteresovani, nego zbog toga što to nije moja struka.

Krećem se danas prema Skupštini, kao odgovoran poslanik, dobijem poruku - Počeće Skupština sa tačkom dnevnoga reda - Predlog zakona o zaštiti državnih interesa u rudarsko metalurškom sektoru u Crnoj Gori. I pravo da vam kažem, prvi put sa zadovoljstvom jurim prema Skupštini, konačno ćemo imati priliku da svi zajedno damo doprinos zaštiti državnih interesa, jer smatram da svi ovdje koji sjedimo imamo jednu državu, a to je država Crna Gora. Počinje rasprava, čujem "lopovska država", "kriminalci vode", "lopovi", "sakupljači perja, odnosno ličnih karata", "prodavci", "tri prema jedan Cetinje", "četiri prema jedan u Petnjici", "pet prema jedan u Mojkovcu", sve najgore. I ja se pitam da li sam prisutan u ovoj skupštini, da li bi trebalo da bude Predlog zakona o skraćanju mandata ovoj skupštini, jer ja ne znam čiji interes i čije države štitimo. Ako je ona "lopovska", ako ona nije proizvod volje građana i birača, nego je proizvod lopovluka, i td. i tome slično, i to je jedan od razloga što sam se javio za riječ. Javio sam se i zbog toga što, evo imam priliku i da dosta koristim ovu modernu tehniku, telefone, i slučajno vidim citat dan, kaže "mudar čovjek čuje jednu riječ, a

razumije dvije". Pokušavam da sebe nađem u tome, ne smatram sebe da sam mudar čovjek ali mogu pred građanima da kažem niti sam čuo jednu mudru riječ, a još manje sam razumio bilo šta što su uvažene kolege ovdje iznosili, sem uvaženog gospodina profesora Radulovića, kao obrađivača koji je na početku pokušao da Skupštini da do znanja šta treba da bude predmet priče i predmet rasprave povodom ove tačke dnevnog reda.

Ovdje, da ne ponavljam, čuli smo ono što, u svakom slučaju da ne kažem, i možda mi u ovom momentu i fali ta riječ, riječi koje nijesu dostojne i adekvatne tački dnevnog reda. Ako smo svi saglasni da je tako značajno pitanje zaštita, ne države nego interesa u rudarsko metalurškom sektoru, da li ovdje neko predlaže konkretno šta treba da se radi. Da li preko toga pričamo o izborima na Cetinju, a polovina od njih koji su pričali o Cetinju, a sada nijesu tu, sada ne smiju ni da kroče na Cetinje, a sami su to izjavili, ili na nekim drugim mjestima. Tako da, gospodine potpredsjedniče, moja je priča bila vrlo kratka. Ja vam se zahvaljujem što ste mi dali riječ, ali smatram da ubuduće, iako je moja proceduralna reakcija bila usmjerena prema jednom poslaniku koji nije tu, ne što je on gori, nego svi smo isti, i ubuduće, po mom mišljenju, kada se razgovara o ovako pompeznom najavljivanju, tačkama dnevnog reda, od toga nema ništa od P, od pompeznosti, onda bismo trebali da stanemo malo i da vidimo šta treba dalje da uradimo. Hvala.

PREDŠEDAVAJUĆI SULJO MUSTAFIĆ:

Hvala i vama.

Proceduralno može ali komentar ne.

EMILO LABUDOVIĆ:

Gospodine predsjedavajući morali ste da upozorite kolegu Škrelju, a govorim u ime Cetinjana, u ime časnih i poštenih ljudi. Nema toga ko danas ne smije da ode na Cetinje. Nije Cetinje divljina i nije Cetinje kaubojski grad, nego je Cetinje grad normalnih ljudi, koji su otvorenog srca za sve. To kako ko politički misli to je sve nevažno, ali evo mogu da kažem da u svom životu, bio sam bezbroj puta na Cetinju nikakvu neprijatnost nijesam doživio i stvarno je neumjesno da se taj grad tako kvalifikuje.

PREDŠEDAVAJUĆI SULJO MUSTAFIĆ:

Hvala Vam, kolega na intervenciji.

Kolega Škrelja, ovo je bila proceduralna intervencija, razumio sam kolegu Labudovića, ali naravno kvalifikacije su dio nečega što je politički vokabular koji se čuje u ovom parlamentu i bilo koja kvalifikacija koja nije uvredljiva ne zaslužuje da bude prekinuta.

Kolega Škrelja nikoga nije uvrijedio u svom izlaganju i zbog toga nijesam ga ni opominjao, niti imao razloga da ga prekinem.

Ja sam to uradio umjesto Vas, kolega Škrelja.

Kolega Lalošević, a nekon njega neka se pripremi kolega Vučinić.

Izvolite, kolega Lalošević.

VASILIJE LALOŠEVIĆ:

Hvala Vam potpredsjedniče, poštovane kolege, poštovani građani Crne Gore,

Prije nego što otpočnem svoju diskusiju o Zakonu o zaštiti državnih intetesa u rudarsko - metalurškom sektoru, uputio bih jedan apel koji sam uputio i sinoć kada sam diskutovao o sinoćnoj tački dnevnog reda, a to je da apelujemo pogotovo na Vladu Crne Gore i sve oni ljude koji odlučuju da izbjegnu bilo kakav sukob novi policije i radnika KAP-a koji su pred penzijom. Koji samo žele da ostvare ona elementarna, socijalna i ljudska prava. Dakle, da jednostavno dođe do tog sastanka u koliko se on i odvijao danas, da rezultati budu pozitivni, a sve u funkciji toga da se prisjetimo i onih zaključaka od 30.aprila 2013. godine koji

je Skupština Crne Gore usvojila, gdje se govori u tački 4 da se obezbijede svi neophodni uslovi za puno poštovanje zakonskih obaveza i obaveza predviđenim kolektivnim ugovorom prema zaposlenima u KAP-u i Rudnicima boksita, kao i za izmirenje postojećih obaveza nastalih na zakonu zasnovanim pravima iz radnog odnosa. Toliko o tome, apel je upućen, očekujemo pozitivan ishod.

Sada da se vratimo ovom Predlogu zakona. Obratiću pažnju na član 3, ali ne i u 3, odnosno stav 3, koji govori i potrebi da se analizira takozvani reumirani proizvođač bez negativne reputacije o poslovima privatizacije privrednih subjekata koji bi se eventualno javio na tender. Inače, prije toga, samo ću kazati da je jedan od predsjedavajući ovdje, a nije ni gopsodin Mustafić, ni Davidović, upotrijebio izraz, da je KAP lokomotiva razvoja Crne Gore. Svi smo se danas složili u svojim diskusijama da je to tako, ali kada smo došli do te pozicije, da sada pokušavamo da sprasimo ono što se spasiti može, ajde da se malo prisjetimo kako je to izgledalo u ono doba kada je neko donosio odluku da se KAP privatizuje. Tada su postignuti, odnosno ostvareni ciljevi koje je neko zacrtao iz Valde Crne Gore da se napravi jedna analiza opstanka i dugoročnog razvoja KAP-a. Da li je ta analiza napravljena, da li je ona ikada ugledala svjetlost dana, ja ovom prilikom ne znam, moje kolege Kaluđerović, ali nije, i Damjanović govorili su ..., a ja ću samo da se podsjetim tih detalja. Tada je bilo isključivo priče o rejšavanju socijalnih pitanja u KAP-u. Na žalost evo restlovi traju još i dan danas. Bilo je priče o takozvanim rejšavanjima obaveza po ugovoru o dugu i o tome smo imali prilike da čujemo danas. Jedno od značajnih i glavnih stavki te priče tadašnje Vlade Crne Gore i svih onih koji su ugovarali i dogovarali ovo oko KAP-a bio je opstanak i dugoročni razvoj takozvanih povezanih društava. Gdje se danas nalaze poštovani građani Crne Gore takozvana povezana društva. Šta je sa rudnicima boksita, šta je sa Željeznicom Crne Gore, šta je sa Lukom Bar, šta je sa Elektroprivredom Crne Gore? Pa je li moguće da je neko preskočio apsolutno sve one kolektive i sva ona povezana društva koja su bilavezana za KAP i koja su zaista predstavljala onu lokomotivu razvoja, o kojoj sam malo prije govorio, Crne Gore. Niko je danas ne pominje. Gdje su novi kapaciteti i nove tehnologije? Niko ih, na žalost, danas ne pominje. Gdje je rješavanje problema životne sredine? Niko o tome danas ne govori. Postojao je takozvani dijagnostički izvještaj koji takođe, mislim, nije ugledao svjetlost dana, koji je govori da je tokom sankcija KAP radio u nenormalnim uslovima sistema, stani kreni sa starom tehnologijom, da je došlo do kvara sistema za filtraciju gasova, a posledice ... i kvaliteta životne sredine pogotovo u Zeti, Botunu i okolnim selima oko KAP-a ogledaju se svaki dan i upravo kolege iz Kluba SNP-a svih ovih mjeseci i godina, koliko traje ova priča, su govorili o tome.

Šta je sa zagađenjem površinskih voda, vazduha, zemljišta? Niko, na žalost, o tome ne govori. Kako je trebalo da bude? Dabome da je trebalo da bude da je neko napravio dubinsku analizu tih takozvanih strateških investitora. Je li moguće da mi nemamo iz tog dijagnostičkog izvještaja ni jednu stavku o takozvanoj moći menadžerskoj, finansijskoj ili administrativnoj tih novih, uslovno rečeno, spasilaca KAP-a. Nikada to nije ugledalo svjetlost dana, a kako su radili vidmo, jer raspravljamo i danas krajem 2013.godine o tome. Da li smo imali ikakvu informaciju o uvodu nove tehnologije, takozvanu tehničku ekspertizu, kazali smo kolege koji su iz ovih egzotnih nauka, koji se bave time i gospoda prije mene, da nikada, na žalost, nije bila pravljena od strane onih pravih eksperata ta analiza. Šta je sa tom novom opremom koja je obećavana? Naprovit, prodavana je i ona stara. Da li su se obezbjeđivala finansijska sredstva za ovo što sam malo prije govorio, vezano za onaj dio oko ekologije? Dolazimo do onog člana 3 koji sam pomenuo i u uvodu priče, 10-15 sekundi gospodine potpredsjedniče. Da, potreban je renumirani proizvođač bez negativne reputacije o poslovima privatizacije privrednih subjekata u Rudarsko metaluškom sektoru. Jesmo li zakasnili? Gdje su ove stavke o kojima sam malo prije pričao? Naravno, ovo je intecija predlagača da spasimo što se spasiti može, ali oni koji su odgovorni za ovo Vlada Crne Gore

i resorna ministarstva i svi oni ljudi koji su pokušavali da na neformalnim susretima dovedu te takozvane strateške investitore, nijesu ispunili ni jednu od ovih stavki koje sam malo prije pročitao. Rezultat je takav, vidimo ga danas, na žalost, cijele Crne Gore i ekonomske moći Crne Gore i bojim se da će svi oni ljudi koji su živjeli od KAP-a u tom repro-lancu i ova povezana privredna društva imati nemjerljive štete.

Još jednom apel da se razriješi ova situacija sa radnicima i da im se pozitivno odgovori na njihove pravedne zahtjeve. Zhavljujem.

PREDŠEDAVAJUĆI SULJO MUSTAFIĆ:

Hvala Vam.

Kolega Janko Vučinić, nakon njega neka se pripremi kolega Srđan Perić.

Izvolite kolega Vučiniću.

JANKO VUČINIĆ:

Zahvaljujem predsjedavajući, poštovana Supštino, poštovani građani,

U svom izlaganju bih obrazložio na jedna konkentan i jednostavna način zašto nam je potreban ovaj Zakon o zaštiti državnog interesa u rudarsko metaluškom sektoru i šta bi on zapravo značio u praksi. Kao prvo, potrebno nam je da ne bi jedna velika i značajna imovina čija knjigovodstvena vrijednost je preko 180 miliona eura, ne bi pala u ruke mafijaško tajkunskih struktura kojima bi aluminijska industrija, odnosno Kombinat aluminijuma služio kao pokriće za pranje novca i druge nezakonite radnje, a ne za proizvodnju aluminijuma.

Kao drugo, zakno nam je potreban da nam se ne bi desilo ono što nam se desilo u slučaju željezare. Samo da podsjetim, na konferenciji za novinare koja je upriličena prije godinu i po dana kada je "Tosijali holding" preuzeo Željezaru, tada je vlasnik Fuad Tosijali najavio da će u Željezaru investirati 35 miliona eura, da će proizvodnja biti 400 hiljada tona kvaitetnog čelika i da će biti prihod 500 miliona eura uz zaposlenje novih 550 radnika. Tada su ga novinari pitali, što je izjavio u prisustvu ministra ekonomije Vladimira Kavarića, novinari su ga pitali koja je garancija za to što je saopštio? On je rekao da iza svega toga stoji njegova riječ. Da nam se ne bi ta časna riječ desila u slučaju aluminiskog kombinata onda nam je potreban ovaj Zakon o zaštiti interesa rudasko - metaluškom sektoru, jer danas u željezari nema proizvodnje, u željezari nema prihoda od 500 milion evra, nema proizvodnje od 500 hiljada tona, u Željezari nema zaposlenih 550 novih radnika, u Željezari danas nema investicija. Veliko je pitanje i značajno zašto služi danas Željezara Nikšić, kada se u njoj ne proizvodni čelik?

Kao treće, razlog za koji nam je potreban ovaj zakon je, s obzirom da na činjenicu da smo poznati kao državna sa velikim stepenom korupcije i da su ovdje, na žalost, još uvijek na vlasti ljudi skloni korupciji, konkretno mislim na premijera Mila Đukanovića, zajedno sa njegovim bliskim krugom saveznika koji su spremni da za ličnu korist naprave štetu društvu, odnosno državi koja se ne može mjeriti ni sa elementarnim nepogodama, odnosno prirodnim katastrofama i za to nam je potreban taj zakon da neko ko dođe u Crnu Goru i neko ko kupi Aluminijski kombinat da investira a ne da korumpira.

Kao četvrto, ne smijemo ni preći preko činjenice da u Kombinat aluminijuma ima preko 700 zaposlenih koji su svoju životnu egzistenciju vezali za Aluminijski kombinat, jer je tamo njihovo radno mjesto, i ne smijemo dozvoliti sutra da neko od tih tajkuna ili mafijaša, dođe u Aluminijski kombinat i da se poigrava sa sudbinom tih ljudi da ih ponižava, ucjenjujući ih sa njihovim radnim mjestom.

Na kraju, potreban nam je aluminijski kombinat, potrebno nam je da održimo aluminijsku proizvodnju. Naravno, potrebno je isto tako da održimo proizvodnju čelika u Nikšiću, isko kao i što nam je potrebno proizvodnju drveta u Rožajama, isto kao što nam je

potrebno u Cetinju da spasimo i zadržimo elektroindustriju. Potrebna nam je realna ekonomija, potrebna nam je proizvodnja i to možemo uraditi sa donošenjem ovog zakona.

Samo bih podsjetio na činjenicu da veliki broj radnika iz ovih preduzeća koje sam pomenuo završili su na ulicu kao socijalni slučajevi ili nasilno penzionisani, koji danas jedva sastavljaju kraj s krajem, bukvalno gladuju. I pored svega toga čuli smo na premijerskom satu da premijer Đukanović kaže - "Šta će ti radnici u Crnoj Gori, hoće li da im pravimo vikendice". I ne znam kako poslije ovoga ima neko obraza da dođe sutra na Cetinje.

PREDŠEDAVAJUĆI SULJO MUSTAFIĆ:

Hvala vam kolega Vučinić.

Kolega Srđan Perić i posljednji nakon kolege Perića, posljednji prijavljeni diskutant kolega Mandić.

Izvolite kolega.

SRĐAN PERIĆ:

Zahvaljujem.

Moram priznati da su moji motivi bili upravo na fonu nečega što se zove parlamentarizam i pojašnjenje osnovne funkcije parlamenta u ovom dijelu. Naravno, osvrnuću se na zakon.

Dakle, nije parlamentarizam da se dođe i čuti i diže ruka u Parlamentu. I ne postoji mjesto na zemaljskoj kugli gdje, kada kažete stručna rasprava, da se misli na skupštinsku raspravu. U Skupštini se vode političke rasprave zato što se donose političke odluke. I ovdje pred sobom, takođe, imali smo prigovore od strane vladajuće koalicije da njih interesuje samo stručna rasprava, malo sam se bavio statistikom i u ovom trenutku dok govorim ima duplo više predstavnika u opoziciji u ovom parlamentu nego li vlasti, koja želi da vodi stručnu raspravu na ovu temu. To je ono što ne meni posebno zanimalo sa stanovišta moje struke. Međutim, ovdje govorimo o političkoj odluci koja može mnogo da košta i može mnogo da košta i onog stručnjaka, a vidimo da ih Vladi fali, a takođe, možda ne bi bilo loše da se napravi neka prekompozicija u samoj Vladi, jer vidimo da u skupštinskim klupama su sve stručnjaci, premijer se žali da nema dovoljno znanja, možda bi trebalo neku rekonstrukciju Vlade, prosto u tom dijelu napraviti, jer odluke koje donosi ova vlada, prosto, najjednostavnije koštaju.

Kolega Tuponja je obrazložio to strukturno zašto smo mi suzdržani na ovaj zakon. Znači, u svom uvodnom izlaganju profesor Radulović je prosto i na momente i u emotivnom govoru objasnio zašto on smatra da je ovo ovoliko značajno, ali mi izražavamo rezervu, da kako stoji u članu 4, stečajni upravnik moći će pokrenuti postupak prodaje neposrednm pogodbom sa Vladom Crne Gore, kao posljednjim kupcem. Znači, mi smo samo skeptični da ova vlada ima ikakav kapacitet da sprovede bilo kakvu odluku, koja je na korist građana u ekonomskom smislu. To je ona ista vlada koja je od prilike klauzulu ugovora potpisala sa nekoj salveti od pdgoričkih lokala. I red koraka je takav, i to je parlamentarizam, da prvo mora da dođe do demokratske promjene vlasti, da imate vladu koja može da iznese ovaj član. U suprotnom, prosto pravimo logičku grešku. Takođe, mi smo dobili predlog amandmana i razmotrićemo ga i u kranjoj crti to će odrediti naše konačno određivanje u odnosu na ovaj predlog zakona, ali ono što je mnogo bilo bitnije za nas jeste da mi pošaljemo signal da se ovoj vladi ne može vjerovati da može da riješi ovaj zakon, indirektno joj to priznajem na ovaj način jer je to ona vlada koja je tražila od Parlamenta rješenje. Kada je dobila od Parlamenta rješenje koje mi nismo podržali, da budemo vrlo jasni, iz Pozitivne Crne Gore iz istih razloga iz kojih smo sumnjičavi u odnosu na novo rješenje, iako ne sumnjamo u dobru namjeru. Nakon toga je taj premijer rekao da ovdje imamo diktaturu Parlamenta i diktaturu nekompetentnosti. Znači, iz Vlade koja kaže da nema znanja se prigovara Skupštini da nema

dovoljno kompetentnosti. I mislim da na ovaj način nećemo riješiti problem. Ja nemam, prosto, znanje profesora Radulovića u ovoj oblasti, ali znam da istini gledam pravo u oči. Istina u vezi sa KAP-om je teška. Da li je pametnije istrajavati u konceptu spašavanja nečega što vjerovatno se može spasiti ako imate vladu koja zna da rukovodi time, ili možda sačuvati taj resurs za buduće generacije, jer ako ga predamo ovoj vladi da ona predogavara sa nekim novim strateškim partnerom supermenom, nemam pojma s kim, mislim da nećemo imati dobro rješenje. Tim prije, jer ključni argument ove vlade jeste da oni nisu tražili ni dalje rješenje, nego i dalje smo stali na poziciju da mi tražimo strateškog partnera koji treba da plati 360 miliona eura za nešto što vrijedi manje više sam razumio oko 40- 50 miliona eura. Takav strateški partner ne postoji i ono što mi tražimo jeste odgovornost za ovako krupne odluke, za ovako krupna pitanja, može da vodi Vlada, ali ne ova vlada, i ne Vlada u ovom sastavu koja je napravila problem.

I time završavam, onaj ko je napravio problem ne može ga rješavati i to je osnovni razlog ... lično uzdržan u odnosu na ovaj predlog iako ni na koji način ne sumnjam u njegovu dobru namjeru. Zahvaljujem.

PREDŠEDAVAJUĆI SULJO MUSTAFIĆ:

Zahvaljujem kolegi Periću.

I na kraju kolega Andrija Mandić, i naravno, imaćemo prilike da čujemo i završnu riječ predlagača kolege Radulovića.

Izvolite kolega Mandiću.

ANDRIJA MANDIĆ:

Dame i gospodo, potpredsjedniče Mustafiću,

Mi danas razgovaramo o Kombinat u aluminijuma u Podgorici, o preduzeću koje je teško opljačkano, koje je pred rubom zatvaranja, gdje je proglašen bankrot i gdje policija upravo se obračunava sa radnicima ili se već obračunavala sa radnicima koji traže zaštitu osnovnih ljudskih prava. Razgovaramo kako da se zaustave one štetočine koje prethodnih 25 godina u Crnoj Gori zatvorili su sve što se moglo zatvoriti u oblasti privrede. Ako pogledamo u tih 25 godina neprekidne vlasti aktuelnog predsjednika Vlade, gospodina Đukanovića, vidjećemo da od tekstilne industrije, preko mašinske industrije "Radoja Dakića", zaključno danas sa Kombinat u aluminijuma, da gotovo ne postoji ni jedan proizvodni pogon, izuzev onog monopolističkog u Elektroprivredi Crne Gore koji nije zatvoren, zbog toga što Vlada prosto nije znala da vodi ekonomsku politiku ove zemlje.

Ja sam siguran da opravdanja o kojima se i danas ovdje razgovaralo, o sankcijama koje su postojale do 95. godine i koje su nanijele veliku štetu Kombinat u aluminijuma, možemo da analiziramo da se gledamo iz različitih uglova, ali ono što je obilježje i osnovna karakteristika ove vlade i ljudi koji su u Vladi to je da su oni pokazali nevjerovatno veliki talenat za one švercerske aktivnosti koje su bile u vrijeme sankcija. Dakle, ja odajem priznanje i siguran sam da bi u Crnoj Gori našlo se još malo ljudi tako talentovanih da sarađuju uspješno sa italijanskim turistima u švercu cigareta kao što je to radila ona vlada na čijem čelu je bio i današnji premijer Đukanović. Ali, kada se izađe iz te ravni i pređe na ravan realne proizvodnje, u razgovorima sa bivšim predsjednikom Crne Gore, Momiom Bulatovićem, i nedavno smo razgovarali na tu temu, shvatio sam da kada je otvorio pitanje nakon ukidanja sankcija, da se prestane sa švercom i da se vratimo zdravoj ekonomiji, da su toliko bili veliki otpori da su se ljudi iz Vlade Crne Gore, na čelu sa premijerom, navikli na lak način života, na šverc, na nedozvoljene radnje, da nikome nije padalo na pamet da zasuče rukave i počne nešto da stvara. To je za rezultat imalo i zatvaranje "Radoja Dakića", zatvaranje "Marka Radovića", zatvaranje Duvanskog kombinata, evo zatvaranje aluminijuma, i Demokratski front danas želi da pošalje poruku građanima Crne Gore da mi imamo ideju,

da mi imamo namjeru i najbolju volju da zajedno sa profesorom Radulovićem i Strahinjom Bulajićem, koji su se najviše bavili ovim pitanjem, da otpočnemo novu fazu Kombinata aluminijuma, zajedno sa boksitima i pokušaj da novoj generaciji prosto kažemo da postoje neke druge vrijednosti u kojima se kroz prevrednovanje Crne Gore može živjeti od vlastitog rada a da ova zemlja ima budućnost i da ova zemlja može da stvara proizvode koji se mogu prodavati i na svjetskom tržištu. Jedan od najvažnijih proizvoda je upravo aluminijum, njegove legure, valjani i kovani proizvodi koji se mogu proizvoditi u Kombinat aluminijuma, evo mi imamo i zatvorenu fabriku aluminijumskih užadi u Kolašinu. Dakle, svega onoga što može da odbaci cijenu da možemo da platimo i realnu cijenu za struju, i dobre plate zaposlenim da damo i država da ubere porez i od tog poreza da dijelimo penzije, da finansiramo i zdravstvo i školstvo, da omogućimo svima da budu ponosni na ono što se stvara u Crnoj Gori.

Na žalost, tako je uspostavljena klima, klima prevara, klima podmičivanja, evo i klima zapošljavanja, nešto je o tome više govorio gospodin Medojević kako to funkcioniše u Demokratskoj partiji socijalista, evo na Cetinju govore ovo tri pa jedan, kako se to dešava u Plavu, očigledno se dešava i u ostatku Crne Gore, da se nešto mora učiniti. I mi smo danas sa ovim zakonom, znajući da će sudbinu Kombinata aluminijuma, dominantno odrediti današnja Vlada, i najvjerovatnije ga zatvori. Ali smo morali građanima Crne Gore da pošaljemo poruku da proizvodnja aluminijuma ima budućnost i da to može biti perspektiva za jedan veliki broj građana Crne Gore. To su bile namjere Demokratskog fronta. Radujemo se što ćemo očigledno, i to uz jedan amandman koji je dobar amandman, kojeg predlagač prihvata, da ćemo imati potrebnu većinu da izglasamo ovaj zakon i vjerujem zaustavimo proces propadanja koji je osmišljen u kuhinjama Vlade Republike Crne Gore.

Još na kraju, gospodine Mustafiću, želim još jednu stvar da kažem jedno upoređivanje. Danas u Sevojnu, fabriki koja je napravljena na osnovu toga što postoji kombinat aluminijuma, dijele 13 platu zaposleni u kombinatu aluminijuma, podijelili su zimmice, a ovog trenutka dijele i doprinose za ogrev za sve zaposlene u Sevojnu. Dakle, neko ko se bavi preradom aluminijuma uspio je da podijeli 13 platu, i da odbacuje profit, a naši ljudi u Crnoj Gori, imamo bogom dat proizvod, sirovine, električnu energiju, osposobljenu radnu snagu, zbog toga što su ljudi nesposobni, prvenstveno Vlada Crne Gore, mi imamo jednu katastrofalnu situaciju i ta se situacija jedino može promijeniti na pravi način ako što prije dođe do smjene ovako neuspješne, netalentovane i korumpirane vlasti.

PREDŠEDAVAJUĆI SULJO MUSTAFIĆ:

Zahvaljujem.

I završna riječ predlagača, kolege Branka Radulovića.

Izvolite profesore.

BRANKO RADULOVIĆ:

Prvo, uvažene kolege, da zahvalim svijema na učešću. Ja znam da, i to je prirodno normalno, nenormalno bi bilo drugačije, da vi ne znate da svi znate metalurgiju kao ja. Onda bi stvari bile sasvim drugačije. Ali, svako je pokušao da o jednoj izuzetno složenoj temi, kao što je proizvodnja aluminijuma, kao što su dešavanje u Kombinat aluminijuma, u posljednjih 20 godina, što više ima tu stručno utemeljenje u toj cijeloj priči. I greške koje su se danas čule, smatram da to nijesu bile iz nekih politikanskih stvari, nego da je to bilo iz onog što kažem da, iako profesor metalurgije ne znam svaku tih tehnoloških faza, koje su izuzetno složene, nisam ekspert. Ali, znam dosta toga.

Htio bih samo sve vas, sve nas da upozorim na nešto što je izuzetno važno prilikom odlučivanja. Vjerujte duboko, ne zbog nekakve stručne sebičnosti ili nečega drugoga, nego zbog nekog dubokog ubjeđenja da u vezi aluminijске indutrije, ne pominjem više KAP, i

budućnosti aluminijske industrije u Crnoj Gori i energetike u Crnoj Gori, će zavisiti i crnogorska sadržajnost u svakom smislu. Ja, kao profesor Univerziteta, ovo što je moj student Andrija rekao, ja ću nastaviti. Strašno se stidim aluminijske industrije u Crnoj Gori. Svi su to moji drugari iz okruženja. Bio sam generalni direktor najbolje firme u SFRJ i znam dobro kako se može stvoriti. Ono što je u Sevojnu, ono što je u Šibeniku, ono što je u Širokom brijegu, ono što je u Mostaru, to je za ponos. To su najbolje firme ili najbolji među najboljim firmama u Evropi. Generalni direktor ili vlasnik u Širokom brijegu je dobio od njemačke Privredne komore, proglašen najboljim privrednikom Njemačke, ova iz Sevojna je najbolja privatizacija, a privatizovana je od naših drugara, braće slovenaca. Aluminijski kombinat Mostara je jedan od najboljih, samo da ima tržišnu cijenu električne struje bi bio fenomenalan. Ono što se dešava u Šibeniku, ljudi, makedonac, moj drugar koji živi u Austriji ulaže na 100 miliona eura. Crnoj Gori, sve ima Crna Gora, ne trebaju pare, koje pare vi pominjete bre, ne trebaju pare, ne treba ništa, treba samo odlučnost, struka, znanje i sve ostalo.

Ima nekoliko varijanti, ukoliko se nastavi sa postojećim zakonom, mom drugaru Dritanu kažem nastaviće se kakoizacije. Da li ćete biti krivi vi zbog kakoizacije, ukoliko budete uzdržani. Ukoliko se zatvori Kombinatski aluminijski kombinat, tada što ostaje. Ostaju dugovi koji se nikad neće naplatiti. Nije tačno da 300-400 miliona će se naplatiti. Naplatiće se, platiće i dobiće neko dio novca, 20, 30, 40, 50 miliona eura i to će biti oni prvi radnici, država, ovi ostali neka se pozdrave. U svakoj varijanti, što će ostati? Ostaće ekološki genocid. Za prvi i drugi bazen i sve ostalo, treba milijarda po onom, ne znam, evo moj drugar neka kaže, od uslova ka ekologiji, mora se ispuniti. Da bi postao član Evropske unije moraš da nađeš tu milijardu. Suštinsko je pitanje, ljudi, da li nova aluminijska industrija, nova politika, nova konsenzus stručnih, može poroditi Crnu Goru u drugom smislu. Može napraviti kao što su naša braća Srbi, Bosanci, Hrvati, napravili. Da li su crnogorci, kao oni što žive u Crnoj Gori, da li su sposobni kao ovi koji su u okruženju. Ako nismo sposobni, ne treba nam država, ne treba nam ništa, mi smo prokleti onda. Ali, ja sam siguran da smo sposobni.

Da li Kombinatski kombinat, da li aluminijska industrija može biti profitabilna. Može ljudi, rekao sam u Širokom Brijegu jedna tona košta 20 hiljada eura. Zna li gdje su sve napravili ti moji drugari iz Širokog Brijega iz ... Od nove vlade, novog hotela, u Budvi, nemam pojma čega i što. Samo jedne godine 40 miliona eura smo dali za profile. Pa projektovao sam fabriku na felgi što me onaj zavarivač pokušao, i onaj iz Fonda PIO što će da ide zajedno sa njim, na onamo da ispašta grehove, prozivao. Bili smo najbolji u Evropi. Crna Gora, ljudi, može i da plaća električnu energiju.

Pitam suštinsko pitanje - ne izvoziti ingot, normalno. Ne izvoziti bukvu, normalno. A da li samo izvoziti struju. Ili je bolje izvoziti pamet i imati višak struje. To je pobjednička kombinacija, u tome je stvar. Prihvatamo amandman, računam da će Pozitivna prihvatiti to, bićemo većina i odredićemo strateškog investitora. Ukoliko to nećemo, ljudi, ajmo napolje. Pozivam vas sve, KAP je toliko važan i Crna Gora, da bojkotujemo ovaj parlament da izađemo na ulice i da izazovemo nove parlamentarne izbore, novu stručnu vladu. Sjedeti ovde, ne vjerovati Prlamentu, ne nuditi novu većinu, nije dobro za Crnu Goru, nije crnogorski u državnom smislu.

Zato, ili glasajmo sa amandmanima, ili izađimo na ulicu, odlučite svi. Prijatno.

PREDŠEDAVAJUĆI SULJO MUSTAFIĆ:

Zahvaljujem kolegi Raduloviću.

Bila je to završna riječ predlagača Predloga zakona o zaštiti državnih interesa u rudarsko metalurškom sektoru, Predloga zakona podnietog od 20 poslanika Demokratskog fronta.

Ovim smo iscrpili i zaključili današnju raspravu.

Naravno, o nastavku sjednice i o ostalim tačkama dnevnog reda o kojima će se raspravljati, bićete naknadno obaviješteni.

Zahvaljujem.

20.11.2013. u 12.20 h

PREDSEDAVAJUĆI ŽELJKO ŠTURANOVIĆ:

Poštovane kolege, počinjemo sa radom.

Po dogovoru sada ćemo razmatrati tačku dnevnog reda - **Predlog zakona o izmjenama i dopunama Zakona o administrativnim taksama.**

Podsjećam, Predlog zakona su podnijeli poslanici: Srđan Milić, Neven Gošović, Snežana Jonica i Velizar Kaluđerović.

Izvjestioci odbora su Miodrag Vuković u ime Zakonodavnog odbora i Almer Kalač u ime Odbora za ekonomiju, finansije i budžet.

Otvaram pretres.

Da li jedan od poslanika koji su predložili zakon želi dopunsko obrazloženje?

Riječ ima u ime predlagača kolega Neven Gošović.

Izvolite.

NEVEN GOŠOVIĆ:

Zahvaljujem, potpredsjedniče

Koleginice i kolege, poštovani građani,

Tarifnim brojem 10 stav 1 tačka 2 Zakona o administrativnim taksama propisano je da za rješenje o prijemu u crnogorsko državljanstvo stranac plaća taksu u iznosu od 100 eura. Ova taksena tarifa primjenjuje se na način što građani Crne Gore, državljani neke od republika bivše SFRJ za rješenje o prijemu u crnogorsko državljanstvo plaćaju taksu od 100 eura, isto kao i stranac bilo koje druge države za koga je donešeno rješenje o prijemu u crnogorsko državljanstvo.

Smatramo da obaveze tih građana Crne Gore ne treba da budu poistovječene sa obavezom plaćanja takse za rješenje o prijemu u crnogorsko državljanstvo stranca, koji na dan 3.juna 2006.godine nije imao prebivalište u Crnoj Gori, a ovo iz sljedećih razloga.

Radi se o građanima Crne Gore koji su na dan 3.juna 2006.godine, kada je Skupština Crne Gore donijela Odluku o proglašenju nezavisnosti Crne Gore, življeli u Crnoj Gori. Riječ je o državljanima neke od republika bivše SFRJ, koji su prije tog datuma godinama, pa i decenijama, kao i neprekidno nakon tog tatumata imali prebivalište u Crnoj Gori i ostvarivali sva svoja prava i interese.

U vezi sa institucijom državljanstva poslije otcjepljenja bivših jugoslovenskih republika, a naročito nakon prestanka državne zajednice Srbije i Crne Gore, postavila su se brojna pitanja od životnog interesa za veliki broj građana Crne Gore. Prestankom državne zajednice Srbije i Crne Gore, prestalo je da postoji državljanstvo Srbije i Crne Gore kao državljanstvo koje je bilo izvedeno iz državljanstva država članica. Samim tim državljani Crne Gore u Srbiji i državljani Srbije u Crnoj Gori postali su stranci u državama čiji su građani godinama pa i decenijama. U takvoj situaciji, pred građanima Crne Gore koji su državljani Srbije postavile su se dvije mogućnosti.

Prva, da koriste prava koja pripadaju strancima po važećim propisima Crne Gore, kao države u kojoj žive. Takvo rješenje za njih je bilo neshvatljivo, jer se ne smatraju strancima u državi gdje godinama žive i rade, gdje su formirali svoje porodice i do sada ostvarivali sva svoja prava.

I druga mogućnost je bila da pokrenu postupak za prijem u crnogorsko državljanstvo, što je najveći broj njih i uradio. Problemi koji su pratili jedan takav postupak bili su višestruki. Veoma rigorozni uslovi propisani Zakonom o crnogorskom državljanstvu, visoki materijalni troškovi, problemi pribavljanja dokumentacije u drugoj državi, kao i obaveza pribavljanja otpusta iz državljanstva države porijekla za mnoge od njih.

I na kraju, kada je taj postupak završen i kada su dobili rješenje o prijemu u crnogorsko državljanstvo, za određeni broj njih nastala je nova nepromostiva prepreka, nemogućnost plaćanja takse od 100 eura, da bi mogli preuzeti rješenje o prijemu u crnogorsko državljanstvo. Ti razlozi, zapravo su i uslovili podnošenje predloga ovog zakona. Naime, članom 31 Zakona o crnogorskom državljanstvu propisano je da se crnogorsko državljanstvo stiče prijemom, odnosno gubi otpustom danom dostavljanja rješenja o prijemu, odnosno otpustu. Saglasno istom, lica kojima je Ministarstvo unutrašnjih poslova riješilo zahtjev za sticanje crnogorskog državljanstva donošenjem rješenja o prijemu u crnogorsko državljanstvo, crnogorsko državljanstvo stiču danom uručenja tih rješenja. U registar crnogorskih državljanina upisuju se podaci samo o licima koja steknu crnogorsko državljanstvo i to nakon uručenja rješenja o sticanju crnogorskog državljanstva, a da bi rješenje tim licima bilo uručeno, prethodno predstoji obaveza uplate naznačene takse od 100 eura.

Neposredno pred predsjedničke izbore u Crnoj Gori u mjesecu aprilu 2013.godine, nešto preko 1000 lica nije preuzelo rješenje o prijemu u crnogorsko državljanstvo, jer nijesu bili u mogućnosti platiti taksu od 100 eura. Između potrebe da prehrane porodicu ili da preuzmu rješenje o prijemu u crnogorsko državljanstvo, morali su se odreći mogućnosti preuzimanja naznačenog rješenja, koje im je bilo i te kako potrebno, jer pravni položaj čovjeka neposredno zavisi od njegovog državljanstva, od prava na državljanstvo zavisi i obim i vrsta svih ostalih prava čovjeka. Pravo na državljanstvo ne bi trebalo da bude svrstano u onu kategoriju prava koja se ne mogu ostvariti zbog nemogućnosti građana da plate propisanu taksu za preuzimanje rješenja kojim se utvrđuje to pravo. Uskraćivanjem tog prava, ugrožava se ukupno pravni položaj čovjeka, a mnoga od njegovih prava su egzistencijalne prirode i njihovo uskraćivanje derogira i sam ljudski život.

Zbog izloženog, predložili smo da se član 14 Zakona o administrativnim taksama dopuni odredbom da taksu iz tarifnog broja 10 stav 1 tačka 2 ne plaća državljanin republike bivše SFRJ koji je imao prijavljeno prebivalište u Crnoj Gori prije 3.juna 2006.godine. Članom 2 predložili smo da se brišu odredbe te taksene tarife iz ranijeg perioda, a ne primjenjuje se već duži vremenski period. I članom 3 se stvaraju pretpostavke da se odredbe ovog zakona primjenjuju i na rješenja o prijemu u crnogorsko državljanstvo, donešena prije njegovog stupanja na snagu, a koja rješenja stranke nijesu preuzele jer nijesu bile u mogućnosti uplatiti ovu administrativnu taksu od 100 eura.

Očekujemo da će rasprava o ovom Predlogu zakona, poštovane kolege, ukazati na punu opravdanost njegovog donošenja. Zahvaljujem na pažnji.

PREDSEDAVAJUĆI ŽELJKO ŠTURANOVIĆ:

Hvala Vama, kolega Gošoviću.

Sada predlažem da čujemo predstavnike klubova u prvom krugu.

U ime Kluba Demokratske partije socijalista kolega Filip Vuković, a kasnije u ime Kluba Socijalističke narodne partije koleginica Snežana Jonica.

Došlo je do promjene unutar Kluba DPS-a, je li tako? Kolega Ljubo Škrelja. Izvolite.

LUIĐ ŠKRELJA:

Hvala, gospodine potpredsjedniče.

Cijenjene kolegice i kolege, poslanice i poslanici, poštovane građanke i građani,

Od postojanja najranijih ljudskih zajednica postojale su zajedničke potrebe koje je trebalo zadovoljiti. Prvobitni oblik pribavljanja sredstava za zadovoljenje različitih potreba zajednice bio je naturalni. Kada se pojavio novac i kada je prikupljan od prihoda za finansiranje zadovoljenja potreba poprimilo oblik prikupljanja i trošenja novca, može se govoriti o javnim finansijama koje se kao disciplina bave upravo izučavanjem elemenata, instrumenata i ciljeva i učinaka prikupljanja, raspodjela i trošenja javnih prihoda. Razvoj samih javnih prihoda vezan je za razvoj države, njenim društveno-političkim uređenjem, te oblikom i nivoom privrednog razvoja.

Danas svaku državu karakteriše pomirenje javnih potreba čemu prethodi prikupljanje javnih prihoda. Savremenu državu karakterišu sve opsežniji zadaci, što za sobom povlači potrebu kreiranja sve brojnijih i raznovrsnijih finansijskih instrumenata kojima će biti moguće pribaviti što više sredstava za podmirenje sve većih javnih potreba. Uprkos različitostima državnih uređenja, a s tim u skladu i finansijskih sredstava, javni prihodi ipak imaju neke zajedničke karakteristike. Ubiraju se periodično i to isključivo u novcu, po pravilu iz prihoda i dohotka, samo izuzetno iz imovine, sa svrhom da služe podmirenju javnih potreba. Iako teoretičari takse kao izvor javnih prihoda smatraju zanemarivim zbog njihove neelastičnosti i neizdašnosti u odnosu na poreze, tendencija njihovog učešća u ukupnim приходima ima trend rasta. Taksa je propisan iznos koji se plaća prilikom obavljanja administrativnog posla. One su jedan od najstarijih fiskalnih oblika. Poznate su već u starom vijeku. Osnovna karakteristika je da je to onaj iznos novca koji se plaća kao ekvivalent za učinjenu uslugu. Usluge čini državna administracija ili druga tijela fizičkim ili pravnim osobama. Isto tako, takse su oblik prikupljanja prihoda države poznat već i u robovlasničkim antičkim državama i u feudalnim državama. Tako su se u robovlasničkim državama naplaćivale sudske takse, takse za pristup u hramove gdje se prinosila žrtva bogovima, takse za upotrebu vode u privredne svrhe i sl. Plaćanje taksa u feudalnoj državi i visina taksene obaveze umnogome su ovisile o snazi vladara. Takse su se naplaćivale za usluge koje su državni organi činili fizičkim osobama. Iznos taksi bio je u pravilu prilog onog državnog službenika koji je izvršio traženu uslugu. Odatle i naziv za tu vrstu takse. S vremenom je došlo do proširenja obaveza plaćanja taksi i povećanja njihovog tereta. Međutim, povećanjem broja poreznih obveznika, a posebno poreznog tereta, u ukupnim se приходima države sve više smanjuje udio prihoda ubranih naplatom taksi. Kao što je to i sa drugim finansijskim instrumentima i pojam taksa nema tačno utvrđen i opšteprihvaćen sadržaj. To je i razumljivo jer je tokom njihovog razvoja došlo do većih ili manjih razlika u nekim karakteristikama koje su povezane uz taj instrument prikupljanja prihoda države ili pod pojam takse u finansijskoj teoriji i praksi treba smatrati one državne prihode koji, u principu, predstavljaju novčani ekvivalent za usluge koje čine tijela državne administracije ili druga tijela fizičkim ili pravnim osobama. Takse su, znači, novčani prihod države. Obaveza njihovog plaćanja nije ograničena na državljane zemlje koja tu obavezu uvodi, nego se pri plaćanju takse primjenjuje teritorijalno načelo, prihodi od takse služe za finansiranje javnih potreba i deklarativni su prihod države. Obveznici plaćanja su fizičke i pravne osobe.

Administrativne takse su one koje imaju za predmet spise i radnje u upravnim stvarima. Zakonom o administrativnim taksama uređuju se administrativne takse koje se plaćaju u postupcima pred institucijama Crne Gore i radnjama koje se preduzimaju u ovim institucijama. Ove takse se plaćaju za spise i radnje u upravnim stvarima, kao i za druge predmetne radnje kod institucija države Crne Gore. Spisi i radnje za koje se plaća taksa, kao i visina takse utvrđuje se taksenom tarifom. Ako za istu taksu postoji dva ili više obveznika, njihova obaveza je solidarna. Ako taksenom tarifom nije drugačije propisano, taksena obaveza nastaje za podneske u trenutku kada se predaje, a podneske date u zapisniku kada se zapisnik sastavlja, za rješenja i druge ispravke u trenutku podnošenja zahtjeva za njihovo

izdavanje i za pravne radnje u trenutku podnošenja zahtjeva za izvršenje tih radnji. Hvala na pažnji.

PREDŠEDAVAJUĆI ŽELJKO ŠTURANOVIĆ:

Hvala vama, posebno za ovaj historijsko-teorijski prikaz taksi u našem sistemu.

Sada koleginica Snežana Jonica, a nakon nje kolega Mladen Bojanić, u ime Kluba Pozitivne Crne Gore. Izvolite, koleginice Jonica.

SNEŽANA JONICA:

Hvala, potpredsjedniče.

Dame i gospodo poslanici, poštovani građani,

Ja ću umjesto, kako reče potpredsjednik, ovog historijsko-teorijskog prikaza ili, preciznije, definicija s Wikipedije o tome šta su takse, pričati o ljudima, jer mi se čini da nam je u ovom dijelu u Skupštini Crne Gore obaveza da govorimo o ljudima i posljedicama koje po njih nose neka zakonska rješenja o kojima ovdje donosimo odluke ili neka u odnosu na koja se ponašamo indiferentno. Upravo jedno takvo rješenje koje je jako staro i koje je davno trebalo da bude promijenjeno i usaglašeno čak i sa promjenama državno-pravnog statusa Crne Gore, jer postoji nelogičnost upravo u ovoj normi koju mi želimo da mijenjamo, danas je tema.

Dakle, imali smo situaciju da jedan značajan broj građana Crne Gore ima problem sa dobijanjem crnogorskog državljanstva iako je cijeli svoj život proveo u Crnoj Gori. Imali smo situaciju da jedan veliki broj tih ljudi mora da obiđe par bivših jugoslovenskih republika kako bi prikupilo sva dokumenta po onom našem divnom zakonu, kako bi potrošilo možda i jedan mali kredit da plati sve troškove koji su neophodni da se pripremi dokumentacija za aplikaciju za crnogorsko državljanstvo. Šta se na kraju desilo? Više od hiljadu tih ljudi koji su vapili za crnogorskim državljanstvom, više od hiljadu ljudi koji su radili sve to kako bi aplicirali i dobili crnogorsko državljanstvo, nakon što su dobili rješenja o crnogorskom državljanstvu ne podižu svoje rješenje. Niko se u Vladi Crne Gore niti u resornom ministarstvu nije zapitao što je tim ljudima kada su toliko tražili, kada su toliko aplicirali, kada su toliko puta dolazili na šaltere da pitaju kada će biti gotovo, što ne podižu rješenja. Nikome nije palo na pamet da se radi o socijalnom problemu, da se radi o značajnom broju ljudi koji nemaju ni osnovne troškove života da plate niti možda i osnovne stvari svojoj djeci i da jednostavno nemaju novca da plate tih 100 eura takse za rješenje koje bi, da je bilo pravednosti, bilo nešto što bi država donijela po automatizmu, a ne tražila od njih da vrte krugove po bivšoj Jugoslaviji, da troše novac da dođu do njega.

U martu ove godine pitala sam ministra unutrašnjih poslova koliko je to lica u Crnoj Gori koja su podnijela zahtjev za dobijanje crnogorskog državljanstva kojima je donijeto pozitivno rješenje, dakle koji su dobili državljanstvo ali nijesu podigli rješenje. Dobila sam odgovor u martu ove godine da se radi o 1024 lica i pitala što to znači, da li je neko u Ministarstvu unutrašnjih poslova razmislio što ti ljudi ne podižu to rješenje. Još nešto, tema za razmišljanje kolegama iz radne grupe za izgradnju povjerenja, ti ljudi su u momentu kada je u MUP-u postojalo rješenje o tome da oni dobijaju crnogorsko državljanstvo brisani iz biračkog spiska, jer oni u formalnom smislu crnogorsko državljanstvo dobijaju tek kada podignu rješenje, iako su ispunili uslove, iako im je MUP dao pozitivno rješenje.

Osim što smo ih nagrdili da troše novac koji nemaju, da obilaze države sa dokumentima sa kakvim su imali probleme opet zahvaljujući odnosu države prema njima, osim što smo ih doveli u poziciju da toliko vremena čekaju ličnu kartu, odnosno državljanstvo, pa iz njega proizilazi poslije lična karta, a koje im je u značajnom broju slučajeva i egzistencijalno pitanje, jer zapošljavanje u velikom broju preduzeća, firmi, državnih ustanova, organa zavisi od državljanstva, sada još imamo problem da odlučimo da na današnji dan, po

informacijama iz MUP-a, sada već oko 900 ljudi ne dobije državljanstvo, bude izbrisano iz biračkog spiska i dalje čeka da skupi novac ili da možda opet podigne kredit da bi konačno ostvarilo pravo koje je već ostvareno. Sada pitam sve vas - Vlada Crne Gore nije dala mišljenje, ostavila je nama da odlučimo, većina na matičnom odboru, ja sam sa kolegama koji su podržali ovo rješenje glasala za ovaj zakon, da li ćemo danas glasati po savjesti, da li ćemo danas glasati na način da kada izađemo iz ove skupštine možemo pogledati u oči svakog od tih ljudi koji sigurno nijesu od bijesa odlučili da ne podignu rješenje, nego od velike muke. Da li smo spremni da se makar jednog trenutka ovdje u Skupštini prestanemo baviti velikim temama i glamuroznim pričama, i da razmislimo o problemu čovjeka koji dvije ili tri godine čeka odluku i nema 100 eura da je podigne, a ona mu drastično utiče na to kako će dalje živjeti. Dakle, ovo je Predlog zakona pred vama, a znači da predlažemo da svi oni koji su prije 3.juna 2006. godine, dakle nijesu pali s Marsa, nego su bili u Crnoj Gori prije nego što je ostvarila svoju nezavisnost, imali su prebivalište, znači imali su lične karte, da svima njima koji u postupku za ostvarivanje crnogorskog državljanstva dobiju pozitivno rješenje kažemo - ne, ne morate da platite tu taksu. I to je konačno makar jedan pravedan korak koji bi mogao u pravcu rješavanja pitanja državljanstva da uradi ovaj parlament.

Naravno, postoje neka alternativna rješenja ukoliko svi kolege, kao što je to uradio Klub SNP-a, žele da razmišljaju o rješavanju problema, o ljudima. Zahvaljujem se.

PREDSEDAVAJUĆI ŽELJKO ŠTURANOVIĆ:

Hvala Vama, kolegice.

Kolega Mladen Bojanić ima riječ. Izvolite.

MLADEN BOJANIĆ:

Zahvaljujem, potpredsjedniče.

Uvažene kolege,

Odmah da kažem da će Pozitivna Crna Gora podržati ovaj zakon. Podržaćemo ga, jer čuli smo veoma uvjerljive razloge za predlaganje ovakvog zakona. Čuli smo vrlo argumentovano obrazloženje zašto treba da glasamo za ovaj zakon, i da ne širim priču, tu smo da podržimo ovaj zakon.

Otvoriću jedan drugi ugao gledanja, odnosno pogledaću s jednog drugog aspekta, jer smo imali neku kraću raspravu na Odboru povodom toga, jer bilo je onih koji neće da glasaju zakon, koji su protiv ovog zakona. Obrazloženje je da se s ovim čini nepravda onima koji su već platili ovu taksu. Mišljenja smo, odnosno ja sam mišljenje izrazio tada i da ponovim da je manje, jeste da kažem jedan vid uslovne nepravde, ali je manja nepravda tako da ovim glasanjem, znači ostavimo da su jedni platili tu taksu, ovi drugi koji čekaju na rješenje o državljanstvu neće, ali mislim da je bi bila veća nepravda da objemo ovaj zakon i da nekih 1.000 lica ostavimo bez državljanstva, odnosno napravimo im problem da je jedino razlog neimanja novca da to plate. Tako da ne vidim razloga da produžavamo tu nepravdu da bismo navodno bili jednaki prema svima. Na kraju krajeva, imaćemo vrlo brzo i Zakon o otpisu kamata, poreskog duga i vjerujem da se tada neće opredjeljivati predstavnici vladajućih partija, tako da kreiranje nepravde da neko može da plati porez, a neko ne mora, nego će sigurno listom glasati za predlog Vlade, pa ih pozivam da i ovaj put glasaju za predlog opozicije, odnosno Socijalističke narodne partije, jer mislim da smo čuli sasvim dovoljno argumentovanih razloga da nam se pridruže i da pomognemo ovom broju lica koji je još uvijek na čekanju, jer jednostavno nema novca da plati tu taksu. Zahvaljujem.

PREDSEDAVAJUĆI ŽELJKO ŠTURANOVIĆ:

Hvala Vama, kolega Bojaniću.

Pitam da li još ima zainteresovanih predstavnika klubova, pošto ih nemamo u evidenciji?

Ne. Prelazimo na drugi krug.

Dajem riječ kolegici Zorici Kovačević, nakon nje kolega Dritan Abazović.
Izvolite.

ZORICA KOVAČEVIĆ:

Uvaženi potpredsjedniče, kolege i kolegice, poštovani poslanici, uvaženi građani Crne Gore,

Pred nama je danas na dnevnom redu Predlog zakona o izmjenama i dopunama Zakona o administrativnim taksama koji su predložili kolege iz Socijalističke narodne partije. Predloženim izmjenama predviđeno je dodavanje novog stava u članu 1 postojećeg zakona, koji novi stav glasi - Taksu za rješenje, stavili smo u broju 10 stav 1 tačka 2, ne plaća državljanin republike bivše SFRJ koji je imao prijavljeno prebivalište u Crnoj Gori prije 3.juna 2006. godine. Tarifni broj 10 postojećeg zakona reguliše plaćanje takse za rješenje u prijem u crnogorsko državljanstvo, prestankom državljanstva i slično.

Razlozi za predlaganje izmjena ovog zakona koji se odnose na postojeću socioekonomsku krizu, te nemogućnost građana da usled toga plate taksu, preuzmu rješenje i steknu državljanstvo su svakako opravdani. Ali, postavlja se pitanje da li su ovako predložene izmjene i dopune u redu, odnosno da li se ovako predloženim izmjenama i dopunama rješava problem na adekvatan način. Naime, član 1 Zakona propisuje šta se uređuje Zakonom o administrativnim taksama, tako da je dodavanje u ovom članu stava oslobođeno plaćanje takse određene kategorije lica i za određeni tarifni broj, prosto nelogično. Naime, kako se predlaže oslobađanje od plaćanja takse državljanina bivših republika SFRJ koji su imali prijavljeno prebivalište u Crnoj Gori prije 3.juna 2006. godine, treba pogledati kako se tretira ovo pitanje u tim državama, odnosno u zakonima o administrativnim taksama tih država.

Tako Republika Srbija nema predviđenu ovakvu normu u svom Zakonu o administrativnim taksama. Tarifni broj 1 koji se odnosi na plaćanje taksi za državljanstvo, otpust, prijem i slično je praktično identičan sa našim tarifnim brojem, osim u dijelu koji se odnosi na visinu taksi. Konkretno, ova taksa za prijem u državljanstvo je 16.740 dinara, odnosno oko 150 eura.

Bosna i Hercegovina, takođe ne postoji ovakva norma u Zakonu o administrativnim taksama, nijesam mogla da pronađem tarifni broj koji se odnosi na prijem u državljanstvo, ali neki uporedni podatak, na primjer taksa za zahtjev o prestanku državljanstva je 1.700 ili oko 800 eura, kod nas je ta taksa negdje oko 300 eura.

Hrvatska, ne postoji ovakva norma u Zakonu o upravnim postojbinama. Visina takse za rješenje u prijemu u hrvatsko državljanstvo je 1.500 kuna što je 196 eura, a za rješenje otpusta iz hrvatskog državljanstva je 3.600 kuna, odnosno 472 eura.

Slovenija, ne postoji ovakva norma, a visina takse za prijem u državljanstvo je 181 euro.

Makedonija, ne postoji norma, a visina takse za prijem je 80 eura. Dakle, činjenica je da u svakoj od navedenih republika bivše SFRJ veća je visina takse predviđena za rešenje o prijemu u državljanstvo, osim u Makedoniji. Ono što je dalje bitno istaći je da se ovakvim predlogom opet na neki način pravi diskriminacija, jer možda postoje lica koja su boljeg imovnog stanja i koja su u mogućnosti da plate ovakvu taksu a potpadaju pod ovu grupu.

Smatram da je trebalo predložiti izmjene člana 13 koji tretira oslobađanje od plaćanja takse, odnosno da će se član 13 proširiti, obuhvatiti lica koja su u stanju socijalne potrebe i koja ne mogu plaćati ovakvu taksu. Tu bi nam pomogla i praksa uporedna država u okruženju, posebno Hrvatske i Slovenije koje svojim zakonima imaju širok krug lica koja

oslobađaju od plaćanja administrativne takse, s tim što bi za predlaganje izmjena u ovom smislu trebala postojati jedna sveobuhvatna analiza. Hvala.

PREDŠEDAVAJUĆI SULJO MUSTAFIĆ:

Hvala i Vama.

Kolega Dritan Abazović.

Komentar, je li tako? Izvolite, kolegistica Jonica.

SNEŽANA JONICA:

Koristim priliku da kao jedan od predlagača zakona pojasnim neke dileme koje je iznijela kolegistica Kovačević.

Dakle, prvo, vjerovala sam da ste bili u toku kao član Zakonodavnog odbora da je Zakonodavni odbor ispravio tehničku grešku koja je bila u tekstu zakona da se ne odnosi na član 1 nego na član 14. Dakle, to je korigovano na Zakonodavnom odboru i radilo se apsolutno o greški koja je tehničke prirode, tako da u tom kontekstu pretpostavljam da vam taj dio sad nije sporan. U drugom kontekstu interesuje me, imajući u vidu da je rečeno da postoji potreba da se nešto uradi, ali da se ne misli da je ovo što je predložio SNP pravedno rešenje.

Ovaj zakon je već prilično vremena u proceduri, već prilično vremena je na dnevnom redu ove Skupštine. Nema amandmana, znači to mogu da tumačim na način da niko nema potrebu da ponudi rešenje, ali ima potrebu da možda odbije naše rešenje. SNP je, ponavljam, i mi kao predlagači otvoren za svako rešenje koje će riješiti probleme ovim ljudima. Uopšte nemamo potrebu da budemo subjektivni ili sujetni ili da samo naše rešenje bude moguće rešenje. Ponudite rešenje da riješimo problem tih 1000 ljudi, bez ikakvih dilema ćemo prihvatiti, ali meni se čini da Klub DPS-a nema rešenje, već da ima samo potrebu da objašnjava razloge zašto neće ponuditi nešto, podržati nešto što se tiče ljudi kojima smo napravili problem. A sa žaljenjem konstatujem da čujem uporednu praksu vezano za Zakon o administrativnim taksama iz regiona. Ali, se nismo potrudili da napravimo uporednu praksu i sa Zakonom o državljanstvu u zemljama bivše Jugoslavije, pa bismo znali da niko nema tako rigidan zakon u bivšoj Jugoslaviji kao što ima Crna Gora. Pa niko nije toliko nagrdio svoje građane kao što je Crna Gora i u toliko trošak i probleme stavio svoje građane da bi došli do državljanstva, tako da nije imao potrebe za ovim. Mi pokušavamo makar dijelom da ispravimo nepravdu koju je Crna Gora načinom na koji je donijet zakon i uz samo jednu korekciju izmjenama iz 2001. donekle ispravila, ali ovo je evidentno nešto.

Završavam ovim, meni je ministar unutrašnjih poslova rekao da su konstatovali da se radi o socijalnim problemima i da bi on sa zadovoljstvom riješio problem ovih ljudi da ima zakonsko ovlaštenje. Tada sam ga pitala hoćete li predložiti zakonsko rešenje. Vlada, pa ni vladajuća koalicija do danas nije predložila zakonsko rešenje. Osjećali smo kao inicijatori obavezu, ako to ne uradi Vlada, da mi predložimo ono na šta smo ukazivali da treba uraditi kako bi se pomoglo tim ljudima. Nadam se da nam je svima ovdje posao da pomažemo ljudima kojima smo prethodno nekim zakonskim rešenjem napravili problem. Hvala.

PREDŠEDAVAJUĆI ŽELJKO ŠTURANOVIĆ:

Zahvaljujem.

Odgovor na komentar, kolegistica Kovačević. Izvolite.

ZORICA KOVAČEVIĆ:

Kolegistica Jonica, danas je na dnevnom redu Zakon o administrativnim taksama.

Kada je bio Zakon o državljanstvu, onda ja nisam bila tu, ali vjerovatno ste imali prilike da glasate. Ja sam, naravno, iznijela iskustva iz drugih država u okruženju i iz tih informacija

koje sam danas ovdje dala za Skupštinu vidi se da i u tim državama vjerovatno su ljudi u socijalnom stanju, nisu svi, da te države takođe vode računa o svojim građanima. Pretpostavljam da vode računa. Da li je taksa visoka ili nije, o tome je kada je donešen Zakon o administrativnim taksama bilo prilike da se razgovara. Nisam sigurna da su 1024-oro ljudi baš u socijalnoj situaciji. Ja dolazim iz opštine gdje gledam da nijesu baš svi, 100 eura je u odnosu na takse u okruženju najniža taksa poslije Makedonije. Kraj je godine, prihodi po osnovu takse predviđeni su u budžetu Crne Gore, ti prihodi su namjenski utrošeni. Naravno, ukoliko neko želi da donosi zakon, mi kao poslanici DPS-a treba da vodimo računa o javnim finansijama, oko konsolidacije javnih finansija, o tome što Vlada radi da konsoliduje javne finansije i prihode u budžetu i, naravno, da vodi računa o svojim građanima vezano za te administrativne takse. Zahvaljujem.

PREDŠEDAVAJUĆI ŽELJKO ŠTURANOVIĆ:

Zahvaljujem.

Idemo dalje. Kolega Dritan Abazović ima riječ, nakon njega kolegunica Marta Šćepanović.

Izvolite, kolega.

DRITAN ABAZOVIĆ:

Zahvaljujem, potpredsjedniče, poštovane kolegynice i kolege, poštovani građani Crne Gore,

Evo, nema razloga nakon šefa kluba Mladena Bojanića da dodatno obrazložimo argumente za prihvatanje ovakvog zakonskog rješenja. Mislimo da je ono korektno i da odgovara onome što su realne potrebe građana. Ja se zaista ne bih složio sa ovom konstatacijom, koja je moguće u ovom aspektu tačna, da od 1024 građana nijesu možda svi socijalno ugroženi, apsolutno ta cifra je mnogo veća. Ja mislim da je više od 300.000 građana ugroženo i da bi svakome dobro došlo da su takse na neke način malo smanjene. Istina je što se tiče logičnog rješenja da takse se plaćaju svugde u svetu, ali moramo da idemo korak naprijed i da pokušamo da iznalazimo način izlaženja iz problema. Mi generalno imamo restriktivan zakon o državljanstvu. Njega ne treba izbjegavati i pomenuti na ovom mjesto kada pričamo o administrativnim taksama. Zašto? Zato što smo našim zakonima koji jesu restriktivni, koji možda imaju svoje opravdanje zbog toga što Crna Gora jeste nova država, jeste mala država koja realno može da bude ugrožena na neki način ukoliko bi imala neki možda liberalniji pristup državljanstvu, ali da ne zaboravimo onaj dio priče koji je isto ekonomski, kada smo nudili ljudima državljanstvo za 500.000 eura i kada je dosta tih bjeloslavjskih, da ne kažem tajkuna ali kontroverznih ličnosti dobilo državljanstvo, a da građani koji su ovoj zemlji doprinosili po 10, 20, 30, 40 ili 50 godina nijesu uspjeli da dobiju državljanstvo.

Jednu konstataciju da iznesem vezano za uporednu praksu. Ovaj zakon koji mi mijenjamo, ja mislim da je iz doba SCG, fino piše „druga država članica“. Znači, ovo je jedan stari zakon u kojem mi umjesto da revidiramo u potpunosti sada pokušavamo samo da poboljšamo jedan dio. Mislim da smo kao predstavnici građana pozvani da im pomognemo koliko je to u mogućnosti, da im olakšamo život koliko je to u mogućnosti. Možda da je došao neki amandman da ne bude 100 eura ta naknada, nego na primjer 25 eura, možda bi to bilo prihvatljivije sa logičkog stanovišta, ali ako nekako zaista želimo da pomognemo, a nismo davali amandmane, ja zaista pozivam sve kolege da podržimo ovaj predlog i da jednostavno tim ljudima omogućimo da ostvare prava ista kao što imaju svi ostali građani koji imaju državljanstvo Crne Gore. Zahvaljujem.

PREDŠEDAVAJUĆI ŽELJKO ŠTURANOVIĆ:

Hvala Vama.
Koleginica Šćepanović. Izvolite.

MARTA ŠĆEPANOVIĆ:

Hvala, uvaženi potpredsjedniče. Kolege i kolegice poslanici, uvaženi građani Crne Gore,

Na današnjem dnevnom redu je Predlog izmjena i dopuna Zakona o administrativnim taksama koji su podnijele uvažene kolege iz SNP-a. Iz obrazloženja Predloga izmjene ovog zakona, kao jedan od razloga za podnošenje između ostalog naveden je i socioekonomski razlog, odnosno podatak da preko 1000 ljudi nije preuzelo kod Ministarstva unutrašnjih poslova rješenje o prijemu u crnogorsko državljanstvo, jer pretpostavlja se da nijesu u mogućnosti platiti taksu u iznosu od 100 eura.

Ono što kolege iz SNP-a predlažu je uvođenje novog stava u članu 1 postojećeg zakona, odnosno da taksu ne plaćaju državljani republika bivše SFRJ koji su imali prijavljeno prebivalište u Crnoj Gori prije 3. juna 2006. godine. Prije svega ovakvim predlogom bi se napravile diskriminacije u dva pravca. Diskriminacija u odnosu na državljane drugih država i diskriminaciju u odnosu na one državljane koji nijesu u mogućnosti da plaćaju taksu, a ne spadaju u ovu grupu koja se predlogom obuhvata. U potpunosti razumijem razloge predlaganja ovakvog predloga i ne sumnjam u njegovu opravdanost, ali treba imati u vidu sljedeće činjenice. Prvo, ne možemo jednu cijelu grupu ljudi, državljana republika bivše SFRJ, osloboditi plaćanja takse za prijem u državljanstvo a da pri tome ne provjerimo da li su naši državljani oslobođeni plaćanja te takse u tim državama. Koleginica Kovačević je već dala odgovor na to pitanje, dakle nijesu. Tako da ne vidim razlog da Crna Gora oslobađa plaćanja takse strane državljane država koje nijesu oslobodile plaćanja takse njene države.

Drugo, što se tiče same visine takse čuli smo kakva je ona u okruženju, da je Crna Gora praktično predvidjela najmanju visinu takse, osim Makedonije. Vjerovatno da postoji razlog zašto je baš administrativna taksa na prijem u državljanstvo u svim zemljama visoka, sigurno da to nije slučajno, jer tim činom se stiče državljanstvo, to je svečani čin, daje se svečana izjava, nakon toga sigurno ne može biti predviđeno plaćanje takse u iznosu od 2 eura. Po meni je najbitnije zaštititi građane Crne Gore koji nijesu u mogućnosti platiti ovu taksu, a da ih ne odvajamo u grupe, ovi mogu da plaćaju, ovi ne plaćaju. Dakle, suština iz ovako datih razloga u obrazloženju je naći pravo rješenje i, ponavljam, zaštititi građane koji zaista nijesu u mogućnosti platiti ne samo ovu taksu već sve vrste administrativnih taksi. Prije svega mislim da treba proširiti član 13 postojećeg zakona, koji predviđa oslobađanje plaćanja takse određenih kategorija, na način da se obuhvate lica koja su u stanju socijalne potrebe, slabijeg imovnog stanja i slično, ali da bi se to uradilo potrebna je jedna sveobuhvatna analiza, koja su to lica, koji su im mjesečni prihodi, da li su to lica koja primaju socijalnu pomoć i slično, koja dokumenta moraju podnijeti kao dokaz državnom organu da bi bili oslobođeni plaćanja administrativne takse.

U zemljama u okruženju je to jedino predviđeno u Zakonu o administrativnim taksama, odnosno u Hrvatskoj i Sloveniji i istina te dvije države na drugačiji način to regulišu, ali sam cilj i suština su postignuti. Značajno je napomenuti da u Sloveniji je predviđeno oslobađanje od plaćanja administrativne takse lica u stanju socijalne potrebe, ali naglašavaju osim tarifnog broja 12, upravo onog tarifnog broja koji se odnosi na plaćanje takse za prijem u državljanstvo. Dakle, tu nisu predvidjeli oslobađanje i vjerujem da za to imaju razlog. Čak su oni u svom članu kojim se predviđa oslobađanje od plaćanja takse predvidjeli i investitore koji ulažu u razvoj turizma i da budu oslobođeni od plaćanja administrativne takse. To je uporedna praksa. Na kraju još jednom naglašavam da je namjera predlagača jasna i u potpunosti opravdana, ali se mora na pravi način riješiti i pomoći građanima koji nisu u mogućnosti da plate bilo koju vrstu administrativne takse a ne samo ovu da budu oslobođeni

plaćanja te takse, ali pod određenim uslovima i podnošenjem odgovarajućih dokaza nadležnim državnim organima.

Sa svih ovih razloga koje sam navela, ja se nadam da ćemo naći zajedničko rješenje i da se ovaj zakon izmijeniti na pravi način, ali bi nam svakako tu bila potrebna pomoć nadležnog Ministarstva rada i socijalnog staranja, koji bi nam ukazali na dio koji se odnosi na to koja su to lica i u saradnji sa Ministarstvom finansija. Zahvaljujem.

PREDŠEDNIK ŽELJKO ŠTURANOVIĆ:

Hvala Vama.

Imaćete sada završnu riječ, pa možemo kroz završnu riječ. Ako insistirate na komentaru.

Molim. Izvolite onda komentar.

NEVEN GOŠOVIĆ:

Evo, da dam kratko obrazloženje zbog čega ne možemo uvažiti razloge o kojima je koleginica govorila.

Prvo, postojeći zakon, Zakon o administrativnim taksama, sadrži odredbu koja je, istina, proistekla iz prethodnog perioda, a koja još uvijek postoji u Zakonu, da se za rješenje o prijemu u crnogorsko državljanstvo državljanina druge države članice plaća taksa od 50 eura. I tada je pravljena razlika da li je u pitanju lice koje je dobilo rješenje o prijemu u crnogorsko državljanstvo lice koje je državljanin neke od država zajednice Srbije i Crne Gore u odnosu na strance gdje je ta obaveza postojala 100 eura. Naravno, kada je prestala državna zajednica ne primjenjuju se ove odredbe Zakona. Suština je da ne možemo u isti položaj staviti građane Crne Gore koji su na dan nezavisnosti imali prebivalište u Crnoj Gori, decenijama, godinama prije toga ostvarivali sva prava u Crnoj Gori i nakon tog perioda imaju stalno prebivalište u Crnoj Gori, sa strancima drugih država koji nijesu imali u tom periodu prebivalište u Crnoj Gori a sada ostvaruju pravo na prijem u crnogorsko državljanstvo.

Specifičnost našeg rješenja zbog čega je neprihvatljiv vaš predlog je sadržana u sledećem. Lica u stanju socijalne potrebe shodno našem Zakonu o socijalnoj i dječjoj zaštiti mogu biti samo državljani Crne Gore. Ne postoje građani Crne Gore koji u skladu sa našim pravnim sistemom mogu ostvarivati pravo na socijalnu i dječju zaštitu, a da nijesu državljani Crne Gore. Dakle, taj se kriterijum apsolutno ne može primijeniti. Sa druge strane, jedna kontradiktornost koja takođe upućuje na neprihvatljivost takvog stava jeste i naš Zakon o crnogorskom državljanstvu koji u članu 8 gdje se propisuju uslovi za prijem u crnogorsko državljanstvo u tački 4 propisuje da u Crnoj Gori ima obezbijeđen smještaj i stalan izvor prihoda u iznosu koji im omogućava materijalnu i socijalnu sigurnost. Da bi se ovaj kriterijum ispoštovao onda praktično bi mogli da nam prigovorite kako on može biti primljen u crnogorsko državljanstvo a nema obezbijeđenu materijalnu i socijalnu sigurnost. Znači sve su to određene kontradiktornosti koje jasno upućuju da je ovaj naš predlog jedino moguće rješenje sa aspekta zaštite prava ovih lica iz ovih razloga o kojima smo detaljno govorili i zaista s tim u vezi smo očekivali vaše mnogo veće razumijevanje za ovaj predlog, jer praktično odredbe člana 13 odnose se na organe i organizacije, a odredbe člana 14 sadrže sve one podatke u 18 tačaka za koje spise i radnje se ne uplaćuju administrativne takse.

PREDŠEDAVAJUĆI ŽELJKO ŠTURANOVIĆ:

Zahvaljujem.

Izvolite, koleginice Šćepanović.

MARTA ŠĆEPANOVIĆ:

Ja sam se, kolega, rukovodila praksom u okruženju čitajući hrvatski zakon i čitajući slovenački zakon kojim su oni predvidjeli da građani čiji dohodak uključujući i dohodak supružnika u protekloj i tekućoj godini ne prelazi iznos neoporezivog dohotka i koji nemaju druge značajnije imovine, o čemu se daje pismeni iskaz, oslobađaju se takse. Smatram da ako već predviđamo oslobađanje od plaćanja takse, da to ne bude samo taksa za prijem u državljanstvo nego neka građani Crne Gore budu oslobođeni plaćanja takse za sve vrste administrativnih taksi koje postoje i koje su predviđene Zakonom o administrativnim taksama. Isključivo iz tog razloga, jer možda u ovoj grupi ljudi postoji neko ko može da plati ovu taksu, a neće opet preko ovog vašeg rješenja biti oslobođen od plaćanja takse. Zato sam da se da se uradi jedna analiza i da se Zakon izmijeni onako kako treba da bi se sutra u praksi mogao primjenjivati, da niko ne bude diskriminisan. Zahvaljujem.

PREDSEDAVAJUĆI ŽELJKO ŠTURANOVIĆ:

Hvala Vama.

Poštovane kolege, zaključujem raspravu povodom ove tačke dnevnog reda.

Pitam predstavnika predlagača želi li da iskoristi završnu riječ. Želi.

Kolega Gošović ima riječ. Izvolite.

NEVEN GOŠOVIĆ:

Želim prije svega da zahvalim svim koleginicama i kolegama na raspravi o Predlogu zakona koji smo podnijeli. U raspravi su iznesena i određena viđenja mogućih spornih pitanja koja bi mogla uticati na izjašnjenje poslanika o predlogu ovog zakona. Mislim da je to izneseno prije svega od strane kolega i kolegica poslanika Demokratske partije socijalista.

Zaista smo duboko ubijedjeni da ne postoji niti jedan opravdani razlog za neprihvatanje predloga ovog zakona. Nije ovo novi institut koji unosimo u predlog ovog zakona i od obećanih 14 sadrži čak 18 tačaka određenja za koje se spise i radnje ne plaćaju administrativne takse postupanja kod državnih organa i organa lokalne uprave itd.

Drugo, ne rješavamo, da tako kažem, ovim predlogom zakona neko opšte pitanje o kojem je bilo ovdje riječi, da se uredi na jedinstven način oslobađanje plaćanja takse za lica u stanju socijalne potrebe, već konkretno rješavanje problema koji postoji u praksi, odnosno nemogućnosti da određena lica koja su stekla određena prava ne mogu ta prava ostvariti zbog materijalne situacije u kojoj se nalaze, a evidentno je i prosto je nezamislivo da neko ko uloži toliko napora, toliko rada, toliko materijalnih sredstava da ostvari to pravo dobije rješenje o prijemu u crnogorsko državljanstvo, da on nema interesa da sada podigne to državljanstvo a ima materijalne mogućnosti da to učini. Upravo je suprotno. Isključivi razlog je nemanje sredstava za uplatu te takse i podizanje tog rješenja od kojeg mu zavise mnoga prava, mnoga prava u životu i ukoliko ne ostvaruje ta prava, degradira se njegov ukupni život. Iz svega ovoga ćemo u pauzi koja slijedi, odnosno do rasprave u pojedinostima, u klubu sagledati dalji naš postupak vezano za predlog ovog zakona jer možemo zaključiti da poslanici DPS-a nijesu spremni da podrže predlog ovog zakona. Vidjećemo da li postoji mogućnost oko usaglašavanja sa aspekta iznalaženja rješenja koja bi koliko toliko poboljšala položaj ovih lica u pogledu ostvarivanja prava na preuzimanje ovih rješenja. Zaista mislim da imamo jedan zajednički cilj da im omogućimo korišćenje tih prava i da ta materijalna njihova situacija ne bude razlog da jedno pitanje ne mogu ostvariti jer se nalaze u materijalnoj situaciji da ne mogu platiti tih stotinu eura.

Zahvaljujem, predsjedniče.

PREDSEDAVAJUĆI ŽELJKO ŠTURANOVIĆ:

Hvala Vama.

Na ovaj način zaključujemo ukupni pretres povodom ove tačke dnevnog reda.

Shodno dogovoru koji smo postigli na Kolegijumu, sada dajem pauzu u trajanju od 30 minuta.

Otvora se u holu izložba fotografija povodom pet godina održavanja Dječjeg parlamenta u Skupštini Crne Gore, a sa druge strane Odbor za ekonomiju, finansije i budžet je zakazao svoju sjednicu. Očekujem orijentaciono u 15 do 14 da nastavimo sa radom.

Molim vas da budemo tačni. Hvala.

- pauza -

Poštovane kolege, nastavljamo treću sjednicu drugog redovnog zasijedanja u 2013. godini.

Stekli su se uslovi da pređemo na izjašnjavanje o predlozima akata o kojima smo obavili pretres.

Idemo po dnevnom redu.

Prva tačka - Predlog zakona o komunalnoj policiji.

Ministar Konjević je tražio riječ. Izvolite.

RAŠKO KONJEVIĆ:

Zahvaljujem, potpredsjedniče.

Najprije bih želio da iskoristim priliku da se izvinim poslanicima što nijesam bio u prilici da lično učestvujem u radu odbora i radu u plenumu kada se razmatrao Prijedlog zakona o komunalnoj policiji u ovom parlamentu. Znam da je ovo jedna nova materija koja ovim zakonom treba da bude regulisana i znam da sama po sebi, čim je jedan novi zakon koji do sada nijesmo imali u svom pravnom sistemu, izaziva različitu vrstu nejasnoća, dilema, manje ili više poznavanja stvari. Veliki broj amandmana je bio, značajan dio je prihvaćen, tekst je poboljšan. Ostalo je još nekoliko amandmana oko kojih nijesmo uspjeli da se usaglasimo, ali bih želio da ipak učinim jedan prijedlog, odnosno da učinim jednu konkretnu stvar, prijedlog prema Parlamentu i prema vama lično kao potpredsjedniku Parlamenta i kao predsjedavajućem na današnjoj sjednici.

Dakle, Ministarstvo unutrašnjih poslova povlači Zakon o komunalnoj policiji. Narednih mjesec dana i formalno ćemo uputiti poziv, a koristim ovu priliku da pozovemo po jednog ili dva predstavnika svih poslaničkih klubova da zajedno u Ministarstvu unutrašnjih poslova pokušamo u tom jednomjesečnom radu da otklonimo svaku vrstu dileme koja je eventualno bila prisutna, da dodatno se razjasnimo, da popravimo dodatno taj tekst da bismo došli do teksta koji bi imao, neću reći apsolutnu podršku, bio bih pretenciozan, ali jednu veću podršku nego što je sama podrška vladajuće većine koja bi bila, pretpostavljam, danas tokom parlamentarnog zasijedanja, imajući u vidu da sam zakon ne bi bio odmah primjenljiv, tako da imamo dovoljno vremena u tom dijelu.

Ja bih još jednom, dakle uz konstataciju da povlačim tekst, zamolio i vas, zamolio i Parlament u cjelini, rukovodstvo Parlamenta, da pomogne da uz moj formalni poziv, predstavnici poslaničkih klubova u terminu za koji se dogovorimo dođu i ovih mjesec dana popravimo taj tekst ili dođemo do nekog teksta koji bi podrazumijevao neku širu vrstu saglasnosti, jer mislim da se radi o jednom vrlo važnom zakonskom tekstu koji će unijeti dosta novina i prilika je da se oko takve vrste zakona dogovaramo u najširem mogućem kontekstu.

Zahvaljujem, potpredsjedniče.

PREDŠEDAVAJUĆI ŽELJKO ŠTURANOVIĆ:

Hvala vama, gospodine ministre.

U svakom slučaju u pravu ste, riječ je o novoj materiji i prirodno je da ima različitih ocjena oko pojedinih rješenja. Imajući u vidu da je to nova materija, da prvi put regulišemo

zakonom komunalnu policiju, mislim da ste zaista postupili na pravi način imajući u vidu brojne amandmane koji su u tom tekstu proslijeđeni od strane različitih poslaničkih grupa. Da pokušamo u narednih mjesec dana, uz učešće svih, evo koristim i ja priliku da pozovem sve poslaničke klubove da se uključe i da dođemo do eventualno poboljšanog teksta koji je sada u ovom predloženom predlogu, osnovnoj materiji, solidan tekst, ali koji sigurno može biti nadograđen sa određenim boljim rješenjima.

Dakle, imamo činjenicu da je ministar povukao zakon i shodno tome nema potrebe da se izjašnjavamo ni o zakonu ni o amandmanima koji su podneseni.

Zahvaljujem ministru Konjeviću.

Sljedeća tačka dnevnog reda je Predlog zakona o zaštiti prirodnog i kulturno-istorijskog područja Kotora. Odlučuje se većinom glasova svih poslanika.

Stavljam na glasanje Predlog zakona u načelu. Molim vas, ko je za, protiv, uzdržan?

Zaključujem glasanje. Ukupno je glasalo 60 poslanika, 49 za, četiri protiv, uzdržanih sedam.

Konstatujem da je prihvaćen Predlog zakona u načelu.

Na Predlog zakona podnijeto je 14 amandmana i to:

Zakonodavni odbor devet amandmana koji su sastavni dio predloga zakona, Zahvaljujem.

Poslanici Željko Aprcović, Branka Tanasijević, Žana Filipović i Ljerka Dragičević, jedan amandman koji je sastavni dio predloga zakona, je li tako? Zahvaljujem.

Poslanici Mićo Orlandić, Draginja Vuksanović i Džavid Šabović dva amandmana o kojima treba glasati i poslanik Andrija Popović dva amandmana, od amandmana 2 je odustao, a o amandmanu 1 treba glasati.

Prelazimo na obrazloženje amandmana. Dakle, rekao sam, kolege Orlandić, Vuksanović i Šabović imaju dva amandmana. U ime njih troje kolegica Vuksanović će izvršiti obrazloženje.

Je li proceduralna intervencija, kolega Aprcoviću?

Izvolite.

ŽELJKO APRCOVIĆ:

Zahvaljujem, gospodine potpredsjedniče, uvažene kolegice i kolege, uvaženi građani Crne Gore, građani Kotora,

S obzirom na činjenicu da smo kolegica Tanasijević, kolegica Filipović, kolegica Ljerka Dragičević i ja predložili amandman na član 8 stav 1 i 2 predloženog zakona o zaštiti prirodnog i kulturno-istorijskog nasleđa Kotora, radi određenih pojašnjenja samo bih htio da kažem par rečenica. U dijelu koji se odnosi na tačku 5 predloženog amandmana koji se odnosi na broj članova Savjeta koji se biraju iz Skupštine opštine Kotor, znači bila je tehnička greška, da je u predloženim amandmanima navedeno da je to Opština Kotor, međutim, radi se o Skupštini opštine Kotor. Naš cilj, motivacija i intencija prilikom podnošenja ovog amandmana jeste bila u tome da i dio i opozicionih odbornika koji participiraju u radu lokalnog parlamenta i dio iz redova vlasti učestvuju u radu Savjeta za zaštitu prirodnog i kulturno-istorijskog nasleđa Kotora.

S obzirom na činjenicu da je motivacija bila da tu bude pet članova iz Skupštine opštine Kotor, da tu budu javni, kulturni radnici, bivši predsjednici Opštine Kotor koji su pomogli razvoju Kotora u nekom prethodnom periodu, smatram, očekujem da će ovim zakonom se naći mjesto i za predstavnike i opozicije i vlasti u lokalnom parlamentu, kao najvećem predstavničkom tijelu građana koji će dati puni doprinos u punoj implementaciji Zakona o zaštiti prirodnog i kulturno-istorijskog nasleđa Opštine Kotor. Hvala vam.

PREDŠEDAVAJUĆI ŽELJKO ŠTURANOVIĆ:

Zahvaljujem.

Samo jednu stvar prije nego što sjednete. Radi zapisnika. Precizno, koja je korekcija? Nije opština, nego Skupština opštine Kotor. Zahvaljujem.

Čuli smo tu dopunu, mislim da je to dragocjeno zbog zapisnika, jer moramo kada su u pitanju amandmani, posebno koji su prihvaćeni, koji ulaze u tekst zakona, zaista imati precizne definicije. Izvolite.

Koleginica Vuksanović sada ima riječ.

DRAGINJA VUKSANOVIĆ:

Uvažni predsjedavajući, uvažena predstavnice Vlade, kolege poslanici, uvaženi i poštovani građani Crne Gore,

Socijaldemokratska partija predložila je u odnosu na ovaj tekst zakona dva amandmana. U odnosu na amandman 1 koji vi imate u poslaničkim kulupama mi ćemo preformulisati amandman. Ja ću ga decidno obrazložiti. Znači, u članu 8 tačka 5 mijenja se i glasi: Sastav i imenovanje Savjeta. Savjet ima predsjednicu ili predsjednika i 10 članova, tj. 10 članica. Alineja 1- organa državne uprave nadležnog za poslove kulture, jedan član; organa državne uprave nadležan za poslove uređenja prostora i zaštite životne sredine, jedan član; organa uprave nadležnog za zaštitu kulturnih dobara, jedan član. Zatim alineja 4 - UNESCO, jedan član. Zdržaću se ovdje. Apsolutno Socijaldemokratskoj partiji nije jasno, ako ste vi u Predlogu zakona predložili člana UNESCO-a zašto ste nakon toga prihvatili amandman Demokratske partije socijalista u kome nema člana UNESCO-a. Naravno, mi smo se suprotstavili tome, jer smatramo da je ovo grad koji je pod zaštitom UNESCO-a i ne vidmo razloga da u sastavu ovog Savjeta nema člana UNESCO-a.

Obrazloženje koje smo mi dobili na odboru jeste da se to kompenzuje sa članom Nacionalne komisije. Smatramo da to nije isto. Nije isto član UNESCO-a koji će biti iz reda UNESCO-a i predstavnik Nacionalne komisije za saradnju sa UNESCO-om koji je neko od nas. Da ne prejudiciramo sada, da li je to neko iz Vlade Crne Gore ili je neko iz neke političke partije i tako redom. Znači, mi smo za to da ostane član UNESCO-a. Zatim, kada govorimo o Opštini Kotor, Socijaldemokratska partija smatra da iz Opštine Kotor idu tri odbornika, dva iz reda vlasti, jedan iz reda opozicije. Kada se govori o stručnim licima i licima koja se bave stručnim poslovima u Opštini Kotor da to bude dva člana, što će značiti pet iz reda Opštine Kotor, tri iz reda odbornika i dva člana iz reda onih koji se bave stručnim pitanjima iz Opštine Kotor. Nakon toga ide predstavnik nevladine organizacije, jedan član. Nakon toga ide predsjednica ili predsjednik Skupštine opštine Kotor, jedan član.

Ono što mi insistiramo jeste da budu predstavnici iz Skupštine Crne Gore iz reda poslanika, tri člana. Trenutno mi u Skupštini Crne Gore imamo tri poslanika iz Kotora, što ne znači da će sutra ako kolega Gojković ili koleginica neka koja je iz drugog grada ili ja koja sam iz Bara, raditi protiv interesa Kotora. Mi smo ovdje također predstavnici Kotora, jer i nas su glasali Kotorani. Bez ova tri poslanika mi imamo sedam subjekata koji su Kotorani. Sa tri poslanika ako su iz reda Kotora imamo deset, ali to ne znači ako je neko iz Bara ili iz Bijelog Polja ili iz Rožaja da će raditi protiv interesa Kotora. Mi smo ovdje prvenstveno predstavnici naroda, bez obzira da li smo iz Kotora ili nijesmo iz Kotora. To je amandman broj 1 i smatramo da u odnosu na ovaj grad koji je pod zaštitom UNESCO-a i koji je od značaja za ovu državu, naravno i svi ostali gradovi, kada je u pitanju ovaj Savjet uticaj ne treba da ima Vlada Crne Gore, što se da zaključiti iz ovog predloženog teksta zakona, da ne govorim o onoj činjenici da ste vi predložili člana UNESCO-a, a da ste onda prihvatili amandman DPS-a koji je postavio sastavni dio zakona, gdje člana UNESCO- nema.

Što se tiče amandmana 2, Socijaldemokratska partija predlaže sljedeće: Član 14 stav 1 mijenja se i glasi: „Savjet je dužan da najkasnije do 01.marta tekuće godine dostavi Skupštini opštine Kotor godišnji izvještaj o sprovođenju menadžment plana i stanja u

području Kotor. Nakon usvajanja Skupština opštine Kotor najkasnije do 01.aprila tekuće godine dostavlja Vladi godišnji izvještaj o sprovođenju menadžment plana i stanja u području Kotor. Mislim da svako od nas ovdje zna zbog čega mi insistiramo na tome da se prvo izvještaj podnosi Skupštini opštine Kotor pa tek onda Vladi Crne Gore. Ako se radi o gradu Kotoru i interesima grada i građana Kotor da treba prvo taj izvještaj da prođe Skupštinu, pa tek onda da ide na Vladu Crne Gore. Želim da kažem na kraju da Socijaldemokratska partija neće prihvatiti ovaj zakon ukoliko ne budu podržana ova dva amandmana. Zahvaljujem.

PREDŠEDAVAJUĆI ŽELJKO ŠTURANOVIĆ:

Hvala Vama.

Prelazimo na glasanje o amandanima čije smo obrazloženje sada čuli.

Molim da se izjasnimo o prvom amandmanu. Ko je za, protiv, uzdržan?

Zaključujem glasanje. Ukupno je glasalo 68 poslanika, 31 za, 29 protiv, 8 uzdržanih.

Konstatujem da amandman nije prihvaćen. Prelazimo na izjašnjavanje o drugom amandmanu grupe poslanika SDP-a. Izvolite.

Zaključujem glasanje. Ukupno je glasalo 65 poslanika, 33 za, 24 protiv, osam uzdržanih, pa konstatujem da amandman nije prihvaćen.

Idemo dalje. Kolega Andrija Popović ima dva amandmana. Od amandmana 2 je, kao što sam rekao, odustao, a o amandmanu 1 ćemo glasati nakon što čujemo obrazloženje. Izvolite.

ANDRIJA POPOVIĆ:

Poštovana Skupštino, uvažene građanke i građani Crne Gore i crnogorske dijasporo,

Odustao sam od amandmana 2 jer mislim da su ovi amandmani što se tiče sastava Savjeta bolji, mislim da je ovaj SDP-a bio najbolji, a bolji od mog amandman DPS-a. Ali, svi ovi amandmani i ovaj zakon je potpuno besmislen ako se ne dobije specijalan status Kotor, poseban status, tako da ovaj amandman glasi: U članu 3 Predloga zakona o zaštiti prirodnog i kulturno-istorijskog područja Kotor u stavu 1 nakon "zaštita područja Kotor od javnog interesa" dodaje se "a Kotor je grad kulture". Ako Kotor ne dobije poseban status poput onog što ga ima Glavni grad ili Prijestonica, Kotor koji je ne biser Crne Gore nego biser mediterana, ovo je Predlog zakona koji je potpuno besmislen. Niti će napraviti kakvu korist, a neće napraviti nikakvu štetu.

Izuzetnost Kotor a ogleda se u sljedećem. Kotor je jedini grad u Crnoj Gori koji je kroz 15 vjekova do danas imao kontinuitet političkog, administrativnog, pomorskog, duhovnog, kulturnog, trgovačkog i zdravstvenog centra ne samo svog područja nego i Boke Kotorske i šire. Kotor je grad koji je od 12. vijeka imao političku organizaciju koja je obavljala upravne, zakonodavne i sudske poslove u vidu tri vijeća, Malog, Velikog i Vijeća umoljenih.

Kotor je jedini grad u Crnoj Gori koji u svom arhivu čuva izuzetnu dokumentaciju ranijih vjekova, kojoj ni po starini ni po količini i značaju nema premca u današnjim granicama Crne Gore. Kotor ima izuzetnu graditeljsku baštinu. To je grad sa sačuvanom srednjovjekovnom matricom, sa ostacima crkava i krstionicom iz 6. vijeka, sa šest romaničkih crkava iz perioda 12. i 13. vijeka, što ga čini najromaničkim gradom na jadranskoj obali, sa Katedralom Svetog Tripuna osvještanom 1166. godine koju je Papa Benedikt XVI proglasio malom bazilikom zbog njenog značaja, sa sačuvanih 13 crkava od 30 koliko ih je imao, sa brojnim palatama i pučkim zgradama, sa ostacima iz perioda romanike i gotike, jedinstvenim fortifikacijama dugim četiri i po kilometra. Na području Kotor sačuvana je i nematerijalna kulturna baština koja je predložena za upis na listu UNESCO-a i po kojoj je Kotor prepoznatljiv i van granica Crne Gore. To se u prvom redu odnosi na Bokeljsku mornaricu jednu od najstarijih bratovština u Evropi koja je sačekala mošti Svetog Tripuna 1809. godine.

Kotor je zbog svojih izuzetnih vrijednosti 1979. godine upisan u listu svjetske kulturne baštine kao jedini grad u Crnoj Gori, jedan od tri na jadranskoj obali, uz Dubrovnik i Split i jedan od oko 900 spomenika kulture ukupno upisanih na listu na našoj planeti. Kotor i njegovo područje od oko 1650 registrovanih nepokretnih spomenika kulture u Crnoj Gori baštini oko 650 ili nešto manje od 40%, a baštini i oko 107.000 artefakata, tri puta više nego ostatak Crne Gore. Traži se izmjena statusa da se spriječi dalja degradacija Kotora, grada na listi svjetske kulturne baštine i da se pokretanjem procesa revitalizacije vrati Kotoru status regionalnog i opštinskog centra kojeg je imao kroz 15 vjekova. Ljudi koji su radili na upisu Kotora u UNESCO zaštićenu baštinu znali su da taj upis nije izboren zbog eventualnog uklanjanja šteta od zemljotresa 1979. godine sredstvima UNESCO-a. Znali su za obaveze prema toj baštini, ali i koristi od nje ako se bude znala koristiti.

Kotor je dobio svjetski brend, onaj za koga se mnogi bezuspješno bore, brend za korišćenje sredstava međunarodne zajednice za zaštitu ovog dijela svjetske baštine. To je najbolji turistički brend upravo potvrđen na primjeru Kotora jer je turistička ponuda Kotora atipična za ono što se promovise u turističkoj ponudi Crne Gore. Taj je brend preporučio Kotor na svjetskom turističkom tržištu, kruzing putovanja i na jahting tržištu, brend svjetske, kulturne i prirodne baštine. Zar ovo nije razloga da i država Crna Gora kao potpisnik Povelje UNESCO-a kojom je Kotor proglašen svjetskom kulturnom baštinom preuzme dio obaveze prema tako posebnom statusu, ozvaniči stvarni status Kotora i time potvrdi da Crna Gora nije samo divlja nego i kulturna ljepota. Ovo je prilika da Kotor dobije status, sigurno je Liberalna partija će ga tražiti i kroz status o teritorijalnoj podjeli Crne Gore. Hvala vam.

PREDŠEDAVAJUĆI ŽELJKO ŠTURANOVIĆ:

Zahvaljujem.

Dobro je što je bio jedan amandman.

Izvolite, o jednom amandmanu ćemo se izjasniti. Ko je za, protiv, uzdržan?

Zaključujem glasanje. Ukupno su glasala 64 poslanika, 33 za, 25 protiv, šest uzdržanih. Konstatujem da amandman nije prihvaćen.

Poštovane kolege, stekli su se uslovi da stavim Predlog zakona u cjelini na glasanje. Izvolite.

Zaključujem glasanje. Ukupno je glasalo 66 poslanika, 43 za, 14 protiv, devet uzdržanih. Objavljujem da je Skupština usvojila Predlog zakona o zaštiti prirodnog i kulturno-istorijskog područja Kotora.

Idemo dalje. Predlog zakona o izmjenama i dopunama Zakona o elektronskoj trgovini. Odlučuje se većinom glasova svih poslanika. Stavljam na glasanje Predlog zakona u načelu. Molim vas da se izjasnimo.

Zaključujem glasanje. Ukupno su glasala 62 poslanika, 50 za, protiv nije bilo, uzdržanih 12. Konstatujem da je prihvaćen Predlog zakona u načelu.

Predlažem kolegama Medojeviću i Nuhodžiću da rasprave nastave na Odboru za bezbjednost. Ne insistiramo mi na sadržaju, samo raspravu nastavite tamo.

Na Predlog zakona podnijeta su četiri amandmana, i to Zakonodavni odbor tri amandmana, koji su sastavni dio Predloga zakona. Zahvaljujem.

Poslanici Srđan Perić, Azra Jasavić i Goran Tuponja jedan amandman, o kojem treba glasati.

Kolega Perić ima riječ. Izvolite.

SRĐAN PERIĆ:

Zahvaljujem.

Radi se o amandmanu koji u članu integralno glasi: "Davalac usluga informacionog društva koji podatke unesene od strane korisnika prenosi posredstvom komunikacione mreže

nije odgovoran za automatsko, posredničko i privremeno skladištenje koje služi samo za efikasnije formiranje prenosa podataka traženih od strane drugih korisnika ako ne utiče na izbor tehnologije za prikupljanje podataka, a koja je široko prihvaćena i primijenjena u oblasti tehnologije prikupljanja podataka.“ S obzirom da se radi o vrlo kompleksnoj materiji, u obrazloženju ovog amandmana pokušaću da je pojednostavim.

Znači, imamo nešto što se smatra široko prihvaćenom tehnologijom i onaj ko koristi tu široko prihvaćenu tehnologiju nije odgovoran za posljedice koje proističu iz prenosa podataka. Mi smo tražili ovim amandmanom da se uvede odredba pravilnika da nadležni organ će u roku od tri mjeseca od usvajanja ovog zakona donijeti pravilnik koji će definisati koje su to široko prihvaćene i primijenjene tehnologije za prikupljanje podataka i nadležni organ ima obavezu nadogradnje i dopunjavanja pravilnika u slučaju da dođe do značajnih promjena u referentnoj oblasti. Dakle, naš je motiv bio vrlo jasan, da nešto što je vrlo opisna kategorija, što znači široko prihvaćena i primijenjena rješenja u oblasti tehnologije prikupljanja podataka preciziramo. Jer u praksi šta to može da znači? U praksi to može da znači da jednog manjeg igrača ili čak nekoga domaćeg proizvođača softvera možete da diskvalifikujete jer će neko u Ministarstvu da procijeni da to nije dio široko primijenjene tehnologije. Mi pokušavamo da tu sumnju otklonimo i moram priznati da tokom podnošenja ovog amandmana ta sumnja jeste dodatno pojačana jer je obrazloženje koje je dato, da se radi o oblasti u kojoj se stvari brzo minjenjaju, prihvaćeno sa naše strane i mi smo dodali da nadležni organ može da nadograđuje i dopunjava pravilnik i da je ponovo odbijen taj amandman, tako da je u suštini ovaj predlog amandmana zapravo pokušaj da spriječimo svaku eventualnu zloupotrebu u ovoj oblasti. Zahvaljujem.

PREDŠEDAVAJUĆI ŽELJKO ŠTURANOVIĆ:

Hvala Vama.

Prelazimo na izjašnjavanje o amandmanu.

Molim vas ko je za, protiv, uzdržan?

Zaključujem glasanje. Ukupno je glasalo 69 poslanika, 35 za, 26 protiv, osam uzdržanih, pa konstatujem da amandman nije prihvaćen.

Stavljam na glasanje Predlog zakona u cjelini. Izvolite.

Zaključujem glasanje, 68 poslanika je glasalo, 47 za, 10 protiv, 11 uzdržanih, pa objavljujem da je Skupština usvojila Predlog zakona o izmjenama i dopunama Zakona o elektronskoj trgovini.

Prelazimo, poštovane kolege, na sljedeću tačku dnevnog reda.

Predlog zakona o organskoj proizvodnji.

Odlučuje se većinom glasova svih poslanika.

Stavljam na glasanje Predlog zakona u načelu.

Molim vas da se izjasnimo.

Kolega Raduloviću, nijeste glasali.

Zaključujem glasanje. Ukupno je glasalo 68 poslanika, 66 za, jedan protiv, jedan uzdržan, pa konstatujem da je prihvaćen Predlog zakona u načelu.

Na Predlog zakona podnijeto je 38 amandmana i to: Zakonodavni odbor 24 amandmana koji su sastavni dio Predloga zakona, Odbor za turizam, poljoprivredu, ekologiju i prostorno planiranje jedan amandman, koji je sastavni dio Predloga zakona.

Poslanica Nada Drobnjak četiri amandmana o kojima treba glasati.

Poslanik Predrag Sekulić jedan amandman, ali je odustao od amandmana.

Poslanici Predrag Sekulić i Branko Čavor šest amandmana koji su sastavni dio Predloga zakona, s tim što je amandman 6 u izmijenjenoj formulaciji. Zahvaljujem.

Poslanici Vasilije Lalošević, Zdenka Popović, jedan amandman, koji je sastavni dio Predloga zakona. Zahvaljujem.

Poslanici: Goran Tuponja i Srđan Perić, jedan amandman koji je u izmijenjenoj formulaciji sastavni dio Predloga zakona. Zahvaljujem.

Prelazimo na obrazloženje amandmana.

Dakle, imamo amandmane kolegkinice Drobnyak. Sačekaćemo, ne, jedino njen amandman nije prihvaćen. Svi su drugi amandmani prihvaćeni, jedino o tome amandmanu možemo glasati. Četiri amandmana su u pitanju.

Izvolite, kolegkinice Drobnyak.

NADA DROBNJAK:

mandmani su došli na glasanje na plenum zbog toga što kad je zasijedao Odbor za zakonodavstvo i matični odbor nijesam bila u Crnoj Gori, a u principu žao mi je što predlagač zakona nije tu da potvrdi da prihvata amandmane. Tu je samo usklađivanje sa Zakonom o rodnoj ravnopravnosti, o upotrebi rodno osjetljivog jezika u članu 2, članu 45, članu 46 i članu 47 gdje se riječ "preduzetnik" zamjenjuje sa "preduzetnik - preduzetnica". Hvala.

PREDŠEDAVAJUĆI ŽELJKO ŠTURANOVIĆ:

Čuli smo suštinu amandmana.

Možemo li, kolega Medojeviću, dalje? Kolega Medojeviću možemo li?

Dakle, dobili smo obrazloženje suštine da gdje stoji u Zakonu o preduzetnik, stoji preduzetnik - preduzetnica.

Pošto je riječ o četiri - pet amandmana sa istom sadržinom, nažalost nemamo potvrdu da ih je predlagač prihvatio, moramo glasati o njima, predlažem da o svim ovim amandmanima glasamo jednom, pošto je suština ista.

Slažete li se? Zahvaljujem. Izvolite.

Ko je za, protiv, uzdržan?

Zaključujem glasanje. Ukupno je glasalo 69 poslanika, 65 za, protiv nije bilo, uzdržanih četiri, pa konstatujem da su amandmani prihvaćeni.

Stavljam na glasanje Predlog zakona u cjelini.

Molim vas ko je za, protiv, uzdržan? Izvolite.

Zaključujem glasanje, ukupno je glasalo 67 poslanika, 65 za, jedan protiv, jedan uzdržani, pa konstatujem da je Skupština usvojila Predlog zakona o organskoj proizvodnji.

Prelazimo na slijedeću tačku dnevnog reda - Izvještaj o stanju energetskog sektora Crne Gore u 2012. godini.

Odbor za ekonomiju, finansije i budžet kao matični predložio je da Skupština usvoji izvještaj sa, shvatio sam, odgovarajućim zaključcima. Odlučuje se većinom glasova prisutnih poslanika.

Dobili ste izvještaje, dobili ste zaključke, izvolite glasamo za izvještaje pa onda glasamo za zaključke.

Izvolite, kolega Damjanoviću, da čujemo stav Odbora.

ALEKSANDAR DAMJANOVIĆ:

Zahvaljujem se, potpredsjedniče.

Poštovana Skupštino, poštovani građani,

Kod Izvještaja o stanju energetskog sektora koji se Parlamentu dostavlja na razmatranje i na glasanje, kao i kod narednog izvještaja o stanju na tržištu osiguranja nema zaključaka, jer se glasa o ovim izvještajima. O naredna tri izvještaja koji su dostavljeni na uvid, o njima su zaključci. Evo, toliko.

PREDŠEDAVAJUĆI ŽELJKO ŠTURANOVIĆ:

Izvolite, glasamo Izvještaj o stanju energetskog sektora u 2012. godini, ko je za, protiv, uzdržan.

Zaključujem glasanje. Ukupno je glasalo 72 poslanika, 41 za, 25 protiv, šest uzdržanih, pa objavljujem da je Skupština usvojila Izvještaj o stanju energetskog sektora Crne Gore u 2012. godini.

Prelazimo na slijedeću tačku dnevnog reda, Izvještaj o stanju na tržištu osiguranja u Crnoj Gori za 2012. godinu. Odbor za ekonomiju, finansije i budžet kao matični predložio je da Skupština usvoji izvještaj. Odlučuje se većinom glasova prisutnih poslanika. Izvolite.

Zaključujem glasanje, ukupno je glasalo 69 poslanika, 47 za, 20 protiv, dva uzdržana, pa objavljujem da je Skupština usvojila Izvještaj o stanju na tržištu osiguranja u Crnoj Gori za 2012. godini.

Prelazimo na slijedeću tačku dnevnog reda, Izvještaj o razvoju i zaštiti prava manjinskih naroda i drugih manjinskih nacionalnih zajednica u 2012. godini. Odbor za ljudska prava i slobode kao matični predložio je da Skupština prihvati Izvještaj i istovremeno podnio predlog zaključaka povodom razmatranja i prihvatanja Izvještaja. Odlučuje se većinom glasova prisutnih poslanika.

Stavljam na glasanje, u ovom slučaju govorimo o zaključcima Odbora.

Izvolite, ko je za, protiv, uzdržan?

Zaključujem glasanje, ukupno je glasalo 70 kolega, 42 za, 13 protiv, 15 uzdržanih, pa konstatujem da je Skupština prihvatila Izvještaj o razvoju i zaštiti prava manjinskih naroda i drugih manjinskih nacionalnih zajednica u 2012. godini, i Predlog zaključaka, ustvari usvojila Predlog zaključaka odbora.

Idemo dalje, Izvještaj o radu Državne komisije za kontrolu postupka javnih nabavki za 2012. godinu. Odbor za ekonomiju, finansije i budžet kao matični predložio je da Skupština usvoji izvještaj. Odlučuje se većinom glasova prisutnih poslanika. Izvolite.

Zaključujem glasanje, ukupno je glasao 71 poslanik 41 za, 14 protiv, 16 uzdržanih, pa objavljujem da je Skupština usvojila Izvještaj o radu Državne komisije.

Prelazimo na slijedeću tačku dnevnog reda - Predlog rezolucije o načinu, kvalitetu i dinamici procesa integracija Crne Gore u Evropsku uniju.

Odlučuje se većinom glasova svih poslanika.

U ime predlagača, kolega Radulović želi riječ. Izvolite.

BRANKO RADULOVIĆ:

Uvažene kolege, uvaženi građani Crne Gore, jedan izuzetno važan politički, a i drugi dokument po svojoj sadržajnosti, izgleda i veoma ambiciozan sa željom da se on usvoji sa potpunim konsezusom, sa željom da on ima saglasje i izvršne vlasti svih konstituenata civilnog društva, sa željom da on doprinese, omogućujući, izgradi novu arhitekturu odnosa oko integracija i drugih stvari. To smo činili od početka godine do danas i skoro smo se približili jednom potpunom saglasju, još nijesmo oko nečega što bi stvorilo najefikasniji odnos između izvršne vlasti i Skupštine, sa ingerencijama, sa nečim što će nositi pravo i odgovornost, i to nije do sada postignuto, kako bi ovaj oblik rezolucije, kako bi amandman koji je jednoglasno usvojio Odbor za evropske integracije izazvao nešto što ne bi se postigao potpuni ili dovoljni konsezus ili čak u drugoj fazi poslije ovog amandmana bi se od strane jednog od nas četvorice i ta rezolucija povukla, ona bi doživjela i neki fijasko politički i svaki drugi. Ja ću je povući stim što ću pokušati da do sledećeg zasijedanja koje će biti 3. decembra, dadem jedan oblik koji će imati nadam se potpuni konsezus. U to ime već sam razgovarao i dogovorio i sa članovima Odbora i sa nama koji smo to i predložili, i sa ministrom vanjskih poslova i evropskih integracija, da u 16 sati već imamo prvi sastanak i da pokušamo to da uradimo. Ako to ne bude išlo, onda će se rezolucija predložiti u onoj mjeri koja će imati najveću podršku svih poslanika ovdje u Skupštini Crne Gore. Zato ja sa nekom dobrom

namjerom i željom svih nas koji smo saglasni oko ovoga, povlačim iz procedure, i ono što je zaključak Kolegijuma i nas svih, najavljujem u ovom nadajući se ili onom obliku da će se ona usvojiti na sledećoj sjednici Skupštine. Hvala.

PREDSEDAVAJUĆI ŽELJKO ŠTURANOVIĆ:

Hvala, kolega Raduloviću.

Čuli smo obrazloženje, rezolucija je povučena od strane predstavnika predlagača u namjeri da umeđuvremenu u narednih nekoliko dana do sledeće sjednice se pokuša obezbijediti najveći mogući stepen saglasnosti oko ove teme za koju smo svi veoma zainteresovani.

Prelazimo na slijedeću tačku dnevnog reda - Predlog zakona o zaštiti državnih interesa u rudarsko-metalurškom sektoru. Odlučuje se većinom glasova svih poslanika.

Stavljam na glasanje Predlog zakona u načelu.

Molim vas, ko je za, protiv, uzdržan.

Zaključujem glasanje, ukupno je glasalo 76 poslanika, 46 za, 29 protiv, jedan uzdržan, pa konstatujem da je prihvaćen Predlog zakona u načelu.

Možemo li dalje? Možemo. Na Predlog zakona podnijeta su četiri amandmana i to: poslanik, potpredsjednik Branko Radulović kao jedan od podnosilaca Predloga zakona jedan amandman koji je samim tim i sastavni dio Predloga zakona i poslanici Damir Šehović, Draginja Vuksanović, Džavid Šabović, Izet Bralić tri amandmana koji su sastavni dio Predloga zakona.

Prije nego što stavim na glasanje Predlog zakona u cjelini, proceduralna intervencija kolege Damjanovića.

ALEKSANDAR DAMJANOVIĆ:

Hvala Vam.

Nije proceduralno, nego je više pomoć i podrška pošto je na ovaj predlog zakona od strane predlagača podnijet jedan amandman, a od strane kolege Šehovca tri amandmana koji su suštinski promijenili neke odredbe. Zbog javnosti bih tražio prostora da ovaj neveliki Predlog zakona pročitam, da i kolege znaju o čemu se glasa, jer očekujem da ovaj tekst kakav je sada definisan, sa ovim amandmanima koji su dostavljeni, mislim da zavređuje da dobije, ako ne konsenzualno, onda najveću moguću podršku. On je bitno drugačiji nego što je bio osnovni predlog kolega i ako možete da mi dozvolite minut jedan samo da pročitam prečišćenju verziju teksta, jer su amandmani promijenili suštinu.

Onda poziv zato što smo dobili kvalitetan tekst Predloga zakona gdje svi sa ovim tekstom idemo ka onom što je zajednički cilj, a to je očuvanje proizvodnje u metalurškom kompleksu, da pokušamo da ovaj tekst Predloga zakona usvojimo maksimalno mogućom većinom, ako nije konsenzusom svih poslanika. Hvala Vam, potpredsjedniče.

PREDSEDAVAJUĆI ŽELJKO ŠTURANOVIĆ:

Hvala Vama.

Idemo dalje. Došli smo do glasanja o Predlogu zakona u cjelini.

Izvolite, kolege glasamo za, protiv i uzdržani.

Zaključujem glasanje. Ukupno je glasalo 75 poslanika, 44 za, 29 protiv, dva uzdržana. Objavljujem da je Skupština usvojila Predlog zakona o zaštiti državnih interesa u rudarsko-metalurškom sektoru.

Idemo dalje. Vraćamo se na tri tačke dnevnog reda koje smo preskočili, jer smo čekali izvještaje, u međuvremenu stigli su.

Sada ćemo glasati o Izvještaju o radu Savjeta za finansijsku stabilnost u 2012. godini. Odlučuje se većinom glasova prisutnih poslanika. Odbor za ekonomiju, finansije i budžet kao

matični odbor predložio je Skupštini Crne Gore zaključke povodom razmatranja izvještaja o radu Savjeta za finansijsku stabilnost u 2012. godini.

Stavljam na glasanje Predlog zaključaka Odbora. Izvolite. Ko je za, protiv, uzdržan?

Zaključujem glasanje. Ukupno je glasalo 67 poslanika, 64 za, protiv nije bilo, troje uzdržanih. Objavljujem da je Skupština usvojila Predlog zaključaka.

Idemo na sledeću tačku dnevnog reda, Izvještaj o radu Fonda za zaštitu depozita za 2012. godinu. Odlučuje se takođe većinom glasova prisutnih poslanika. Odbor za ekonomiju, finansije i budžet kao matični odbor predložio je Skupštini zaključke povodom razmatranja izvještaja o radu Fonda za zaštitu depozita za 2012. godinu.

Stavljam na glasanje Predlog zaključaka Odbora. Izvolite.

Zaključujem glasanje. Ukupno je glasalo 68 poslanika, 66 za, protiv nije bilo, dvoje kolega se uzdržalo od glasanja. Objavljujem da je Skupština usvojila Predlog zaključaka.

Sledeća tačka dnevnog reda, Izvještaj o radu Investiciono-razvojnog fonda AD za 2012. godinu sa Izvještajem nezavisnog revizora, kao i revizije finansijskih izkaza. Odlučuje se većinom glasova prisutnih poslanika. Odbor za ekonomiju, finansije i budžet kao matični predložio je Skupštini zaključke povodom razmatranja izvještaja o radu Investiciono-razvojnog fonda AD za 2012. godinu.

Stavljam na glasanje Predlog zaključaka. Izvolite.

Zaključujem glasanje. Ukupno je glasalo 69 poslanika, 66 za, protiv nije bilo, troje kolega se suzdržalo od glasanja. Objavljujem da je Skupština usvojila Predlog zaključaka.

Prelazimo na sledeću tačku dnevnog reda, Predlog zakona o izmjeni i dopuni Zakono o administrativnim taksama. Odlučuje se većinom glasova svih poslanika.

Stavljam na glasanje Predlog zakona u načelu. Izvolite.

Zaključujem glasanje. Ukupno je glasalo 68 poslanika, 61 za, protiv nije bilo, uzdržanih sedam. Objavljujem da je prihvaćen Predlog zakona u načelu.

Na predlog zakona podnijeta su tri amandmana i to: Zakonodavni odbor jedan amandman koji je sastavni dio Predloga zakona, poslanici DPS- a dva amandmana koji su prihvaćeni, koliko ja znam, od strane predstavnika predlagača i samim tim sastavni dio Predloga zakona.

Molim vas, moramo ipak u mikrofona radi zapisnika, prema tome, prvo da čujemo obrazloženje amandmana, a onda stav predstavnika predlagača.

Izvolite, kolegice Šćepanović.

MARTA ŠĆEPANOVIĆ:

Imajući u vidu prijašnju, zaista konstruktivnu i stručnu raspravu te i poziv kolega iz SNP-a da nađemo zajedničko rješenje povodom ovih izmjena, mi smo cijenili specifičnu situaciju ovih lica i kao optimalno rješenje predložili izmjenu tarifnog broja 10 stav 1 tačka 1 i brisanje člana dva Predloga zakona koji sada kada se ova izmjena uvaži nema smisla, odnosno smanjenje visine ove takse za ova lica sa 100 na 50 eura. Takođe, nadam se da ćemo isto ovako naći zajedničko rješenje za sva lica koja nijesu u stanju da plate administrativnu taksu, odnosno za sve vrste administrativnih taksi. Nadam se da će i države u okruženju predvidjeti u svojim zakonima ovakav stav za naše državljane. Zahvaljujem.

PREDŠEDAVAJUĆI ŽELJKO ŠTURANOVIĆ:

Sada da čujemo predstavnike predlagača.

Kolega Gošoviću, izvolite.

NEVEN GOŠOVIĆ:

Predlog zakona o izmjeni i dopuni Zakona o administrativnim taksama detaljno smo obrazložili u raspravi u načelu. Osnovni motiv bio je da se građanima Crne Gore koji su na

dan 03.juna 2006. godine imali prebivalište u Crnoj Gori, živjeli su u Crnoj Gori i prije i poslije tog datuma imali prebivalište i ostvarivali sva svoja prava, a državljani su republika bivše SFRJ, bude im omogućeno da ne plaćaju administrativnu taksu od 100 eura, koja je obaveza i važi za strance shodno našem Zakonu o administrativnim taksama. To je bio naš osnovni motiv i mislimo i sigurni smo da je on bio u najboljem interesu tih građana.

Rasprava o zakonu u načelu je pokazala da za takvo rješenje ne možemo očekivati onu većinsku podršku koja nam je neophodna od 41 glasa da bi Predlog zakona bio usvojen. Podnesenim amandmanima poslanika DPS-a predlaže se da ta visina administrativne takse bude umanjena za 50% za ta lica. Taj predlog doživljavamo kao podršku osnovanosti našeg zahtjeva, ali i potrebu da se na određeni način zaštiti dio tih javnih prihoda u budžetu Crne Gore. U jednoj takvoj situaciji, mislimo da je i ovaj predlog ipak u interesu građana više nego da ne prođe naš Predlog zakona u cjelini zbog čega smo praktično i dovedeni u situaciju da prihvatimo predlog amandmana. Imajući u vidu ove razloge o kojima sam govorio. Zahvaljujem.

PREDSEDAVAJUĆI ŽELJKO ŠTURANOVIĆ:

Hvala Vama.

Dakle, čuli smo obrazloženje amandmana, čuli smo obrazloženje prihvatanja tog amandmana od strane predlagača i stekli su se uslovi da pristupimo glasanju o Predlogu zakona u cjelini.

Izvolite, ko je za, protiv, uzdržan?

Zaključujem glasanje. Ukupno su glasala 72 poslanika, 70 za, protiv nije bilo, dvojica kolega su se uzdržali, pa objavljujem da je Skupština usvojila Predlog zakona o izmjeni i dopuni zakona o administrativnim taksama.

Prelazimo na posljednju tačku dnevnog reda. To su **Izbori i imenovanja**.

Podsjećam da je Administrativni odbor predložio dva predloga odluka koji se tiču promjene u sastavu odbora u Skupštini i to Odbora za politički sistem, pravosuđe i upravu i Odbora za evropske integracije.

Prvo ćemo se izjasniti o promjenama u Odboru za politički sistem, pravosuđe i upravu.

Naime, Administrativni odbor predložio je da se Koča Pavlović razriješi dužnosti člana Odbora za politički sistem, pravosuđe i upravu, a Veljko Vasiljević izabere za člana Odbora.

Stavljam na glasanje Predlog odluke.

Molim vas ko je za, protiv, uzdržan?

Zaključujem glasanje. Ukupno je glasao 71 poslanik, 69 za, dva protiv, uzdržanih nije bilo, pa objavljujem da je Predlog odluke usvojen.

Sada ćemo se izjasniti o promjenama u Odboru za evropske integracije. Riječ je o istim kolegama, samo što su promjene u obrnutom smjeru.

Administrativni odbor je predložio da se Veljko Vasiljević razriješi dužnosti člana Odbora za evropske integracije, a Koča Pavlović izabere za člana Odbora.

Stavljam na glasanje Predlog odluke. Izvolite.

Zaključujem glasanje. Ukupno je glasalo 68 poslanika. Svih 68 je bilo za pa objavljujem da je Skupština usvojila Predlog odluke.

Poštovane kolege na ovaj način su se stekli uslovi da završimo treću sjednicu, a sutra ćemo nastaviti sa radom tačno u 12 časova. Sutra imamo premijerski sat na dnevnom redu.

Hvala vam na saradnji i vidimo se sutra u 12 sati.

Izvinjavam se. Imamo sad poslanička pitanja. Pauza od deset minuta, pa onda poslanička pitanja. Poslanička pitanja ministru Gvozdenoviću.

